دایک

ماکسیم گورگی

و: کەریم حیسامی

MOTHER

Maxim G.

Rojhalat

له بڵاوكراوەكانی چاپخانەی ڕۆژهەڵات

Rojhalat

دایک

ماکسیم گورگی

و: کەریم حیسامی

چاپخانەی رۆژهەلات
Rojhalat Print

- ناوی کتێب: دایک
- نووسینی: ماکسیم گورکی
- وەرگێڕانی: کەریم حیسامی
- بەرگ و دیزانی ناوەوە: ئاگری باڵەکی
- چاپی سێیەم ۲۰۰۷
- نرخ: ۶۵۰۰دینار
- ژمارەی سپاردن:
- ناوەندی بڵاوکردنەوە: هەولێر کتێبخانەی ئاوێر

Email: h.daneshfar@yahoo.com
Mob: ۰۷۵۰ ٤٤۹ ۳٥٦۱
هەولێر ـ شەقامی ئاراس ـ کۆلانی سینەما سیروان

چەن وشەیەک

نووسینی پێشەکی بۆ رۆمانی دایك، کە یەکێك لە شاکارە ئەدەبییەکانی واقیعی و پێشکەوتوی جیهانە لە توانای قەڵەمی مندا نییە و بەراستی ناتوانم بە و جۆرە باسی بکەم کە ترخی خۆی بدەمێ و شتێکی ئەوتۆی لە سەر بنوسم کە پڕ بە پێستی بێ' و وەڵامی ناوەرۆکەکەی بداتەوە. ئەوە هیچ کە قەڵەمی من بۆ هەڵسەنگاندن و لێکۆڵینەوەی ناوەرۆکی رۆمانی دایك، بڕشتی نییە بەڵکو نووسین لە سەر نووسەری رۆمانەکە و پایەی ئەدەبی و هونەری و چۆنییەتی ژیانی لێ وردبوونەوە و پێدا چوونەوە و لێکۆڵینەوە و تێکۆشانێکی زۆری دەوێ کە لە توانای مندا نییە، لەبەر ئەوە هاتە سەر ئەو باوەرە کە هەر تەنێ بۆ شارەزایی خوێنەرانی بەرێزی کورد با زۆربە کورتیش بێ چەند دێرێك لە سەر ماکسیم گورکی بنووسم و سیمای سادە و ساکاری "دایك" پێش بخەمە بەر چاوی خوێنەرانی بەرێز .

ئەلیکسێی "ماکسیموڤیچ گۆرکی" سالی ۱۸٦۸ لە "نیژنی نۆڤگۆرۆد" کە ئێستا ناونراوە ماکسیم گۆرکی لە "دایك" بووە. هەر بە منداڵی هەتیو کەوتووە و سەردەمی منداڵی و هەرزەکاری بە برسییەتی و هەژاری و لارەملی رابواردووە . بە منداڵی زۆر حەزی لە خوێندن بووە. بۆ خۆی دەڵێ: ئەگەر پێیانگوتبام پێت دەخوێنین بەو شەرتەی هەموو رۆژێ یەك شەمۆیان لە مەیدانی نیکۆلاییێڤسکی دارکاریت دەکەین بێ گومان قبوڵم دەکرد.

زۆر بە ئاوات بوو بچێتە زانستگا و سالی ۱۸۸٤ هە ربەو هیوایە چووە "کازان" بەڵام لە جیاتی زانستگا لە لەنگەرگاکانی سەر شەپۆلی دەریا لە ئێولات و دز و سەر سەرییان دا دەستی بەکار کرد. هیوا و ئاواتی لە بارەی خوێندن لە زانستگا بە هیچ دەرچوو لەو لەنگەرگایانەدا شەو و رۆژ ۱٤- ۱٦ سەعات کاری دەکرد .

گۆرکی زۆر بە شێلگیری خەریکی خۆفێر کردن بوو. دەیەویست زۆر باش شارەزای ژیانی خەڵك بێ' و وڵاتی خۆی بناسێ بۆ ئەو مەبەستە دەستی کرد بە گەڕان و سووڕانەوە لە وڵات د.ا رۆخەکانی چەمی "ڤۆلگا" ؟ بە پێیان گەڕا. روسیای ناوەندی پشکنی، لە ملداڤیا و ئۆکراینیادا سووڕایەوە و سەری لە کرێم و قەفقاز دا .

هەوەڵین چیرۆکی ماکسیم گورکی بە ناوی "ماکار چوودرا" سالی ۱۸۹۲ لە "تیفلیس" پێتەختی گورجستان لە رۆژنامەی قەفقاز دا بلاو کرایەوە. ماکسیم گۆرکی بەرهەمە ئەدەبییەکانی خۆی توند بە رەوتی جولانەوەی شۆڕشگێری چینی کرێکاری روسیاوە گری دەدا. سالی ۱۹۰٥ -۱۹۰٦ رۆمانی" دایك"ی نووسی گۆرکی لەو

رۆمانەدا خەباتی شۆڕشگێڕیی پرۆلیتاریای روسیای دژی ڕێژیمی بۆرژوازی و بۆ گەیشتن بە سۆسیالیزم بە جوانی نیشان دا. قارەمانەکانی رۆمانی "دایك" پاڤێل ڤلاسۆڤ و ئاندرێی ئاخۆدکای کرێکار و هەڤاڵەکانیان لە خوێندنەوەی کتێبی قەدەخە کراو و لە وتووێژی نێو گرووپە بچکۆلەکانی سۆسیال دیموکراتەوە دێنە مەیدانی خەباتی ئاشکراو داخوازیی ئابووری و سیاسی دێنە گۆڕێ و خۆپیشاندانی هەوەڵی مانگی ئەیار ساز دەکەن و لە دادگا ئازایانە بۆ هەقانییەتی بیروباوەری خۆیان بەلگە دێننەوە و لە بارەی سۆسیالیزمەوە قسە دەکەن .

ماکسیم گورکی سالی ۱۹۰٦ دەچێتە ئەمریکا و چەند وڵاتی دیکەش دەگەڕێ. سالی ۱۹۳٦ لە مۆسکۆ کۆچی دوایی کرد و لە مەیدانی سوور لە بن دیواری کرێملین لە ڕێزی شۆڕشگێرانی سۆڤیەت دا بە خاك ئەسپێردرا .

دایك

ماکسیم گۆرکی سالی ۱۹۰٥ پاش لە جەنگەی شۆرشی روسیادا ، دەستی کرد بە نووسینی رۆمانی "دایك" و سالی ۱۹۰٦ تەواوی کرد . لە کاتی نووسین دا بە زنجیرە لە گۆڤاری — زانیاری — دا بلاو دەکرایەوە بەڵام زۆر شوێنی سانسۆر دەکرا و چاپ نەدەبوو .

سالی ۱۹۰۷ بە ئاواتی نووسینی" دایك" وەك پرۆپاگاندیستی دژی قەیسەر بۆ دادگا بانگ کرا . بەڵام گۆرکی لەو کاتەدا لە ئیتالیابوو و دەستیان پێ ڕانەگەیشت . گۆڤاری زانیاری کە کتێبەکەی تێدا بلاو کرابۆوە ، لەلایەن پۆلیسی قەیسەرەوە کۆکرایەوە و فەوتێنرا. سالی ۱۹۱۷ بۆ یەکەم جار بە تەواوی و بە ئاشکرا چاپ و بلاو کرایەوە.

رۆمانی "دایك "بۆ زۆربەی زمانە زیندووەکانی جیهان وەرگێڕاوە و بە قسەی نووسەرێکی روس بۆ هەموو زەحمەتکێشێك بووەتە کتێبی بەردەستان .

"دایك" رێگای وریا بوونەوەی سیاسی بە زەحمەتکێشان نیشان دەدا و خەباتی شۆڕشگێری رۆمانێکی لە خۆی دا کۆ کردووەتەوە. یەکێك لە نووسەران لە بارەی رۆمانی "دایك" ەوە دەڵێ: رەنگە بە درێژایی تەمەنی ئەدەبی جیهان کۆکراوە یەکی ئەدەبی وەك "دایك" ی ماکسیم گۆرکی چ لە باری خوێنەری زۆر و چ لە باری تەئسیری راستەو خۆوە لە چارەنووسی میلیونها خەڵك دا ، دەست نەکەوێ. بەراستی ئەو رۆمانە نەك هەر وەك ئەدەبی شۆڕشگێڕ خۆ دەنوێنێ بەڵکو باسی دروست بوون و گۆڕانی سەر بە خۆی ئینسانێکی سادەش دەکا لە مەیدانی خەبات دا .

گۆرکی لەم رۆمانەدا دایك لە پێش دا وەك ژنێکی ژێردەست و داخدار و هەژار و لێدراو و نەخوێندەوار و بێ بەش نیشان دەدا ، لە سەرەتاوە کاتێك سۆسیالیست گێژی دەکا، چوونکە بیستبووی کە سۆسیالیستەکان قەیسەریان کوشتووە . لە ترسی چارەنووسی کوڕەکەی لە گەڵ رەوەند دەکەوێ . دەبینێ چۆن خەڵك لە دەوری

کوڕەکەی کۆدەبنەوە. لە گەڵ رووبەڕووبوونی ژاندارم و هاتوچۆی شۆڕشگێڕان و کۆبوونەوەیان رێگای راست شارەزا دەبێ و دەست بە بلاو کردنەوەی رۆژنامە و نووسراوی شۆڕشگێڕانە دەکا. ئەگەر لە سەرەتاوە لەبەر خاتری کوڕەکەی ئەوەی دەکرد پاشان بە بیروباوەڕەوە لە پێناوی ئازادی دا تێدە کۆشا .

لە باری هونەرییەوە کەم بەرهەمی ئەدەبی ئەوتۆ هەیە بتوانێ وەك رۆمانی "دایك" خوێنەر بە دووای خۆی دا رابکێشێ و پێ بە پێ شارەزای رووداوەکانی بکا و بیباتە دنیای مرۆڤایەتی و ئازایی و خۆشەویستی و تێکۆشان .

دۆلۆریس ئیباروری تێکۆشەری بە ناوبانگی ئیسپانیا لە بارەی ئەم رۆمانەوە دەڵێ" دایك"ی ماکسیم گۆرکی نمونە هەموو دایکێکی زەحمەتکێش و دایکی هەموو شۆڕشگێڕانی جیهانە .

ooooooooo

زۆر خۆم بە بەختەوەر دەزانم کە شانازی ئەوەم بە نسیب بوو ئەم شاکارە ئەدەبی و شۆڕشگێڕییە وەرگێڕمە سەر زمانی کوردی و خوێنەرانی کورد بە زمانی خۆیان شارەزای ئەم بەرهەمە گەورە بکەم و کتێبخانەی کوردی بەم کتێبە مەزنە دەوڵەمەند بکەم و برازێنمەوە. بە خۆ بەکەم گرتنەوە دەتوانم بڵێم لە کاتێکدا کە ئەمێنداریيەکی تەواوم لە وەرگێڕانیدا رەچاو کردووە هەر لەو کاتەش دا ئەوەندەی لە توانام دا بووبێ هەوڵم داوە وشە و زاراوەکانی بێ ئەوەی ناوەرۆك و مانای خۆیان تێك بدرێ بە زاراو و گوتنی کوردی بە کاریان بێنم. بێ جێ نابێ ئەوەندەش بڵێم کە هەوەڵ جار ئەم کتێبەم لە زمانی فارسی یەوە وەرگێڕا سەرزمانی کوردەی پاشان لە گەل نووسخەی رۆسی یەکەم بەراورد کرد و لەو شوێنانەی پێویست بوو دەسکاریم کرد .

لە کۆتایی دا وەرگێڕانی ئەم شاکارە ئەدەبی و شۆڕشگێڕییە پێشکەش بە گیانی ئەو دایکانە دەکەم کە ئەوان هەر رۆڵەکانیان وەك پاڤێل ڤلاسۆڤ بە گیانی ئازایەتی و نیشتمانپەروەری پەروەردە دەکەن بەڵکو بۆ خۆشیان شان بە شانی رۆڵەکانیان وە "کاپێلاگێیا نیلۆڤنا ڤلاسۆڤا" لە پێناوی بەختەوەری و خێر و خۆشی گەلەکەیان دا خەبات دەکەن. سوپاسی ئەم هاورێ و برادەرانش دەکەم کە لە ئامادە کردنی ئەم کتێبەدا یارمەتییان داوم. هەروەها سوپاسی دوکتور ئاورەحمانی حاجی مارف دەکەم کە هانی دام دایك وەرگێڕمە سەر زمانی کوردی و پێشکەش بە خوێنەرانی کوردی بکەم .

وەرگێڕ

بەشی یەکەم

(١)

لە گەڕەکی بەسام و پڕ دووکەڵی کرێکاران دا , هەموو ڕۆژێ دەنگی دڵتەزێنی ئاژێری کارخانە وڵاتی دەلەرزاند . پاشان خەڵکێکی هیلاك و ماندوو بە پەلە لە خانووە بچووکە بۆرەکان دەهاتنە دەر و وەك مارمێلکەی ترساو رایان دەکرد . لە سەرماو سۆڵی تاریك و رونی بەیانی دا , بە کۆڵانێکی تەنگ دا بۆ لای دیوارە بەرزەکانی ئەو کارخانەیە دەچوون کە بەساردی چاوەڕوانیان بوو . پەنجەرەکانی وەك چاوی چووار گۆشە ڕێگا قوڕ و چەورەکانیان روناك دەکرد . قوڕ لە ژێر پێ یان دا فلچە فلچی دەهات و دەنگە دەنگی خەڵکی خەواڵو وەك هەرایەك لە هەوا دەنگی دەدایەوە . جنێوەکان هەوایان دەقەڵاشت و لافاوێك لە گرم و هوڕی ماشێنان و هاڕەی بوخار بە پێشوازیی کرێکارانەوە دەهات .

دووکەڵکێشە رەش و بەرزەکان وەك کێشکچی و داوەڵی رەش و قامیشی بەرز دیوێکیان دەبینرا.

لە ڕۆژئاوادا کە شەبەقی سووری ڕۆژ لە سەر شووشەی خانووەکان دەدرەوشایەوە . کارخانە ئینسانەکانی وەك خشت و خۆڵ و بڕەی ئاسن لە ژوورە بەردینەکان وەدەر دەنا, ئەوان کە بە دووکەڵ ڕەش هەڵگەرابوون و لە برسان ددانیان سپی دەچوون بۆنی گرانی ڕۆن و چەورایی مەکینەیان لە پاش بە جێ دەما و سەر لە نوێ بە کۆڵانەکان دا بڵاو دەبوونەوە. جموجۆڵ و تەنانەت شادییش لە ئاوازیان دا هەست پێ دەکرا , چوونکە کاری ئەو ڕۆژەیان تەواو کردبوو , حەسانەوە و خواردن لەماڵەوە چاوەڕوانیان بوو .

کارخانە سەعاتەکانی ڕۆژی هەڵدەلوشی و مەکینەکان ئەوەندەی پێداویستیان بوو , هێزی باسکی کرێکارانیان دەمژی . بە بێ نەتیجە ڕۆژێك لە ژیان رەش دەبووەوە. مرۆڤ هەنگاوێکی تری بۆ لای گۆڕی خۆی داویشت . بەڵام ئێستا شاد و رازی بوو چوونکە دەحەسایەوە و دەیتوانی لە مەیخانە پڕ لە دووکەڵەکان چێژەیەك بکا .

رۆژەکانی وچان تا سەعاتی دە دەنووستن. پاشان پیاوەکانی گەڕاوە و بە ژن وماڵ جلە باشەکانیان لە بەر دەکرد و دەچوونە کلیسا و سەر کۆنەی لاوەکانیان دەکرد کە گوێ نادەنە ئایین. پاش ئەوەی لە کلیسا دەگەرانەوە ,"پاتە یان" دەخوارد و سەر لە نوێ تا ئێواریێ دەخەوتن.

ئەو ماندوویی و هیلاکییەی لە کۆنەوە لە لەشیان دا کۆببووبووەوە , ئیشتیای کوشتبوون بۆ ئەوەی نانیان پێ بخوریێ دەبوو بخۆنەوە و مەعدەی تەمبەڵیان بە زووراندنەوەی ڤۆدکای توند وەکار بخەن .

ئێواران بە تووەزەلی لە شەقام دا دەگەڕان و ئەوانەی گالۆشیان هەبوو بە وشکەتیش هەر دەپێ یان دەکرد. ئەوانەی چەتریان هەبوو لە کاتی تاو و ساویش دا بە دەستیانەوە دەگرت .

کاتێك توشی یەك دەبون باسی کارخانە و مەکینەیان دەکرد و قسەیان بە خاوەن کار دەگوت. تەنیا باسی ئەو شتانەیان دەکرد کە پەیوەندی بە کارەوە هەبوو . هۆشی سادە و بێ هێزیان لەو رۆژە یەك چەشنەدا کەمتر تروسکەی دەدا . کە دەچوونە ماڵێ لە گەڵ ژنەکانیان شەڕیان دەکرد و زۆر جاریش باشیان دەکوتان . لاوەکان لە مەیخانە دەمانەوە , یا شەوانە لە ماڵێك کۆ دەبوونەوە , "گارمۆن" یان لێ دەدا و گۆرانی هەرزەکارانە و سوکیان دەگوت، سەمایان دەکرد. مەتەڵۆك و نەزیلەی جلف و پوچیان بۆ یەکتر دەگێڕایەوە و زۆریان شەراب دەخواردەوە . لە بەر ئەوەی زۆر هیلاك بوون ,زوو سەرخۆش دەبوون، هەر لە خۆوە توورەییەکی بێ مانا لە سینگیان داگڕی دەگرت و دەیانەویست لە شوێنێك دەری بپڕن . ئەم دەم بە بیانویەکی زۆر کەم بە رقێکی دڕندانە پەلاماری یەکتریان دەدا و شەڕێکی خوێناوی ساز دەبوو .

لە پەیوەندی نێوان خەڵك دا , هەمیشە دوژمنایەتیەکی هاندەرانە هەست پێ دەکرا کە وەك ماندوویی و هیلاکی لە ماهیچەکانیان دا ریشەی داکوتابوو .خەڵك بەو نەخۆشی یە رۆحی یەوە لە دایك بووبوون و لە باوکیان بۆیان بە میرات مابووەوە و تا سەر پێچاڵی گۆڕ وەك تارماییەك هەر لە گەڵیان بوو و تووشی کردەوەی چەپەڵ و نارەوای دەکردن .لاوەکان لە رۆژەکانی و چان دا شەو درەنگ بە جلی دڕاو و چڵکن و بە روومەتی داوشاوەوە دەهاتنەوە ماڵێ و خۆیان بەوە رادەنا کە لە هەڤاڵەکانیانیان دابوو. ئەو سووکایەتیەی پێیان کرابوو توورەی دەکردن و دەیگریاندن . لەو کاتە دا جێگای بەزەیی بوون و , سەرخۆش و بێچارە و بێز هەستێن بوون . هێندێك جار دایك و باوك رۆلەکانیان بە سەرخۆشی لە کۆڵان و مەیخانەدا دەدۆزییەوە و دەیانبردنەوە ماڵێ و لە کاتێك دا خواردنەوە بێ حاڵی کردبوون جنێو وتێهەڵدانیان بەسەردا دەباری. پاشان لە جێگایان رادەکردن و بەیانی لە گەڵ نەڕەی ئاژێری کارخانە راستیان دەکردنەوە. دایك و باوکیان هەر چەند جنێویان پێ دەدان , بەڵام سەر خۆشی و شەڕ و کێشەی ئەوانیان پێ کارێکی سروشتی و ئاسایی بوو . باوکەکانیش لە سەردەمی

گەنجییاندا هەروا خواردبوویانەوە و بەشەڕ هاتبوون. ئەوانیش دایك و باوکیان هەبوو . ژیان هەمیشە هەر وا بووە .کەس نازانێ ئەو ژیانە کە وەك چەمێکی قوڕاو بە مەندی دەروا دەڕژێتە کوێوە .

لە گەڕەکدا جاروبار هێندێ کەسی بێگانە دەبینران کە لە سەرەتاوە لە بەر نەناسراوی سەرنجی خەڵکیان رادەکێشا. پاشان خەڵك باسی ئەوەیان دەکرد کە لە کۆی کار دەکەن . بەڵام زوو خەڵك بە دیتنیان رادەهاتن و ئیتر کەس بە تەنگیانەوە نەدەبوو.لە قسەکانیان وا دەردەکەوت کە ژیانی کرێکار لە هەموو شوێنێك هەروایە , جا کە وابوو باسی چی بکەین قسە لێ کردنی ناوێ .

هێندێ لەوانە جاروبار قسەی ئەوتۆیان دەکرد کە لە گەڕەکدا نەبیسترابوون . کەس دەمەتەقەی لە گەڵ نەدەکردن ،بەڵام بە وردی و بە بێ بڕوایی گوێیان بۆ قسە سەیرەکانیان رادەداشت . ئەو قسانە هێندێ کەسیان کوێر کوێرانە تووڕە دەکرد،هێندێك پێیان نیگەران دەبوون و لە هێندێکیانیش دا هیوایەکی خەیاڵیان پێك دەهێنا و دەبوو بە هۆی ئەوە کە بۆ دامرکاندنی کوڵ و کۆی دەرونیان پتر بخۆنەوە .

ئەگەر لە رواڵەت و قسەکانی کابرای بێگانەدا شتێکی تایبەتی دەبینران خەڵکی گەڕەك ماوەیەك لە کۆڵی نەدەبوونەوە و بە بێزاری لە گەڵ دەجولانەوە و دەتگوت ترسیان لەوە هەیە کە شتێکی ئەو تۆیان بەرێتە نێو ژیانی کە رەوەندی پڕ لە کوێرەوەری بەڵام هێدی و ئارامی ژیانیان لێ تێك بدا . بە کوێرەوەری ژیان راهاتبوون وایان دەزانی هەر چەشنە ئاڵوگۆڕێك تەنیا بۆ ئەوەیە باریان گرانتر بکا.

خۆیان لەو کەسانە دەبوارد کە قسە سەیرەکانیان دەکرد. پاشان ئەوانە ون دەبوون و دیار نەبوو دەچنە کۆی. کاتێك لە کارخانە دەمانەوە بە جیاواز دەژیان و نەیاندەتوانی بچنە نێو کۆمەڵی یەکڕەنگی کرێکاران. پاش ٥٠ ساڵ ژیانی بەمجۆرە ئیتر کابرا دەمرد.

(٢)

"میخائیل ڤلاسۆڤی" قوفڵ ساز کە کابرایەکی خەمناکی خەمناك و داماو بوو و دووچاوی پڕ لە دڕدۆنگی و بێ بڕوایی لە ژێر برۆ بە پشتەکانی تروسکەیان دەهات . لەم ماڵە دا دەژیا. ئەم کابرایە باشترین قوفڵ سازی کارخانە و پاڵەوانی گەرەك بوو . بەڵام لە گەڵ سەرۆکەکان توند و تیژ بوو جا بۆیە هەقدەستێکی کەمیان دەدایە. رۆژەکانی وچان لە کەسێکی هەر دەدا . هەموو لێیدەترسان و کەس خۆشی نەدەویست، هێندێ کەس زۆر جار خەریك بوون لێی بدەن بەڵام دەرۆستی نەدەهاتن. کاتێك ڤلاسۆڤ دەیزانی یەکێك خەریکە پەلاماری بدا .دار ،ئاسن , هەرچی وەبەر دەستی هاتبا هەڵی دەگرت و لینگی لە بەریەك دەبردن و راست رادەوستا و بێ دەنگ چاوی لە دوژمن دەبڕی. سەرو چاوی تا ئەستۆی بە ریشێکی رەش داپۆشرابوو، باسکە توکاوییەکانی هەمووی چاوترسێن کردبوون . بە تایبەتی لە چاوە زیتەکانی دەترسان کە وەك درێشەی تیژ لە مرۆڤ رادەچوون .

کاتێك مرۆڤ دەکەوتە بەر نیگای هەستی دەکرد کە کەوتووەتەبەرامبەر هێزێکی دڕندەی بێ باك و دەیەوێ بە بێ بەزەیی لێی بدا .

بە دەنگێکی نووساو دەیگوت : "خوێڕینە برۆن وەلا کەون" کەڵپە زەرد و گڕەکانی لە نێو توکی سەر و چاوی دا دەدەروشان . خەڵك بە جنێو دان لێی دەکشانەو بە دووای ئەواندا هاواری دەکرد :" ئەی ناپیاوینە" برۆسکەی سووکایەتی پێ کردن لە چاوانی دەدروشا و پاشان سەری هەڵدەبری و بە دووای دوژمنەکانی دا هاواری دەکرد :

-باشە کێ دەخوازێ بمرێ؟

کەس نەیدەویست .

قسەی کەم دەکردن , قسەی خۆشی ناپیاو بوو . ئەم قسەی بە سەرۆکی کارخانە و بە کرێکارەکانیش دەگوت . بۆ بانگ کردنی ژنەکەشی بە کاری دەهێنا :

-خوێڕی نازانی پانتۆڵەکەم دڕاوە .

کاتێك " پاڤێڵ" ی کوڕی تەمەنی گەیشتە چواردە ساڵ، ڕۆژێك خەریك بوو قژەکانی بگرێ بەڵام " پاڤێڵ" ڕۆهاتە چەکوشێکی گەورەو گوتی :

نەکەی! دەستم لێ نەدەی ......

باۆك هەر وەکی سێبەر بکەوێتە سەر داری، بۆ لای کوڕە باڵابەرزەکەی چوو گوتی :

-چی ؟

-بەسە! پاڤێڵ گوتی ئیتر ناهێڵم بەم جۆرە لەگەڵم ببزوویەوە و چەکوشەکەی هەڵ سوڕاند. باوك چاوێکی لێ کردو دەستە توکاویەکانی لە پشتەوە گرت و بە پێکەنینەوە گوتی :

- باشە ....

پاشان بە دەنگی بەرز گوتی :

ئاخ ......خوێڕی .....

گورج بە ژنەکەی گوت :

- بۆ خەرجی خوت و پاڤێڵ ئیتر داوای پارە لە من نەکەی ......

ژنەکەی غیرەتی هاتە بەرو گوتی : هەمووی بە ڤۆدکا دەدەی ؟

مستێکی لە میزەکەی داو هاورای کرد: بە تو چی ناچیزە، یارێك بۆ خۆم دەگرم. یاری پەیدا نەکرد , بەڵام نیزیکەی دو ساڵ تا سەرە مەرگی قسەی لە گەڵ کوڕەکەی نەکردو سەرنجی نەدایە .

سەگێکی توکن و زەلامی هەبوو وەك خۆی دەچوو. هەموو رۆژێ بەیانی تا بەردەرگای کارخانە وە دوای دەکەوت و ئێوارانیش هەر لەوێ چاوەڕوانی دەبوو . رۆژەکانی وچان دەچووە میخانە و بە بێ ئەوەی ورتەی لێوە بێ بەریگا دا دەرویی. وەك بە دوای شتێك دا بگەرێ , بەمۆرە لێ کردن دڵی رێبوارانی دەڕوشاند. تەواوی رۆژ سەگەکەی بەدوایەوە بوو. کلکە کولکن و ئەستورەکەی بەردەدایەوە .

کاتێك بە سەر خۆشی دەهاتەوە ماڵێ , نانی دەخواردو هەر لە قاپەکەی خۆشی دا بەشی سەگەکەی دەدا . قەت لە سەگەکەی نەدەدا و چخەی نەدەکردێ و نەشی دەلاواندەوە. ئەگەر ژنەکەی پێی رانەگیشتبایە پاش نان خواردن قاپەکان کۆ بکاتەوە , بە عەرزی دادەدان .

بوتڵە ڤۆدکایەکەی لە پێش خۆی دادەناو پاڵی بە دیواری دەدا . بەچاوی نوقاوە زاری لێك دەکردەوەو بە دەنگێکی لاڵەپەتە دەستی بە گۆرانی دەکرد .

دەنگە ناخۆشەکەی لە نێو سمێڵە کانیدا کەوردە نانیان لێ هەڵ دەوەری گیر دەبوون . قوفلێ ساز بە قامکە ئەستورەکانی ریشی دادەهێناو گۆرانی دەتگوت . وشەی گورانیەکانی کەسی لێ تێ نەدەگەیشت .هەواکەی وەك لورەی گورگی زستان دەچوو . تا تەڕایی لە بوتڵەکەی دەبڕی گۆرانی دەگوت . پاشان لە سەر نیو تەختەکەی رادەکشا و سەری وەسەر مێزەکەی دەکرد و تا کارخانە ئاژێری لێ دەدا هەر بەم چەشنە دەخەوت و سەگەکەشی لە تەنیشتی وەردەکەوت .

قوقلێ ساز قۆڕ بوو . نەخۆشی پێوە نووسا لەبەر دەرد وژان شین هەڵگەڕابوو. پێنج رۆژی تەواو لە نێو جێگادا گینگڵی دەدا وددانی رێك دەکوشین هێندێ جار بە ژنەکەی دەگوت:

- ژارم بدەیە .

ژنەکەی دوکتوری هێنا سەری. دوکتور گوتی پێویستە عەمەلیات بکرێ، خێرا بیگەیەننە نە خۆشخانە .

ڤلاسۆڤ لە وەڵامدا گوتی :

- برۆ ناجسن ,جەهەننەم بە. من خۆم دەمرم .

دووای رۆیشتنی دوکتور ژنەکەی بە گریانەوە گوتی لێ گەرێ بتبەمە نەخۆشخانە با عەمەلیاتت بکەن. میخائیل بە مست هەڕەشەی لێکرد و گوتی :

ئەگەر چاك بمەوە بۆ تۆ خراپتر دەبێ.

بەیانی راست لەو کاتە دا کە ئاژێری کارخانە بانگی کرێکارانی دەکرد مرد . بە چاوی زەق و دەمی ئاواڵەوە لە تابوتیان نا .ژن و کوڕ و سەگەکەی بۆ سەر قەبران لە گەڵ بوون. "دانیلا ڤێسۆڤشیکۆڤ" ئەو دزە ئارەق خۆرەی کە لە کارخانەیان وەدەر نابوو ، لەگەڵ چەند هەژاری گەڕەك تاگۆڕستان لە گەڵ تەرمەکەی کەوتن

.ژنەکەی تۆزێك گریا. بەڵام پاڤێڵی کوڕی تەڕایی بە چاوی دا نەهات . ئەو کەسانەی تابوت و بەڕێکەرەکانیان دەدی , رادەوستان و نیشانەی خاچیان دەکێشا. یەکێك لەوانە گوتی :

- نەمرد............... تۆپی .

پاش ئەوەی تەرمەکەیان بۆ خاك ئەسپارد خەڵکەکە گەڕانەوە. سەگەکە لە سەر قەبری وەرکەوت , بۆی پێوە دەکرد. دووای چەن رۆژ نەزانراکێ کوشتی.

(٣)

پانزە رۆژ پاش مردنی باوکی رۆژێکی یەك شەمۆ پاڤێڵ بە سەرخۆشی هاتەوە ماڵێ . بەلاکە لاك چووە ژووری و هەر وەك میخائیلی باوکی مستێکی لە مێزەکە دا و بانگی دایکی کرد .

-نان ....

دایك چوو لە پەنای دانیشت و لە ئامێزی گرت و سەری بە سینگی خۆیەوەنا . پاڤێڵ پالی پێوە نا و باسکی هاویشتە سەر شانی وگوتی :

- دایە زوو بە

- ئەی هەژار , دایك بە لاواندنەوە و بە دەنگێکی خەمناکەوە وەڵامی دایەوە ,- پاڤێڵ بە زحمەت زمانی دەگەڕا نەڕاندی :

- منیش دەمەوێ سەبیلەی بکێشم. بێنە سەبیلەی باوکم بدە بەمن ...... ئەوە هەوەڵین سەرخۆشی پاڤێڵ بوو . ڤۆدکا هێزی لەبەر بڕیبوو , بەڵام هێشتا هۆشی مابوو , لە خۆی دەپرسی :

نەدەبوا وا بکەی ......

پاڤێڵ دڵی تێك هەڵات. پاش ئەوەی هێندێك رشایەوە دایکی درێژی کرد و دەسرەیەکی تەڕی لە سەر نێو چاوانی دانا . تۆزێك وەخۆ هاتەوە بەڵام هەموو شت لەبەر چاوی دەسووڕا . پشتی چاوانی گران بووبوو . تامێکی تاڵ و ناخۆشی لە زاری دەهات . چاوی لە دایکی دەکرد و قسەی دەبزرکاند :

- هێشتا زووە بۆ من ئەوانی تر هەموو دەخۆنەوە و تێك ناچن , من تێك دەچم .

وەك زۆر لە دوورەوە بێ گوێی لە دەنگی نەرمی دایکی دەبوو کە دەیگوت :

ئەگەر ئەتۆ دەست بدەیتە خواردنەوە ئیتر چۆن دەتوانی من بەخێو بکەی ؟

پاڤێڵ چاوەکانی لە سەریەك دانا و گوتی : هەموو دەخۆنەوە ......

- ئەوان دەخۆنەوە، تۆ مەخۆوە! ئەوەندەی پێویست بوو باوکت لە جیاتی تۆش خواردەیەوە , منیش زۆر ئازار دەدا. باشتر ئەوەیە بەزەییت بە دایکت دابێ .

پاڤێلٚ بە بیستنی ئەم قسە نەرم و خەمبارە ژیانی دایکی وەبیر هاتەوە کە چۆن لە کن بابی هەمیشە نارەحەت وبێ دەنگ بوو , هەمیشە چاوەڕوانی ئەوە بوو کە مێردەکەی لێی بدا .

بۆ ئەوەی باوکی نەبینی لەم دوواییەدا کەمتر لە ماڵێ دەبوو تا رادەیەك دایکی لە بیر چووبووەوە . ئێستا تۆزێك وەهۆش هاتبووەوە لە دایکی دەڕوانی .

باڵا بەرز بوو و تۆزێك چەمابووەوە. لەشی لە بەر زەحمەت و کوێرەوەری بەردەوام و کوتەکی مێردەکەی تێك شکابوو . بێ هەست و خوارە خوارە دەجولاوە . دەتگوت لەوە دەترسێ کە وەشتێك بکەوێ. سەر و چاوی گەورە و درێژەکی و چرچ و کەمێك هەڵئاوسا بە هۆی چاوە رەشەکانییەوە دەدرەوشانەوە کە وەك چاوی زۆربەی ژنانی ئەو گەڕەکە خەم و خەفەتیان لێ دەباری . جێ برینێکی گەورە لە نێو چاوانی برۆی راستەی تۆزێك هەڵکێشابوو . وادەهاتە بەرچاو کە گوێی راستەی لە هی چەپەی هەورازترە و ئەوە خۆی دیمەنی بەسام دەکرد. لە نێو قژە پڕەکانی دا داوداوی سپی دەبینرا و دەهات پرچی ماش و برینج ببێ .

هەمیشە هێدی بەگوێ و خەفەتبار بوو .

فرمێسکی بە کولمان دا هاتنە خوارێ .

پاڤێلٚ بە دەنگێکی هێدی لەبەری پاڕاوە: ئاوم دەیە بخۆمەوە .

- دەچم ئاوی ساردت بۆ دێنم .

تا هاتەوە پاڤێلٚ خەوی لێکەوتبوو. تاوێ لە سەر سەری راوەستا و هەناسەیەکی هەڵکێشا . قاپەکەی لە دەستی دا دەلەرزی و لەتکە سەهۆڵەکان وەقەراخی قاپەکە دەکەوتن . قاپەکەی لە سەر مێزکە دانا و لە بەرامبەر وێنە ی پیرۆزدا چۆکی داداو دەستی بە پاڕانەوە کرد. شووشەی پەنجەرەکان لە بەر لافاوی بە تەوژمی تاریك و مەستانەی دەرەوە دەلەرزین . لە شەوی سارد و تاریکی پایزدا دەنگی گارمۆن دەهات . یەکێك بە دەنگی بەرز گۆرانی دەگوت. قسەی سوك و ناشیرین دەبیسران دەنگی ئەو ژنانەی ترسابوون لە هەوادا دەنگی دەدایەوە

لە ماڵە بچووکەکەی خێزانی ڤلاسۆڤدا ژیانێکی یەك چەشن بەڵام لەجاران هێدی و هێمن تر رێگای خۆی دەبڕی و لە گەڵ ژیانی گشتی گەڕەك فەرقی هەبوو . خانووە کەیان لەو سەری کۆڵان لە سەر کەندالێکی قوڵ دروست کرابوو، خوارەوەی زەلکاو بوو .

چێشتخانە سێ یەکی خانووەکەی داگرتبوو . تیغەیەکی باریك و ئەوی کە نەدەگەیشتنە بن میچ، چیشتخانەی لە هۆدەی بچووکی خەوی دایك جیا کردبووەوە. ئەوی تر ژوورێکی دوو پەنجەرەی چووار گوشە بوو. قەرەوێڵەی پاڤێلٚ لە قوژبنێکدا بوو و لایەکی تریش دوو نیمچە قەروەێڵە و چەند کورسی و کۆمەدێکی جلان و

ئاوێنەیەکی بچووك و سەعاتێکی دیواری و دوو وێنەی پیرۆزی لێبوو . ئیتر ئاویّ بێنە و دەستان بشۆ . پاڤێلّ دەیویست وەك خەلّك بژی و ئەوەی دەکرد کە لە گەنجێك دەوەشایەوە . گارمۆنێك و کراس و کراواتێکی چقر و گالۆش و عەسایەکی کڕی و هاتە ریزی هاوتەمەن و هاوشانەکانی خۆی. دەچووە شەونشینی،دانس وسەمای پۆلاکاو هی تر فێر دەبوون. شەوی یەك شەمۆیان بە سەر خۆشی دەهاتەوە مالیّ. بەیانی سەری ژانی دەکرد و تای دەهاتیّ و رەنگی دەبزڕکا .

رۆژێك دایکی لێی پرسی : باشە دووێنیّ خۆشت رابوارد ؟

پاڤێلّ بە خەمناکی وەلاّمی داوە :

زۆر هیلاك بووم. باشترە بچمە راوەماسی یا تفەنگێك بکڕم .

بە شێلگیری کاری دەکرد . قەت جەریمە نەدەکرا و بێکا رنەدەبوو , وەك دایکی بیّ دەنگ و ئارام بوو . زۆر بە بیّ وازی چاوی دەگێڕان. تفەنگی نەکڕی, نەچووە راوەماسیش . ئەو رێبازەی بە جیّ هێشت کە هەڤالّەکانی پێیدا دەرۆیشتن . کەمتر دەچووە شەونشینی . رۆژی یەك شەمۆیان وەدەر دەکەوت بەلاّم بەوشیاری دەهاتەوە . دایك ئاگاداری بوو .دەیدیت کە رومەتە سەوزەکانی رۆژ بە رۆژ لاوازتر دەبن . نیگای بەسامتر دەبیّ و لێوەکانی رێك دین و روالّەتێکی سەرسوورِهێنەر بە خۆیەوە دەگریّ , وادەردەکەوت کە لە شتێك تووڕەیە و دەنگ ناکا یا نەخۆشە .لە پێش دا هەڤالّەکانی دەهاتنە لای پاشان کە دیتیان قەت لە مالّ نییە , ئیتر هاتو چۆیان نەدەکرد . دایك بە خۆشییەوە دەیدیت کورەکەی لاسایی لاوەکانی کارخانە ناکاتەوە . بەلاّم کاتێك تێگەیشت کە پاڤێلّ دەیەویّ لە لافاوی لێلّی ژیانی یەك چەشن دوور کەوێتەوە مەترسییەکی گەورە بە سەر گیانیدا زالّ بوو .

رۆژێك دایك لێی پرسی: رۆلّە گیان رەنگە نەخۆش بی؟

نا حالّم باشە و ساخم .

دایك هەناسەیەکی هەلّکێشا و گوتی: چەند کز بووی .

پاڤێلّ ئەوجار کتێبی دەهێنا یەوە مالیّ و بە نهێنی دەیخوێندنەوە . هێندیّ جار لە سەر کوتە کاغەزێك شتێکی دەنووسی و دەیشاردەوە .

لە گەلّ یەکتر کەم دەدووان و کەم یەکتریان دەدی . پاڤێلّ بەیانیان بە بیّ دەنگی چایەکی دەخواردەوە و دەچووە کاریّ . نیوەڕۆ بۆ نانخورادن دەهاتەوە . لە سەر نان خواردن تەنیا قسەی گالّتە دەکران و پاشان تا رۆژئاوا ون دەبوو . کاتێك دەستی لەکار هەلّدەگرت جوان خۆی دەشوشت، نانی شەوی دەخوارد و کتێبی دەخوێندەوە . رۆژەکانی یەك شەمۆ بەیانی زوو وەدەردەکەوت و شەو درەنگان دەگەڕایەوە . دایکی دەیزانی کە

پاڤێلّ دەچێتە شارو حەز لە تیاتر دەکا , بەلاّم لە شارەوە کەس نەدەهات سەری بدا . دەیدی پاڤێلّ تا دێ کەمتر قسان دەکا هەروەها هێندێك وشەی تازە بەکار دێنی کە ئەو لێیان تێناگا . زاراوەی ناحەز و ناشیرین لە قسەکانی دا نین. پتر لە جاران بە خۆی دادەهات و دەچوو . چالاکتر دەجولاّیەوە و هێدی و هێمن تر دەبوو. دایك لەو گۆڕانەش دەترسا. لە گەل دایکیشی بە شێوەیەکی تازە دەجولاّیەوە . هێندێ جار ژوورەکەی خاوێن دەکردەوە. رۆژانی یەك شەمۆ بۆ خۆی جێگای هەلّدەگرت و هەولێ دەدا زەحمەتی دایکی کەم بکاتەو لە گەرەکی ئەوان کەس ئەوەی نەدەکرد.

رۆژێکیان تابلۆیەکی هێنا لە دیواری هەلاّوەسی، سێ کەس لەو تابلۆیەدا دەبینران کە نیشانەی ئازایەتی و ئیرادەیان لە دیمەنی دیار بوو .

بۆ دایکی رون کردەوە: ئەوە مەسیحە لە گەل پیاوەکانی دەچێتە "ئیمائوس ."

دایك تابلۆکەی پێ جوان بوو. لە دلّی خۆی دا گوتی: مەسیحت دەوێ بەلاّم ناچیە کلیسا ....

تا دەهات ژمارەی کتێبەکان لە کتێبخانەی جوانی پاڤێلّ دا کە دارتاشێکی هاوڕێی بۆی دروست کردبوو زۆرتر دەبوو . دیمەنی ژوورەکە جوانتر دەبوو .

پاڤێلّ زۆر جار ئێوەی بە دایکی دەگوت و بە "ماما" ی بانگ دەکرد. هێندێ جاریش بە خۆشی پێی دەگوت : دایە نیگەران مەبە شەو درەنگ دێمەوە .

دایك ئەم قسانەی پێ خۆش دەبوون. هەستی دەکرد لە ژێر پەردەی ئەم قسانەدا شتێکی شێلگیر و پتەو شاردراوەتەوە . بەلاّم لەبەر ئەوەی بۆی رون نەدەبووەوە نیگەرانی دایك لە زیادی بوو هەستی روداوێکی نامەعلوم تا دەهات پتر دلّی رێك دەگوشی. هێندیٚ جارلە پاڤێلّ نارازی دەبوو بیری دەکردەوە :

هەموو کەس وەك مرۆڤ دەژی. بەلاّم کوڕەکەی من وەك "چلەکێش" دەژی. زۆرمات دەبیٚ ورادەمێنیٚ . تەمەنی ئەو ئەمە هەلّناگری. هێندێ جار بیری دەکردەوە :

رەنگە یارێکی هەبێ ؟

بەلاّم بۆ دلّداری و خۆشەویستی کچان پارە پێویستە لە کاتێك دا پاڤێلّ تەواوی مانگانەکەی خۆی دەکاتە مستی دایکی. بەم چەشنە حەوتو و مانگ تێپەڕین و دوو سالّ لە ژیانی کڕ و مات و پڕ قسەی خەمناك و بیری بە سام رابورد.

(٤)

شەوێك دووای نان خورادن   پاڤێلٚ پەردەکانی دادانەوە و چرایەکی لە پشت سەری بە دیـوارەوە هەلاوەسـی و دەستی بە کتێب خوێندنەوە کرد. دایك لە هەلوێژاردنی چێشتخانە بووەوە و بە بـێ هەسـتی چـووە ژوورەکـەی پاڤێلٚ.   پاڤێلٚ سەری هەلٚبڕی و وەك پرسیاری لێ بکا چاوی لێکرد.

- هیچ نییە   پاڤێلۆکە من بووم، ئەوەندەی گوت و برۆی هەلٚتەکاند و خێرا وەدەرکەوت. پاش ئەوەی تاوێـك لە چێشتخانەکە راوەستا دەستەکانی شوشـت و بـە پەشـۆکاوی گەڕایـەوە لای   پاڤێـلٚ و بـە هێـدی گـوتی : دەمویست لێت بپرسم ئەوە چییە هەمیشە دەیخوێنییەوە ؟

پاڤێلٚ کتێبەکەی وەلانا :دایە دانیشە ....

پیلاگێیا لە تەنیشتی دانیشت و چاوەڕوانی بوو شتێکی گرنگی پێ بلێ.   پاڤێلٚ بێ ئەوەی چاوی لێبکـا بـە دەنگێکی نەرم و زۆر ئاسایی گوتی :

- من کتێبی قاچاخ دەخوێنمەوە. خوێندنەوەیان قەدەخە کراوە چونکە لـە بـارەی ژیـانی ئێمـە یـانی ژیـانی کۆمەلانی خەلٚك راستی دەنووسن . ئەو کتێبانە بە نهێنی چاپ دەکرێن ئەگەر ئەو کتێبانە لە کن من بدۆزنەوە دەمگرن و بەندم دەکەن. هەر لە سەر ئەوەی ویستومە لە راستی تێبگەم ..... تێگەیشتی ؟

لە پڕدایك پشوی سوار بوو وە هەناسە بڕکە کەوت و بە زەقی چاوی لە کوڕەکەی بڕی . هەر دەتگوت چاو لـە بێگانە دەکا.   پاڤێلٚ دەنگی گۆڕا بوو بە قامکە باریکەکانی سمێلی بادەدان و لە بنەوە چاوی لە دایکی دەکرد. بۆ کورەکەی مەترسی وێکەوت و بەزەیی پێداهات :   پاڤێلۆکە بۆچی وا دەکەی ؟

- دەمەوێ راستی بزانم لە حەقیقەت تێبگەم .

دەنگی نەرم و بەلام پیاوانە بوو. چاوی دەدرەوشان. دایك زانی کە کوڕەکەی بۆ هەمیشـە خـۆی بـۆ شـتێکی بەترس و نهێنی تەرخان کردووە . هەموو شتێك لە ژیانی دا لە بەرچاوی ئەو مسـۆگەر و یـەکجاری بـوو . وای لێهات کە بێ بیر لێکردنەوە تەسلیم بێجا بۆیە بێ ئەوەی قسەیەك لە دلێدا بدۆزێتەوە، دەستی بەگریان کرد .

- دایە مەگری . بە هێدی و ئارامی و بە لاواندنەوە قسەی لەگەل کرد . دایك پێی وابوو مالٚئاوایی لێـدەکا. بیر لەوە بکەوە کە ئێمە ژیانمان چۆنە ؟ تۆ تەمەنت گەیوەتە چل سالٚ بەلام داخوا ژیان هەبووە ؟ باوکم هەمیشە لێی دەدای. قینی خۆی بە تۆ دەڕشت. ئەو لە ژیانی خۆی تووڕە بوو، بەلام بۆ خۆشـی نەیـدەزانی ماکـەی ئـەو چارەڕەشییە لە کوێیە .

باوکم ۳۰ ساڵ کاری کرد . کاتێك دەستی بە کار کرد کارخانە تەنیا دوو خانووی هەبوو . ئێستا حەوت دەزگای هەیە .

دایك بە ترسەوە هەر لەو کاتەشدا بە حەز و ئاواتەوە قسەکانی دەبیست. چاوەکانی پاڤێل بە جوانی دەدەرەوشان، سینگی بە مێزەکەوە نابوو، لە دایکی نزیك بووبووەوە رومەتی وەکولمەی دایکی دەکەوت کە بە فرمێسك تەڕ بووبوو. یەکەم و تاری خۆی لە بارەی حەقیقەتەوە بە جۆریك دەردەبڕی کە دایك لێی تێبگا. بە هێزی گەنجیەتی و گەرم و گوڕی قوتابییەك کە بە شارەزایی خۆی دەخوڕی و بە دڵ بڕوای پێدەکا، لە بارەی ئەو شتانەوە قسەی دەکرد کە بۆ خۆی رون بوون . مەبەستی ئەوە بوو خۆی تاقی بکاتەوە و دایکیشی قانع بکا. هێندێ جار کە وشەی لە بیر دەچوون رادەوەستا و چاوی بە رومەتی بزرکاوی دایکی دەکەوت کە چاوە فرمێسکاوییەکانی بە ترس و نیگەرانییەوە دەتروسکان. بەزەیی پێدا دەهات و سەر لە نوێ باسەکەی دەهێنایەوە سەر دایکی و دەیگوت :

- خۆشی چیت دیوە ؟ چی خۆشت لە رابوردوو وەبیر دێ ؟

دایك بە خەمناکییەوە سەری رادەوەشاند. هەستی بە شتێکی تازە دەکرد کە بۆی رون نەبوو، داخاوییش و دڵخۆشکەریش بوو. پاڤێڵ دڵی خەفەتباری دەلاواندەوە. یەکەم جار بوو لە بارەی ژیانییەوە قسەیان لە گەڵ دەکرد. بیری لێڵ و ئاڵۆزی کە لە کۆنەوە خەوتبوو ، وەخەبەر دەهات. هەستی دامرکاوی بە ئارامی گەش دەبووەوە. بیرەوەرییەکانی سەردەمی گەنجییەتی و ژیانی خەفەتباری زیندوو دەبوونەوە.پێلاگێیا لە گەڵ هەڤاڵەکانی باسی ژیانی کردبوو. باسی هەمووشتی کرد، بەڵام وەك هەموو کەس بێجگە لە سکاڵا و دەردی دڵ رێگای دیکەی نەدەزانی. هیچ کەس بۆی رون نەکردبووەوە کە ژیان بۆچی ئەوەندە سەخت و دژوارە. ئێستا کوڕەکەی لەگەڵی دانیشتبوو، چاوەکانی ،رومەتی , قسەکانی , هەموو لە دڵیدا جێیان دەگرت و شانازی بە کوڕە کەیەوە دەکرد کە بەراستی لە ژیانی دایکی تێگەیشتبوو، لە بارەی کوێرەوەرییەکانی قسەی بۆ دەکرد و بەزەیی پێدا دەهات .

کەم کەس بۆ دایکان دڵسۆزی دەکا .

دایك ئەوەی دەزانی. هەرچی لە بارەی ژیانی ئەوەوە دەیگوت، تاڵ بوو، بەڵام حەقیقەت بوو، هەربۆیەش هەستێکی لە دڵی دایکی دا دەجوڵاندەوە کە وەك لاواندنەوەیەکی نهێنی گەرمی دادەهێنا .

پێلاگێیا قسەکەی پاڤێلی بڕی و پرسی : دەتەوێ چی بکەی ؟

- دەمەوێ فێر بم و خەڵکی تریش فێر بکەم . ئێمە دەبێ فێر بین. دەبی بزانین دەبێ تێبگەین بۆچی ژیانی ئێمە ئەوەندە دژوار و بەکوێرەوەریە .

دایك زۆر بەوە دلخۆشی بوو کە دەیدیت چاوە کاڵەکانی کوڕەکەی هەمیشە زەق و زیندوو بوون و لـە خۆشـیان دەتروسکان. هەرچەندە هێشتا تەڕایی فرمێسکی لە چرچـایی رومـەتی دا مـابوو، بـەڵام لـە خۆشـیان بـزەی دەهاتێ. هەستی بە دووشت دەکرد , لە لایەك شانازی بەوە دەکرد کە کوڕەکـەی بەختـەوەری هـەموو کەسـی دەوێ و دلسۆزی هەموانە و کوێرەوەری ژیانی تێدەگا، لە لایەکی تریش نەیدەتوانی لە بیر خۆی بەرێتـەوە کـە کوڕەکەی گەنجە و وەك خەڵکی تر قسە ناکا و بریاری داوە بە تەنیا لە گەڵ ئەو ژیانە خـەبات بکـا کـە خـۆی و خەڵکی تریش هەیانە . دەیویست پێی بڵێ :

- خۆشەویستم تۆ چت پێدەکرێ ؟

بەڵام لەوە دەترسا کە هەستی خۆشەویستی لە ئاست کوڕەکەی کەم بێتەوە کە هێندە بە هۆش و تـا رادەیـەك بێگانەش دەهاتە بەر چاو .

پاڤێل دەیزانی دایکی سەرنجی قسەکانی دەدا و بزەی لێـوی و ئـەو خۆشەویسـتییەی کـە لـە چـاوەکانی دا دەدەرەوشاوە دەبینی. پێی وابوو ئەو حەقیقەتەی خۆی دۆزیویەتەوە بردوویەتە مێشکی دایکیشی. شـانازی بـە هێزی قسەکانی دەکرد . بڕوای بە خۆی بەهێزتر دەبوو. توند داگیرسابوو , جارێك بە پێکـەنین و جـارێکیش بـە تووڕەیی قسەی دەکرد. هێندێ جار رقێك لە سینگی دا دەجولا یەوە. کاتێك پێلاگێیا ئـەو تـووڕەیی و قینـەی دەدی بە ترسەوە سەری دەلەقاند و هێدی دەیپرسێ :

- پاڤێلۆکە، جا وایە ؟

- بەلێ وایە .... بە دەنگیکی مەند و پتەو وەڵامی دەدایەوە. باسـی هێنـدێك کەسـی بـۆ کـرد کـە خێرخوای گەلن و تۆوی حەقیقەت دەچێنن. هەر بۆیەش راویان دەنێن و دەیانخەنە بەندیخانە یان بۆ شوێنی کـاری گران دووریان دەخەنەوە . بە توندی هاواری کرد من ئەو کەسانەم دیوە گیـانی پـاکی سـەرزەوین. ئـەو قسـانە دایکیان ترساند .

دەیویست لە کوڕەکەی بپرسی:

بەراستی وایە ؟

بەڵام لەو بارەوە بڕیاری نەدا . گوێی بۆ باسکردنی ئەو کەسانە رادەگرت کە نەیدەناسین و شێوە بیر کردنەوە و قسە کردنێکیان فێری کوڕەکەی کردبوو کە مەترسی هەبوو بۆی .

ئاخرەکەی دایك گوتی :

- ئێستا رۆژ دەبێتەوە، باشترە بخەوی .... راکشێ ....دەبێ بەیانی زوو بچیە کارێ .

- باشە ئێستا دەچم دەخەوم، سەری بۆ لای دایکی خوار کردەوە و پرسی : لێم تێگەیشتی ؟

- وەڵامی داوە .... بەڵێ تێگەیشتم. دیسان فرمێسکی بە چاوان دا هاتە خوار و بە کوڵی گریانـەوە گـوتی: تێدا دەچی .

پاڤێڵ هەستا و لە ژوورەکەدا دەستی بە هاتو چۆ کرد و گوتی :

- باشە ئێستا تێگەیشتی چ دەکەم و دەچمە کوێ. هەموو شتێکم پێ گـوتی . تکـا دەکـەم ئەگـەر خۆشـت دەوێم پێشم نەگری .

دایك قیژاندی : رۆڵە گیان باشتربوو هیچم نەزانیبایە .

پاڤێڵ دەستەکانی دایکی لە نێو دەستی خۆی گرت و توند رێکی کوشی.

پێلاگێیا لە وشەی "دایە گیان" ولەو دەست گوشینە کە بۆ ئەو تازە بوو؛ واقی وڕمـا و بـە هەناسـە بڕکـە گوتی :

بە پێچەوانە ی مەیلی تۆ هیچ ناکەم تەنیا دەمەوێ ئاگات لە خۆت بێ.... ئاگا . پاشان بـێ ئـەوەی بزانـێ ئاگای لە چی بێ. بە خەمناکییەوە لێی زیاد کرد :

رۆژ لە گەڵ رۆژ کزتر دەبێ. بە نیگایەکی خۆشەویستانە تەماشایەکی بەژن و باڵای رێـك و پێکـی کوڕەکـەی کرد و هێدی گوتی :

خوا بتپارێزی. چۆنت دەوێ ئاوا بژی. دەستت وەبەر ناهێنم تەنیا شتێکم لە تۆ دەوێ:

قسەی بێسەرە و بەرەمەکە. دەبێ خۆ لە خەڵك بپارێزی، هەموویان دژی یەکترن. بۆ تەماع و ئێرەیی دەژیـن. هەموو دەیانەوێ خراپە بکەن کاتێك بتەوێ عەیبەکانیان بڵێی و بیر و رای خـۆت دەربـبڕی، خۆشـیان نـاوێی و دەتفەوتێنن .

- پاڤێڵ لە دەرگا راوستا بوو ئەم قسە خەفەتبارانەی دەبیست، بە زەردەخەنەوە گوتی :

- بەڵێ خەڵك خراپن. بەڵام لەوەتا بۆم دەرکەوتووە حەقیقەتێك لە سەر زەوی هەیە، باشتر دێنە بەر چاو .

دیسان بزەیەکی هاتێ و درێژەی پێدا :

بۆ خۆشم تێنا گەم بۆ وابوو. بە منداڵی لە هەموو کەس دەترسام کە گەورە بووم لە هەموو کەس بێـزار بـووم ... لە هێندەێکیان لە بەر بێ غیرەتی.....لە هێندێکی تر نازانم بۆ چی؟ بەڵام ئێستا وانییە. بەزەییم پێیاندادێ ....

نازانم بۆ چی ؟لەوەتا زانیومە حەقیقەتێك هەیە و خەڵك هەموو تاوانباری ئەو ژیانە نالەبارەی خۆیان نین، دڵم نەرمتر بووە ...

تاوێك بێ دەنگ بوو. وەك بییەوە شتێك لە خۆی ببیسێ. پاشان بە مەندی و هێدی قسەکەی درێژە پێدا :

حەقیقەت ئاوا کاریگەرە .

دایك تەماشایەکی کرد و بە کزی گوتی : بۆ خاتری خوای تۆ زۆر گۆڕاوی .

کاتێك ڕاکشا و خەوی لێکەوت، دایك بەسپایی هەستا و لە قەرەوێلەکەی چووە پێش. پاڤێل لە سەر سینگ درێژ ببوو. سەر و چاوی ڕەشتاڵە و خەتەکانی لە سەر سەرینی سپی نەخشیان بەستبوو. دایك بە پێ خاوسی و بە کراسی خەویی دەستی دەبەر یەك نان و بە دیاریەوە ڕاوەستا . بێ دەنگ بوو. لێوی دەبزاوتن و دلۆپە فرمێسکی لە چاوان دەتکان. سەر لە نۆی ژیانیان دەستی پێکردەوە . بێ دەنگ بوون لە کن یەك بوون و لێك دوور بوون.

(٥)

ڕۆژێك لە نیوەی حەوتودا پاڤێل هاتەوە بە دایکی گوت :

ـ شەمۆیە لە شارەوە میوانم دێن!

لە شارەوە ؟دایك ڕاچەنی .

بۆچی دایە گیان ؟ پاڤێل بە ناڕەحەتی هاواری کرد.

هەر ئاوا .... نازانم بۆ چی ؟

دەترسی ؟

ئەو جار درکاندی : بەڵێ دەترسم .

پاڤێل سەری بۆ لای ڕۆمەتی دایکی خوار کردەوە و هەر وەك باوکی بە توورەیی گوتی :هەر لە بەر ئەو ترسەیە هەموومان بە هیلاك دەچین. ئەوانەی بە سەر ئێمە دا فەرمانڕەوایی دەکەن هەرلەم ترسەی ئێمە کەڵك وەردەگرن و پترمان دەترسێنن .

دایك بە خەمناکی هاواری کرد:لێم زیز مەبە ..... ئەی چۆن نەترسم. تەواوی ژیانم بە ترس ڕابواردووە . ترس بەسەر گیانم دا زاڵ بووە .

پاڤێل بە دەنگێکی نەرم و هێدی گوتی : لێم ببورە .....چاری دیکەم نییە. وەدەرکەوت .سێ ڕۆژی تەواو دایك هەر چەند وەبیری دەهاتەوە کەوا بەم نزیکانە خەڵکی بێگانە دێنە ماڵی، ئەو کەسانە دێنە ماڵی کە ئەم ڕێگایەیان بە کوڕەکەی نیشان داوە کە بەسەری دا دەڕوا لەرزی لێ دەنیشت .

ئەگەر کەسێك هات بڵێ ئێستا دێتەوەچاوەڕوانم بن. تکایە مەترسێ.

دایك لە سەرەخۆ پاڵی وە نیمچە قەرەوێلەکە دا، پاڤێل بە مۆڕی چاوێکی لێکرد و گوتی : تۆ دەتوانی بچیە شوێنێکی تر .

دایکی بەم قسە دڵی یەشا و بە نیشانەی بەرهەڵستی سەری راوەشاند و گوتی :

ـ نا. بۆ دەچمە دەرێ؟ ئاخری مانگی تەشرینی دوو بوو. بە فرێکی وشك و ورد باریبوو . بەستبووی و لە ژێر پێی پاڤێلێ دا سێڕەی دەهات. تاریکایی وەك دوژمنێك کە خۆی لە شتێك مات دابێ ، شووشە پەنجەرەکانی گرتبوو. دایك دەستی بە تەختەکەوە گرتبوو، دانیشتبوو و چاوی لە دەرەگا بڕیبوو.

وای دەهاتە بەر چاو کە لە هەموو لایەکەوە دز دەوری ماڵەکەیانی داوە و خەڵك بە جلی سەیرەوە روو لە ماڵەکەیان دەکەن . ئەوەتا، یەکێك ئەوە لە بن دیوارە و بە دەستە کوت لە دیواری دەگەڕێ. دەنگی فیکەیەك هات و وەك سیمێکی باریکی دەنگ خۆش و خەمبار، بە مارپێچ وەسەرکەوت . ئەو دەنگە لە کڕو ماتی شەودا سەر گەردان بوو، نزیك دەبووەوە، لەبن پەنجەرە ون دەبوو . وەکوو لە داری چوار چێوەی خزابێ . دەنگی پێی بای دایەو. دایك لە رزێکی هاتێ وتوند برۆی هەڵتەکاند و هەستا.

دەرگایان کردەوە. لە پێش دا سەرێکی زل بە کڵاوێکی کەوڵەوە دەرکەوت. لەشێکی درێژ و چەماوەی بە دووادا دەکێشا. خۆی راست کردەوە و باسکی راستی هەڵێنا و هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە دەنگێکی لە قوڵایی سینگیەوە گوتی :

ئێوارە باش !

دایك بێ ئەوەی ورتەی لێوە بێ کووڕ بووەوە .

ـ پاڤێلێ لە ماڵە ؟

کابرا بە کاوە خۆ چاکەتە کەوڵەکەی داکەند و لاقێکی هەڵێنا و بە کڵاوەکەی بەفری لە چەکمەکانی تەکاند و کڵاوەکەی فڕێ دا قوژبنێك و لە کاتێکدا بە سەر لاقە درێژەکانییەوە بەم لاو ئەو لادا دەهات، وەژوور کەوت، لە کورسییەکە نزیك بووەوە ، وەك بێ یەوێ قایم و قۆڵی کورسییەکە تاقی کاتەوە. پاشان دانیشت و باوێشکی هاتێ. دەستی بە زاریەوە گرت . سەرێکی خڕی هەبوو و بە مەکینە لە بندا تاشیبووی. ریشی تاشراو و سمێڵە درێژەکانی شۆڕ بووبوونەوە . زۆر بە وردی بە چاوە زەقەکانی تەماشای ژوورەکەی دەکرد. لاقی هاویشتبوونە سەر یەك و لە کاتێکدا کورسییەکەی دەبزاوت پرسی :

ـ ئەم خانووە ئی خۆتانە یا بە کرێتان گرتووە ؟

دایك لە بەرامبەری دانیشت و لە وەڵامدا گوتی : بە کرێمان گرتووە .

خانوویەکی وانییە — کابرا گوتی —

دایك بە نەرمی گوتی : ئێستا پاڤێلێ دێتەوە، چاوەڕوان بە . کابرا درێژەکە بە ئارامی وەڵامی داوە : بەڵێ چاوەروان دەبم. ئارامی و دەنگی نەرم و سادەیی سەروچاوی ، غیرەتی وەبەر دایك نا و بە دڵسۆزی چاوی

لێکرد.کابراش بە راشکاوی تەماشای کرد . لە قوڵایی چاوە زەقەکانی دا تروسکەیەکی خۆش دیـار بـوو . لـەو مەخلوقە خوار و خێچەدا کە لە سەر دوو پـێ راوەسـتا بـوو شـتێکی شـاد و دڵخۆشـکەر دەبینـرا. جلـەکانی کراسێکی شین و پانتۆلێکی رەش بوو کە دەلینگەکانی لە چەکمەکەی هاویشتبوون . دایـك خـەریك بـوو لێـی پرسێ : کێیە و لە کوێوە هاتووە و داخوا لە مێژە کوڕەکەی دەناسێ ؟ بەڵام کابرا لە پڕ خۆی بزاوت و گوتی:

- دایە گەورە کێ ئەم برینەی لە نێو چاوانت کردووە؟

بە دەنگێکی خۆش قسەی دەکرد و بە چاوان پێدەکەنی. ئەم پرسیارە حاڵی پێلاگێیای گۆڕی. لێوەکانی تێك نا و پاش تاوێك مات بوون بە ساردییەکەوە گوتی : باوکە گیان ئەو مەسەلەیە بە تۆ چی ؟

کابرا تەواو روی بۆ لای دایك وەرگێڕا وگوتی : باشە. زیز مەبـە. بۆیـە پرسـیارم کـرد ، چـونکە باوەژنەکـەی منیش راست وەك تۆ سەری قەڵشابوو . مێردەکەی بە قالبە کەوش لە سەری دابوو . مێردەکەی پێڵاودرو بوو , بۆ خۆشی جل شۆر بوو . ئەو غەزەب لێگیراوە نازانم لە کوێ ئەو ئارەقخۆرەی دیتبووەوە . پێشتر منی بە کوڕی خۆی قبول کردبوو. تەنیا دەتوانم ئەوەندەت پێ بڵێم کە لێی دەدام بەڵام لێدان .ئەوەندەی لێ دەترسام زراوم چوو بوو .

پێلاگێیا لە بەرامبەر ئەم ساکاری و راستییەدا خۆی بێ دەسەڵات هاتە بەرچاو و پێی وابوو ئەگەر لـە ئاسـت ئەو پیاوەدا روخۆش نەبێ، پاڤێڵ تـوورە دەبـێ . بـە زەردەخەنەیـەکی شـەرماوییەوە گـوتی : دڵـم نایەشـێ .....بەڵام تۆ زۆر زوو پرسیارت لێکردم . ئەوە میراتی مێردەکەمە. تۆ تاتار نی ؟

کابرا لاقەکانی راوەشاند و قاقایەکی وای کێشا گوێیەکانیش پاشەوشکێن بوون . پاشان بە

مەندی گوتی نا هێشتا تاتارنیم . دایك لە گاڵتەکەی حاڵی بوو، بە بزەیەکەوە گوتی : بـە روسـییەکی تـەواو قسە ناکەی .

میوان بە خۆشییەوە سەری راوەشاند و گوتی :

ـ زمانی من لە زمانی روسی باشترە. من خەڵکی" کانیوڤم."

ـ لە مێژە لێرەی ؟

ـ نزیکەی ساڵێك لە شاری بووم و ئێستا مانگێك دەبێ هاتومە کارخانەی لای ئێوە لێـرە. خـەڵکێکی باشـم دۆزیوەتەوە. وەك کوڕی تۆ و ئی دیکەش . لە کاتێکدا سمێڵی دەبزاوتن گوتی: دەمەوێ هەرلێرە بژیم .

پێلاگێیا لە خۆشە ویستی و لە سوپاسی ئەو قسەی لەبارەی کوڕەکەیەوە کردی، ویستی شتێکی بداتێ. لێـی پرسی :

ـ چای دەخۆیەوە ؟

ـ چۆن بە تەنیا بخۆمەوە ؟ کە هەمموو کۆبوونەوە ئەوجا دەخۆینەوە .

هەستی بەوە کرد کە دایك دەترسێ.

ـ "ئەگەر هەمموو وا دەبوون" دایك بە گەرمی تکای لێکرد.

دیسان لە تاریکاییدا دەنگی پێیان هات . لە پڕ دەرگا کرایەوە. دایك راست بووەوە. بە سەرسوورمانەوە دیتی کیژێکی گەنجی قژ زەرد، کورتە بالاّ و رەنگ لادێیی و جلێکی فەقیرانە و تەنگی لـە بەردایـە. یەکسـەر چـووە چێشتخانە و پرسی : وەدرەنگی نەکەوتوم ؟

میوانەکە لە دەرگاوە چاوی لێکرد و گوتی نا .... بە پێیان هاتی ؟

ـ دیارە ...... تۆ دایکی پاڤێل "میخائیلۆڤیچ" ی ؟ ئێوارەباش. من ناوم "ناتاشا" یە ......

ـ دایك پرسی: باوکت ناوی چییە ؟ فامیلت چییە ؟

ـ ڤاسیلیڤنا, ئەدی تۆ ؟

ـ پێلاگێیا نیلۆڤنا .

ـ ئاوا ئێستا ئیتر ئاشنای یەکین .

دایك هەناسەیەکی هەلّکێشا و بە زەردەخەنەیەکەوە روانییە کچەکە و گوتی ... بەلێ وایە .

کابرای پرچن کە ناوی "ئەندرێی" بوو، پرسی : هەواکەی ساردە ؟

بەلێ ،دەرێ زۆر ساردە. بای دێ

دەنگێکی نەرم و خۆشی هەبوو. دەمی بچووك و بەژن و بالاّی تـەڕ و لـەبار بـوو . پالتۆکـەی داکەنـد و بـە دەستەکانی کە لە سەرمان شین هەلگەرابوون ، رومەتـە جوانـەکانی دامـالّی. لـە ژوورەکـەدا خێـرا دەهـات و دەچوو. پانییەی پۆتینەکانی سیرەیان دەهات .

دایك سەرنجی دا کە گالۆشی نییە .

بە لەرزەوە درێژەی پێدا. نیمە .... بەستویەتی .

ئێستا سەماوەر تێداویم. هەر ئێستا . دایك ئەوەی گوت و چووە چێشتخانە . هەر دەتگوت لە مێژە دەیناسی ٠. وەك دایکێك خۆشی دەویست. بە پێکەنینەوە گوێی بۆ قسەی میوانەکان راگرتبوو .

کچەکە پرسی: بۆ چی وا کزی ؟ شتێك رووی داوە ؟

پرچن لە سەرە خۆ وەلاّمی داوە هیچ ... هەروا .

ئەم ژنە چاوەکانی زۆر وەچاوی دایکم دەچن ...... دەزانی زۆر بیری دایکم دەکەمـەوە. هەمیشـە وەك زینـدوو دێتە بەرچاوم ......

ـ تۆ دەتگوت دایکم مردووە ... نا ئەوە زڕدایکمە ... مەبەستم دایکی خۆمە. لام وایە لە ناوچەی "کییڤ" گەدایی دەکا و ئارەق دەخواتەوە .. کاتێك سەرخۆش دەبێ پۆلیس لێی دەدن .

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و لەبەر خۆیەوە گوتی:" ئاخ تۆ چەندە بەرەحمی" .

ناتاشا خێرا خێرا بەڵام نەرم و هێدی دەستی پێکرد، پاشان پرچن وەدەنگ هات :

ـ ئێوە گەنجن. تاقی کاریتان کەمە. منداڵداری زەحمەتە. بەڵام چاکەی فێری خەڵك بکەی لەوەش دژوارترە "

ـ تۆ بزانە دایك لە دڵی خۆیدا دەیویست بە ئەندرێی بڵێ چەندە مێهرەبانی. لە پڕ دەرگا کرایەوە نیکۆلای ڤێسۆڤشیکۆڤ" ی کوری "دانیلا "ی پیرە دز و درۆزن وەژوور کەوت کە باوکی لە هەموو گەرەك بە پیاو خراپ ناسرابوو . هەمیشە لە خەڵك دوور دەکەوتەوە و گاڵتەیان پێ دەکرد.

دایك بەسەر سوورمانەوە لێی پرسی : نیکۆلای چت دەوێ ؟

بە چاوە شین و بچوکەکانی چاوێکی لێکرد و بە دەستە پانەکانی دەم و چاوی گرۆیی سڕییەوە و بێ ئەوەی سلاوی لێبکا گوتی :

پاڤێل لە ماڵە ؟

نا ......

چاوێکی لە ژوورێ کرد و وەژوورکەوت و گوتی : هاوڕێیان ئێوارەتان باش ....

دایك بە رقەوە بیری لێکردەوە و زۆری پێ سەیر بوو. "چۆن ئەتۆش" پێی سەیر بوو کە ناتاشا زۆر بە گەرمی دەستی گوشی. پاشان دوو لاوی دیکە وەژوور کەوتن کە تازە پێدەگەیشتن. دایك یەکیانی دەناسی . برازای "فیۆدۆر سیزۆڤ"ی پیرە کرێکاری کارخانە بوو . نێو چاوانێکی بەرزی هەبوو و قژی لول بوون. ئەوی دیکەیان قژی لوس بون، بەڵام دایك نەیدەناسی. لێشی نەدەترسا. دیار بوو لوت بەرز و بەفیز نییە. ئاخرەکەی پاڤێلیش لە گەڵ دوو پیاوی گەنج هاتەوە دایك ئەوانی دەناسی، هەر دووکیان کرێکار بوون. جێگای پێ نیشان دان و پاڤێل زۆر بە روخۆشی پرسی : چات لێناوە ؟ سوپاس

دایك کە نەیدەزانی چۆن سوپاسی ئەم شتە بکا کە هێشتا لێی تێناگا ، پێشنیاری کرد: ئەرێ فۆدکاتان بۆ بێنم، پاڤێل بە خۆشی وپێکەنینەوە گوتی: نا.......پێویست ناکا.

دایك لە پڕ بە بیری دا هات کە پاڤێل بە ئەنقەست بۆ ئەوەی گاڵتەی پێ بکا، مەترسی کۆبونەوەی زۆر بە گەورە نیشان داوە.

(٦)

سەماوەر وەكولْ هات و دایك بردیە ژووریْ . میوانەكان لە دەوری میْزەكە دانیشتبوون. ناتاشا لـە سوچـیْكی لە بن چرایەكە دانیشتبوو، كتیْبیْكی بە دەستەوە بوو گوتی : بۆ ئەوەی بزانین كە بۆچی خـەلْك ئەوەنـدە خـراپ دەژین .... ئەندرییْ قسەكەی پیْ بڕی و گوتی :

- بۆ چی ئەوەندە خراپن ؟

- پیْویستە بزانین ژیانیان چۆن دەست پیْ كردووە .

دایك لە گەلْ چا تیْكردن لە بن لیْوانەوە دەیگوت: بزانن، خۆشەویستەكانم بزانن. هەموویان بیْ دەنـگ بـوون. پاڤیْلْ بە روگرژی پرسی : دایە ئەوە چی دەلْیی ؟

- من.؟ دایك كاتیْك دیتی هەموو چاویان تیْبریوە، بە خەمناكی گوتی :

- لە گەلْ خۆم قسە دەكەم. كاری خۆتان بكەن !

ناتاشا و پاڤیْلْ پیْكەنین. ئەندریی بانگی كرد :

- دایە گیان خۆش بی بۆ چات:

هیْشتا نەتانخواردووەتەوە سوپاس دەكەی . پاشان رووی كردە پاڤیْلْ گوتی: :

ریْگای ئیْوەم نەگرتووە ؟

ناتاشا گوتی تۆ كە خانە خویْی ، چۆن ریْگای میوانان دەگری. پاشان بە دەنگیْكی منداڵانە پاڕایـەوە : دایـە گیان زوو چام بدەیە لە سەرمان دەلەرزم. لاقەكانم بە ستویانە .....

- ئیْستا ... هەر ئیْستا

ناتاشا چایەكەی خواردەوە و هەناسەیەكی دریـْژی هەلْكیْشـا و كـەزیی هاویشـتنەوە سەرشـانی و كتیْبیْكـی گەورەی پڕ لە ویْنەی بەرگ زەردی لیْك كـردەوە . دایـك چـای تیْـدەكرد و هـەولْی دەدا پیالـْەكان لیْـك نـەدا. هەرچەند میْشكی ئەوەندەی كارنەدەكرد بەلاّم بەوردی گویْی بۆ دەنگە خۆشەكەی ناتاشا ڕاگرتبـوو كـە كتیْبـی دەخویْندەوە. دەنگی خۆشی ناتاشا لە گـەلْ گیـزەی سـەماوەر تیْكـەلْ دەبـوو. دیمـەنی چـیرۆكی ئـەو ئینسـانە وەحشیانەی دەهیْنا بەرچاو كە لە ئەشكەوتەكاندا دەژیان و بـە بـەرد حـەیوانیان دەكوشـت. هـەر وەك چـیرۆك دەچوو. دایك چەند جار تەماشای كوڕەكەی كرد. دەیویست پرسیاری لیْ بكا كە كام بەشی ئـەم چـیرۆكە و ئـەم میْژووە قەدەخەیە. بەلاّم زوو سەرنجی لە سەر چیرۆكەكە لاچوو. لە بنەوە بیْ ئەوەی كوڕەكەی و ئەوانی تر بـزانن سەیری میوانەكانی دەكرد.

پاڤێلْ لە تەنیشت ناتاشاوە دانیشتبوو، لە هەمووان چاكتر بوو. كیژەكە سەری بەسەر كتێب دا خوار كردبووەوە و جاروبار كە پرچە نەرم و لولەكانی دەكەوتنە سەر نێو چاوانی بە دەستی لای دەدان. هێندێ جار سەری دەبزاوت و بە نگایەكی دڵسۆزانەوە دەنگی نزم دەكرد و شتێكی بە دانیشتووان دەگوت .پرچن سینگە پانەكەی وەسوچی مێزەكە دابوو، سمێڵەكانی بادەدا و چاوی لە خوارێ دەبڕی تا سمێڵە بادراوەكانی ببینێ. "ڤێسۆڤشیكۆڤ "قیت لە سەر كورسی دانیشتبوو. دەستی هاویشتبووە سەر ئەژنۆكانی. سەروچاوی گرۆیی كە بێ برۆ بوو بە سمێڵێكی باریك رازابووەوە .بێ ئەوەی چاوە بچووكەكانی بگێڕێ لە سەماوەرەكەدا تەماشای چرچیی رومەتی دەكرد. هەر دەتگوت پشوی نایە" فێدیا "بچكۆلە گوێی بۆ خوێندنەوە راگرتبوو، لێوەكانی دەبزاوت و وشەكانی كتێبی دووپاتە دەكردەوە. هاورێ پرچ لولەكەی سەری داخستبوو ئانیشكی هاویشتبووە سەر ئەژنوكانی و دەم و چاوی گرتبووە نێو دەستەكانی و بزەی دەهات .

یەكێك لەو لاوانەی لەگەڵ پاڤێلْ هاتبوون توكی سەری سوور بووو قەڵافەتێكی باریكی هەبوو لە چاوەشینەكانیدا نیشانەی شادی و خۆشی دەبینرا دەیویست قسە بكا و لە پەلە پەل خۆێ دەبزاوت ئەوەی دیكەیان بە قژی كورت و بۆرەوەتەماشای دەوروبەری ژوورەكەی دەكرد و دەستی بە سەری دا دەهێنا .

ئەو شەوە هەوای ژوورەكە زۆر گەرم و خۆش بوو. جریوەی دەنگی ناتاشا و گیزەی سەماوەر شەونشینییە پڕ هەڵلا و بگرەكانی سەردەمی لاوێنی و قسە و لاتاوی رەق و بێ شەرمانەی كوڕانی وەبیر دایك دەخستەوە كە بۆنی ڤۆدكا یان لێدەهات و گاڵتەیان پێ دەكرد .لەوبیرەوەرییە تاڵانە دڵی دەگوشرا و بەزەیی بە خۆیدا دەهات و تێك دەچوو .

ئەوەی وەبیری دەهاتەوە كە لە شەونشینییەكدا مێردە رەحمەتییەكەی لە داڵانێكی تاریك دا لە ئامێزی گرتبوو. توند بە دیوارییەوە نابوو، بە توندی پێی گوتبوو : شوم پێ دەكەی یان نا؟

پێلاّ گێیا لای وابوو سووكایەتی پێكردووە. پێی ناخۆش بوو بەو قامەكە ئەستورانە مەمكی گوشیبو میخائیل لەو كاتەدا چڵمی هەڵدەلوشی و هەناسەی گەرمی بە رومەتی وەردەكرد . پێلاّگێیا ویستبووی خۆی لە ئامێز دەرباوێ و لە بەر چنگانی راپەڕێ. قیژاندبووی .

ـ بۆ كوێ دەچی ؟ وەڵامم دەوە!

پێلاّگێیا لە توورەیی و لە شەرمان قسەی پێ نەكرابوو، هەناسە بڕكەی وێ كەوتبوو .

یەكێك لە پڕ دەرگای كردبووەوە. بە پەلە كیژەكەی بەردابوو و گوتبووی: یەك شەمۆ دەنێرمە خوازبێنی. قسەكەی خۆی بردە سەرو ناردی . دایك چاوی لە سەر یەك دانان و لە ناخەوە هەناسەیەكی هەڵكێشا .

"ڤیسۆڤشیكوڤ" لە پڕ بە دەنگێكی نارازی و تووڕە گوتی: پێویستم بەوە نییە بزانم خەلك چۆن ژیاون. دەمەوێ بزانم دەبێ چۆن بژین. كوڕە قژزەردەكە وەدەنگ هات: راست دەكا .

"فێدیا" گوتی : وانییە. من قایل نیم. ئەگەر بمانەوێ بچینە پێش دەبێ هەموو شت بزانین.

لاوە قژبادراوەكە گوتی: راستە .

باسێكی گەرم پەیدابوو. دایك نەیدەزانی ئەو هەرا هەرایە لە سەر چییە. هەموو سور هەلگرابوون بەلاّم هیچیان نەگۆڕابوون، ئەو قسە رەق و ناشیرینانەی پێلاّگێیا بیستبوونی لێرە نەدەبیستران. لای وا بوو شەرم لە كچەكە دەكەن .

روالّەت و روكاری جیددی ناتاشا دلّخۆشی دەكرد. سەیری ئەوانی دیكەی دەكرد و راست ئەو جووتەی بە منداڵی خۆی دادەنا. لە پڕ ناتاشا گوتی : هاوڕێیان راوەستن .

هەموو بێ دەنگ بوون و چاویان بڕییە كچەكە. بەجۆرە دەستی پێكرد: ئەوانەی دەڵێن پێویستە هەموو شت بزانین راست دەكەن. ئێمە دەبێ بە چرای عەقڵ و زانست رێگای خۆمان رون بكەینەوە تا ئەو كەسانەی لە تاریكی جەهل و نەزانین دا دەژین بمانبینن. دەبێ بە راستی وەلاّمی هەموو شت بدەینەوە. پێویستە هەموو راستی و ناراستی لێك بكەینەوە .پرچن لە هەوای قسەكانی ناتاشا سەری دەبزاوت. ڤیسۆڤشیكۆڤ و ئەو دو كرێكارەی لە گەل پاڤێلّ لە كارخانەوە هاتبوون، دەستەیەكی سێ كەسییان لێ دروست بووبوو.

دیار نەبوو لەبەر چی دایك ئەو سێ كەسەی خۆش نەدەویست .

كاتێك قسەكانی ناتاشا تەواو بوو، پاڤێلّ هەستا سەرپێ و بەكاوە خۆ گوتی :

- ئایا تەنیا ئەوەمان دەوێ كە سكمان تێر بێ ؟ بە تیژی چاوی لە دەستەی سێ كەسی كرد و پاشان خۆی وەلاّمی خۆی دایەوە: نا دەمانەوێ بەو كەسانەی دەمانچە و سێننەوە و چاو و گوێمان دەبەستن نیشان بدەین كە هەمووشت دەزانین گێل و نەفام نین، تەنیا مەبەستمان خواردن نییە، بەلّكو دەمانەوێ بە جۆرێك بژین شایانی مرۆڤ بێ .دەمانەوێ بە دوژمنەكان نیشان بدەین كە ئەم وەزعە دژوار و نالەبارەی ئەوان بە سەریاندا سەپاندووین، نابێتە كۆسپ و بەرهەلّست بۆ ئەوەی لە باری هۆش و تێگەیشتنەوە بگەینە ئەوان و تەنانەت دەبێ وەپێش ئەوانیش بكەوینەوە .

دایك گوێی لەو قسانە دەبوو، شانازی بەوە دەكرد كە كوڕەكەی ئاوا باش و رەوان قسە دەكا .

ئەندرێی گوتی: خەلّكی تێرو پڕ زۆڕە بەلاّم راست و بەشەرەف كەمە . ئێمە دەبێ بەسەر زەلكاوی بۆگەنی ژیانی خۆماندا پردێك دروست بكەین تا بمانگەیەنێتە دوارۆژێكی باش و راست و ئینسانی . ئەمە ئەركی ئێمەیە هاوڕێیان !

ڤێسۆڤشیکۆڤ بە دەنگێکی گیراو هەڵیدایە: لە جەنگەی شەڕو پێهەڵپرژاندا وەختی برین پێچانی دەست نییە .

ئیتر نیوە شەو تێپەڕ بووبوو. ڤێسۆڤشیکۆڤ و کوڕە مووسوڵورەکە لە پێش هەمووان‌دا دەرکەوتن. دایك دیسـان ئەمەشی بە کەیف نەبوو وەختی خواحافیزی بیری لەوە دەکردەوە: بزانە چەند بە پەلەن .

ناتاشا پرسی: تۆ من بەڕێ دەکەی ؟ پرچن لە وەڵامیدا گوتی: ئەدی چۆن!

کاتێك ناتاشا لە چێشتخانە پاڵتۆی لە بەر دەکرد دایك گوتی : گۆرەوییەکانت زۆر تەنکن بۆ ئێستا نابن. با جوتە گۆرەوەیەکی خوریت بۆ بچنم. کیژە کە بە پێکەنینەوە سوپاسی کرد :

پێلاگێیا نیلۆڤنا سوپاس. گۆرەوەی خوری پێم دێنێتە خوران .

گۆرەوی ئەوتۆت بۆ دەچنم پێت نەیەنێتە خوران!

ناتاشا برژانگەکانی لێك داو چاوی لە دایك کرد. ئەو چاو لێکردنە دایکی بـە خـۆدا دەشـکاندەوە. لـە سـەر خۆگوتی: ببورە. بەراستی بە دڵسۆزی ئەم قسەیەم کرد .

ناتاشا دەستەکانی دایکی بە گەرمی گوشی و بە نەرمی گوتی: تۆ چەند مێهرەبانی. ئەندرێی چاوێکی لێکرد و گوتی : دایە گیان شەوێکی شاد. خوار بووەوە و بە دووای ناتاشا دا وەردەکەوت . دایك چاوێکی لە کوڕەکەی کرد کە لە بەر دەرگا راوەستا بوو پێدەکەنی. بە شەرمەوە لێی پرسی: بە چی پێدەکەنی؟

ـ بە هیچ. لە خۆشییان

دایك لە سەر خۆ و بە خەمبارییەوە گوتی :من پیرو بێ عـەقڵم، بەڵام منیش باش تێدەگەم.

پاڤێل گوتی: ئێ زۆر باشە ئێستا بچۆ بخەوە ....

ئێستا دەچم رادەکشێم .

دایك بە پەرێشانی بە دەوری مێزەکەدا دەگەڕا، قاپەکانی کۆ دەکردەوە. شاد بـوو تەنانـەت لـە خۆشـی یـان تارەقەی کردبوو . زۆر لەوە دڵخۆش بوو کە هەمووشت بە هێدی و هێمنی و بە خۆشی تەواو بوو. بە پـاڤێلی گوت :

باشت بیر کردووەتەوە. ئەوانە پیاوی چاکن. ئەندرێی زۆر مێهرەبانە. کچەکەش هەر وایە .....ئـای چـەند بـە هۆشە! ئەوەکێیە ؟

پاڤێل کە بە نێو ماڵەکەدا دەهات و دەچوو بە کورتی وەڵامی داوە : مامۆستایە .

ـ لە مۆسکۆ ؟ پاڤێل لە پەنا دایکی راوەستا و لـە سـەرخۆ گـوتی : بـاوکی زۆر دەولەمەنـدە بازرگـانی ئاسنەواڵەیە . چەند خانووی هەیە. لەبەر ئەوەی ناتاشا ئەم رێگایەی گرتووە دەری کردووە. ناتاشا لە خۆشـی

دا ژیاوە. کەس و کاری خۆشیان ویستووە. هەر چی ویستووە بۆیان کردووە .... بەلاّم ئێستا دەبێ حەوت کیلۆمەتر بە تەنیایی و بە پێیان ڕێگا ببڕێ .

ئەم قسانە دایکیان نارەحەت کرد. لە نێو ژوورەکە ڕاوەستا و بێ ئەوەی هیچ بلّێ چاوی لە کورەکەی بڕی. لەبەر سەر سووڕمان برۆیەکانی هەلّکشابوون. پاشان لە سەرخۆ پرسی : دەچێتەوە شار ؟

ـ بەلی٘.

سەیرە....ناترسیٚ ؟

پاڤێلّ بە پێکەنینەوە وەلاّمی داوە: نا .... ناترسیٚ .

ـ بۆ چی بەم شەوە ڕۆیشت . دەکرا شەوی٘ لێرە بیٚ و لە کن من بخەویٚ .

ـ نەدەکرا. بەیانی خەلّك لێرە دەیبینن. نە ئێمە و نە ئەو پێویستمان بەوە نییە .

دایك بە بیر کردنەوە چاوێکی لە پەنجەرە کرد و بە کاوەخۆ قسەکانی درێژە پێدا : پاڤێلّ گیان. نازانم ئەم ترسە چییە. ئەم قسانە بۆ قەدەخەن؟ خۆ ئەم شتانە زیانیان نییە. وا نییە؟

دایك تەواو بڕوای نەدەکرد .دەیویست وەلاّمی" نا" لە کوڕەکەی ببیسیٚ. پاڤێلّ بە هێمنی ئاوڕێکی دایەوە و بە دەنگێکی مەند گوتی :

ـ ئێمە هیچ کارێکی خراپمان نەکردووە و نایکەین. سەرەڕای ئەوەش زیندان چاوەڕوانمانە. تۆ دەبیٚ ئەمە بزانی.

پێلاّگێیا دەستەکانی لەرزین و بە دەنگێکی گیراو گوتی : تۆ بلّێی ؟ خوا بکا وا نەبیٚ .

پاڤێلّ بە لاواندنەوە گوتی: نا, من ناتوانم تۆ فریو بدەم. نارەحەت مەبە بزەیەکی هاتیٚ و گوتی : بچۆ بخەوە ... ماندووی .... شەوێکی شاد.

کاتێك دایك بە تەنیا مایەوە، چووە بەر پەنجەرە و تەماشای کۆلاّنی کرد. بای دەهات و بەفری سەربانەکانی لە خەو ڕادەپەڕاند و ڕایدەمالّی. لە دیوارەکانی دەدا و دیار نەبوو بە سرتە چییان پیٚ دەلّیٚ. وەعەرزی دەکەوت و بەفری وشکی وەك هەوری سپی بە کۆلاّندا ڕادەدا. لە تاریکایی شەودا لە دوورەوە ئاگری ناوشار دەبینرا .

- عیسای مەسیح ! بەزەییت پێماندا بیٚ . لە ترسان لە سەر خۆ دەپارایەوە .

فرمێسکی لە چاوان دەگەڕا و چاوەڕوانی مسیبەتێك بوو کە کوڕەکەی ئاوا بە هێمنی و دلّنیایی قسەی لێکرد بوو، وەك شەمشەمە کوێرەیەك لە دلّی دا دەجولاّ .

دەشت و چۆلّێکی پڕ لە بەفری هاتە بەرچاو. بایەکی سەر لیٚ شێواو لەو چۆلەدا نرکەی دەهات. لەو دەشتەدا تارمایی کیژێکی بچووك بە تەنیا بە لاکە لاك دەرۆیشت. با دەلاقانی وەردەهات و داوێنی هەلّدەدایەوە. کلوە

بەفر وەك قامچی وەسەر و چاوی دەكەوتن. لە بەفردا دەكەوت و هەڵدەستايەوە و بە زەحمەت ڕێگای دەبڕی. هەوايەكی سارد و ڕێگايەكی تاريك و بەسام بوو. كيژەكە وەك چڵە گيايەك كە ڕەشەبای پايز هەڵيكەنی و بێرە و بەوێيدا دەدا دەكەوت و هەڵدەستايەوەلە لای ڕاستەی لە باتڵاغێكدا ديواری تاريكی لێڕەوارێك دەبينرا. خەڵفە شينەكانی سنۆبەر دەلەرزين و لە دوور تروسكەی ئاگر دەدرەوشا.

- خوايە ڕەحمێك .لە ترسان دەلەرزی و هێدی هێدی دەپاڕايەوە .

(٧)

ڕۆژەكان يەك بە دووای يەكدا تێدەپەڕين و وەك مووروی چۆرت بە شێوەی مانگ و حەوتو كۆ دەبوونەوە. هەموو ڕۆژەكانی يەك شەمۆ هاورێكان دەهاتنە كن پاڤێلّ و كۆ بوونەوەكان وەك پلەی پەيژەيەكی درێژ دەچوون كە بە كاوەخۆ پێيدا وەسەر دەكەوتن . خەڵكی تازەش پەيدا دەبوون. ماڵە بچووكەكەی" ڤلاسۆڤ" بەر تەنگ دەبوو: ناتاشا بە ماندوويی و سەرما بردوويی بەڵام هەميشە بە ڕێك و پێكی و شادی دەهات. دايك گۆرەويی بۆ چنيبوو، بەڵام دەيويست خۆی بيكاتە لاقە بچووكەكانی. ناتاشا لە هەوەڵەوە پێكەنی و پاشان بێ دەنگ بوو. تۆزێكی بيری كردەوە و گوتی :

دايانێكم هەبوو , لە ڕادە بەدەر باش بوو . چەندزەحمەتكێش و ژيانی بە كوێرەوەريی بوو , چەنددڵێكی باشی هەبوو , ئەويش وەك تۆ.

دەستی ڕاداشت , وەك دەست بۆ شوێنێكی دوور ڕابدێرێ, پێلاگێيا گوتی: وەك خۆت. دەستت لە دايك و باب و هەموو شت هەڵگرتووە. نەيتوانی هەموو نيازەكەی دەربڕێ. هەناسەيەكی هەڵكێشا و بە چاو لێكردنی ناتاشا بێ دەنگ بوو. بێ ئەوەی بزانێ بۆ چی سوپاسی دەكرد. لە پێش كچەكە لە عەرزی دانيشت. ناتاشا زەردەخەنەيەكی لە سەر لێوان بوو، سەری بەردابۆوە .

ناتاشا دووپاتەی كردەوە: دەستم لە دايك و بابم هەلگرت ؟ ئەوە دژوار نەبوو .باوكم زۆر نەزان و تووڕە و تۆسنە . براكەشم هەروايە. هەميشە دەخواتەوە. خوشكە گەورەكەم زۆر چارەڕەشە. شوی بە كابرايەكی زۆر دەوڵەمەند كردووە . زۆر پيس و ڕەزا گرانە و لە خوشكيشم بە تەمەنترە. بەڵام پەرۆشی دايكممە. وەك تۆ ساويلكە و بچووكە , ڕاست بە قەد مشكێك. هەميشە ڕادەكا و لە هەموو كەس دەترسی هێندێ جار زۆر حەز دەكەم بيبينم .

دايك بە خەمناكييەوە سەری جوڵاند و گوتی :

ـ رۆڵە گیان: چەند بەستەزمانە .

ـ نا. نا. هێندیّ جار هەست بە خۆشی و بەختەوەری دەکەم .!

رەنگی بزرکابوو. چاوەکاڵەکانی دەتروسکان و لە کاتێکـدا دەسـتی هاویشـتبووە سـەر شـانی پێلاگێیـا, بـە دەنگێکی بەسۆزەوە کە لە ناخی دڵیەوە دەهات گوتی :

ـ خۆزیا زانیبات .... خۆزیا تێگەیشتبای کە ئێمە کارێکی چەند گرنگ و گەورە دەکەین .

هەستی ئێرەی - پیّ بردن کەوتە سەر دڵی دایك و هەستا و بە خەمناکییەوە گوتی: ئـیتر مـن بـۆ ئـەو کـارە پیرم. نەخوێندەوارم .

پاڤێلّ هەمیشە و لە هەموو شوێنێك پتر قسەی دەکرد و باسی دەکرد و رۆژ بە رۆژ کزتر دەبـوو. دایـك وای دەهاتە بەرچاو کە لە گەلّ ناتاشا قسە دەکا یا چاوی پێدەکەویّ , نیگای نـەرمتر و دەنگـی بـاریکتر و سـادەتر دەبیّ .

"خوابکا" دایك بیری کردەوە و بزەیەکی هاتیّ . کاتێك لە کۆبوونـەوەکان دا بـاس و دەمەتەقـە تونـد و تیـژ دەبوو, ئەندریی هەڵدەستا و لە کاتێکدا لەشی وەك زمانەی زەنگوڵە لە سەر لاقەکانی ئەملاو ئەولای دەکرد بە دەنگێکی رەوان و قسەی سادە و پاراو کۆبوونەوەی هێدی دەکردەوە.

فێسۆڤشیکۆڤ هەمیشە ئەو و سامۆیلۆڤ — لاوە سوورکارەکە - بـاس و دەمەتەقـەیان دادەمەزرانـد." ئیڤـان بوکین" لاوە سەر خڕو برۆ سپییەکە کە دەتگوت تاو بردوویە، لایەنگری ئەوان بوو. یاکۆڤ سۆمۆڤ خاوێن و رێك و پێك ,هێدی و لە سەرەخۆ بوو قسەی کەم دەکرد. لە گەلّ فێدیا مازین لایەنگری پاڤێلّ و پرچنی بوو .

لە جیاتی ناتاشا, هێندیّ جار نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ بـە چـاویلکەیەك و ریشـێکی شـاش و زەردەوە لـە شـاررا دەهات. ئەو خەڵکی ناوچەیەکی دوور بوو. لە بارەی ژیانی خێزانی و لە بارەی منداڵان و بازرگانی و شـارەوانی و نرخی گۆشت و نان و ئەوەی پەیوەندی بە ژیانی رۆژانەوە هەیە, بە زمانێکی شیرین و پـاراو و سـاکار قسـەی دەکرد . لە قسەکانی دا کەم و کوڕی و هەڵە و کارە ئەحمەقانـەکانی ئـەوانی دەردەخسـت و ئـەو شـتانەی رون دەکردەوە کە بۆ حاڵی خەڵك زیانیان هەبوو .

دایك پێی وابوو کە نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ لە وڵاتێکی دیکە و لە دوورەوە هاتووە کە لەویّ ژیانی خەڵك خۆشتر و رێك وپێك ترە و لێرە لە هەموو شت بێزارە .ئەو ناتوانیّ بەم ژیانە رابیّ. بە ناچاری ئەم ژیانەی قبولّ کردووە . لەوانەیە دڵخۆشی نەکا .هەولّی دەدا لە گەلّ هەموو هەل و مەرجێك رێك بکەویّ . رەنگی زەرد بوو. دەورووبەری چاوی گنجیان تێکەوتبوو. دەنگی نەرم دەستەکانی هەمیشە گەرم بوون کاتێك سلاوی لە دایك دەکـرد دەسـتی دایکی بە پەنجە گەورەکانی توند دەگوشی و دایك پێی دەحەسایەوە و گیانی ئاسودە دەبوو. لە شـارەوە خـەڵکی

دیكەش دەهاتن لە نێو ئەواندا كچێكی باڵابەرزی چاو گەورەو روومەت لاواز دەهات ناوی" ساشێنكا" بوو . ئاكار و كردەوەی وەك پیاوان دەچوو. برۆ رەشەكانی تێك دەنا و لە قسە كردندا لوتە جوانەكەی دەبزووت .

رۆژێك بۆ یەكەمجار ساشێنكا بە دەنگێكی بەرز گوتی :

"ئێمە سۆسیالیستەكان "

كاتێك دایك گوێی لەم وشەیە بوو، بە ماتی و بە ترسەوە چاوی لە كیژەكە بڕی. پێلاگێیا بیستبووی كە سۆسیالیستەكان قەیسەریان كوشتووە. ئەو كارە لە سەردەمی لاوێتی ئەودا روی دابوو. ئەوەدەم دەیانگوت دەرەبەگەكان بۆیە لە قەیسەر توورەن چوونكە وەرزێرەكانی ئازاد كردووە. سوێندیان خواردووە تا قەیسەر نەكوژن سەری خۆیان ناتاشن. ئێستا ئەو نەیدەزانی بۆچی كوڕەكەی و هاوڕێكانی بوونە سۆسیالیست .

كاتێك میوانەكان هەموو رۆیشتن لە پاڤێلی پرسی :

پاڤێلۆكە، راستە تۆ سۆسیالیستی ؟

پاڤێڵ وەك هەموو جارێ لە بەردەمی دا راوەستا و راستەوراست گوتی :

بەڵێ راستە, بۆ چبووە؟

دایك لە ناخی دڵیەوە هەناسەیەكی هەڵكێشا و چاوەكانی لە سەر یەك دانان و گوتی :

رۆڵە گیان ئەوە كارێكی باشە ؟ ئەوان دژی قەیسەرن و یەكیشیان لە قەیسەرەكان كوشتووە . پاڤێڵ چووە ژوورەكەی دایكی و دەستی بە روومەتی دا هێنا و بە پێكەنینەوە گوتی :

ئێمە پێویستمان بەم كارە نییە .تاوێك بە درێژی و بە نەرم و هێدی قسەی لە گەڵ كرد.

پێلاگێیا چاوی لە كوڕەكەی بڕی و بیرێكی كردەوە و گوتی :

قەیسەر هیچ كارێكی خراپ ناكا. قەیسەر دەسەڵاتی نییە. پاشان ئەم وشە بەترسە هەرهات و دووپاتە كراوە , تاوەك وشە و زاراوی تر كە لە پێش داتێیان نەدەگەیشت گوێی پێ ڕاهات .

دایك ساشێنكای خۆش نەدەویست .كە ئەو دەهات خەمناك دەبوو. شەوێكیان بە نارەحەتی بە پرچنی گوت: ساشێنكا زۆر توندی دەگرێ. هەر ئەمردەكا. تۆ ئەمە بكەو ئەوی تر ئەوە بكا .

پرچن قاقا پێكەنی :

ـ ئەشراف زادەیە .

پاڤێڵ بە ساردی وەدەنگ هات :

ـ ساشێنكا ئینسانێكی باشە .

ئەمە راستە (ئەندرێی بۆی سەلماند). بەڵام تەنیا ئەوەندەیە نازانێ ئەرکی ئەو چییە و ئێمە چـیمان دەوێ و چ دەتوانین .

دایك سەرنجی دابوو کە ساشـێنکا لەگـەڵ پـاڤێلیش تونـد و تیـژە و ئـەمری بەسـەردا دەکـا. جـاری وایـە بەسەریشی دا دەگوڕێنێ .

پاڤێل بزەی دەهاتێ وبێ دەنگ دەبوو. هەر بەو چاوە نەرمەش چـاوی لـەو دەکـرد کـە چـاوی لـە رومـەتی ناتاشاش دەکرد.دایك ئەوەشی پێخۆش نەبوو .

حەوتووی دووجار لێك کۆدەبوونەوە . کاتێك دایك دەیدیت کەوا لاوەکان چەند بە سـەرنجەوە گـوێ بـۆ وتـاری کوڕەکەی رادەگرن و قسەکانی ئەندرێی و ناتاشا و ساشێنکا و نیکۆڵای نیڤانۆڤیچ دەبیسـن تـرس و نیگـەرانی بەسەر دەچوو . زۆر جـار دایـك لـەو خۆشـییەی بەسـەر لاوەکانـدا دەهـات واقـی وڕدەمـا. بەتایبـەتی پـاش خوێندنەوەی دەنگ و باسی چینی کرێکار لە وڵاتانی دیکە. شادییەکی سەیر و منداڵانە بەسەریان دا دەهـات و هەموو پێدەکەنین و لە شانی یەکتریان دەدا .

یەکیان سەرخۆش دەبوو. لە دنیای سەرخۆشی دا دەیگوت :

ـ هەر خۆش بن هاورێ ئەڵمانیەکانمان .

ـ بژین کرێکارانی ئیتالیایی .

کاتێك ئەو سلاوەیان بۆ دۆستە نەدیوە و نەناسیوەکانیان دەنارد کە زمانیشیان نەدەزانین ,دڵنیا بوون کە ئەوان دەبینین و لە شادی ئەواندا شەریکن ,

پرچن بە چاوێکی زەق و هەستێکی پڕ لە خۆشەویستی دەیگوت:

باشترە نامەیان بۆ بنووسین تابزانن لە روسیا هاڕێیان هەن بیر و باوەریان وەك وانە ,مەرامیان مـەرامی وانـە, لە سەرکەوتنی ئەواندا شادن .هەموویان بە حـەزەوە بـە رومـەتی گـەش و پێکەنینـەوە ماوەیـەکی زۆر باسـی کرێکارانی فەڕانسە و ئینگلیز و سووێدیان دەکرد، وەك باسی هـاورێی خۆیـان بکـەن. باسـی ئـەو کەسـانەیان دەکردکە رێز لە ژیانیان دەگرن و هەست بە خەم و پەژارەیان دەکەن .

لەم ژووره تەنگ و بچووکەدا هەستی نزیکی و برایەتی لەگەڵ کرێکارانی جیهان پەیدا دەبوو. ئەو هەستە وەك گیانێك هەموویانی دادەگرت و کاری لە دایکیش دەکرد. هەر چەند ئەو تێنەدەگەیشت بەڵام بـەو هێـزە شـادی هێنەر و پڕ لە هیوایە قەدی راست دەکردەوە .

رۆژێك بە پرچنی گوت : ئێوە چین ؟ ئەرمەنی و روس و ئوتریش هەموو هاوڕێن و لە شادی و خـەمی یـەکتردا شەریکن .

ئەندرێی وەڵامی دایەوە: بۆ هەمووان، دایە گیان بۆ هەمووان! بۆ ئێمە نەتەوە و خزم و قەوم لە گۆڕێدا نییە. بۆ ئێمە تەنیا دۆست و دوژمن هەیە . هەموو کرێکارێك هاورێی ئێمەیە .هەموو سەرمایەدار و حکومەتێك دوژمنی ئێمەیە. کاتێك بە چاوێکی ئاوالەوە تەماشای ئەم دنیایە بکەی، کاتێك ببینی ژمارەی ئێمە کرێکاران چەندە زۆرە و چ هێزێکمان هەیە, چە شادییەکت دەکەوێتە دڵی و چە جێژنێکی گەورەت لە دڵیدا ساز دەبێ .

هەروەها دایە, فەرانسەیی و ئەڵمانیایش کاتێك تەماشای ژیان دەکەن ئەوانیش هەست پێدەکەن. ئیتالیاییش پێی شاد دەبن .ئێمە هەموو رۆڵەی دایکێکین. رۆڵەی پەرییەکی لە شکان نەهاتوو، کە ناومان ناوە "رایەتی کرێکارانی هەموو نەتەوەکانی سەرزەوی" ئەو دایکە گەرممان دەکاتەوە. ئەو خۆری ئاسمانی دادپەروەرییە. ئەو ئاسمانەش لە دڵی کرێکار دایە .کەسێك وا نەبێ چۆن دەتوانێ بە خۆی بڵێ سۆسیالیست. برایەتی ئێمە بە گیانە و لە ئێستاوە بۆ هەمیشەیە .

ئەمە منداڵانەیە, بەڵام بڕوایەکی پتەوە و لە دڵی هەمووان دا جێگیر بووە و پەرەی سەندووە و هێزی بە تەوژمی خۆی داکوتاوە .کاتێك دایك ئەوەی دەدیت هەستی دەکرد کە شتێکی تازە و مەزن و پرشنگدار لە دایك بووە کە وەك رۆژی ئاسمان دنیای رون کردووەتەوە .

زۆر جار بە دەنگی خۆش گۆرانی و مەقامی خۆماڵی و بە ناوبانگیان دەگوت .هێندێ جار گۆرانی خەمبار و تازەیان دەگوت کە لە نێو خەڵك دانە کەو تبوو. لە کاتی ئەو گۆرانییانەدا رادەمان و وەك سرودی ئایینی بخوێننەوە رەنگیان دەپەڕی .

یەکێك لەو گۆرانییە تازانە دایکی بە تایبەتی نارەحەت دەکرد .لەو گۆرانییەدا خەم و پەژارەی گیانێکی داماو و سەرلێشێواو هەبوو کە کەوتبووە بەر پەلاماری هەژاری و نەداری ولە ترسان خەرفابوو. دەرد و داخی گیان لەبەرێکی دووپاتە دەکردەوە کە چاکە و خراپەی لێ تێکچوو بوو. لەو گۆرانییەدا هیچ لە دنیای کۆن، دنیای کۆیلەکان نەدەبیسرا .دایك قسەی دژوارو گۆرانی خەمبارانەی پێخوش نەبوو, بەڵام لەو گۆرانییەدا هێزێکی بێ پایان هەبوو کە دەتگوت دەنگ و وشەکان دادە پۆشێ و هەستی پێش روودانی کارەساتێك کە بۆ بیری ئینسا ن زۆر گەورەیە، لە دڵدا زیندوو دەکاتەوە، دایك ئەم شتەی لە دیمەنی لاوەکاندا بەدی دەکرد و هەمیشە بە سەرنج و بە نیگەرانییەوە گوێی بۆ ئەو گۆرانییانە رادەگرت .

خەڵکی دیکەش بە هێدی ئەو گۆرانییانەیان دەگوت. بەڵام بە توندی دەنگی دەدایەوە. خەڵك گوێیان بۆ هەڵدەخست وەك هەوای سەرەتای بەهار و تەرزەی هەوەڵی پایز .

ڤێسۆڤشیکۆڤ بە خەمناکی گوتی : ئەمجارە دەبێ ئەم گۆرانییە لە شەقامان بڵێین .

کاتێك باوکی سەر لە نوێ لە سەر دزی گیرا و کەوتە بەندیخانە, گوتی هاوڕێیان ئێستا دەتوانین لە ماڵی ئێمە کۆببینەوە .

زۆر شەوان پاش ئەوەی لە کار دەبوونەوە هاوڕێیەکی پاڤێل دەهاتە لای و پێکەوە کتێبیان دەخوێندەوە و هێندێك شتیان لەبەر دەنووسییەوە .خەمبار بوون و دەرەتانی خۆ شوشتنیان نەبوو . وەختی خواردنیش کتێبەکانیان هەر بە دەستەوە بوو. دایك کەمتر لە قسەکانیان دەگەیشت.

زۆر جار پاڤێل دەیگوت: ئێمە رۆژنامەیەکمان پێویستە .

ژیان گەرمتر و بە پەلەتر تێدەپەری. خەڵك وەك مێش هەنگوین لەم گوڵەوە بۆ ئەو گوڵ
دەفڕین و لێك کۆ دەبوونەوە و لە خۆیندنەوەی کتێبێکەوە بۆ یەکی تر دەچوون .

جارێك ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی : قسە و باسی ئێمە کەوتووتە سەر زارو زمانان و لە وانەیە بەم زووانە بمانگرن.
ئەندرێی گوتی: هەوێردە بۆیە دروست کراوەکە بە داوەوە بێت .

دایك رۆژ بە رۆژ پرچنی پتر خۆش دەویست. کاتێك پرچن پێی دەگوت:"دایە گیان" ئەم وشەیە وەك دەستی نەرمی منداڵێك بە سەروچاوی دایك دا دەهات .

رۆژەکانی یەك شەمۆ کە پاڤێل کاری دەبوو ئەو داری بۆ دەشکاندن. رۆژێك تەشۆی هەڵگرت و پلەیەکی گەندەڵی پەیژەی گۆڕی. جارێکیش نێردیوانێکی شکاوی چاك کردەوە. لە کاتی کار کردندا بەسۆز گۆرانی دەگوت .

رۆژێك دایك بە پاڤێلی گوت: با ئەندرێی هەر لە ماڵی خۆمان بێ و خەرجی خۆی بکێشی, بۆ ئێوەش وا باشترە تا زیاتر بچنە کن یەك .

پاڤێل شانەکانی هەڵتەکاند و گوتی: بۆچی ئەو زەحمەتە بخەینە سەر شانی تۆ ؟

ـ ئەم قسانە چین ؟ من لە تەواوی ژیانم دا زەحمەتم کێشاوە. بۆ پیاوێکی باش هەرچی زەحمەت بکێشی، زەحمەت نییە .

ـ چۆنت پێخۆشە با وابێ . ئەگەر ئەو بییەوێ من پێم خۆشە. پرچن لە گەڵ ئەوان بوو بە یەك ماڵ .

(٨)

ئەم خانووە بچووکەی سەرپەڕی کۆڵان سەرنجی خەڵکی رادەکێشا. بە دەیان نیگای دڵ پیسی و درِدۆنگی وە دیوارەکانی دەکەوت. دەمگۆی گشتی لە سەر ئەم خانووە دەهات و دەچوو. خەڵك زۆر بە تەنگەوە بوون کە نهێنی نێو ئەم خانووە بدۆزنەوە. بە شەو هێندێ کەس لە شووشەی پەنجەرەوە تەماشایان دەکرد .هێندێ جار یەکێك لە شووشەی دەدا و پاشان رای دەکرد.

رۆژێکیان "بێگۆتسۆڤ" ی ئارەق فرۆش کە پیرە مێردێکی خاوێن بوو و هەمیشە دەسرەیەکی ئاوریشمی رەشی لە ملە چرچەکەی دەهاڵاند و چاویلکەکە لە سەر لوتی درێژ و باریکی رادەوەستا, لە کۆڵانی ڕێگای بە دایکی پاڤێڵ گرت. یەك جێ بێ ئەوەی ڕێگای بدا وەڵامی بداتەوە , بە کۆڵێك قسەی وشك و رەق پێلاگێیای لە دوواخست .

پیلاگێیا نیلۆڤنا چۆنی ؟ کوڕەکەت چۆنە؟ هێشتا بە تەمانی ژنی بۆ بێنی ؟ وەختی هاتووە ژن بێنێ. ئەگەر دایك و باب زوو ژن بۆ کوڕیان بێنن ئاسودە دەبن, پیاوی بە ژن و ماڵ بە لەش و گیان ساخترە وەك کارگ لە سرکە باوێژن باشتردەمێنێ. من لە جیاتی تۆ بام ژنم بۆ دەهێنا. بۆیە دەبێ ئاگات لێ بێ خەڵك دەستی پێکردووە بە کەیفی خۆی بژی. فکری پەرش و بڵاویا ن دێتە نێو مێشکی .توشی کارو کردەوەی ناحەزیش دەبن. لاوەکان ناچنە کلیسا لە شوێنی گشتی خۆ دەدزنەوە و لە کەلێن و قوژبنان بە نهێنی کۆ دەبنەوە. بە گوێی یەکتردادەچرپێنن. ڕێگا بدە لێت بپرسم ئەم سرت و خورتەیان لە چییە ؟ بۆچی خۆیان دەشارنەوە؟ قسەیەکی پیاو نەتوانێ لە مەیخانە و لە هەموو شوێنێك بە ئاشکرا بیڵێ نرخی چییە ؟ دیارە کارەکانیان رەمزاوییە، بەڵام کلیسای پیرۆز جێگای رەمزە. ئەو شتانەی بە دزی فێر دەکرێن هەموو گومراین. خواحافیز . کلاوەکەی بە فیزێکەوە راوەشاند و رۆیشت .دایکی لە پەرێشانی و خەیاڵدا بە جێ هێشت .

رۆژێکیشیان ماریا کۆرسونۆڤای دراوسێی ماڵی ڤلاسۆڤ کە بێوەژنی ئاسنگەرێك بوو و لەبەر دەرگای کارخانە شتی دەفرۆشت, لە بازاری توشی پێلاگێیا بوو پێی گوت :

- پێلا گێیا وریای کوڕەکەت بە .

- بۆچی ؟ چبوە

هێدی و بە سرتە گوتی : لەم دەروبەرە باسی دەکەن. بە خراپەش .دەڵێن کۆمەڵە دادەمەزرێنێ, وەك کۆمەڵەی "قامچی وەشێن" . (ئەوانە کۆمەڵێکی ئایینی بوون لە سەدەی سێزدەدا لە بەر چاوی خەڵك قامچی یان لە یەکتر دەدا .)

دایك گوتی : ماریا قسەی هیچ و پوچ مەکە .

- ئەوەی کاری هیچ و پوچ دەکا دەبێ سەرکۆنە بکرێ نەك ئەوەی دەیگێڕێتەوە .

دایك ئەم قسانەی بۆ کوڕەکەی گێڕایەوە. پاڤێڵ بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە شانی هەڵتەکاند. ئەندرێی دەستی بە پێکەنین کرد .

دایك گوتی : کچەکانیش لە دەست ئێوە بێزارن. چوونکە ئێوە پاروی چەورن .چاك کاردەکەن، ئارەقخۆر نین، بەڵام خۆ لە کچەکان ناگەیەنن. دەڵێن لە شارەوە کچی بەدناو دێنە لاتان .

پاڤێلَ نێو چاوانی تێك نا و به بێزارییەوه گوتی: دیاره وایـه . ئەنـدرێی هەناسـەیەكی هەلَكێشـا و گـوتی: هەرچی له نێو زەلكاودا بیَ بۆگەن دەكا. دایه گیان باشتر بوو بۆ ئەو كچانه رون بكەیەوه كه شوو كردن ئەوەنده ناهێنی و با بۆ شو ئەوەنده پەله نەكەن .

دایك گوتی: باشه دەزانن. بەلاَم چۆن دەتوانن چاوی لیَ بپۆشن .

پاڤێلَ گوتی: نازانن, دەنا خۆیان به كارێكی دیكەوه خەریك دەكرد .

دایك به توورەیی چاوێكی لێكرد و گۆتی :

ـ ئەمه ئەركی ئێوەیه بانگیان بكەن و بۆیان روون بكەنەوه وتێیان بگەیەنن.

پاڤێلَ به وشكی وەلاَمی دایەوه: ناكریَ .

ئەندرێی پرسی: چۆنه تاقی بكەینەوه ؟

پاڤێلَ تاوێك مات بوو پاشان وەدەنگ هات :

ـ ژن و پیاو له هەوەلَەوه جوت جوت پێكەوه دەگەڕێن. پاشان هێندێكیان دەبنه ژن و مێرد.

دایك كەوته بیر كردنەوه .له وشكی سۆفییانەی كوڕەكەی ترسا. دەیدیت كه هەموو هەڤالَەكانی تەنانەت ئەوانەی وەك ئەندرێیش كه لەو گەورەترن به قسەی دەكەن، بەلاَم وای دەهاته بەر چاو كه لێی دەترسن و له ئاكاری سارد وشكی رازی نین . جارێكیان راكشا بوو و له پشت تیغـەی دیـوارەوه گـوێی لـه قسەكانی ئەندرێی و پاڤێلَ بوو كه كتێبیان دەخوێندەوه .

ئەندرێی گوتی : دەزانی من ناتاشام خۆش دەوی ؟

پاڤێلَ به كاوه خۆ وەلاَمی دایەوه :دەزانم

ئەندرێی هەستا و له ژوورەكەدا دەستی كرد بـه هاتوچـۆ بـه پێـی روت بـه ژوورەكـەدا دەگـەڕا و بـه فیكـه گۆرانییەكی به سۆزی دەگوت .

دیسان وەدەنگ هات :

- دەبیَ ئەو پیَ بزانی ؟

پاڤێلَ وەلاَمی نەدایەوه:

ئەندرێی كه هاتوچۆی دەكرد گوتی: خۆزگه پێم گوتبایه .

- چت پیَ گوتبایه ؟

- پێم گوتبا كەمن ....

- بۆ چی پێت گوتبا ؟ پاڤێلَ قسەكەی پیَ بڕی .

دایك گوێی لە دەنگی پێکەنین بوو .

- دەزانی چی ؟ من لام وایە کاتێك پیاو کچێکی خۆش بوێ , پێویستە پێی بلێ .دەنا ئەنجامی نابێ ....

پاڤێڵ کتێبەکەتی وێك ناوپرسی

بە هیوای ئەنجانی چی ؟

هەر دووکیان تاوێك بێ دەنگ بوون .

پاڤێڵ لە سەر خۆ وەدەنگ هات و گوتی:ئەوەی مرۆڤ دەیەوێ پێویستە بە رونی بیهێنێتە بەر چاوی خۆی. وای دابنێین کە ئەویش تۆی خۆش دەوێ, کە من پێم وانییە، بەلاّم هەر وای دادەنێم .کە وابوو دەبنە ژن و مێرد. کچێکی خوێندەوار شو بە کرێکارێك دەکا .زۆر کارێکی باشە .... منداڵیشتان دەبێ . ئەو دەم پێویستە بە تەنیا زۆرتر کار بکەی . ژیانی تۆش وەك ژیانی ئەوانیتر دەبێ. یانی دەبێ بۆ دابین کردنی خواردەمەنی و خانووی

خۆت و منداڵەکان هەوڵی پتر بدەی. بەو حاڵە هیچ کامتان بە کاری ئەو ئامانج و مەرامە راناگەن کە گرتومانەتە پێش و خەباتی بۆ دەکەین .

تاوێك بێ دەنگ بوون. پاشان پاڤێڵ بە دەنگێکی نەرم گوتی :

- دەست لەو مەسەلە هەڵگرە. باسی مەکە و خەیاڵیشت مەشێوێنە.

بێ دەنگ بوون. بێجگە لە چرتەی سەعاتە دیوارییەکە کە دەبزووت و سانییەکانی لە رۆژگار کەم دەکردەوە هیچی تر نەدەبیسرا .

ئەندرێی گوتی: نیوەی دڵم خۆشی دەوێ, نیوەکەی تری بێزارە . وای لەبەر ئەو دڵە .

خشەی پەڕە وەرگێڕانی کتێبەکە دەبیسرا . وا دیار بوو پاڤێڵ دەستی بە خوێندنەوە کردووەتەوە .دایك راکشا بوو چاوەکانی لە سەر یەك دانابوو. نەیدەوێرا وستە بکا .

سکی بە ئەندرێی دەسوتا. بەلاّم پتر بە کوڕەکەی خۆی لەبەر خۆیەوە دەیگوت :

- "خۆشەویستەکەم"

جارێکی تر ئەندرێی وەدەنگ هات :

- کەواتە بێ دەنگەی لێبکەم ؟

پاڤێڵ لە سەر خۆگوتی : ئەمە کارێکی بەشەرەفانەیە .

- کە وابوو ئێمەش بەورێگایە دا دەڕۆین . پاش تاوێك بە خەمناکی گوتی :

- پاڤێڵ ئەگەر نۆرەی تۆش بێ ,لەئازار و پەرێشانی دا دەبی .

- نۆرەی منیش هاتووە. هێشتا هیچ نەبووە لە ئازاردام .

- تۆش ؟.........

لە دەرەوە بای دەهات .

ئەندرێی گوتی: وەزع باش نییە .

پێلاگێیا لیفەی بەسەر چاوان داداو دەستی کرد بە گریان .

بەیانی ئەندرێی لە بەرچاوی دایك کزتر بووبوو. هەستی دەکرد کە پتر ئەنـدرێی خـۆش دەوێ. کوڕەکـەی هـەر درێژو رەق لاواز دەبوو .دایك لە پێش دا پرچنی هەر بەناوی" ئەندرێی ئۆنیسمۆڤیچ "بانگ دەکـرد. بـەڵام ئـەو رۆژە بێ ئیرادە بانگی کرد ,

- "ئەندرۆکە" .... چەکمەکانت دەبێ چاك بکەیەوە, دەنا لاقت سەرمای دەبێ.

- پاش ئەوەی مانگانەم وەرگرت چەکمەی دیکە دەکڕم. پاشان بـە پێکەنینـەوە دەسـتی هاویشـتە سەرشـانی دایك و گوتی :

- رەنگە دایکی بەراستیم هەر تۆ بی . بەڵام چونکە ناحەزم ناتەوێ ئیعتیراف بکەی. وانییە ؟دایك بێ ئـەوەی قسە بکا دەستی لە پشتی دەستدا. دەیویست بە یەك دوو قسە دڵی بداتەوە بەڵام زمانی گیرا .

(٩)

لە گەرەك باسی سۆسیالیسـتەکان دەکـرا. هێنـدێ بەیاننامـەیان بـە مەرەکـەبی شـین دەنووسـی و بڵاویـان دەکردەوە. لەو بەیاننامەدا رەخنە لەو بریارانە دەگیرا کـە بەسـەر کرێکارنـدا سـەپێنرابوون. باسـی مـانگرتنی پێتێربۆرگ ورۆسیای خوارو دەکرا . ئەو نووسراوانە کرێکارانیان بۆ یەکیەتی و یکگـرتن و پاراسـتنی قـازانجی خۆیان هان دەدا .هێندێ کەسی پیر و کۆنەساڵ کە لە کارخانەدا کاری باشیان هەبوو لەو نووسراوانە تووره بـوون و دەیانگوت :

دەبێ نووسەر و هاندەرەکان لە دار بـدرێن. لاپـەڕەکانیان بـۆ سـەرۆکەکان دەبـرد . لاوەکـان نووسـراوەکانیان دەخوێندەوە و دەیانگوت :

- راست دەکەن .

زۆربەی کرێکاران کە زۆر ماندوو بوون و لە ئاست هەموو شت خۆیان گێل دەکرد لە بەر تەمبـەڵی وایـان بـیر دەکردەوە :

- هیچ بەرهەمی نابێ ....

بەڵام ئەو بەیاننامە خەڵكیان دەهاوروژاند و سەرنجیان رادەكێشان .رۆژێك كە بڵاو نەدەكرانەوە، خەڵك بە یەكتریان دەگوت: ئەمرۆ هیچ باس نییە. هیچ بڵاو نەكراوەتەوە، بەڵام كاتێك رۆژی دووشەمۆ سەر لە نوێ بڵاو دەكرانەوە, كرێكاران وەخۆ دەكەوتن .

لە كارخانە و مەیخانەكاندا هێندێ كەسی نەناسراو دەبینران، پرسیاریان لە خەڵك دەكرد و لەشتیان دەكۆڵییەوە. بۆنیان دەكرد و كردەوەی گومان لێكراو هەموو كەسیان دڕدۆنگ دەكرد.

دایك دەیزانی ئەو هەرا و بەزمە لە كردەوەی كوڕەكەی پەیدا دەبێ .دەیدیت كە خەڵك لە دەورەی كۆ دەبنەوە و قەت بە تەنیا نییە. مەترسی لە بارەی پاڤێلەوە بە شانازی كردنەوە كەم دەبووەوە .لە لایەكی تریش ترسی لە دووارۆژ هەبوو. كردەوە سەیرەكانی وەك ئاوی رون و رەوانی جۆگەلە لەگەڵ لافاوی شلوێی ژیان تێكەڵ دەبوو

شەوێك ماریاكۆرسونۆڤا لە پەنجەرەی دا . كاتێك دایك پەنجەرەی لێكردەوە، دراوسێكەی بە سرتە گوتی :

- خۆت ئامادە كە. گاڵتە و گەمەی منداڵەكان كۆتایی هات .ئەمرۆ دێنەماڵی ئێوە و مازین و ڤێسۆڤشیكۆڤ .

لێوە ئەستورەكانی خێرا لێك دەدا .لوتەزلەكەی هەر فڕەی دەهات .برژانگەكانی لێك دەدا و وەك چاوەڕوانی كەسێك بێ بەملاو بەو لادا چاوی دەگێڕا. پاشان بە دایكی گوت :

- هەروا بزانە منت نەدیوە وئاگات لە من نییە. تەنانەت لە دیتنی منیش حاشا بكە. تێگەیشتی ؟

ماریا ون بوو و رۆیشت.

دایك پەنجەرەكەی داخستەوە و مات وشەكەت لە سەر كورسییەك كەوت. بەڵام لە پڕ هەستی ئەو مەترسییەیكە هەڕەشەی لە كوڕەكەی دەكرد راستی كردەوە. بە پەلە جلی لەبەر كرد و دەسماڵێكی لە سەری وەرگرت و چووە لای فێدیا مازین كە لەبەر نەخۆشی لە ژوورێ كەوتبوو. كە دایك وەژوور كەوت فێدیا لە بەر پەنجەرە دانیشتبوو. بە دەستی چەپی قامكی گەورەی دەستی رادەژاند و كتێبی دەخوێندەوە.

لە گەڵ بیستنی ئەم خەبەرە ناخۆشە خێرا لە جێ دەرپەڕی و رەنگی بزڕكا و بە بۆڵە بۆڵ گوتی :

- نە قلێكی خۆشە. تۆ بزانە قامكیشم كوانی لێهاتووە .

دایك كە بە دەستە لەرزیوەكانی ئارەقی نێو چاوانی دەسڕییەوە گوتی:

- دەبی چ بكەین ؟

فێدیا دەستە ساخەكەی بە مووە رەشەكانیدا هێنا و گوتی: لە سەرخۆبە ومەترسێ .

پێلاگێیا گوتی: تۆ ئێستا خۆشت دەترسی .

- من ؟رومەتەکانی سوور هەڵگەران و بە پێکەنینەوە گوتی :

- ڕاست دەکەی. پێویستە پاڤێڵ ئاگادار بکەین .... ئێستا یەکێکی دەنێرم .... تۆ بچۆوە مـاڵێ .... گرنگ نییە . .... قەی ناکە .... لێمان نادەن .

کاتێك پێلاگێیا گەڕایەوە بۆ ماڵێ, هەموو کتێبەکانی کۆ کردەوە و خەریك بوو بیانشارێتەوە. نێـو سـۆبە و لولە کورە و نێو سەماوەر و بەرمیلی ئاو و هەموو شوێنیکی تاقی کردەوە کـە کتێبەکانی‌تێـدا بشـارێتە. لای وابوو پاڤێڵ دەست لە کار هەڵدەگرێ و دێتەوە ماڵ، بەڵام نەهاتەوە .دایك شەکەت بوو. لە چیشتخانە لە سەر نیمچە کورسییەك دانیشت. کتێبەکانی خستە ژێر داوێنی کراسەکەی و تاکوڕەکـەی هاتـەوە نـەبزووت . پـێش ئەوەی هەستێ. هاواری کرد دەزانی ؟

پاڤێڵ بزەیەکی هاتێ و بە هێمنی گوتی :دەزانم تۆ دەترسی ؟

- زۆر دەترسم .

ئەندرێی گوتی: نابێ بترسی، ترس هیچ نییە.

پاڤێڵ گوتی: سماوەریشت تێ ناویشتووە !

دایك هەستا و کتێبەکانی نیشان دا و بە داماوی گوتی :

- لە بەر ئەوانە ....

ئەندرێی و پاڤێڵ دایانە پێکەنین. پێکەنینی ئەوان دایکی هیناوە سەرخۆو دڵی خۆش کردەوە .

پاشان پاڤێڵ چەند کتێبی تاو دانێ کە بڕوالە حەوشە بیانشارێتەوە.ئەندرێیش خەریکی سەماوەر بوو گوتی :

- هیچ شتێکی وانییە دایە, تەنیا شەرم و ریسوایی بۆ ئەو کەسانەیە کە خەریکی ئەو کارانـە دەبـن. هێنـدێ کەسی سەرخۆش و چەکمەرەق و مامزە لە پێ لە ماڵان وەژووردەکەون و هەموو شوێنێك دەپشکنن. سەر بە ژێر عەرز و عەمباران دا دەکەن و شیروانیانیش دەگەڕێن. تەونی جاڵ جاڵۆکە لە سەر چاویان دەهاڵێ و لوشك داوێن و ماندوو ریسوادەبن و خۆ لە خەڵك سوور و شین هەڵدەگێرن. کارەکەیان کـارێکی پـیس و چـەپەڵە .هـەر ئـەو کارەشیان لە دەست دێ . جارێك هاتن ماڵەکەی منیان پشکنی هیچیان نەدیتەوە، ڕۆیشتن .جارێکیش گرتیـانم و چووار مانگ لە بەندیخانەدا بووم .جاروبار دەهاتن بمگرن لە گەڵ چەند سەرباز بە کۆلانان دا دەیانگێڕام. وریـا و شارەزانین. قسەی عاقلانە ناکەن. بەمجۆرە خەلك دێنن و دەبـەن. دەبـێ کارێـك بکـەن تـا موچـەیان بـدەنێ. ئاخرەکەشی ئازادیان کردم و بڕایەوە .

دایك گوتی: ئەوە چییە ئەتۆ هەمیشە ئەم قسانە دەکەی.

ئەندرێی لە پێش سەماوەر هەڵتڕو شکابوو فوی پێدا دەکرد و روومەتی سوور هەڵگەرابوو. سەری هەڵێنا و دەستێکی بە سمێڵەکانیدا هێنا و گوتی :

- قسەی چۆن دەکەم ؟

- بە جۆرێك قسان دەکەی وەك لە ژیان دا قەت سووکایەتیت پیێ نەکرابێ .....

هەستا سەرپێ و لە دایك نزیك بووەوە و سەری راوەشاند و بە پێکەنینەوە گوتی :

- کەس هەیە لەم جیهانەدا سووکایەتی پێ نەکرابێ ؟ مـن ئەوەنـدەم سـووکایەتی پێکـراوە کەوەسـەر خـۆی ناهێنم. ئینسان کە چاری دیکەی نەبێ چ دەکا ؟ سوکایەتی پێ کردن زۆرم ئازار دەدا. دەستم پێ لـە کـارکردن شل دەکاتەوە, بەڵام ناکرێ خۆی لی بپارێزی.

ئەگەر پیاو زۆر گوێ بداتێ وەختی بە خۆڕایی دەروا. ژیان هەر ئاوایە پێشتر لەخەڵك تووڕە دەبووم. پاشان کـە هۆشم هاتەوە سەرخۆ دیتم هەموویان دڵ شکاون، هەموو لەوەی دەترسن کە دراوسێکانیان لێیان بدەن، جا بۆیە هەوڵ دەدەن بۆ لێدان دەست پێشخەری بکەن.

نەرم و هێدی قسەی دەکرد و نیگەرانی دایکی کەم دەکردەوە. چاوە زەقەکانی بە پەژارەوە دەتروسکان. قـەد و قەوارەی هەر چەند شل و شەپرێو بوو بەڵام چالاك و لە سەرپێ بوو. لەشی دەتگوت لاستیکە.

دایك هەناسەیەکی گەرمی هەڵکێشا و گوتی:

- ئەندرۆکە خوا بە ختەوەرت کا!

ئەندرێی چووە لای سەماوەرەکە و لە پێش دایکدا هەڵتڕو شـکا و لـە سـەرەخۆ گـوتی : بەختـەوەریم بـدەنێ دەستی وەبەر ناهێنم , بە تکاش وەدەستی ناهێنم.

پاڤێڵ هاتەوە ژوور و بە دڵنیایی گوتی: هیچ نادۆزنەوە. چوو دەستانی بشـوا ,دەسـتەکانی وشـك کـردەوە و هێدی بە دایکی گوت:

- دایە ئەگەر بزانن دەترسی وەشك دەکەون و وادەزانن شتێك هەیـە ,لـە کاتێکـدا هـیچ لـە گۆڕێـدا نییـە و هیچمان نەکردووە ...... خۆت دەزانی ئێمە خەیاڵی خراپمان نییە. حەق و عەدالـەت لایـەنگری ئێمەیـە و لـە ژیانمان دا بۆ وەدی هێنانی ئەم دوو شتە تێ دەکۆشین. تاوانمان هەر ئەوەیە کەوابوو نابێ بلەرزی .

دایك بەلێنی دا ئازا و بە جەرگ بێ .

پاشان ئەندرێی گوتی خۆزگە هەر ئێستا دەهاتن.

ئەو شەوەی نەهاتن. بەیانی هەستی دەکرد کە لە بارەی ترسەوە گاڵتەی لە گەڵ دەکەن .بەر لە هـەموو شـتێ دەستی کرد بە پێکەنین

(١٠)

نزیکەی مانگێـك بـە سـەردا رابـورد. شـەوێك بـە تـرس و سـامەوە پەیـدا بـوون. ئەنـدرێی و پاڤێـلٚ و ڤێسۆڤشیکۆڤ کۆبووبوونەوە باسی رۆژنامەیان دەکرد. شەو راشکا بوو. لای نیوەشەو بوو دایك راکشا بوو. چاوی لە بیرە خەورِا چوو بوون. بە حاستەم گوێی لە دەنگـی هێـدی لاوەکـان دەبـوو. لـە پـرِ ئەنـدرێی هەسـتا و بـە سەرپێییەکەوە چووە چێشتخانە بە دووای خۆیدا دەرگای پێوەدا .لـە دالآن سـەتلێك کەوتـە خـوار و تەقـەی لێ بەرزبۆوە ئەندرێی گوتی :

- گویٚ هەڵخەن. دەنگی مامزەیە لە کۆڵانێ دێ.

دایك راپەرِی و بە دەستێکی لەرزۆك چمکێکی کراسەکەی گرت، بەڵام لە نێو دەرگا پاڤێـلٚ گەیشـتێ و بـە هێمنی گوتی :

راکشێ حاڵت باش نییە. لەبەر هەیوانێ خشەخشێك دەهات. پاڤێلٚ چووە بەردەرگا و پرسی کێیە؟

قەد و قەوارەیەکی بۆری کەڵەگەت و چووارشانە وەك بریسـك لـە نێـو دەرگـا شـین بـووەوە و دووی دیکەشـی بەدوواوە بوو. کورِەکەیان پاڵەپەستۆدا و لە نێو خۆیان گرت. دەنگێك گوتی

- ئەوانە نین چاوەرِوانیان بوون. ئەفسەرێکی باڵابەرزی قەد باریك بە سمێڵی رەشەوە ئەم قسەی کرد .

پاسەوانێکی گەرِەك کەناوی "فێدیاکین " بوو , بۆلای قەرەوێلەکەی دایك چوو.

دەستێکی بە کلاوەکەیەوە گرتبوو بە دەستەکەی تری دایکی نیشان داو بە چاوێکی بەسامەوە گوتی:

- ئەمە دایکیەتی. بەختی ئێوەیە پاشان دەستی پاڤێڵی گرت و گوتی :

- ئەمەش خۆیەتی

ئەفسەرەکە مژۆڵی لێك دان و گوتی پاڤێلٚ ڤلاسۆڤ؟

پاڤێلٚ وەڵامی نەدایەوە. سەرێکی لەقاند. ئەفسەر لێوی کۆ کردنەوە و گوتی:

- دەبێ ماڵی تۆ بپشکنم. هەستە پیرێژن کێ لەوێیە ؟ چاوێکی بە ژوورەکەدا گێرِا و بە توندی بۆ لای دەرگـا رۆیشت.

- ناو نیشانتان ؟ قسەکانی دەبیسران.

دووکەسی دیکەی ناسراو سەر و کەللەیان پەیدا. بوو یەکیان ئاسنگەرێك بوو ناوی "تڤێریـاکۆڤ "بـوو. ئـەوی دیکەش شۆفێرێکی کرێگرتووی بوو ناوی" رێبین" بوو .

کابرایەکی کاکۆڵ رەش و هێدی و لە سەر خۆ بوو بە دەنگێکی توند بانگی کرد :

ئێواره باش نیلۆڤنا

دایك جلەکانی کردەوە بەر و بۆ ئەوەی غیرەتێکی وەبەر خۆی نابێ لەبەر خۆیەوە گوتی: زۆر سەیرە خەڵك خەوتووە، ئەوانە بەم شەوە لە چی دەگەڕێن؟

ژووره که بچووك بوو .بۆنێکی توندی بۆیەی کەوشانی لێدەهات. دوو ژاندارمه و" ریسکین" ی کە لانتەری گەڕەك کتێبەکانیان لە سەر قەفەسە هەڵدەگرت و لە سەر مێزلە پێش ئەفسەرەکەیان دادەنان. دووی دیکەش مستیان لە دیواری دەدا و ژێر کورسییەکان دەگەڕان. یەکیان بەزەحمەت چووە سەر سۆبەکە. ئەندریی و ڤێسۆڤشیکۆڤ بە جووتە لە سیلەیەك راوەستابوون. قژە زەردەکانی سەر و چاوی گرۆی ڤێسۆڤشیکۆڤیان داپۆشیبوو. چاوی لە ئەفسەرەکە وەرنەدەگێڕا. ئەندریی سمێلی بادەدان. کاتێك دایك دەچووە ژووری بەسەر نیشارەیەکی بۆ دەکرد .پێلاگێیا بۆ ئەوەی ترسی خۆی بشارێتەوە بە پێچەوانەی عادەتی خۆی سینگی وەپێش دەدا،وەك شانازی بە خۆی بکا بە تەق و هۆر دەهات و دەچوو. برۆی تێك دەنان و تۆزێك سەیر دەهاتە بەر چاو .

ئەفسەر بە گورجی کتێبەکانی هەڵدەگرت و بە قامکە سپی و باریکەکانی پەڕەکانی هەڵدەدایەوە و خێرا لەولای دادەنان. جاری وابو یەکیان دەکەوتنە خوار و تەپەیەکی نەرمی لێدەهات. هەموو بێ دەنگ بون بێجگە لە فنەفنی ژاندارمە گەرم داهاتووەکان و زرینگەی مامزەی پاش پاییان هیچ دەنگی دیکە نەدەبیسرا. هێندێ جار یەکێك دەیپرسی :

ـ ئێرەت چاو لێکرد؟

دایك لەگەڵ پاڤێل لە پەنا دیوار راوەستا. دەستی هاویشتبووە سەر سینگی. خەریك بوو پرسیارێك لە ئەفسەر بکا .ئەژنۆی دەلەرزین و تارماییەك بەری چاوی دەگرت.

لە پڕ دەنگی ڤێسو ڤشیکۆڤ بەرز بووەوە :

- فڕێ دانی ئەم کتێبانە قازانجی چییە؟

دایك راچەنی. تێپر یاکۆڤ هەر وەك زللەیان لە پشت ملی دابێ ئاورێکی دایەوە. ڕێبین بۆ لە بۆڵێکی لێهات و چاوێکی لە تاوانبار کرد.

ئەفسەر مژۆڵی لێك دەدان و چاوی لە سەر و چاوی گرۆیی لاوەکە دەکرد. پاشان بە توندی پەڕەکانی هەڵدەدایەوە .هێندێ جار چاوە کاڵەکانی وەها زەق دەکرد دەتگوت ژان دەکا و خەریکە لە بەر ئازار بە توندی هاوار بکا.

ڤێسۆڤشیکۆڤ دیسان گوتی: سەرباز! ئەم کتێبانە کۆ بکەوە.

ژاندارمەکان رویان تێ کرد و چاوێکیان لە ئەفسەر کرد. کابرا سەری هەڵبڕی و دیسان چاوێکی لە گڕوێ کرد و بە سەر جوڵاندن فەرمانیدا.

- ئەم کتێبانە کۆ کەنەوە.

یەکێك لە ژاندارمەکان داهاتەە و لە کاتێکدا بە سیلەی چاوی سەیری ڤێسۆڤشیکۆڤی دەکرد دەستی کرد بە کۆ کردنەوەی ئەو کتێبانەی بڵاو کرابوونەوە.

دایك لە سەر خۆ بە کوڕەکە یگوت :

- باشترە کە ڤێسۆڤشیکۆڤ بێ دەنگ بێ.

پاڤێڵ شانەکانی هەڵتەکاند و ئەندرێی ملی بۆ لاراکێشا:

- ئەم سرت و خورتە چییە؟ کێ لێرە تەوڕات دەخوێنێ ؟

پاڤێڵ لەوەڵامدا گوتی: من.

ـ ئەم کتێبانە هەموو ئی کێن ؟

پاڤێڵ گوتی: ئی من .

ئەفسەر پاڵی وە کورسییەکەدا . قامکە سپیەکانی شکاندنەوە و لاقەکانی بۆ ژێر کورسییەکە راکێشا و دەستی بە سمێڵەکانی داهێنا و لە ڤێسۆڤشیکۆڤی پرسی :ئەندرێی ناخۆدکا تۆی ؟

ڤێسۆڤشیکۆڤ هاتە پێش و لە وەڵامدا گوتی: منم .

ئەندرێی لە پشتەوە شانی گرت و بۆ پشتەوەی راکێشا و گوتی:

- بە هەڵە چووە, ئەندرێی منم.

ئەفسەر دەستی هەڵێنا و بە قامك هەرەشەی لە ڤێسۆشیکۆڤ کرد و گوتی:

- ئاگات لە خۆت بێ. پاشان دەستی کرد بە تێك وەردانی کاغەزەکانی. شەو زرینگابووەوە و تروسکایی شەو لە پشت پەنجەرەوە تەماشای ژووری دەکرد. لەبەر دەرگای خانووەکە یەکێك دەجوڵایەوە. لە ژێرپێیانی سیڕەی بەفر دەهات.

ئەفسەر پرسی : ناخۆدکا پێشتر بە تاوانی سیاسی گیراوی ؟

- بەلی. لە رۆستۆڤ و لە ساراتۆڤ .فەرقی ئەوەندە بوو ژاندارمەکان لەوێ پێیان دەگوتم" ئێوە"

ئەفسەر چاوی راستی لە سەر یەك دانا و ددانە وردەکانی دەرخست و گوتی:

ـ باشە رەنگە تۆ ئەو تاوانبارانە بناسی کە لە کارخانە دا بەیاننامەی قەدەخە بڵاو دەکەنەوە؟

ئەندرێی لە سەر پێیان خۆی بزاوت و بە زەردەخەنەیەکی درێژە وە خەریك بوو شتێك بڵێ، بەڵام سەر لە نوێ ڤێسۆڤشیکۆڤ بە تووڕەیی گوتی :

- ئێمە یەکەم جارە تاوانبار دەبینین .

تاوێك مات و بێ دەنگ بوون. دایك رەنگی بزرکا. برۆی راستی هەڵکشا. ریشی رێبین زۆر سەیردەستی بە لەرزین کرد. ئەفسەر بە توندی فەرمانی دا : ئەم حەیوانە وەدەر نێن.

ژاندارم پەلی لاوەکەیان گرت و بۆ لای چێشتخانەیان برد. لەوێ کە بە هەموو تواناوە لاقی بەعەرزییەوە چەسپاندەبوون هاواری کرد:

- راوەستن. دەمەوێ پاڵتۆیەکەم لەبەر کەم.

کەڵانتەر کە چووبوو حەوشە بپشکنێ گەڕایەوە و گوتی:

- هیچم نەدۆزیەوە.

ئەفسەر بە گاڵتە و لاتاو گوتی: پیاوی کارامە و بە ئەزمون لێرەن.

دایك ئەم دەنگە باریك و تیژەی دەبیست و کە تەماشای رەنگە زەردەکەی ئەفسەری دەکرد، دەیزانی ئەم کابرایە دوژمنە. دوژمنێکی دڵرەق و پڕ لە قینی خەڵکە. پێشتر کەم کەسی ئاوای دیتبوو. تەنانەت لەم ساڵانەی دواییدا ئەم جۆرە کەسانەی لە بیریش چو بووەوە. لە دڵی خۆیدا گوتی:

- ئێمە بووین بە هۆی نیگەرانی ئەوانە.

ئەفسەر روی لە ئەندرێی کرد و گوتی : ئاغای ئەندرێی ئەنیسیمۆڤ ناخۆدکای بیژو ! من تۆ دەگرم

ئەندرێی زۆر بە هێدی پرسی: لەبەر چی ؟

- پاشان پێت دەڵێم. بە تووڕەیی روی لە پێلاگێیا کرد و گوتی :

خوێندەواری ؟ پاڤێلّ لە جیاتی دایك وەڵامی داوە: نا.

ئەفسەر بە تووڕەیی گوتی: من لە تۆ ناپرسم. پیرەژن تۆ وەڵام بدەوە .دایك لە ئاست ئەو کابرایە سینگی پڕبوو لە قین و بێزاری. لە پڕپشتی راست کردەوە و هەر وەك کەوتبێتە نێو سەهۆڵاو هەموو لەشی دەلەرزی. جێ برینی دەمی و چاوی سوور هەڵگەرابوو. برۆی نەوی بووبوون، دەستی بۆ لای ئەفسەرەك راکێشا و گوتی:

- مەقیژێنە. تۆ هێشتا گەنجی، مانای دەرد ژان ونازانی ....

پاڤێلّ قسەی دایکی بڕی .

- دایە بێ دەنگ بە.

ئەندرێش ئامۆژگاری کرد: باشترە مرۆڤ خۆراگر و بێ دەنگ بێ

دایك خۆی بۆ لای مێزەکە راتڵەکاند و هاواری کرد :

پاڤێلّ راوەستە !.... ئەم خەڵکە بۆ دەگرن؟

ئەفسەر هەستا سەر پێ و نەڕاندی: بە تۆ چی ... بێ دەنگ بە! .... ڤێسۆ ڤشیکۆ ڤ بێنن !پاشان کاغەزێکی بە بەرچاوەوە گرت و دەستی کرد بە خۆێندنەوە.

لاوەکەیان هێنا. ئەفسەر دەستی لە خوێندنەوە هەلگرت و تێی ڕاخوڕی.

کلاوەکەت هەل گرە.

رێبین لە پێلاگێیاوە نزیك کەوت و گوتی: دایە هێدی بە.

ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی : کاتێکی دەستیان گرتوم چۆن دەتوانم کلاوم هەلگرم ؟ئەفسەر نووسراوەکەی هاویشتە سەر مێز و گوتی :

- وەرن ئیمزای بکەن

دایك دیتی نووسراوەکە ئیمزا دەکەن .دامرکابووەوە ,دل و زاتی لانەمابوو. فرمێسکی گەرمی لە چاواندا قەتیس مابوو .هەژاری و بێ دەسەلاتی لێ دیار بوو .لە ماوەی بیست ساڵ ژن و مێردایەتیدا زۆری لەو فرمێسکانە رشتبوو. لەوەتی بێوەژن کە وتبوو زۆراندنەوەی توندی فرمێسکەکانی لەبیر چوو بووەوە. ئەفسەر چاوێکی لێکرد و بە روگرژی گوتی :

پیرێژن ئێستا زۆر زووە کە بقوڕێنێ. دەبینی کە بۆ داهاتوو تەراییت لە چاواندا نامێنی .

پێلاگێیا بە تووڕەیی وەلامی داوە : دایکان بۆ هەموو شت فرمێسکیتەواویان هەیە . ...

بۆ هەموو شت ..... ئەگەر تۆش دایکت هەبێ بێگومان ئەوەی دەزانی .

ئەفسەر کاغەزەکانی لە جانتا تازەکەی نا. قوفلەکەی تروسکەی دەهات. بە کەلانتەری گوت: وەڕێ کەون.

پاڤێلّ بە گەرمی دەستی هاورێیانی گوشی. خواحافیز ئەندرێی. خواحافیز نیکولای .

ئەفسەر بە گاڵتە گوتی : بەڵێ راستە، خواحافیز .

ڤێسۆڤشیکۆڤ بێ ئەوەی دەنگی لەبەر بێتە دەر بە قامکە کورتەکانی, دەستی دایکی دەکوشی. بە زەحمەت پشوی دەهات. خوێن لە ملە ئەستورەکەی دا کۆبووەوە .

چاوەکانی لە رقان دەدروشان. ئەندرێی بزەی لە سەر لێوان بوو. سەری راوەشاند. چەند قسەیەکی بە دایك گوت. دایك نیشانەی خاچی بۆ کێشا ووەلامی داوە :

- خوا پیاوی دادگەر دەناسێ. ئاخرەکەی ئەو کۆمەڵە پیاوە بە شنێلی بۆر و تەقەتەقی مامزە لە ماڵی وەدەرکەوتن. ڕێبین لە دووای هەمووان وەدەرکەوت. بە چاوە رەشەکانی سەیرێکی پاڤێلی کرد و گوتی : باشە خواحافیز.

پاڤێڵ دەستی لە پشتەوە گرتبوون و بە کاوە خۆ بە نێو بوخچەی لیباس و کتێبەکاندا کە ڕژابوونە سەر عەرزی تێپەری و بە دەنگێکی گیراو گوتی :

بزانە ئەوانە چدەکەن ؟

دایك بێ ئەوەی بیر بکاتەوە چاوی لە ژووره پەڕش و بلاوەکە کرد و بە خەفەتەوە گوتی: نیکولاى بۆ چی لێیان توورە بۆ؟

پاڤێڵ لە سەرەخۆ گوتی: بێ گومان ترسابوو .

دایك لە کاتێکدا باسکی رادەوەشاند لە بن لێوانەوە گوتی: هاتن, گرتیان و بردیان ! کوڕەکەی بۆ مایەوە, دڵی هێدی تر لێدەدا. بەڵام لە ئاست شتێك کە سەری لێ دەرنەدەکرد بیری رادەوەستا :

- ئەو کابرا زەردەلە ئێمەی بە گاڵتە گرتووە و هەرەشەمان لێدەکا .

- دایە ئیتر بەسە تۆ وەرە با ئەو شتانە کۆ بکەینەوە.

وشەی "دایە" و" تۆ "ی بە جۆرێك گوت کە تەنیا لە کاتی زۆر لێك نزیك بوونەوەدا دەگوترێ. دایك لێی وەنزیك کەوت و تەماشایەکی کرد و بە نەرمی لێی پرسی :

لە تۆ خۆش بوون ؟

- بەڵێ! ئەوە دژوارە! باشتر بوو منیش لە گەڵیان بم ....

دایك وای هاتە بەر چاو کە پاڤێڵ فرمێسکی دەچاوان گەڕاوە. بۆ ئەوەی دڵی بداتەوە گوتی :

- راوەستە تۆش دەگرن ....

- وەڵامی داوە: دەزانم دەمگرن ....

دایك پاش تاوێك بێ دەنگی بە خەفەتەوە گوتی : رۆڵە گیان چەند بێ رەحمی. خۆزیا دڵخۆشیت دابامەوە. بەلام بە پێچەوانەوە ....

من قسەی سامناك دەکەم تۆش وەڵامی بەترسترم دەدەیەوە. پاڤێڵ چاوێکی لێکرد و لێی نزیك بووەوە و لە سەرەخۆ گوتی : دایە نازانم وەڵامت بدەمەوە. ناتوانم دروت لە گەڵ بکەم. دەبێ پێرابێین. دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و بێ دەنگ بوو. پاشان بە لەرزەوە قسەکانی درێژە پێدا و گوتی: چووزانم دەڵێن خەڵك شکەنجە

دەدەن، لە شیان و نجرِو نجرِ دەكەن .ئێسكیان تێك دەهارن. رۆڵە گیان خوشەویستەكەم كە بیر لەوانە دەكەمەوە دەترسێم.

– گیان ئازار دەدەن, نەك لەش. كە دەستی پیس لە لەشی مرۆڤ دەدەن لە ئەشكەنجە بەژان ترە .

(١١)

رۆژی دووایی بڵاوبوەوە كە بوكین و سامۆیلۆڤ وسۆمۆڤ و پێنج كەسی تر گیراون. فیێدیا مازین رای كردبوو. ماڵیّ ئەویش گەڕابوون. خۆی بە قارەمان دەزانی كە دەرباز بووبوو .

دایك لێی پرسی: فیێدیا ترسای ؟

رەنگی بزرِكا. نێو چاوانی گرژ بوو. كونە لوتی دەستی كرد بە لەرزین .

– لەوە دەترسام ئەفسەرەكە لێم بدا. ریشێكی دزێوی هەبوو. دەستی توكاوی بوون. چاویلكەیەكی رەشی لە چاویدا بوو، دەتگوت هەر چاوی نییە. دەیزیڕاند. پێی بە عەرزیدا دەدا و دەیگوت :

لە گرتوخانە دا دەترزێنم. تا ئێستا كەس لێی نەداوم تەنانەت دایك و باوكیشم. چونكە تاقانە بووم خوشیان دەویستم. هەموو كەس لێی دەدریّ بەڵام من هێشتا دەستی كەسم ویّ نەكەوتوە. چاوە سورەكانی تاوێك لێك نا. لێوەكانی پێك وەنوساند خیرا قژەكانی بۆ پاشەوە هەڵ داوە و چاوێكی لە پاڤێلی كردو گوتی :

– ئەگەر كەسێك لێم بدا وەك كێرد لە سكی رادەچم. بەكەڵپان پچرِ پچرِی دەكەم.ئەو دەم با لێم بدەن. دایك وەدەنگ هات: ئەی رو تۆ زور كزو بیّ هێزی چۆن دەتوانی شەربكەی؟ فیێدیا سەبرۆكە وەڵامی داوە: هەر دەیكەم , كە فیدیا رۆیشت دایك بە كورِەكەی گوت : ئەوەیان لە هەموان پتر تێك دەشكیّ .

پاڤێلّ بیّ دەنگ بوو. پاش چەند دەقیقە دەركی چێشتخانە بە ئەسپایی كرایەوە و رێبین وەژوورە كەوت و بە پێكەنینەوە گوتی:

رۆژ باش. دیسان هاتمەوە. دوێنیّ شەو ناچاریان كردم بێم, بەڵام ئەمشەو بە خۆشی خۆم هاتم. بەڵیّ بە توندی دەستی پاڤێلی گوشی و شانی دایكی گرت و پرسی :

چام دەدەییّ ؟

پاڤێلّ چاوێكی لە ریشی پان و سەر و چاوی بەرین و چاوە زەقەكانی میوانەكەی كرد . لە نیگایدا رێز و غیرەت و خۆڕاگری دەبینرا. بە ژنو باڵای رێبین كە وەك پاڵەوانان دەچوو لە بەر هێز و زیبك بۆ خۆش ویستن دەبوو .

دایك چو سەماوەر تیّ باویّ. رێبین دانیشت و دەستێكی بە سمێڵی دا هێنا و ئانیشكی خستە سەر مێزەكە و چاوی لە پاڤێلّ برِین وەك و تووێژیكی نیوە چلّ درێژەی پێدا و دەستی پێكرد :

- ئاوا .... پێویستە ڕەپ و ڕاست پێت بڵێم: ماوەیەکی زۆر بۆ تۆم هەڵنابوو و خستبوومیە ژێر چاودێری. ئێمە دراوسێی یەکین. دەمدی زۆر کەس دێنەماڵتان بەڵام هیچیان سەرخۆش نابن، بەدمەستی ناکەن. ئەوە یەکەمیانە خەڵك کردەوەی باشی هەبێ، دەردەکەوێ و پیاو دەزانێ چ کارەن و چ دەکەن. منیش چوونکە دوور لە خەڵك دەژیم بە بێ ئەوەی کارێکی خراپ بکەم دەکەومە بەر سەرنجی خەڵك .

هێدی و ڕەوان قسەی دەکرد. قسەکانی دڵنیایی و بڕوایان لە پیاودا پەیدا دەکرد . بەمجۆرە هەموو باسی تۆ دەکەن. خاوەن ماڵەکەم تۆ بە کافر دەزانێ چوونکە ناچیتەکلیسا. منیش ناچم پاشان ئەم نووسراو و بەیاننامانە سەریان هەڵدا ..... تۆ کەوتیە سەرئەو بیرە

پاڤێل بێ ئەوەی ڕو لە ڕێبین وەرگێرێ وەڵامی دایەوە: بەڵێ !

ئەویش چاوی لە پاڤێل بڕیبوو. دایك بە نیگەرانی لە چێشتخانە هاتە دەر وگوتی :

- سەیرە هەر تۆ بە تەنیا نی !

پاڤێل و ڕێبین پێکەنین. ڕێبین هەناسەیەکی هەڵکێشا. دایك چڵمی هەڵلوشی و کاتێك زانی زۆر گوێ بۆ قسەکانی شل ناکەن کەمێك تێکچوو .

دایك گوتی : بڵاو کردنەوەی ئەو بەیاننامە کارێکی باش بوو. گەل دەوروژێنن. نۆزدە دانە بوون ؟ پاڤێل لە وەڵامدا گوتی : بەڵێ.

- هەمووم خوێندەوە. هێندێ مەتڵەبی زیادیان تێدا هەبوو،تێگەیشتنیان دژوار بوو. مرۆڤ کە زۆری گوت توشی قسەی بێ جێش دەبێ .

ڕێبین پێکەنی. دانەکانی سپی و ساخ و سەلیم بوون.

پاشان ئەو پشکنین و گەڕانە هاتە پێش. ئەوە بوو بە هۆی ئەوە کە تۆم خۆش بوێ. تۆش و ئەندرێی و ڤێسۆڤشیکۆڤ و هەمووتان نیشانتاندا .... ئەو زاراوەی دەیویست بە کاری بێنی بۆی نەدۆزراوە، بۆیە بێ دەنگ بوو. چاوێکی لە پەنجەرە کرد و بە پەنجە لەمێزەکەی دا .

ـ بڕیارەکەتان جوامێریی ئێوەی نیشان دا. ئێوە کاری خۆتان بکەن. ئێمەش کاری خۆمان دەکەین. ئەندرێیش هەڤاڵێکی باشە زۆر جار گوێم لێ دەبێ کە لە کارخانە چۆن قسان دەکا.بیری لێ دەکەمەوە و گومانم لەوەیدا نییە تەنیا مەرگە تێکی دەشکێنێ. پیاوێکی بە دەمارە. پاڤێل تۆ بڕوا بە قسەکانم دەکەی؟

پاڤێل سەرێکی ڕاوەشاند و گوتی: بەلێ.

ـ تەماشام کە تەمەنم چل ساڵە و دوو ئەوەندەی تۆ ژیاوم. بیست ئەوەندەی تۆش دەزانم. سێ ساڵ سەرباز بووم دوو، جار ژنم هێناوە، یەکیان مردووە یەکیشم تەڵاق داوە. لە قەفقاس بووم "دووخۆبرەکان" دەناسم

(دەستەیەكی ئایینی بوون لە رۆژهەڵاتی روسیای ئەوروپا پێك هاتبوون) ئەوان برای یەكتر بوون بە سەر ژیاندا سەر نەكەوتن, نا .

دایك بە حەزەوە گوێی بۆ قسەكانی راگرتبوو. ئەوەی زۆر پێخۆش بوو كە پیاوێكی بە ساڵداچوو هاتووەتە كن كوڕەكەی و وەك پێ لە گوناحی خۆی بنێ وابوو، بەڵام وای دەهاتە بەرچاو كە پاڤێل زۆر گوێ ناداتە میوانەكەی. بۆ ئەوەی وشكی وساردی نەهێڵێ، لە رێبینی پرسی :میخائیل ئیڤانۆڤیچ شتێك ناخۆی ؟

ـ نا دایە. سوپاس نانم خواردووە. پاڤێل تۆ پێت وانییە دووای ئەو بڕیارە رووداوەكانی ژیان وا نابن وەك دەبێ بن ؟

پاڤێل هەستا دەستی لە پشتەوە گرت و لەگەڵ هاتو چۆ كردن لە ژوورێدا وەڵامی داوە :

ـ نا رووداوەكان باش دەبن. بۆ نمونە ئێستا گیانی پشكوتوی تۆ رێگای لای منی پیشان داوی. ئێمە كە بێ وچان كار بكەین كەم كەم دەگەینە یەك. رۆژێك دێ هەمووومان یەك دەگرین .وەزعەكەوای لێهاتووە كە بۆ ئێمە دژوارە . بەڵام ژیان چاووگوێمان دەكاتەوە و مانای تاڵی بۆ ئێمە رون دەكاتەوە و پێمان نیشان دەدا كە رووداوەكان چۆن بەڕیوە بەرین .

رێبین قسەكانی پێ بڕی و گوتی : راستە بەڵام من پێم وایە كە جیهان و مرۆڤ دەبێ سەر لە نوێ دروست بكرێنەوە. كاتێك پیاو لەشی دەخورێ دەچێتە گەرما و خۆی دەشوا و بەرگی خاوێن دەكاتە بەر و دەحەسێتەوە. وانییە ؟ هەروەها كاتێك كوانی لێ دێ دەبێ بیدڕێ با خوێنیشی لێبێ, بیشوا. وانییە ؟ بەڵام ئەی نێو دڵ و ناخی مرۆڤ چۆن خاوێن دەكرێتەوە ؟

پاڤێل بە گەرمی لە بارەی خودا و ئیمپراتۆر و كاربەدەستانی كارخانە و خەباتی كرێكارانی هەندەرانە وە دژی ئەوانەی مافیان دەخۆن قسەی كرد. رێبین هێندێ جار پێدەكەنی. پاشان هەر وەكی نوختە بۆ و تاری پاڤێل دابنێ بە قامك لە مێزەكەی دەدا، بەڵام جارێك نەیگوت راست دەكەی لەگەڵ ئەوەش دووای وردە پێكەنینێك لە سەرەخۆ گوتی : ناخ تۆ هێشتا گەنجی، تۆ خەڵك ناناسی .

پاڤێل هەر وەك راوەستابوو بەسەر گرانی وەڵامی داوە : با قسە لە گەنجی و پیری نەكەین با بزانین كام بیر و باوەر راست تر و باشترە ؟

ـ كە وابوو تۆ پێت وایە هەر بۆ فریودانی ئێمە كەڵكیان لە ناوی خوداش وەرگرتووە .

- راست وایە . منیش لە سەر ئەو باوەڕەم كە ئایینی ئێمە هەڵەیە و زیانی زۆرە . دایك كەوتە بەینیان. كاتێك پاڤێل باسی خودا و شتی پیرۆزی دەكرد دەیویست بە جۆرێك داوای لێبكا كە بە وشەی توند و رەق و

بێ بڕوایی دڵی ئەو نەشکێنێ. بەڵام کە هەستی دەکرد کوڕەکەی سەرەڕای دردۆنگی و بە دگومانی بڕوایەکی هەیە، تۆزێك هێدی دەبووەوە و لە دڵی خۆیدا دیگوت :

چۆن دەتوانم لە بیر و بروای ئەو بگەم. پێی وابوو قسەکانی پاڤێل بۆ پیرە پیاوێکی وەك ڕێبین سوك و نالەبارن. کاتێکی ڕێبین بە ئارامی ئەو پرسیارەی لە پاڤێل کرد. دایك خۆی پێ ڕانەگیرا بە کورتی بەڵام بە بێ بروایی گوتی :

کاتێك باسی خودا دەکەن وریای خۆتان بن. چ دەخوازن بیکەن پاشان کە پشوی هاتەوە بەر خۆ بە هێزێکی پترەوە گوتی :

من پیرم ئەگە ر خوداشم لێ بستێنەوە ئەدی کاتی خەم و خەفەت هیوام بە کێ بێ؟

پاڤێل بە نەرمی گوتی :دایە گیان لە مەبەستی ئێمە نەگەیشتووی . ڕێبین بە دەنگێکی ڕەق و توند گوتی : دایە بمانبورە بە زە ردەخەنەوە چاوێکی لە پاڤێل کرد و گوتی :

ـ لە بیرم چوو تۆ لەوەی پیرتری کە ریشت بۆ بتاشن .

پاڤێل گوتی: من باسی ئەو خودا مەزن و مێهرەبانە ناکەم کە تۆ بڕوات پێی هەیە، مەبەستم ئەو خودایە بوو کە قەشەکان هەڕەشەی پێ لە ئێمە دەکەن و دەیانەوێ بە ناوی ئەوەوە تەواوی مرۆڤایەتی بخەنە ژێر دەستی چەند کەسێك .

ـ بەڵێ ڕاستە, خواشیان لێ گۆڕیوین. دوژمنەکانمان هەرچی بە دەستیانەوە هەیە دژی ئێمە بەکاری دێنن. دایە بزانە خودا مرۆڤی لە سەر شکڵی خۆی دروست کردووە کەوابو ئەگەر مرۆڤ لەو دەکا، ئەویش لە مرۆڤ دەکا، بەڵام ئێستا ئێمە لە جیاتی ئەوەی لە خودا بکەین لە جانەوەران دەچین. لە باتی خودا داوەڵی کلیسا مان نیشان دەدەن. دەبێ وێنەی خودا بگۆڕین , خاوێنی کەینەوە , کراسی بوختان و درۆی لەبەرداماڵین، ئەو بەرگەی بۆ کوشتنی‌ئێمە کردوویانەتە بەری .

بە شێنەیی و ڕەوانی قسەی دەکرد. قسەکانی هەر یەك زەبرێك بوون وەدایك دەکەوتن. لەو سەر و چاوە کە بە ریشێکی تۆپی ڕەش داپۆشرابوو دەترسا و نەیدەتوانی چاو لە چاوە بزەکانی بکا .

دایك سەری ڕاوەشاند و گوتی : پێم خوشە لێرە بڕۆم. هێزی بیستنی ئەم قسانەم نییە, ناتوانم. پەنای بۆ چێشتخانە برد .ڕێبین گوتی :

ـ پاڤێل دەبینی . ؟ نەك لە سەرەوە, پێویستە لە دڵەوە دەست پێ بکەی. لە لەشی مرۆڤدا دڵ لە شوێنیکە هیچی دیکەی لێ شین نابێ .

پاڤێلٚ گوتی: تەنیا عەقل و مێشك مرۆڤ ئازاد دەكا . ڕێبین بە دەنگێكی لە ڕزۆك گوتی :

ـ عەقلٚ هێز نابەخشی. دلٚ هێز پەیدا دەكا نەك مێشك. ئەوەیە! دایك بە بێ ئەوەی دووعاكانی بخوێنێ لە جێ خزابوو و نووستبوو. سەرمای بوو، هەستی بە ماندوویی دەكرد. لە پێشدا ڕێبینی بە عاقلٚ و سەنگین هاتبووە پێش چاو بەلاّم ئێستا خۆشی نەدەویست.

دایك گوێی دابووە دەنگێكی كاریگەر كە بە هاسانی لە سینگێكی پان دەهاتە دەر. بیری دەكردەوە .

ـ كافر .... ئاژاوەچی .... بۆچی دێیە ئێرە .

ڕێبین هێدی و ئارام دەیگوت : جێگای پیرۆز بە تالٚ نابێ. ئەو شوێنەی ئێمە كە خوای تێدایە پیس بووە. ئەگەر خوا لە گیانی مرۆڤ دەركەوێ بریندار دەبێ. پاڤێلٚ ڕاستییەكەی ئەوەیە !

دەبێ بڕوایەكی نوێ پەیدا بكەی. دەبێ بڕوامان بە خودایەك هەبێ كە لە ئاست هەمووان دادپەروەربێ. خوایەكی شەڕ كەر و بێ ڕەحم نەبێ, بەلكوو دۆستی مرۆڤ بێ .

پاڤێلٚ گوتی: باشە حەزرەتی مەسیحیش هەروا بوو . ڕاوەستەحەزرەتی مەسیح گیانێكی بە هێزی نەبووە گوتویە "جامی شەهادەت لە من وەدوورخە". قەیسەری بە ڕەسمی ناسیوە. خوا ناتوانێ دەسەلاّتی مرۆڤێك بەسەر مرۆڤدا بە ڕەسمی بناسێ. ئەو خۆی دەسەلاّتداری تەواوە .ئەو گیانی خۆی بە بەشی خودایی و بەشی ئێنسانی بەش نەكردووە چوونكە خۆی بە خوا دەزانێ و پێویستیشی بە هیچ شتێكی ئەو تۆ نییە كە باری ئینسانی بێ. ئەوەیە مرۆڤایەتی، بەلاّم مەسیح بازرگانی و ژن هێنانی بە ڕەوا زانیوە. لە داری هەنجیر بێزار بووە, ئەوەی بێ ئینسافییە. چما ئەو سوچی خۆیەتی كە هستێور و نەزۆك بووە, گیانیش ئەگەر بەرهەمی باش نەبێ خۆی تاوانی نییە من تۆوی خراپەم لێ چاندوو ئەوەیە !

لە ژوورەكە دا دوو دەنگ بێ وچان وەك لە یارییەكی گەرم دا بە گژ یەكدا هاتبن دەنگیان دەداوە. پاڤێلٚ بە هەنگاوی بەرز بە ژوورێدا دەهات و دەچوو. كاتێك قسەی دەكرد دەنگی ڕەسەر هەموو شت دەكەوت. كاتێك ڕێبین بە ئارامی وەلاّمی دەداوە چرتەی سەعات و دەنگی وشكی بەستەلّەك دەبیسرا.

- من بە شێوەی خۆم قسەت لە گەلٚ دەكەم وەك ئاگر خۆشكەرێك. خوا وەك ئاگرە وایە. لە دلّی مرۆڤ دایە گوتراوە خوا وشەیە وشەش گیانە .

پاڤێلٚ قسەكانی ئەوی ڕاست كردەوە, گوتی عاقلٚ . ڕاستە كە وابوو خوالەدلٚ وعەقلٚ دایە نەك لە كلیسا دا.

هەموو ناتەواوی و هەژاری و چارەرەشی لەوەدایە كە ئێمەیان لە خۆمان جیا كرددووەتەوە عەقلٚ دلّی وەپاش داوە و خۆشی ڕۆیشتووە

دایك خەوی لێكەوتبوو, نەیزانی رێبین کەنگی رۆیشت .

رێبین دەستی بە هاتوچۆی ماڵی پاڤێڵ کرد و زۆر جاران دەهات. ئەگەر هاورێیەکی پاڤێڵ لەوێ با، رێبین مات و بێ دەنگ دادەنیشت و جاروبار دەیگوت: راستە..... وایە .

جارێکیان روی لە هەموان کرد و گوتی : دەبێ باسی ئەو شتەی بکەن کە هەیە. دووارۆژ چ دەبێ, هیچی لی نازانین.کاتێك گەل ئازاد بوو خۆی دەزانی چی باشە. لە کۆنەوە زۆرشتی ئەو تۆیان بردووەتە مێشکی کە خۆی نەیویستووە. بەسە. با خۆی تێبگات. لەوانەیە هەموو شتێك بداتە دوواوە .

هەموو ژیان و هەموو زانست. لەوانەیە بزانێ هەموو شت دژی ئەوە، تەنیا کتێبەکانی وێ بدەن . خۆی وەڵام دەداتەوە، ئەوەیە!

کاتێك کە پاڤێڵ تەنیا دەبوو لە گەڵ رێبین دەستیان بە باسێکی دوور و درێژ دەکرد.

دایك بە نیگەرانییەوە گوێی بۆ قسەکانیان رادەگرت. بە بێ دەنگی سەیری دەکردن و هەولی دەدا کە لە قسەکانیان بگا. هێندی وای دەهاتە بەر چاو کە کابرای چنگ پان و ریش رەش و کوڕەکەی هەر دووکیان کوێرن.دەتگوت لە تاریکاییدا لە نێوان دیواری ژوورە بچووکەکەدا ئەم لاو ئەولا دەکەن و لە رۆژنەیەك و لە روناکییەك دەگەڕێن. سەریان لێشێواوە، بەدەستی بە هێز بەڵام بە نەزانی پەنا بۆ هەموو شت دەبەن. دەست لە هەموو شت دەدەن و رای دەوەشێنن، هێندێ شتیش بە عەرزی دا دەدەن و پاشان پێ شێلی دەکەن. بە کاوەخۆ بێ ئەوەی بروا و هیوای خۆیان لە دەست بدەن دەست بە هەموو شتدا دێنن و هەمووی وەلا دەنێن .

دایکیان فێر کردبوو کە بە ساویلکەیی و ئازایی قسەی بە ترسیشی گوێ لێبێ. ئەو قسانە ئیتر وەك هەوەڵ جارئەوەندە بۆی مەترسیدار نەبوون، هەرچەند لە قسەکانیدا جاروبار خوی وەبەر دەدا بەڵام بڕوای هەر پێبوون. رێبینی خۆش نەدەویست بەڵام واش نەبوو بە نەیاری بزانیٚ.

دایك حەوتووی رۆژێك کتێب و جلی خاوێنی بۆ ئەندرێی دەبردە زیندان. رۆژێك رێگایان دا چاویشی پێبکەوێ. کە هاتەوە ماڵێ بە دلسۆزییەوە گێڕایەوە : هەر وەك خۆیەتی. هەموو خۆشیان دەوێ، لەگەڵ هەموان گاڵتە دەکا. ژیانی ناخۆش و نارەحەتە. بەڵام وەسەرخۆی ناهێنیٚ. رێبین گوتی: هەر دەبیٚ وابێ، ئێمە هەموو لە خەم و خەفەت داین. خەم دەمژین و کراسی خەم دەکەینە بەر.خۆهەڵکێشانی ناوێ هەموو کەس چاوی نەبەستراوە. هێندێك هەن چاوی خۆیان دەبەستن هەر وایە تا ئەو دەمەی کە مرۆڤ ئەحمەقە هەر دەبێ ئازار و کوێرەوەری ببینیٚ ....

(١٢)

کۆنه خانووه بچکۆلەی ڤلاسۆڤ لەو گەڕەکەدا رۆژ بە رۆژ پـتر سـەرنجی رادەکێشـا. لـە نێـو ئـەو سـەرنجانە دا دڕدۆنگی و گومان و لالوتیش دەبینرا .جاری و ابوو کەسێکی بروا پێکـراو و دلّسـۆزیش دەهـات و بـە وشـتی تەماشای ئەملا و ئەولای دەکرد و بە پاڤێلی دەگوت : باشە براگیان ! تۆ کە کتێب دەخوێنییەوە لـە یاسـاش دەگەی و شارەزای بۆم روون بکەوە. پاشان باسی ئەو زولم و کارە نالەبارانەی دەکرد کە شارەوانی یان بەڕێوەبەری کارخانە کردبوونی. ئەگەر مەسەلە و پێداویستی کابرا دژوار و قورس بوایە نووسراوێکی دەدایە و دەیناردە کـن دادیارێکی ناسیاو لە شار. ئەگەرمەسەلەکەش هاسان بووایە خۆی کابرای رێنوێنی دەکرد .

کەم کەم ئەم لاوە رێك و پێکە قەدر و رێزی لە نێو خەلکی گەڕەك زیاد دەبوو. بە رێزەوە چاویان لێدەکرد. بە ئازایی و بە زمانی سادە وەلامی خەلکی دەدایەوە. بـە وردی سـەرنجی هـەموو شـتی دەدا. گـوێی بـۆ خـەلك رادەگرت. لە نێوان هەزار گری ؒ و گۆلّدا هەودای پەیوەندی نێوان خەلکی دیبووەوە .

دایك دەیبنی رێزو دەسەلاتی کوڕەکەی پەردەستێنی ؒ دەهات لـە مانـا و نـاوەرۆکی کارەکـای تێبگـات. وەك منداڵان کەیف خۆش دەبوو. پاڤێلّ بە تایبەتی ئەو دەمە لە پێش بیرو رای گشتی دا خۆی نواند و نـاوی کـرد کە مەسەلەی مێژویی "کەپێکێك بۆ زەلکاو" هاتە گۆڕێ .

زلکاوێکی گەورە کە داری سەرو و سنۆبەریان تێدا چەقاند بوو وەك خەنـدەکێکی بـۆ گـەن دەوری کارخانـەی دابوو لە هاوین دا بۆ گەنێکی زۆر و شەپۆلی مێشولان بەم گەڕەکەدا بلّاو دەبووەوە و نەخۆشی لـەرزو تـای لـە گەلّ خۆ دەهێنا. زەلکاوی کارخانە بوو. بەرێوەبەری تازەی کارخانە هاتە سەر ئەو باوەرە کە وشکی بکـا و لـە خۆلەمێشی گژ و گیاکەش جۆرە زوو خالّێك ساز بکات. بە کرێکارانیش گوت کە وشك بـوونی زەلکـاو دەورەی کارخانە پاك دەکاتەوە و دەبێتە هۆی باش بوونی وەزعی گشتی. بۆ خەرجی ئـەو کـارە ئـەمری کـرد لـە هـەر "رۆبلّ" یك ((کەپێك)) لە حەق دەستی کرێکاران بگێڕنـەوە, کرێکـاران وروژان چـوونکە ئـەوە حـەقی بەسـەر کرێکارەوە نەبوو .

رۆژی شەمۆ کە بەرێوەبەری کارخانە بریارەکەی راگەیاند پاڤێلّ نەخۆش بوو. نەچووبووە کـارێ، ئاگـای لـەو مەسەلەیە نەبوو. رۆژی دوایە "سیزۆڤی" ئاسنگەر و ماخۆتین ی قوفلّ ساز کە کابرایەکی بالّابەرز و تـوورە بـو هاتنە لای پاڤێلّ و مەسەلەیان بۆ گێراوە .سیزۆڤ گوتی :ئەو کرێکارانەی تەمەنمان پترە کـۆ بووینـەوە و لـەو بارەوە قسەمان کرد، ئێمەیان ناردە کن تۆ لەبەر ئەوەی پیاوێکی زانا و روناکبیری پرست پێ بکەین کـە داخـوا بە گوێرەی قانون بەرێوەبەری کارخانە دەتوانێ بە پارەی ئێمە دژی مێشولان خەبات بکا ؟

ماخۆتین بە ژێری چاوەکانی چووك کردەوە و گوتی: چووار سالّ لەمەوبەر ئەو دزانە ٣٨٠٠ رۆبـلّ پارەیـان بـۆ دروست کردنی گەرماو کۆ کردەوە ئێستاش گەرماوەکە نییە. پارەکە چی لێهـات؟ پاڤێـلّ گـوتی ئـەو باجـە

زاڵمانەیە. تەنیا کارخانە قازانجی لێدەکا. کرێکارەکان بە روگرژی وەدەرکەوتن، دایك تا بەردەرگا بەڕێی کردن و بە زەردەخەنەیەکەوە بە پاڤێلی گوت :

پاڤێلْ ئێستا پیرە مێردیش دێنە لات و لە تۆوە فێر دەبن . پاڤێلْ بە بێ ئەوەی وەڵامی دایکی بداتەوە بە خەمباری دەستی کرد بە نووسین و پاش تاوێك گوتی : دایە گیان تکا دەکەم خێرا بڕۆ بۆ شار و ئەونووسراوەش لە گەڵ خۆت بەرە .

دایك پرسی مەترسی تێدا هەیە ؟

- بەڵێ. رۆژنامەکەمان لەوێ بۆ چاپ دەکەن ..زۆر پێویستە مەسەلەی کەپێك لەو رۆژنامەدا چاپ بکرێ .

- باشە ... باشە ....خێرا جلی کردەبەر و ...... ئێستا دەچم ....

ئەوە یەکەم کار بوو کوڕەکەی پێی دەسپارد. زۆری پێخۆش بوو کە پاڤێلْ مەسەلەکەی بەراستی لە گەڵ باس کردووە. ئەویش دەتوانی یارمەتی بدا. بە کوڕەکەی گوت: دەزانم ئەوەی دەدزن پیاوەکە ناوی چییە ؟ ییگۆر ئیڤانۆڤیچ ؟

شەو دەرنگانێك دایك هاتەوە ماڵێ. ماندوو و هیلاك بوو، بەڵام رازی وبە کەیف بوو، بە کورەکەی گوت : ساشێنکام چاو پێکەوت، سڵاوی لێدەکردی. ئەم ییگۆر ئیڤانۆڤیچەش چەندە کوڕێکی باش و گاڵتە چییە .

پاڤێلْ لە سەرە خۆ گوتی زۆرم پێخۆش بوو کە ئەوانت بە کەیفێ بوو .زۆر ئینسانی سادە و ساکارن. پیاو بە دیتنیان شاد دەبێ.هەموویان رێزت لێدەگرن. رۆژی دووشەمۆش پاڤێلْ سەری دەیەشا و نەیتوانی بچێتە کارێ. بەڵام نیوەڕۆیە فیدیا مازین بە تاڵوکە و هەناسەبڕکە گەیشتێ .خۆی گەیاندە پاڤێلْ و خەبەری دایە : کرێکارانی کارخانە راپەڕین .منیان لە دوی تۆ ناردووە. سیزۆڤ و ماخۆتین دەڵێن تۆ لە هەموو کەس باشتر دەتوانی مەسەلەکە رون بکەیەوە. دەبێ چیبکەن ؟ پاڤێلْ بە بێ دەنگی جلی لەبەر کرد .

ژنەکانیش کۆ بووبوونەوە و دەیانقیژاند. دایك راست بووەوە, منیش دێم. چییان لەوێساز کردووە ؟ منیش دێم!

پاڤێلْ گوتی وەرە .. تۆش وەرە. خێرا بێ ئەوەی قسان بکەن و رێکەوتن. دایك لە بەر هیلاکی هەناسەبڕکەی پێکەوتبوو. هەستی دەکرد کارەساتێکی گرنگ دەقەومێ. لەبەر دەرگای کارخانە کۆمەڵە ژنێك کۆبووبوونەوە هاواریان دەکرد و دەمەتەقەیان بوو. کاتێکی هەر سێکیان بە نهێنی لە دەروازەی کارخانە وەژوور کەوتن, کەوتنە نێو کۆمەڵێکی رەشی گەرم داهاتوی پر هەرا و هوریا .

دایك دیتی هەموو رۆیان لە لای ئاسنگەر خانەیە. لە پەنا دیواری سووری ئاسنگەر خانە سیزۆڤ و ماخۆتین و پێنج پیرە پیاوی تری بە دەسەڵات لە نێو کرێکاران دا راوەستاون و دەست رادەوەشێنن .

یەکێك هاواری کرد. ڤلاسۆڤ هات .

- ڤلاسۆڤ بابێتە ئێرە .

لە پەنایەکەوە دەنگی رێبین بەرز بووەوە : بەربەرەکانێمان لەبەر کەپێك نییە. لـە پێنـاوی دادپـەروەری دایـە، کەپێکی ئێمە لە کەپێکی خەڵکی تر خۆشەویسـت تـر نییـە، بـەڵام قورسـترە. کـەپێکی ئێمـە لـە رۆبڵێکـی بەرێوەبەری کارخانەی پتر خوێنی مرۆڤی تێدا یە .قسەکانی وەك رێژنە بەسەر خەڵکدا دەرژان و هاواری گـەرم و بە گوڕی بەرز دەکردنەوە :

- راستە، رێبین!

- ئاسنگەر حەقیەتی!

ڤلاسۆڤ هات!

دەنگەکان وەك گێژەڵوکەی بە هێز تەقەتەقی مەکینـەکانیان بـێ دەنـگ دەکـرد. لـە هـەموو لاوە لێـك کـۆ دەبوونەوە و قسە و باسیان دەست پێ کرد و بە وتاری گەرم و بزوێنەر یەکتریان هان دەدا. ئەو قینەی لە سینگە ماندووەکان دا خەوتبوو وە خەبەر دەهات .دەکەوتە سەر لێـوان و بـە سـەر کـەوتوویی هەڵـدەرژا . هـەورێکی دووکەڵ و تۆز لە سەر سەری خەڵك و ێستابوو. رومەتەکان بە ئارەقە سوور هەڵگەرابوون. پاڤێل سەری هەڵدا و دەنگی بەرز بووە. -- هاوڕێیان جارێکی دیکەش دووپاتەی کردەوە. تین و هێزێك لە گەڵ قسـەکانی تێکـەڵ دەبوو. ئێمە ئەو کەسانەین کە کلیسا و کارخانە دروست دەکەین و زیو دەتوێنینەوە. ئەو هێزە زیندووەین کە لە سەر لانکەوە تا لێواری گڵکۆ خەڵك بە خێو دەکەین و دەیانژینین.

راستە ! دەنگی رێبین بەرز بووەوە .

ـ ئێمە هەمیشە و لە هەموو شوێنێ بۆ کارکردن لە پێشەوەین بەڵام بۆ ژیان لە ریزی دوواوەین. کێ لە خەمی ئێمە دایە؟ کێ خێر و خۆشی ئێمەی دەوێ ؟ کێ بە مرۆمـان دەزانـی ؟ هـیچ کـەس. یـەکێك هـاواری کـرد و قسەکەی دووپاتە کردەوە: هیچ کەس .

پاڤێل هاتەوە سەرخۆ و هێمن و بە زمانێکی سادە دەستی پێکردەوە. خەڵکەکە وەك لە شێکی بۆری هـەزار سەر دەبزوتن و بۆ لای دەچوون و چاویان لێدەکرد . دایك بەسەد چاو تەماشای دەکرد و قسەکانی سەر خۆشـیان کردبوو .

ـ ئێمە ژیانمان باشتر نابێ. تا ئەو دەمەی خۆمان بە هاورێی یەك نەزانین. خۆمـان بـە یـەك مـاڵ و هـاودەرد نەزانین، تا بە یەکەوە تێکرا بۆ مافی خۆمان خەبات نەکەین .یەکێك لـە پـەنا دایکـەوە هـاواری کـرد: باسـی وەزعەکە بکە!

لە دوو لاوەهاواریان کرد: قسەکانی پێ مەبڕن .بێ باوەڕییەك لە روومەتە بزرکاو و رەش هەڵگەراوەکانیان دا دەبینرا. دەیان کەس بە وردی گوێیان بۆ قسەکانی پاڤێل راگرتبوو، چاویان تێ بڕیبوو.

یەکێك هاواری کرد: سۆسیالیستە. بێ عەقڵ نییە .

یەکێکی تر: شۆڕشگێڕە . کرێکارێکی باڵابەرزی خێل شانی دایکی راوەشاند و گوتی :

- چەند ئازایانە قسە دەکا .

- هاورێیان کاتی ئەوە هاتووە کە تێبگەین بێجگە لە خۆمان هیچ کەسی تر یارمەتیمان نادا. یەکێك بۆ هەمووان و هەمووان بۆ یەکێك، ئەوە قانون و بڕوای ئێمەیە . ئەگەر بمانەوێ دوژمن تێك بشکێنین دەبێ بڕوامان بەو قانونە هەبێ. ماخۆتین مستی خۆی بەرزکردەوە و هاواری کرد: برایان ئەوەی دەیڵێ راستە و گوێ بدەنە راستی. پاڤێل قسەکانی درێژە پێدا: پێویستە بەڕێوەبەر بانگ کەین بێتە ئێرە. ئەم قسە وەك رنوبەسەر خەڵك دا هات و بە جارێك دەیان کەس تێکرا هاواریان کرد :

- بەڕێوەبەر بێ. نوێنەریلەدوو بنێرن .

دایك خۆی گەیاندە ریزی پێشەوە و بە سەربەرزی و شانازی تەماشای کوڕەکەی دەکرد. پاڤێل لە نێو کرێکارە پیر و بەرێزەکاندا راوەستا بوو. هەموو گوێیان بۆ راگرتبوو بە قسەیان دەکرد. پێلاگێیا زۆری پێ خۆش بوو کە پاڤێل وەك ئەوانی تر ناقیزێنی و جنێو نادا .

هەر وەك تەرزە بە سەر بانێکی تەنەکەدا ببارێ ئاوا جنێو و قسەی سوك و دەنگی تووڕەیی و بێزاری دەباری. پاڤێل هەر وەك لە کەسێك بگەرێ چاوەکانی کردبووەوە و تەماشای کۆمەڵی دەکرد .

- نوێنەرەکان!

- سیزۆڤ!

- ڤلاسۆڤ!

- رێبین! ددانی زۆر شاشن.

یەکێك لە نێو کۆمەڵەکەدا هاواری کرد : ئەوەتا بۆ خۆی دێ .

- بەڕێوەبەر!

خەڵك دری دا و رێگای بۆ کابرایەکی باڵابەرز و رەق و تەق کردەوە کە ریشێکی درێژیشی هەبوو . رێگا بدەن ئەوەی گوت و بێ ئەوەی خۆ لە کرێکاران بدا بە دەست راوەشاندن بە نێو کرێکاراندا تێپەڕی و وەك فەرمانڕەوایەکی بە تەجرەبە چاوی لە کرێکاران دەکرد.

ئەوانیش کڵاویان بۆ دادەگرت و سەریان بۆ دادەنواند بێ ئەوەی وەڵامی سڵاویان بداتەوە. بێ دەنگی بە سەر خەڵکدا زاڵ بوو لە بزەی بێ جێ و سەردانەواندنیان دیار بوو کە وەك منداڵێکی هار و هاجی کردبێ، لە کردەوەی خۆیان پەشیمان بوونەوە.

بە پێش دایکدا تێپەری و مۆرەیەکی لێکرد و چو لە بن تۆپەڵە ئاسنێك راوەستا: لە سەرەوەڕا یەکێك دەستی درێژ کرد کە وەسەری بخا، ئەو دەستی نەدایە و بە چالاکی سەرکەوت و لە ریزی پێشەوە لە پێش پاڤێڵ و سیزۆڤ راوەستا و پرسی: ئەم کۆبوونەوە چییە و بۆ چی دەستیان لە کار هەڵگرتووە ؟

چەند سانییە هەموو بێ دەنگ بوون. سەری کرێکاران راست وەك گوڵە گەنم دەجولاوە. سیزۆڤ کڵاوەکەی راوەشاند و شانی هەڵتەکاندن و سەری بەردایەوە ....

بەڕێوەبەر هاواری کرد. من پرسیار دەکەم، وەڵام بدەنەوە. پاڤێڵ هاتە پێشێ و چاوێکی لە رێبین و سیزۆڤ کرد و بە دەنگێکی بەرز گوتی : ئێمە سێ کەس لە لایەن هاورێیانەوە کراوین بە نوێنەر کە داوات لێبکەین بریاری خۆت لە بارەی کەم کردنەوەی کە پێك لە کرێکاران وەربگریەوە .

بەڕێوەبەر بێ ئەوەی چاو لە پاڤێڵ بکا پرسی لە بەرچی ؟

پاڤێڵ بە دەنگێکی نێرانە وەڵامی داوە : لەبەر ئەوەی ئێمە ئەو باجە بە زاڵمانە دەزانین .

- کەوابوو پێتان وایە مەبەستی من چەوساندنەوەی کرێکارانە نەك باش کردنی وەزعی ئەوان. وانییە؟

بەڵێ پێمان وایە ؟ بەڕێوەبەر روی کردە رێبین و گوتی: تۆش پیاوی باش؟

بەڵێ. منیش داوات لێدەکەم دەست لە و پێکانە هەڵبگری. ئەوەی گوت و سەر لە نوێ بزەیەکی هاتێ و سەری بەرداوە .

بەڕێوەبەر بە کاوەخۆ سەیرێکی خەڵکەکەی کرد و شانێکی هەڵتەکاند و چاوێکی لە قەد و باڵای پاڤێڵ کرد و گوتی: لام وایە تۆ تارادەیك خوێندەواریت هەیە ,چۆن لە قازانجی ئەم بڕیارە تێناگەی؟ پاڤێڵ بە لێبراوی وەڵامی داوە : ئەگەرکارخانە بە خەرجی خۆی زەلکاوی وشك کربایە هەمو لە قازانجی ئەو کارە تێدەگەیشتن. بەڕێوەبەر گوتی: کارخانە کاری نەوع پەرستانە ناکا. فەرمان دەدەم هەمووتان بچنەوە سەرکار. پاشان بێ ئەوەی تەماشای کەس بکا لە کاتێکدا پەنجەی پێڵاوەکانی بە حاستەم لە ئاسن دەدا هاتەوە خوارێ .

هەڵڵاو بگر لە تووڕەیی و بێزاری ساز بوو . بەڕێوەبەرراوەستا و پرسی: یانی چی ؟

هەموو بێ دەنگ بوون. دەنگێك لە دوورەوە بەرزبووەوە: خۆت کاربکە .

بەرێوەبەر بە دەنگێکی رەق گوتی: ئەگەر تا چارگە سەعاتێکی تر نەچنەوە سەر کار, ئەمردەکەم هەمووتان سزا بدەن.

ئەوەی گوت و بە نێو کۆمەڵدا گەڕایەوە. بە دووای ئەودا دەنگە دەنگ پەیدا بوو. هەتا دوورتر دەکەوتەوە دەنگەکان توندتر دەبوون .

ـ بچن قسەی لە گەڵ بکەن!

ـ ئەوەتا حەقمانە ئاخ لەو شانسە .

رویان دەکردە پاڤێلێ وەدەیانگوت: باشە، حقوقزان، ئێستا چ بکەین ؟

قسەت کرد، تۆ قسەت کرد بەڵام ئەو هات و هەمووی چوەوەپاش . باشە ڤلاسۆڤ چار چییە ؟

کاتێك هەرا و هوریاکە زیاتر بوو پاڤێلێ وەدەنگ هات :

هاورێیان من پێشنیار دەکەم هەموو دەست لە کار هەڵبگرین تا بەرێوەبەر دەست لە کەم کردنەوەی کەپێك هەڵدەگرێ .

ـ هێندێ بە توورەیی بەرز بوونەوە :

ئەحمەقی دیتووەتەوە

- مانگرتن ؟

- هەربۆ کەپێك ؟

- ئەدی چی ؟ بەڵێ .... مانگرتن .

هەمووان دەردەکەن!

ـ کێ کار دەکا ؟

کرێکاری تر پەیدا دەکەن!

ـ کرێکاری خائین!

(١٣)

پاڤێلێ هاتە خوارێ و لە پەنا دارێکی راوەستا. هەموو پۆل پۆل لێك کۆبوونەوە و دەمەتەقە و هەرا و هۆریا دەست پێکرا. رێبین لە پاڤێلێ وەنزیك کەوت و گوتی : مان ناگرن خەڵك هەر چەند بە تەماعە, بەڵام ترسەنۆکە, رەنگە سێ سەد کەس لەگەڵ تۆ هاوبیر بن و لایەنت بگرن. پتر نا. ئەو کۆمەڵە گەورە تەنیا بە چەند کەس وەکار ناکەوێ. پاڤێلێ بێ دەنگ بوو. خەڵك بە پێشی دا دەهاتن و چاویان لێ دەکرد، هەر وەك داوای

شتێکی لێبکەن. دڵی توند لێی دەدا. وای دەهاتە بەرچاو کە قسەکانی هەر وەك دڵۆپە بارانێك کە بەسەر زەوییەکی وشك و قەڵش قەڵشدا بباریٚ، بیٚ ئەوەی کاریان کردبێتە سەرخەڵك، بە خۆڕایی چوون. کرێکاران یەك لە دووای یەك لێی وەنزیك دەکەوتن و بە بۆنەی وتارەکەیەوە پیرۆزباییان لێدەکرد، بەڵام شکیان لەوەدا هەبوو کە مانگرتن سەرکەویٚ. سکاڵایان لەوە هەبوو کە میللەت هێشتا قازانج و زیانی خۆی لێك ناکاتەوە. پاڤێڵ بە هیلاکی و خەمبارییەوە بۆ ماڵیٚ گەڕایەوە. دووابەدووای ئەو سیزۆڤ و دایکیشی چوونەوە. ڕێبین لە تەنیشتی دەرۆیشت و گوتی :

تۆ باش قسە دەکەی بەڵام ناچیە نێو دڵەوە .... ئاوایە دەبیٚ ئیشك بخەیە ناخی دەرونەوە. بە عەقڵ دەتوانی خەڵك رابکێشی. ئەم پێڵاوە بۆ لاقی میللەت تەنگە !

سیزۆڤ بە دایکی گوت:

کاتی ئەوە هاتووە ئێمە پیرەکان بچینەگۆڕستان. بەرەی تازە دەست پێدەکا, ئێمە چۆن ژیاوین ؟ لە سەر ئەژنۆیان خزیوین و هەمیشە کڕنوٚشمان بردووە و بۆ لای زەوی خوار بووینەوە. ئێستاش دیار نییە کە خەڵك وەخەبەر هاتووە یان لە ئێمە پتر بە هەڵە دەچن، هەرچی بیٚ لە ئێمە ناچن. ئێستا لاوەکان دەستیان پیٚ کردووە؟ جۆرێك لە گەڵ بەریوەبەر قسە دەکەن هەر وەك لە گەڵ خێزانی خۆیان بدوێن .

خوا حافیز پاڤێڵ میخائیلۆڤیچ، تۆ کوڕێکی باشی, دیفاع لە کۆمەڵانی گەل دەکەی ....

خوا پشتیوانت بیٚ ڕێگا و ڕۆژنەیەك پەیدا دەکەی, بە تەمای خوای ئیتر ڕۆیشت .

ڕێبین بە سرتە گوتی: باشترە بمرن, ئێوە پیاو نین, بۆ قەڵشی دیواریباشن.... پاڤێڵ دیتت ئەوانە لە هەمووان زیاتر هاواریان بوو کە تۆ بە نوێنەر دیاری بکرێی, هەر ئەوانیش بوون دەیانگوت تۆ شۆڕشگێڕ و ئاژاوەچی .... بەڵیٚ هەر ئەوان ....

فکریان کردووتەوە کە لە کارخانەت دەرکەن. هەر ئەوەشیان دەویست.

پاڤێڵ گوتی: ئەوان سەبارەت بە خۆیان حەقیانە .

- گورگیش کە یەکتر هەڵدەدڕن حەقیانە!

ڕێبین دەنگی گیرابوو, هەموو لەشی دەرزی.

خەڵك بروا بە قسەی راست ورەوان ناکەن. دەبیٚ ئازار بدرێن و قسەکان بە خوێن بشۆرێنەوە .

پاڤێڵ بە تەواوی ڕۆژ ناڕەحەت و گرژ و پەشۆکاو بوو. چاوی سوور هەڵگەڕا بوون. دایك هەستی پێکرد بوو لە سەر خۆ لێی پرسی : پاڤێڵ گیان ئەوە چیتە ؟

پاڤێڵ بە ماتی وەڵامی داوە: سەرم ژان دەکا .

راكشیٚ .... من دوكتوری بانگ دەكەم . پاڤیٚلْ چاویٚكی لیٚكرد و بە گورجی وەلاٚمی داوە : نا .... پیٚویست ناكا.

پاشان لەبەر خۆیەوە گوتی : هیٚشتا منداڵ و بیٚ دەسەلاٚتم. ئەوە دیتم بروایان پیٚ نەكردم وەدووای من نەكەوتن. وا دەردەكەویٚ نەمزانیوە قسەیان لە گەڵ بكەم. ئەوە بۆ من باشنەبوو سكم بۆ خۆم دەسوتی

دایك تەماشای دەم و چاوی گرژی كوڕەكەی كرد. دەیویست دڵخۆشی بداتەوە، بە نەرمی گوتی : تۆ سەبر بكە ئەمرۆ تیٚ نەگەیشتن بەیانی تیٚدەگەن ... پاڤیٚلْ گوتی: ناچارن تیٚبگەن

بزانە! ئیٚستا منیش لەو راستییەی تیٚدەگەم ....

پاڤیٚلْ لیٚی وەنزیك كەوت :

- تۆ دایە گیان .. ئینسانیٚكی باشی :.

دایكی روی لیٚوەرگیٚرا. دەلەرزی هەروەك بیپەرستیٚ بە قسەی نەرم و خۆش دەستی لە سەر دڵی دانا و رۆیشت .

شەویٚ كاتیٚك دایك لە پرخەی خەودا بوو پاڤیٚلیش لە سەر تەختەكەی راكشابو كتیٚبی دەخویٚندەوە. ژاندارمەیان لیٚ وەژوور كەوتن و بە تووڕەیی دەستیان كرد بە گەڕان و هەموو كەلیٚن و قوژبنیان پشكنی. ئەفسەرە زەردەڵەكە هەر وەك جاری هەوەڵیٚ دەستی كرد بە گاڵتە و قسەی سوك. بەوە دڵخۆش بوو كە دڵی دایك و پاڤیٚلی ئازار دەدا.

پیٚلاٚگییا لە سیلەیەك هەڵترو شكابوو تەماشای كوڕەكەی دەكرد. پاڤیٚلْ هەوڵی دەدا كە نیگەرانی و نارەحەتی خۆی بشاریٚتەوە, بەلاٚم كە ئەفسەر پیٚدەكەنی قامكەكانی پاڤیٚلْ زۆر سەیر دەلەرزین. دایك هەستی دەكرد كە وەلاٚم نەدانەوەی ژاندارم بۆ كوڕەكەی دژوارەو تەوس و لاتاوی ئەوان بەزەحمەت قبولٚ دەكا. دایك لە چاو جاری پیٚشو كەمتر دەترسا. بەلاٚم لە ئاست میوانە بانك نەكراوەكانی شەویٚ كە بە جلی بۆر و تەقەتەقی مامزەوە لیٚی وەژوور كەوتبوون، قین و بیٚزاری پتر دەبوو. ئەو قین و تووڕەییە ترسەكەی كەم دەكردەوە . پاڤیٚلْ توانی بە سرتە بە دایكی بلیٚ:

من لەگەڵ خۆیان دەبەن .

دایك سەری نەوی كرد و بە سرتە گوتی : دەزانم ....

ئەو دەیزانی بە تاوانی ئەو قسانەی بۆ كریٚكارانی كردبوو حەپسی دەكەن. بەلاٚم لەبەر ئەوەی هەموو دەنگیان بۆ قسەكانی داوە و هەموو دەبیٚ پشتیوانی لیٚبكەن, دیارە زۆر لە بەندیخانە دا نامیٚنیٚتەوە .

دایك دەیویست لە ئامێزی بگرێ و بگریێ، بەڵام ئەفسەرەکە لە پەنای راوەستا بوو بە چاوێکی ناحەزانە چاوی لێدەکرد. پێی وابوو ئەو کابرایە چاوەروانی پاڕانەوە و فرمێسکەکانی ئەوە. هەموو هێز و توانای خۆی کۆ کردەوە, هەوڵی دەدا کەم قسە بکا.

دەستی کوڕەکەی گوشی و پشوی خواردەوە و لە سەرەخۆ گوتی : پاڤێلێ بە خێر چی .... هەموو شتی پێویستت بردووە ؟

ـ بەڵێ نارەحەت مەبە .

ـ خوات لە گەڵ بێ ....

کاتێك کوڕەکەیان برد بۆ خۆی لە سەر قەرەوێڵەکە لێکەوت و هەناسەیەکی هەڵکێشا و چاوەکانی لە سەر یەك دانا و سەبرۆکە نوزەی دەهات. مێردەکەی چۆنی پاڵ دەداوە, ئەویش هەستا وا پاڵی وەدیواری دا. لە کاتێکدا لەبەر خەم و خەفەت و بێ هێزی ئازاری دەکێشا، دەگریا و ژانی دڵە خوێناوییەکەی بە فرمێسکی چاوان دەشوشتەوە. قەڵافەتێکی زەردی دەهاتە بەر چاو کە راوەستاوە و لە حاڵێکی خۆشدا بە سمێڵی باریکەوە برژانگان لێك دەدا. قین و بێزاری لەو کەسانەی کوڕ لە دایك دەستێنن هەر بەو تاوانە کە قسەی حەقی کردووە وەك گلۆلەی رەش لە سینگی دا لیك دەهاڵا.

هەوای سارد بوو. باران وە شووشەکان دەکەوت. وای دەهاتە بەر چاوی کە بە شەو بە دەروری ماڵەکەی قەڵافەتی بۆری دەم و چاو سووری بسك درێژ هاتوچوو دەکەن و دەنگی مامزەکانیان دێ .

ـ خۆزگە منیشیان دەبرد. لە دڵی خۆیدا دەیگوت. ئاژێر دەنگی هات. دەبوو خەڵك بچنە سەر کار. ئەمرۆ دەنگی ئاژێر هێدی بوو. دەرگا کرایەوە و رێبین وەژوور کەوت، لە کاتێکدا تەڕایی بارانی لە ریشی دەسڕییەوە پرسی :

- بردیان ؟

هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: بردیان لەعنەتیان لێ بێ .بزەیەکی هاتێ و گوتی: کاروایە. زۆر سەیرە! گیرفانەکانم گەڕان, هەموو جێیەکیان پشکنی .... جنێویان دامێ .... بەڵام نەیانگرتم. کەوابوو پاڤێلیان برد! بەرێوە بەر ئیشارەی کرد و ژاندارم تێ بەربوون و مرۆڤێك نەما. ئەوان پێکەوە یەکن. یەکیان میللەت دەدۆشێ و ئەوی دیکەشیان شاخی دەگرێ .

دایك هەستا سەرپێ و گوتی :

دەبوو ئێوە پشتیوانی لە پاڤێلێ بکەن. ئاخر ئەو لە بەر خاتری ئێوە خۆی لە مەترسی هاویشت.

ـ کێ دەبوو پشتیوانی لێبکا ؟ـ ئێوە.... هەمووتان!

پێت وایە ؟ نا .... شتی وانابێ. بە زەردەخەنەیەکەوە ئەمــەی گــوت و بــە شــێوە ڕۆیشــتنی خــۆیلێی دا ڕۆیشت و بەم قسە کاڵ و ناهومێدانە خەم و پەژارەی دایکی پتر کرد.

"رەنگە ئازاری بدەن و بتکوژن" .... دایك لە دڵی خۆیدا گوتی."

لەشی پاڤێلی بە داخکراوی و ئەنجنراوی دەهاتە بەرچاو. لە ترسان دەستە ساردەکانی وەك تۆپەڵە بەفرێك لــە سەر دڵی دانا. چاوەکانی ژانیان دەکرد. سۆبەی هەڵ نەکرد. نانی نەخوارد و چــای نــەخواردەوە. کاتێــك ڕاکشــا بەخۆی گوت: لە تەواوی ژیانی دا هەرگیز ئەوەندە خەفەتبار و لێ قەوماو و تەك و تەنیا نەبووە. لــەم ســاڵانەی دوواییدا ڕاهاتووە کە هەمیشە چاوەڕوانیشتێکی گرنگ بێ کە بەختەوەری تێدا بێ. لە دەوروبــەری خــۆی لاوی بزۆز و ئازای دەدیتن کە کوڕەکەی کە ئەم ژیانە نائارامەی پێك هێنابوو , بە قەد و باڵایەکی پیاوانە ســەرۆکیان بوو. ئێستا کە کوڕەکەی لانەماوە ئیتر ژیانیش بۆ ئەو نەماوە .

(١٤)

ڕۆژبە شێنەیی و شەو بە بێ خەو تێپەڕین. ڕۆژی دووایییش لە بەر چاوی درێژتر بوو .

دیار نەبوو چاوەڕوانی کێیە, بەڵام ڕۆژئاوا بوو کەس نەهات. بارانێکی سارد وەدیوارەکان دەکەوت. با خۆی لە لولەی سۆبەی دەکرد. دەنگی خەفەتباری دڵۆپە بارانەکان کە وەك فرمێســك دەکەوتنــە ســەربانی هــەوایان پــڕ دەکرد. وا دەهاتە بەر چاو کە ماڵەکەی هەموو دەلەرزی و خەمێك دەوروبەری کردووەتە بە ستەڵەك .

یەکێك بە ئەسپایی لە پەنجەرەی دا. دایك بەو شێوە لە پەنجەرە دانە ڕاهاتبوو, نەدەترسا هەر وەك ئامپولێکی شادی لێبدەن جینگڵی دا, بە هومێدێکی نادیارەوە لە جێگا ڕاپەڕی, دەسماڵێکی بەسەر دا دا و دەرگای کردەوە ....

سامۆیلۆڤ لە حالێکدا کە سەری بردبووە نێو یەخەی هەڵدراوەوەی پاڵتۆکەیــەوە و کڵاوەکەشــی تاســەر برۆیــان داکێشا بوو, لە گەڵ یەکی تر وەژوورکەوت .

بێ ئەوەی سڵاو بکا گوتی: لە خەویشمان کردی ؟ بە پێچەوانەی جاران خەمبار دەهاتە بەرچاو.

– نا. خــەوم لێنەکــەوتبوو. پاشــان وەك بییــەوێ پرســیارێکی لێبکــا چــاوی تێــبڕی. هاوڕێکــەی ســامۆیلۆڤ هەناسەیەکی هەڵکێشا و کڵاوەکەی داگرت و دەستی پان و قامکە ئەستورەکانی بۆ لای دایك درێژ کــرد. هــەر دەتگوت توشی کۆنە ئاشنایەك بووە. دۆستانە پێی گوت: دایە گیان ئێوارە باش. تۆ من ناناسیەوە ؟

دایك لە خۆشیان هاواری کرد: ئەوە تۆی یێگۆر ئیڤانۆڤیچ! سەیرە !

سەرە زلەکەی دانەواند و گوتی: بەڵێ منم .

زەردەخەنەیەك دەم و چاوە خڕەكەی رون دەكردەوە. چاوە شینە بچكۆلەكای بە شێوەی دڵدانەوە لە دایك بریبوون. بەژن و باڵای كورت و قەڵەو و ملی ئەستور و باسكی قوڵەی هەر دەتگوت سەماوەرە دەنگی هەناسەی دەهات و دیار نەبوو چییە. هەمیشە لە سینگی دا خرپەی دێ. بچنە ژووری. من ئێستا جلەكانم دەگۆڕم و دێم .

سامۆیلۆڤ لە بنەوە چاوێكی لێكرد و گوتی: پێویستە شتێكت پێ بڵێین

پێگور چووە ژوورەكەی تر و گوتی :

- دایە گیان نیكۆلای ئیڤانۆڤیچ ئەمرۆ بەیانی لە بەندیخانە هاتووەتە دەرێ كە زۆر باشی دەناسی. سێ مانگ و یازدە رۆژلە زیندان بووە. پاڤێل و ئەندرێی دیوە. سلاویان بۆ تۆ ناردووە بە تایبەتی پاڤێل تكای لە تۆ كردووە كە نیگەران نەبی. لەو رێگایەدا كە ئەو گرتویەتە بەر بەندیخانە جێگای حەسانەوەیە. ئەوە بڕیاری كار بە دەستانی دەوڵەتە . با بۆت بگێڕمەوە .

دەزانی دوێنێ چەند كەس گیراون ؟

- نا، كەوابوو پاڤێل تەنیا نییە ؟

پێگۆر بە هێدی قسەكەی پێ بڕی: چل و نۆهەمە. چاوەروانی ئەوەن كە یازدە كەسی دیكەش بگرن. یەكیان ئەم كاكەیە. سامۆیلۆڤ بە پەشۆكاوی گوتی: كەوابوو منیش .

پێلاگێیا هەستی كرد كە هاسانتر دەتوانی ٚ هەناسە هەڵكێشی ٚ لە دڵی خۆیدا گوتی :

- باشە لەوێ بە تەنیا نییە .

كاتێك جلەكانی گۆڕی و چووە ژووری ٚ, نازایانە لە گەڵ میوانەكان پێكەنی .

- ئەگەر زۆر بن بێ گومان ماوەیەكی زۆریان راناگرن .

پێگۆر ئیڤانۆڤیچ گوتی: راستە بەڵام ئەگەربتوانین نەخشەی دوژمنەكانمان تێك بدەین لەوە زیاتر سەرناكەون. مەسەلەكە ئاوایە، ئەگەرئێستا بڵاو كردنەوەی نووسراوەكانمان لە كارخانە كۆتایی پێ بێ ژاندارمەكان هەست دەكەن كە ئەو كارە تەنیا خەتای پاڤێل و هاوبەندییەكانی بووە .دایك بە ترسەوە هاواری كرد: چۆن ؟......... بۆ چی ؟.........

- زۆر بە هاسانی ؟ بە ئەسپایی ئیڤانۆڤیچ گوتی: هێندێ جاربەڵگەی ژاندارمەكان راستە. تۆ بیری لێبكەوە كاتێك پاڤێل لە دەرێ بوو نووسراو و بەیاننامە بڵاو دەكرانەوە, كاتێك پاڤێل نییە و لە زیندانە بەیاننامە و نوسراوەش وشكاویان دێ! كەوابوو ئەوە مانای وایە ئەو بەیاننامە و نووسراوانە ئەو بڵاوی كردوونەوە. ئەودەم ژاندارمە خەریك دەبن هەمووان لە بەین بەرن. ژاندارمە زۆریان پێخۆشە خەڵك لەت و پەت كەن .

دایك به خەمباریەوە گوتی: تێگەیشتم ..... حاڵی بووم. ئەی خوایە .... باشە .... چار چییە ؟ چیبکەین ؟ سامۆیلۆڤ لەچێشتخانەوە هاواری کرد : بەتون چن! زۆربەی هاورێکانیان گرتووە دەبێ. وەك پێشوو درێژە بە کار بدەین نەك هەر بۆ پێش خستنی مەرام, بەڵکو بۆ ئازادی هاوڕێیان .

یێگۆر بزەیەکی هاتێ و گوتی : بەڵام کەسمان بۆ کار کردن نەماوە! بە یاننامەی باشمان هەن ... خۆم ئامادەم کردوون. بەڵام چۆن بیانبەینە نێو کارخانە, ڕێگا شك نابەم .

سامۆیلۆڤ گوتی: ئێستا کاتی چوونە ژووریێ, باخەڵی هەموو کەس دەگەڕێن. دایك هەستی کرد کە شتێکیان لێدەوێ بە پەلە گوتی : باشە چارچییە ؟ .... چیبکەین ؟

سامۆیلۆڤ لە دەرگا راوەستابوو گوتی : پێلاگێیا نیلۆڤنا تۆ "کۆرسونۆڤا" ی چێشت فرۆش دەناسی ؟

- بەڵێ دەیناسم . بچۆ بیدوێنە بەڵکو وەئەستۆی خۆی بگرێ بەیاننامەکانمان بۆ بەریتە ژوورێ .ئاخ ...... نا پیرێژنێکی بە قسە و باسە نا . چۆن دەبێ باسی ئەوەی لە من بزانێ ؟ نابێ .... نا !

پاشان لە پڕ فکرێکی بە دڵداهات و بە شادییەوە گوتی : بە منیان دەن .... بیاندەن بە من .... ڕێگایەك دەدۆزمەوە تکا لە ماریا دەکەم بمکاتە بەردەستی خۆی. من پیر بووم ئەگەر بمەوێ بژیم و نان بخۆم دەبێ کاریش بکەم. من نان بۆ کرێکاران دەبەمە کارخانە. من خۆم جێبەجێی دەکەم .

دەستەکانی لە سەر سینگی دانا و بڕوای بەوە هەبوو کە بەباشی ئەنجامی دەدا. بە شادی و بە دەنگێکی سەرکەوتوانە گوتی : ئەوان دەبینن کە پاڤێل لێرە نییە بەڵام دەستی دەیانگاتێ, دەبینن .

هەرسێك گەشانەوە, یێگۆر توند دەستەکانی گوشی و گوتی : دایە گیا ن هەر بژی. ئەگەر بزانی کارێکی چەندە باشە. بەراستی خۆشە. سامۆیلۆڤ بە پێکەنینەوە گوتی :

- ئەگەر لەو کارەدا سەرکەوی, من لە بەندیخانەدا ئەوەندە شاد دەبم هەر وەك لە سەر تەختی دانیشتبم .

یێگۆر بە خۆشییەوە هاواری کرد: ئای چەند دایکی چاکی !دایك بزەی هاتی. لێی رون بوو ئەگەر سەرکەوێ و بتوانێ بەیاننامەکان بەرێتە نێو کارخانە, دڵنیا دەبن کە پاڤێل بڵاوی نەکردوونەوە. چونکە پێی وابوو دەتوانێ ئەو کارە بکا لە خۆشیان دەلەرزی .

یێگور گوتی: کاتێك دەچی چاوت بە پاڤێل بکەوێ. پێی بڵێ دایکێکی باشی هەیە!

سامۆیلۆڤ بە پێکەنینەوە بەلێنی دا کە زووتر دەیبینم!

تۆ ئەوەشی پێ بڵێ من هەرچی پێویست بێ دەیکەم! با ئەوەی بزانێ! دایك چاوێکی لە سامۆیلۆڤ کرد و بە یێگۆری گوت ئەگەر نەیانگرت ؟

- باشە چارچییە .

هەموو دەستیان کرد بە پێکەنین. دایك کە هەستی بە هەڵەی خۆی کرد, وەك ئەوانی دیکە پێکەنی, بەڵام تۆزێك بە خۆیدا شکایەوە. چاوەکانی بەرداوە و گوتی : کاتێك مرۆ هەست و هۆشی هەر لای کەس و کاری نزیکی خۆیەتی, خەڵکی دیکە باش نابینیّ .

یێگۆر گوتی راستە. لە بارەی پاڤێڵەوە نیگەران مەبە, خەمی مەخۆ. باشتر لە جاران لە زینندان دێتە دەر. پیاو لە وێدا دەحەسێتەوە و شت فێر دەبیّ. ئێمە لە کاتی ئازادیدا ئەو کارانەمان بۆ ناکریّ. سیّ جاران زۆر بە ناخۆشی گیرام بەڵام هەموو جاریّ بۆ عەقڵ و دڵم سودی هەبووە .

دایك بە دڵسۆزییەوە چاوێکی لێکرد و گوتی: بە زەحمەت هەناسە هەڵدەکێشی ؟

قامکی هەڵهێناوە و گوتی: ئەوەش هۆیەکی خۆی هەیە ئاوا, کەوابوو دایە گیان بڕیا ردرا ....

بەیانی شتەکانت بۆ دێنین و ئەو چەرخەی کە تاریکایی تەمەن ناهێڵیّ دیسان وەگەڕ دەکەوێتەوە. بژی ئازادی وتارو دەربڕین, بژی دڵی دایك, جاریّ بە خۆشی ..... تا یەکتر دەبینینەوە !

سامۆیلۆڤ بە گەرمی دەستی دایکی گوشی و گوتی : جاریّ بە خۆشی! من ناتوانم لە بارەی ئەو مەسەلانە وشەیەکیش لە گەڵ دایکم باس بکەم.

دایك بۆ ئەوەی پێی خۆش بیّ گوتی: ئاخرەکەی هەموو تێدەگەن .

کە ئەوان رۆیشتن دایك دەرگای داخست. لە نێوە راستی هۆدەکەی چۆکی دادا. لە گەڵ دەنگی باران دەستی کرد بە پاڕانەوە و دووعا. وەك فکرێکی گرنگی هەبیّ بۆ تەواوی ئەو کەسانە پاڕایەوە کە پاڤێڵ هێنابوونییە نێو ژیانی ئەو. ئەوانی دەهاتە بەرچاو کە چۆن بە نێوان ئەو وێنە پیرۆزەکاندا تێپەڕ دەبن و زۆر سادە و ساکارن, لێك نزیکن، بەڵام بیّ کەس و تاك و تەنیان .

بەیانی زوو چووە لای ماریا کۆرسونوڤا .

ئەو ژنە زۆربڵێیە بە جلی چلکن و چەورەوە بە دڵسۆزی پێشوازی لێکرد .دەستێکی چەوری لە شانی دایکدا و پرسی : گرتیان و بردیان ؟ باشە .بە غیرەت بە، هیلاك دەبی. گرنگ نییە, جاران خەڵکیان بە تاوانی دزی دەگرت ئێستا لە سەر قسەی حەق دەیانگرن. رەنگە پاڤێڵ قسەی ئەوتۆی کردبیّ کە نەدەبو بیکا. بەڵام بۆ پارێزگاری هاوڕێیانی کردووە. هەموو کەس ئەوەی دەزانیّ.مە ترسە ئەگەر نەشیڵێن دەزانن کوڕێکی باشە. خەریك بووم بێمە ماڵیّ سەرت بدەم بەڵام پێم نەکرا .... بیّ حەسانەوە چێشت لێدەنێم و خۆم دەتوێنمەوە، لە سەر ئەو حاڵەشەوە بیّ گومان لە برسان و لە بەر نەداری دەمرم. فاسقە نالەبارەکان ماڵ وێرانم دەکەن, دەخۆن و دەخۆن هەروەك رەشە ولاخ وەبەر دەدەن, هەر کە دە رۆبڵم کۆکردەوە یەکێك لەو کافرانە دیّ و دەستی

پێدا دێنێ ...... هەر وایە, ژنیەتی شتێکی خراپە، ژیانێکی لەعنەتییە. ژیانی بە تەنیایی زۆر دژوارە بەڵام دووکەسی لەویش دژوارتر پێڵاگێیا ئەم دەم هەراشەی بێ دەنگ کردو گوتی:

هاتوومەلات تکات لێبکەم بکەیە بەردەستی خۆت.

ماریا پرسی: چۆن ؟ پاشان کە گوێی بۆ قسەی دەستە خوشکەکەی راگرت تا تەواوی کرد بە نیشانەی رازی بوون سەری لەقاند و گوتی :

- بەتەواوی ئامادەم. لە بیرتە کاتێکی مێردەکەم راوی دەنام تۆ پەنات دەدام. ئێستا نۆرەی منەکە لە فەقیریدا پەنات بدەم و ئاگاداریت بکەم. ئێستا ئەرکی هەمووانە کە یارمەتیت بدەن. چوونکە کورەکەت لە سەر کارێکی ئەو تۆ گیراوە کە پەیوەندی بە هەمووانەوە هەیە . کورێکی باشە. هەموو دەڵێن دڵسۆزی هەموو کەسە. من لە سەرئەو باوەرەم ئەم گرتنە دووارۆژێکی باشی بۆ کارخانە نابێ. بزانە لەوێ چ باسە. قسەی سەیری لێ دەکرێ. سەرۆکەکانی لایان وایە ئەگەر لاقی کەسێکیان گرت ئیتر کار تەواوە لە کاتێکدا ئەگەر دەکەس بگیرێن سەد کەسی تر توورە و بێزار دەبن. کەسێك بیەوێ دەست لە کۆمەڵ بدا دەبێ ئاگای لە خۆ بێ .کۆمەڵ ماوەیەکی زۆر خۆڕادەگرێ و قبوڵ دەکا. بەڵام پاشان رۆژێك دەتەقێتەوە.

هەر دوو ژن لە سەر ئەوە رێك کەوتن کە لە بەیانییەوە, دایك لە نیوە رۆدا دوودیزە شۆربا کە ماریا لێی دەنان بیانباتە کارخانە. ئیتر ماریا چووە بازاری.

(١٥)

کرێکاران لە پڕ شوربا فروشێکی تازەیان چاو پێ کەوت. هەندێك لێی دچونە پێش و دۆستانە لێیان دەپرسی

- نیلۆڤنا ئەوە کارت پیدا کردووە ؟

هەندێك دەچوون دڵخۆشیان دەدایەوە و دڵنیایان دەکردکە بەو زوانە پاڤێل بەردەبێت. پاڤێل لە سەر حەقە. هەندێکی تر بە قسەی دڵسوزانە دڵی بریندارییان دەکولاندەوە .دەستەیەکی دیکەش بە ئاشکرا جنێویان بە بەرێوە بەری کارخانە دەدا. بانگەوازێکی راستگۆیانەیان لە دڵی ئەودا وەخەبەر دەهێنا. هی واش هەبوون بە چاوی بەدخوایی تەماشایان دەکرد.

"ئسای گۆربۆڤ" دانی دەچیرەوە برد و گوتی : ئەگەر من حاکم بام کورەکەتم دەدا لە داری بدەن، تا تێبگا کە گومرا کردنی میللەت مانای نییە.

ئەو قسە ناحەزانەدایکیان وەك مردوو سارد کردەوە. هیچ وەڵامی نیسا ی نەداوە تەنیا تەماشای دەم و چاوی چکۆلە و شلەی کردو بە هەناسەوە چاوەکانی بەردانەوە. کارخانە هێندی نەبوو. کرێکاران پۆل پۆل لێك

کۆدەبونەوە بە گەرمی بەڵام لەسەرخۆ باسیان دەکرد. سەر کرێکارەکان بەڕویەکی گرژ وترش و تاڵەوە بە سەریان دا دەگەڕان. هێندێك جار قسەی سووك و پێکەنینی بە تووڕەیی دەنگی دەداوە. لەو کاتەدا دو پۆلیس سامۆیلۆڤیان وە پێش خۆدابو دیانبرد دەستێکی لە گیرفانی نابوو، دەستەکەی تریشی لە قژە ئاڵۆزەکانی وەردەدا. نیزیکەی سەد کرێکار وە دوایکەوتبون و گاڵتەیان بە پولیسەکان دەکردو جنێویان پێ دەدان: یەکێك هاواری کرد .:

هاوڕێ بو گەڕانێ دەچێ ؟

یەکی دیکە گوتی : هەر بژی هەڤاڵی ئێمە. پارێزەریان لە گەڵ خستوون. کۆمەڵێك جنێو لە هەوادا دەنگیان دەداوە .

کرێکارێکی باڵابەرزی خێل نەڕاندی. دیارە گرتنی دزان سودی کەمترە, بۆیە هەر پیاوە راست و دروستەکان دەگرن .

کرێکارێکی تر هاواری کرد: دیسان ئەگەر بە شەو بیانگرتبا باشتر بوو. ئەو ناکەسانە شەرمێ ناکەن بە نێوەڕۆیە دەیانگرن .

پۆلیسەکان پەشۆکا بوون, خۆش دەرۆیشتن, وەپەلە کەوتبوون هەوڵییان دەدا کە هیچ نەبینن و ئەو جنێوانە نەبیسن کە بۆیان بەڕی دەکران. سێ کرێکار بە ئاسنێکی درێژەوە چوونە پێشیان و بە هەڕەشە تێیا ن راخوڕین: لادەن بۆ قەراخی ماسیگرەکان. کاتێك سامۆیلۆڤ گەیشتە پێش دایك بە پێکەنینەوە سەری بۆ دانەواند و گوتی:

- سەرخۆش و مەستن .

دایك بێ دەنگ بوو. لە کاتێکدا کە دیمەنی ئەو لاوە بە هۆش و ئازایانە کە بە زەردەخەنەوە بۆ زیندان دەچوون زۆر خەفەتباری کردبوو، خوار بووەوە و بێ ئەوەی بە خۆی بزانێ هاودەردی و خۆشەویستییەکی دایکانەی سەبارەت بەوان پەیدا کرد. کەیفی دەکرد کە دەیبیست هەڕەشە و سووکایەتی بە سەرۆکەکان دەکەن. لەو نێوە دا هەستی بە زیبك و زاکونی کوڕەکەی دەکرد.

کاتێك لە کارخانە هاتە دەرێ, رۆژەکەی لە کن ماریا رابوارد. گوێی دابووە قسەکانی. شەو درەنگ بۆ ماڵە سارد و چۆڵ و هۆڵەکەی خۆی گەرایەوە. ماوەیەکی زۆر لە کەلێن و قوژبنی ماڵەکەی دا سەرگەردان بوو. نەیدەزانی چ بکا و لە کوێدا دانیشێ. لەبەر ئەوەش دڵە کوتەی پێکەو تبوو کە ییگۆر ئیڤانۆڤیچ لە کاتی خۆیدا نەهاتبوو.

لە دەرەوە بەفر دەباری و کلوە بەفرەکان وە شووشەی پەنجەرە دەکەوتن و پاشان بێ دەنگ دەتوانەوەودەبونە ئاو و شوێنەوارێکی تەڕیان لێ بەجێ دەما. دایك فکری پاڤێل هەڵی گرت. یەکێك بە ئەسپایی لە دەرگای

دا. دایك دەرگای لیّ کردەوە ساشینکا هاتە ژورێ. ماوەیەکی زۆر بوو نەهات بوو. لە قەڵەو بوونی لە رادەبەدەری واقیوڕ ما. زۆری پیّ خوش بوو کە هاورازێکی هەیەو تا شەو درەنگانێك بە تەنیا نابیّ .

– ماوەیەکە نەمدیوی, لێرە نەبوی ؟

– بەزەردەخەنەیەکەوە وەڵامی داوە و گوتی :

– نا. لە زیندان بووم. هەر ئەو دەمی کە نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ گیرا, منیش گیرام. نیکۆلایت وە بیر دیّ ؟

– چۆن ئینسان دەتوانیّ ئەو پیاوە لە بیر بەرێتەوە ؟دوێنیّ یێگۆر گوتی : بەریان داوە. بەڵام کەس باسی تۆی نەکردوە. کەس بەمنی نەگوت کە تۆ گیراوی.

– پیّ گوتنی ناوێت. بۆ چی بڵێن؟ تا یێگۆر ئیڤانۆڤیچ نەهاتوە با خۆم بگوڕم

– زۆر تەڕ بوی.

– بەیاننامەکانم هێناون.

– بێنە, ویّم دە, بێنە .

– هەرئێستا.

کیژەکە خێرا دوگمەی پالتوکەی کردەوە و خۆی راوەشاند و بەستەی بەیاننامە وەك گەڵایدارکەوتنە خوارێ. دایك بە پێکەنینەوە کۆی کردنەوە.

هەناسەیەکی هەل کێشاو گوتی :

– جا بزانە, کاتێکی دیتم سکت وا هەستاوە, پێم وابوو شوت کردووە ئێستا سکت پڕە. ئای, چەند زۆرت هێناون. بە پێیانیش هاتوی ؟

– بەڵیّ بە پێیان هاتوم! کیژەکە وەك جاران باریك بووەو دایك دەیدیت کەسەر کولمەی قوپاون و سێبەرێکی مەیلەو تاریك دەوری چاوە گەورەکانی داوە .

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشاو بە سەر بادانەوە گوتی : تۆ تازە لە زیندان هاتویە دەر لە جیاتی ئەوە بحەسێیەوە .... حەوت کیلو مەتر ئەو بارەشت هێناوە ؟

– پێویست بوو. دەبوو بیانهێنم . بڵیّ بزانم پاڤێل میخایلۆڤیچ حاڵی چونە؟ زۆر خەفەتی نەخوارد ؟

نا .... ئاخ .... خۆ نادۆڕێنیّ ....

کچەکە بە دەنگێکی ناسك و نەرم و توزێك لەرزۆکەوە گوتی : دڵی بە هێزە .... وانیە ؟

– قەت نەخۆش نەبووە. دیارە سەرماتە دەلەرزی؟ راوەستە ئێستا چات بۆ لیّ دەنێم مربای شاتوشت بۆ دێنم .

ساشێنکا بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی: زۆر باشە. بەڵام تۆ بۆ زەحمەت بکێشی؟ درەنگە, بۆ خۆم چای لێدەنێم.

ـ ئەی ڕۆ, چۆن شتی وا دەبیّ, تۆ ماندووی. دایك سەماوەری تیّ هاویشت. ساشیّنکا بۆ چیشـتخانە وە دوای کەوت و لەویّ لە سەر کەرەوّیتەیەك دانیشت و دەستەکانی تیّك وەر هیّناو گوتی :

- زۆر هیلاکم. زیندان پیاو دەڕزیّنیّ. ئەو بیّ کاریـە نەگریسـە لـە هەمووشـت دژوارتـرە. پیـاو حەوتویـەك, مانگیّك لەویّ دەبیّ, هەمووکارەکانی دیارن. زیندانیەکان چاوڕەوانی ئەوەن شتیان فیّربکەی, پیّویسـتە ئـەوەی مرۆڤ خۆی دەیزانی فیّری ئەوانیشی بکا. ئینسان وەك حەیوانیّکی دڕندە لە قەفەس دایە. هەر ئەوەشە کە دڵـی مرۆڤ وشك دەکا .

دایك پرسی : کیّ پاداشی تۆ دەداتەوە ؟ پاشان هەر بۆ خۆی هەناسەیەکی هەڵکیّشاو گوتی : لە خـوا بـەولاوە کیّ هەیە؟ ڕەنگە تۆش بڕوات بە خوا نەبیّ ؟

- نا ....

دایك لە ناکاو دەر هەڵبوو. کە وابوو منیش بڕوا بە قسەکانی ئیوە ناکـەم. دەسـتەکانی کـە بـە خـەڵوز ڕەش بوبون بە بەرهەڵبیّنە خاویّنی کردنەوە و بە بڕوایەکی بەتینەوە گوتی :

ئیوە لە بیر باوەڕی خۆتان ئاگادار نین , چـۆن دەکـریّ کەسـیّکی بـڕوای بـە خـوا نـەبیّ, خـۆی بـۆ ژیـانیّکی ئاواتەرخان بکا؟ لە پشت دەرگا هەستی پیّیان هات و سرتەیەکیان گویّ لیّبوو. دایـك لـەرزی. کچـەکە لـە پـڕ ڕابوو و بە ئەسپایی گوتی:

- دەرگا مەکەوە. ئەگەر ژاندارم بن, تۆ بڵیّ من ناناسی .... ڕیّگـام لیّ گـوراوە. حـاڵم بـاش نـەبووە, بەناچاری لە تۆ وەژور کەوتم. تۆ پاڵتوّت لەبەر من داکەندوەو بەیاننامەکان لە باخەڵم بەربوونەوە .

- خوشەویستم ئەو قسانە یانی چی ؟

- ڕاوەستە لام وایە پیّگورە.

خۆی بوو هیلاك و ماندوو, باران تەڕی کردبوو, وە ژور کەوت: دایە گیان سەماوەرەکە سازە ....؟ ئیّستا چا لە هەموو شت خۆشترە....... سەیرە....... ساشیّنکا ئەوە هیّشتا لیّـرەی ؟ لـە کاتیّکـدا دەنگـی نیّرانـەی چیّشتخانەکەی پڕ کردبوو, پاڵتۆ قورسەکەی دەرهیّنا و پیّش ئەوەی بجەسیّتەوە گوتی :

دایە گیان! کاربەدەستانی ئیّستا ئەو کیژەیان خۆش ناویّ, حەزلە چـارەی ناکـەن. یـەکیّك لـە زیندانەوانـەکان قسەی سوکی لە رودا کردبوو. ئەم رایگەیاند ئەگەر کابرا نەیە و تکای لیّخۆش بوونی لیّنەکا, خۆی لـە برسـان دەکوژیّ. هەشت ڕۆژی تەواو هیچی نەخوارد. کەم مابوو تەشریف بەریّتە دنیای خوشتر! بەلای تۆوە باشـترنەبو؟ لە بارەی ورگی بچووکی منەوە ڕات چییە ؟

لەبەر بەیاننامە و بڵاوکراوە ورگی هەڵمسابوو. باسکە کورتەکانی لەبەر وەرهێنابوون. چووە ژووری ̌ و دەرگای لە سەر خۆ پێوەدا. دایك بە سەر سوورِ مانەوە پرسی :

- بەراستی هەشت رۆژ هیچت نەخوارد ؟

کیژەکە لە سەرمان شانی هەڵتەکاند و گوتی :

- دەبوو داوای لێخۆش بوونم لێبکا .

ئەو ئارامی و بێ دەنگی و سەرسەختیە چلە کێشانە وەزعێکی ئەو تۆی بۆدایك پێکهێنا, دەتگوت سەرکۆنە کراوە.

بیری کردەوە "ئاخ, هەر وایە !"

- باشە، بەڵکو مردبای ؟!

هیچ. دەمردم. ئاخرەکەی لێبوردنی کرد. پیاو نابێ لە سووکایەتی پێکردن چاو بپۆشی ̌ . ئەوە راستە ......بەڵام لە گەڵ ئەوەشدا لە تەواوی ژیان دا سووکایەتی بە ئێمەی ژن کراوە.

بێگۆر دەرگای کردەوە و گوتی: بارم سووك بوو! سەماوەر سازە ؟رێگا بدەن با مـن بیهێنم. سەماوەرەکەی هەڵگرت و لە کاتێك دا دەیبردە ژووری ̌ گوتی :

- باوکم بە لانیکەمەوە رۆژێ بیست ئیستیکان چای دەخواردەوە, هەربۆیەش بێ ئەوەی نەخۆش بکەوێ حەفتا ساڵ ژیا. سەد کیلو پتر بوو. لە گوندی "ڤۆسکرێسێنکی" مجێوری کلیسا بوو .

دایك هاواری کرد: ئەیرۆ چۆن تۆ کوڕی بابە ئیڤانی ؟

- بەڵێ، تۆ لە کوێ دەزانی؟

- چۆن منیش خەڵکی گوندی "ڤۆسکرێسێنسکی"!

کەوابوو هاوولاتین. کچێکت بوو، ناوی چی بوو ؟

سێرێنگینا ...دراوسێ بووین .

تۆ کچی "نیلا" شەلی, من باشی دەناسم. چەند جار گوێچکەی راکێشاوم . ئەم دووانە دەستیان بە قسە و پرسیار کردبوو. ساشێنکاش چاوی تێبریبوون و بە زەردەخەنەوە چای تێدەکرد. دەنگی ئیستیکانەکان دایکی تێکرا کرد و کارەکەی وەبیر هێنایەوە .

- ببوورە دستم بە قسان کردووە و ئێوەم لە بیر چووتەوە. دەزانی چاوپێکەوتنی هاوشارییەك چەند خۆشە. ساشێنکا گوتی: ئێوە دەبێ ببوورن کە چام بۆ خۆم تێکرد، بەڵام قەی ناکا سەعات یازدەیە و رێگاشم دوورە.

بۆکوێ .... بۆ شار؟

بەڵێ شەوە, هیلاکی و بارانیش دەبارێ. هەر لێرە بمێنەوە. پێگۆر لە چێشتخانەکە دەنوێ و ئێمەش لێرە.

- نا دەبی بڕۆم .

پێگۆر گوتی: بەڵێ هاوشاری، ئەو کیژە دەبێ بروا. دەیناسن. ئەگەرلێرە بیبینن باش نییە.

- چۆن بە تەنیا دەروا ؟

پێگۆر بزەیەکی هاتێ و گوتی: بەڵێ، دەڕوا.

کچەکە چایەکی دیکەشی بۆ خۆی تێکرد و پارووە نانێکی جۆی هەڵگرت و تۆزێکی خوێ پێوە کرد و لە کاتێکدا تەماشای دایکی دەکرد، دەستی کردبە خواردن .

دایك گوتی: چۆن دەتوانی؟ ناتاشا چۆن ئەوەی دەکرد, من کاری وا ناکەم دەترسم! پێگۆر گوتی: ئەویش دەترسێ ، وانییە ساشێنکا ؟

- نا. وانییە

دایك تەماشای کرد و گوتی: چەندە ئازای !

ساشێنکا پاش ئەوەی چایەکەی خواردەوە، بێ ئەوەی دەنگی لێ بێتەوە, دەستی پێگۆری گوشی و چووە چێشتخانە و دایك بە دووایدا چوو. بە دایکی گوت : ئەگەر چاوت بە پاڤێل کەوت سڵاوی منی پێبگەیەنە. دەستی لە سەر دەسگرەی دەرگابوو, لە پڕ گەڕاوە و بە ئەسپایی گوتی: دەکرێ ماچت کەم ؟

دایك بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە بە توندی لە ئامێزی گرت. کیژەکە زۆر بە کاوەخۆ گوتی: مێرسی! سەری لە قاند و وەدەرکەوت .

دایك گەڕاوە ژوورێ و چاوی لە پەنجەرەی بڕی. لە تاریکی شەودا شڵێوە دەباری. پێگۆر ئارەقی کردبوو، سوور هەڵگەرابوو, لینگی لەبەر یەك بردبوون و چای دەخواردەوە. شادییەك لە دەم و چاوی دیار بوو .دایك دانیشت و بە خەفەتەوە سێرەیەکی میوانەکەی دا و گوتی :

فەقیرە، ساشێنکا چۆن دەگاتەوە ؟

ماندوو دەبێ، زیندان زۆر هیلاك و شەکەتی کردووە. لە پێش دا بە خۆوەتر بوو .

بێجگە لەوەش بە کوێرەوەری ڕانەهاتووە من لام وایە ڕیخۆڵەکانی نەخۆشن.

ئەم ساشێنکایە کێیە ؟

کچی کابڕایەکی خاوەن ملکە ... باوکی زۆر دەوڵەمەند و لاپرەسەنە. دایە گیان ڕەنگە بزانی یەکتر بیان خۆش دەوێ و دەیانەوێ پێکەوە بژین .... ببنە ژن و مێرد.

کێ و کی؟

- پاڤێلْ و ساشێنكا. بەلاّم وەزعەكەیان ئاوایە كە ناتوانن. كاتێكی پاڤێلْ ئازادە، ساشێنكا حەپسە، كاتێك ساشێنكا ئازادە .... پاڤێلْ گیراوە.

- ئەوەم نەدەزانی پاڤێلْ قەت باسی خۆی ناكا.

دایك ئەمجار پتر لە خەمی كچەكەدا بوو. بێ ئەوەی خۆی بیبەوێ، بە تووڕەییەكەوە تەماشای میوانەكەی كرد و گوتی :

حەق وابوو لەگەڵی چووبای.

- نەدەكرا لێرە كارم زۆرە. تەواوی ڕۆژ دەبێ بە ڕێگاوە بم پیادە ڕۆیشتن بۆ یەكێكی وەك من تەنگە نەفەس زۆر دژوارە.

دایك لە كاتێكدا كە بیری لە قسەی ییێگۆر دەكردەوە گوتی: كیژێكی چەندە نازدارە. بەوەی نارەحەت بوو كە پاڤێلْ باسی ئەو شتەی نەكردبوو. لێوەكانی گەست و برۆی داكەوتن.

ییێگۆر سەری ڕاوەشاند و گوتی: بە دڵ تەنگت دەبینم. خراپ دەكەی! ئەگەر قەراربی دڵت بە هەموو لێقاوماوێك بسوتی, بەش ناكا. ڕاستییەكەی ئەوەیە كەس ژیانی خۆش نییە! ماوەیەك لە مەوبەر هەڤاڵێك دوور خرا بووەوە، گەڕایەوە. كاتێكی گەیشتە "نیژنی" ژن و منداڵەكانی لە "سمۆلێنك" چاوەڕوانی بوون, كە ئەو گەیشتە سمۆلێنك ئەوان لە مۆسكۆ گیرابوون. ئێستا نۆرە گەیوەتە ژنان كە بۆ سیبریا دووریان بخەنەوە. منیش ژنێكی زۆر نازدارم هەبوو, بەلاّم پێنج ساڵ دوور خستنەوە ناردیە دنیای دیكە .

قومێكی لە ئیستیكانەكەیدا و قسەكانی درێژە پێدا، ساڵ و مانگەكانی زیندان و دوور خستنەوەی دەژمارد. باسی كوێرەوەری جۆربە جۆری خۆی كرد. باسی قات و قڕی سیبریا و كوشتاری بەندیخانەی كرد. دایك چاوی تێبڕ یبوو. گوێی بۆ قسەكانی ڕاگرتبو.

سەری لەوە سووڕ مابوو كە كاتێكی باسی ئەو هەموو ئازار و شكەنجەیە دەكا، ئەوەندە هێدی و لە سەر خۆیە.

باشە، باسی مەسەلەی خۆمان بكەین .

دەنگی گۆڕا و بە گەرمی لە دایكی پرسی: دەتەوێ چۆن نووسراوو بەیاننامەكان بەریە كارخانە. دایك سەری لەوە سووڕما كە ئاگای لە هەموو شت هەبوو.

پاش ئەوەی ڕێ و شوێنی كارەكانیان ڕێك وپێك كرد. سەر لە نوێ هاتنەوە سەرباسی گوندەكەی خۆیان. لە كاتێك دا ییێگۆر گاڵتەی دەكرد, دایك ساڵەكانی ڕابوردووی وەبیر خۆی دەهێناوە. گوندەكەی دەهاتەوە بەرچاو كە بووەتە زلكاو، گرد و تەپۆلكەی جۆر بە جۆر و پڕ لە داری كاج و سنەوبەر. بە داخ و خەفەتێكی زۆرەوە

تەماشای ئەو پەردەی دەکرد. قەد و باڵای کیژێکی دەهاتە بە رچاو کە بە تاقی تەنیا لە ژێر رەهیلـەی بـەفر و باراندا رێگای گرتووەتە بەر, کورەکەشی لە ژووێکی بچووکی پەنجەرە ئاسن دا حـەپس کـراوە و رەنگـە ئێسـتا نەخوتبیٚ و لە یادی ئەودا بیٚ. بەڵام بیر لە حاڵی دایکی ناکاتەوە. چوونکە یەکێك هەیە لە لای خۆشەویست تـر بیٚ. خەیاڵێکی تاڵ وەك پەڵە هەورێکی چلکن بۆ لای دەهات و بە سەر گیانی دا زاڵ دەبوو.

پیٚگۆر بزەیەکی هاتیٚ و گوتی:

دایە گیان ماندووی، بچین بنوین .

دایە شەوباشی لێکرد و چووە چێشتخانەکە. لە کاتێکدا بە لارەلار و لە سەر خۆ دەرۆیشت دڵی پڕ بوو لە داخ و خەفەت. رۆژی دوایی لە سەر نان و چای بەیانی پیٚگۆر گوتی :

ئەگەر بتگرن و لێت پرسن ئەو هەموو نووسراوە قەدەخـە کراوانـەت لـە کـیٚ وەرگرتـووە و لـە کوێتراهێنـاوە وەڵامت چییە ؟

ـ دەڵێم بە ئێوە چی .... و تەواو ....

بەڵیٚ، بەڵام بەوەندە دەستت لیٚ هەڵناگرن. ئەوان لایان وایە پەیوەندیت بەوانەوە هەیـە و ماوەیـەکی زۆر لێت دەکۆڵنەوە .

ـ باشە...... هیچ ناڵێم.......

ـ دەتگرن و دەتبەنە زیندان.

ـ گرنگ نییە شوکری خوا لانیەم قازانجێکم دەبیٚ کەس پێداویستی بە مـن نییـە. وەك دەڵـێن ئـیتر شـکەنجە نادەن.

ـ ها شکەنجەت نادەن ؟ ژنێکی وەك تۆ دەبیٚ باش ئاگای لە خۆ بیٚ .

تۆ کە لای لایە دەزانی، ئەدی بۆ چی خۆت خەوت لێنا کەویٚ؟

پیٚگۆر بیٚ دەنگ بوو. دەستی کرد بە هاتوچۆ و لە دایك وەنزیك کەوت :

ـ هاوشاری دژوارە. وا هەست دەکەم, ئەو وەزعە بۆ تۆ زۆر دژوارە .

دایك دەستی بزاوت و گوتی: وەزعی هەمووان هەروایە, رەنگە بۆ ئەوکەسانەی تێدەگەن هاسـانتر بـیٚ، بـەڵام منیش ئەوەی پیاوی تێگەیشتو دەیانەویٚ کەمێکی تێدەگەم.

پیٚگۆر بە ئەدەبەوە گوتی:

- هەرئەوەندە کە تێدەگەی بۆ ئەوان بە کەڵکی چاوێکی. لێکرد و پێکەنی. نزیـک بـە نیـوەڕۆ دایـك زۆر لـە سەرخۆ وەك کەسێکی کارێکی زۆری هەبێ، نووسراوەکانی لە بن جلەکانی دا شاردەوە. کاتێکی پێگـۆر دیتـی، کە دایك چۆن بە تەردەستی تاقەتیان دەکا لە خۆشییان وەدەنگ هات .

- زۆر باشە دایە گیان، وەك ئەڵمانی کە زۆر بیرە دەخۆنەوە دەڵێن: "ڕێرگـوت!" خوینـدەواری تـۆی نـەگۆڕیوە هەروەك خۆت باش ماوییەوە. خوا بەرکەت بخاتە کارەکەت .

دایك پاش نیو ساعەت بە هێدی و هێمنی بە کۆڵەوە لەبەر دەرگای کارخانە راوەستا. دوو دەرگـەوان کـە لـە گاڵتە پێکردنی کرێکارانی ژن تـووڕە بووبـوون و شـەڕە جنێویـان لەگـەڵ دەکـردن. هـەر کـەس چـووبا ژووریَ دیانپشکنی. پاسەوانێك لە گەڵ کابرایەکی چاو زەق و لاق کورت و دەم و چاو سوور لە نزیـك دەرگـا دەهـات و دەچوو .

دایك لە کاتێکدا سەتڵەکەی شانە وشان دەکرد، سیلەیەکی چاوی دانیَ و هەستی کرد کە دەبیَ جاسـوس بـن. کابرایەکی مل ئەستوری قژلول کە کلاوەکەی هاویشتبووە پشت سەری دەنگی دەرکەوانەکانیـدا کـە خـەڵکیان دەپشکنی : عیفریتەکان سەر بپشکنن نەك گیرفان . یەك لە دەرکەوانەکان گوتی: ئەسـپیَ نـەبیَ لـە سـەریاندا نییە.

کرێکارێك هاواری کرد: باشە ئەسپێیەکان بخۆن. ئێوە هەر بۆ ئەوە باشن.

جاسوسەکە ئاوڕێکی داوە و تفێکی لە عەرزی کرد.

دایك هاواری کرد: ڕێگا بدەن بڕۆم کۆڵەکەم زۆر قورسە، وەختە پشتم بشکیَ . دەرکەوان بە تـووڕەیی دەنگـی دا: بڕۆ .... ئەوەندە قسە مەکە .

دایك کە گەیشتە شوێنەکەی خۆی قاپەکانی لە عەرزی دانا و سـەیرێکی دەوروبـەری خـۆی کـرد ئـارەقی لـە ڕومەتی سریەوە

دوو قوفڵ سازی برا کە ناویان" گوسێڤ" بوو لێـی وەنزیـك کـەوتن. بـرا گەورەکـەیان کـە نـاوی بچـووکی" ڤاسیلی" بوو برۆی تێك نان و بە دەنگێکی بەرز پرسی :

- پەتاتەت هەیە ؟

- سبەینیَ دەیهێنم.

ئەم وشە نیشانەیان بوو. براکان گەشانەوە. ئیڤان خۆی پیَ ڕانەگیرا و هاواری کرد : ئای چەند دایکێکی باشـی

ڤاسیلی هەڵتروشکا و تەماشای دەفری شۆرباکەی کرد و بە ئەسپایی دەستە کاغەزێکی لە باخەڵی راکرا. پاشان بە دەنگێکی بەرز گوتی : ئیڤان بچینەوە ماڵێ چ بکەین؟ با هەر لێرە نانەکەمان بخۆین. هێندێك لە نوسراوەکانی دەلاسکی چەکمەکەی ڕاکرد.

ـ دەبێ یارمەتی ئەو شۆربا فرۆشە تازە بدەین .

ئیڤان پێکەنی : ڕاست دەکەی زۆر باشە.

دایك جاروبار سەیری دەوروبەری خۆی دەکردو هاواری دەکرد:

هەی شۆربا هەی کەباب هەی چێشتی گەرم.

بەیاننامەکانی کەم کەم لە باخەڵی دەرهێنا و بێ ئەوەی کەس بزانی، دەیدا بەو جووتە برایە. هەموو جارێ کە دەستە کاغەزی لە دەستان دەهاتە دەر لە پڕ سەر و چاوی ئەفسەرە ژاندرمەکەی وەك پەڵەیەکی زەرد دەهاتە بەر چاو و لە دنیای خەیاڵدا بە هەستێکی بەدخوداییەوە پێی دەگوت :

ها .... بابە گیان، کاتێکی بەستەیەکی تری دەدایە بە خۆشییەوە دەیگوت : ئەوەش یەکی تر .... وەرە.........

کاتێکی کرێکاران بە دەفرەوە دەهاتنە پێش، ئیڤان گوسێڤ قاقا پێدەکەنی. دایك دەستی لە بەستە کاغەزان هەڵدەگرت و سوپی کەلەم و شۆربای تێ دەکرد .

جووتە برا بە گاڵتەوە دەیانگوت:

نەنە نیلۆڤنا زرینگە. شۆفێرێك بە دڵسۆزییەوە گوتی: هەژاری و لێ قەوماوی پیاو فێری راوە مشکیش دەکا. نان هێنەریان لێ ئەستاندووە. بەڵێ ئەو ناجسنانە.... باشە. قەی ناکا. بابی سێ کە پێك شۆربام بۆ تێکە. دایە ورە بەرمەدە .... کارەکان هەموو باش دەبن.

دایك بە پێکەنینەوە گوتی : هەرخۆش بێ بۆ ئەو قسە باشانەت.

لە کاتێکدا وەدوور کەوت، دەیگوت: ئەو قسە باشانەم بە گران لە سەر ناوەستێ ؟

ئاسنگەرێك بە پێکەنینەوە گوتی: کەس نییە پیاو قسەی خۆی لە کن بکا. کەس بۆیە نابێ .... وانییە ؟

ڤاسیلی گوسێڤ هەستا و لە کاتێکدا دووگمەی پاڵتۆکەی دادەخست گوتی: چێشتی گەرمیشم خواردووە، کەچی هێشتا هەر سەرمامە. براکەشی هەستا و هەردوو بە فیکە کردن وەدوور کەوتن.

دایك جاروبار بزەیەکی دەهاتێ و هاواری دەکرد:

هەی شۆربای گەرم، هەی سوپی کەلەم، های هەرشتە فەرەنگی

لە دڵی خۆی دا دەیگوت: هەوەڵێن تاقی کردنەوەم بۆ کوڕەکەم دەگێڕمەوە, بیٚ پسانەوە سەر و چاوی ئەفسەرە زەردەڵەکەی دەهاتە بەر چاو .... سمێڵە رەشەکانی دەبزاوتن, ددانەکانی لە بن لێوی سەروەی دا کە لەبەر تووڕەیی ڕێك هاتبوو, دەدروشان .شادییەکی زۆر وەك باڵندەیەك لە دڵی دایك دا نارەی دەهات. برۆکانی دەبزاوت و لەگەڵ کارکردندا دەیگوت :

وەرە .... ئەوەش یەکی تر .... وەرە یەکی دیکە

(١٦)

لە تەواوی ڕۆژدا هەستێکی تازە و دلگیری هەبوو. ئێواریٚ کە کارەکانی تەواو کردبوو لە کاتێك دا چای دەخواردەوە لە پێش پەنجەرە دەنگی سمی ئەسپێکی هات و دەنگی ناسیارێکی بیست. دایك بە گوڕجی ڕابوو. خۆی گەیاندە چێشتخانە و چوو دەرگای بکاتەە یەکێك بە توندی دەهات. چاوی دەرەشەوە چوون و پاڵی وە چووار چێوەی دەرگادا و بە نوکی پیٚ دەرگای کردەوە. دەنگێکی ناسیاو گوتی :

- دایە گیان شەوباش! دوو دەستی وشك و درێژ کەوتنە سەر شانی دایك. ئەوەندەی کە بە چاو پێکەوتنی ئەندرێی کەیف خۆش بوو ئەوەندەش ژانی ناکامی دڵی ڕێك کوشی و ئەو دوو هەستە تێکەڵ بوون , وەك لافاوێکی بەتەوژم لە ئامێزی ئەندرێیان هاویشت.

ئەندرێیش بە توندی لە ئامێزی گرت. و ڕێکی کوشی, دەستەکانی دەلەرزین. دایك بە ئاسپایی و بیٚ هەست دەگریا. ئەندرێی دەستی بە سەریدا هێنا و هەر بەو دەنگە خۆشە گوتی :

- دایە گیان مەگری و خۆت ناڕەحەت مەکە. بەلێنت دەدەمی بەو زووانە ئازادی دەکەین. هیچ بەڵگەیان دژی ئەو بە دەستەوە نییە. هەڤاڵەکانیشی لە ماسی سوورەوەکراو زیاتر قسە ناکەن، تا شتێکیان لێدەرکەویٚ. لە کاتێکدا بە گەرمی دەستی دایکی دەگوشی چوونە ژوور.

دایك بە تامەزرۆیی گویٚ ی بۆ قسەکانی ئەندرێی ڕا گرت :

- پاڤێڵ سڵاوی لیٚ دەکردی.حاڵی باشە. و کەیفی خۆشە لە زیندان دا جێگای زۆر تەنگە لە شارو لێرە سەد کەسیان پتر گرتووە. هەر هۆدەی سیٚ چوار کەسیان تیٚ ئاخنیوە. شێوەی بەڕێوەبردنی زیندان بۆ سەرکۆنە نابیٚ. ناجسن نین. بەڵام لەبەر کاری زۆر هەمیشە ماندوون. ئەو ژاندارمە هارانە زۆر کاریان بۆ دادەتاشن، لە سەر ئەوەشەوە زۆر توند و تیژ نین. هەمیشە بە ئێمەیان دەگوت :

- برایان تۆزێك هێدی بن و کێشەمان بۆ ساز مەکەن.

وەزع باش بوو. دەکرا قسە بکەین. کتێب بدەین بە یەکترو نان و چێشت پێکـەوە بـەش بکـەین. زینـدانێکی خۆش، پیس و کۆن بەڵام هێدی و هێمن، ئەوانەی سیاسی یش نەبوون زۆریان خزمەت دەکردین. خراپ نـەبوون. لەبەر جێگا تەنگی من و بوکین و چووار کەسی دیکەیان ئازاد کرد. بێ گومان بەو زووانە پاڤێلیش ئازاد دەکەن. ڤێسۆڤشیکۆڤ لە هەمووان پتر لە زیندان دا دەبێ چوونکە لە بەردەستانی هەراسانن. بێ پسانەوە جنێو بە هەموو کەس دەدا. ژاندارمەکان لەبەر دەستی بێزارن. ئاخری موحاکەمەی دەکەن یا دارکاری دەکەن.

پاڤێل خەریکە بیکا بە ئینسان و پێی دەڵێ:نیکۆلای بێ دەنگ بە. جنێودان سوودی چییە؟ بە جنێـو باشـتر نابن .

ئەویش دەقیژێنی و دەڵێ: ڕەگ و ریشەی ئەو دوومەڵانە لە سەر زەوی هەڵدەکێشم .

پاڤێل ڕەفتاری زۆر باشە لە گەڵ هەموو کەس. هێدی و لە سەر خۆیە. پێت دەڵێم بەو زووانە ئازادی دەکەن.

دایك هاتەوە سەرخۆ و بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی : بەو زووانە، دەزانم ...... بەو زووانە ئازادی دەکەن .

زۆر باش دەبێ. کەوابوو، چام بۆ تێکە. ئەم دوواییانە چت دەکرد ؟

ئەندرێی بزەی دەهاتێ و تەماشای دەکرد و بە تەواوی لـە دڵـی دایـك وەنزیـك کـەوتبوو. لـە قـوڵایی چـاوە شینەکای دا خۆشەویستییەکی نەختێك خەفەتاوی بروسکەی دەدا .

پاش ئەوە هەناسەیەکی درێژی هەڵکێشاو گوتی :

ئەندرێی تۆم زۆر خۆش دەوێ. بەوردی سەیرێکی دەم و چاوە لاوازەکەی کرد کە توك دایپۆشیبوو . ئەندرێی لە سەر کورسی خۆی بزاوت و گوتی :

ـ بۆ من تۆزیك خۆشەویستی بەسە. دەزانم منتان خۆش دەوێ تۆ دڵێکی گەورەت هەیە و دەتـوانی کەسـێکت خۆش بوێ.

دایك گوتی: من بە تایبەتی تۆم خۆش دەوێ. ئەگەر دایکت هەبایە خەڵك ئێرەیی پێ دەبرد .

ئەندرێی سەری بۆ لەقاند و هەر دوو دەستی توند ڕێك کوشی وبە دەنگێکی نەرم گوتی: منیش لە قوژبنێکـدا دایکێکم هەیە .

دەزانی ئەمرو چم کرد و .... بە زمانێکی گیراو بەڵام بە خۆشی بۆی گێڕایـەوە کـە چـۆن بەیاننامـەی بردوونە نێو کارخانە.

ئەندرێی لە پێش دا واقی وڕما و چاوەکانی بچووك بونەوە. پاشان پتێکی لە سەری داو گوتی:

ـ ئاخ, بەڵام ئەوە گاڵتە نییە. مەسەلەیەکی جیددییە. پاڤێل زۆری پێخۆش دەبێ.

دایه گیان کارێکی باشت کردووه. چ دەربارەی پاڤێلّ و چه دەربارەی تەواوی ئەو کەسانەی لە گەڵ ئەو گیراون. لە خۆشیان فیکەی دەکردو کورسییەکەی دەبزاوات. شادی و خۆشی لە ڕادەبەدەری ئەندرێی گیانی دایکی بە هێز دەکرد.

دایك هەروەك بەو قسە خۆشانە دڵی کرابێتەوە جۆگەلەیەکی ڕەوانی پێدا وەرێکەوتبێ گوتی :

ئەندرێی گیان, هاوار لەو کاتەی کە بیر لە ژیانی خۆم دەکەمەوە. ئاخ خوایە, باشە من بۆچی ژیاوم, بۆ کار کردن و لێدران؟ بێجگە لەمێردەکەم کەسی ترم نەدەدی و بێجگە لە ترس هیچ شتێکی دیکەم نەدەزانی. نازانم پاڤێلّ چۆن گەورە بوو. تا مێردەکەم مابو نەمدەزانی خۆشم دەوێ یان نا؟ تەواوی خەم و خەیاڵم ئەوە بوو نان و چێشت بۆ ئەو حەیوانە دڕندەیە ساز بکەم تا لێم ڕازی بێ و توورە نەبێ و جارێك لێم نەدا. بەڵام وەبیرم نایە کە لێی نەدابم.

وای لێ دەدام دەتگوت نەك هەر خێزانی تەمی دەکا بە لکو تۆڵەی ئەو کەسانەش لە من دەکاتەوە کە لێیان توورە بوە. بیست ساڵی تەواو بە مجۆرە ژیاوم. لە بیرم نییە پێش شوو کردن وەزعم چۆن بووە؟ زۆر هەوڵ دەدەم وەبیری خۆمی بێنمەوە.بەڵام هیچ نابینم, وەك لەو کاتەوە کوێر بووبم, وایە لە گەڵ ییگۆر ئیڤانۆڤیچ خەڵکی گوندێکین. لەم دوواییەدا باسی ئێرە و ئەویمان دەکرد. ماڵەکانمان وەبیرخۆ دەهێناوە, دووبارە خەڵکمان دەهێناوە بەرچاو، بەڵام لە بیرمان چووبووەوە کە چۆن دەژیان و چییان دەگوت و چییان بەسەر هاتبوو. سوتمانەکانم وەبیر دەهاتەوە. دوو سۆتمان..... مێردەکەم ئەوەندەی لێ دەدام هیچم وە بیر نەماوە. گیانم بە جارێك کەڕ و کوێر بووە.

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و پشویەکی خواردەوە و هەوای هەڵمژی، دەتگوت ماسییە لە نێو ئاو هاتووەتە دەر. خۆی بۆ پێشەوە خوار کردەوە و دەنگی نەرمتر کرد و گوتی :

کاتێکی مێردەکەم مرد بە کوڕەکەمەوە نوسام، ئەویش کاری وای دەکرد کە ئەو دەم سکم پێی دەسوتا و بە خۆم دەگوت :

ئەگەر ئەو نەمێنی من تاك و تەنیا چۆن دەژیم ؟ چەندە دەترسام کە بیرم لە چارەنووسی ئەو دەکردەوە خوێنم لە دڵی دەگەڕا.

دەمێك مات بوو. بە ئەسپایی سەری ڕاوەشاند. پاشان بە دەنگێکی تایبەتی قسەکانی درێژە پێدا.

- ئەوینی ئێمە ژنان پاك نییە. ئێمە تەنیا ئەوەمان خۆش دەوێ کە پێویستمان پێیەتی. ئێستا دەزانم تۆ پەرۆشی دایکتی .... باشە پێداویستی چیت پێ هەیە ؟ زۆر کەسی دیکەش کە لە پێناوی گەلدا ڕەنج دەکێشن و دەکەونە زیندان و بۆ سیبریا دووردەخرێنەوە و لەوێ دەمرن یا لە دار دەدرێن ئەو کیژانەی بە شەوی

بەفر و باران بە تاقی تەنیا بە نێو قوڕ وزەلەق دا بۆ چاوپێکەوتنی ئێمە حەوت کیلو مەتر ڕێگا بـە پـێ دەبـڕن ...کێ ناچاریان دەکا ئەوەی بکەن. هەر لەبەر ئەوەیە پێیان خۆشە، و بە دڵەوەش پێیان خۆشە بە بیر و بڕوا ... ئەندرێی بە بیرو بڕوا بەڵام من نازانم ئاوام پێ خۆش بێ. تەنیا ئەوەی پەیوەندی بە خۆم و کەس و کاری خۆمەوە هەبێ پێم خۆشە .

ئەندرێی ڕوی وەرگێڕاو گوتی :

ـ حەقتە .... پاشان هەر وەك جاران دەستێکی بەسەر و چاویدا هێنا و گـوتی : هـەمووو هـەر ئـاوان. ئەوەیان خۆش دەوێ کە لێیان نزیکە، بەڵام بۆ ئەو کەسەی دڵی گەورەیە ئەوەی دووریش بێ ....نزیکـە. تـۆ دەتوانی زۆرت خۆش بووین. خۆشەویستی دایکیەتیت زۆرە.

ـ خوا بکا ...... هەست بەوەی دەکەم کە ژیانی وا زۆر باشە، ڕەنگە تۆم لە پاڤێلّ خۆشتر بـوێ. چـەند بـێ قسە و باسە. بزانە خەریکە ساشێنکا بێنی بەڵام من دایکی ئەوم لەو بارەوە هیچی پێ نەگوتوم .

ـ ئەم قسە وانییە. ڕاستە پاڤێلّ ساشێنکای خۆش دەوێ و ئەویش حەز لە پاڤێلّ دەکـا، بـەڵام لـە بـارەی خواستن و شوو پێ کردنەوە هیچیان ئامادەنین . دایـك هەناسـەیەکی هەڵکێشـا و بـە خـەمناکییەوە چـاوی لـە ئەندرێی بڕی : بەڵێ ڕاستە ..... خەلك لە خۆوە قسە هەڵدەبەستن .

ئەندرێی بە ئەسپایی گوتی: پاڤێلّ ئینسانێکی تایبەتییە. لە جنسی پۆڵایە .

ئێستا لە بەندیخانە دایە و ئەوە بۆ من بووەتە هۆی خەفەت و دڵە کوتە، بەڵام وەك جاران .... ژیان هـەر ئەو ژیانە نییە. خەم و خەفەتیش فەرقی کردووە. گیانی منیش گۆڕاوە و هەرواتر چاو دەگێڕێ. لە یـەك کاتـدا شادیشە و خەمباریشە، لێی تێناگەم, کە دەبینم بڕواتان بە خوا نییە زۆرم پێ ناخۆشـە. چ بکـەم. چـار نییـە بەڵام دەزانم ئێنسانی نازدارن, خۆتان توشی ڕەنج و کوێرەوەری کردووە تا خزمەت بە کۆمەڵ بکەن...... منیش ڕاستی ئێوەم دۆزیوەتەوە تا خەڵکی زۆردار و بە دەسەڵات هەبن کۆمەڵانی گـەل توشـی خۆشـی و دادپـەروەری نایەن ......ئەوەیە.

ئەندرێی، من لە نێو ئێوەدا دەژیم. هێندی جار لە نیوە شەودا ڕابوردووی خۆم و هێزی پێ شـێل کـراو و دڵ و گیانی تێك شکاوم وەبیر دەێنمەوە بە خەفەتەوە دڵم بە حاڵی خۆم دەسوتی، بەڵام لە گـەڵ ئـەوەش ژیـانم باشـتر بووە .

ئەندرێی هەستاو دەستی کرد بە هاتو چۆ. هەوڵی دەدا لاقەکانی بە دووای خۆیدا بخشکێنی, بیری دەکردەوە لە پڕ گوتی :

ئەوەی دەیڵێی راستە، جولەکەیەکی گەنج لە "کێرچ" هەبوو شیعری دەگوت رۆژێك ئەم شیعرەی دانابوو .:
ئەو بێ گوناحانەی کوژران بە هێزی حەقیقەت زیندوو دەبنەوە.

ئەو کابرایە لە "کێرچ" بە دەستی پۆلیس کوژرا، بەڵام ئەوە گرنگ نییە، حەقیقەتی دەناسی و تۆوی حەقیقەتی لە دڵی خەڵکدا دەچاند.

ئێوەش گیان لە بەرێکی بێ تاوانن، کوژراون ئێستا قسە دەکەم و دەیڵێم و خۆم گوێم لە قسەکانی خۆمە. بروام بە خۆم نییە لە تەواوی ژیانم دا مات و بێ دەنگ بووم. تەنیا فکرێکم هەبووە ئەویش ئەوە بووە کە لە ژووردا خۆم بپارێزم و بێ ئەوی خۆم تێبگەیەنن رۆژبەرمە سەر و هەر بە نەناسراو بێنمەوە. بەڵام ئێستا لە فکری هەمووان دام. رەنگە باش لە کارەکانی ئێوە سەر دەر نەکەم بەڵام هەموو کەس لە من نزیکە و دڵم بە هەموو کەس دەسوتی، بەختەوەری هەموو کەس بە ئاوات دەخوازم. بە تایبەتی بە ختەوەری ئێوە ئەندرێی گیان.

ئەندرێی لێی وەنزیك کەوت و گوتی: سوپاس بەسە ئیتر لە بارەی منەوە قسە ناکەین. لە کاتێکدا تووند دەستەکانی دایکی دەکوشی روی لێ وەرگێرابوو، دایك لەبەر دڵ پری ماندوو بووبوو، بە کاوەخۆ قاپەکانی دەشوشت و بێ دەنگ بوو. هەستێکی نازایانە دڵی گەرم دەکردەوە. ئەندرێی هات بۆ لای و گوتی :

ـ دەبوو هەوڵ بدەی ڤێسۆڤشیکۆڤی نەرم بکەی. باوکی لە گەڵ ئەو لە زیندان دایە. پیرە مێردێکی بزۆزە. کاتێکی نیکۆلای لە پەنجەرەوە دەیبینی جنێوی پێ دەدا. ئەوەش باش نییە. نیکۆلای کورێکی باشە .بێجگە لە ئێنسان سەگ و مشك و هەموو گیان لە بەرێکی خۆش دەوێ. بزانە تا چ رادەیەکی دەتوانن ئینسان پوچەڵ ولاری بکەن.

دایك داما و پاشان گوتی: دایکی بە یە کجاری بێ شۆین بوو، هیچ شوێنەوارێکی لە پاش بە جێ نەماوە. باوکیشی دزو نارەق خۆرە. کاتێکی ئەندرێی چوو بخەوێ دایك بێ ئەوەی ئەو بزانێ نیشانەی خاچی لە سینگی کێشاو، پاش نیو سەعات بەسپایی پرسی ؟

ئەندرێی خەوت لێ ناکەوی ؟

ـ نا ....بۆچی ؟

ـ هیچ، شەوت خۆش.

ئەندرێی لە روی پێ زانینەوە لە وڵام دا گوتی: سوپاس، سوپاس

(١٧)

سبەینی کاتێك دایك بە کۆڵە بارەوە گەیشتە بە دەرگای کارخانە، دەرکەوان بە توندی پێشی پێگرت و گوتی:

قاپ و قاچاخ و شتەکانت دانێ. پاشان دەستی کرد بە پشکنینی. لە کاتێکدا باخەڵ و گیرفانـەکانی دەگـەڕان لە سەر خۆ گوتی: شۆرباکەم سارد دەبێتەوە

یەکێك لە دەرکەوانەکان بە تووڕەیی دەنگی دا: بێ دەنگ بە.

یەکی تر سینگی خۆی ڕەپێش کرد و گوتی: پێم نەگوتی کە ئەوانە بەسەر پەرژینەکەدا تورِ هەڵدەدەن .

سیزۆڤ پێش هەموو کەس لێی وەنزیك کەوت و تەماشایەکی ئەملا و ئەو لای کرد و بـە سـرتە پرسـی : دایـە زانیوتە

ـ نا. دیسان نوسراو و بە یاننامە دۆزراونەوە. وەك زیخ و خۆڵ بڵاو و کراونـەوە. گـرتن و راونـان هـیچ سـودی نییە. مازینی برازام گیراوە............ کوڕەکەی تۆش گیراوە. بەڵام لەگەڵ ئەوەش بەیاننامەکان هەر وەك پێشو بڵاو بوونەوە .... کەوابوو خەتای ئەوان نەبووە .

سیزۆڤ پاش ئەم قسانە دەستێکی بە ریشی دا هێنا و گوتی :

کاری ئینسانان نییە. کاری بیر و باوەڕە .... بیرو باوەڕیش کێچ نییە بیگرن. ریشـی لـە دەسـتی دا کـۆ کردەوە و تەماشایەکی کرد و لە کاتێك دا وەدەر کەوت گوتی : بۆ قەت نایەماڵی ئێمـە ؟ چـاخواردنەوەی بـە تەنیا تامی نییە .

دایك سوپاسی کرد و لە کاتێکدا بۆ فرۆشتنی شتەکان هـاواری دەکـرد، بـە وردی سـەیری وروژان و تێکـەڵ و پێکەڵی کارخانەی دەکرد. کرێکارەکان شاد و کەیف خۆش دەهاتنە بەرچاو. لێك کۆ دەبوونەوە و پاشان بلاوەیان دەکرد. لە بەشێکی کارخانەوە بۆ بەشێکی دیکە رایـان دەکـرد. لـە دەنـگ و دەم و چـاویان خۆشـی و شـادی دەباری. لە نێو هەوای پڕ لە دووکەل و تەم دا شنەبایەکی ئازایی و پیاوەتی هەست پێدەکرا. لە کەلێن و قـوژبن و بن دیواران , جاروبار هاواری گاڵتە پێکردن و لاتاو و هێندی٘ جاریش دەنگـی هەڕەشـە بـەرز دەبـووەوە. بـە تایبەتی لاوەکان سەرگەرم بوون و کرێکارانی وەنێوکەوتو پتر خۆیان دەپاراست و تەنیا زەردەخەنـەیان دەهـاتی ٚ سەرۆك و خاوەن کارەکان بە خەمباری دەهاتن و دەچوون. پاسەوانەکان بەملاو لادا رایـان دەکـرد. کـە سـەر و سەکوتیان دەردەکەوت، کرێکاران بڵاو دەبوونەوە یا لە جێگالی خۆیان رادەوەستان و مات دەبوون و بێ ئـەوەی دەنگیان لە بەربێتە دەر. بە تووڕەیی تەماشای پاسـەوانەکانیان دەکـرد. کرێکارەکـان هـەمو خـاوێن دەهاتنـە بەرچاو. قەڵافەتی بەرزی گوسێڤ لە دوورەوە دیار بوو.

براكەشى بە پێكەنینەوە بە دووای دا دەهات و دەچو, دارتاشێك بە ناوى "ڤاڤیلۆڤ" لە گەڵ "ئیسای" بە پێش دەمى دایك دا تێپەڕین كابڕاى دووایى كە قەڵەو و قوڵە خڕە بوو ئاوڕى داوە و ملى بەلاى چەپدا خوار كردەوە، تەماشایەكى دارتاشى كرد و چەنەگەى بزاوت و گوتى :

– ئیڤان ئیڤانۆڤیچ تەماشاكە، هەر چەند وەك جەنابى بەرێوە بەر دەڵێ ئەو مەسەلە پەیوەندى بە روخانى ولاتەوە هەیە، بەلام ئەوان پێدەكەنن و كەیف خۆشن. ئەوانە بە بژار كردن باشاریان ناكرێ. دەبێ شێوەرد بكرێن.

ڤاڤیلۆڤ لە كاتێكدا كە دەستى لە پشتەوە دەگرت و قامكى دەگوشین، بە دەنگێكى بەرز گوتى: سەگبابانە هەرچى دەكەن بیكەن. هەرچەندى دەیانەوێ با چاپى بكەن بەلام باسى من نەكەن .

ڤاسیلى گوسێڤ لە دایك وەنزیك كەوت و گوتى : چێشتەكەت زۆر باشە .... بۆم تێكە ....

پاشان چاوەكانى بەرداوە و مژۆڵەكانى لێك دان و گوتى:

– دەزانى بە ئاوات گەیشتین. زۆر باش بوو دایە گیان، زۆر باش

دایك دۆستانە بەسەر ئیشارەى بۆ كرد و لەوەى كە ئەو سەرسەرییەى گەڕك ئاوا بە نهێنى و بە ئەدەبەوە دەیدوێنى كەیف خۆش بوو لە دیتنى وڕوژان و جموجوڵى كارخانە شاد بوو. لە دڵى خۆیدا دەیگوت:

– باشە، ئەگەر من نەبام وا نەدەبوو .

سێ كرێكار لە كن دایك ڕاوەستان. یەكێك لەوان بە ئەسپایى و بە دەنگێكى خەفەتاوى گوتى :

– من هیچم وەدەست نەكەوت. ئەوى دیكەیان گوتى : من نەخوێندەوارم بەلام دەزانم دیسان سودى هەیە.

كرێكارى سێهەمیان تەماشاى دەوروبەرى خۆى كرد و گوتى: با بچینە گەرمخانە بۆتان دەخوێنمەوە.

گوسێڤ چاوەكانى تروكاند و بە ئەسپایى گوتى: نووسراوەكان كارى خۆیان دەكەن. دایك ئەوێ ڕۆژێ بە خۆشى گەڕاوە ماڵێ. بە چاوى خۆى دیتبووى بە یاننامەكان ئاواتى ئەویان بە جێ گەیاندوە. بە ئەندرێى گوت: كرێكاران لە نەخوێندەوارى خۆیان داخداران من بە گەنجى خوێندنەوەم دەزانى بەلام لە بیرم چووەتەوە.

ئەندرێى گوتى: پێویستە دووبارە فێر ببیەوە. لەم تەمەنەدا ببیە گەپچارى خەڵك فایدەى چییە .

ئەندرێى كتێبێكى لە سەر مێزەكە هەڵگرت و پیتێكى بە دایك نیشان دا و پرسى ئەوە چییە ؟ دایك بە پێكەنینەوە گوتى . "ڕێ" یە. ئەوەى دیكە چییە .؟ "ئەلف" . دایك تۆزێك خەم دایگرت واى دەهاتە بەر چاو كە ئەندرێى لە بنەوە بزەى دێتى و گاڵتەى پێدەكا. خۆى لەوەى دەپاراست كە نیگایان تێك هەڵەنگوێ بەلام دەنگى ئەو پیاوە هێدى و نەرم بوو. دایك خێسەیەكى لێكرد و دیتى كە سەرورووى جیددیە. بە پێكەنینەوە گوتى : بە ڕاستى دەتەوێ بمكەى بە خوێندەوار ؟

ـ بەلێ بۆ چی ناتکەمێ. باتاقی کەینەوە چونکە پێشتر پیتەکانت ناسیون. ئێستا زوو وەبیرت دێنەوە. ئەگەرسەرکەوتین و فێر بووی زۆر باشە دەنا هێچمان لە کیس نەچووە ......

دایك گوتی: ڕاست ئەوەیە، هەڵوا..... هەڵوا.....زارم شیرن.

ئەندرێی سەری راوەشاند و گوتی: ئاخ ئەومەسەلانە زۆرن. مەسەلەیەکی دیکەش هەیە, مرۆڤ هەتا کە متر بزانی ئاسودەتر دەخەوێ. لە کاتێکدا ئەوە ڕاست نییە ئەو مەسەلە و مەتەڵۆکانە لە ورگ هاتونەدەر و بۆ بەستنەوە و ڕاکێشانی گیانی مرۆڤ کەمەندیان ڕانگاوتووە تا بە کەیفی خۆیان ڕایکێشن. ئەم پیتە چیی ؟

"لام"ە

باشە، بزانە چۆن لێکیان دەکەیەوە. ئەوی دیکەیان ؟

دایك برۆی دەبزاوتن و هەوڵی دەدا بە زۆر پیتەکان وەبیر خۆی بێنێتەوە. وا لە کاری خۆیدا نوقم بوو بوو هەموو شتێکی لە بیر کردبوو. زوو چاوەکانی ماندوو بوون و فرمێسکی ماندوویی پاشان فرمێسکی خەم و پەژارە ی لە چاوان گەڕا. هەناسەیەکی هەڵکێشا و هاواری کرد:

ـ سەیرکەن من خەریکم خوێندن فێربم، پێم لە سەر لێوی قەبرە وتازە دەست بە خوێندن دەکەم.

ـ مەگەر نەتدەتوانی جۆرێکی تر بژی. ئێستا تێدەگەی خراپ ژیاوی .... هەزاران کەسی واهەن دەتوانن لە تۆ باشتر کار بکەن بەلام وەك پاتاڵ دەژین و شانازیش دەکەن کە ژیانێکی باشیان هەیە. بزانین ژیانی ئەوانە چی باشی تێدا هەیە ؟ ڕۆژێك کار دەکەن و دەخون و بەیانیش هەر کار دەکەن و دەخۆن. هەموو ژیانیان ئاوا ڕادەبورێ. منداڵیشیان دەبێ لە هەوەڵەوە یارییان لە گەڵ دەکەن بەلام پاشان کە گەورە بوون و دەستیان کرد بە زۆر خواردن، دایك و باوکیان لێیان تورە دەبن و جنێویان پێدەدەن و پێیان دەڵێن زۆر خۆرینە، زوو گەورە بن و بچن کاری بکەن. دەیانەوێ منداڵەکانیان وەك پاتاڵ رابێنن، بەلام منداڵەکانیش بۆ سکیان کارەدەکەن و ژیان درێژەی دەبێ. هیچ کاتێك فکرێك بە لایان دا نارِوا کە دڵیان خۆش بکا. هێندێك وەك هەژاران گەدایی دەکەن و هێندێکی دیکە ئەوەی گەرەکیان بێ لە خەڵکی دەدزن. قانونی پیس و چەپەڵ دانراون و بۆ پاسەوانی خەڵك هێندێ کەسی چەکدارو گۆپاڵ بەدەستیان داناوە پێیان دەڵێن: "خەڵك ناچار بکەن لە قانون دەر نەچن، لە ژێر سێبەری ئەم قانونەدا دەحەسێینەوە و ڕێگامان دەبێ خوێنی مرۆڤ بمژین" کاتێکی ئینسان سەر بۆ تەوژمی بێگانە دانانەوێنی بە زۆر پەندی ئەو تۆ دەبەنە مێشکیەوە سەری لێی دەتەقی ......

تەنیا ئەو کەسانە ئینسانن کە زنجیرەکان لە عەقڵ و لەشی هاورەگەزی خۆیان دەپسێنن. بۆ نمونە تۆش. لە قەدەر توانای خۆت تۆش ئەو کارەت کردووە. دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا: من چۆن دەتوانم ؟

بەڵێ، تۆ دەتوانی وەك بارانە کە هەر تنۆکەی چڵە گەنمێك ئاو دەدا. کاتێکیش کە فێری خوێندن بووی..........

دەستی کرد بە پێکەنین. هەستا و لە ژوورێدا دەستی بە هاتو چۆ کرد.

لێ فێر دەبێ کە پاڤێل گەڕایەوە سەری سوور دەمێنێ.

ئاخ! نا، ئەندریی...... پیاو تا گەنجە هەموو کارێکی بۆ هاسانە بەڵام کە پیر بوو خەفەتی زۆر دەبێ و تاقەتی کەم. مێشکی بە هیچ جۆر ئامادە نییە شت وەرگرێ.

شەوێ ئەندریی وەدەر کەوت. دایك چرای هەڵکرد و دەستی کرد بە گۆرەوەی چنین بەڵام زوو هەستا و چەند هەنگاوێك ڕۆیشت و چووە چێشتخانە. دەرگای جووت کردو هاتەوە ژوورێ. پاش ئەوەی پەردەی پەنجەرەکانی داداوە کتێبێکی هەڵگرت و لە کن مێزەکە دانیشتەوە. سەری بەسەردا دەگرت و لێوەکانی دەبزاوت هەر کە دەنگێك لە کۆڵانێ دەهات کتێبەکەی پێکەوە دەنا و گوێی هەڵدەخست پاشان هێندێ جار چاوی لە سەر یەك دادەنا و لە ژێر لێوە بە ئەسپایی دەیگوت .

ژ..........ی.............ا...........ن...........

(١٨)

لە دەرگایان دا. دایك ڕابوو کتێبەکەی هاویشتە سەر قەفەزەکە و لە کاتی تێپەڕین بە چێشتخانە دا پرسی : کییە ؟

ـ منم

ڕێبین هاتە ژوورێ. شەو باش و چاك و خۆشی تاوێك دەستی لە ڕیشی وەردا و چاوێکی لە ژوورێ کرد و گوتی:

ـ جاران بێ ئەوەی بپرسی کێیە دەرگات لە خەڵك دەکردەوە...... بەتەنیای؟

ـ بەڵێ، تەنیام.

پێم وابوو ئەندریی لێرەیە...... ئەمڕۆ چاوم پێکەوت. زیندان نایلە قینی. ئەحمەقی و نەزانی پتر لە هەموو شت ئێمە تێك دەدا. لە ژووری دانیشت و دەستی بە قسان کرد. دەمەوێ شتێکت پێ بڵێم، دەزانی

فکرێکم بۆ هاتووەتە پێش. سەر سیمایەکی بە ویقارو سەرنج ڕاکێشی هەبوو دایکی دەپەشۆکاند لە بەرامبەری دانیشت و بێ ئەوەی قسە بکا بە نیگەرانییەوە ماتبوو.

ڕێبین بە دەنگێکی کەوتو گوتی: بۆ هەمووشت پارە پێویستە نە هاتنە دنیا و نەمردن بە خۆڕایی نییە بۆ ئەو نووسراو و بەیاننامانەش پارە پێویستە. باشە ئێستا تۆ دەزانی پارەی ئەو بڵاو کراوانە لە کوێ دی ؟

دایك لەو کاتەدا کە هەستی بە مەترسی دەکرد لە سەر خۆ گوتی: نازانم.

ـ هەروایە، منیش نازانم پاشان کێ دەیاننووسێ ؟

خەلك

ئەر بابەکان. ئەوانەی لە سەروی ئێمەوەن. دەنگی گڕتر دەبوو سەرو چاوی توکنی سوورتر هەڵدەگەڕا. کەوابوو گەورەکان دژی خۆیان ئەو بەیاننامانە دەنووسن. دژی ئەو کەسانەی دەسالآتدارن و بەسەر ئێمەدا زاڵن. باشە پێم نالێی سودی بۆ ئەوان چیە .؟ بۆ بە خۆرایی پارەی خۆیان خەرج دەکەن هەر بۆ ئەوەی کۆمەڵانی خەڵك دژی خۆیان بوروژێنن....... ها ؟

دایك چاوی لە سەر یەك دانان و لێکی کردنەوە و بە ترسەوە هاواری کرد :تۆ چۆن بیر دەکەیەوە ؟ پێم نالێی؟

ڕێبین وە ك ورچێك خۆی لە سەر کورسییەکەی پان کردەوە و گوتی: هەر ئەوەیە. منیش کەبیرم لە وە کردەوە لە جێگای خۆم ڕەق هەڵاتم.

ـ مەسەلە چییە هیچت زانیوە ؟

ـ خەڵەتاندنە. هەست دەکەم فریوە. هیچم نەزانیوە بەڵام کە دەبینم فرۆفێڵ لە گۆڕێ دایە و گەورە گەورە و خوێندەوارەکان خەریکن فریومان بدەن من ئامادە نیم ... من پێداویستیم بە ڕاستی هەیە ڕاستی تێگەیشتوم و تێدەگەم و نامەوی لەگەڵ دەولەمەندان یەك بگرم. کاتێکی پێویستیان بە ئێوە هەیە وەپێشتان دەخەن تا ئێسکەکانتان بۆ چوونە پێشی ئەوان بیێتە پردێك.

دایك بەو لاتاو و تیر و توانجانە دڵی گیرا. لە خەفەتان هاواری کرد:

ـ خوایە! چۆن پاڤێڵ ئەوەندە تی نەگەیشتووە. ئەوانەی لە شارەوەش دین......... بەڕاستی ....؟

سەرو سیمای نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ و ییگور و ساشێنکای دەهێنا بەر چاو و دڵی دەلەرزی. سەری ڕاوەشاند و گوتی: نانا، من بڕوا ناکەم ویژدانیانە وایان لێدەکا. نا مەبەستی خراپیان نییە .

ڕێبین ژیرانە پرسی باسی کێ دەکەی ؟

ـ باسی هەمووان...... هیچ کام لەو کەسانەی چاوم پێکەوتون سەودا بە خوێنی مرۆڤ ناکەن.

ئارەقەی بەسەر چاویدا دەهاتە خوارە و قامکەکانی دەلەرزین.

ڕێبین سەری بەرداوە گوتی: نابێ هەر تەماشایەکی ئەوەندە بکەی بەڵکو پێویستە دوورتر ببینی..... ئەوانە لە ئێمە نزیکترن...... ڕەنگە خۆشیان تی نەگەیشتبن لایان وابی کاری باش دەکەن. ئەوانە دۆست و لایەنگری ڕاستین. بەڵام ڕەنگە خەڵکی ئەوتۆیان لە پشت سەری ویستابێ کە تەنیا لە فکری قازانجی خۆیان دابن. پیاو بێ

دەلیل دژی خۆی هەنگاو ناهاوێ. وەك دیهاتییەکی بێ بڕوابییەکی لە مێژینەی لە مێشکیدا بێ بە دڵنیایی بەڵام زۆر بە ساویلکەیی گوتی: ئەرباب و خۆیندەوارەکان هەرگیز کاری باش ناکەن ئەوەیە!

دایك توشی دوو دڵی و دردۆنگی بوو بوو. پرسی:

بڕیاری چت داوە؟

ـ من؟ چاوێکی لێکرد و تاوێك مات بو دووپاتی کردەوە و گوتی : لەگەڵ ئەوانەی لە ئێمە بەرزترن نابێ یەك بگرین. ئەوەندەیە! دیسان بێ دەنگ بوو گینگلی دا و گوتی : دایە من دەڕۆم. دەمەوێ لەگەڵ هەڤاڵەکانم کەوم وەك ئەوان کاربکەم بۆ ئەو کارە باشم لە سەری سوورم گێژنیم خوێندەواریشم هەیە بە تایبەتی دەزانم چی بە خەڵك بڵێم. هەر ئێستا دەڕۆم. دەزانم خەڵك پەشۆکاوە. لێی تێك چووە. هەموو حەسودن .

چونکە نێچیر کەمە دەیانەوێ یەکتر قوت بدەن هەر کەس خەریکە هاوڕەگەزی خۆی قوت بدا.

سەری بەرداوە و بە خەیاڵ دا چوو. تەنیا دەچمە گوندەکان کۆمەڵانی خەڵك هان دەدەم. خەڵك دەبی ٚ خۆی بۆ ئازادی و سەرکەوتن ڕاپەری ئەگەر تێبگا ڕۆژنەیەکی لێ دەبێتەوە من هەوڵ دەدەم تێی بگەیەنم کە بێجگە لە خۆی کە سی تر نییە ونابی هیوای بە کەس هەبی بێجگە لە خۆی نابی ڕێنوێنی دیکەی هەبێ ئەوەیە .

دایك سکی پێ دەسوتا ولە چارەنووسی دەترسا. ڕێبین لەبەرچاوی دایك هەمیشە مەترسیداربوو. بەڵام کوتو پڕ لەدایك و ەنزیك کەوتبوو بووبووە هاودەمی بی ٚ ئیرادە مەترسیدار بیری کردەوە کە پاڤێل بە لایەك دادەڕواو ئەمیشەلایەکی تردا. زەحمەتی پاڤێل کەمتر دەبێ .

ـ دەتگرن!

ـ بەرم دەدەن وسەر ل نوێ دەست پێ دەکەمەوە.

ـ وەزێرەکان خۆیان بە گرتنت دەدەن لەوانەیە لە زیندان دا بمێنییەوە .....

ـ دێمەوە دەرێ و دیسان وەدووایکارەکەم دەکەومەوە........ وەرزێرەکان هەریەك دوو جار بە گرتنم دەدەن پاشان دەزانن بە قازانجیانە بە قسەم دەکەن. پێیان دەڵێم بڕوا بە قسەکانم مەکەن تەنیا گوێیان بدەنێ ئەگەر گوێیان دایە ئەوددەمەبڕوام پێدەکەن .

هەر دوکیان بە سەبر قسەیان دەکرد وێ دەچوو بەر لەوەی قسەکانیان بکەن فیکریان لێ دەکەونەوە هەڵیان دەسەنگێنن.

ڕێبین گوتی: دایە گیان ژیانێکی ئەوەندە خۆش ڕانابوویرم لەم دوواییەدالێرە ژیاوم و زۆرشتم دیوە لە زۆر شت تێگەیشتوم ئێستا پێم وایە کە منداڵێك دەنێژم........

دایك بە خەمناکی سەری ڕاوەشاند و گوتی : مخائیل ئیڤانۆڤیچ بە هیلاك دەچی .

چاوە ڕەش و قولەکانی تێبری و خۆی بۆ پێشەوە خوار کردەوە و لە کاتێکدادەستەکانی هاویشتبوونە سەر کورسی و ڕەنگی بزڕکابوو گوتی :دەزانی مەسیح لە بارەی دەنکە گەنمەوە چیی گوتووە؟ نامرێ بەڵکو زیندوو دەبێتەوە و گوڵ دەدا. مرۆڤ دەنکە گەنمی بەڕاستییە من هێشتا لە مردن دوورم ......حەقمە ....

خۆی لە سەر کورسییەکە بزاوت و لە سەر خۆ ڕاست بووەوە .دەچمە مەیخانە و تۆزێك ڕادەبوویرم. ئەندرێی نایەتەوە .... دیسان دەستی بە کار کردووە.

دایك بە پێکەنینەوە گوتی: بەڵێ هەموویان وەك یەکن هەر لە زیندان دێنە دەرێ و دەچنەوە سەرکاری خۆیان.

ـ هەر دەبێ ئاواش بێ. ئەوەی بۆ تۆم گوت: بۆی دەگێڕمەوە ؟.

چوونە چێشتخانە و بێ ئەوەی چاو لە یەك بکەن هێندێك قسەیان کرد :

بەڵێ بۆی دەگێڕمەوە. باشە خوا حافیز.

خوات لەگەڵ مەعاشەکەت کەی وەردەگری ؟

وەرم گرتووە , کەی دەڕۆی ؟ بەیانی زووخواحافیز .

خۆی دانەواند و بە گرانی وەدەرکەوت. دایك تاوێك لە بەر دەرگا ڕاوەستا گوێی دابووە دەنگی هەنگاوەکانی و دڕدۆنگییەك لەدڵی دا پەیدا بوبوو پاشان گەڕاوە کە گەیشتەوە ژووری پەردەکانی لادا و لە پەنجەرەوە تەماشای کرد. تاریکاییەك شووشەکانی داپۆشیبوو دەتگوت شووشەکان دەمیان ئاواڵە کردووتەوە و نازانن چاوەڕوانی چین. دایك کەوتە بیرکردنەوە :

ـ من بە شەو دەژیم هەمیشە بە شەو. سکی بەم وەرزێرە ردین ڕەشە سوتا. سینگی ئەوەندە پان و قەوی بوو بەڵام لەگەڵ ئەوەش داوە هەموو کەسی دیکە بێ هێزی پێوە دیار بوو.

ئەندرێی زوو بە خۆشحاڵی هاتەوە کاتێك دایك قسەکانی ڕێبینی بۆگێڕاوە گوتی :

دەڕوا؟ زۆر باشە، بابچێ لە دێهات ڕاستی بڵاو بکاتەوە و کۆمەڵانی خەڵك وەخەبەر بێنێ مانەوەی لەگەڵ ئێمە بۆ ئەو دژوار بوو. بیروباوەڕێکی تایبەتی لە سەریدا هەیە، ناهێڵێ بیروباوەڕی ئێمە بسەلمێنێ.

دایك لە سەرخۆ گوتی: باسی دەوڵەمەند و ئەرباب و خەڵکی خوێندەواری کرد .

وادیارە کەڵەکێك لە گۆڕێدا هەیە بەو مەرجەی ئێمە فریو نەدەن .

ئەندرێی بە پێکەنینەوە گوتی: ئەو مەسەلە تۆ نارەحەت دەکا ؟ ئاخ .. پارە خۆزیا پارەمان هەبایە هێشتا لەو بارەوە چاو لە دەستین بۆ نمونە نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ کە مانگی حەفتا و پێنج رۆبل وەردەگرێ مانگێ پەنجا رۆبل دەدا بە ئێمە. ئەوانی دیکەش هەر ئاوا. خوێندکارە برسییەکانیش لە نێو خۆیاندا پارەیەك کۆ دەکەنەوە و

هێندێکی بۆ ئێمە دەنێرن. دیارە هەموو جۆرە خەڵکێك هەیە هێندێك ئێمە فریو دەدەن. هێندێك دەبنە کۆسپی سەر ڕێگامان بەڵام ئەوانەی باشن تا سەرکەوتن لە گەڵمان دەبن .

دەستەکانی ڕێك کوشین و درێژی پێدا : بەڵام ئـەو سـەرکەوتنە جـاریٚ لـە ئێمـە زۆر دوورە چـاوەڕوانی ئـەو ڕۆژەین. ڕۆژی هەوەڵی مانگی ئەیار جێژن دەکەین جێژنێکی زۆر خۆش دەبێ.

قسەکانی، ئەو پەژارەیان هێدی کردەوە کە ڕێبین خسـتبوویە دڵـی دایکـەوە ئەنـدرێی هاتوچـۆی دەکـرد. لـە کاتێکدالاقی بە دواری خۆیدا ڕادەکێشا دەستێکی بە سەر و چاوی خۆیـدا هێنـا. چـاوەکانی دەعـەرزی بـڕی و قسەکانی درێژە پێدا:

خوزگە دەتزانی کە هێندێ جار توشی چ هەستێکی سەیر دەبم وام دێتە بەر چاو کە بچمە هەر شوێنێك خەڵکم لە گەڵە. هەموو بە ئاگرێك سوتاون و هەموو کەیف خۆش و باشن .... قسان دەکەن و بە لێو بێ دەنگن و ئیتر هیچ کەس هاورەگەزی خۆی ئازار نادا و پێویستی بەو کارە نییە. ژیـان یەکسـانە و هەرکەسـە سـروودی خـۆی دەخوێنیتەوە . تەواوی ئەو سرودانە وەك چەند جۆگەلە دەبن بە چەمێك کـە بەمەنـدی وئـارامی دەرژێتـە نێـو دەریای ڕووناکی ژیانی ئازادەوە. بە خۆم دەڵێم تەواوی ئەوانە جێبەجێ دەبن ئەگەر ئێمە بمانەوێ وابـێ. هـەروا دەبێ ئەو دەم دڵی خەفەتباری من پڕ دەبێ لە خۆشی ئەوەندە کەیف خۆشی دەبم دەمەوێ لە خۆشییان بگریم .

دایك ورتەی لێ نەهات تا خەیالاتی تێك نەدا وقسەکانی نەبڕێ. هەمیشە پتر بە وردی گوێی بۆ قسەکانی ئەو ڕادەگرت تا هاورێکانی دیکەی چوونکە قسەکانی ساکار تر بوون و کاریان لە دڵی دەکرد. پاڤێلیش چاوی لـە دوارۆژ بوو کاتێکی مرۆ پێ دەنێتە ئەو ڕێگایە چۆن دەکرێ کـردەوەی جـۆرێکی تربـێ ؟ بـەڵام پاڤێـل قـەت هەستی خۆی دەرنەبڕی. ئەوەی دیبووی بە کەسی نەدەگوت. دایك پێی وابوو کە ئەنـدرێی لـە ڕۆژنـەی دڵیـەوە دڕوانێتە دوارۆژ. هەمیشە داستانی سەر کەوتنی تەواوی خەڵکی سەرزەوی لە قسەکانیدا دووپاتە دەکردەوە ئەو داستانە لە بەر چاوی دایك نەو ژیان و ڕێگایەی ڕووناك دەکـردەوە کـە کوڕەکـەی و هەڤاڵـەکانی گرتبـوو یانـە پێش. ئەندرێی سەری ڕاوەشاند و قسەکانی درێژە پێدا:

- کاتێکی دێمەوە سەرخۆ و لە دەورووبەری خۆم دەڕوانم دەبینم هەموو شت بێ تام و ساردە. خـەڵك تـوورە و ماندوون وژیانیان شپرزە و پوچەڵە .

لە پێش دایك ڕاوەستا و پاشان سەری ڕاوەشاند و بە دەنگێکی هێدی و خەفەتاوی و بە نیگایەکی پر لە داخ و پەژارە درێژەی بە قسەکانی دا:

- سووکایەتیە. ئیتر ناکرێ بڕوات بە مرۆڤ هەبێ تەنانەت دەبێ لێشی بێـزار بـێ و بترسـی. هـەردەڵێی مـرۆڤ دەبێتە دوو ئینسان. ژیان دەیکاتە دووبەش مرۆڤ دەیەوێ بتوانی تەنیا شتی خۆش بوێ چۆن شتی وا دەبێ چـۆن

دەکرێ لە یەکێك خۆش بی کە وەك دڕنـدە ئامبـازت دەبـێ و نایـەوێ گیانـت لـە بـەردا بمێنـی و دەسـتت لێ دەوەشـێنی ؟ لێخـۆش بـوونی ئـەم دژوارە. مـن لەبـەر خـۆم وا نـاڵێم ئەگـەر تـەنیا هـەر خـۆم بـام هـەموو سووکایەتییەکم قبوڵ دەکرد. بەڵام نامەوێ لە گەڵ زاڵم و زۆرداران رێك کەوم. نامەوێ پشـتم بـۆ ئـەوان ببێتـە فیرگەی لێدانی خەلکی تر .

تروسکەیەکی سارد لە چاوەکانی دا دەدرەوشا. بە حاڵەتێکی جیدی سـەری دادەنوانـد و بـە مەندییـەکی پـتر قسەی دەکرد.

ـ نابێ چاو لە هیچ شتێکی خراپ بپۆشی با زیانی بۆ ئێمە نەبێ من لـە سـەر زەوی تـەنیا نـیم. وای دابنـێن ئەمڕۆ من هیچ دەست ناکەمەوە جنێوم پێبدەن ڕەنگە بزەم بێتێ.چوونکە لە جنێوپێدان تووڕە نـیم. بـەڵام ئـەو کابرای جنێوی داوە و هێزی خۆی‌لە سەر من تاقی کردۆتەوە سبەینێ خەڵکی تر کەوڵ دەکا هـەر بۆیـەش نـابێ هەمووان بە چاوێك چاو لێبکەین. دەبێ جڵەوی دڵ ڕابگـرین و دۆسـت و دوژمـن لێـك جیـا بکەینـەوە. ئـەوە کارێکی بە ئینسافانەیە بەڵام دڵ پەسەندی نییە.

دایك بێ ئەوەی هۆیەکەی بزانێ ساشێنکا و ئەفسەرەکەی وەبـیر هاتـەوە. هەناسـەیەکی هەڵکێشـا و گـوتی: گەنمێکی هێشتا نەچێندراوە چۆن دەیکەی بە نان ؟

چارە ڕەشی هەرلەوەدایە دەبێ بە چاوی جیاواز بڕوانی، دوو دڵ لە سینگی ئێمە دا لێ دەدەن. یەکێان خـەڵکی خۆش دەوێ ئەوی دیکە پێمان دەڵێ ڕاوەستە، ئاگادار بە، ئینسان دەبێتە دوو بەش .دایك هاواری کـرد بـەڵێ، وایە .

سەروچاوی نالەبار و گرژ و دزێوی مێردەکـەی وەبـیر دەهاتـەوە، دەتگـوت: بەردەلـە قوماشـیان وەرپێچـاوە. ناتاشای هێنا بەرچاو کە مێردی بە ئەندرێی کردووە و کوڕەکەشی ساشێنکای هێناوە و بـە ئـاوات گەیشـتووە. ئەندرێی گەرم داهاتبوو لە سەر قسەکانی ڕۆیی:

ـ سەبەبی چییە ؟ ئەوەندە ئاشکرایە تەنانەت گەمە و گاڵتەشە. هۆی ئەوەیە کە خەڵك هەموو لە پلەیەکدا نین کەوابوو ئەوەندە بەسە کە هەمووان لە یەك ڕیزدا رابگرن .

پاشان عاقڵ پەیدای کردووە و ئەوەی دەست دروستی کردووە وەك یەك بەسـەریان دا ببەشـنەوە ئـەو دەم ئـیتر یەکتر لە کۆیلەتی و لە ترس و لە زنجیری تەماع و نەفامی دا ڕاناگرن. دایك و ئەنـدرێی زۆر جـار پێکـەوە ئـەو قسەیان دەکرد. ئەندرێی سەر لە نوێ لە کارخانە دامەزرابووەوە و کـاری دەکردهـەموو داهـاتی خـۆی دەدا بـە دایك ئەویش هەرجارئەندرێی بەو ساکارییەی کە پارەی پێ لە پاڤێڵ وەردەگرت لە ئەندرێشی قبـوڵی دەکـرد. هێندێ جار ئەندرێی بە بزەیەکەوە بە دایکی دەگوت:

دایە گیان چۆنەبیانژمێرین، ئا ؟

پێلاگێیا بە گاڵتە کردن خۆی لێدەبوارد. زەردەخەنەی ئەندرێی تۆزێك دڵگیری دەکرد و لە دلی خۆیدا دەیگوت :

ـ ئێستا کە پێدەکەنی بۆ چی لەو بارەوە قسە بکەین ؟

ئەندرێی دەیدیت کە دایك لە جاران پتر مانای ئەو وشانە دەپرسێتەوە کە نایانزانێ . لـەو کاتـەدا بـێ ئـەوەی وەسەرخۆی بێنێ یا تەماشای بکا قسەی دەکرد. ئەندرێی زانی کە دایك بە نهێنی خەریکی خوێندن و فێر بونـە بەڵام شەرم دەکا بێدرکێنێ. ئیتروازی لەوە هێنا کە دەرسی پێ بێژی.

ڕۆژێکیان دایك گوتی: ئەندرێی گیان چاوم چاك نابینن پێم خۆشە چاویلکەم هەبێ ....

ـ باشە، ڕۆژی یەك شەمۆ پێکەوە دەچینە شاری دوکتورێك کە ناسیاوی منە تەماشای چـاوت بکـا و پاشـان چاویلکەی دەکڕین.

(١٩)

سێ جار چووبوو چاوی بە پاڤێلْ بکەوی هەموو جارێ ئەفسەری ژاندارمە کـە کابرایـەکی سەرسـپی و لـوت گەورە و دەم و چاو سوور بووبە زمانی خۆش جوابی کردبوو.

ـ خوشکم حەوتوویەکی تر، زووتر نابێ، پاش حەوتوویەك وەرەوە ... ئەمڕۆ نابێ

کابرایەکی خڕکەڵە و قەڵەو بوو دیار نەبوو بۆچی وەك تەماتەی گەیشتو بڵ دەچوو. بێ پسـانەوە چـیلکەی لـە ددانە سپی و وردەکانی وەردەدا. چاوەشینو بچووکەکانی بزەیان دەهاتێ. دەنگی نـەرم و دۆسـتانە بـوو. دایـك دەیگوت کابرایەکی بە ئەدەبە هەمیشەبزەی لە سەر لێـوە. واباش نییـە ئەفسـەرێکی کاربەدەسـت بـێ نـابێ ئاواگەمەی بکا ....

ئەندرێی گوتی: بەڵێ ئەوانە مێهرەبان و ڕۆخۆش و هەمیشە زار بە پێکەنین. پێیان دەڵێن: ئەو پیاوە بە هـۆش و شەریفە بۆ ئێمە مەترسی هەیە کەوابوو لە داری بدەن. بزەیان دەێتی و مرۆڤ لە دار دەدەن پاشان سەرلە نـوێ پێ دەکەنن..

دایك گوتی: ئەوەی هاتبوو ماڵمان بگەرێ باشتر بوو. زۆر ساکارتر بوو. پیـاو جێبـەجی دیزانـی کـە خـوێڕی وناجسنە ....

هەردەڵێی ئادەمیزاد نین بەڵکو ئامرازێکن بۆ گێژ کردنی کۆمەڵانی گەل. قازانجیان ئەوەیە کـە جۆرێـك ئێمـە ڕابین دەوڵەت هاسانتر بتوانی کەڵکمان لێوەربگری. ئەوانە خۆیان بە دەستێك دروست کراون کە ئێمە بەڕێوە دەبا هەرچی ئەمریان پێدەکەن بە بێ لێکدانەوە و ئەملاو لا دەتوانن ئەنجامی بدەن.

- چ ورگێکی هەیە

- بەڵێ تا ورگی گەورەتر بێ گیانی چەپەڵترە ....

ئاخرەکەی ڕێگایان دا. ڕۆژی یەك شەموو دایك چووە دەفتەری زیندان و بە مل کەچی لە قوژبنێك دانیشت. لەو هۆدە پیس و تەنگەدا خەڵکی دیکەش دەبینران. بێ گومان ئەوە یەکەم جار نەبوو کە لەوێ کۆ دەبوونەوە یەکتریان دەناسی بە سرتە و هێدی قسەیان دەکرد.

ژنێکی قەڵەوو دەم و چاوسیس جانتایەکی لە سەر ئەژنۆ بوو دەیگوت:

- ئەمڕۆ بەیانی سەرۆکی کلیسا لە نوێژی جەماعات دا گوێی منداڵێکی هەڵکەندووە کەلە دەستەی دووعا خوێنان بوو.

پیاوێکی عاقڵ کە جلی سەربازی لێکەوتوی لەبەردا بوو کۆکەیەکی هاتێ و گوتی:

- ئەو منداڵەدووعا خوێنانەی کلیسا زۆر بێ شەرمن.

کابرایەکی کەچەڵی بچووکی گێری شەویلاك دەرپەڕیو هەر وەك یەکێکی پڕ کار لە هۆدەکەدا دەهات و دەچووبێ ئەوەی و چان بدا گوتی:

- ژیان دژوارتر دەبێ‌هەربۆیەش خەلك لە رابوردوو خراپتر بوون "گەروانکە" ی گۆشتی گای دەرجەی دوو بووەتە ١٤ کەپێك و نان بووەتە دوو کەپێك و نیو ....

هێندیٚ جار زیندانییەکان بە جلی بۆر و پێلاوی چەرمەوە دەهاتنە ژووری. کەدەهاتنە ئەو ژوورە نیوە تاریکە واقیان وڕ دەما. مژۆڵیان لێك دەدا. یەکیان زنجیری دە لاقاندا بوو.

وا دیار بوو ئەوانەی لەوێ بوون دەمێك بوو بە دیتنی ئەو دیمەنە راهاتبوون. بە چاوی تەسلیمەوە سەیری ئەو وەزعەیان دەکرد. هێندێك دانیشتبوون و هێندێك کێشکیان دەکێشا.هێندێکیش بە پەژارەوە لە گەل زیندانییەکان قسەیان دەکرد. دایك لە بێ سەبرییان دڵی دەلەرزی بە پەشۆکاوی تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد لەو ساکارییە ناخۆشەی ژیان سەری سوورِ دەما.

پیرەژنێکی چکۆڵەی چاو زەردی دەم و چاو هەڵقرچاو لە پەنای دانیشتبوو گوێی بۆ قسان هەڵخستبوو. ملە باریکەکەی درێژ دەکرد و بە تووڕەیی لە هەمووانی دەڕوانی.

دایك لێی پرسی : کیت گیراوە ؟

- کوڕم گیراوە. خوێندکارە ئەی تۆ کێت گیراوە ؟

- منیش کوڕم گیراوە. کرێکارە.ناوی چیە ؟ ڤلاسۆڤ

- نایناسم دەمێکە لێرەیە ؟حەوت حەوتووە.

- کوڕی من دەمانگە.

دایك هەستی کرد کە ئازایەتییەك لە دەنگی دا هەیە. ژنێکی بالآبەرزی ڕەش پۆش و ڕەنگ بزرکاو بە هێدی گوتی: بەو زووانە هەمووکەسی بە شەرەف دەگرن ئیتر لە تامدا نەماوە.

کابرای کەچەڵ وەڵامی داوە :

بەڵێ بەڵێ. لەوزەدا نەماوە هەموو کەس تووڕە و بێزار هاوار دەکەن و هەمووشت گران دەبێ. لە ئەنجامدا نرخی مرۆ دێتە خواری. هیچ دەنگیکی ڕەوا نابیسرێ.

کابرای سەرباز گوتی: بەڵێ راستە وەزعێکی زۆر نالەبارە ئاخرەکەی دەبێ دەنگێکی قەوی فەرمان بدا "دەنگ" بن ئەوە پێویستە دەنگیکی قەوی.......

قسەکان گەرمتر دەبوون هەر کەس بیرو ڕای خۆی لە بارەی ژیانەوە دەردەبڕی بەڵام سەبر قسەیان دەکرد. لەم و تووێژانە دا دایك هەستی بە شتێك دەکرد. کە بۆ ئەو بێگانە بوو لە ماڵی ئەوان بە جۆرێکی تر قسە دەکرا. یانی ساکارتر و ئاشکراتر و ڕەپ و راست .

پاسەوانێك بە ریشێکی پانەوە هاواری کرد:

خوشکە ڤلاسۆڤا تەماشایەکی کرد و گوتی: وەرە

بە شەلە شەل وەدەرکەوت. دایك دەیویست خۆشتر بڕوا و وەپێشی بکەوێ ئاخرەکەی لە هۆدەیەکی بچووك چاوی بە پاڤێڵ کەوت. دەستی بۆ ڕاکێشا بوو و بزەی دەهاتێ. دایك دەستی گرت و لە قاقای پێکەنینیی دا. لە کاتێکدا مژۆڵی لێك دەدان لە سەرخۆ گوتی:

- ڕۆژ باش.

پاڤێڵ دەستی دایکی گوشی و گوتی: دایە گیان لە سەرخۆ بە.

- بە چاوان بەچاوان.

پاسەوان گوتی: دایە تۆزێك وەدوورکەوە. بە ینێکتان هەبێ، ڕەسم وایە، باوێشکی هاتێ و هەناسەیەکی هەڵکێشا. پاڤێڵ پرسیاری لە ساخی و سلامەتی دایکی و وەزعی ماڵێ کرد و دایك چاوەروانی پرسیاری دیکەش بوو، لە چاوەکانی کوڕەکەیدا بۆیان دەگەڕا بەڵام هیچ نەبوو. وەك هەمیشە ئارام و لە سەرخۆ بوو تەنیا نۆزێك ڕەنگی پەڕیبوو چاوەکانی گەورەتر دەهاتنە بەرچاو.

دایك گوتی: ساشێنکا سلاوت لێ دەکا .

پاڤێلٚ چاوی لە سەر یەك دانان و بە زەردەخەنەیەك دەم و چاوی گەشبوونەوە و پەژارەیەکی توند دڵی دایکی ئازار دا. دایك بە توورەییەکی کوت و پڕ گوتی: بەم زوانە ئازادت دەکەن ؟ بۆچی تۆیان گرتووە ؟ خۆدیسان بەیاننامە بڵاو کرانەوە .

پاڤێلٚ لە خۆشیان چاوەکانی زەق بوون و گوتی: بەڕاستیتە ؟

پاسەوان بە دەنگێکی گڕاو گوتی : باسی ئەو قسانە قەدەخەیە تەنیا باسی کاروباری ماڵێ بکەن .

دایك گوتی: بۆ ئەوانە کاروباری ماڵێ نین ؟

ـ نازانم ئەوەندەی دەزانم قەدەخەیە. دەبێ باسی جل و بەرگ و خواردن بکەن, نەك شتی تر .لە گەڵ ئەوەش وا دیار بوو بە لایەوە گرنگ نییە . پاڤێلٚ گوتی: باشە دایە گیان با قسە لە وزعی ماڵێ بکەین تۆ خۆت چ دەکەی ؟ دایك لە کاتێکدا هەستی بە غیرەتی لاوێنی دەکرد. لە وەڵامدا گوتی : هەموو شتێك دەبەمەکارخانە .... هەرچی ماریا لێی بنێ .... هەمو جۆرە چێشتێکی دیکەش ......

پاڤێلٚ تێگەیشتبوو بە پێکەنینە وە قژەکانی لادا و بە دەنگێکی دڵ بزوێن کە دایك تا ئەو کاتە نەیبیستبوو گوتی :دایە گیان، دایکی خۆشەویستم کارێکی چەند باشە. خۆشە کارت هەیە، ماندوو نابی، نا ماندوونابی.

دایك بە فیزێکەوە گوتی: کاتێکی نووسراوەکان بڵاو کرانەوە منیشیان پشکنی.

پاسەوان خەریك بوو توورە ببێ. هاواری کرد. دیسان لەو قسانە دەکەن. دەڵێم قەدەخەیە. بۆیە خەڵك دەگرن و لە ئازادی بێ بەشیان دەکەن تا ئاگایان لە هیچ نەبێ. دایە تۆ زۆر قسە دەکەی دەبێ بزانی ئەوەی قەدەخەیە، قەدەخەیە .

پاڤێلٚ گوتی: دایە گیان ئیتر باسی ئەو قسانەمەکە. "ماتڤێی ئیڤانۆڤیچ" پیاوی چاکە نابێ نارەحەتی کەی، پێکەوە باش سازاوین. ئەمرو بە ڕێکەوت لێرەیە. ڕۆژەکانی دیکە بەڕێوەبەری زیندان لێرە دەبێ ماتڤیێ ئیڤانۆڤیچ دەترسێ.

پاسەوان تەماشای سەعاتەکەی کرد و گوتی: ماوەی چاوپێکەتن تەواو بوو.

پاڤێلٚ گوتی: سوپاس، دایە گیان سوپاس. دڵگیر مەبە. بەم زووانە ئازاد دەکرێم .....

توند لەئامێزی گرت و ماچی کرد. دایك لە خۆشیا ن دەگریا. پاسەوان هاواری کرد : جیا بنەوە. مەگری، بەم زووانە ئازاد دەبێ و دێتەدەر. زۆر کەس ئازاد دەکەن. ئیتر جێگا نەماوە. ژمارەی گیراوەکان زۆر بووە بە بۆڵە بۆڵ دایکی بەڕێ کرد ....

دایك لە ماڵێ بە ئەندرێی گوت: بە ژیری قسەم لە گەڵ کرد .... تێگەیشتووە پاشان بە خەمناکی هەناسەیەکی هەڵکێشا، بەڵێ تێگەیشتووە دەنا وای ماچ نەدەکردم...... هەوەڵین جاربوو ....

ئەندریێ بزەیەکی هاتێ وگوتی: ئای! خەڵکی تر ئاواتیان هەمووشتێکە، بەڵام چاوەڕوانی دایکان تەنیا لاواندنەوەیە.

دایك گوتی: خۆزگە ئەوانی دیکەشت دیبان کە بۆ چاوپێکەوتن هاتبوون. هەر دەڵێی بەو وەزعە راهاتون. منداڵەکانیان لێ ئەستاندوون و گرتویانن، بەڵام ئەوە هیچ کاری تێ نەکرون. دێن و دادەنیشن و چاوەروان دەبن. پێکەوە قسە دەکەن. کاتێکی خوێندەوارەکان واباش بەم وەزعە رادێن،ئیتر چاوەروانی چی لە کرێکاران دەکرێ ؟

ئەندریێ بە پێکەنینەوە گوتی: شتێکی تەواو ئاساییە هە رچۆنێك بی قانون لە بارەی ئەوانەوە نەرمترە تا لە بارە ی ئێمە. پێداویستیان لە ئێمە پترِ بە قانون هەیە. هەر بۆیەش کاتێك قانون زیانێکیان پێ دەگەیەنی هەر بەوەندە وازدێنن کە نێو چاوانیان گرژ بکەن و لەوە تێ ناپەرِێ. قانون تا رادەیەك پشتیوانی ئەوانە لە کاتێکدا دەست و پێی ئیمە دەبەستیتەوە تا دەست نەبزێوین.

(٢٠)

شەوێك لە کاتێك دا دایك لە نزیك میزدانیشتبوو شتێکی دەچنی و ئەندرییێش بە دەنگی بەرز مێژوی شۆرشی کۆیلەکانی رۆمی دەخوێندەوە. یەکێك توند لە دەگاری دا. کە ئەندریێ دەرگای کردەوە ڤێسۆڤشیکۆڤ وەژوور کەوت. بوخچەیەکی لەبن هەنگلی دا بوو. کلاوەکەی تا سەر برۆیان داکێشابوو. تا ئەژنۆیان قوراوی بوو .

بە دەنگێکی سەیر گوتی: بێرەدا تێدەپەریم دیتم چراتان داگیرِاساوە هاتم سلاوێکتان لێ بکەم. ئێستا لە زیندان هاتومە دەرێ. پاشان بە توندی دەستی دایکی گوشی و گوتی: پاڤێل سلاوی لێ دەکردی. خۆی هاویشتە سەرکورسی و بە چاوێکی دردۆنگانە هۆدەکەی پشکنی. دایك خۆشی نەدەویست. سەری تاشراو و چاو چکۆلەکانی شتیکیان تێدا بەدی دەکرا کە پیرەژن هەمیشە لێی دەترسا، بەڵام لە گەڵ ئەوەش بە دیتنی شاد بوو. بە مێهربانی و پێکەنینە وە گوتی :

ـ زۆر کز بووی. ئەندریێ با چای بۆ ساز کەین.

ـ ئەوە خەریکم سەماوەرە تێداوێم.

ـ باشە پاڤێل چۆنە؟ بێجگە لە تۆ کەسی دیکە ئازاد کرا؟

سەری بەرداوە و گوتی: پاڤێل هەرگیراوە .... زۆر هێدی و بە سەبرەوە، بێجگە لە من کەسیان بەرنەدا.

چاوی هەڵێنان و تەماشای دایکی کرد و بە شێنەیی گوتی :

ـ پێم گوتن: "لێم گەرێن بابروم لەمە پتر خۆراناگرم. دەنا یەکێکی دەکوژم و خۆشمَ دەکوژم." منیان ئازاد کردکارێکی باشیان کرد. دەنا قسەی خۆم دەبردە سەر..........

دایك لێی وەدورکەوت و گوتی: بەڵێ .... کاتێکی چاوی لە گەڵ نیگای توندی ئـەو تێـك هەڵـدەنگوت بێ ئیرادە مژولی لێك دەدان. ئەندرێی لە چێشتخانەوە بانگی کرد: ڤێدیا مـازین حـاڵی چۆنە ؟ هـەروا شـیعر دەڵێ؟

سەری راوەشاند و گوتی: بەڵێ من سەر لە کارەکانی دەر ناکەم چما دەعبایە لە قەفەسیشی دەکەن و دیسـان هەر دەخوێنی تەنیا شتێك دەزانم ئەویش ئەوەیە کە نامەوێ بچمەوە ماڵێ....

دایك تۆزێك داما و گوتی: ئێستا دەبی کێ لەوی بێ ؟ چۆلە ئاگریشی لێ هەڵنەکراوە.دەبـێ زۆر سـارد بـێ ڤیسۆڤشیکۆڤ مات بوو چاوەکانی لە سەر یەك دانان پاشان قوتووە سیغارەکەی لە گیرفـانی دەرهێنـا و دەسـتی کرد بە سیغار کێشان. چاوی لە و دوکەڵە شینە دەکرد کەدە حەوای هەڵدەبوو. لە پڕ وەك حەپەی سەگێکی تورە قاقایەکی سەیری لێیدا :

ـ بەڵێ ژوورەکەم رەنگە سارد بێ. بێ گومان قالۆجەی سەرما بردوو لەوێ کەوتون. ڕەنگـە مشـکەکانیش لـە سەرمان ڕەق هەڵاتبن. پێلاگێیا نیلۆڤنا رێگا بدە ئەمشەو لە ماڵی ئێوە بم. دەتوانم .

دایك خێرا وەڵامی داوە : دیارە دەتوانی. لە رووداماني ناوێ. دایك بەو پرسیارە نارەحەت بوو.

ـ ئێستا زەمانە وای لێهاتوە منداڵ بە دایك و باوکی خۆیان شەرمە.

دایك هەستا سەرپێ و گوتی چی ؟

چاوێکی لێکردو برژانگی لە سەر یەك دانان و دەم چاوە گروییەکەی وەك کوێرانی لێهات :

دەلێم منداڵی ئەم زەمانەی بە دایك و بابی خۆیان شەرمە. مەترسە، مەبەستم تۆ نییە .

قەت تۆ نابی بە هۆی شەرم و ڕیسوایی بۆ پاڤێل، بەڵام من بابی خۆم شەرمە.

نامەوێ بچمەوە ماڵەکەی. ئیتر نە بابم هەیە و نەماڵ و حـاڵ . ئێسـتا لـە ژێـر چـاودێری پـۆلیس دام. دەنـا دەچوومە سیبریا. لام وایە کەسێك زەحمەتکێش بێ دەتوانی لە سیبریاش زۆر کاربکا ....دوور خراوەکانم ئازاد دەکرد و یارمەتیم دەدان کە ڕابکەن. دایك لە بە رئەوەی زۆر دڵ ناسك بوو هەسـتی دەکـرد کـە ئـەو لاوە ئازار دەکێشی بەڵام بەزەیی بەو گڕوێ یە دا نەدەهات بۆ ئەوەی بە وەڵام نەدانەوە دڵی نەیەشێنی گوتی :

بەڵێ، دیارە کەوابوو باشتر ە بچی .

ئەندرێی لەچێشتخانە هاتە دەر و بە پێکەنینەوە گوتی: ئەو فلتە فلتە چییە؟ دایك هەسـتاو گـوتی: دەچـم نانی ساز دەکەم. ڤیسۆڤشیکۆڤ تەماشایەکی ئەندرێی کرد و گوتی:

_دەلێم زۆر کەسی ئەوتۆ هەن کە دەبێ بکوژرێن!

_بۆچی......لەبەرچی؟

_بۆ ئەوەی ئیتر نەمێنن!

_کەوابوو تۆ حەقی ئەوەت هەیە کەسێکی زیندوو بمرێنی؟کێ ئەو حەقەی داوە بە تۆ؟

_خەڵك ئەو حەقەیان داوە بەمن.ئەندرێی لە نێوەڕاستی ژوورەکە راوەستا و لەکاتێك دا قـەدو بـاڵای بـەرزی دەجولاند،سەر تا پێ لێی وردبووەوە.ڤێسۆڤشیکۆڤ دانیشـتبوو. تـەمێك لـە دووکـەڵی جگـەرە دەوری دابـوو. سوورایی لە روومەتی بزرکاویدا خۆی دەنواند. مستی کردە گرێ و دووپاتی کردەوە.

_خەڵك ئەو حەقەیان داوە بەمن.کاتێکی شەقم لێدەدەن،حەقم هەیە تۆڵەی خۆم بکەمـەوە. لـەدەم و لوتیـان بدەم.ئەگەر دەستم لێ نەدەن،منیش دەست لە کەس نادەم.ئەگەر لـێم گـەڕێن بـە دڵخـوازی خـۆم بژیم،سـوێند دەخۆم بەهێدی و هێمنی دەژیم و کەس ئازارنادەم. وای دابنێین کە بمەوێ لە نێو لێڕەوارێك دا بـژیم.لـە لێـواری جۆگەیـەك بۆخـۆم کۆڵیتێـك دروسـت دەکـەم بـەتاقی تـەنیا لـەوێ دەژیـم.ئەنـدرێی شـانی هەڵتەکانـد و گوتی!باشە.....وابکە.سەری ڕاوەشاند و مستێکی لە ئەژنۆی خۆی دا و گوتی: ئێستا ئیتر دەرەتان نییە!

_بۆچی......کێ ناهێڵێ؟

_خەڵك!تا دووا هەناسە لەگەڵ خەڵك کەوتوم.بە هەودای قین لە دڵی من هاڵاون.بەخراپە منیان بەخۆیانـەوە بەستوەتەوە. هەودایەکی قایمە.لێیان بێزارم و بچمە هەر جێگایـەك نـاهێڵم بـە ئاسـودەیی بـژین.بـوون بـەهۆی زەحمەتی من و منیش دەبم بە هۆی زەحمەتی ئەوان. من بەرپرسی خۆمم .....تەنیا بەرپرسی خۆمم ....ناتوانم بەرپرسی کەسی دیکە بم....تەنانەت ئی باوکیشم کەدزە.....ئەنـدرێی لـە ڤێسۆڤشـیکۆڤ وە نزیـك کـەوت و گوتی: ئاخ!

_ڕاوەستە....دەبینـی ....سـەری ئیسـای گرۆبـۆڤ پـان دەکەمـەوە.ئەنـدرێی لـە سـەرخۆ پرسـی :بۆچـی؟ ڤێسۆڤشیکۆڤ چاوێکی دوژمنانەوە سەیرێکی ئەندرێی کردو گوتی:

_بۆئەوەی ئیتر جاسوسی نەکا و قسان نەهێنێی و نەبا. ئەو بووەتە هۆی بـێ ئـەخلاقی بـاوکم.....بـابم بـۆ ئەوەی ببێ بە پۆلیسی نهێنی ،هیوای بەیارمەتی ئەو هەیە!ئەندرێی دەنگی بەرز کردەوە:شتێکی سەیرە!کێ لـە سەر ژیانی باوکت تۆی سەرکۆنە کردووە؟ ئەحمەقەکان!

_ئەحمەقەکان و پیاوە تێگەیشتووەکانیش .بۆنمونە تۆ کوڕێکی وریا و ژیری ،پاقێڵیش وایە. باشە ئـەو بـیرو ڕایەی لە سەر فێدیا مازین و سامۆیلۆڤ و لەسەر یەکترتان هەیە،لەسەر منیشتان هەیە؟درۆ مەکە. ئەگـەر واش بڵێی بڕوات پێ ناکەم..ئێوە هەمووتان خۆ لەمن دەپارێزن و دووریـم لێدەکـەن.ئەنـدرێی لـە پـەنای دانیشـت و بەدەنگێی نەرم و دڵسۆزانە وەڵامی داوە:

_هاورێ،گیانت نەخۆشە!

_بەڵێ ئێوەش گیانتان لەئازار دایە، بەڵام پێتان وایە ئازاری ئێوە لە ئازاری من نەجیب ترە.هـەمووومان وەك ناجسنان لەگەڵ یەكتر دەبزووینەوە. قسەی من ئەوەیە .فـەرمو وەڵام دەوە! چـاوی لـە ئەنـدرێی بـڕی و ددانـی دەرخستن و چاوەڕوانی وەڵام بوو .ڕەنگی بزركابوو.لێوە ئەستورەكانی وەك بەئاوێكی تیژ سوتابن هەڵقرچـابوون و دەلەرزین. ئەندرێی بەزەردەخەنەیەكی گەش و خەمناك،نیگای دوژمنانەی ڤێسۆڤشیكۆڤی لاواندەوە و گوتی :

_وەڵامت نادەمەوە.باش دەزانم قسـەكردن لەگەڵ كەسێك كەدڵی پڕە لەخوێن تەنیا دەبێتە هـۆی نارەحـەتی و تێكچوونی. دەزانم براگیان. لاوەكە چاوی بەردا ئەوە و بۆ لەیەكی لێهات: بەڵێ لەگەڵ من قسـەش ناكـەن.مـن باس و وتوویژ نازانم.ئەندرێی گـوتی: لام وایـە هـەر یـەك لەئێمـە بەشـی خـۆی كـوێرەوەری دیـوەو لـە ڕۆژە تاریكەكانی ژیانی دا وەك ئێستای تۆ ڕای بواردووە....ڤێسۆڤشیكۆڤ گوتی :ناتوانی هیچـی وا بڵێـی كـەمن هێدی كاتەوە،هیچ شتێك...گیانم وەك گورگ دەلورێنێ....

_مەبەستم ئەوە نییە ،ئەوەندەی دەزانم حاڵت ئاوا نامێنێ.ناڵێم ئێسـتا ،بەڵام چـاك دەبـێ.....دەسـتی كـرد بەپێكەنین و دەستەكانی لە شانی ڤێسۆڤشیكۆڤ دا و گوتی:

_برا گیان ئەوە لە نەخۆشییەكانی منداڵانە،وەك سووریژە وایە،هەموومان زۆر یا كەم،گران یا سوك بەگوێرەی لاوازی و بەهێزیمان توشی بووین....ئەو نەخۆشییە هەموومان دەگرێ.كاتێكی تـەنیاین و هێشـتا مانـای ژیـن نازانین و جێگا و ڕێگای خۆمان ناناسین،وا دێتە بەرچاو كەلە سەر ئەم زەوییە مرۆڤی بەڕاسـتی هـەر ئێمـەین و مەگەر بۆ قوت دان دەنا كەس لەفكری ئێمە دا نییە،پاش ماوەیەك ،كەدەبینی بێجگە لە سـینگی تۆ،سـینگی دیكەش گیانێكی پاك و خاوێنیان تێدایە،هێدی دەبیەوە....لەوەی كە پێت وابووە لە كۆنسێرتی جیهان دا تەنیا تۆ دەتوانی نۆتی ڕاست لێبدەی و ویستوتە بچیە سەر بورجی ناقوس ،لەكاتێكدا زەنگەكەت هێندە بچووكە كە لەنێو ناقوسەكانی شادمانی ڕۆژی جێژن دا كەس گوێی لێ نـابێ،تۆزێكیش بـەخۆدا دەشـكێیەوە.ئـەو دەم تـێ دەگەی كەتەنیا دەنگێكی بچوكی،بەڵام لەگەڵ ئەمەش دا ،لەنێو كۆڕی گۆرانی بێژانی بەهێزی ڕێگای حەقیقەت دا بوونت پێویستە....تێدەگەی دەڵێم چی؟

_بەڵێ تێدەگەم ،بەڵام بڕوام بەقسەكەت نییە! ئەندرێی پێكەنی و لە جێگای خـۆی هەسـتا ولـە ژوورەكـەدا دەستی كرد بەهاتوچۆ.

_منیش نەمویست بڕوات پێ بكەم.....ها!......تـۆ عارەبانـەی !ڤێسۆڤشـیكۆڤ بـەحاڵێكی پەریشـانەوە چاوێكی لە ئەندرێی كردو گوتی :.......بۆچی؟

_هیچ،وەك عارەبانە دەچێ! گڕوێ لە قاقای پێكەنینی دا .شەویلاگەی تابن گوێیان لێـك بوونـەوە. ئەنـدرێی شانەكانی هەڵتەكاند و گوتی:

_چۆن دەكرێ سوكایەتی بەمن بكەن؟

_نازانم ،بەڵام ئەوەندە هەیە كەسێك سوكایەتی بەتۆ بكا،پاشان لەڕادە بەدەر بەخۆیدا دەشكێتەوە.بە پێكەنینەوە گوتی :تۆ خەریك بووی كارەكەی بگەیەنییە ئەو ڕادەیە! دایك بانگی كرد:ئەندرێی لەوەرە سەماوەرەكە بەرە.ئەندرێی وەدەركەوت. كاتێكی ڤێسۆڤشیكۆڤ بەتەنیا مایەوە.سەیرێكی دەوروبەری خۆی كردو لاقەكانی لەنێو چەكمە قورسەكانی دا درێژكردن.خواربووەوە.دەستێكی لەبەلەكەكانی داو پاشان تەماشای بەرو پشتی دەستەكانی كرد.دەستی ئەستورو قامكی قوڵەبون.لەهەوا ڕایوەشاندن و هەستا. كەئەندرێی بەسەماوەرەوە گەڕاوە،گرویّ لەپێش ئاوێنە ڕاوەستابوو گوتی:

_ماوەیەك بوو سەرو سەكۆتی خۆم نەدیبوو،پاشان بەزەردەخەنەیەكەوە سەری ڕاوەشاند و گوتی:

_زۆر حەزناكەم. ئەندرێی تەماشایەكی كردو گوتی :گرینگ نییە. لاوەكە بەئەسپایی گوتی:

_ساشێنكا دەڵێ: سەرو روی جوان شوێنی درەوشانەوەی گیانە. ئەندرێی گوتی ئەوە ڕاست نییە،ساشێنكا خۆشی لوتی هەڵگەڕاوەتەوە،ئێسكی ڕومەتی وەك مەقەستی نوك تیژ وایە،گیانشی بۆ پاك و خاوێنی وەك ئەستێرەیە.......دانیشتنە سەر نان و چا خواردن.ڤێسۆڤشیكۆڤ پەتاتەیەكی گەورەی هەڵگرت وپارووە نانێكی هێنا وخوێی پێوە كردو هێدی و ئارام گورگ تێی بەربوو،پاروی لەزاری دابوو دەستی كرد بەقسان:

_باشە......وەزعی ئێرە چۆنە؟ كاتێكی ئەندرێی بەگەرمی بۆی دەگێڕایەوە كەچۆن پڕوپاگاندەی سۆسیالیستی لەكارخانەدا بڵاوبووەتەوە،دیسان ڕەنگی گۆڕاو كزبوو و بە دەنگێكی ڕەق گوتی:

_ئەم قسانە زۆر درێژە دەكێشن !دەبێ زووتر بچینە پێش..... دایك سیلەیەكی چاوی دایەو هەستێكی نەیارانە لەدڵی دا بزووت. ئەندرێی گوتی: ژیان ئەسپ نییە وەبەر قامچیانی بدەی تا خۆشتر بڕوا! ڤێسۆڤشیكۆڤ سەری ڕاوەشاند و گوتی : زۆری پێ دەچێ ،حەوسەلەم نییە........دەبێ چ بكەم؟ بەدڵ ساردی باسەكانی شۆڕكردنەوە.سەیرێكی ئەندرێی كردو بێ دەنگ بوو.چاوەڕوان بوو وەڵامی بدرێتەوە. ئەندرێی سەری بەردایەوەو گوتی:

_ئێمە هەموومان دەبێ فێربین، خەڵكیش فێربكەین،ئەوەیە ئەركی ئێمە، ڤێسۆڤشیكۆڤ گوتی:كەنگێ خەبات دەكەین؟

_پێش ئەوەی بچینە مەیدانی خەبات چەند جار دەمانشكێنن،باش دەزانم ،بەڵام نازانم كەنگێ كاتی خەباتی ئێمەیە،دەزانی چییە؟من لەسەر ئەوباوەڕەم كەلەپێش دا مێشك ئامادە بكەین،پاشان چەكداربین..... لاوەكە مات بوو،دیسان دەستی كرد بەخواردن،بێ ئەوەی ئاگای لێ بێ دایك تەماشای دەم وچاوە گرژییەكەی دەكرد و هەوڵی دەدا شتێكی وای تێدا بدۆزێتەوە كەخۆی لەگەڵ ئاشت بكاتەوە،كەنیگایان تێك هەڵدەنگوت دایك بڕۆی

دەبزاوتن،ئەندرێی دەستی بەسەری خۆیەوە گرتبوو،هێندێ جار بەگەرمی قسەی دەکردو پێدەکەنی و هێندێ جار لە پڕ قسەکانی دەبڕی وبەفیکە گۆرانی دەگوت.دایک لای وابوو هۆی دڵگیری و پەژارەی ڤێسۆڤشیکۆڤ دەزانێ،ئەو لاوە کەم دوو بوو.کاتێکی ئەندرێی لەبارەی مەبەستێك پرسیاری لێکرد،بەکورتی و بەبێزاری وەڵامی دەداوە.هەردوو خانە خوێ هەستیان بەوە دەکرد،ئاخرەکەی ڤێسۆڤشیکۆڤ هەستاو گوتی:

_دەمەوێ بنووم زۆر لەزیندان دا بووم،لەپڕ ئازادیان کردم وهاتمە دەرێ ،ماندووم... ..کاتێکی دەچوە چێشتخانە،تۆزێك خۆی بزاوت و بێ دەنگ بوو،پاشان دنیا کش و مات بوو،دایک بەئەسپایی بە ئەندرێی گوت:

_بیرو باوەڕێکی سامناکی هەیە! ئەندرێی سەری لەقاند و گوتی:

_کوڕێکی هێدی نییە،بەڵام چاك دەبێ ،منیش وەك ئەو وابووم ،ئەگەر دڵ بەگەرمی نەسوتێ،دووکەڵی زۆر دەکا،دایە گیان بڕۆ خوارەوە،من دەمەوێ تاوێك کتێب بخوێنمەوە.دایک هەڵسا چووە قوژبنێك قەرەوێڵەیەکی لێبوو چیتی تێ گیرابوو.ئەندرێی کەلەکن مێزەکە دانیشتبوو،گوێی لەورتە ورتی پاڕانەوە و ئاخەکانی دایک بوو.لەکاتێك دا کتێبەکەی خۆش خۆش پەڕە پەڕە دەکرد،نێو چاوانی دەسڕییەوە و سمێڵی بەقامکە درێژەکانی بادەدا و لاقیشی دەبزاوتن...چرکە چرکی سەعات لە ژوورەکەدا بڵاو دەبووەوە ،با لەشوشەی پەنجەرەکانی دەدا و ناڵەی دەهات.دایک بە ئەسپایی دەیگوت:

_خوایە خەڵکی دنیا چەند زۆرن .....هەرکەسێك بەجۆرێك لە دەست زەمانە سکاڵایەتی ....ئەوانی بەختەوەرن لەکوێن؟ ئەندرێی گوتی: خەڵکی بەختەوەریش هەن.بەم زووانە ژمارەیان زۆرتریش دەبێ .زۆر زۆرتر!

(٢١)

تەمەن خێرا تێدپەڕی .ڕۆژەکان جۆر بە جۆر بوون.هەر ڕۆژە شتێکی تازە رووی دەدا.دایک ئیتر نیگەران و ناڕەحەت نەدەبوو.رۆژ بە رۆژ خەڵکی نەناسیاو پتر بە شەو دەهاتن و بەسرتە لەگەڵ ئەندرێی دەدوان و شەو درەنگ لەسەر خۆو بێ دەنگ دەچونەوە نێو تاریکایی .لەکاتێك دا یەخەیان هەڵدەداوە و کلاوەکەیان دادەکێشا،پیاو هەستی دەکرد هەموویان دەیانەوێ گۆرانی بڵێن،بەڵام دەرەتانیان نییە و پێشی نشە و سۆزی خۆیان دەگرن.هەمیشە بەتاڵوکە بوون.هێندێکیان بەتەوس و توانج ،هێندێك گەنج و شاد وبەگوڕو ژمارەیەکیش مات وخاوەن بیر دەهاتنە بەرچاو.دایک نیشانەی تێکۆشان و بڕوا بەخۆبوونی لە هەموان دا بەدی دەکرد.تەواوی ئەو قەدو باڵاو سەر و چاوانە،هەرچەند لێك جیاوازبوون ،بەڵام لەبەر چاوی دایک بەشێوەیەك لاواز و هێدی و بەزیبك و ئیرادە و خاوەن نیگای قوڵ و شێلگیر و لاوێنەر، وەك سیمای مەسیح لە ڕێگای "ئیمائۆس" دا خۆیان دەنواند.دایک ئەوانی دەژمارد و وای دەهاتە بەرچاو کەوەك کۆمەڵێك دەورەی پاڤێلیان داوە و بوونە هۆی

ئەوەی کە دووژمن کەمتر پاڤێڵ ببینێ. شەوێك کیژێکی گورج و گۆڵ و قژ بادراو لە شارەوە هات،پاکەتێکی بۆ ئەندرێی هێنابوو.وەختی ڕۆیشتن بەنیگایەکی بەکەیف و پرشنگدارەوە بە دایکی گوت:

_هاوڕێ ، خوا حافیز! دایك پێش زەردەخەنەی خۆی گرت و گوتی :بەخێرچی! تا بەردەرگا لە گەڵی چوو.لە پەنجەرەوە تەماشای "هاوڕێی " ی کرد کە تەڕ و تازە وەك گوڵی بەهار و وەك پەپولە گورج و سوك بە کۆڵاندا تێپەڕی .کەلەبەرچاوانی وون بوو،دایك لە بەرخۆیەوە گوتی :

_ئاخ ! گیانەکەم یا خوا بۆ تەواوی ژیانت هاوڕێیەکی باشت بەنسیب ببێ. دەیدیت و زۆربەی ئەوکەسانەی لە شارەوە دێن،شتێکی منداڵانەیان لەسەر و چاویان دیارە .پاشان بزەیەکی دەهاتێ و هەر لەو کاتەدا سەرسوڕمانێك لەبارەی ئەو باوەڕەی کەڕۆژ بە ڕۆژ هەستی بە پتەوبوونی دەکرد،کاری تێدەکرد و ئاواتی ئەوان لەبارەی سەرکەوتنی دادپەروەرییەوە، دڵخۆشی دەکرد و گەرمی دادەهێنا ،کاتێك لەو بارەوە قسەیان دەکرد، بێ ئیرادە هەناسەی هەڵدەکێشا و پەژارەیەکی نامەعلوم دایدەگرت.بەڵام ئەوەی بەتایبەتی کاری تێدەکرد ،ساکاریی و لەخۆ بوردوویی پیاوانەو لە ڕادەبەدەری ئەوان بوو. کاتێك میوانەکان لە بارەی ژیانەوە قسەیان دەکرد ،زۆر شت تێدەگەیشت .هەستی دەکرد بەراستی سەرچاوەی ڕاستەقینەی چارەڕەشی مرۆڤیان دۆزیوەتەوە.خۆی بەوە ڕادەهێنا کە بڕوا بە بیرو باوەڕیان بکا.بەڵام لەناخی دڵەوە بڕوای بەوە نەبوو کەبتوانن بەگوێرەی بیر و باوەڕی خۆیان ژیان بگۆڕن.یا ئەو هێزەیان هەبێ کەتەواوی کرێکاران بۆ لای خۆیان ڕابکێشن.هەموو کەسی دەیەوێ هەر ئەورۆژە تێر بێ و هیچ کەسیش ئەگەر بتوانێ ئێستا نانەکەی بخوا،حازر نییە تەنانەت بۆ حەوتویەکیش وە دووای بخا .ژمارەی ئەو کەسانەی ئەم ڕێگا دوورە دەگرنە بەر کەم دەبێ .هەموو چاوێك ئەوە نابینێ کەئەم ڕێگایە بۆلای وڵاتێکی ئەفسانەیی برایەتی مرۆڤ ڕێنوێنی دەکا .هەر لەبەر ئەوە،لەگەڵ ڕیش و سمێڵ و سەروچاوی ماندووشیان،تەواوی ئەو کەسانەی بە منداڵ دەهاتە بەرچاو. سەری دەلەقاندو لە دڵی خۆیدا دەیگوت : خۆشەویستەکەم ! هەمووی ئەوانە جارێ ژیانێکی خۆشیان هەبوو کە لەگەڵ ژیریی و وریایی تێکەڵ بووبوو.هەموویان باسی چاکەیان دەکردو ئاواتیان ئەوەبوو ئەوەی دەیزانن فێری خەڵکیشی بکەن.بەبێ دڕێخی ئەو کارەیان دەکرد.دایك تێدەگەیشت کە دەکرێ مرۆڤ سەرەڕای مەترسیش ئەو ژیانەی پێ خۆش بێ و بە داخ و خەفەتەوە ئاوڕی وەڕابردوو دەدایەوە کە تەمەنی وەك هەودایەکی باریك و تاریك بێ بەرهەم و بەروبوو تێپەڕیوە.بێ ئەوەی تێ بگا کەم کەم هەستی بە پێویست بوونی ئەو ژیانە تازە دەکرد .پێشتر هەرگیز هەستی بەوە نەکرد بوو کە بوونی خۆی بۆ هیچ کەس پێویستە.بەڵام ئێستا باش دەیزانی کەزۆرکەس پێویستیان پێ هەیە.ئەو هەستە تازەو بەتامە ،دەبوو بەهۆی ئەوە کەدیسان سەری بەرز ڕابگرێ.دیسان بەهەستی ئەوە کە ئەرکێك بەجێ دەگەیەنێ،نوسراوەکانی دەگەیاندە کارخانە.بیری لە زۆر فڕوفێڵی ژیرانە کردبووەوە.پاسەوانەکان

لەبەر ئەوەی بەدیتنی راهاتبوون،ئیتر سەرنجیان نەدەدایە.لەگەڵ ئەوەش چەند جاریان پشکنی .هەمیشە ئەو ڕۆژە دەیان پشکنی کەڕۆژی پێشتر بەیاننامە لەکارخانەدا بڵاو کرابووەوە.دەیزانی.ئەگەر هیچی پێ دەبوو، جاسوس و پاسەوانەکانی لەخۆی دڕدۆنگ دەکرد.دەیانگرت،دەیگەڕان،ئەویش چونکە هیچی پێ نەبوو،تووڕە دەبوو،جنێوی پێدەدان،گاڵتەی پێ دەکردن.کە پاسەوانەکان بە خۆدا دەشکانەوە ،شانازی بە وریایی خۆی دەکرد.ئەو بەزمەی پێ خۆش بوو. ئیتر ڤێسۆڤشیکۆڤیان لە کارخانەدا رانەگرت. لەکن دارفرۆشێك دامەزراو کاری دەرکرد.لە بەیانیەوە تائێواریێ بە دووای بارەدار و تەختەدا دەگەڕا.دایك هەموو ڕۆژێ چاوی پێ دەکەوت.جوتە ئەسپێکی ڕەش لاقیان لە ژێر قورسایی باردا دەلەرزی و بە خۆیان ڕادەگرت .پیرو کەوتوو هەر ئێسك و پێست مابوون و بەزەحمەت سەریان هەڵدەتەکاند.لە ماندوویان مژۆڵی چاوە سیسسەکانیان لێك دەدا.بە دووای ئەوان دا داری ئەستورو درێژ بەتەقەتەق لە عەرزی دەخشان و تەق و هۆڕیان دەنگی دەدایەوە.ڤێسۆڤشیکۆڤ گڕوێ،چڵکن،پیس،بەجلی شڕ وشۆڵ و چەکمەی قورسەوە،لەکاتێکدا کلاوەکەی تاسەر برۆیان دادەکێشا،نالەبارو شل و شەپڕێو ،بێ ئەوەی هەوساری ئەسپەکان بگرێ،پێ بە پێی ئەوان دەڕۆیشت.سەری بەردەداوە و چاوی لە عەرزی دەبڕین تا هیچ شتێك نەبینێ.ئەسپەکان کوێر کوێرانە راست بەرەو ئەو خەڵك و عارەبانانە دەڕۆیشتن کە ڕۆبەڕویان دەهاتن.جنێو،قسەی سوك،تێوە خوڕین و هاواری بەتوڕەیی وەك هەنگ لە دەوری سەرو گوێی ڤێسۆڤشیکۆڤ دا وزە وزیان بوو.بێ ئەوەی سەری هەڵبڕێ و وەڵام بداتەوە، بە ئاهەنگێکی دڵتەزێن و خەفەتبار فیکەی دەکێشا و توند ئەسپەکانی دەنگ دەدا:

_باشە، ئەو جنێوانە بخۆ، نۆشی گیانت بێ !

کاتێکی هاوڕێیان بۆ خوێندنەوەی ئاخرین ژمارەی ڕۆژنامە لە ماڵی ئەندرێی کۆدەبوونەوە، ڤێسۆڤشیکۆڤ دەهات و یەك دوو سەعات گوێی دەدایە.پاش ڕۆژنامە خوێندنەوە باس و لێکۆڵینەوە دەست پێ دەکرا.بەڵام گڕوێ لەباس و وتووێژدا بەشدار نەدەبوو. دووای هەموان دەڕۆیشت کەبەتەنیا لەگەڵ ئەندرێی دەمایەوە ،وەبەر پرسیارانی دەدا:

_کێ لە هەموان تاوانبارترە؟

_ئەو کەسەی پێش هەموو کەس گوتویە:"ئەمە ئی منە".ئەندرێی بەپێکەنینەوە دەیگوت:

_هەزاران ساڵ بەسەر مردنی ئەو کابرایەدا تێ پەڕیوە،کەوابوو خۆ ماندوو کردنی فایدە نییە!

_باشە،ئەی دەوڵەمەند و خاوەن دراو و دەسەڵاتدارەکان چۆن؟ ئەوان حەقیانە؟ ئەندرێی دەستی بەڵاسەری دەگرت و کەمێك سمێڵەکانی بادەدا و بە ساکاری بەڵام ڕاست و ڕەوان ماوەیەکی زۆر لە بارەی ژیانی مرۆڤەوە قسەی بۆ دەکرد.کەچی هەمیشە دەگەیشتە ئەو ئەنجامە کەهەموو خەڵك تاوانباران.ڤێسۆڤشیکۆڤ ئەم بەشەی

بە دڵ نەدەبوو.لێوە ئەستورەکانی توند پێکەوە دەنوساند و سەری رادەوەشاند.بە دەنگێک کە بێ بڕوایی لێ دیار بوو دەیگوت: وانییە و پاشان بە رووگرژی و نارەزایی دەڕۆیشت. جارێکیان هاواری کرد: نا،وانییە، دەبێ لەم نێوەدا تاوانبار هەبن....ئەم جۆرە کەسانە هەن،پێت دەڵێم،دەبێ بەبێ زەیی تەواوی ژیانیان لە رەگ و ریشەوە دەربێنین .هەر وەك زەوییەکی بژار و گیا و گوڵی بێ کەڵك داپۆشیبێ ، دەبێ وەری گێڕین.دایك گوتی: رۆژێك ئیسای ئەوەی بەرپرسی بەسەر کردنەوەی کرێکارانە،باسی تۆی دەکرد و ئەم قسەی دەکرد.ڤێسۆڤشیکۆڤ تۆزێك مات بوو،پاشان پرسی: ئیسای؟

_بەڵێ!چەند کابرایەکی ناجسنە.خۆی لە خەڵك مات کردووە و زۆر بەقسە و باس و بە پرسیارە. لەم دووایيانەدا زۆر جار دێتە گەڕەکی ئێمە و لە پاش پەنجەرانەوە تەماشا دەکا. بەڵێ! لە پشت پەنجەرەکانی ئێوەش! دایك لەسەر جێگاکەی خۆی راکشابوو،سەر و سەکوتی ئەوی پێ نەدەبینرا، بەڵام کاتێکی ئەندرێی بە توندی گوتی:

_جا چیە؟ با بێتە کۆڵان و تەماشای پەنجەرەی ئێمەش بکا،رێگای هەیە و بۆ خۆی دەخولێتەوە. دایك هەستی کرد کە لەو بارەوە زۆر بلێی کردووە. ڤێسۆڤشیکۆڤ بە دەنگێکی گیراو گوڕاندی:،نا، راوەستە ، ئەوە تاوانبارێك! ئەندرێی پرسی :تاوانبار؟ لە چ بارێکەوە؟ لەبارەی ئەحمەقییەوە؟ گڕوێ وەڵامی نەداوە و رۆیشت.ئەندرێی لە کاتێك دا وەك جاڵجاڵۆکە لاقە باریکەکانی بە دووای خۆی دا رادەکێشا،بە ماندوویی و لەسەرخۆ بە نێو ژوورەکەدا دەهات و دەچوو.چەکمەکانی دەرهێنا بوو تا دەنگیان نەیە و دایك نارەحەت نەکا،بەڵام پیرەژن خەوی لێنەدەکەوت.دووای رۆیشتنی ڤێسۆشیکۆڤ ،دایك بە نیگەرانیەوە گوتی:

_من لەو پیاوە دەترسم،هەر دەڵێی کورەیە زوو دادەگیرسێ و سوور دەبێتەوە.

_بەڵێ وایە.کوڕێکە زوو تووڕە دەبێ. دایە گیان لەبارەی ئیسای قەت قسەی لەگەڵ مەکە.ئیسای بەڕاستی جاسوسە و تەنانەت دراویش وەردەگرێ.

_سەیر نییە ، دۆستی هەرە باشی ژاندارمێکە. ئەندرێی بەنیگەرانییەوە قسەکانی درێژە پێدا.ئاخرەکەی ڤێسۆڤشیکۆڤ ملی ئیسای هەڵدەبڕێ.بزانە چینی دەسەڵاتدار چ هەستێك لەنێو چینی خوارووەدا پێك دێنن.کاتێکی تەواوی ئەو کەسانە وەك گڕوێ هەست بە وەزعی نالەباری خۆیان بکەن و حەوسەلەیان نەمێنی،بزانە چ دەقەومێ؟ خوێن بە ئاسماندا هەڵدەپرژێ و عەرزیش وەك قەوزەی سوور داپۆشرابێ وای لێ دێ. دایك وەك تا گرتبێتی گوتی : ئەندرێی گیان: زۆر جێگای ترسە! ئەندرێی بەئەسپایی گوتی :مێشیان قوت نەدابایە،نەدەڕشانەوە.دایە گیان ئاوایە.بەڵام هەر دڵۆپە خوێنێکی ئەوان لە پێش دا بە چۆمێك فرمێسکی کۆمەڵانی گەڵ شۆراوەتەوە.لە پڕ بزەیەکی هاتێ و گوتی:

_ئەم بەشە دادپەروەرانەیە،بەڵام جێگای دڵخۆشی نییە.

(٢٢)

ڕۆژێکی یەك شەمۆ کاتێکی دایك لە دووکانی بەقاڵی دەهاتەوە، دەرگای کردەوە و لە پڕ شـادیو خۆشـییەك وەك بارانی بەهاری بەسەری دا باری .گوێی لە دەنگی بەرزی پاڤێڵ بوو قسەی دەکرد. ئەندرێی هاواری دەکرد ئەوەتا هاتەوە! دایك دیتی کوڕەکەی بۆ لای دێ و هەستێك دەم و چاوی ڕوون کردووتـەوە کـە جێگـای هیـوا و هومێدە، لەکاتێك دا لە خۆشیان حەپەسابوو گوتی: شوکر هاتیەوە ماڵێ! دانیشت. پاڤێڵ بـە ڕەنگـی بزڕکـاو خۆی بۆ خوار کردەوە و فرمێسکی دەچاوان گەڕان و لێوەکانی دەلەرزین.تاوێکی مات بوو.دایك بێ ئەوەی قسە بکا لە باڵای هەڵدەڕوانی.ئەندرێی سەری بەرداوە و بە فیکە کردن بەپێشیان دا تێپەڕی و وەدوورکەوت. پاڤێـڵ بە پەنجەی لەرزۆك دەستی دایکی گوشی و بە دەنگێکی نەرم و بەسۆز گوتی:

_دایە گیان سوپاس! دایك لەخۆشی دیتنی کوڕەکەی و ئاهەنگی دەنگی،دەلـەرزی.دەسـتێکی بەقـژەکانی دا هێنا و لە کاتێك دا دەیویست بێتەوە سەرخۆ و دڵە کوتەی خۆی بووەستێنێ گوتی:

_خوا ئاگادارت بێ، سوپاس بۆچی؟

_بۆئەوەی کەلە بەجێ گەیاندنی کارێکی گرینگ دا یارمەتیمان دەکـەی !سـوپاس خۆشەویسـتم.شـانازیەکی گەورەیە پیاو بتوانێ بڵێ دایکی لە باری مەعنەویشەوە خزمیەتی... دایك وەڵامی نەداوە.قسەکانی پـاڤێڵی بە دڵێکی ئاواڵە و گوشادەوە وەرگرت و بەتاسەوە تەماشای کرد. پاڤێڵی وەك تیشکێکی روناك و نزیك دەهاتە بەرچاو.

_دایە گیان ،بێ دەنگ بووم ...باش دەمزانـی لـە ژیـانم دا هێنـدێ شـت هـەن کـەتۆ نیگـەران و خـەمبار دەکەن.سکم پێت دەسوتا،بەڵام چارم نەبوو،نەمـدەزانی چ بکـەم.پـێم وابـوو هـەرگیز لەگـەڵ ئێمـە ناکـەوی و بیروباوەڕی ئێمە وەرناگری. بەڵام مات و بێ دەنگ بووی.ئەم مەسـەلە بـۆ مـن خەفـەت هێنـەرە. دایـك زۆری پێخۆش بوو ئەندرێی وەبیر کوڕەکەی بێنێتەوە گوتی:

_ئەندرێی زۆر شتی فێری من کرد. پاڤێڵ بە پێکەنینەوە گوتی:هەموو کارەکانی تۆی بۆ گێڕاومەوە.

_پێگۆریش هەروا.ئێمە خەڵکی گوندێکین....ئەندرێی دەیویست پێم بخوێنێ.

_باشە،شەرمت دەکرد.بەدزی و بەتەنیای دەتخوێند. دایك بەشەرمەوە گـوتی :وادیـارە هەمیشـە ئاگـای لـێم بووە.لە کاتێك دا دڵی پڕ بوو لە خۆشی و شادی،پێشنیاری کرد:

_با بانگی بکەینەوە.وەدەرکەوت تا لێمان نەبێتە دڵۆ.دایکی نییە. پاڤێڵ دەرگاکەی کردەوە و بانگی کرد:ئەندرێی!.....لەکوێی؟

_لێرە دار ورد دەکەم....

_درەنگ نابێ....وەرەوە!

_بە چاوان.... بەڵام ئەندرێی دەست بەجێ نەهات و لەبەر دەرگای چێشتخانە وەك یەکێکی پڕ کار گوتی:

_دەبێ بە ڤێسۆڤشیکۆڤ بڵێین دارمان بۆ بێنی.هێندەمان نەماوە. دەزانی زیندان بۆ پاڤێڵ چەندی کەڵك بووە.لەجیاتی تەمبێ،یاخییەکانی قەڵەو دەکا....دایك پێکەنی.دڵی بەهێدی لێی دەدا.دەتگوت سەرخۆشی بەختەوەرییە.بەڵام ئاواتی ئەوە بوو کە هەمیشە کوڕەکەی بەهێدی و هێمنی ببینێ.گیانی لە رادەبەدەر شادبوو.دەیویست هەوڵێن شادی و خۆشی تەمەنی،هەروەك هاتوە هەمیشە لەدڵی دا بمێنێتەوە.وەك لەوە بترسێ کەشادی و خۆشییەکەی کەم بێتەوە.وەك راوچیەك کەباڵندەیەکی سەیر بگرێ،بە پەلە ترسەکەی شاردەوە و پێشنیاری کرد:

_ پاڤێڵ هێشتا نانت نەخواردووە،با بچین نان بخۆین!

نا،دوێنێ بەڕێوەبەری زیندان پێی گوتم بڕیار دراوە ئازادت بکەن.لەو دەمەوە تائێستا برسیم نەبووە.بۆ ئەندرێی گێڕایەوەو گوتی:هەوەڵ کەسێکی لێرە توشی بووم سیزۆڤی پیربوو.کەچاوی بەمن کەوت،هات چاك و خۆشی لەگەڵ کردم.لەبەرئەوەی لەژێر چاوەدێری پۆلیس دام،پێم گوت ئاگای لە خۆ بێ.لە وەڵام دا گوتی:"گرینگ نییە".دەزانی لەبارەی برازاکەیەوە چی پرسی؟:"کردەوەی فیێدیا لەزیندان باش نەبوو؟".پێم گوت:مەبەستت لە کردەوەی باسی زیندان چییە؟گوتی :مەبەستم ئەوەیە کە پیاو لە بارەی هاوڕێکانییەوە زۆر قسەنەکا.کاتێکی پێم گوت:فیۆدۆر کوڕێکی ژیر و راستە،دەستی بە ریشی دا هێناو گوتی:ئێمە-بنەماڵەی سیزۆڤ پیاوی دەغەڵ و خراپمان تێدا هەڵنەکەوتوو". ئەندرێی سەری هەڵێنا و گوتی : ئەو پیرە مێردە بێ عەقل نییە....زۆر جار پێکەوە قسەدەکەین .پیاوێکی باشە.فێدیا بەم زووانە ئازاد دەبێ؟

_ڕەنگە هەر لەم رۆژانەدا ئازاد ببێ...لام وایە هەمووان بەرەڵڵادەکەن. بێجگە لە قسەکانی ئیسای،بەڵگەی تریان لەدژی ئێمە بە دەستەوە نییە.ئیسایش ئاگاداری چی لە سەر ئێمە هەبووە؟ دایك دەهات و دەچوو و تەماشای کوڕەکەی دەکرد.ئەندرێی لە پێش پەنجەرە ڕاوەستابوو،دەستی لەپشتەوە گرتبوو،گوێی بۆ قسەکانی پاڤێڵ راگرتبوو، پاڤێڵ لە ژووری دا دەهات و دەچوو.ریشێکی هێشتبووەوە،وەك ئاڵقەی وردی رەش و جوان رومەتی داپۆشیبوو.چاوەکانی نیگایەکی خەمباریان هەبوو. دایك نانی دانا و گوتی : دانیشن! ئەندرێی لەسەر

نان خواردن مەسەلەی ڕێبینی هێنا گۆڕێ.پاش ئەوەی تەواوی بەسەرهاتەکەی گێڕاوە، پاڤێل بە پەژارەوە گوتی:

_ئەگەر لێرە بام،ئەمدەهێشت ئاوا بڕوا.بێجگە لە هەستێکی سەربزێوی بێرو باوەڕێکی ئاڵوز چی لەگەڵ خۆی بردەوە؟ ئەندرێی بەپێکەنینەوە گوتی:کابرایەك تەمەنی گەیشتبێتە چل ساڵ و ماوەیەکی زۆر لەگەڵ دڕدۆنگی و بەدگومانی گیانی خۆی لە کیشەدا بوبێ،گۆڕانی دژوارە... .ئەندرێی و پاڤێڵ دەستیان بە قسان کرد.وشەو زاراوەی ئەوتۆیان بەکاردەهێنا کە دایك لێیان تێنەدەگەیشت.نان خواردن تەواوبووبوو،ئەوان هێشتا بە وشە و زاراوەی زانایانە یەکتریان دەکوتا.هێندێ جار قسەی ساکاریشیان دەکرد. پاڤێڵ بە پێداگرتن گوتی:

_ئێمە ڕێگای خۆمان درێژە پێدەدەین و تەنانەت هەنگاوێکیش لانادەین.ئەگەر لەو ڕێیەدا توشی دە هەزار دوژمنیش ببین. دایك گوێی دەدایە.وا تێگەیشت کە پاڤێڵ وەرزێڕی خۆش ناوێن و ئەندرێی لایەنگریانە.لەسەر ئەو باوەڕەیە کە دەبێ فێری چاکەیان بکەین. دایك باشتر لەقسەکانی ئەندرێی تێدەگەیشت و لای وابوو حەقی ئەوە.هەموو جارێ کەئەندرێی قسەیەکی بە پاڤێڵ دەگوت،دایك گوێی قوت دەکردەوە و پشوی رادەگرت و چاوەڕوانی وەڵامی کوڕەکەی دەبوو،تا بزانێ لە قسەکانی ئەندرێی دڵی یەشاوە یان نا.بێ ئەوەی لێك توورەبن،قسەیان دەکرد.دایك هێندێ جار لە کوڕەکەی دەپرسی :

_ پاڤێڵ، وایە؟

_بەڵێ وایە. ئەندرێی بە تەوس و لاتاو دەیگوت:

_کاکە وادیارە زۆرت خواردووە و نەتجوییوە.پاروت لە گەرودایە و ئێڵنج دەدەی. پاڤێڵ ئامۆژگاری دەکردو دەیگوت: قسەی قۆڕ مەکە.

_من ئەوەندە جیددیم،هەروەك لە ناشتنی مردوویەك دا بەشداری بم وایە... .دایك سەری دەلەقاند وپێدەکەنی.

(٢٣)

بەهار نزیك دەبووەوە،بەفرەکان دەتوانەوە و قوڕو قوڕمی دووکەڵکێشەکانی کارخانە کە لەژێر بەفری سپی دا شارابوونەوە،دەردەکەوتن.ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ پتر دەبوو و گەڕەك قوڕ وچلپاو تر و پیس تر دەبوو.بەرۆژ لە گوێسوانان ئاو دەچۆڕایەوە و خانوەکان وەك ئارەقیان کردبێ هەڵمیان لێ هەڵدەستا.بەشەو شیشە سەهۆڵ بە زۆر جێگاوە

شۆڕ دەبوونەوە و بەحاڵ دەتروسكانەوە.خۆر زیاتر دەردەكەوت و جۆگەلـەكان بـە هێـدی و ئـارامی ئاواتـەكانی بەهاری لە گەڕەك دەنگی دەداوە.خەڵك خۆی بۆ جێژنی هەوەڵی مانگی ئەیار ئامادە دەكرد. لە كارخانە و لـە گەڕەك دا نووسراوە بڵاو كرابوونەوە و گرنگی و مانای ئەو جێژنەیان تێدا رون كرابووەوە.تەنانەت ئـەو لاوانـەش كە لەگەڵ سۆسیالیستەكان هیچ شتێكی هاوبەشیان نەبوو،كاتی خوێندنەوەی نوسراوەكان دەیانگوت:پێویستە بۆ ئەو جێژنە خۆ ئامادە بكەین.ڤێسۆڤشیكۆڤ بە زەردەخەنەیـەكی خـەمبارەوە هـاواری كـرد:زۆر زۆر نییـە.یـاری خۆشارەوەكێ بەسە. فێدیا مازین كەیفی دەكرد.زۆر لاواز بووبوو.لە بارەی تـووڕەیی و خـۆگرتن و قسـەكردنەوە دەتگوت چووڕە پۆپنەیە كەوتوەتە قەفەسەوە.هەمیشە لەگەڵ یاكۆڤسۆمۆڤ كە سەرەڕای منـداڵی،كوڕێكی كـەم دوو و جیددی بوو و تازە لە شار كاری دیتبووەوە،پێكەوە دەهـاتن.سـامۆیلۆڤ كـە لەزینـدان دا ریشـی سـورتر بووبوو. لەگەڵ ڤاسیلی گۆسیف و بوكین و دراگونۆڤ و چەند كەسی تر، چەكیان بە پێوست دەزانی.بەڵام پاڤێڵ و ئەنـدرێی و سـۆمۆڤ لـە سـەر ئـەوە بڕوایـە نـەبوون. لـەو كاتـەدا بێگـۆر گەیشـتەجێ.وەك هەمیشـە ماندوو،بەهەناسەبڕكە و چۆڕاوگەی ئارەق،بە پێكەنیەوە گوتی: هاوڕێیان!گـۆڕینی رێكخـراوی ئێسـتا كـارێكی گەورەیە.بەڵام بۆ ئەوەی هاسانتر ئەنجام بدرێ،پێویستە من پێڵاوێكی تازە بكڕم.پۆتینـە دڕاو و پـڕ لـەئاوەكانی نیشان دا.گالۆشەكانم هیچیان پێوە نەماوە.هەموو رۆژێ لاقم تەڕ دەكەن.بەر لەوەی بەئاشـكرا و بـە چەشـنێكی گشتی دنیای كۆن وەربگێرین،نامەوێ بچمە ژێر خاك.هـەر بۆیەش،لەگـەڵ رەت كردنـەوەی پێشـنیاری هـاوڕێ سامۆیلۆڤ لە بارەی خۆنواندنی چەكدارانەوە،پێشنیار دەكەم جوتە چەكمەیەكی قایم بۆمن بكڕن،چوونكە دڵنیـام ئەو كارە بۆ سەركەوتنی سۆسیالیزم لەبەربڵاوترین پێك هەڵپرژان كەڵكی پترە!هەروەها بەزمانی گـیراو مێـژووی جولانەوەی چینی كرێكاری رون كردەوە و نیشانی دا كەچۆن لەولاتەكانی تردا كۆمەڵانی خەڵك خـەریكن ژیـانی خۆیان باشتر دەكەن. دایك قسەكانی بێگۆری پێخۆش بوو.وتارەكەی بەچەشنێكی سەیر كـاری تێكـرد.ئـەو دەم بەرچاوی خۆی كەدووژمنە هەرە خراپەكانی گەل،ئەوانەی ئەویان فریوداوە،ئەو زگ زل و بـێ بـەزەیی وفێڵبازانـە بوون كە كولمەیان سوور دەچوون.كاتێكی دەسەڵاتی قەیسەر ژیانی ئەوانی ناخۆش دەكرد،كرێكاریان هـان دەدان تا دەسەڵات بگرنە دەست.پاشان كە خەڵك ڕادەپەڕی ودەسەڵاتیان لە دەست ئیمپڕاتۆر دەردەهێنا،هەر ئـەو ورگ زلانە بە ژێری دەسـەڵاتەكەیان دەگرتـە دەسـت و كرێكاریـان بـۆ كۆلیـت و خـانووە قوڕەكـان دەنـاردن.ئەگـەر ویستبایان باس و وتووێژیان لەگەڵ بكەن،بەسەدان و هەزارانیان لێ دەكوشتن. جارێك كە باسی بێگۆریان دەكرد، پاڤێڵ گوتی:

_تۆ دەزانی ئەندرێی،ئەوانەی زۆر پێدەكەنن،دڵیان هەمیشە لە ئازاردایە؟ئەندرێی تاوێك مات بوو،مژۆڵەكانی لەسەر یەك دانان و گوتی:

_وانییه،ئەگەر وابایە دەبوو خەڵكی روسیا بە پێكەنین مردبان....

ناتاشاش گەڕاوە.ئەو لەشارێكی تر گیرابوو.بەڵام هیچ نەگۆڕابوو.دایك دەیدیت ئەندرێی بەچاوپێكەوتنی ئەو كیژە دەكرێتەوە و شادتر دەبێ.بەلاتاوێك كەلەبەر ناجسنی نەبوو لەگەڵ هەمووان گاڵتەدەكا.وادەكا ناتاشا پێبكەنێ .بەڵام پاش ڕۆیشتنی ناتاشا بەپەژارەوە سرودە زۆرەكانی خۆی بە فیكە دەگوت و لە ژوورێدا لاقی بەدووای خۆیدا ڕادەكێشا و هاتوچۆی دەكرد.ساشێنكا زۆر جار دەهات و هەمیشە بەپەلە بوو.ڕۆژ بە ڕۆژ روگرژتر دەبوو.جارێك كە   پاڤێڵ لەگەڵی وەدەركەوت بەڕێی بكا ودەرگای لە دەرێ ڕا پێوە دا ،دایك گوێی لە وتوێژێكی توند بوو. كچكەكە بەئەسپایی پرسی :

_تۆ ئاڵا هەڵدەگری ؟

_بەڵێ.

_بڕیارت داوە؟

_بەڵێ حەقی خۆمە.

_دیسان دەتگرنەوە.   پاڤێڵ مات بوو.ساشێنكا قسەكەی درێژە پێدا:

_شتی وا نابێ.....پاشان بێ دەنگ بوو.   پاڤێڵ پرسی :چی؟

_با یەكی دیكە....   پاڤێڵ بە لێبڕان و ئیرادەوە گوتی :نا!

_تۆزێك بیربكەوە.قسەت دەڕوا....خۆشیان دەوێی....تۆ و ئەندرێی لێرە رابەرن....بزانە ئەگەر ئازاد بن دەتوانن چەندە كاربكەن....بیربكەوە....چونكە لەوانەیە بۆ شوێنێ زۆر دوور،دوورت بخەنەوە.بۆماوەی چەند ساڵ.... دایك واتێگەیشت كە هەستێك لە دەنگی كچكەكە دا هەیە كەخۆشی ئاگای لێیەتی،وەك ترسێك،پەرێشانییەك.قسەكانی ساشێنكا وەك دڵۆپەی بەفراو دەڕژانە دڵی دایكانەی. پاڤێڵ گوتی:نا لێبڕاوم.بەهیچ جۆر لەو بڕیارە پاشگەز نابمەوە.

_ئەگەر منیش تكات لێ بكەم ....تەنانەت ئەگەر....   پاڤێڵ بە دەنگێكی زۆر جیددی قسەكەی پێ بڕی وگوتی:

_نابێ تۆ وا قسەكە بكەی ....چۆن بیر دەكەیەوە؟ تۆ نابێ ئەو قسانە بكەی.

_هەرچی بێ ئینسانم!   پاڤێڵ زۆر لەسەرخۆ ،بە دەنگێكی نەرم،هەر وەك بە زەحمەت هەناسە هەڵكێشێ ،لە وەڵامدا گوتی:

_ئینسانێكی   باش و مێهرەبان،ئینسانێكی لای من خۆشەویست.....ئەوەندە خۆشەویست....هەربۆیەش ،ابێ ئەو قسانە بكەی.كیژەكە گوتی:خوا حافیز.

دایك لە دەنگی پانییەكانی تێگەیشت كە ساشێنكا خۆش دەڕوا , لەوانەیە غار بدا. پاڤێلّ تا دەركی حەوشە وەدوای كەوت. ترسێكی خەفەت هێنەر و پشت شكێن بە سەر دایك دا زاڵ بوو.لەمەسەلەكە نەگەیشتبوو.بەلاّم هەستی دەكرد كەبەلاّیەكی تازە وكارەساتێكی گەورە خۆی لە بۆسە ناوە.ئەو پرسیارەش"دەیەویّ چ بكا"وەك بزمارێك لە مێشكی دەدا.

پاڤێلّ لەگەلّ ئەندرێی گەڕانەوە چێشتخانە.ئەندرێی سەری ڕادەوەشاند و دەیگوت:

_ئاخ! هاوار لە دەستی ئەو"نیسای"یە،بووەتە بەلاّ.چی لیّ بكەین؟

پاڤێلّ بە گرژی وەلاّمی داوە:دەبیّ ئامۆژگاری بكەین تا دەست لە جاسوسی هەلّبگریّ.

ئەندرێی كلاوەكەی بۆ قوژبنێك تورِ هەلّداو گوتی:ئەو كەسەی ئامۆژگاری بكا بە گرتنی دەدا.

دایك سەری بەرداوە و پرسی :

_ پاڤێلّ دەتەویّ چ بكەی؟

_كەنگیّ ....ئێستا؟

_هەوەلّی مانگی ئەیار.

پاڤێلّ دەنگی كز كرد وگوتی:

_ئای! دەمەویّ ئالاّ بە دەست وە پێش خەلّك كەوم.بیّ گومان دیسان دەمگرنەوە و زیندانیم دەكەن.

دایك چاوی سوور هەلّگەران.وەك كەسێكی لەرزو تا دایگریّ لە پرِ زاری وشك بوو. پاڤێلّ دەستی گرت و لاواندیەوە:

_دایە گیان !پێویستە ئەو كارە بكەم.بەختەوەری لەوە دایە !دایك سەری هەلّێنا و بەخەمناكی گوتی:مـن هیچم نەگوتووە!بەلاّم كەچاوی بە نیگای لێبڕاوی پاڤێلّ كەوت،دیسان سەری بەرداوە. پاڤێلّ دەستی دایكی بەردا و هەناسەیەكی هەلّكێشا و بەسەر كۆنە كردنەوە گوتی:

_تۆ دەبیّ حەزبكەی .نەك خەم بخۆی .كەنگیّ وای لیّ دیّ كە دایكەكان بەخۆشی و شادییەوە رۆلّەكانیان بەرەو مردن بەریّ كەن.

ئەندرێی بۆلّەیەكی لێهات :

_هەی......هەی.مندالّی ئێمە تەماشاكە،سواری ئەسپە دارینە بووە و ٔلینگی دەدا. دایك دووپاتی دەكردەوە: من هیچم نەگوتووە.ریگات لێناگرم.ئەگەر سكم بە تۆ دەسوتیّ پەیوەندی بە خۆمەوە هەیە. پاڤێلیّ تۆزێكی لیّ دوور كەوتەوە.دایك بیستی كەقسەی جیددی و بە تانوتەوە دەكا:

_هێندێک لەبەر خۆشەویستی دەبنە کۆسپی سەر ڕیگای مرۆڤ. دایک لەرزی و لەترسی ئەوەی نەکا دیسان قسەی دڵتەزێن بکا،بەدەنگ بانگی کرد:

_ پاڤێڵ ئەم قسانە مەکە....دەزانم لەبەر خاتری هاوڕێیان ناچاری .....

_نا ! لەبەر خاتری خۆم.....دەمتوانی ئەو کارە نەکەم ،بەڵام پێم خۆشە و دەیکەم!ئەندرێی لەبەر دەرگا ڕاوەستا بوو ،هەر دەتگوت لەچوارچێوە گیراوە.بەژنی لە دەرگاکە بەرزتر بوو.لاقی نوشتاندبووەوە.شانێکی وەلا شیپانەی دابوو،سەر و مل وشانەکەی دیکەی هێنا بوونە پێشێ.بە تورەیی چاوی لە پاڤێڵ بڕی وگوتی:

_کاکە باشتر بوو هێندەی لەسەرنەڕۆی .وەك مارمێلکە دەچوو کەلە قەڵشتە بەردێك دا خۆی شاردبێتەوە. دایک خەریك بوو بگری،بەڵام چونکە نەیدەویست پاڤێڵ بزانێ ،لەپڕ لەبن لێویەوە گوتی:

_ئاخ! لەبیرم چوبووەوە...... وەدەرکەوت و لە ژێر گوێ سوانە سەری بە دیواریەوە نا وپێشی فرمێسکانی بەرەڵلا کرد.بێ دەنگ وبەئاستەم دەگریا.دەتگوت خوێنی دڵی بەچاواندا دێتە خوارێ.لە خۆ دەچوو.دەرگا باش جوت نەکرابوو.لە کەلێنی دەرگاوە گوێی لە دەمە تەقە بوو.ئەندرێی دەیگوت:

_پێت خۆشە ئازاری بدەی!

_حەقت نییە وا لەگەڵ من قسەبکەی !

_ئەگەر لەبەرامبەر کردەوە بێ جێیەکانی تۆدا بێ دەنگ بم،هاوڕێیەکی باش نابم.بۆچی ئەو قسەت کرد؟....دەزانی؟.....

_پیاو هەرقسەیەکی هەیبێ،پێویستە دەری بڕێ.

_لەگەڵ دایکت؟

_لەگەڵ هەموو کەس.ئەو خۆشەویستیەی پێشم بگرێ و بمبەستێتەوە نامەوێ.....

_قارەمانێکی سەیری.لوتت بسترەو بچۆ ئەم قسانە بە ساشێنکا بلێ....دەبوو لەگەڵ ئەو بەم جۆرە قسەبکەی.

_هەر ئاوام قسەکردووە!

_هەر ئاوا بەتوندی! ڕاست نییە.بە دڵدانەوە و مێهرەبانی و خۆشەویستی قسەت لەگەڵ کردووە.گوێم لە قسەکان نەبووە،بەڵام دەزانم.لەبەرامبەر دایکت دا ئازایەتی دەنوێنی.وا نییە؟کەوابوو حەیوان تێبگە،ئازایەتی تۆ هیچ ناهێنێ .دایک فرمیسکەکانی سڕیەوە.دەترسا ئەندرێی کوڕەکەی ناڕەحەت بکا.دەرگای کردەوە و هاتەوە چێشتخانە وبەخەمناکی و ترس و لەرزەوە گوتی:

_ئای! هەوای چەند ساردە،ئەوە لای خۆی بەهاریشە.لە کاتێکدا بەئانقەست تەقەی لە هەورەکان دەهێنا تا گوێی لە دەمە تەقەی ئەوان نەبێ،بە دەنگی بەرز گوتی:

_هەموو شت گۆڕاوە....خەڵك وە جموجۆڵ دەکەون و هەواش ساردە.جاران لەم وەرزەدا هەوا گەرم و ئاسمان ساف وخۆ بەدەرەوە بوو.ماتی و بێ دەنگی ژوورەکەی داگرت. دایك لەناوەڕاستی چێشتخانە دا ماتی کردبوو.چاوەڕوانی شتێکی نامەعلومی دەکرد.

ئەندرێی بە ئەسپایی پرسی :تێگەیشتی؟.....دەبێ تێبگەی.....تۆ پیاوێکی سەیری.دایك لە تۆ ئازاترە!...

دایك بە دەنگێکی گیراو پرسی:چای دەخۆنەوە؟بێ ئەوەی چاوەڕوانی وەڵام بێ ،بۆشاردنەوەی خەم و نیگەرانی خۆی بانگی کرد:

_چم لێ قەوماوە.....لەسەرمان ڕەق بوومەوە.

پاڤێڵ لە ژوورەکە وەدەرکەوت.لەبنەوە تەماشای دایکی دەکرد و بەزەردەخەنەیەکەوە کە لێوەکانی دەلەرزاند گوتی:

_دایە گیان ببورە.من هێشتا منداڵ ونەفامم. دایك سەری پاڤێلی بە سینگی خۆیەوە نا وبەسۆزێکەوە گوتی:

_ئیتر پرتەو بۆڵەم لەگەڵ مەکە.ئیتر هیچم پێ مەڵێ.....خوا پشتیوانت بێ !ژیانی تۆ پەیوەندی بەخۆتەوە هەیە،بەڵام دەست لە دڵی منیش مەدە.چۆن شتی وا دەبێ دایك سکی بەکوڕی خۆی نەسوتێ؟نابێ دژوارە.سکم بەهەمووتان دەسوتێ...ئاخ......سەیر ئەوەیە هەمووتان لە ڕەگەزێکن.هەمووتان باشن.بێجگە لەمن کێ دڵی بۆ ئێوە دەسوتێ؟تۆ ئەم ڕێگایەت گرتووەتەبەر.....ئەوانی دیکەش بە دووای تۆ دا هاتوون.....هەموو شتیان بەجێ هێشتووە،وە ڕێکەوتوون ....ڕۆیشتوون..... پاڤێڵ......فکرێکی گەورە لە مێشك و دڵی دا دە جوڵایەوە و پڕی دەکرد لەخۆشیەکی ئازار دیتوو و تێکەڵ بەخەم و خەفەت.دایك بۆ دەربڕینی ئەو فکرە قسەیەکی نەدەدۆزییەوە.بەدەردو ژان و چاوی پڕ لە فرمێسکەوە تەماشای کوڕەکەی دەکرد.

پاڤێڵ سەری بەرداوە و بە ئەسپایی گوتی:

_باشە .دایە گیان ببەخشە.....باشم نەکرد!بزەیەکی هاتێ و چاوێکی لێکرد و پاشان روی وەرگێرا.بەشەرمەوە، بەڵام بەدامرکاوی گوتی:

_بەڵێنی شەرەف دەدەم کەهەرگیز ئەو بەشەی لە بیر نابەمەوە.

دایك پاڤێلی لە خۆی دوور خستەوە و چووە ژوورێ و بە پاڕانەوە بە ئەندرێی گوت:

_ئەنـدرێی پرتـەو بۆڵـەی لەگـەڵ مەکـە.....دەزانم لـەو گـەورەتری ....بـەڵام.....ئەنـدرێی کـە پشـتی تێبوو،نەبزووت و بە دەنگێکی سەیر و بەگاڵتەوە دەستی کرد بە هاوار:

_های ،های،چ بووە؟ لەگەڵیشی بە شەڕ دێم، لێشی دەدەم!

دایك بۆلای چوو،دەستی درێژکرد و گوتی:دۆستی خۆشەویستم.....

ئەندرێی روی وەرگێڕا،وەك گایەك سەری بەرداوە و لە کاتێکدا دەستی لە پشتەوە گرتبوو چووە چێشـتخانە و دیسان بە گاڵتە و بە گرژی دەنگی هەڵێنا:

___ پاڤێڵ!ئەگەر ناتەوێ سەرت بپـەڕێنم بـڕۆ گـێر مەبـە.....دایـە گیـان گاڵتـەی دەکـەم.بـڕوام پێبکـە ،سەماوەری تێداوێم!

بەڵێ ،هەروایە...خەڵوزم بۆ بێنە.....شێ دارە......بەزیاد نەبێ!.....

بێ دەنگ بوو.کەدایك چووە چێشتخانە لە سەر عەرز دانیشتبوو ،سەماوەری تێداویشت.بێ ئەوەی تەماشای بکا گوتی:

_دایە گیان مەترسە.دەستی لێنادەم.وەك شێلمی کوڵاو نەرم و باشم.منـیش خۆشـم دەوێ!ها،قارەمـان گـوێ مەدەیە.بەڵام سوخمەکەیم خۆش ناوێ کە تازەی لەبەر کـردووە و زۆریشـی خـۆش دەوێ.ورگـی وە پـێش دەدا و دەڕوا و هەمووکەس وە دووایە دەدا تاسوخمەکەی ببینن.راستە جوانە،بـەڵام پـاڵ پێوەنـانی هاورِەگـەزی خـۆت فایدەی چییە.هێشتا هیچ نەبووە جێگا وەگیر ناکەوێ.

پاڤێڵ بە پێکەنینەوە گوتی:

_دیسان دەستت بە پرتەو بۆڵە کرد.سەرکۆنەت کردم ئیتر بەسە.

ئەندرێی هەروا لەسەر عەرزی دانیشتبوو،سەماوەرەکەی دەنێو لینگان گرتبوو تەماشای دەکرد.دایك لـە کـن دەرگا راوەستابوو،چاوە مێهرەبان و خەمبارەکانی لەسەر و ئەستۆی ئەندرێی بڕیبوو.

ئەندرێی دەستی دادان و خۆی بەپشتەوەدا خوارکردەوە و بە چاوە سوورەکانی تەماشای دایك و کوڕی کـرد و بە ئەسپایی گوتی:

_بەڕاستی ئینسانی باشن!

پاڤێڵ داهاتەوە باسکی گرت.

_باسکم مەکێشە،دەکەوم .....بەرم دە......

دایك بەخەمناکیەوە گوتی:بۆ شەرمێ دەکەن.باشترە توند یەکتری ماچ بکەن.

پاڤێڵ لەسەر خۆ گوتی: ئامادەی؟

ئەندرێی هەستاو لە وەڵامدا گوتی:بۆ ئامادە نەبم؟

پاڤێڵ ئەژنۆی دادا و ئەو دوو پیاوە توند یەكتریان لە ئامێز گرت.تاوێك ئەو دوو لەشە یەك گیانیان هەبوو كە لە خۆشەویستییەكی گەرم دا دەسوتا.

دایك فرمێسكی بە چاوان دا دەهاتە خوارێ،بەڵام تاڵ و سوێر نەبوون.لە كاتێكا فرمێسكەكانی دەسڕییەوە گوتی:

_ژنان پێیان خۆشە بگرین.هەروەك لە خەم و خەفەتان دەگرین,لە خۆشیانیش هەر فرمێسك دەڕێژن.

ئەندرێی بە تۆزێك خۆبزاوتن دەستی پاڤێڵی لەخۆی جیا كردەوە،چاوەكانی گوشین و گوتی:

_بەسە.ئەگەر گوێلك ماوەیەك بەرەڵلابوون،كەبابیان لێ سازدەكەن.ئاخ!خەڵوزێكی خراپە.ئەوەندەم فو پێدا كردووە،چاوم پڕ بوون لە ئاو.

پاڤێڵ لە كن پەنجەرە دانیشت و لە كاتێكدا سەری بەردابووەوە بەئەسپایی گوتی:

_نابێ لەو فرمێسك ڕشتنە بەخۆدا بشكێینەوە.

دایك چوو لە پەنای دانیشت و دڵی لە هەستی گەرمی ئازایەتی پڕ بووبوو.دەستی بەسەری كوڕەكەی دا هێنا و لە دڵی خۆیدا گوتی:قەیدی چییە؟دەبێ هەروابێ! ئەندرێی هەستا چووە ژوورەكەی تر و گوتی:

_دایە گیان دانیشە من قاپەكان كۆدەكەمەوە.تۆ بحەسێوە.زۆر هیلاك و ماندوو بووی .پاشان دەنگی بەرزتر كردو گوتی:

_فڕ و فیشاڵ باش نییە.بەڵام لەگەڵ ئەوەش دا دەمێكی خۆش و ئینسانی و پڕ لە خۆشەویستیمان رابوارد.....ژیانی ئاوا زۆر خۆشە.... پاڤێڵ تەماشایەكی دایكی كرد و گوتی :بەڵێ! دایك گوتی : هەموو شت گۆڕاوە.خەم و خەفەت وەك ئی پێشێ ناچن و خۆشی و شادییش لەگەڵ رابوردوو فەرقیان هەیە.ئیتر ئەوەی من زیندوو رادەگرێ نەدەیناسم و نە ڕێی تێ دەبەم.بە قسەش ناتوانم هیچ دەربڕم.

ئەندرێی گوتی:بەڵێ هەموو شت گۆڕاوە .هەردەبێ واش بێ .هەر لەبەر ئەوەشە دایە گیان دڵێكی تازە لە ژیان دا سەری هەڵدەدا.تەواوی دڵەكان لەبەر ناكۆكی سود و قازانج تێك شكاون.تەماعی كوێر كوێرانە دەیانجوێ،ئێرەیی و حەسودی بریندارى كردوون و پڕبوون لەزووخا و كێم.چەپەڵ و درۆزنن.خەڵك هەموو نەخۆشە و لە ژیان دەترسێ.هەر دەڵێی لە تەم و مژدا سەریان لێشێواوە .بێجگەلە دەردی خۆیان كەس ئاگای لە كەس نییە .بەڵام لەپڕ ئینسانێك پەیدادەبێ و بەتیشكی عەقل ژیان ڕوون دەكاتەوەو هاوار دەكا: دا وەرن دەعبا هەژارو گومڕاكان.كاتی ئەوە هاتوە تێبگەن كەقازانجی هەمووتان یەكە و هەموو كەس مافی ئەوەی هەیە بژی و پێ بگا. ئەو ئینسانەی ئەم هاوارە دەكا تەنیا یە.هەربۆیەش بەدەنگی بەرز هاواردەكا دۆست و هاوكاری دەوێ

خۆی بەتەنیا و غەمبار دەبینیّ. بەدەنگی ئەو باشترین بەشی هەموو دڵەکان لیّـك نزیـك دەبنـەوە و دەبـن بـە دڵێکی زۆر گەورەو بەهێز و بەهەست پیّ دەکەنن کەوەك زەنگوڵەیەکی زیو دەچیّ.ئەو زەنگوڵـە بەخـەڵك دەڵـیّ خەڵکی گشت وڵاتەکان یەك بگرن وەك خێزانێك و ماڵێك خۆبنوێنن. خۆشەویستی دایکی ژیانە نەك ڕق و قـین. براکان!من هەر لەئێستاوە گوێم لە دەنگی ئەم زەنگوڵەیە!.

پاڤێلّ گوتی منیش:

دایك لێوەکانی توند پێکـەوە دەگوشـی تانـەهێڵی بلـەرزی. چاوەکانیشـی لەسـەر یـەك دادەنـا تـا پێشـی فرمێسکەکان بگریّ.

- لەخەودا بم و بەخەبەر بم و بچمە هەرجێگایەك دەنگی ئەو زەنگوڵەم لە بن گوێیـە.بەبیسـتنی شـاد دەبم .دەزانم زەوی لەبەر زووڵم وزۆر وەزاڵە هاتووە و دەنگێکی لیّ هەڵدەستیّ،وەك وەڵامی دەنگی زەنگۆڵەکە بداتەوە وایە.تۆزێك دەلەرزیّ،تا بەخێرهاتنی ئەو ڕۆژە تازەیە بکا کەخەریکە لـە سـینگی مـرۆڤ بێتـە دەریّ.
- پاڤێلّ دەستی ڕاوەشاند وهات وەدەنگ بیّ،بەڵام دایك دەستی گرت و بۆلای خـۆی راکێشـا و بەسـرتە پێی گوت:

_قسەکەی مەبڕە!......

ئەندرێی لەنزیك پەنجەرە راوەستاو لە کاتێکدا چاوی دەتروسکاند گوتی:

_دەزانن؟دیسان دەرد و ئازاری زۆر و بەکۆمەڵ بۆ خەڵك هەیە.دیسان دەستە تـەماعکارەکان دەسـتی خـەڵك دەگرن.بەڵام تەواوی ئەوانە،تەواوی خەم و خەفەتی من،لەبەرامبەر ئەوەدا کەمێشك و سەرو سـینگم هەیـە زۆر بیّ نرخن.من ئیتر وەك ئەستێرەیەکی پڕشنگدار دەوڵەمەندم.خۆم لەبەر هەموو شت ڕادەگرم.لەبەر هـەموو شت دا تاقەت دێنم.چونکەجۆرە شادییەك لەمن دا هەیە کە هەرگیز هیچ شتێك ناتوانیّ بیکوژە.ئەو شادییەش هێـز و توانای منە.

تا نیوە شەو وتوویێژو قسەکانیان بـە چەشـنێکی دۆسـتانەو ڕێـك و پێك،لـەبارەی دوارۆژ و ژیـانی خەڵکـەوە درێژەی هەبوو. کاتێکی دایـك لەسـەر شـتێك فکـری رون دەبـووەوە ،هەناسـەیەکی هەڵدەکێشـا و لـە ژیـانی ڕابوردووی خۆی دا شتێکی هەڵدەبژارد.ئەو شتە هەمیشە قورس و خەفەتاوی بوو.دایك بۆ قـایم ڕاگرتنـی ئـەو فیکرە،ئەو شتەی وەك بەردێك لە دڵی خۆیدا رادەگرت.لە ژێر کاریگەری گەرمی ئەم وتوێژەداخەم و خەفەتەکەی دەرەوەی ، ئەو ڕۆژەی وەبیر دەهاتەوە کەباوکی بەتوڕەو تۆسنی پێی گوتبوو:

_مەكران مەكە.كابرایەكی ئەحمەق هاتووەتە خوازبێنیت شوی پیّبكە.هەموو كچێك مێردی دەكا و هەموو ژنێك مندالّی دەبیّ.مندالّەكانیان هەموو بۆ دایك و بابیان خەم وخەفەتن.مەگەر تۆ ئینسان نی؟ دووای ئەو قسانەی باوكی ،هەستی كردبوو كەلە تەنگە بەراییەك دا گیری خواردووە كەبەبیّ ئامانج بەرەو جێگایەكی چۆلّ و تاریك دەچیّ.ئەو ڕۆیشتنە بەتۆبزییە بەرەو ئەم چۆلّ و كوێرەوەریە ،هێمنایەتییەكی كوێر كوێرانەی لە سینگی دا كۆكردەوە.ئێستاش هەر ئاوا،بەلاّم هەستی بەخەم و خەفەتێكی تازە كرد.لە دلّی خۆیدا دیار نەبوو بەكیّ دەلّیّ:"وەرن بیبەن!" بەم چەشنە خەم و خەفەتی خۆی كەلەكاتی پشو هەلّكێشان دا وەك سیمێكی ڕاكێشراو لەسینگی دا دەنگی دەهات ،هێدی دەكردەوە.لە قولاّیی گیانی دا كە خەم و پەژارەی چاوەروانی دایگرتبوو هیوایەكی كزو كەم تروسكە دەجولاّیەوە كە هەمو شتێكی لیّ ناستێنن , هەموو شتێكی لیّ جیا ناكەنەوە . ڕەنگە .... شتێكی هەر بۆ بمێنێتەوە........

(٢٤)

بەیانی زۆر زوو كەتازە ئەندرێی و پاڤێلّ لەمالّیّ وەدەركەوتبوون،ماریا كۆرسونۆڤا توند لە پەنجەرەی هاواری كرد:

_ئیسای كوژراوە. وەرە بابچین بزانین.

دایك ڕاپەڕی ناوی قاتلّەكەی وەك گوللە بە دلّیدا تێپەڕی.دەسمالّێكی هاویشتە سەر شانی و پرسی:

_كیّ كوشتویەتی؟

_قاتلّەكەی ڕای كردووە.

لە كۆلاّنیّ قسەكانی درێژە پیّدا .

_بۆنەوەی قاتلّەكە بدۆزنەوە،هەموو شوێنێك دەگەڕێن،شانست هێناوە كەپیاوەكانی تۆ هەردووكیان لە مالّیّ بوون،....دەتوانم شاهیدی بدەم....دووای نیوەشەو بە پێش مالّەكەی ئێوەدا تێپەڕیم،تەماشای پەنجەرەم كرد،ئێوە هەرسێكتان لە دەوری مێز دانیشتبوون.

دایك بەترسەوە هاواری كرد:ماریا! چۆن دەتوانن ئەوان تاوانبار بكەن؟

ماریا بە بڕاوە وەلاّمی داوە:

_كیّ كوشتویە؟بیّ گومان یەكێك لەدەستەی ئێوەبووە.هەموو كەس دەزانیّ جاسوسی لەسەر ئەوان دەكرد....

دایك وە هەناسە بڕكیّ كەوت وراوەستا.دەستی لەسەر سینگی دانا.

_چیتە؟مەترسە؟......ئیسای بەسزای خۆی گەیشت....خۆش بڕۆین.....ئێستا هەلّیدەگرن.....

دایك بێ ئەوەی بزانێ کاری چی بە دیتنی تەرمی ئیسای هەیە،وە دووای کەوت.لـە کاتێکـدا هـەر لـەبیری ڤێسـۆڤشکۆڤ دا بوو،هەر بەلادا دەهات.بە پەشۆکاوی بیری کردەوە!

_بەناواتی خۆی گەیشت.

لە نزیك کارخانە خەڵك لەسەر کاولی خانووە سوتاوێك کۆ بووبوونەوە.وەك مێش هەنگوین هەر ویزەیان بوو و پاشماوەی قسلێ و گەچی خانووەکەیان دەشێلا و پەڵە هەورێکیان لە تەپ وتۆز وە هەودا خسـت.ژمارەیـەکی زۆر ژن و لە وان پتریش منداڵی لێبوون.دووکاندارەکان،گارسۆنەکانی ئارەق فرۆشتنی ئـەو دەوروبـەرە، پاسـەوانەکان "پێتلین"ی ژاندارمەش کەپیرە پیاوێکی کەڵەگەت و ریش ماش و برنجی بوو وچەند میداڵیشـی بـە سـینگیەوە بوون،هاتبوونە ئەو شوێنە.

نیوێکی تەرمی ئیسای کەوتبووە سەر عەرزی و پشتی بە دیرەگێکەوە بوو کە بەتینی ئاگر رەش هەڵگەرابوو. سەری کەوتبووە سەر شانی راستی، دەستی راستەی لە گیرفانی پانتۆڵەکەی دابوو . قامکی دەسـتی چـەپی لـە زردە خۆڵ چەقیبوون.

دایك تەماشای سەرو چاوی کوژراوەکەی دەکرد . کوژراو چاویکی بریبوە کڵاوەکەی کـە کـەوتبوە نێـو لاقـە کشاوەکانی و دەمی لێك کرابووە وە و ریشە سوورەکەی زۆر ناحەز شۆر بوو بووە وە. وا دەهاتـە بـەر چـاو کـە لەشی لەڕ و لاواز و سەری درێژ و باریك و دەم و چاوی رەق و تەقی پاش گیان دەرچـوون بچـووکتر بوونەتـەوە. دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و خاچێکی لەسەر سینگی کێشا . ئەو کابرایە بەزیندووی لە پێش چـاوان ئیسـك گران بوو، بەڵام ئیستا تۆزێك بەزەیی پێدا دەهات.

یەکێك لەسەرەخۆ گوتی : خوێنی لێنەهاتووە، رەنگە بەمست لێیان دابێ ...

- رەنگە هێشتا زیندوو بێ ،ها؟

ژاندارم پالێکی پێوەنا و دەنگی دا ... بکشێوە ...

یەکی تر گوتی: دکتۆر هاتووە و گوتوویە تەوا و بووە.

- دەمی جاسوس و دووزمانێکیان بەست ... کارێکی باشیان کرد.

ژاندارم توورە بوو . ئەو ژنانەی لەدەوری کۆ بووبوونەوە، درێ پێدان و بەهەرەشە گـوتی : کێیـە ئـەو قسـانە دەکا؟

خەلك دەکشانەوە و هێندێك رایان دەرکرد . قاقایەکە بەد خوازانە دەنگی دایەوە.

دایك بۆ ماڵی خۆیان گەرایەوە . فکری کردەوە کە هیچ کەس بەزەییی پێدا نایە! بەژن و باڵای زەلامی گرۆێی هاتە بەر چاو ، چاوە بچووکەانی بەساردی دەدرەوشان و هەروەك بریندار بووبێ دەستی راستەی رادەوەشاند.

کاتێکی ئەندرێی و پاڤێلّ هاتنەوە ، دایك بە پێشوازیانەوە چوو و پرسی :

- باشە! کەسیان بە تاوانی کوشتنی ئیسا نەگرتووە؟
- هیچمان نەبیستووە .

هەردووکی بەکز و خەمبار هاتە بەرچاو . بەنەسپائی پرسی؟

- باسی ڤێسۆ ڤیشکۆڤ نییە؟

کوڕەکەی بە مۆنەوە چاوی لێکرد و لەسەرەخۆ وەڵامی داوە:

- نا. تەنانەت لەبیریشیان نییە. بزرە .. دووێنیّ نیوەڕۆ چووەتە سەر چۆمی و هێشتا نەگەراوەتەوە . هەواڵم پرسیوە....

دایك هاتەوە سەخۆ و هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی : زۆر شوکر ... زۆر شوکر ....

ئەندریّ چاوێکی لێکرد و سەری بەرداوە.

دایك لەکاتێك دا بیری دەکردەوە ، قسەکانی درێژە پیّ دا:

_ئیسای لەسەر عەرزی کەوتووە.کەس پەرۆشی نییە.کەس دانی بەخێری پێدا ناهێنیّ.زۆر بچووك و لاوازە.دەڵێی لەتکی شتێکە لەویّ کەوتووە. پاڤێلّ لەسەر نانی نیوەڕۆ لە پڕ کەوچکەکەی لەسەر مێزی دانا و گوتی:

_لەمە تیّ ناگەم؟ ئەندرێی کەتا ئەو دەم بیّ دەنگ مابوو،گوتی:لەچی تیّ ناگەی؟

_دەعبایەك یا حەیوانێکی دڕندە بکوژن شتێکە....لام وایە دەتوانم یەکێك بکوژم کە لە ئاست هاوڕەگەزەکانی خۆی دڕندە بیّ.بە لامنازانم چۆن توانیویانە دەست لەکەسێك بووەشێنن کە ئەوەندە خوێڕی و هیچ و پوچ بیّ؟ ئەندرێی شانەکانی هەڵتەکاند وگوتی:هێندیّ حەیوانێکی دڕندوە بەزەر بوو......

_دەزانم......

ئەندرێی لێی زیاد کرد وکوتی:مێشولە کەتۆزێك خوێنمان دەمژیّ پانی دەکەینەوە.

_بەڵیّ راستە.مەبەستم ئەوە نییە....دەڵێم خوێڕی و بێز هەستێن بوو.

ئەندرێی دیسان شانەکانی هەڵتەکاندو گوتی: چار چییە؟

پاڤێلّ پاش ماوەیەك بە ماتی پرسی: دەکریّ تۆ گیان لەبەرێکی ئاوا بکوژی؟ ئەندرێی بە چاوە خڕەکانی تەماشایەکی کرد و پاشان لەپڕ سەیرێکی کرد و بەخەمباری و لەسەرخۆ وەڵامی داوە:

_ئەگەر پەیوەندی هەربەخۆمەوە هەبیّ،دەست لە هیچ کەس نادەم،بە لاملەبەر خاتری هاوڕێیان و لە پێناوی ئامانج دا هەموو کارێك دەکەم.تەنانەت ئەگەر پێویست بیّ کوڕی خۆشم دەکوژم.

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:ئاخ!

ئەندرێی زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی:

_بێجگە لەمە رێگای دیکەمان نییە.ژیان وا دەخوازێ.

پاڤێڵ دووپاتی کردەوە:بەڵێ،ژیان وا دەخوازێ. ئەندرێی هەروەك شتێك هانی بدا،لە پڕ راست بووەوە و گوتی:

_چار چییە؟ پیاو ناچارە مرۆڤی ناخۆش بوێ تا ئەو سەردەم زووتر دابێ کەبێ قەید و شەرت مرۆڤت خۆش بوێ.کەسێك ببێ بە کۆسپی سەر رێگای ژیانی خەڵکی دیکەو بۆ سود و قازانجی خۆی بیانفرۆشێ، دەبێ لەنێو ببرێ.ئەگەر یەهودایەك بێتە سەر رێگای خەڵکی دادپەروەر و خەریك بێ خەیانەتیان پێ بکا،ئەگەر نەیکوژم ، خۆشم خائین دەبم.تاوانە؟مرۆڤ مافی ئەوەی هەیە؟چما ئەربابەکانی ئێمە حەقیان هەیە بۆ پاراستنی قازانج و ئاسودەیی خۆیان سەرباز و جەللاد و جندەخانە و زیندان و شکەنجەگا بەکاربێنن؟ئەگەر جارێك من ناچار بم داریان لێ دەست دەمێ، چ بکەم....دەستی دەدەمێ و درێخی ناکەم.ئەربابەکانی ئێمە سەدان و هەزاران کەس لە ئێمە دەکوژن.ئەم کارە مافی ئەوەش دەدا بەمن کە دەست لە دووژمنێك بووەشێنم کە زیاتر بەربەرەکانێم دەکاو بۆ کار و ژیانی من پتر زیانی هەیە.دەزانم کە خوێنی دوژمنانم هیچ شتێك پێك ناهێنێ.خوێنیان بەرهەمێکی نییە ....بێ ئەوەی شوێنەوارێکی لە پاش بەجێ بمێنێ،لەبەین دەچێ،چونکە بۆگەن بووە.بە لامکاتێك خوێنی ئێمە وەك باران زەوی ئاو بدا،راستی حەقیقەتی لێ پەیدادەبێ.منیش ئەوەی دەزانم،بە لامئەگەر بزانم کوشتن پێویستە،دەکوژم وبەر پرسی تاوانەکەش وە ئەستۆ دەگرم،چونکە لەو حاڵەتەدا تەنیا لەبارەی خۆمەوە قسەدەکەم.تاوانەکەم لەگەڵ من دەمرێ و پەڵەکانی دوارۆژی کەس چڵکن ناکەن.بێجگە لەخۆم کەس تێوەر نادەن. بەهەنگاوی توند دەهات و دەچوو،باسکی ڕادەوەشاند و بەرزی دەکردەوە و دەتگوت لەهەوا شتێکی بڕیوە.دایك بە خەمناکی تەماشای دەکرد.هەستی دەکرد کە ئەندرێی فەنەرێکی تێدا شکاوە و ئازاری دەدا.ئیتر بە تەنگ قەتڵەکەوە نەبوو.بیری دەکردەوە." پاڤێڵ سەری بەردابووەوە و گوێی بۆ قسەکانی ئەندرێی راگرتبوو کە بە توندی دەیگوت:

_ئەگەر مرۆڤ بییەوێ بچێتە پێش ،دەبێ لەگەڵ خۆی خەبات بکا.دەبێ بتوانێ هەموو شت و هەموو هەستێکی خۆی فیدا بکا.دژوار نییە کەتەمەن بکەیە وەقفی ئامانج و لەپێناوی دا گیان بەخت بکەی.لەمەش زیاتر پێویستە ئەوەی لە ژیان داخۆشەویستە پێشکەشی بکەی.ئەو دەم ئەوەی لە هەموو شت خۆشەویستترە یانی راستی،پەرە دەگرێ وپێدەگا.لەنێوە راستی ژوورەکە راوەستا.رەنگی بزرکابوو.چاوی وێك هێنان و هەروەك بەڵێنێکی گەورە بدا،دەستی بەرزکردەوە و قسەکانی درێژە پێ دا:

_دەزانم ئەو سەردەمەش هەردادێ کەخەڵك بەخۆشەویستی چاو لێك بکەن.وەك ئەستێرە لەبەر چاوی یەکتر بدرەوشێن و هەموو کەس هەروەك گوێ بۆ مۆسیقا رادەگرن،ئاواش گوێ بۆ قسەی ئەوی تر رابگرن.خەڵکێکی ئازاد لەسەر عەرز دەژین.ئازادی خۆیان لەکن گەورەتر دەبێ.دڵی هەموو کەس پاك و خاڵی لە تەماع و ئێرەیی دەبێ.ئەو دەم ئیتر ژیان هەر ژیان نابێ،بەڵکو ستایش دەبێ لە ئاست مرۆڤ.پەیکەری مرۆڤ لەوپەڕی پەرستن دا دەبێ.چوونکە خەڵکی ئازاد دەرەتانی ئەوەی دەبێ بگاتەپلەی بەرز.ئەو دەم ئیتر مرۆڤ لەئازادی و بەرامبەری دا بۆ جوانی دەژی .ئەو دەم ئەو کەسانە لەهەموو کەس باشتر دەبن کەپتر خەڵکیان خۆش بوێ.ئەو کەسانە دەبن کەئازاد ترن.ئەو دەم ژیان مەزن دەبێ.ئەو کەسانەش ئەو ژیانەیان هەیە،مەزن دەبن. بێ دەنگ بوو،قەدی راست کردەوە،خۆی راوەشاند.دەنگێکی تەواو لەرزۆك قسەکەی درێژە پێدا.

_بەناوی ئەو ژیانەوە بۆ هەموو شت ئامادەم.ئەگەر پێویست بێ دڵی خۆم دەردێنم وخۆم پێشێل دەکەم .

_سەر وچاوی دەلەرزین و رەگی ملی هەڵدەستان.دڵۆپەی فرمێسکی یەك لە دووای یەك بەچاوان دا دەهاتنە خوار.

پاڤێڵ سەری هەڵێنا و چاوی تێبڕی.ئەویش رەنگی بزرکابوو.چاوی سوور هەڵگەڕابوون.دایك لەسەر کورسیەکە هەستا.هەستی کرد کە ترس و نیگەرانی پتر لێی وەنزیك دەکەوێ.

پاڤێڵ بە هێدی پرسی :ئەندرێی چتە؟

ئەندرێی سەری ڕاوەشاند،وەك سیمێك خۆی لەبەر یەك کیشاوە و تەماشای دایکی کردو گوتی:

_دیتومە.......دەزانم.

دایك کەبەتەواوی دەلەرزی .هەستا بۆلای هات و دەستەکانی گرت.

ئەندرێی خەریك بوو دەستی ڕاستەی دەرێنێ،بە لامدایك توند دەستی گرت و گوتی:

_ئەندرێی گیانلرۆڵەکەم ڕاوەستە........

راوەستە.ئەندرێی بە دەنگێکی گیراو ورتەیەکی لێهات:

_راوەستن،دەمەوێ بۆتانی بگێڕمەوە کەڕوداوەکە چۆن بوو....

دایك بەچاوی پڕ لە فرمێسکەوە گوتی:نا.....نا.....نا... ..

پاڤێڵ لە هاورێکەی وەنزیك کەوت.دەنگی دەلەرزین و رەنگی بزرکابوو. لەسەرخۆ بەپێکەنینێکی سەیر گوتی:دایك لەوە دەترسێ نەکا تۆ ئەو کارەت کردبێ....

_ناترسم.....دەزانم ئەو نەی کردووە.بەچاوی خۆم دیبام،بڕوام نەدەکرد!

ئەندرێی بێ ئەوەی تەماشایان بکا گوتی:راوەستن! سەری رادەوەشاند وهەوڵی دەدا کەدەستەکانی لەناو دەستی دایك دەربێنێ.

_من ئەم کارەم نەکردووە...بە لامدەمتوانی پێشی بگرم...

. پاڤێڵ گوتی:ئەندرێی بێ دەنگ بە!دەستی ئەندرێی گرت و دەستێکی هاویشتە سەرشانی.دەیویست نەهێڵێ لەشی بلەرزێ.ئەندرێی سەری خوار کردەوە و بە ئەسپایی قسەکانی درێژە پێدا :

_ پاڤێڵ! تۆ باش دەزانی من بەتەما نەبووم ئەو کارە بکەم.بزانە چۆن بوو.کاتێکی تۆ ئێمەت بەجێهێشت،من و دراگونۆڤ لە قوژبنێکی کۆڵانەکە ماینەوە.لە پڕ ئیسای پەیدا بوو.دراگۆنۆڤ گوتی:"دەیبینی؟ ئەوە هەموو شەوێ وەدووای من دەکەوێ.ئاخرەکەی دەستێکی لێدەوەشێنم.''لەمن دوور کەوتەوەو لام وابوو دەچێتەوە ماڵی خۆیان....پاشان ئیسای لێم وەنزیك کەوت. ئەندرێی هەناسەیەکی هەڵکێشا:

_لە ژیانم دا کەس هێندەی ئەو سەگە سوکایەتی پێنەکردووم.

دایك بێ ئەوەی وەدەنگ بێ ،ئەندرێی بۆ لای کورسی راکێشا و توانی لە سەر کورسییەکەی دابنێ.بۆخۆشی لە پەنا پاڤێڵ دانیشت . پاڤێڵ لە پێشی راوەستا و بە پەرێشانییەوە توکی ریشی خۆی هەڵدەکێشا.

_پێی گوتم."پولیس هەردووکتان دەناسێ و ژاندارمەکان ئاگادارتانن و پێش هەوڵی مانگی ئەیار هەردووکتان دەگرن.''وەڵامم نەداوە و پێکەنیم.بە لاخەریك بوو هەڵدەچووم .پاشان پێی گوتم کە کوڕێکی وریام و نابێ بەو رێگایەدا بڕۆم... .

ئەندرێی راوەستا.بە دەستی چەپەی دەم و چاوی سڕیەوە.چاوەکانی وشك و بریقەداربوون.

پاڤێڵ گوتی: دەزانم؟

_بەڵێ،پێی گوتم: باشترە بچمە خزمەتی شارەوانی و ببم بە پۆلیس...

.ئەندرێی دەستی راوەشاند و مستی کردە گرێ: گیانێکی لە عنەتی و ناپاکی هەبوو....پۆلیس... خۆزیا لە جیاتی ئەم قسە زللەی لێدابام.کەمترم پێ ناخۆش دەبوو.رەنگە بۆئەویش باشتر بوایە.بە لامکاتێك ئاوی بۆگەنی زاری خۆی وەك تف بەرومەتم دا دا،ئیتر ئاگام لەخۆ نەما.

ئەندرێی بە پەشۆکاوی دەستی لە دەستی پاڤێڵ هێنا دەرێ و بە دەنگێکی گیراو گوتی:

_مستێکم لە نێو چاوانی دا و رۆیشتم.گوێم لێبوو لە پشتەوە دراگونۆڤ گوتی:"باش لە گیر کەوتووی"وادیار بوو لەپشتی کۆڵانەکە خۆی شاردبووەوە.

ئەندرێی پاش تاوێك بێ دەنگی قسەکەی درێژە پێدا.

_ئەگەڕامەوە....هەرچەند هەستم دەکرد کە گوێم لە دەنگی لێدان دەبێ.لەسەرخۆ هەوەك بە لاق بۆقێکی بۆپاش خۆم فڕێ بدەم،تێپەڕیم....کە گەیشتمە کارخانەهاواریان دەکرد:"ئیسای کوژراوە".ئەمدەویست بڕوا بەم قسە بکەم.بە لامدەستم وەژان کەوت.ئیتر بەخۆم نییە،ژانەکەم پێ هیچ نییە،بە لامەدڵێی دەستم کورت بووەتەوە. خێرا چاوێکی لە دەستی کرد و گوتی:

_دیارە قەت ناتوانم ئەم پەلەپیسە بشۆمەوە.

دایك بە گریانەوە گوتی:گیانەکەم ئەوەندە بەسە کە دڵت پاك بێ! ئەندریێ لەسەرخۆ قسەکانی درێژە پێدا:خۆم تاوانبار ناکەم....نا ....بە لامناحەزە...خۆش نییە پەڵەیەکی ئاوات لە سینگی دابێ .پێویستم پێی نییە.

پاڤێل بە دڕدۆنگیەوە تەماشای کردو گوتی:دەتەوێ چی بکەی؟

_دەمەوێ چی بکەم؟ بیری لێکردەوە...سەری بەرداوە...پاشان سەری هەڵێنا وبەزەردەخەنەیەکەوە گوتی:

_لەوە ناترسم بڵێم من لێم داوە،بە لامەلە کردنی ئەو کارە بەخۆمدا دەشکێمەوە . پاڤێل شانی هەڵتەکاندن و گوتی:لە قسەکانت تێناگەم.تۆ نەتکوشتووە... .ئەگەر.....

_برام!لەگەڵ ئەم قسانەش ئینسانێکە...کوشتن شتێکی ناحەزە.ئەگەر پیاو بزانێ خەریکی پیاو کوشتنە و پێشی پێ نەگرێ،رەنگە بێ غیرەتی کردبێ...

پاڤێل وەڵامی داوە:

_بە هیچ جۆر لە مەبەستی تۆ تێناگەم. پاش تاوێك بیرکردنەوە گوتی:

_بەڵکو دەتوانم تێبگەم،بە لامناتوانم هەستی پێبکەم.

دەنگی ئاژیری کارخانە هات.ئەندریێ کە دەنگی ئاژیری بیست،سەری بەسەر شانی داخوار کردەوە و خۆی راوەشاند وگوتی:

_نامەوێ بچمە کارێ....

پاڤێل گوتی:منیش ناچم.... .....

ئەندریێ پێکەنی و گوتی: دەمەوێ بچمە حەمام...بەپەلە جلەکانی کردە بەر و لە ماڵێ وە دەرکەوت.دایك بەچاوێکی هاودەردانە بە ڕێی کرد و بە کوڕەکەی خۆی گوت:

_ پاڤێل!هەرچی دەڵێی بڵێ.دەزانم کوشتنی مرۆڤ ناحەقە.....لەگەڵ ئەوەش دا دەزانم کەس تاوانبار نییە ....کاتێکی تەماشای ئیسایم دەکرد،وە بیرم هاتەوە کەهەڕەشەی لە داردانی تۆی لەمن دەکرد.ئیتر ئەپەرۆشم

بوو و نە بەکوشتنی شاد بووم.بە لامراست و رەوان سکم دەسوتا.....ئیستا سکیشم پێ ناسوتێ... .قسەکانی بڕی ،تاوێك بیری کردەوە.لە کاتێکدا بزەیەکی لەسەر لێوان بوو قسەکانی درێژە پێدا.

_خوایە...... پاڤێلّ گوێت لێ بوو چیم دەگوت؟

بێ گومان پاڤێلّ گوێی لەقسەکانی نەبووبوو.سەری بەردابووەوە و لە ژووری دا دەهات و دەچوو.بە دەنگێکی کزەلۆکە هاواری کرد:

_وایە.ژیان هەروایە.دەزانی چۆن خەڵك لەدژی یەکتر هان دەدەن.بتەوێ و نەتەوێ پیاو ناچارە لێ بدا .

ئەویش لە کێ؟لە کەسێك کە بەئەندازەی خۆی لە مافە کۆمەڵایەتییەکان بێ بەشە.لە کەسێك کەلەخۆی چارەرەش ترە.چوونکە کەرە.....پاسەوان،ژاندارمە،جاسوس،هەموویان دووژمنی ئێمەن.لەگەڵ ئەوەش هەموویان وەك ئێمە مرۆڤن.ئەوانیش دەچەوسێنەوە.ئەوانیش بەمرۆڤ نازانن.بەم چەشنە خەڵکیان تێك بەروداوە.بە ئەحمەقی و بە ترس کوێریان کردوون و دەست و پێیان بەستوون.دەیان چەوسێننەوە و زوولمیان لێدەکەن.پانیان دەکەنەوە.بە هێندێکیان لەوانی دیکە دەدەن.خەڵکیان کردووەتە تفەنگ وبەرد ودار . ئەمەشیان ناو ناوە شارستانەتی .ئەمەیە دەوڵەت و وڵات... ..

لە دایك نزیك بووەوە:

_دایە گیان تاوان ئەمەیە! کوشتنی میلیۆنها کەس .....کوشتنی گیانلەبەر....تێدەگەی ؟گیانان دەکوژن؟فەرقی نێوان ئێمە و دووژمنانی ئێمە دەبینی.کاتێك یەك لە ئێمە لە کەسێك دەدا،لەو کارە شەرمەزارە،بێزارە و خەفەت دەخوا.....خەڵکی تر بە هەزار هەزار دەکوژن،بێ ئەوەی وەسەر خۆبێنن.شادن و بە شادی خەڵك دەکوژن.بەمجۆرە زوولّم لە خەڵك دەکەن.تەنیا بۆ ئەوەیە کە شت و مەك و کەل وپەل ومالّ و زێڕو زیو و کوتە کاغەزی بێ کاری خۆیان بپارێزن.لە وبارەرەوە بیربکەوە.بۆ پاراستنی خۆیان نییە کە خەڵك دەکوژن،بەڵکو بۆ بەرگری لە خاوەن مولّکیەتی خۆیانە. پاڤێلّ دەستی دایکی گرت وبۆی دا هاتەوە و لەئامێزی گرت:

_ئەگەر توانیبات رادەی بێ شەرمی و چەپەڵی و بۆگەنی کردەوەی ئەوانە بزانی تێدەگەیشتی کە ئێمە لەسە حەقین.دەتزانی ئەو کارەی ئێمە چەند جوان و مەزنە.

دایك لە کاتێکدا زۆر خەمناك بوو.هەستا.ئاواتی ئەوەبوو دڵی خۆی و کوڕەکەی بکاتە کورەیەکی سوورەوە بوو.بەهەناسە بڕکە لەژێر لێوەوە گوتی:

_ پاڤێلّ راوەستە.....راوەستە.....دەزانم،تێدەگەم،هەست پێدەکەم......راوەستە .

(٢٥)

لەبن گوێسەوانەی ماڵەکەیان یەکێك دەنگی دەهات.هەردووکیان ڕاست بوونەوە و چاویان لەیەکتر کرد.دەرگا لەسەر خۆ کرایەوە و ڕێبین خۆی خوار کردەوە و وەژوور کەوت.سەری هەڵێنا و پێکەنی:

_ها ،ئەوەم دەویست.زۆر لەخەمی ئێوە دا بووم.بە چاوپێکەوتنتان زۆر شادم.چاکەتێکی کورتی لەبەردابوو.قەترانی ڕەش هەموو پەڵە پەڵە بووبوو.پێڵاوێکی حەسیری لە پێدابوو،دەستەوانەیەکی ڕەشی بێ قامکی بە قایشی کەمەریەوە هەڵواسیبوو و کڵاوێکی کەوڵی لەسەر نابوو.

_چۆنی پاڤێڵ ؟بەریان داوی؟دایە تۆ چۆنی؟ ددانە سپیەکانی وەدەرخست و بزەیەکی هاتێ.دەنگی لەجاران نەرمتر بوو.ریشی هاتبوو.دایك بەخۆشیەوە پێشوازی لێکرد.دەستە ڕەش و گەورەکەی گوشی و لە کاتێکدا بۆنێکی توندی قەترانی هەڵدەمژی کە ڕێبین لەگەڵ خۆی هێنابوو، گوتی:

_ئای .ئەوە تۆی .باشە،زۆر شاد بووم!

_ پاڤێڵ بە پێکەنینەوە گوتی:

_قەڵافەتێکی دێهاتیانەی جوانت هەیە.ڕێبین بە کاوەخۆ پاڵتۆکەی دەرهێنا و لە وەڵامدا گوتی:

_بەڵێ،بوومەوە بە دێهاتی.ئێوەش وردە وردە دەبن بە ئاغا.بە لامەن بۆ دوواوە دەگەڕێمەوە . ئاوایە. لە کاتێکدا بلوزەجاوەکەی بەری ڕێك و پێك دەکرد،هاتە ژووری و سەیرێکی چواردەوری ژوورەکەی کردو گوتی:

_وەك دەبینم شت و مەکی ماڵەکەتان زیادی نەکردووە.تەنیا ژمارەی کتێبەکان پتربووە.هەرئەوەندە کتێب لەم زەمانەدا لە هەموو شت بەنرخترە.ئەوە ڕاستە .باشە کاروبار چۆنە ؟بۆم بگێڕەوە! دانیشت و لاقی لەبەر یەك بڵاوکردن .بەری دەستی لەسەر ئەژنۆیان دانا و زۆر بەوردی چاوێکی لەخانەخوێکەی کرد و بەخۆشی و هەروەك گەشا بێتەوە،بەزەردەخەنەوە چاوەڕوانی وەڵامی پاڤێڵ بوو. پاڤێڵ گوتی: کارەکان باشن.

_زۆرم پێخۆشە.پیاڵەیەکی بچوکیش ڤۆدکا.....ئەگەر خواردن هەبێ،ئەویش خراپ نییە.بەدیتنی ئێوە خۆشحاڵم.....هەرئاوا!! پاڤێڵ بەرامبەری دانیشت و دەستی کرد بە قسان:

_میخائیل ئیڤانۆڤیج حاڵت چۆنە؟

_خراپ نییە.لە "یێگیلدێیڤ" گیرساومەوە.ئەو گوندە شارەزای؟ گوندێکی باشە.هەموو ساڵێ دوو جار بازاڕی لێ دادەنرێ .دوو هەزار کەسی خەڵك هەیە.خەڵکێکی ناجسنی تێدایە.بەکاری کشت و کاڵ نایە،زەوییەکانی باش نین.زەوییەکان لە تیوڵدارەکان بە ئیجارە وەردەگرن،بە لامباش نین.من لای چەوسێنەرێکی کۆمەڵ بە کرێگرتەیی دامەزراوم.ژمارەی ئەو خوێن مژانە لە وڵاتی ئێمەدا کەم نییە .وەك مێش و مەگەسی

دەوری زەلکاو وان.قەتران دەگرین،خەڵوز دەکەین.دوو ئەوەندەی ئێرە کاردەکەم و هەقدەستەکەشم چووار ئەوەندە کەمترە.ئاوایە.لای ئەو خوێن مژە حەوت کـەس کاردەکـەن.بێجگـە لـەمن ئـەوانی دیکـە هـەموویان خـەڵکی گوندن.هەموویان خوێندەوارن یەکیان ناوی "یێفیم"ە.کوڕێکی زۆر وریا و ژیرە.

پاڤێڵ بە گەرمی پرسی :زۆر جار قسەیان لەگەڵ دەکەی؟

_دیارە.هەموو بڵاوکراوەکانی ئێوەم لەگەڵ خۆم بردووە.سی و چوار دانەم هەیـە.بـە لامکـەڵك وەرگـرتن لـە تەوراتم پێ باشترە.هەرچی بخوازی لە تەورات دا هەیە.کتێبێکی گەورەیە.لەلایەن ئەنجومەنی موقەددەسەوە چاپ کراوە.بوونیشی ئازادە.دەکرێ بڕوای پێ بکەی.بەگاڵتە برژانگەکانی لێکدا و قسەکانی درێژە پێ دا .

_بە لامنەوەندە بەس نییە .بۆیە هاتوومە ئێرە، شتی خوێندنـەوە وەربگـرم.لەگـەڵ یێڤـیم دەچـوین قـەتران تەسلیم بکەین.ڕێگامان گۆڕی تاسەر لە تۆ بدەین.پێش ئەوەی یێفیم بێ ،کتێبەکانم بدەیە.پێویست نییە ئەو لە هەموو شت ئاگادار بێ.....

دایك چاوی لە ڕێبین کرد و لای وابوو کە لە کاتی داکەندنی چاکەتەکەی دا،شتێکی دیکەشـی لەبـەر خـۆی داکەند.کەمتر لە جاران بە ئەدەب بوو.مەکری پتر لە نیگای دا دەبینرا. پاڤێڵ گـوتی:دایـە بچـۆ کتێبـەکان بێنە.....بڵێ بۆ گوندین.بۆ خۆیان دەزانن چت دەدەنێ.

_باشە .با سەماوەرەکە بگاتێ ،دەچم.

ڕێبین بە پێکەنینـەوە پرسـی : دایـە! تـۆش خـەریکی ئـەو کارانـەی ؟لـە گونـدی ئێمـە زۆر کـەس کتێبـی دەوێ.مامۆستاش کتێب خوێندنەوەی پێخۆشە.هەرچەند لەفێرگەی قەشەکان دا پـەروەردەکراوە،دەڵێن کـوڕێکی باشە.هێندێك دوورتر لە گوندی ئێمە مامۆستایەکی ژن هەیـە.بـە لامنەوانـە نایانـەوێ کتێبـی قەدەخـەکراو بخوێننـەوە.چـوونکە موچـە لـە حکومـەت وەردەگرن،دەترسـێن....ئاوایـە.....کتێبـی زۆر تونـد و قەدەخـەم گەرەکە.بەنهێنی بڵاویان دەکەمەوە.ئەگەر قەشەو پاسەوان بزانن، لایان وا دەبێ مامۆستاکان پڕوپاگەندە دەکەن .هیچ کەس شکی من ناکا. لەوفێڵی سازی کردبوو کەیف خۆش بوو،قاقا دەستی کرد بە پێکەنین. دایك لە دڵی خۆیدا گوتی:دەزانی تۆ لە ورچ دەچی ،بە لامرێوی .....

پاڤێڵ هەستا و لە کاتێکدا لە ژووری دەهات و دەچوو، بەسەرکۆنەوە گوتی: میخائیل ئیڤـانۆڤیچ! کتێـب دەدەین بە تۆ ،بە لامئەم شێوە کارەی تۆمان پێ باش نییە.

ڕێبین چاوی زەق کردن و پرسی :بۆچی؟

_چونکە پیاو کەکارێك دەکا،دەبێ بەرپرسییەکەشی وە ئەستۆی خۆی بگرێ....نابێ جۆرێك کارەکە ڕاپەڕێنێ کە خەڵکی تر بکاتە بەر پرس! پاڤێڵ دەنگی هەڵێنا. ڕێبین چاوی لە عەرزی بڕی .سەری ڕاوەشاند و وەڵامـی

داوه:له قسەکانت تێناگەم. پاڤێل لەبەر دەمی راوەستا و پرسی :لەو بارەوە چۆن بیر دەکەیتەوە؟ئەگەر لەبەر بڵاوبوونەوەی کتێبی قەدەخەکراو لە مامۆستاکان وەشك کەون،دەگیرێن یان نا؟

_بەڵێ ،دەگیرێن.....گرنگ نییە.

بە لام چونکە تۆ کتێبەکانت بڵاوکردوونەوە،حەق وایە تۆ بچیتە بەندیخانە،نەك ئەوان.

رێبین لە کاتێك دا بە پێکەنینەوە لە ئەژنۆی خۆی دەدا،دەنگی بەرز کردەوە:

_کابرایەکی سەیری .من کەدێهاتییەکی سادە و ساکارم،کێ شکم لێ دەکا کە خەریکی ئەو کارەم؟شتی وا دەبێ؟ کتێب کاری ئاغایە،هەر دەبێ ئەوانیش بەرپرسی بن.

دایك هەستی بەوە کرد کە پاڤێل لە مەبەستی رێبین تێناگا،چاوی لەسەر یەك داناون،دیارە توورەیە.بە هێدی کەوتە نێو باسەکەیان و گوتی:

_میخائیل ئیڤانۆڤیج بۆ هەموو کارێك ئامادەیە،بەو شەرتەی لە جیاتی ئەو خەڵکی تر ئازار و شکەنجە بدەن.

رێبین دەستێکی بە ریشی دا هێنا و گوتی: هەر وایە.

پاڤێل بە وشکی وەڵامی داوە: ئەگەر یەکێك لە ئێمە ،بۆنمونە ئەندرێی کارێکی بە پێچەوانەی قانون بکا و من لە جیاتی ئەو بگرن،تۆ چ دەڵێی؟

دایك تێکرابوو. چاوێکی لە کورەکەی کرد و لە کاتێکدا پەشۆکا بوو،سەری راوەشاند و گوتی:

_چۆن لەگەڵ هاورێی خۆی دا وا دەجوڵێتەوە؟

رێبین گوتی: ئاخ.....ئاخ. پاڤێل ئێستا ئەوە لە قسەکانی تۆ حاڵی دەبم.بەزەردەخەنەیەکی وەك گاڵتە بە دایکی گوت:

_دایە مەسەلەکە قوڵە. پاشان روی کردە پاڤێل و بە دەنگێکی بە فیز و خۆپەرستانە قسەکانی درێژە پێ دا:

_برام تۆ هێشتا ساویلکەی! کاتێکی مرۆڤ بۆ ئامانجێکی نهێنی کاردەکا،نابێ بەتەنگ شەرەفەوە بێ.باش بیر بکەوە:یەکەم،ئەو کەسە دەگرن کە کتێبی لەکن بدۆزنەوە نەك مامۆستاکان.دوهەم،ناوەرۆکی کتێبە ئازادەکانیش کە مامۆستاکان بڵاویان دەکەنەوە،هەروەك کتێبە قەدەخەکانە.ئەوەندە هەیە وشەکانیان فەرقی هەیە،لەوان دا راستی کەمتر دەبینرێ.کەوابوو مامۆستاکانیش لەگەڵ ئێمە ئامانجیان یەکە،بە لامبەرێگای خۆیان دا دەرۆن.لە کاتێك دا من رێگای راست ترم گرتوەتەبەر.بەو حاڵەش،لای کاربەدەستانی دەوڵەتی تاوانمان یەکە.وانییە؟سێهەم،برا گیان من کارم بەوان نییە.سوار و پیادە رێك ناکەون.رەنگە لەگەڵ وەرزێرێك ئەوەی

نەکەم.مامۆستا(موعەللیم) کوڕی قەشـەیە،یان کچـی خـاوەن مولکـەنازانم ئـەوان بـۆ داوا لـە خـەڵك دەکـەن کەشۆرش بکەن.من کـە وەرزێـرم نـاتوانم لـەبیرو بـاوەڕی ئـەو خوێندەوارانـە تێبگـەم.خـۆم دەزانم چ بکەم،بـە لاملەمەبەستی ئەوان ئاگادار نیم.گەورەکان هەزاران ساڵ خوای بەڕاستی بوون و خوێنی وەرزێرانیان مژیوە.لە پڕ وە خەبەر دێن و دەیانەوێ چاوو گوێی قوربانیەکانی خۆیان بکەنەوە.

برام،من بەیت و بالۆرەم پێ ناوێ.ئەوەش بەیت و بالۆرەیە.من لاموایە خوێندەوار و دەوڵەمەنـد هەرکەسـێك بێ،لە من دوورە.لەزستان دا کاتێك مرۆڤ بە مەزرایەك دا دەڕوا،لە دوور چاوی بەشـتێك دەکـەوێ کەزینـدووەو دەجولێتەوە.زۆر دوورە و ناتوانێ بزانێ ڕێوییە، گورگە، یان سـەگە. دایـك تەماشـای کوڕەکـەی کـرد. پاڤێـڵ خەمبارو کز دەهاتە بەرچاو. چاوەکانی ڕێبین بەتروسکەیەکی لێڵ دەدرەوشان. لە کاتێك دا لـە خـۆ ڕازی بـوو، دەستی لە ریشی وەردەدا و قسەکانی درێژە پێدا.

_من دەرفەتی مرۆڤایەتیم نییە.وەختەکە لە ڕادەبەدەر ناسکە.هەرکەس دەبێ بەگوێرەی ویـژدانی خـۆی کـار بکا....هەر دەعبایەك دەنگی تایبەتی خۆی هەیە .دایك کەوتە نێو باسەکەیان و گوتی:
هێندێك کەسی دەوڵەمەندیش هەن کە خۆیان فیدای کۆمەڵ دەکەن وهەموو ژیانیان لە زیندان دا ڕادەبووێرن .

_ئەوە مەسەلەیەکی ترە.وەرزێر کە دەوڵەمەند دەبێ خۆی بەئاغاوە دەچەسپێنێ . ئاغـاش کـەلێی قـەوما و فەقیر بوو،دەبێتە دۆستی وەرزێران .کاتێك گیرفان خالّی بوو،ڕۆح ناچارە پاك و خـاوێن بـێ. پاڤێـڵ لـە بـیرت ماوە....جارێکی بۆت ڕون کردمەوە کـەبیر و بـاوەڕ پەیوەنـدی بەچـۆنییەتی ژیانـەوە هەیـە. ئەگـەر کرێکـار بڵێ"نا"،ئەرباب ناچارە بڵێ "بەڵێ"،چوونکە ئەربابە.لە بارەی وەرزێر و خاوەن مولکیشەوە هەر وایە.کـاتێکی وەرزێر ڕازییە، ئاغا خەوی لێناکەوێ.باش دەزانم خەڵکی ناجسن لەهەموو شوێنێك هەن و نامەوێ بە تێکڕایـی دیفاع لە هەموو وەرزێرێك بکەم.

ڕێبین هەستابوو .دەم و چاوی ڕەش هەڵگەڕابوون.هەروەك ددانان لێك بدا،ریشی دەلەرزی .دەنگی دانەوانـد و درێژەی پێ دا:

_ماوەی پێنج ساڵە لەم کارخانەوە چومە ئەو کارخانە .ڕێ و شوێنی ژیانی دێهـاتم لـە بـیر چـووبووەوە.کـە گەڕامەوە سەر ئەو ژیانە و وەزعی ئەوانم دی ،بەخۆم گوت ئیتر ناتوانم وەك ئەوان بـژیم .تێدەگـەی؟ پـێم وابـوو ناتوانم.ئێوە نازانن برسیەتی چییە....برسیەتی ئێوە ئازار نادا.بە لاملـە لادێ برسـیەتی وەك سـێبەر بـەدووای ئینسانەوەیە.هیچ هومێدێك نییە کەپیاو بتوانێ نانی تەواو پەیدا بکا.برسیەتی گیانی خەڵکی تێك شکاندووە و داب و شـــوێنی مرۆڤایـــەتی کوێرکردووەتـــەوە.ژیـــانی خـــەڵك دژوارە.لـــە برســـیەتی و هـــەژاری دا دەتلێنەوە.کاربەدەستانی دەوڵەتی وەك قەلە ڕەشە لە کەمین دان،تا بزانن کام وەرزێـر نـانێکی هەیـە.....هـەر

لەگەڵ پاروە نانێکی زیادیان دی، لە خاوەنەکەی دەرفێنن و زللەیەکیشی لێدەدەن. رێبین چاوێکی لە دەورو پشتی خۆی کرد و پاشان خوار بووەوە، ئانیشکی وەسەر مێزەکە دا و گوتی:

_کاتێك سەر لە نوێ توشی ئەو ژانە بوومەوە،بێزار بووم ،خەفەتم دەخوارد.پێم وابوو دەر نابەم.لەگەڵ ئەوەش دا بەسەر خۆم دا زاڵ بووم و بەخۆمم گوت:"نابێ بێڵم گیانم فریو بدا.لێرە دەمێنمەوە و ئەگەر نانیش نەدەمە وەرزێرەکان دەیان وروژێنم.کارێك وە دەست دێنم.من وەك برایان بۆ ئەوان کار دەکەم.من بۆ خەڵك و لە دەست خەڵك خەفەت دەبینم....خەفەت وەك کێردێك لە دڵم رادەچێ." نێو چاوانی ئارەقی لێ دەچۆڕا.لەسەر لە خۆ پاڤێڵ نزیك بووەوە. دەستی لەسەر شانی دانا.دەستی دەلەرزی:

_یارمەتیم بدە.کتێبی ئەو تۆم بدەیە کەخوێنەر وەجۆش بێنێ.دەبێ ژیشك وە بن سەری خەڵك بدەی.ئەوانەی شت دەنوسن،پێیان بڵێ بۆ دێهاتیش بوسن،با دێهاتییەکان وا هەڵبەزن وەك ئاوی کولیویان پێدا کرابێ.تا میللەت بە پێشوازی مەرگەوە بچێ.باسکی راکێشا و بە دەنگێکی لەرزۆك و وشەی پچڕ پچڕەوە لێی زیاد کرد:

_تۆڵەی مەرگ دەبێ بە مەرگ بدرێتەوە.ئاوایە.کەوابوو دەبێ بمری تا خەڵك بژین.دەبێ هەزاران کەس بمرن،تا میلیۆنەها کەس بژین.مردن هاسانە.بە لاخۆزیا خەڵك زیندوو دەبوون و رادەپەڕین.

دایك سەماوەری هێنا.چاوێکی لەرێبین کرد.قسە توندەکانی دایکیان خەمناك دەکرد.ئەو پیاوە زۆر شتی وەك مێردەکەی ئەو دەچوو.هەردووکیان وەك یەك ددانیان دەردەخست و قۆڵیان هەڵدەماڵی.تورەیی و بزۆزیان وەك یەك وابوو.فەرقیان ئەوەندە بوو کە رێبین قسەی دەکرد و لەبەر چاوانی هێندە بەسام نەبوو.

پاڤێڵ سەری راوەشاند و گوتی:بەڵێ پێویستە،دەبێ رۆژنامەیەکیش بۆ دێهات ساز بکەین.مەتڵەب و خەبەرمان بدەنێ ،تا رۆژنامەتان بۆ چاپ کەین.

دایك بە پێکەنینەوە تەماشای کوڕەکەی کرد.پاشان جلی کردە بەر و بێ ئەوەی شتێك بڵێ وەدەرکەوت. رێبین گوتی: بەچاوان.هەرچی پێویست بێ بۆتان ئامادە دەکەین.سادە بنوسن ،تا گوێرەکەش تێی بگەن. دەرگا کرایەوە و یەکێ وەژوور کەوت.رێبین چاوێکی لە چێشتخانە کرد و گوتی: یێفیم! وەرە ئێرە.ئەمە پاڤێڵە ،ئەوەی باسم بۆ کردی.

.پیاوێکی چوارشانەی باڵا بەرزی دەم و چاو پان و مو زەرد وچاو شین بوو.چاکەتێکی کورتی لەبەر دابوو،کڵاو بە دەست لە پێش پاڤێڵ راوەستا و لەبنەوە چاوی تێبڕی.بە دەنگێکی گیراو گوتی:رۆژ باش.پاشان دەستی پاڤێڵی گوشی و دەستێکی بە قژەکانی خۆیدا هێنا.چاوێکی لە ژوورەکەی کرد وبۆ لای کتێبخانە چوو کەپڕ بوو لە کتێب.

ڕێبین گوتی: پاڤێلّ ئەمانەی خوێندوەتەوە. بێفیم ڕۆی وەرگێڕا و چاوێکی لێکرد و سەیرێکی کتێبەکانی کرد وگوتی:

_چەند کتێبت هەیە ؟بێ گومان وەختی خوێندنەوەت کەمە؟ لە لادێ وەخت بۆ خوێندنەوە پترە. پاڤێلّ گوتی: ڕەنگە مەیلی خوێندنەوە کەمتر هەبێ؟

دەستێکی بەچەناگەی داهێنا و گوتی:بۆچی؟ بە پێچەوانەوە، ئێستا مرۆڤ ناچارە بیر بکاتەوە.دەنا ڕێگای تری نییە.کە وانەبێ،دەبێ دەست و لاقی ڕاکێشێ و بمرێ.چونکە میللەت نایەوێ بمرێ،مێشکی وەکار خستووە.......زەوەی ناسی یانی چی ؟ پاڤێلّ بۆی ڕون کردەوە.

بێفیم کتێبەکەی لە جێگای خۆی داناوە و گوتی:ئەمەمان پێویست نییە!

ڕێبین هەناسەیەکی توندی هەلّکێشا و گوتی:

_وەرزێر نایەوێ بزانێ زەوی لە کوێڕا هاتووە.دەیەوێ بزانێ چۆن بەش کراوە.ئەو خاوەن مولّکانە چۆن زەوییان لەو خەلّکە ئەستاندووە.زەوی بخولێتەوە یا بسەکنێ، گرنگ نییە.هەر ئەوەندە بەسە کە نانی لێ پەیدادەبێ!..... بێفیم تەماشای کتێبی مێژووی کۆیلەکانی کرد وبە پاڤێلّی گوت:ئەم کتێبە باسی ئێمە دەکا. پاڤێلّ کتێبێکی تری دایە و گوتی:ئەمەش لەبارەی "سرواژ"ەوە.بێفیم وەری گرت ولە دەستی وەردا و پاشان داینا و لەسەر خۆ گوتی:

_ئەم بابەتە زۆر کۆنە .

_زەویت هەیە؟

_ئێمە سێ براین.چووار هێکتار زەویمان هەیە.هەمووی وردە زیخە.بۆ گەنم لێ چاندن ناشێ،بە لامبۆمس خاوێن کردنەوە زۆر باشە.تۆزێك مات بوو ،پاشان گوتی:

_خۆم لە چنگ زەوی ڕزگار کرد .نانی لێ پەیدا نابێ ،تەنیا دەست و پێ ی مرۆڤ دەبەستێ.ئێستا چووار سالّە کرێگرتەم.پایز دەبێ بچمە خزمەتی سەربازی .مامە میخاییلّ دەلّێ مەچۆ،چونکە ئێستا سەربازەکان وا فێر دەکەن کە لە خەلّك بدەن.بە لامبەو حالّەش دەمەوێ بچم.کاتی ئەوە هاتووە ئەو مەسەلە کۆتایی پێ بهێنرێ. بێ ئەوەی چاو لە پاڤێلّ وەرگێڕێ پرسی :بیر و ڕای تۆ چییە؟

پاڤێلّ بزەیەکی هاتێ و گوتی:

_بەلّێ کاتی ئەوە هاتووە،بە لامدژواریش دەبێ.پیاو دەبێ بزانێ لەگەلّ سەربازەکان چۆن دەدوێ .

_فێر دەبین و شارەزا دەبین!

پاڤێلّ بە وردی سرنجی بێفیمی دا و گوتی:

_ئەگەر بتانگرن، گولله بارانتان دەکەن .

_راستە لێمان خۆش نابن.

دیسان دەستی کرد بەتەماشا کردنی کتێبەکان.

ڕێبین گوتی:هاوڕێ چایەکەت بخۆرەوە.دەبێ بڕۆین.

_ئێستا.پاشان پرسی :شۆڕش یانی یاخی بوون؟

ئەندرێی شەکەت و شێواو گەیشتەوە.بێ ئەوەی قسەبکا دەستی یێفیمی گوشی و لە پەنا ڕێبین دانیشت. تەماشایەکی کرد ودەستی کرد بە پێکەنین.

ڕێبین دەستێکی لە ئەژنۆی دا و گوتی:بۆچی وا تێکچووی؟

_هیچ. یێفیم بە ئیشارە ئەندرێی نیشان دا و پرسی :ئەمەش کرێکارە؟

ئەندرێی گوتی:بەڵێ،مەبەستت چییە؟

ڕێبین رونی کردەوە: هەوەڵ جارە کە کرێکاری کارخانە دەبینێ.لای وایە کۆمەڵێکی تایبەتین.... پاڤێل پرسی: لەچ بارێکەوە؟

یێفیم بەوردی سەرنجی ئەندرێی دا و گوتی: ئێسکی ئێوە نوك تیژە،کەچی ئێسکی وەرزێران خڕترە.

ڕێبین قسەکەی تەواوتر کرد:

_وەرزێر لە سەر پێیان لە ئێوە قایمترە.هەست بەوە دەکا زەوی لە ژێر لاقی دایە.هەرچەند زەویەکە ئی ئەویش نەبێ،ئەو هەستەی هەیە.بە لامکرێکاری کارخانە وەك پەلەوەر وایە .نە ماڵی هەیە و نە نیشتیمان ونە خاو و خێزان.ئەمڕۆ لێرەیە و سبەی لە شوێنێکی تر ....تەنانەت ژنیش ناتوانێ بەجێگایەکیەوە ببەستێتەوە. هەر کەر کێشەیان لیێ پەیدابوو،ژن بەجێ دێڵێ و بۆ دۆزینەوەی بەختەوەری رو لەشوێنێکی تر دەکا.کەچی وەرزێر دەیەوێ جێگای خۆی خۆشتر بکا و نایەوێ لە جێگای خۆی ببزوێ....ئاخ .....دایك ئەوە هاتەوە...... ڕێبین چووە چێشتخانە .یێفیم لە پاڤێڵ وە نزیك کەوت و بە گومانەوە پرسی :

_دەکرێ کتێبێکم وێ بدەی؟

_بە چاوان.

وەرزێر لە خۆشییان چاوی دەتروسکاند و بەدەنگ گوتی:

_وێت دەدەمەوە. هاوڕێکانمان بەم زووانە قەتران دێنن،بەوان دا دەینێرمەوە.سوپاس!ئێستا کتێب بە ئەندازەی چرا بۆ شەو پێویستە.

ڕێبین گەڕاوە.پاڵتۆکەی کردە بەر و توند کەمەرەکەی بەست.....

_با بڕۆین وەختی ڕۆیشتنە. پێڤیم بە پێکەنینەوە کتێبەکانی پێ نیشاندا و گوتی:بزانە،شتم هەیە بیخوێنمەوە.

کەئەوان ڕۆیشتن پاڤێل بە ئەندرێی گوت:

_ئەم شەیتانانەت دیت؟

_بەڵێ.دەڵێی هەورن لەبەرەبەیان دا ،مات وتاریك و سەبر بۆ پێشەوە دەچن.

دایك قسەکەی بڕی: مەبەستت ؟ پیاو بڕوا ناکا کە ئەوە لە کارخانەدا کاری کردبێ.

_سەر لەنوێ بووەتەوە بە وەرزێر.مەترسیدارە.

پاڤێل ڕوی کردە ئەندرێی کە لەنزیك پەنجەرە دانیشتبوو،بەکزی تەماشای ئیستیکانە چایەکەی دەکرد. پێی گوت:

_حەیف لێرە نەبووی.تۆ کە هەمیشە باسی دڵ دەکەی تەماشای یارییەکی دڵت کردبایە.ڕێبین هەڵایەکی وای سازکردبوو،بۆڕی دابووم.خنکاند بوومی.نەمدەتوانی ڕەخنەی لێبگرم.چەند بەخەڵك بێ بڕوایە و نرخی کەمیان بۆ دادەنێ.دایکم حەقیەتی کە دەڵێ:هێزێکی ترسێنەر لەو پیاوەدا هەیە.

ئەندرێی بە ناڕەحەتی وەڵامی داوە:ئەمەی دەزانم.خەڵکیان دەرماندا و کردووە.کاتێکی ڕاپەڕن،بێ ئەوەی فەرق و جیاوازی دابنێن هەموو شت دەڕوخێنن.زەوی ڕوت و قوتیان گەرەکە.هەرچی لەسەر زەوی بێ، لە ڕەگ و ریشەوە دەری دێنن. سەبر قسەی دەکرد.دیاربوو بیر لە شتێکی تر دەکاتەوە. دایك پێی گوت:

_ئەندرێی لراوەستە.پێویستە تۆزێك بحەسێیەوە. بەنەرمی وەڵامی داوە: دایە گیان،ڕاوەستە،ڕاوەستە،هەرچەند مەبەستم ئەوە نەبوو، بە لامدیسان جوان نییە. لەپڕ وەخۆ کەوت و مستێکی لەمێزەکە دا و گوتی:

_بەڵێ، پاڤێل ڕاست دەکەی .ڕۆژێك کەوەرزێری ئێمە شۆڕش بکا،زەوی ڕوت دەکاتەوە.هەروەك پاش بڵاوبوونەوەی تاعون و وەبا،واباوە کە هەموو شت دەسوتێنن تا شوێنەواری خەم و خەفەتی ڕابوورددوو ببێتە خۆڵەمێش. پاڤێل بە ئەسپایی گوتی:کەوابوو دەبنە کۆسپی سەر ڕێگامان!

_ئەرکی ئێمە ئەوەیە ڕێگای نەدەین پشتی بگرین.ئێمە لەو نزیکترین.بڕوا بەقسەکانی ئێمە دەکا.وە دووامان دەکەوێ .

_دەزانی؟ڕێبین دەیەوێ ڕۆژنامەیەك بۆ دێهات ساز بکەین. پاڤێل بە پێکەنینەوە گوتی:شەرمەزارم لەوە کەنەمتوانی باسی لەگەڵ بکەم. ئەندرێی دەستێکی بە سەری خۆی دا هێنا و بە هێدی وەڵامی داوە:

_دیسان توشی دەبینەوە.بلوێر لێبدە،ئەوانەی قاچیان ساخەو بەعەرزیەوە نەنوساوە،بە هەوای بلوێری تۆ هەڵدەپەڕن.ڕێبین حەقیەتی کە دەڵێ ئێمە هەست بەوە ناکەین زەویمان لە ژێر پێدا بێ.نابێ هەستیشی پێ بکەین.چونکە جوڵانەوەی ئەو لە ئەستۆی ئێمەیە.....ئەگەر جارێکمان راوەشاند خەڵك لێی جیا دەبنەوە....جاری دووهەم...... دایك دەستی کرد بە پێکە نین و گوتی:ئەندرێی لەبەر چاوی تۆ هەموو شت هاسانە.

_بەڵێ هاسانە!و بەدەنگێکی خەمبارانە لێی زیاد کرد:

_هەروەك ژیان! تاوێك راوەستا و پاشان گوتی:

_دەچم لە دەرێ تۆزێك دەگەڕێم. دایك گوتی:دوای خۆ شوشتن ؟ باکەی توندە، با پەڕ دەبی.

_هەر ئەوە بۆمن پێویستە. پاڤێل بەخۆشەویستی گوتی: ئاگات لەخۆت بێ،سەرمات دەبێ.باشترە راکشێی،بەڵکو خەوت لێبکەوێ.

_نا ، دەمەوێ وەدەرکەوم.

جلی لەبەر کرد و بێ ئەوەی هیچ بڵێ وەدەرکەوت. دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: خەفەت دەخوا. پاڤێل گوتی:زۆر باش بوو بە"تۆ" ت بانگ کرد و لەگەڵی روخۆش بووی. دایك پاش تۆزێك بیرکردنەوە بەسەر سوورمانەوە گوتی:

_هیچ نەمزانیوە کە"تۆ"م پێگوتووە. بەرێکەوت بووە.ئەوەندەم لێ نزیك بووەوە.... نازانم بڵێم چەند......

_دایە گیان تۆ دڵێکی باشت هەیە.

_ئەگەر وابێ باشتر ،بە لاخۆزگە توانیبام یارمەتی ئێوە بدەم.....یارمەتی تۆ، یارمەتی هەموو کەس . خۆزیا لە دەستم هاتبایە.

_مەترسە ،شارەزا دەبی.

دایك دەستی کرد بە پێکەنین وگوتی:

_ها، نەترسم .خۆمن هەر نازانم!

_باشە دایە گیان.قسەلەمە ناکەین.بە لامبزانە زۆر زۆر مەمنونی تۆم و سوپاست دەکەم. دایك چووە چێشتخانە، تا بە فرمێسکەکانی پاڤێل ناڕەحەت و خەمبار نەکا

.ئەندرێی درەنگێك گەڕاوە.هیلاك بوو.دەست بەجێ راکشاو گوتی:

_ لاموایە دە کیلۆمەتر رێگا رۆیشتوم.

پاڤێل پرسی:حاڵت باشترە؟

_نازانم.دەنگە دەنگێ مەکە،دەمەوێ بنوم.

هێندەی پێنەچوو ڤێسۆڤشیکۆڤ وەك جاران بە چلکنی و جلێکی دڕاو و پیسەوە وە ژوور کـەوت.لـەکاتێك دا هەر بەلادا دەهات گوتی:

_دەزانی کێ ئیسای کوشتووە؟

_نا.

_رەنگە یەکێك پەیدا بووبێ ئەو کارەی پێ تاوان نەبێ.سەیری من کە ،لای خۆی مـن خـۆم ئامـادەکرد بـوو بیخنکێنم!ئەو کارە پتر بۆ من دەبوو.

پاڤێلْ بە روخۆشی گوتی: هاوڕێ ئەم قسانە مەکە!

دایك بـە دەنگێکـی دڵسـۆزانە گـوتی:راسـتیت دەوێ تـۆ پیـاوێکی باشـی،بە لامقسـەکانت هەمیشـە بـێ ڕەحمانەن....بۆچی؟ لەو دەمەدا دایك دیتنی ئەو لاوەی پێ خۆش بوو.تەنانەت چڕ و چاوە گڕوێکەشی پێ جـوان بوو.

گڕوێ شانی هەڵتەکاندن و بە دەنگێکی لالەپەتی وەڵامی دایەوە:

_بێجگە لەو کارانە بەکاری هیچی تر نایەم.هەمیشە لـەخۆم دەپرسـم کـەجێگاو ڕێگـای مـن کوێیـە.قـەت نایدۆزمەوە.پێویستە خەڵك بدوێنی.منیش ئەوەی نازانم، پێم ناکرێ.هەموو شتێك دەبینم...هەست بـە هـەموو خەم و خەفەتێکی مرۆڤ دەکەم....ناتوانم دەریانبڕم.گیانێکی کڕ و گێژم هەیە.

پاڤێلْ لێ وەنزیك کەوت.سەری بە ردابووەوە،بەنینۆك جوغزی بە مێزەکە دا دەهێنا .بە دەنگێکی بە خەم و گریاناوی کەوەك دەنگی منداڵان دەچوو گوتی:

_براکانم،کارێکی قورس بدەن بەمن.هەر کارێك بێ قەیدی نییە.ناتوانم هەروا بـێ کـار بـژیم.هـەمووتان بـۆ ئامانجێك تێدەکۆشن،دەبینم دەچێتە پێش....بە لامن دوورم......تەختە و دار دەگوێزمەوە...ئایا دەکرێ هەروا بژیم؟کارێکی دژوارم پێ بسپێرن تا ئەنجامی بدەم.

پاڤێلْ دەستی گرت و بۆلای خۆی راکێشا:

_بیری تۆش دەکەینەوە.

ئەندرێی لەو دیوی وە دەنگ هات:

_فێرت دەکەم پیتەکانی چـاپ لێـك جیابکەیـەوە.دەبـی بـە پیـت ڕێکخـەری چـاپخانەی ئێمـە.دەیکـەی؟ ڤێسۆڤشیکۆڤ لێی نزیك بووەوە و گوتی: ئەگەر فێرم بکەی کێردێکت دەدەمێ....

ئەندرێی بە سەریدا نەڕاندی:برۆ بۆخۆت و بە کێردتەوە!

_کێردی چاکە!

ئەندرێی و پاڤێل دەستیان کرد بەپێکەنین.ڤێسۆڤشیکۆڤ لە نێوەراستی ژوورەکە راوەستا و پرسی :گاڵتەم پێ دەکەن؟ ئەندرێی لەسەر تەختەکەی هاتە خوارێ و گوتی:

_بەڵێ! شەوێکی جوانە.....مانگە شەوە.دەڵێن چی بچین لە مەزرا بگەڕێین.....دێن؟

پاڤێل گوتی: بەڵێ! گرویێ گوتی: منیش دێم.پێکەنینی ئەندرێیم پێخۆشە.

ئەندرێی بزەیەکی هاتێ و گوتی:منیش زۆرم پێخۆشە کە قەولی دیاریم پێ دەدەی. کاتێکی جلی لەبەر کرد،دایك بە ئەسپایی گوتی:پتر لەبەر کە،با سەرمات نەبێ. کاتێك هەر سێك هاورێ وەدەرکەوتن،چاوی تێ بڕیبوون.پاشان سەیرێکی وێنەی مەسیحی کرد و لە سەرخۆ گوتی:خوا یارمەتیتان بدا.....

(٢٦)

رۆژەکان یەك لەدووای یەك ئەوەندە خێرا تێدەپەڕین،دەرفەتیان نەدەدا کەدایك بیر لە هەوەڵی مانگی ئەیار بکاتەوە.تەنیا کاتێك بەشەو،لەکاری رۆژانە دەحەسایەوە و تۆزێك لەگێرە و کێشەی رۆژانەی سەری سوك دەبوو،دەیگوت:

_"خۆزیا زوو تێپەڕیبا"!

بەری بەیانی دەنگی ئاژێری کارخانە دەهات.ئەندرێی و پاڤێل بەپەلە پاروو نانێکیان بە چای دەخوارد و هێندێك وردەکاریان بە دایك دەسپارد.ئەو ژنە تەواوی رۆژ وەك سمۆرەیەك لە قەفەس دابێ،دەهات و دەچوو،هەدای نەدەدا.نان و چێشتی ساز دەکرد،هێندێ کەل و پەلی بۆ چاپ کردنی بەیاننامەکان ئامادە دەکرد.خەڵك دەهاتن و هێندێ نووسراوەیان دەدایە کە بیاندا بە پاڤێل و پاشان ون دەبوون. هەموو شەوێك ئەو نووسراوانەیان لە دارو دیواری کارخانە و پۆلیسخانە دەدا کە داوایان لە کرێکاران دەکرد خۆیان بۆ جێژنی هەوەڵی مانگی ئەیار ئامادە بکەن.بەیانی ئەو نووسراوانەیان لە کارخانەکان دەدیتەوە.بەیانی زوو پاسەوان بە کۆڵانان وەردەبوون و بە جنێودان و بۆڵە بۆڵ نووسراوەکانیان لە دیواری دەکردەوە.وەختی نیوەڕۆیە سەر لەنوێ لە کۆڵانان بڵاو دەکرانەوە و لەژێر پێی رێبوارانداندا دەهاتن و دەچوون.لە شارەوە پۆلیسی نهێنیان دەنارد.ئەو پۆلیسانە خۆیان لە کەلێن و قوژبنی کۆڵانان مات دەکرد و ئەو کرێکارانەیان هەڵدەنا کە بە شادی و پێکەنینەوە بۆنان خواردنی دەچوون یا لە کارخانە دەگەڕانەوە.هەموویان لە دەستە وستانی پۆلیس خۆشحاڵ بوون.تەنانەت پیرە پیاوەکانیش بە پێکەنینەوە بە یەکتریان دەگوت.

_بزانن چ وەزعێکە!

لـە دەسـتەو پـۆلی بچـوك كۆدەبوونـەوە و لـەبارەی بەیاننامەكانـەوە قسـە و باسـیان دەكـرد.ژیـان وكـوڵ دەهات،بەهار لەبەر چاوی خەڵك زۆر جوانتر بوو،شتی تازەی لەگەڵ خۆیدا دەهێنا.بۆ هێندێكیان دەبوو بە بیانوو كە لە ئاژاوەچییەكان تووڕەبن و جنێویان پێبدەن.بۆ هێندێكی تـر لەگـەڵ تـرس ونیگـەرانی هیوایـەكی كـەمی بەدوواوە بوو.هێندێكی دیكەش كەژمارەیان كەم بوو،دڵی خۆیان بەوە خۆش دەكرد كە هێزێكن و دنیا وەخەبـەر دێنن. ئەندرێی و پاڤێڵ شەوانە خەویان لێ نەدەكەوت.هیلاك و ماندوو. بەرەنگی بزركاو،تۆزێـك پـێش ئـەوە ئاژێری كارخانە لێبدرێ،دەهاتنەوە ماڵێ.دایك دەیزانی كە لـە نێـو مێشـە و لێـڕەواردا شـانەی حیزبـی پێـك دێنن.ئاگای لەوەش هەبوو كە دەستە سوارێكی پۆلیس لە گەڕەكی ئەوان كێشك دەكێشن و پۆلیسی نهێنـی لـە هەموو و كون و قوژبنان.دەسووڕێنەوە و ئەو كرێكارانە دەپشكنن كە بەتەنیا هاتوچۆ دەكەن.كۆبوونەوەكان بـلاوە پێ دەكەن و جار و بار كەسانێكیش دەگرن.دەیزانی هەموو شەوێك لەوانەیە ئەندرێی و كوڕەكەی بگیرێن.هێندێ جار لای وابوو پۆلیس بیانگرێ باشترە.

كوشتنی ئیسای بەچەشنێكی سەیر پـوش بەسـەر دەكـرا .ئیـدارەی پـۆلیس دوو رۆژان دە كەسـی گـرت و پرسیاری لێكردن و پاشان بێ دەنگەی لێكرد و خۆی لە مەسەلەكە گێل كرد.ماریا كۆرسونۆڤا كە لەگەڵ پۆلیس و هەموو كەس بە ئاشتی رایدەبوارد،رۆژێكی كاتی قسەكردن لەگەڵ دایك،بیر و رای پۆلیسی دەربڕی و گوتی:

_چۆن دەكرێ تاوانبار بدۆزرێتەوە؟ ئەوێ رۆژێ نزیكەی سەد كەس ئیسایان دیوە.نەوەد كەس لەوانەیە ئەگەر بۆیان كرابا سەریان پان دەكردەوە.لەم حەوت ساڵەدا ئەوەندەی بۆ كرابێ خەڵكی ئازار داوە....

ئەندرێی بەئاشكرا دەگۆڕا.رومەتی دەقوپان.وای لێهاتبوو هەر چـاوی زەق دەچـوون. زۆر بـە رێكـەوت بـزەی دەهاتێ .وەك پێشو ئیتر باسی شتی ئاسایی نەدەكرد.لەجیاتی ئەوە،شادی و كەیف خۆشییەكی ئەوتۆی بەسەردا دەهات كەكاری دەكردە سەر گوێگرەكانی .باسی دوارۆژی دەكرد.باسـی جێـژنی ئـازادی و جـوانی و رونـاكی و سەركەوتنی عەقڵ و ئازادی دەكرد. كەمردنی ئیسای لە بیر چووەو،رۆژێكی بـە زەردەخەنەیـەكی خەمبارانـەوە گوتی:

_دووژمنەكانمان نەك هەر كۆمەڵانی گەلیان خۆش ناوێ،بەڵكو لە خەمی ئەوانـەش دا نـین كـەبۆ ئـەوان وەك سەگ ئێمە راودەنێن و پێمان دەوەڕن.لە خەمی یەهودای بە ئەمەگی خۆشان دا نین.تەنیا لە خەمی پارەی خۆیان دان و هیچی دیكە...... تاوێك مات بوو......پاشان گوتی:

_هەرچەند بیر لە حاڵی ئەو كابرایە دەكەمەوە،پتر سكم پێی دەسوتێ.نەمدەویست بكوژرێ،نا،نەمدەویست.

پاڤێڵ لە سەرخۆ گوتی:ئەندرێی بەسە .لەو بارەوە بەسە.

دایك بە ئەسپایی گوتی:پێ لە قەیەك بە دارێكی گەندەڵ دا دراو كەوتە عەرزی.

ئەندرێی بە خەمەوە گوتی:ئەمە راستە ،بە لامدڵی پێ ئارام نابێ.

زۆر جار ئەو قسانەی دووپاتە دەكردەوە كە لەزاری ئەودا مانایەكی تاڵ و سوتێنەریان هەبوو. ئاخرەكەی رۆژێ هەوڵی مانگی ئەیار داهات.ئاژێری كارخانە وەك هەموو رۆژێ زیرەی هات.دایك تەواوی شەو چاوی لەسەر یەك دانەنابوو،نەنوستبوو.بەیانی لە جێگای خۆی هاتەدەر و سەماوەری تێهاویشت و خەریك بوو بچێ وەك جاران كورەكان هەڵبستێنێ.بیری كردەوە و دەستی بەخۆیدا بەردانەوە و لەپەنا پەنجەرە دانیشت هەر وەك ددانی ژان بكا،دەستی وەبەرلاچاوی خۆی دا. لەئاسمانی شین پەڵە هەوری بچوك و باریك و سپی خێرا لە هاتوچۆدا بوون.هەردەتگوت پەلەوەری گەورەن لەترسی گرمەی هەور بەملاو لادا رادەكەن.دایك سەری گران بووبوو.چاوەكانی لەبەر بێ خەوی ئاوسا بوون و سوور هەڵگەڕابوون.سینگی هێدی و ئارام بوو.دڵی بەچەشنێكی ئاسایی لێی دەدا و بیری لە شتی ئاسایی دەكردەوە:سەماوەرەكەم زوو تێ هاویشت.ئاوی تێدا نامێنێ.با ئەمڕۆ تۆزێك پتر بخەون.هەردووكیان ماندوون. تیشكی تاوێ بە خۆشی لە پەنجەرەوە هاتە ژوورێ.دایك دەستی وەبەردا.كەتیشكی رۆژێ كەوتە سەر دەستی،بە پێكەنینەوە بە دەستەكەی تر لاواندیەوە.پاشان هەستاو دووكەڵكێشی سەماوەرەكەی هەڵگرت.بەبێدەنگی دەم و چاوی شوشت و خاچێكی لە سینگی كێشا و لە ژێر لێویەوە دەستی كرد بەپاڕانەوە.سەرو چاوی گەش بووەوە. ئاژێری دووهەمی كارخانە دەنگی لەوەی هەوەڵیان نەرمتر بوو.دەنگی دەلەرییەوە.دایك پێی وابوو كەدەنگی جاران درێژترە.لەژوورەوە دەنگی ئەندرێی دەهات:

_ پاڤێڵ گوێت لێیە؟بانگمان دەكەن.یەكێكیان لاقی روتی بەسەر عەرزدا كێشا و پاشان باوێشكی هاتێ.دایك بانگی كرد:سەماوەر سازە!

پاڤێڵ گوتی:ئەوە هەڵدەستین.

ئەندرێی گوتی:هەتاو هەڵاتووە.هەورەكان لادەچن،هەورەكانی ئەمڕۆ زیادین.بەپرچی ژاكا و دەم و چاوی نەشۆراو و خەوالۆ لە چێشتخانە وەژوور كەوت.بەروخۆشی بە پێلاگێیای گوت:

_دایە گیان رۆژ باش!چاك نوستبووی؟

دایك خۆی لێ نزیك كردەوە و لەسەر خۆ گوتی: ئەندرێی تكا دەكەم هەر لە گەڵی بە.

_بە چاوان دایە.پێكەوە دەبین.لە هەموو شوێنێ لە پەنا یەكتر دەبین.بڕوابكە.

پاڤێڵ گوتی:ئەوە لەوێ پیلانی چی دەگێڕن؟

_هیچ رۆڵە گیان!

ئەندرێی گوتی: دایك دەڵێ دەست و چاوم خاوێن بشۆم،چوونكە كچەكان چاومان لێدەدەن. پاشان چوو دەست و چاوی بشوا.

پاڤێلْ دەستی کرد بە خوێندنەوەی سرود:"رابە ئەی کۆمەڵی کرێکار!....." تا دەهات هەوا روناکتر دەبوو.هەورەکان بە تەوژمی با لە لەبەر یەك بڵاو دەبوون .دایك سفرەی ئامادە کرد و هەموو شتێکی پێ سەیر بوو.سەری راوەشاند:

_ئەم دوو هەڤاڵەپێکەوە گاڵتە دەکەن،بە لام لای نیوەڕۆ چییان بەسەردێ؟ نەیدەزانی.تەنانەت هەستی بە حەسانەوە و خۆشحاڵی دەکرد.بۆ ئەوەی وەخت رابوێرن،ماوەیەکی زۆر لەسەر سفرە بوون. پاڤێلْ وەك هەمیشە بە ئەسپایی کەوچکەکەی لە ئیستیکان وەردەدا و خوێی بە پاروە نانێك وەردەکرد.ئەندرێی لاقەکانی لەبن مێز دا دەبزاوت و قەت نەیدەتوانی بە ئارامی لە جێیەکیان دابنێ. کاتێکی تیشکی هەتاو لە پەنجەران هاتە ژوور و وە دیواری کەوت گوتی:

_کاتێك کەتەمەنم دە ساڵ بوو،رۆژێکی ویستم بە ئیستیکانەکەم تیشکی رۆژ بگرم دەستی خۆم بڕی و لێیان دام .پاشان چوومە حەوشەو لە ئاوەکەدا خۆرم دی .وەبەر پێلاڵەقانم دا.دیسان لێیان دام،چونکە خۆم قوڕاوی کردبوو.بەسەر هەتاودا دەمزیڕاند:"شەیتانی سوور"هیچ کویم ژان ناکا.زمانم لێ دەردەهێنا،بەوە دەهاتمەوە سەرخۆ.

پاڤێلْ بە پێکەنینەوە پرسی:بۆچی هەتاوت پێ سووربوو؟

_ئاسنگەرێك بەرامبەری ماڵەکەمان بوو.سەرو چاوێکی سوور و ناحەز و ریشێکی سووری هەبوو کابرایەکی سەیر و دڵ تەڕ بوو.هەتاوم وەك ئەو دەهاتە بەرچاو.

دایك وە دەنگ هات و گوتی: باشترە باسی کاری ئەمڕۆتان بکەن.

_هەموو شت بەتەواوی رێکخراوە.

ئەندرێی لە سەرخۆ گوتی:کاتێکی پیاو بیر لەو شتانە دەکاتەوە کەلە پێشدارێك و پێك کراون،تەنیا تێکیان دەدا.دایە گیان ئەگەر هات و ئێمەیان گرت،نیکۆلای ئیڤانۆڤیج دێتە لات و پێت دەڵێ چی بکەی.

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: باشە.

پاڤێلْ بە تاسەوە گوتی:دەمەوێ بچمە سەر شەقام .

ئەندرێی گوتی:نا .جارێ لە ماڵێ بە.سودی چییە سەرنجی پۆلیس رابکێشی ؟باشت دەناسن.

فێدیا مازین بە شادی وەژوور کەوت.سەر و چاوی سوور هەڵگەرابوو.هاتنی ئەو نارەحەتی چاوەڕوانی کەم کردەوە.مزگێنی دانێ.

_دەست پێ دەکرێ.کۆمەڵ دەجولێ.کۆڵان هەر زمەی دێ.ڤێسۆڤشیکۆڤ،ڤاسیلی گوسێڤ و سامۆیلۆڤ لە بەیانییەوە لەبەر دەرگای کارخانە وێستاون و لەگەڵ کرێکاران قسەدەکەن.هێشتا هیچ نەبووە،هێندێك چوونەوە ماڵی خۆیان.....با بڕۆین .وەختی خۆیەتی .ئێستا سەعات دەیە .

پاڤێل بە لێبڕاوی گوتی:من دەڕۆم. فێدیا دڵنیای کرد.دەبینی ،دووای نیوەڕۆ هەموو کرێکارەکان دەست لەکار هەڵدەگرن.ئەمەی گوت و لێیدا ڕۆیشت.

دایك لەسەر خۆ گوتی:ئەم لاوە هەر دەڵێی شەمی کافورە کە لەبەر شنەی بادا دەسوتێ.هەستا و چوو لە چێشتخانە خۆی بگۆڕێ.

_دایە گیان بۆ کوێ دەچی؟

_لەگەڵ ئێوە دەبم.

ئەندرێی دەستێکی بە سمێڵی دا هێنا و چاوێکی لە پاڤێل کرد. پاڤێل بەگورجی قژەکانی ڕێك و پێك کرد و چووە چێشتخانە کن دایکی:

_دایە گیان لە دەرێ قسەت لەگەڵ ناکەم . تۆش حەقت بەسەر منەوە نییە.دایە گیان تێگەیشتی ؟

_تێگەیشتم،خوا ئاگادارت بێ .

(٢٧)

کاتێکی دایك گەیشتە شەقام،گوێی لەدەنگی خەڵك دەبوو کە دەنگی دەدایەوە و دەیدیت لە هەموو شوێنێك ،لەپەنجەرەوە و بەردەرکانەوە.خەڵك بە سەرنجەوە چاو لە ئەندرێی و پاڤێل دەکەن.تارماییەك وەك پەڵە هەور بەری چاوی گرت،هێندێك جا ر سەوز و شەبەقدار بوو و هێندێ جاریش شین و تاریك دەهاتە بەرچاو.خەڵك سڵاویان لەو دوو لاوە دەکرد وهەستێکی تایبەتی لەو سڵاوانەدا هەبوو.دایك بیر وڕای جۆر بەجۆری لە بارەی ئەم دوو لاوە دەبیست:

_سەرۆکەکانی لە شکر ئەمانەن!......

_نازانم کامیان سەرۆکە.....

_من ئیتر هیچی خراپ نالێم.

لەبەر دەرگایەك یەکێك بە پەشۆکاوی هاواری کرد:ئەگەر وەچنگ پۆلیس کەون کاریان تەواوە. یەکی تر گوتی:"ئەگەر"ی بۆ چییە.لە گیر هەر دەکەون. ژنێکی تر بە تووڕەیی لە پەنجەرەوە نەڕاندی و لە کۆڵان دەنگی

دایەوە:دەڵێی شێت بووی؟تۆ ژن و منداڵت هەیە،ئەوان سەڵتن،بۆ وان فەرقی نییە. کەلە ماڵێ وەردەکەوتن کابرایەکی بێ لاق و نەقوستان بە ناوی "زۆسیمۆڤ"کە مانگانەی لە کارخانە وەردەگرت،سەری لە پەنجەرەوە هێنا دەرو بانگی کرد:

_ پاڤێلێ سەرت دەبڕن......ئەوەی تۆ دەیکەی دێتەوە ڕێت.

دایك لەرزی و راوەستا .ئەم قسانە یەکجار زۆر تووڕەیان کرد.چاوێکی لەسەرو چاوی قەبە و هەڵمەساوی کابرای ئیفلیج کرد کە لە پشت پەنجەرەوە خۆی مات کردبوو و جنێوی دەدان.بۆ ئەوەی بگاتە کوڕەکەی هەنگاوی توند کردن و دەیویست بەجێ نەمێنێ.وا دەهاتە بەرچاو کەئەندرێی و پاڤێلێ هیچ شتێك نابینن و گوێیان لەو تەوس وتوانجە نییە کەتێیان دەگرن. هێدی و لەسەرخۆ دەڕۆیشتن و باسی مەسەلەیەکیان دەکرد.کابرایەکی عاقل و بێ فیز و ساکار بە ناوی"میرۆنۆڤ"کەژیانێکی ئاسایی هەبوو و لەبەر ئەوەی ئارەقی نەدەخواردەوە ڕێزیان لێدەگرت،هاتە پێشیان. پاڤێلێ لێی پرسی :

_دانیلۆ ئیڤانۆڤیچ تۆش کار ناکەی؟

_خێزانم لە سەر مانگ و رۆژی خویەتی.ئەمڕۆش هەروا ئاڵۆز دێتە بەرچاو .بە وردی چاوێکی دۆستانەی لەو دوو هاوڕێیە کردو گوتی:

_کوڕینە،دەڵێن ئەمڕۆ دەتانەوێ ئابڕوی بەڕێوەبەری کارخانە بەرن و شوشەکان بشکێنن....

پاڤێلێ گوتی: خۆ سەرخۆش نین.

ئەندرێی گوتی تەنیا ئاڵا هەڵدەگرین و بە شەقامدا دەڕۆین و سرودی ئازادی دەخوێنینەوە.گوێ بدەنە سرودەکان و لەرێگای ئەوانەوە لەبیرو باوەڕیشمان ئاگادار بن.

میرۆنۆڤ گوتی:لەبیر و باوەڕتان ئاگادارم.بڵاوکراوەکانی ئێوەم خوێندووەتەوە پاشان لە کاتێك دا چاوی لە دایك بڕیبوو،بە پێکەنینەوە گوتی:

_ها،نیلۆڤنا،تۆش لەگەڵ یاخییەکانی؟!

_پیاو کە لاقیشی لە سەر لیوێ قەبر بێ،دەبێ لەگەڵ راستی و حەقیقەت بێ.

میرۆنۆڤ گوتی:بزانە چ بەزمێکە!کەوابوو حەقیانە دەڵێن تۆ نووسراوە قەدەخەکانت لە کارخانە بڵاوکردوونەوە.

پاڤێلێ پرسی:کێ وا دەڵێ؟

_هەموو کەس ،باشە ،خوا حافیز،خۆتان کەر نەکەن!

دایك بزەیەکی هاتێ وئەم باسەی پێ خۆش بوو. پاڤێلێ بە پێکەنینەوە گوتی:

_دایه دەتگرن!

_ئامادەم قەی ناکا.

خۆر هەر دەهات و بەرز دەبوو.گەرمای خۆی لەگەڵ جوانی رۆژەکانی بەهار تێکەڵ دەکرد.هەورەکان سەبر درۆیشتن.سێبەریان رونتر دەبوو.لە کاتێك دا دەورەی کۆمەڵیان دەدا و بەسەر بان و کۆڵانان دا درەوەین،وا دەهاتە بەر چاو کە بە خاوێن کردنەوەی تۆز و خۆڵی بانەکان و لابردنی خەم و خەفەت لەسەر روی خەڵك،گەرەك دەرازێنێتەوە.دەنگەکان شادتر و بەتین تر دەبوون و ئاوازی دوور و گرمەی کارخانە و زیق و هۆری ترۆمبێلەکانیان بێ دەنگ دەکرد. لەهەموو شوێنێك،لە پەنجەران،لەماڵانەوە،هاواری توورەیی یا پەرێشانی ،شاد یا خەمناك،بەرز دەبووەوە و وەگوێی دایك دەکەوت.دەیویست وەڵامیان بداتەوە و سوپاسیان بکا.بۆیان رون بکاتەوە و خۆی بخاتە نێو ژیانی ئەو رۆژە کە دوو رەنگییەکی سەیری پێوە دیاربوو.لە سوچێکی مەیدانی گەورەدا،لە کۆڵانێك ،سەد کەس لە دەوری ڤێسۆڤشیکۆڤ کۆبووبوونەوە و قسەی بۆ دەکردن و دەیگوت:

_رێکمان دەگوشن.قسە بی˘سەروبەرەکانی بەسەر خەڵك دا دەبارین.چەند دەنگی تێکەڵ بوو کەدەبوون بە گرمە و هەڵلا ،خێرا وەڵامیان دەداوە: راستە!

ئەندرێی گوتی:فەقیرە چی لە دەست بێ دەیکا.بچین یارمەتی بدەین.

پێش ئەوەی پاڤێل بتوانێ پێشی بگرێ ،لەشی نەرم و درێژی لە نێو خەڵك راکرد و دەنگی بەرزبووەوە:

_هاورێیان!دەڵێن زۆر نەتەوە لە سەر زەوی دەژین:جولەکە،ئەڵمانی،فەرانسەیی،ئینگلیزی،تاتار....بە لامن بروا بەوە ناکەم .تەنیا دوو تایفە و میللەت هەن کە قەت لەگەڵ یەك ئاشت نابنەوە .هەژار و دەوڵەمەند.خەڵك قسەکردن و جل و بەرگیان لەگەڵ یەك فەرقی هەیە،بە لاموەختێك دەبینین دەوڵەمەندەکانی فەرانسە وئینگلیز و ئەڵمان چۆن لەگەڵ کۆمەڵانی زەحمەتکێش دەبزوونەوە،دەزانین ئەوان ئەربابن و وەك ئێسك وان لە گەروی خەڵك دا.دەنگی قاقای پێکەنین لە نێو کۆمەڵ بەرزبووەوە.

_ئەگەر بڕوانین،لە لایەکی دیکەوە دەبینین کە کرێکارانی فەرانسەیی و تاتاری و تورك،هەروەها کرێکارانی روس هەموو وەك سەگ دەژین.

تا دەهات خەڵك پتر کۆ دەبوونەوە و پاڵیان پێکەوە دەنا و مات و بێ دەنگ خۆیان هەڵدەکێشا و ملیان درێژ دەکرد و لەسەر نوکی پێ رادەوەستان.

ئەندرێی دەنگی پتر بەرزکردەوە:

_کرێکارانی هەندەران پێشتر ئەو راستییەیان بۆ دەرکەوتووە ئێستا لە ژێر تیشکی رۆژی هەوەڵی مانگی ئەیار پەیمانی برایەتی پێکەوە دەبەستن.

یەكێك هاواری كرد: پۆلیس!

چوار پۆلیسی قامچی بەدەست لە كۆڵانێ راست رویان لە كۆبوونەوە كردو هاواریان كرد:بلاوەی لێ بكەن!ئـەم قسانە چن؟كێ بوو قسەی دەكرد؟ خەڵك رویان گرژ كردو بـە ناچـاری كشـانەوە تـا رێگـا بـۆ ئەسـپەكان چـۆڵ بێ.هێندێ دەچوونە سەر دیوار و بەرهەیوان.دەنگی گاڵتەی خەڵك بەرز دەبووەوە.

یەكێك هاواری كرد:"بەرازیان سواری ئەسپ كردن و ئەوانیش خۆ بە گەورە دەزانن"!

ئەندرێی بەتەنیا لەنێوە راستی كۆڵان دا مابووەوە.دوو ئەسپ بەسەر هەڵتەكاندن بۆ لای دەچوون.لـە پەنایـەك رادەرپەڕی.لەو كاتەدا دایك باسكی گرت و بە بۆڵە بۆڵ رایكێشا:

_تۆ بەڵێنت دابوو لەگەڵ پاڤێل بی و لەو جیـا نەبیـەوە.ئێسـتا هـەوەڵ كەسـی بەتـەنیا خـۆت خسـتوەتە مەترسیەوە!

ئەندرێی لە كاتێك دا بە دایك پێدەكەنی گوتی:ئاخ.......ببورن.....

ماندووییەكی تێكەل بە خەم وپەژارە بەسە ردایك دا زاڵ بوو.سەرەگێژەی گرتبوو.خەم و خۆشی بە دووای یەك دا،لە دڵی دایك دا جێیان دەگرتەوە.ئاواتی ئەوەبوو کـەزوو ئـاژێری نیـوەڕۆ لێبـدرێ.ئاخرەكـەی گەیشـتە ئـەو مەیدانە گەورەی كلیسای لێبوو.لە پێش دەرگای كلیسا نزیكەی پێنج سەد كەس ،لە لاوانی بە كەیفەوە بگرە تا ژنی خەفەتبار و منداڵی بچووك ،كۆبووبوونەوە.هەموویان دەجوڵانەوە و سەریان هەڵـدەبڕی و چـاویان دەگێـڕا و سەیری هەموو لایەكیان دەكرد.خۆشی و نشەیەك لە هـەوا دیـاری دەدا.ئـەو كەسـانەی بـە بڕتـر بـوون لەگـەڵ ترسەنۆك و نەفامان بەگـژ یەكـدا دەچـوون.دەنگـی پێـك هـەڵپڕژانێكی دوژمنانـە دەهـات.ژنێـك كـە تـەواو دەلەرزی،تكای دەكرد:میتیا،ئاگات لەخۆبێ.

_لێم گەڕێ بحەسێمەوە!

دەنگی دڵسۆزانەی سیزۆڤ بە هێدی و دڵنیایی دەهات و دەیگوت:

_نا....نابێ لاوەكان بەجێ بێڵین.لە ئێمە عاقڵترن و غیرەتیان پترە.لە سەر كەم كردنەوەی كەپێكێك بۆ وشـك كردنی زەلكاو كێ وەدەنگ هات؟ئـەوان.نـابێ لـە بیرمـان بچـێ.لاوەكـان لەسـەر ئـەو مەسـەلەیە گـیران.بـە لامكەڵكیان لە غیرەتی خۆیان وەرگرت .

_زیرەی ئاژێر لە سەر دەنگەكان كەوت.كۆمەڵ لەرزی.ئەوانەی دانیشتبوون هەستان.دەمێك هەموو شت مات بو.هەروەك چاوەڕوانی شتێك بن،زۆر كەس رەنگیان بزڕكا.

پاڤێلّ به دەنگێکی توند و لێبڕاوانه بانگی کرد:هاوڕێیان!مژێکی وشك و بەگڕ چاوەکانی دایکی دەسوتاند.خێرا هەموو هێزی خۆی کۆکردەوه و بەبازێك خۆی گەیانده پشت کوڕەکەی.دەسته دەسته لە دەورەی پاڤێلّ کۆدەبوونەوه.هەروەك ورده ئاسن بن و مەگناتیس رایکێشا بن ،لەدەورەی هالآن.

_برایان! کاتی ئەوه هاتووه که ئەم ژیانه تاریك و پڕ له تەماع و قینه،ئەم ژیانه پڕ لەزولّم و زۆره،ئەم ژیانه که ئێمه هیچ جێگاو پلەیەکمان تێی دا نییه،وەلا بنێین. قسەکانی بڕی.کرێکاران مات بوون و پتر دەوریان گرت.دایك تەماشای کوڕەکەی کرد و بێجگەلە چاوی روون سەری بەرز و بە غیرەتی ئەو،هیچی دیکەی نەدەدیت.

_هاوڕێیان!ئێمه بڕیارمان داوه ئەمڕۆ به ئاشکرا رابگەیەنین کەئێمه کێین.ئەمڕۆ ئێمه ئالآمان،یانی ئالآی عەقلّ و راستی و ئازادی بەرزدەکەینەوه.

دارێکی سپی و درێژ بەرزبووەوه و پاشان نەوی بووەوه ولەنێو کۆمەلّدا ون بوو. پاش تاوێك ئالآی کرێکاران وەك پەلەوەرێکی سوور لەسەر سەران شەکایەوه....

پاڤێلّ باسکی هەلّێنا و داری ئالآکەی راژا.پاشان دەیان دەست ئەو داره سپییەیان گرت.دەستی دایکیش لەنێو ئەو دەستانەدا بوو. پاڤێلّ هاواری کرد:بژی کۆمەلّی کرێکار.

سەدان دەنگ بەلێبڕاوی بۆیان ئەستاندەوه.

_هاوڕێیان ! بژی حیزبی ئێمه،راوەستاوبێ ئازادی گەلآنی روسیا!

کۆمەلّ هەر شەپۆلی دەدا.ئەوانەی مانای ئالآیان دەزانی.ڕێگایان دەکردەوه،لێی وەنزیك دەکەوتن.مازین و سامۆیلۆڤ و ئەو دوو برایەی ناویان گۆسێڤ بوو،له پەنا پاڤێلّ بوون.ڤێسۆڤشیکۆڤ سەری بەردابووەوه و خەلّکی بۆ پشتەوه پالّ پێوه دەنا.لاوەکانی تر که دایك نەیدەناسین،بەچاوی زەقەوه خۆیان دەگەیانده ڕیزی پێشەوه. پاڤێلّ درێژەی پێدا:

_بژی گەلی زۆر لێکراو،بژی ئازادی!

هەزاران دەنگ به شادی و بەهێزی به تەوژمەوه بۆیان دەستاندەوه.ئەم هەرایه گیانی دەجولآند.

دایك دەستی گڕویّ و یەکی دیکەی گرت.کولّی گریانی هەستابوو،به لامنەدەگریا.بەدەنگێکی لەرزۆك گوتی:

_بەلّیّ،دۆستەکانم راسته.

پێکەنێنێکی بەردەوام دەم و چاوه گڕوێکەی ڤێسۆڤشیکۆڤی گەش کردەوه.له کاتێك دا بەقسەی تێکەلّ پێکەلّ نەڕەی دەهات و دەستی بۆلای نیشانەی ئازادی راداشتبوو،تەماشای ئالآکەی دەکرد.پاشان لەپڕ دایکی لەئامێز گرت و ماچی کرد و له قاقای پێکەنینی دا.

ئەندرێی بە دەنگی نەرم و دڵڕفێنی ،بەسەر هەڵڵاو بگری کۆمەڵدا زاڵ بوو و دەستی پێکرد:

_ئێمە بەشانازی خوایەکی تازە راپەریوین.خوای رونـاکی و راسـتی،خوای عـەقڵ و چـاکە.هاوڕێیـان !ئێمـە دەچینە غـەزایە.رێگایەکی دژوار و درێژمان لە پێشە.ئامانج دوورە،بە لاغونچەی درو و نزیکە.ئەوانەی حاشا لـە هێزی حەقیقەت دەکەن.ئەوانەی غیرەتیان نییە کە تا دووا هەناسە بەرگری بکەن،ئەوانەی بڕوایان بەخۆیان نییـە ,لە دەردو کوێرەوەری دەترسێن،با وە دووای کاری خۆیان بکەون.ئێمە تەنیا ئەو کەسانەمان دەوێ کەبڕوایان بـە سـەرکەوتنمان هەیـە.ئەوانـەی ئامـانج نابینن،نـابێ وە دووای ئێمـە بکـەون.چـوونکە خـەم و خەفـەت چاوەڕوانیانە.هاوڕێیان !ریز ببەستن.راوەستاو بێ هەوەڵی مانگی ئەیار،یانی جێژنی مرۆڤی ئازاد!

هەردەهات و خەڵك زۆرتر دەبـوو. پاڤێـڵ ئاڵاکـەی راوەشـاند و ئـاڵا کرایـەوە.لـە کاتێـك دا هـەتاو لێـی دەدا،کەوتە شەکانەوە. فێدیا مازین بە دەنگێکی بەرز هاواری کرد:با دەست لە دنیای کۆن هەڵبگرین!

وەڵامی ئەو وەك لافاوێکی بە تەوژم لە هەوادا دەنگی دایەوە:

_با تۆزو خۆڵی لاقمان بتەکێنین!

دایك لە کاتێك دا زەردەخەنەیەکی سوتێنەری لەسەر لێوان بوو،خۆی گەیانـدە پشـت فێـدیا.لەسـەر سـەری فێدیاوە،ئاڵا و کوڕەکەی دەدیت.لە دەوروبەری ئەو سەر و چاوی داگیرساو دەردەکـەوتن و نـەدیو دەبـوون.چـاوی دەدرەوشان.ئەندرێی و کوڕەکەی لە ریزی پێشەوەدا بوون.گوێی لە دەنگیان دەبوو.دەنگی ئەندرێی نووسـابوو.بـە لاموەك برایان لەگەڵ دەنگی کوڕەکەی کەتوندتر بوو،تێکەڵ دەبوو.

_ڕاپەڕە ئەی کۆمەڵی کرێکار!ڕاپەڕە ئەی خەڵکی برسی!.......

خەڵك بۆڵای ئاڵای سوور غاری دەدا.دەنگی کۆمـەڵ لەگـەڵ ئـاوازی سرود،سـرودێك کـە لـە مـاڵێ سـەبرتر دەخوێندرایەوە،تێکەڵ دەبوو.ئەو سرودە بەهێزێکی سامدار لە کۆڵان وەك زەنگۆڵە دەنگی دەدایەوە.خـەڵکی بـۆ رێگایەك بان دەکرد کە بەرەو پاشەرۆژی دەبردن.بە لامپیاوانە ئەوانی لە تەنگ و چەڵەمەی ئەو رێگایە ئاگـادار دەکرد:

_میتیا!....... بۆ کوێ دەچی!

دایك بێ ئەوەی راوەستێ وەڵامی داوە:

_لێی گەڕێ با بڕوا،نیگەران مەبە .ئی من لە ریزی پێشەوە دایە.ئەو ئاڵا هەڵگرە کوڕی منە .

_بۆ کوێ دەچن؟ئەوەتا سەرباز لەوێن! ژنە باڵا بەرز و لاوازەکە لەناکاو دەستی هاویشتە سەر شـانی دایـك و هاواری کرد:

_خۆشەویستم،بزانە چۆن گۆرانی دەڵێن...."میتیا"ش گۆرانی دەڵێ.....

دایك به ئەسپایی گوتی:نارەحەت مەبە .کارێکی پیرۆزە .عیسا خۆشی ئەگەر خەڵك لە پێناویدا نەمردبا،ناوی نەدەما.لە پڕ ئەو فیکرەی بە مێشکی دا هاتبوو،بە حەقیقەتی ساکارو روناکی خۆی خستیە سەرسوڕمانەوە.دایك تەماشایەکی ئەو ژنەی کرد کەباسکی دەگوشی و بە زەردەخەنەیەکی سەرسووڕمانەوە بۆی دووپاتە کردەوە:

_خوای ئێمە، عیسای مەسیح ئەگەر خەڵك بەشانازی ئەو خۆیان بە هیلاك نەدابا،لەم دنیایەدا نەدەما.سیزۆڤ گەیشتە لای دایك .لە کاتێك دا کلاوەکەی بەدەستەوە گرتبوو و بەهەوای سرود رای دەوەشاند،بە دایکی گوت:

_ها،دایە،بە ئاشکرا کەوتونە کار.سرودێکیان سازکردووە .چ سرودێك ،ها دایە،قەیسەر پێویستی بە سەرباز هەیە .کوڕەکانتانی بدەنێ....... سیزۆڤ قسەکەی درێژە پێدا :

_لە هیچ شتێك ناترسن.کوڕەکەی من لە قەبری دایە.کارخانە کوشتی.....

بەڵێ دڵی دایك توند لێی دەدا.لێی گەڕا وەپێشی بکەوێ.لەتەنیشتەوە بۆلای دیوار پاڵیان پێوەنا و لافاوێکی بە تەوژمی خەڵك لە پشتی دا شەپۆلی دەدا.دایك دیتی کە خەڵك زۆرە .لەم مەسەلە زۆر کەیف خۆش بوو."رابن،رابن، ئەی زۆرلێکراوان",دەتگوت شەیپورێکی گەورەیە لە گوێی خەڵك دا دەنگ دەداتەوە.لای هێندێ کەس مەیلی خەبات و لای هێندێکی تر بەختەوەرییەکی نادیار و هەستی پێش روودانی شتێکی تازەی وەخەبەر دەهێنا.لە جێیەکە هیوایەکی بڕوا نەکراوی پێك دەهێنا و لە شوێنێکی تر دەرگای بۆ لافاوی قین و تووڕەیی کەلە مێژ ساڵ بوو کۆبووبووەوە،دەکردەوە.هەموو تەماشای ئەو شوێنەیان دەکرد کە ئاڵای سووری لێدەشەکایەوە.

دەنگێك چریکاندی :ئافەرین،کوڕینە!هاودەنگ بەڕێگادا دەڕۆن.

خاوەنی ئەو دەنگە لەبەر ئەوەی هەستێکی لەخۆدا شك دەبرد و نەیدەتوانی بە قسەی ئاسایی دەری ببڕێ،دەستی کرد بەجنێودان .بە لامتووڕەیی ئەو ،قینێکی کوێر کوێرانەبوو،ددانی لەسەر یەك دادەنان و وەك مار دەیزریکاند و هێندێ وشەی تێکەڵ و پێکەڵی دەردەبڕی کە نیشانەی تووڕەیی و بێزاری بوو. یەکێك مستی بۆ لای پەنجەرە درێژکرد و هاواری کرد:

_لامەزەبینە!

لولەیەکی کاریگەر وەك سێپەڕە گوێی دایکی کون کرد:

_چۆن! شۆڕش دژی خاوەن شکۆ ئیمپڕاتۆڕ.......شۆڕش دژی قەیسەر......؟

سەرو چاوی پەشۆکا و خێرا بەبەر چاوی دایك تێدەپەڕین.ژن وپیاو بەپەلە رادەبورن و هەموو بەتوندی سروودیان دەخوێندەوە.کاتێك لە دوورەوە تەماشای ئاڵای سووری دەکرد،دەم و چاو و نێو چاوانی کوڕەکەی و

چاوەکانی کەتیشکی بیرو باوەڕیان تێدا دەدرەوشایەوە،دەهاتنە بەرچاوی،بێ ئەوەی بە تەواوی لێکیان بکاتەوە.لەو کاتەدا کەوتبووە ریزی دووایە و بەسەبرو دڵنیایی پێکەوە قسەیان دەکرد:

_پۆلێك سەرباز لەنزیك قوتابخانە و دەستەیەکیش لە کارخانەن.....

_حاکم هاتووە......

_بەڕاستیتە؟

_بە چاوی خۆم دیتم.... یەکێك دوو سێ جنێوی دا و گوتی:

_بەو حاڵەش لە براکانمان دەترسین!......سەرباز و حاکم دەنێرن....و.....!

دایك لەدڵی خۆیدا گوتی:کەس و کارەکانم!دڵی توند لێی دەدا.بە لاملەدەوربەری دا قسەی سارد بڵاو دەبوونەوە.هەنگاوی توند کرد تا لەنێو ئەو کۆمەڵە وەدەرکەوێ و دوور کەوێتەوە.دەکرا وەپێشیان کەوێ،چونکە بە تەمبەڵی و بەشێنەیی دەڕۆیشتن.لە پڕ هەروەك کۆمەڵ سەری وەشتێك بکەوێ،بەرەو دووا گەڕایەوە.دەنگێکی گڕو لەزۆك بەرز بووەوە.لافاوی شەپۆلی دەنگەکان دیسان نیشتەوە.دەنگەکان یەك لە دووای یەك کپ دەبوون.لێرەو لەوێ هەوڵیان دەدا کەدەنگەکە وەك هەوەڵ جار بەرزبێتەوە: هەستن،هەستن رەش و روتەکان! لەدوژمن راپەڕن ئەی بریسییەکان!بە لامنیتر ئەو تەوژم ودڵنیاییە گشتییە هەوەڵی لە دەنگەکەدا نەمابوو.نیگەرانی و پەشۆکاوییەکی لەگەڵ تێکەڵ بووبوو. دایك نەیدەتوانی رووداوی ریزی پێشەوە ببینێ،بە لامهەستی دەکرد.پاڵی بەخەڵکەوە دەنا،رێگای بۆخۆی کردەوە و چووە پێشەوە.کۆمەڵ بەرەو دووا گەڕایەوە.سەر شۆڕ دەبونەوە و برۆ تێك دەنران.بزەی ناهۆمێدی دەبینرا و فیتەی گاڵتە پێکردن دەبیسترا.دایك بەخەفەتەوە سەیری دەم وچاوی خەڵکی دەکرد.چاوەکانی،پرسیارو پاڕانەوە وبانگ هێشتنیان لێ دەباری.....

پاڤێڵ دەنگی هەڵێنا:هاوڕێیان!سەربازەکانیش وەك ئێمە ئینسانن.لێمان نادەن!بۆچی لێمان دەدەن؟لەسەر ئەوەی ئێمە راستی بەخەڵك دەڵێین؟ئەوانیش پێویستیان بەو راستیە هەیە ....هێشتا تێ ناگەن.بە لامنەو رۆژە نزیکەلەژێر ئاڵای پیاو کوژو چەوسێنەران بێنەدەر و بێنە ژێر ئاڵای ئێمە،ئاڵای ئازادی و چاکە،بێنە ریزی ئێمەوە.بۆ ئەوەی زووتر لەئازادی ئێمە تێبگەن،پێویستە بچینە پێشێ!بۆ پێشەوە هاوڕێیان!هەموو بۆ پێشەوە!

دەنگی پاڤێڵ بە هێز بوو،قسەکانی رون و رەوان بوون،بە لامکۆمەڵ بلاوەی دەکرد.خەڵك بەدووای یەکتر دا دەڕۆیشتن.هێندێ بەراست و هێندێ بە چەپدا فیزماڵکیان دەدایە.لەو کاتەدا کۆمەڵ وەك سێ گوشەیەك بوو کە پاڤێڵ لەسەر گۆشەیەك راوەستابوو.لەسەری پاڤێڵ ئاڵای چینی کرێکار دەدرەوشایەوە.کۆمەڵیش وەك باڵندەیەکی رەش دەچوو کەباڵەکانی لێك کردبێتەوە و خەریك بێ بفڕێ. پاڤێڵ سەری ئەو باڵندەیە بوو.

(٢٨)

دایك له ئاخری کۆلاّن دا چاوی به دیوارێکی ڕەنگ خۆڵەمێشی کەوت کە لە ئینسانی بێ سەرو چاو پێك هاتبوو و ڕێڕەوی مەیدانەکەیان گرتبوو.لەسەر شانی یەکەیەکەیان پۆلاّیەکی باریکی تیژ دەدرەوشا.ئەو دیوارە ئارام و چەقیوە ساردییەکی بەسەر کۆبونەوەکەدا بلاّودەکردەوە.پێلاّگێیا هەموو لەشی وشك بوو.ڕووی کردە ئەو لایە کە ناسیارەکانی لە پێشەوە بوون و لەگەڵ خەڵکی نەناسیاو تێکەڵ دەبون.دەتگوت دەیەوێ پشت بەوان ببەستێ. پاڵی بە کابرایەکی کەڵەگەت و یەکچاوەوە نا.کابرا ئاوڕی دایەوە و پرسی :

_تۆ کێی ؟چت دەوێ؟

_دایکی پاڤێل ڤلاسۆڤ.

هەستی دەکرد کەچۆکی دەچەمن نا لێوی خوارەوەی دادەچۆڕێ.کابرای یەك چاو گوتی:ئاخ!

پاڤێل قسەکانی درێژە پێدا:هاوڕێیان!تەواوی ژیان لەبەر چاومانە.ڕێگای ترمان نییە .با سرود بخوێنینەوە!

ماتییەکی خەفەتبار بەسەر ولاّتدا هات ئالاّ بەرز بووەوە وراشەکا و لەکاتێك دا لەسەر سەری خەڵك دەلەریەوە،بۆلای دیواری سەربازان ڕۆیشت.دایك لەرزی .چاوەکانی لەسەر یەك دانا ونالاّندی.تەنیا چوار کەس لە خەڵك جیابووبوونەوە: پاڤێل و ئەندرێی و سامۆیلۆڤ و مازین.لەپڕ دەنگی ئاشکرای فێدیا مازین لە هەوا دەنگی دایەوە و هاواری کرد:

_بوون بە قوربانی. دوو دەنگی گەورە و گڕ وەك دوو هەناسە کە بەزەحمەت بێنە دەر،درێژەیان پێدا:

_لە خەباتێکی شێلگیر دا. خەڵك چەند هەنگاویان بۆ پێشەوە هاویشت و بەهەوای سرود لاقیان هەڵدێناوە و گۆرانییەکی تازەیان بە لێبڕاوی و شادی دەخوێندەوە.

فێدیا مازین کەلە دوورەرەوە دەنگی دەبیسرا،هاواری کرد:

_گیانتان کردوە بەقوربانی !لەرێگای ئەودا...

بەدووای ئەودا تێکڕا دەنگیان هەڵبڕی:لەپێناوی ئازادی دا.

یەکێك بەدەنگێکی بەد خوازانە هاواری کرد:ئاخ!سەگ باوکانە سرودی مەزهەبی یش دەڵێن؟

دەنگێکی دیکە بەتووڕەیی وەلاّمی داوە:لێیان دەن!

دایك هەردوو دەستی لەسەر سینگی دانا.گەڕاوە،دیتی ئەو کۆمەڵەی ماوەیەك پێشتر کۆ بووبووەوە و کۆلاّنی پڕ کردبوو،ئێستا بە دڕدۆنگی ڕاوەستاوە تەماشای ئەو کەسانە دەکا کەلێی جیا دەبنەوە و ئالاّکەی لە نێو خۆ دەگرن.بەدووای ئەواندا دەیان کەس دەڕۆیشتن،بە لاملەگەڵ هەر هەنگاوێك بۆ پێشەوە یەکێك جیادەبووەوە و

لای دەدا.دەتگوت نێوەڕاستی کۆڵان سوور بووەتەوە و پێڵاو دەسوتێنێ. دەنگێك لەسەر لێوی فێدیا دەزرینگایەوە:"دیکتاتۆر دەڕوخێ"......

دەستەیەکی تر بەدەنگی بەهێز و توند وبە هەڕەشەوە وەڵامیان داوە:"کۆمەڵ رادەپەڕێ"لبە لامهێندێك قسەی نهێنی و بەئەسپایی دەنگ و هەوای سرودەکەیان کون دەکرد.هێندێك قسەی کورت دەنگیان دایەوە:

_ئەمر دراوە.....سەرە نێزەکان بۆ پێشەوە!

لەهەوا سەرە نێزە تێك هاڵان و هاتنە خوارێ و هەر وەك پێکەنینێکی بەدرۆ،بەرەو ئاڵا وەڕێکەوتن.

_بۆ پێشەوە! کابرای یەك چاو دەستی لە گیرفانی ناو وگوتی:ئەها،هاتن.پاشان بە توندی وەڕێ کەوت. دیواری خۆڵەمێشی بزووت و تەواوی پانایی کۆڵانی داگرت.بەساردی،بەهەنگاوی وەك یەك دەچوونە پێش و نوکی نێزەکانیان کە وەك زیو دەدرەوشا،بۆ پێشەوە رادەدا.دایك لە پاڤێڵ نزیك بووەوە.دیتی ئەندرێی هات لە پێش کوڕەکەی راوەستا،تا لەپەنا خۆی بگرێ و بیپارێزێ.

پاڤێڵ بەدەنگێکی لێبڕاو هاواری کرد:هاوڕییان! لە تەنیشت من!

ئەندرێی دەستی لە پشتەوە گرتبوو،سەری بەرز کردبووەوە و سرودی دەگوت!

پاڤێڵ کشاندیەوە پاش و دیسان بانگی کرد:بۆ تەنیشت من!حەق نییە لێرە بێ.ئاڵاهەڵگر دەبێ لە پێش هەمووان بێ. ئەفسەرێکی بچوك شیری بریقەداری راوەشاند و بەدەنگێکی ناسك لەگەڵ هەر هەنگاوێك پانییەی چەکمەکانی بە تووڕەیی لەعەرزی دەدا،بێ ئەوەی ئەژنۆیان وەنوشتێنێ.چەکمە بریقەدارەکانی سەرنجی دایکیان رادەکێشا.لەپەنا ئەو کەمێك دوورتر پیاوێکی کەڵەگەتی ریش تاشراوی سمێڵ گەورەی سپی دەڕۆیشت.پاڵتۆیەکی درێژی شینکی بەر سووری لەبەر دابوو.خەت خەتی زەرد پاتۆڵە گوشادەکەی جوان کردبوو.هەروەك ئەندرێی دەستی لە پشتەوە گرتبوون،برۆ سپی و بە پشتەکانی هەڵگەڕابوونەوە و تەماشای پاڤێڵی دەکرد.دایك ئەوانەی هەموو دەبینی .هاوارێك لەسینگی دا وەستابوو.ئامادەبوو لەگەڵ هەناسەیەك بێتەدەرێ.ئەو هاوارە دایکی دەخنکاند،بە لامبە هەردوو دەستی سینگی دەگوشی و پێشی هاوارەکەی دەگرت،بێ‌ئەوەی بزانێ بۆ وادەکا.لە هەموو لایەکەوە پاڵیان پێوە دەنا،لاترەی دەبرد.وەك بێهۆشان بۆ پێشەوە دەچوو.هەستی دەکرد کە تادێ خەڵکی لە پشت سەری کەم دەبێتەوە.لافاوێکی سارد بە پێشوازیانەوە دەهات و بڵاوی دەکردن. لاوانی ئاڵاسوور و سەربازانی شینکی پۆش هەردەهات و لێك نزیك دەبوونەوە.سەرو چاوی سەربازکان بە جوانی لێك دەکرایەوە.بە پانایی کۆڵانێ خەتێکی زەردی ناحەز و چڵکن پان بووبووەوە.لەو نێوەدا چاوەکان بەرەنگی جیاواز و بە چەشنێکی نابەرامبەر زەق دەچوون.سەرەنێزە تیژ و باریکەکان بێ ڕەحمانە

بریقەیان دەهات و بەرەو سینگەکان درێژبووبوونەوە.خەلکیان لە کۆمەڵ جیـا دەکـردەوە و بیٔئـەوەی بیانگـەنێ بلاوەیان پێ دەکردن.

دایك گوێی لە دەنگی لاقی ئەو کەسانە دەبوو کەرایان دەکرد.هێندێك دەنگی گیراو بە نیگـەرانی و ترسـەوە بەرز دەبوونەوە:

_هاورێیان‌لراکەن!

_ڤلاسۆڤ!....وەرە.....

_ پاڤێل!

بکشێوە! ڤێسۆڤشیکۆڤ بەحالێکی خەفەتبارەوە گوتی:

_ پاڤێل ئالاکەی بۆ لای من باوێ.بیدە بە من تاقەتی دەکەم... ..داری ئـالای گرت،ئـالا راژا و لـەراوە. پاڤێل هاواری کرد:بەری دە!

وەك پۆلویان بە دەستیەوە نابێ،بەری دا.دەنگ نەمابوو.لاوەکان راوەستان و وەك جوغزێك دەورەی پاڤێلیان دا،بە لامنەو بـۆ پێشـەوە هـەنگاوی هاویشـت و تـوانی لـەو جـوغزە تێپـەڕێ.مـاتی بەسـەر کۆمـەڵ دا زاڵ بوو.جارێکی تر خەلك وەك هەوری رون یەکتریان لە ئامێز گرت.بیست کەس پتر نا،لەبن ئالاکـە راوەسـتا بـوون وباش بەربەرەکانیان دەکرد.دایك لەتاوی ئەوان دەلەرزی.بە ئاوات بوو بتوانێ شتێکیان پێ بلێ.

دەنگی کابرای پیری کەلەگەت لەهەوا بیسترا:لەدەستی بێنەدەر!

دەستی بۆ ئالاکەی راداشت.ئەفسەرە گەنجەکە رای کرد و داری ئالاکەی گرت و دەنگی دا:

بێنە ئەم ئالایە!

_نایدەم! بمرن زۆرداران!

ئالا لـە هـەوا دەلەرییـەوە و جارێـك بـەلای راسـت و جارێـك بـەلای چـەپی دا خـوار دەبـووەوە و دیسـان هەلدەستایەوە.

ڤێسۆڤشیکۆڤ بەدەستی درێژ و مستی گرێ دراو،وەك بروسك بـەپێش دایـك دا تێپـەڕی .کـابرا پـیرە لاقـی لەعەرزی دا و نەڕاندی:بیانگرن!

چەند سەرباز رایان کرد.یەکێك لەوان قونداخی تفەنگەکەی بلند کرد.ئالاکە لەرزی.خوار بووەوە ولەنێو پـۆلی سەربازە رەنگ خۆلەمێشییەکان دا بزر بوو.دەنگێکی خەفەتاوی

نالاندی:ئاخ!

_خواحافیز دایە!خواحافیز گیانەکەم! ئەم دوو فیکرە بە دلی دایك دا هاتن:

زیندووە.....منیشی لەبیرە.....

_خواحافیز دایە گیان!

دایك هەستا سەر پەنجەی پێ و باسكەكانی راوەشان.دەیویست كورەكەی و هەڤاڵەكانی ببینێ.لەسەر سەری سەربازەكانەوە چاوی بە ئەندرێی كەوت.لەگەڵی پێدەكەنی و سڵاوی بۆ دەنارد.هاواری كرد:خۆشەویستەكانم....منداڵەكانم....ئەندرێی!.... پاڤێل !خواحافیز هاورێكانم! چەند جار،بە لامنەك هەر بە زمانێك،وەڵامیان درایەوە.دەنگەكان لە سەربان ولە پەنجەرەوە و لەدەرگاوە دەهاتن و سەر و چاوەیان دیار نەبوو.

(٢٩)

یەكێك لە پێشەوە پاڵی بەدایكەوە نا.لە پشت تارماییەكەوە كە بەرچاوی گرتبوو.ئەفسەرە بچوكەكەی لە بەرامبەری خۆی دی, بەسەر و چاوێكی سوور و درێژەوە هاواری كرد:

- برۆ پیرێژن تێپەرە

_دایك سەیری ئەفسەرەكەی كرد،دیتی كە داری ئاڵاكە شكاوە و لەت بووە وكەوتووەتە بەر پێیانی. .پارچەیەكی بچوكی سوور بەسەری لەتێكەوە دیاربوو.داهاتەوە كە هەڵیگرێتەوە،ئەفسەر دارەكەی لە دەستی دەرهێنا و بە عەرزی داداو هاواری كرد: دەڵێم برۆ تێپەرە!

لە نێو سەربازەكان دا لەناكاو دەنگێك بەرزبووەوە:"راپەرن ئەی زۆر لێكراوان"!

هەموو شت سوورا،لەرزی ،نسكۆی برد.دەنگێك لە هەوا وەك سیمی تێلگراف لەرزییەوە.ئەفسەر خێرا گەراوە و زیراندی:

_كراینۆڤ بێ دەنگی كەن!........

دایك بەلارەلار ئەو لەتە دارانەی ئەفسەر بەعەرزی دادابوون كۆی كردنەوە و دیسان بەرزی كردنەوە.

_زاری ببەستن!

سرودەكە تێكدراو پاشان بێ دەنگ بوو.یەكێك شانی دایكی گرت،سووراندی و پشتاوپشت پاڵی پێوەنا:

_دەبرۆ تێپەرە!

ئەفسەر بانگی كرد:كۆڵان گەسك دەن!

دە هەنگاو لەولاتر،دایك دیتی سەرلەنوێ كۆمەڵێك كۆ بوونەتەوە.هاواریان دەكرد.فیكەیان دەكێشا وسەبر سەبر دەكشانەوە و لەنێو حەوشەكانی دەوروبەردا بڵاو دەبوون.

سەربازێکی گەنج بە گوێی دایکی دا نەڕاند:بڕۆ لاکەوە! پالێکی پێوەنـا. بۆئـەوەی نەکـەوێ خـۆی هاویشـتە سەری داری ئالاکە و دەستەکەی دیکەشی بە دیواری گرت و سەبر هەنگاوی داویشـت.نەیـدەتوانی بڕوا،ئـەژنۆی دەلەرزین.لەپێش ئەودا،خۆپیشاندەرەکان هەروا بۆ دوواوە دەکشانەوە.سەربازەکانیش بە دووایان دا بـەرەو پـێش دەچوون و جاروباریش هاواریان دەکرد:" تێپەڕە......تێپەڕە.....!"

وەپێش دایك کەوتن .ئەویش راوەستا و تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد.هێزێکی چەکدار لەوسەری کۆلان دا وەك پەرژین پێشی خەلکی گرتبوو،نەیدەهێشت بگەنە مەیدانەکە کەتازە چۆل بووبوو.

زەلامی رەنگ خۆلەمێشی بە کاوەخۆ بەرەو کۆمەل دەچوونە پێش.

دایك ویستی بگەڕێتەوە .بە لامبێ ئەوەی خۆی بزانێ بۆ پێشـەوە دەڕۆیشـت.گەیشـتە کـۆلانێکی تـەنگ و چۆل،بای داوە و لەوێ راوەستا.هەناسەیەکی هەلکێشا ،گوێی لە دەنگەدەنگی خەلك بـوو.لـە کاتێـك دا بـرۆی دەبزاوت و لەتکە دارەکەی بە دەستەوە بوو،وەڕێکەوت.لەپڕ گـەرم داهـات.لێوەکـانی سـوور هەلگەران،دەسـتی راوەشاند.دیار نەبوو چ وشەیەك وەك بروسکە گڕی لەدلی دا هەلگیرساندووە و پالی پێـوە نـاوە.بـە ئـاوات بـوو هاوار بکـا.کۆلانەکـە بـۆ لای چـەپ بـای دەدایـەوە.لـە قـوژبنێکی ئـەو کۆلانە،چـاوی بـە کۆمەلەخـەلکێك کەوت.یەکێك لەوان دەیگوت:

_برایان ! ئەوەندە ئازان کەلەبەر سەرە نێزەیش نابزوون! هۆوەتـا.دەیانبینن؟سـەرباز بۆیـان دەچـوون و ئـەوان نەدەکشانەوە.بێ ترس لەوێ راوەستابوون!.......

_بەلێ.......

_ئەوە پاڤێل ڤلاسۆڤە.

_ئەندرێیش ئەوەتا دیارە.

_دەستی لەکەلەکەی ناوە،شەیتانە پێدەکەنێ.

دایك چووە نێو خەلك هاواری کرد:ئەی دۆسـتانم !ئـەی خـەلکی خۆشەویسـت! بـەرێزەوە رێگایـان بـۆ چـۆل دەکرد.یەکێك بە پێکەنینەوە گوتی:

_بزانن ئالای پێیە!دارەکەی بەدەستەوەیە. دەنگێك بەتونـدی وەلامـی داوە:بـێ دەنـگ بـە. دایـك بـەفیزەوە باسکی هەلێنا:

_بـەناوی حـەزرەتی عیسـا گـوێ بـدەنێ! هـەمووتان لەئێمـەن.......هـەمووتان خـەلکێکی راسـت بێـژو دروستن....چـاوتان بکەنـەوە و بـێ تـرس تەماشـا بکـەن....چ قـەوماوە؟ منداڵـەکانمان بەهێـدی و هێمنـی رادەبـن.رۆلـەکانمان،یانی جگـەر گۆشـەکانمان،بەناوی حەقیقـەت رادەبـن....بـۆ گەیشـتن بـە شـەقامی

تازە،بەشەقامێکی راست و بەرین کە تایبەتی هەموومانە،پیاوانە رێگا دەکەنەوە.بۆ هەمووانتان،بۆ رۆڵـەکانتان دەستیان بە غەزا کردووە....

دڵی دەگوشرا،پشوی نەدەهات،گەروی وشك بووبوو،گەرم داهاتبوو.لە ناخی دەرونی قسەی ئەو تۆ هەڵـدەقوڵێن کەپڕ بوون لە ئەوینێکی بێپایان.ئەوینێك کەهەموو کەس وهەموو شتی گەرم دادەهێنـا.زمانیـان دەسـوتاند و بەهێزێك بە تەوژم دەیانبزوواند.دەیزانی کە گوێ بۆ قسەکانی رادەگرن.هەموو بێ دەنگ بـوون.دایـك هەسـتی کرد کەبیر دەکەنەوە و لەدەورەی کۆدەبنەوە.ئاواتی ئەوەبوو کەخەڵکەکە بـۆلای ئەنـدرێی و پاڤێلێ و بـۆلای ئـەو هاوڕێیانـە رابکێشـێ کـە بـە جێیـان هێشـتون ولێیـان وەدوور کـەوتوون و داویـانن بـە سەربازان.چاوێکی بەسەر و چاوی گرژی خەڵکەکە دا گێڕا و بەهێزێکی نەرمتر قسەکانی درێژە پێدا.

رۆڵەکانی ئێمە لە جیهان دا بەرەو شادی دەچن.بەناوی هەموان وبەناوی حەقیقەتی مەسیح،دژی تەواوی ئـەو شتانە خەبات دەکەن کەبەهۆی ئەوانەوە خەڵکی ناجسن،فریو دەرەکان و بەتەماعەکان،ئێمەیان زنجیر کـردووە و لەکۆیلەتی دا رامان دەگرن.خۆشەویستەکانم! بۆ کۆمەڵانی خەڵکە،بۆ هەموو جیهانە وبۆ هـەموو زۆرلێکراوانـە کەلاوەکانمان، رۆڵەکانمان راپەڕیون.دەستیان لێ بەرمەدەن،بەجێیان مـەهێڵن.ئـەوانتان خـۆش بـوێ.بـڕوا بـەدڵی رۆڵەکانتان بکەن.ئەوان حەقیقەتیان دۆزیوەتەوە.بەخۆشیەوە بە پێشوازی مردنەوە دەچن.بڕوایان پێ بکەن.دەنگی گیرا.هیلاك بوو،تێك هەڵگلا.یەکێك باسـکی گـرت..... دەنگێکـی لـەرزۆك هـاواری کـرد:خـوا تینـی وەبـەر دەنێ.خەڵکی نازەنین!خوا یارمەتی دەدا،گوێ بدەنە قسەکانی .یەکی دیکە سکی پێ دەسوتا:

_ها......خۆی دەکوژێ.

_خۆی ناکوژێ.ئێمەی ئەحمەقی مەبەستە،تێبگە! دەنگێکی نەرم بەنیگەرانی لە نێو خەڵك دا بەرزبووەوە:

_ئەی مەسیحییەکان!میتیای من،ئەو گیانە پاکە،چی کردووە؟

وەدووای هاوڕێکانی کەوتووە.دایك راست دەکا....بۆچی ئێمە دەست لـە رۆڵـەکانمان هەڵـدەگرین.چ کـارێکی خراپیان کردووە؟ ئەم قسانە دایکیان لەرزاند.بەفرمێسکی خۆشەویستی وەڵامی دانەوە.

سیزۆڤ بە دەنگێکی توند گوتی:بچووە ماڵێ...بڕۆ دایە......هیلاك بـووی .سـیزۆڤ چـڵکن و پـیس بـوو و سەرو ریشی تەواو هاڵۆز بووبوو.لە پڕگرژ بوو.چاوێکی لە خەڵك کرد و خـۆی هەڵکێشـا و بـە دەنگێکـی رەوان گوتی:

_وەك دەزانن"ماتڤێی"ی کوڕم لە کارخانە دا کوژرا ئەگەر زیندوو بایە دەمنارد بچێتە ریزی ئەوانە.....پـێم دەگوت:تۆش بڕۆ لەگەڵیان کەوە.ئەمە مەرامێکی پیرۆز و راستە. قسەکەی بڕی.خەڵك بێ دەنگ بوون.هەستیان بەشتێکی نادیارو تازە و مەزن دەکرد کە ئیتر لێی نەدەترسان.سیزۆڤ دەستی هەڵێنا و قسەکانی درێژە پێدا.

_پیرە مێردێك لەگەڵ ئێوە قسان دەکا،تەمەنی پەنجاو حەوت ساڵە.لەسەر ئەم زەوییە دەژیم.برازای من کوڕێکی راست و وریا و ژیر بوو.ئەمڕۆ سەر لەنوێ گیرا.ئەویش لەگەڵ ڤلاسۆڤ لە پێشەوە لە پەنا ئاڵابوو. دەم و چاوی گرژ بوو.دەستی دایکی گرت و درێژەی پێدا:

_ئەم ژنە راست دەکا.رۆڵەکانمان دەیانەوێ بە شەرەف و بە عاقڵی بژین .ئێمە پشتی ئەوانمان بەرداوە....بەڵێ ئەوانمان خوڕایی کردووە.نیلۆڤنا بچووە ماڵێ،دارەکەت هەڵگرە.

دایك بەچاوی سوور و بەفرمێسکەوە تەماشای خەڵکی کردو گوتی:

-دۆستەکانم!ژیان هی رۆڵەکانی ئێمەیە.دنیا بۆ ئەوانە.

سیزۆڤ دارەکەی بۆ راداشت و گوتی:وەرە دارەکەت بگرە و بچۆ ماڵێ.بە خەمناکی و بە چاوی رێزەوە تەماشای دایکیان دەکرد.زەنا زەنایەکی نیشانەی هاودەردی بە دووایدا دەرۆیشت.سیزۆڤ بێ ئەوەی هیچ بڵێ رێگای بۆ دەکردەوە.خەڵك بێ پشتگیری رێگایان دەداو بەهێزێکی لە تەعریف نەهاتوو بەقسەیان دەکرد.سەبر وەدووای دەکەوتن.لەگەڵ یەکتر سرت و خورتیان بوو. دایك لەنزیك ماڵێ ئاوڕی لێ دانەوە و پاڵی وەداری ئاڵاکەی دا وبەدەنگێکی پڕ لە سوپاسەوە بانگی کرد:سوپاسی هەمووتان دەکەم!

دیسان ئەو فیکرەی لە دڵیدا پەیدا بووبوو،وەبیری هاتەوە و گوتی:

_خوای ئێمە، عیسای مەسیح ئەگەر لەبەر شانازی ئەو خەڵکێك بە هیلاك نەچووبان،نەدەهاتە ئەم جیهانە.

خەڵك بێ دەنگ تەماشایان دەکرد.دەستی راوەشاند و لەگەڵ سیزۆڤ چووە وە ماڵێ.ئەو خەڵکەی لەبەر دەرگا مابوونەوە،دیسان لە بارەی شتێکەوە قسەیان کرد و پاشان بە پەلە وەڕێ کەوتن .

بەشی دووهەم
(١)

پاشماوەی ئەو رۆژە لە مژێکی رەنگاورەنگی بیرەوەری ولە ماندووییەکی ئەو تۆدا کەلەش و گیانی ئازار دەدا،رابوارد،ئەفسەرە بچووکەکە وەك پەڵەیەکی خۆڵەمێشی لە بەرچاوی دایك بازی دەدا.دەم و چاوی گەنم رەنگی پاڤێلێ و چاوە بە پێکەنینەکانی ئەندرێی دەهاتە بەرچاو.

بەناو ژوورەکەدا دەهات و دەچوو،لەپێش پەنجەرە دادەنیشت،سەیری کۆڵانی دەکرد.هەڵدەستا،برۆی تێك دەنان،دەلەرزی ،چاوی لە دەوروبەری خۆی دەکرد.بەمێشکی تاساو لە شتێك دەگەڕا کەخۆشی نەیدەزانی .ئاوی خواردەوە،بێ ئەوەی تینوایەتی بشکێ، یا گڕی خەم و خەفەتی دەرونی دامرکێ.رۆژ کرابوو بە دوو بەش،بەشی هەوەڵیان مانا ونێوەرۆکی هەبوو،بەشی دووهەمیان وەك تاڵایی و شتێکی بێ‌ناوەرۆك دەچوو.دایك نەیدەتوانی وەڵامی ئەو پرسیارە ئاڵۆزە بدۆزێتەوە کەبۆی هاتبووە گۆڕێ:

_ئێستا.....دەبێ چ بکەی؟

لە پڕ کۆرسونۆڤا وەژوورکەوت.هاواریکرد،دەستی راوەشاند،پێی بەعەرزی دا دا ،ئەدای دەرهێنا،شتی نەزانراوی پێشنیار کرد،بەڵێنی دا،دیار نەبوو هەڕەشە لەکێ دەکا.بە لامهیچ کام لە مانە دایکیان نارەحەت نەکرد.گوێی لە زیرەی ماریا کۆرسونۆڤا بوو دەیگوت:

_ئەو قسانە کاریان کردووەتە سەر گەل،میللەت راپەڕیوە،کرێکارانی کارخانە راپەڕیون!

دایك سەری بادا و بەنەرمی وەڵامی داوە:بەڵێ ،بەڵێ.چاوی بڕیبوونە شوێنێك و ئەو کاتەی دەهاتەوە بەرچاو کەلە پاڤێلێ و ئەندرێی جیابووبووەوە.گریانی نەدەهات،دڵی گیرابوو.لێوەکانیشی وەك گەروی وشك بوون.دەستی دەلەرزین،تەزوو بە لەشیدا دەهات.

شەوێ ژاندارمی لێ وەژوور کەوتن.دایك بەبێ ترس و حەپەسان پێشوازی لێکردن. ئەفسەری زەردەڵە بە ددانی گڕەوە گوتی:

_باشە!چۆنی؟ئەمە جاری سێهەمە یەکتر دەبینین.وانییە؟

دایك بێ دەنگ بوو.زمانی وشکی بەلێوانی دا هێنا.ئەفسەرەکە بەشێوەیەکی زانایانە دەستی بەقسە کرد.دایك هەستی کرد کە کابرا قسەکانی خۆی زۆر پێخۆشە.بە لامقسەکانی ئەو نەدەچوونە گوێی ئەو و پێی

گــرنگ نــەبوون.کــاتێکی ئەفســـەرەکە گــوتی:" تــۆ تاوانبــاری، چــونکە نــەنتوانیوە رێــزی خــوا و ئیمپراتۆربەریبەمێشکی کورەکەت ". دایك بێ ئەوەی تەماشای بکا،لە وەڵامدا گوتی:

_منداڵەکان قازی ئێمەن.....ئەوانە بە حەق بەو تاوانــەی کــە لــەو رێگایــەد خۆرایمــان کردوون،مــەحکومان دەکەن.....

ئەفسەر گوراندی"چی؟بەرزتر قسە بکە.

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و دووپاتەی کردەوە:

_دەڵێم منداڵەکانمان قازی ئێمەن.....

ئەفسەر توورەبوو.وەك برێشکە وشەی لەدەمی دەرپەڕین،بێ‌ئەوەی کاربکەنە سەر دایك.ماریا کۆرسونۆڤا وەك شاهید بانگرابوو.لەپەنا دایك وەستابوو تەماشای نــەدەکرد.کــاتێکی ئەفســـەرەکە پرســیاری لێکرد،ســەری بــۆ دانەواند و بە دەنگێکی ئاسایی وەڵامی داوە:

_بە گیانی تۆ نازانم .ژنێکی گێل و نەزانم.خەریکی کارو کاسبیم و ئاگام لە هیچ نییــە.لەبــەر نــەفامی خــۆم لەهەمموو شت بێ خەبەرم .

ئەفسەر سمێڵی بادان و تێی راخوڕی :بێ دەنگ بە!

ماریا سەرێکی بۆ دانەواند و بێ ئەوەی ئەفسەرەکە بزانێ لاسایی کردەوە.لە ژێر لێویەوە گوتی:ئەوەش بۆ تۆ! ئەمریان پێکرد کە دایك بپشکنێ.مژۆڵی لێك دان و چاوی بڕییە ئەفسەرەکە و بە دەنگێکی بەسام گــوتی:بــە گیانی تۆ نازانم!

ئەفسەر پێی بەعەرزی دا دا و توورەبوو.

ماریا گوتی:پێلاگێیا دووگمــەکانت بکــەوە.لەکاتێکــدا ســوور هەڵگــەڕابوو،دایکی دەپشــکنێ .دەســتی لــە جلەکانی داو بەسرتە گوتی:

_ها.....ئەوانە زۆر سەگەن!.....

ئەفسەر بەتوورەیی گوتی:ئەو چت پێ گوت؟پاشان سیلەی چاوی دا ئەو شوێنەکە دەیپشکنی.

کۆرسونۆڤا بە ترسەوە گوتی:بە گیانی تۆ مەسەلەیەکی ژنانە بوو.

کاتێکی ئەفسەر بەدایکی گوت کــە بەڵگــەی پرســیارو پشــکنین ئیمــزا بکا،پێلاگێیــا بــە خــەتێکی ناحــەز ونەخوێندەوارانە ئەم وشانەی نووسی :"پێلاگێیا نیلۆڤنا ڤلاسۆڤا،بێوەژنی کرێکــار"ئەفســـەر بــرۆی تێــك نــان و دەنگی دا:چت نووسی؟ئەمەت بۆچی‌نووسی؟پاشان بەزەردەخەنەیەکی سوکەوە گوتی:وەحشی ...کێوی!

ژاندرمەکان ڕۆیشتن.دایك لەبەر پەنجەرە ڕاوەستا.دەستی لەسەر سینگی دانا و ماوەیەکی زۆر بێ ئەوەی شتێك ببینێ چاوی بڕیە شوێنێکی بەرامبەری خۆی.بڕۆکانی هەڵکشابوون و لێوی پێکەوە نابوون.شەویلاگەی وا پێکدا دەگوشین،ددانی پێوە دەیەشا.چراکەیان نەوتی لێبڕا و دەستی بەپتەپت کردو هات بکوژێتەوە.دایك فویەکی پێدا کردو لەتاریکی دانیشت.تووڕەیی و خەفەتی دامرکابوو. هەورێکی تاریکی خەم و خەفەت دیسان سینگی دادەپۆشی و لێدانی دڵی وەزەحمەت دەخست.تا چاو و لاقی ماندوو بوون ڕاوەستا.گوێی لێبوو کەماریا لەبن پەنجەرە ڕاوەستاوە و بەدەنگێکی مەستانە هاوار دەکا:

_پێلاگێیا نووستووی؟گیانە فەقیرەکەم......بنو.....بنو.....سووکایەتی بە هەموو کەس دەکەن.بەهەموو کەس!...

دایك بێ ئەوەی خۆی بگۆڕێ،لەسەر تەختەکە لێی ڕاکشا.هەروەك کەوتبێتە نێو زەندۆڵێك خەوێکی گرانی لێکەوت.لەخەونی دا، لەوبەری زەلکاوەکە،تەپۆڵکەیەکی زیخی وردی زەردی لەسەر شەقامی شار دەدیت.لەقەراخ ئەو،لەسەر ئەو شێوەی بەرەو کانگا دەیڕوانی، پاڤێلْ بەهاودەنگی ئەندرێی سرودی دەخوێندەوە:

"رابن.....رابن.....ئەی زۆرلێکروان." دایك بەپێش تەپۆڵکەدا تێپەڕی،دەستی بەنێو چاوانی گرتبوو،تەماشای کوڕەکەی دەکرد.قەدو باڵای کوڕەکەی زۆر جوان دیاربوو.بە لامدایك شەرمی دەکرد بچێتە لای،چونکە سکی پڕ بوو.منداڵێکی دیکەشی بەئامێزەوە بوو.ڕێگای خۆی درێژە پێدا.منداڵان لەمەزرایە تۆپێنیان دەکرد.منداڵەکان زۆربوون و تۆپەکەیان سووربوو.ئەو منداڵەی لە ئامێزی دابوو دەیویست بێ یاری لەگەڵ ئەوانی دیکە بکا.دەستی کرد بەگریان.مەمکی لە زاری نا و گەڕایەوە.سەربازان تەپۆڵکەکەیان گرت.ڕوی سەرەنێزەکانیان لە دایك بوو.لەو دەشتە کلیسایەك دروست کرابوو.کلیسایەکی زۆر بەرز و سپی و سوك،دەتگوت لەهەور دروست کراوە.دایك ڕای کرد بۆ کلیساکە.لەوێ مردوویەکیان دەناشت.تابوتێکی ڕەشی گەورەی دەرگا داخراو لەوێ دانرابوو،قەشەو جێگرەکەی بە جبەی بێ پەڵەوە لە سەریان دەخوێند:

_"مەسیح لەگەڵ مردووەکان زیندووبووەتەوە."

جێگری قەشە هات و لە نێوراستی کلیسا ڕاوەستا هاواری کرد: بیانگرن! جبەی لەبەردا نەما، سمێڵی زەرد ونەستوری دەرکەوتن. هەموو هەڵاتن تەنانەت جێگری قەشەکەش عودەکەی تووڕ هەڵدا و هەروەك عادەتی ئەندرێی بوو، سەری گرتە نێو دەستەکانی. دایك منداڵەکە ڕوتە دەکرد و تێدەکۆشا پێی لێ نەنێن. دایك چۆکی دادان و هاواری کرد:

ئەوە منداڵەی هەڵگرنەوە ، بەجێی مەهێڵن ...

ئەندرێ دەستی لەکەلەکەی نابوو بە زەردەخەوەنەوە دەیگوت :

_"مەسیح لەگەڵ مردووەکان زیندووبووەتەوە."

دایك داهاتەوە،منداڵەکەی هەڵگرتەوە و لەسەر عارەبانەیەکی دانـا کـەباری لەسـەر بـوو و ڤێسـۆڤشـیکۆڤ بەکاوە خۆ لەگەڵی دەڕۆیشت.ئەو کەسە بەپێکەنینەوە دەیگوت:

_کارێکی زۆر دژوارتان بەمن سپاردووە.

کۆڵان پیس بوو.خەڵك لەپەنجەرەی ماڵەکانەوە خۆیان نیشـان دەدا و فیکـەیان دەکـرد وهاواریـان دەکـرد.ڕۆژ روناك بوو،تاو هەڵاتبوو.لەهیچ کوێ سێبەر وەگیر نەدەکەوت.

ئەندرێی دەیگوت:دایە گیان گۆرانی بلـێ.ئـیتر ژیـان ئاوایـە.لـەکاتێك دا دەنگـی شـاد و دلڕفێنـی بەسـەر دەنگەکانی تردا زاڵ بوو،گۆرانی دەگوت.دایك وەدووای دەکەوت و گلـەیی دەکـرد:بۆچـی گاڵتـەم پـێ دەکا؟بـە لاملەپڕ پاشەوپاش گەڕایەوە و لە چاڵاوێکی بێ بن کەوت کەلە کاتی لێ نزیك بوونەوەی دا هاواری کرد.....

دایك بەلەرزە لەرز و شەڵاڵی ئارەق لەخەو راپەڕی.هەردەتگوت دەستێکی قورس و گران دڵی گرتـووە و بـەبێ بەزەیی وردە وردە دەیگوشێ.دەنگی ئاژێری کارخانە بەرز بووەوە.دایـك زانـی کـەئاژێری دووهەمـە.ژوورەکـەی شەپرێو بوو.کتێب و جل وبەرگ و شت ومەك هەریەکە لە لایەك پەرش و بڵاو بووبوون.

هەستا وبەر لەوەی دەم و چاوی بشوا و تەنانەت نوێژیش بکا،دەستی کرد بە کۆکردنەوە و رێك و پێك کردنـی نێوماڵەکەی.دارێکی لەچێشتخانە دیت،هێشتا پەڕۆیەکی سـووری بەسـەریەوە بـوو.بـەتووڕەیی دەسـتی دایـەو خەریك بوو لە ئاوری باوێ،بـە لامهەناسـەیەکی هەڵکێشـا و پـەڕۆ سـوورەکەی هـەڵگرت وجـوان پێچـایەوە و لەگیرفانی نا. جلی کردەبەر و سەماوەری تێهاویشت و پاشان لەکن پەنجەرەی چێشتخانە دانیشت و پرسیارەکەی شەوی رابووردووی دووپاتە کردەوە:

_ئێستا دەبێ چی بکەی؟

کەوە بیری هاتەوە هێشتا نوێژی نەکردووە،تاوێك لەبەرامبەر وێنەی مەسیح راوەستا و پاشان دانیشت.هیچـی لە دڵ دا نەبوو.

رەقاسی سەعات کەهەمیشە چکەچی بوو،لێدانی توندی خۆی سەبر کردبووەوە.مێشەکان بەنابەدڵی وزەوزیـان بوو،کوێر کوێرانە خۆیان بە شووشەکاندا دەدا. بێ دەنگ و ماتی بەسەر گـەڕەك دا زاڵ بـوو.وادیـار بـوو ئـەو خەڵکەی رۆژی پێشوو لەشەقامدا ئەوەندە هەراو هۆریایان کردبوو،لەماڵان دا خۆیان شاردبووەوە وبەماتی بیریان لەو رۆژە تایبەتییە دەکردەوە.

دایك لە پڕ دیمەنێكە هاتەوە بیر كەلەكاتی لاوێنی دا دیتبووی.لە باخی كۆڵانی ئەو ئاغایانەی ناویان"زائوسایلۆڤ"بوو،گۆلێكی گەورە هەبوو،نیلۆفەری شینی تێدا بوون.لەرۆژێكی ساردی پایزدا،بەوێدا تێپەڕیبوو،لۆتكەیەك لەنێو گۆلەكەدا مات و مردوو لە سەر ئاو بوو و گەلای زەرد دەورەیان گرتبوو.ئەو لۆتكە تاك وتەنیا راوەستاوە،لەنێو گەلای زەردو وەریودا خەم و خەفەت دەباری .دایك ماوەیەك لەوێ وێستابوو،لەخۆی پرسی بوو داخوا كێ ئەم لۆتكەی لەلێواری گۆلەكە وەدوورخستووە و بۆچی وای كردووە؟ هەرئەوێ رۆژێ ئێوارێ خەبەریان دا كەژنە ورد و بچكۆلانەكەی زائوسایلۆڤ كەهەیشە بەپرچی رەش و ئالۆزەوە خۆش بە رێگادا دەرۆیشت،لەئاودا نوقم بووەو خنكاوە.

دایك دەستی بەدەم و چاوی خۆیدا هینا،لەكاتێك دا دەلەرزی و بیری لەشەوی رابوردوو دەكردەوە،دەتگوت دەیەوێ بیرەوەرییەكانی لەبیر بەرێتەوە.چاوی لەفنجانی چای سارد بڕین و ماوەیەك مات بوو.ئاواتی ئەوەبوو كەسێكی سادە و ژیر ببینێ و زۆر شتی لێ بپرسێ.نزیك نیوەڕۆبوو ،هەروەك بۆ وەدی هێنانی ئاواتەكەی دایك بێ ،نیكۆلای ئیڤانۆڤیج پەیدا بوو.دایك بەدیتنی ئەو پەشۆكا و نیگەران بوو.بێ ئەوەی وەلامی سلاوەكەی بداتەوە،بەدەنگێكی كزەوە گوتی:

_ئاخ!بابە گیان بۆ هاتی.كارێكی خراپت كرد هاتی .ئەگەر لێرەت ببینن دەتگرن.

نیكۆلای ئیڤانۆڤیج پاش ئەوەی بەگەرمی دەستی دایكی گوشی ،چاویلكەكانی لەسەر لووتی قایم كرد و سەری بردە بن گوێی دایك و بەسرتە گوتی:

_لەگەڵ ئەندرێی و پاڤێل قەرارمان دانابوو،ئەگەر ئەوان گیران،من بێم تۆ بەرمە شار.هاتن ئێرە بگەڕێن؟

_بەڵێ هاتن،هەموو شوێنێك گەڕان،تەنانەت منیشیان پشكنی .ئەوانە هیچ حەیا وشەرمیان نییە .

نیكۆلای شانی هەڵتەكاند وگوتی:حەیای چی؟پاشان هۆی مانەوەی دایكی لەشار رون كردەوە.دایك گوێی بۆ قسە مێهرەبان و دۆستانەكانی نیكۆلای رادەگرت و بە زەردەخەنەوە تەماشای سەرو چاوی بزركاوی دەكردو لەو هەموو بڕوایەی كە بەو كابرایەی پەیداكردبوو،سەری سووڕمابوو.

_ئێستا كە پاڤێل بڕیاری داوە و ئەگەر نابم بە هۆی زەحمەتی ئێوە......

_لەم بارەوە نیگەران مەبە ،من بە تەنیا دەژیم و خوشكم زۆر كەم دێتەلام.

_بە لامن دەمەوێ كاربكەم و نانی خۆم پەیدا بكەم.

_ئەگەر بتەوێ كاربكەی ،كار دەدۆزیتەوە.كار لای دایك پەیوەندی بە تێكۆشانی ئەندرێی و كوڕەكەی و هاوڕێیەكانییەوە هەبوو.لەنیكۆلای نزیك بووەوە و چاوی لە چاوان بڕی و پرسی :

_پێت وایە كار وەگیر دەكەوێ؟

_کاری ماڵی من زۆر نییه .پیاو کەتەنیا بێ....

_مەبەستم ئەوە نییە،باسی مەسەلە گرینگەکە دەکەم....

لەوەی کەنیکۆلای لە مەبەستەکەی نەگەیشتبوو دڵی نارەحەت بوو.بەخەمناکی هەناسەیەکی هەڵکێشا.نیکۆلای هەستا و لەکاتێك دا بزەی لەسەر لێوان بوو،بەڕێزەوە گوتی:

_ئەگەر چاوت بە پاڤێل کەوت،چۆنە لێی بپرسی ئەو وەرزێڕانەی ڕۆژنامەیان لێ داوا کردبوو لە چ شوێنێکن؟

دایك لەخۆشیان قیژاندی:شوێنەکەیان شارەزام.هەموان دەناسم و دەزانم لە کوێن.من ڕۆژنامەیان بۆ دەبەم،دەیاندۆزمەوە.چی بڵێن وا دەکەم .کێ دەزانێ کەمن کتێب و نووسراوەی قەدەخەکراو هەڵدەگرم .بەکیلۆ نووسراوی قەدەخەکراوم بردووەتە کارخانە.سوپاس بۆخوا.

لەپڕ ئەو ئاواتەی هاتە دڵی کەخورجین بە کۆڵ و داربەدەست بەنێو لێرەوار و بەشەقام و گوندان دا بگەڕێ و بۆ هەموو شوێنێك بچێ .بەنیکۆلای گوت:

_خۆشەویستم تکا دەکەم ئەم کارە بەمن بسپێرن.کوێتان گەرەکە دەچم.مەترسێن،لەهەموو ناوچەیەك ڕێگای خۆم دەدۆزمەوە.بەهاوین و بەزستان تاسەر لێوی قەبر ،بەرێگادا دەڕۆم......لەپێناوی ڕاستی و حەقیقەت دا دەبم بە پێغەمبەر.ئایا لەو حاڵەداچارەنووسی من بۆ ئێرەیی نابێ؟

بەوە خەفەتبار بوو کە لە دنیای خەیاڵدا خۆی بێکەس و داماو دەدیت،سەرگەردان لەبەر دەرگا و پەنجەران بەناوی مەسیح گەدایی دەکرد.

نیکۆلای بەنەرمی دەستەکانی گرت وبەقامکە گەرمە کانی لاواندیەوە.تەماشای سەعاتی کرد وگوتی:پاشان لەم بارەوە قسەدەکەین.باش بیری لێبکەوە ،کارێکی بەترس وەئەستۆی خۆت دەگری.

دایك هاواری کرد:دۆستی خۆشەویستم بیر کردنەوە فایدەی چییە ؟منداڵەکان،یانی پاکترین خوێنی ئێمە،جەرگ و هەناوی ئێمە،کەلامان لەهەموو کەس خۆشەویست ترن،سەربەستی و گیانی خۆیان فیدا دەکەن و بەبێ پەشیمان بوونەوە خۆیان بەکوشت دەدەن.کەوابوو منی دایك چۆن بۆ هەموو شت ئامادە نەبم.

نیکۆلای ڕەنگی بزڕکا،گوتی:

_دەزانی هەوەڵ جارە ئەم چەشنە قسانە دەبیستم.

دایك بەکزی سەری ڕاوەشاند وگوتی:دەتوانم چی بڵێم.بەئەدایەکی عاجزانەوە دەستی بەردانەوە.خۆزیا قسەی ئەو تۆم زانیبان کەباسی دڵی دایکانەی خۆمیان پێ بکەم....بەهۆی هێزێك کەلەدەرونی دا پەرەی دەگرت و قسەی گەرم و سوتێنەر ونیشانەی نارەزایی لەمێشکی دا بەهێز دەکردن،ڕاست بووەوە:

_زۆر کەس ،تەنانەت ئەوانەی ناجسن و بێ ویژدانیشن،رەنگە بۆئەم حاڵە بگرین .

نیکۆلای هەستاو دیسان تەماشای سەعاتی کرد:

_کەوابوو بڕیارمان دا بێیە شار،بێیە ماڵەکەی من! دایك بێ ئەوەی قسەبکا سەری لە قاند :کەی؟

_هەتا زووتر باشترە.ئەمەشی لێ زیاد کرد:ڕاستی لەبارەی تۆوە نیگەران دەبم.

دایك بەسەر سووڕمانەوە چاوی لێکرد:دەبێ لەبارەی من هەست بەچی بکا؟

نیکۆلای سەری بەرداببووەوە و بەپێوە زەردەخەنەیەکی ناهۆمێدانەی لەسەر لێوان بوو.نزیك بین و کەمێ کوڕ بوو.چاکەتێکی رەشی فەقیرانەی لەبەر دابوو.بێ ئەوەی چاوی لێبکا پرسی :دراوت هەیە ؟

_نا.

خێرا کیسەیەکی لەگیرفانی دەرهێنا و دەمەکەی کردەوە وبۆ دایکی ڕاگرت و وتی:

_فەرموو بێ زەحمەت وەرگرە...... دایك بێ ئەوەی بیەوێ ،بزەیەکی هاتێ و بەسەر بادانەوە گوتی:

_هەموو شت گۆڕاوە!دراویش لای ئێوە بێ نرخە.خەڵك بۆ پەیداکردنی پارە هەموو کارێك دەکەن و تەنانەت گیانی خۆشیان فیدا دەکەن.....بە لاملەکن ئێوە دراو،وەك کاغەز یا لەتکە مسە.وادیارە دراوتان هەربۆیە گەرەکە چاکەی پێ بکەن.

نیکۆلای ئیڤانۆڤیج بە پێکەنینەوە گوتی:

_دراو زۆر هیچەو هۆی زەحمەت وسەریەشانە.وەرگرتن یان بەخشینی هەمیشە پیاو ناڕەحەت دەکا.دەستی دایکی گرت و توند گوشی ودووپاتەی کردەوە:هەتا زووترە دێی.وانییە؟وەك جاران بێ هەراو خشپە وەدەرکەوت.پاش ئەوەی دایك ئەوی بەڕێ کرد،بیری کردەوە:"ئەوەندە باشەلبە لاملەگەڵ ئەمەش دڵسۆزی بۆ ئێمە نەکرد". نەیتوانی تێبگا کە ئەم شتەی پێ‌ناخۆشە،یان تەنیا پێی سەیرە؟

(٢)

پاش چووار رۆژ دایك بەرەو ماڵی نیکۆلای وەڕێ کەوت.عارەبانەیەکی بچووك کە شڕەوبڕەی ماڵی هاویشتبووە سەر،لەگەڕەکی خۆیان تێپەڕی و گەیشتە چۆڵی.دایك ئاوڕی دایەوە و هەستی بەوە کرد شوێن و جێگایەك بەجێ دێڵێ کەرۆژە هەرە رەشەکانی ژیانی و سەردەمی پڕ لەخەم و خەفەت و خۆشی و شادی ژیانی تازەی تێدا رابواردووە.

کارخانە وەك جاڵجاڵۆکەی سووری زۆر گەورە،لەسەر زەوییەك کەبەدووکەڵ رەش بووبوو،خۆی پان راکردبوو ودووکەڵکێشە گەورەکانی سەریان بۆ ئاسمان بەرز کردبووەوە.خانووی بچوکی کرێکارانیش لەدەوروبەری دەبینران.ئەو خانووە بۆر وپیسانە لە دەورو پشتی زەلکاوەکە وا دەهاتنە بەرچاو کەلە پەنجەرە بچووکەکانەوە،بە

داماوی تەماشای یەکتر دەکەن.کلیسایەکی سووریش وەك کارخانە لەنێو خانووەکان دا قوت بووبووەوە.بورجی زەنگوڵی کلیسا لە دوو کەڵکێشی کارخانە نزمتر بوو.دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و یەخەی تەنگی کراسەکەی کردەوە.خەمبار بوو.خەمەکەی وەك تۆز و غوباری هاوینان وشك بوو.

عارەبانە چی جڵەوی ئەسپەکەی دەکێشا و دەنگی دەدا ،کابرا لاقی خوارو خێچ بوون و دیار نەبوو تەمەنی چەندە.چاوی بێ رەنگ و مووەکانی تەنك بووبوون.خۆی با دەدا و لەتەنیشت ئەسپەکەیەوە دەڕۆیشت.باش هەست بەوە دەکرا کەسەفەر بۆهەرشوێنێك بێ،بۆ ئەو فەرق ناکا.قاچە خوار و خێچەکانی بە چەکمەی قوڕاوییەوە هەڵدیناوە و بە دەنگێکی نەرم دەیگوت:

_هەی ،هەی،دەی بڕۆ.

دایك چاوی بەدەورو پشتی خۆی دا دەگێڕا.بیابان هێندی گیانی ئەو خاڵی بوو.ئەسپەکە بە چەشنێکی دڵتەزێن سەری هەڵدەتەکاند و قاچەکانی لەنێو زیخ و خۆڵ رۆدەکرد کەتاو گەرمی داهێنابوو.عارەبانەکە چەور نەکرابوو،لەگەڵ هەر خولێك جیڕە جیڕەی دەهات و ئەو دەنگانە لەگەڵ تەپ و تۆزی رێگا تێکەڵ دەبوون.

خانووی نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ کەوتبووە قەراخ شارو لەکۆڵانێکی چۆڵ و بێ دەنگ دا بوو.خانوویەکی بچووکی سەوزبوو کەپشتی بەخانوویەکی رەشی دووقاتەوە بوو و لەبەر کۆنی خەریك بوو بڕوخێ.باخچەیەك لەپێش خانووەکەبوو.لکەدار و گوڵی باخچەکە بەپەنجەرەی هۆدەکان دا دەهاتنە ژووریّ .ژوورەکان خاوێن و بێ هەرا بوون.بەدرێژایی دیوارەکان کتێب وچەند وێنەی پیاوی مەزن و بەڕێز لە قەفەسەکان دا تێکەڵ بووبوون.

نێکۆلای دایکی بردە ژوورێك کەپەنجەرەیەکی بەلای باخچەو یەکی دیکەی بەلای حەوشەیەکی پڕ لە چیمەن دا دەکرایەوە.دیوارەکانی ئەم ژوورەش قەفەسەی پڕ لە کتێبی تێدا بوون.

دایك گوتی:باشترە من لە چێشتخانە بم .چێشتخانەکە روناك و خاوێنە.

دایك کەئەمەی گوت،لای وابوو نیکۆلای لەشتێك دەترسێ.نێکۆلای بە ناڕەحەتی بەرپەرچی دایەوە.کە دایك دەستی لە چێشتخانە هەڵگرت،ئەویش کەیف خۆش بوو. رەنگ و هەوایەکی تایبەتی لەم سێ رۆژەدا هەبوو.هەناسە هەڵکێشان لەو ژوورانەدا چێژێکی تایبەتی هەبوو.بە لامدەنگیان تێدا نزم و هێدی دەبوو.پیاو نەیدەویست توند قسەبکا و بیرکردنەوەی ئارامی وێنەکان تێك بدا کەلە نێو چوار چێوەکانیاندا بەسەرنجەوە دەیان ڕوانی .

دایك قامکی لە خۆڵی گوڵدانەکان وەردا وگوتی:گوڵەکان دەبێ ئاو بدرێن. خاوەن ماڵ بەشەرمەوە گوتی:ڕاستە.دەزانی گوڵەکانم خۆش دەوێ .بە لامدەرفەتم نییە پێیان رابگەم.

دایك دیتی كه نیكۆلای تەنانەت لەخانووی خۆشیدا بێ دەنگ و لەسەر خۆ دەجولێتەوە.وەك هەموو دەوروبەری خۆی بێگانه بێ وایه .ئەگەر دەیویست تەماشای شتێك بكا،سەری لێوه نزیك دەخست و بەقامكه باریكەكانی چاویلكەكانی راست دەكرد و لەبارەی ئەو شتەی مەبەستی بووپرسیاری دەكرد.هەر دەتگوت تازه لەگەل دایك گەویوەته ئەم خانووەو هەموو شت بۆئەو بێگانەیه .كەدایك وا به پەرێشانی دیت،هەر وەی زانی له مالّی خۆیەتی ئەو خانووەی پێ وەك مالّی وابوو.وەدووانی نێكۆلای كەوت و جێگای هەموو شتێك شارەزابوو.لەبارەی شێوەی ژیانی پرسیاری لێ دەكرد ونێكۆلای وەلامی دەداوە.وەك كەسێك كەدەزانێ ئەو جۆرەی پێویسته ناجولێتەوە،بە لامناشزانێ شێوەیەكی تر بگرێته پێش.

پاش ئەوەی دایك گولەكانی ئاو دا و دەفتەرو كتێبەكانی مۆسیقای كۆكردەوە كەلەسەر پیانۆكه بلاو كرابوونەوە تەماشای سەماوەرەكەی كرد وگوتی:

_دەبێ خاوێن بكرێتەوە!

نیكۆلای قامكی لەئاسنێكی ژەنگاوی دا وبۆلای لوتی برد و تەماشای كرد.دایك بەو كارە پێكەنی.

شەو كەراكشا ،بیری لەرۆژی رابوردوو دەكردەوە.سەری هەلێنا وتەماشایەكی دەوروبەری خۆی كرد.بۆیەكەم جار خۆی لەكن بێگانەیەك دەدیت.بەم وەزعە نارەحەت نەبوو.بەزەیی بەحالّی خانه خوێكەی دا دەهات.مەرجی لەگەلّ خۆی كرد كەتۆزێك خۆشەویستی گەرم بخاته ژیانی نیكۆلایەوە.ساكاری و نەزانی و بێ ئەزمونی خانەخوێكەی،دوور بوونی لەهەموو شتێكی ئاسایی و دیمەنی چاوه گەشەكانی كەهەم مندالّه و هەم ژیرانه دەهاتنه بەر چاو،كاریان تێكردبووو.پاشان له پڕكورەكەی هاتەوه بیر .كارەساتی رۆژی مانگی هەوەلّی ئەیاری هاتەوه بەرچاو.دەردی ئەو رۆژە هەروەك هەزار سوژن دلّی دەكۆلّی و دەرزی ئاژنی دەكرد و قینێكی نادیاری له دەرونی دا دەبزوواند كه پشتی چەماوی دایكی راست دەكردەوە.

گوێی بۆ دەنگی شەوانەی شار رادەگرت.ئەو دەنگانەی له پەنجەرەوە دەهاتنه ژوور،بۆئەو بێگانه بوون.لەبەر خۆیەوە بیری دەكردەوە:"مندالآن به دنیادا دەگەرێن." بەیانی زوو دایك سەماوەری تێ هاویشت .قاپ وقاچاخی بەبێ دەنگی كۆكردەوە وبەچاوەڕوانی هەستانی خانەخوێ له چێشتخانه دانیشت.دەنگی كۆكەیەك هات.نیكۆلای چاویلكه بەدەست هاته ژووری.

دایك پاش ئەوەی رۆژ باشی پێگوت،سەماوەری برده ژووری نان خواردن.نیكۆلای له دەست وچاو شوشتن دا ئاوی دەرشت و سابوون و فلچەی ددانی لێ دەكەوت ولەبەر خۆیەوە بۆلەی دەهات.لەسەر نان خواردن نیكۆلای به دایكی گوت:

– لە ئیدارەی ناوچەکارێکی زۆر خەفەتاویم هەیە، دەبینم چۆن وەرزیرەکان هەژارومالّ وێران دەبن ، بەزەردەخەنەیەکی دەسکرد دووپاتی کردەوە:

_بەلّیّ،دەبینم خەلّك برسییە .لەبەر هەژاری جوانەمەرگ دەبن.مندالّەکانمان هەر بە ساوایی لەڕ و لاوازن،وەك مێشی پایز هەلّدەوەرن.ئەوانە هەموو دەزانم .لەهۆی ئەو موسیبەت و بەلّایانە ئاگادارین و پاش ئەوەی لێیان دەکۆلّینەوە موچەو بەرات وەردەگرین.....ئاوایە....

دایك پرسی :تۆ چ کارەی ؟خوێندکار بووی ؟

_نا,لە گوندی مامۆستا بووم...باوکم لە "ڤیاتکا" بەڕێوەبەری کارخانەیە ومن بووم بە مامۆستا .کتێبم بە نێو خەلّکدا بلّاوکردنەوە،بەو تاوانە گیرام.پاشان لەکتێبخانەیەك کارم دەکرد.لەوێش هەلّەشەییم کرد،سەرلەنوێ گیرام.ناردیانم بۆ ناوچەی "ئەخانگێکسك".لەوێ لەگەلّ دەولّەت هێندێ گیرو گرفتم بۆ هاتە پێش،دەولّەت بۆ قەراخی دەریای سپی ناردم و پێنج سالّ لە گوندێك مامەوە.لە ژووری روناك و بەرەو تاو،قسەکانی بەهێدی و بەرێك و پێکی دەنگیان دەدایەوە. دایك زۆر جار ئەم جۆرە بەسەرهاتانەی بیستبوو.نەیتوانیبوو تێبگا کە بۆچی وا بە هێدی ئەوانە دەگێڕنەوە،بیّ ئەوەی لەبارەی ئەو هەژاری و کوێرەوەرییە کەس تاوانبار بکا.

نیکۆلّای گوتی:ئەمڕۆ خوشکم دێ.

_بەمێردە؟

_نا ،بێوەژنە.مێردەکەی بۆ سیبیریا دوور خرابووەوە.دوو سالّە کۆچی دوایی کردووە.

_لەتۆ بچووکترە؟

_نا،شەش سالّ لەمن گەورەترە....زۆری پیّ قەرزدارم.....بێجگەلەوە ،ئەم شتانەی لێرەن زۆریان هی ئەون. کتێبەکان هی خۆمن.....

_لە کویّ دەژی؟ بزەیەکی هاتیّ و گوتی:لەهەموو شوێنێك! لە هەر جێگایەك کاریان بەمرۆڤێکی ئازا هەبیّ،سەرو کەللەی دەردەکەویّ.

_ئەویش بەکاری ئێمەوە خەریکە؟

_ئاشکرایە.

نیکۆلّای بۆ کاری خۆی رۆیشت.دایك بۆلّای ژوورەکە رۆیشت و بیری لە بیرو باوەڕە دەکردەوە کەرۆژ بە رۆژ خەلّك هێدی تر و شێلگێرتر دەکا.لەبەرامبەر ئەوان دا وای هەست دەکرد وەك بەشەوە لەبەرامبەر چیایەك دا بیّ.نزیکی نیوەڕۆ،ژنێکی بالّابەرز و لەبار بەجلی رەشەوە پەیدابوو.کە دایك دەرگای لێکردەوە،ژنەکە جانتایەکی بچووکی زەردی لەویّ داناو توند دەستی دایکی گوشی و گوتی:

_تۆ دایکی   پاڤێلّ ڤلاسۆڤی .....وانییــە؟وەك بـیرم لیّ کردبوویــەوە وای .براکـەم بـۆی نوسـیبووم کـەدێی لەماڵی ئەو دەژی.لە مێژە لەگەڵ کورەکەت هاورێین.زۆر جار باسی تۆی بۆ کردووم.

دەنگی گیرابوو.بەئەسپایی قسەی دەکرد،بـە لاجولانـەوەی زینـدوو وبـەئیرادە و شـێلگیرانە بـوو.چـاوە بـۆرو گەورەکانی زەردەخەنەیەکی پاك و گەنجانەیان تێدا بوو.گنجی باریك و ورد لەنێو چاوانی دیـاربوون.پرچـی سـپی هەروەك زیو لەپشت گویّ چکۆلەکانی دەدرەوشا.

_برسیمە.زۆرم ئیشتیا لە پیاڵەیەك قاوەیە.

_ئێستا سازی دەکەم.لەنێو چەکمەجە قاوەی هێنا دەر و بە ئەسپایی پرسی:

_بەڕاستی   پاڤێلّ باسی منی دەکرد؟

_بەلیّ زۆر جاران

!خوشکی نیکۆلای قوتویەکی بچـووکی لـە گیرفـانی دەرهێنـا و سـیغارێکی داگیرسـاند ولـە کاتێکـدا بـە هەنگاوی بەرز لەژووریّ دا دەهات و دەچوو گوتی:زۆری لەخەمی دای؟

دایك کەتەماشای لەرزینی گڕی ئەو چرایەی دەکـرد کەقاوەکـەی لەســەر بوو،زەردەخەنەیـەکی لەسـەر لێـوان بوو،لە خۆشیان خەم و خەفەتی رەوی بوو،بیری لەوە دەکردەوە:"دیارە رۆڵەکەم باسی منیش دەکا!"لەبەر خۆیەوە بەئەسپایی گوتی:

_دیارە هەروا هاسان نییە .لەپێش دا خراپتر بوو.پترم پەرۆش بوو.بە لامئێستا دەزانم ئەو بەتەنیا نییە. چاوی بڕییە ئەو میوانە تازەیە و پرسی:

_ناوت چییە؟

_سۆفیا.

دایك بە وردی سەرنجی دایە.ئازایەتی و گورج و گۆڵی و بزۆزیی لیّ دیار بوو.بە دڵنیایی قسەی دەکرد.

_گرنگ ئەوەیە هاورێیانمان زۆر لەزینداندا نەمێننەوە و زوو موحاکەمە بکرێن.هەرکە   پاڤێلّ بگاتە سیبیریا دەیرفێنین......ناکریّ لەویّ خۆی لیّ بیّ دەنگ بکەین.

سۆفیا پاش ئەوەی چاوی گێڕا قونچکە سیغارەکەی لە شوێنێك فڕیّ بدا،لـەخۆڵی گوڵدانەکـەی راکـرد.دایـك وەدەنگ هات:

_ریشەی گوڵەکە وشك دەکەی!

_ببورە.نیکۆلایش زۆر جار لەسەر ئەمە دەنگی داوم....قونچکە سیغارەکەی هێناوە دەر و لەپەنجەرەوە توڕی هەڵدا .

_تكا دەكەم بمبورە.بێ بیر كردنەوە دەنگم دای .من حەقم نییە رەخنە لە تۆ بگرم.سۆفیا شانەكانی هەڵتەكاند وبەهێدی وەڵامی داوە:كاتێك كارێكی نابەجێ دەكەم،بۆچی دەنگم نەدەدی؟قاوە سازە.سوپاس!بۆچی هەر پیاڵەیەك ،تۆ بۆ خۆت ناخۆیەوە؟ شانی دایكی گرت و بۆڵای خۆی راكێشا وچاوی لە چاوی بڕی و پرسی:

_رەنگە شەرم بكەی ؟ دایك بەزەردەخەنەوە وەڵامی داوە:

_دوێنێ گەیشتومە ئێرە.وەك ماڵی خۆم لێرە دەبزومەوە.وەك ماوەیەكی زۆر بێ ئێوە بناسم وایە.لە هیچ شتێك ناترسم.....هەرچی بمەوێ بیڵێم،دەیڵێم و تەنانەت رەخنەش دەگرم....

سۆفیا گوتی:هەروا باشە.

دایك قسەكانی درێژە پێدا :نازانم هۆشم لە كوێیە.....سەرم دەسوورێ و لەسەرخۆ نیم .جاران پیاو ماوەیەك بە دەوروبەریخەڵك دا دەهات و بە راشكاوی قسەی لەگەڵ دەكردن.ئێستا ئیتر گیان گوێ ناداتە هیچ شتێك.پیاو لە پڕ قسەی ئەو تۆ دەكا كە جاران بیریشی لێ نەدەكردەوە......ئەویش قسەی چۆن......

سۆفیا سیغاری دوهەمی داگیرساند .بەچاوە بۆرەكانی سەرنجێكی دڵسۆزانەی دایكی دا. دایك گوتی:

_تۆ گوتت كارێكی وا دەكەین كە پاڤێڵ رابكا.....بە لامپاشان چۆن دەتوانێ بژی؟

دایك توانیبووی ئەو پرسیارەی كەئازاری دەدا ئامادەی بكا.

سۆفیا قاوەیەكی تری بۆ خۆی تێ كرد و وەڵامی داوە:زۆر هەسانە.هەروەك ژمارەیەكی زۆر لە هەڵاتووەكانی تر دەژی.....تازە بەدوای یەكێكیان دا چوبووم،تا سەر سنور بەرێم كرد.ئەویش پیاوێكی زۆر بەنرخە.كرێكارێكی خەڵكی باشوورە.بە پێنج ساڵ و نیو دوور خستنەوە حوكم درابوو.سێ سال و نیو لەو ماوەیە لە سیبیریا بوو.هەر بۆیە ئەوەندە قیت و قۆزم.پێشت وایە هەر عادەتم وایە؟حەز لە خشڵ و سڵسڵە و پلپلە ناكەم....پیاو سادەیە ،دەبێ جلی سادە لەبەر بكا،جوان بێ و سادەبێ.....

دایك سەری هەڵتەكاند و بەئەسپایی گوتی:

_ئاخ!ئەم هەوەڵی مانگی ئەیارە بیر و هۆشی تێكداوم.خۆم بەخەفەتبار دەبینم.وام دێتە بەر چاو كەلەیەك كات دا بەدوو رێگای جیاوازدا دەرۆم.....هێندێ جار لاموایە هەموو شت دەزانم.هێندێ جار ئاگام لەخۆم نییە ......مەسەلەن تۆ.....ژنێكی......بۆ مەرام كاردەكەی...... پاڤێڵ دەناسی ......رێزی لێدەگری.....سوپاست دەكەم.

سۆفیا بە پێكەنینەوە گوتی:سوپاسی خۆت بكە.......

دایك ئاخێكی هەڵكێشا و گوتی:سوپاسی خۆم؟ خۆ من ئەو شتانەم فێرنەكردووە.

سۆفیا قونچکە سیغارەکەی لەژێر پیاڵە هاویشت و سەری هەڵتەکاند.پرچە زێڕینەکانی بەسەر شانی دا پەرش و بلاّ وکردن وبە قسەکردن وەدەرکەوت:

_بەڵێ ،کاتی ئەوە هاتووە ئەم هەموو زەرق و بەرقە لەخۆم دوور کەمەوە،دەستی لێ هەڵبگرم

(٣)

نیکۆلای ئێوارێ هاتەوە ماڵێ .لەسەر نان خواردن سۆفیا بە پێکەنینەوە بۆی گێڕایەوە کە چۆن سەری لە زیندانییەکان داوە و چۆن لە دیتنی ئەو هەموو جاسوسە لە هەموو شوێنێك سەری سوڕماوە و کابرایەك زۆر سەیر رای کردووە.قسەکانی چاو و راوی کرێکارێکی وەبیر دایك دەهێنایەوە کەکارێکی دژواری باش ئەنجام دابێ.شایی بەخۆی بوو وفیشاڵی دەکرد.

سۆفیا لەو کاتەدا کراسێکی گوڵداری تەنکی رەنگ ئاسمانی سادە و جوانی لەبەر دابوو.گنجەکانی لەسەر شانییەوە تا سەر پێیانی هاتبوونە خوارێ و تۆزێك کەڵەگەت تر دەهاتە بەرچاو.چاوەکانی مەست بووبوون و ئەدا و ئەتواری هێدی تر بووبوو.پاش نان خواردن نیکۆلای گوتی:

_سۆفیا تۆ دەبێ خەریکی کارێکی دیکە بی! دەزانی خەریکین رۆژنامەیەك بۆ دێهات چاپ بکەین.بە لامپاش خەڵك گیرانی ئەم دواییە،پەیوەندیمان لەگەڵ وەرزێڕەکان پچڕاوە.تەنیا دایك دەزانێ چۆن ئەو کابرایە دەدۆزێتەوە کە بڵاوکردنەوەی رۆژنامەی لە ئەستۆ بوو،لەگەڵی بچۆ.

سۆفیا سیغارەکەی داگیرساند و گوتی:باشە .دایە باش تێگەیشتی ؟

_تێگەیشتم.....با بڕۆین!

_دوورە؟

_نزیکەی هەشتا کیلۆمەترە!

_زۆر باشە.....دەبێ نەختێك پیانۆ لێ بدەم.....دەتەوێ تۆزێك مۆسیقات گوێ لێبێ؟

دایك لە قوژبنێك دانیشت و گوتی:هیچ لە من مەپرسە .چۆنت دەوێ وا بکە . هەروا بزانە من لێرەنیم . دایك هەستی دەکرد کە خوشك وبرا بێ ئەوەی بە ئاشکرا سەرنجی بدەنێ , دەیهێننە نێو وتووێژی خۆیان.

- نیکۆلای گۆی بدەیە! ئەم گۆرانییە."یۆنانی"یە .ئەمڕۆ هێناومە.پەنجەرەی پێوەدا.نۆتەکانی لێك کردەوە و بەدەستی چەپ نەرم لە "کلاّویش"ەکانی دا.سیمەکان لەرزین.لە پێش دا هەناسەیەکی قوڵ و پاشان نۆتێکی دیکەش لەگەڵ نۆتەکانی هەوەڵی کەوت.قامکەکانی دەستی راستی بە هەوایەکی رەوان.وەك دەنگی باڵندەی

ترساو بزووتن.لەسەر مەیدانی رەشی نۆتەکانی زیر که بە شێوەیەکی رێك و پێك وەك شەپۆلی ماندووی دەریا دەنگیان دایەوە،باڵیان لێك دەدا.

- لە هەوەڵەوە مۆسیقا کاری نەدەکردە سەر دایك و لێی تێنەدەگەیشت .پێی وەك هەرا وهۆریا وابوو.گوێیانی نەیاندەتوانی لە نێو تەپەی تێکەڵ و پێکەڵی نۆتەکان دا ئاهەنگەکە وەربگرن.بە وێژنکاوی تەماشای نیکۆلای دەکرد کەلەو سەری نیوە تەختەکە لاقی هاویشتبوونە سەریەك .تەماشای لارومەتی سۆفیای دەکرد کەسەری لەبن بسکە پڕ و زێڕینەکانی دا بەردابووەوە.رۆژ ئاوا دەبوو.تیشکێکی لەرزۆك لە پێش داسەر و شانی سۆفیای وەك گڕێکی نور داگرت وپاشان خزییە سەر پیانۆکە و لە ژێر قامکەکانی سۆفیا دا شەپۆلی دەدا.هەوای مۆسیقا ژوورەکەی داگرت.دایك بێ ئەوەی بزانێ ،دڵی وەخەبەر دەهات.سێ نۆتی لەرزیو هەروەك دەنگی فێدیا مازین بەهەوایەکی نەرم بە دووای یەکتر دا دەهاتن و وەك سێ ماسی لە جۆگەلەیەکدا،یەکتریان لە بەرزایی رادەگرت و جاروبار لەبەر شەپۆلی دەنگەکان دەدرەوشان.نۆتێکی تریش هێندێ جار لەگەڵیان دەکەوت و هەموو بەیەکەوە سرودێکی سادەو خەماوی و دل لاوێنیان لێدەدا.دایك گوێی بۆ ئەمانە رادەگرت و لەوانی تری جیا دەکردنەوە.

دیار نەبوو بۆچی لە قوڵایی چاڵاوی تاریکی رابوردوودا،ئازارێکی وەبیر هاتەوە کەدەمێك بوو لە بیری چووبووەوە و ئێستا بە روناکی خۆی دەنواند.

جارێکی مێردە رەحمەتییەکەی شەو درەنگانێك بەسەرخۆشی هاتبووەوە.باسکی گرتبوو ولەسەر قەرەوەیلە فڕێی دابووە خوارێ و پێ لاقەیەکی پێدا بوو و بە تووڕەیی گوتبووی:برۆ لەبەرچاوم وەلاکەوە ناجسن،ماندووم دەکەی .....لاچۆ لەبەرچاوم .بۆ ئەوەی خۆی لەبەر پێ لاقەکە دەرباز بکا،منداڵەکەی کە دوو ساڵان بوو،لە ئامێزی گرتبوو و کربوویە مەتاڵ بۆ پاراستنی خۆی . پاڤێڵ بە روتی لەترسان گریابوو،دەست و پێی راوەشاند بوو.میخائیل بەسەری دانەڕاندبوو:برۆ لاچۆ لەبەر چاوم.راست بووبووەوە و بۆلای چێشتخانە رای کردبوو.پاشان کراسێکی هاوشتبووە سەرشانی و منداڵەکەی پێچابووەوە و مات و بێ دەنگ ،بێ سکاڵا و پاڕانەوە،بە پێ خاوسی چووبووە کۆڵانێ.مانگی ئەیار بوو شەو فێنك بوو.تۆز و خۆڵی کۆڵانێ بە لاقیەوە دەنووسا.منداڵەکە دەگریا و دەست و لاقی رادەوەشاند .مەمکی خستە زاری و بەخۆیەوەی گوشی .لەکاتێك دا ترس هەڵی گرتبوو،بە کۆڵانی تاریك و نۆتەك دا دەڕۆیشت و لەبەر خۆیەوە لای لایەی بۆ منداڵەکەی دەکرد تا خەوی لێبکەوێ .دنیا دەهات روناك دەبووەوە.شەرمی دەکرد،نەکا یەکێك بە نیوەروتی ببینێ.چووبووە پەنا زەلکاوەکە و لەبن پۆلە دارێك هەڵتروشکابوو.ماوەیەکی زۆر لەوێ مابووەوە،چاوی لەتاریکایی بڕیبوو،بە ترسەوە لای لایەی بۆ منداڵە خەوتووەکەی دەکرد.

له پڕ باڵندەیەك بە سەریدا فڕیبوو،دایكی ڕاپەڕاند بوو.لەسەرمان دەلەرزی .هەستا بوو گەڕابووەوە ماڵێ و بە پێشوازی ترس و لێدان وسووكایەتی پێ كردنەوە چووبوو.ئاوازێكی توند و ساردیپیانۆ بۆ ئاخر جار ناڵەی هـات و بڕایەوە.

سۆفیا روی وەرگێڕا و بە ئەسپایی لەبراكەی پرسی:ئەم هەوایەت پـێ خـۆش بوو؟هـەروەك لەخـەو ڕاپـەڕێ، هەستا و وەڵامی داوە:بەڵێ زۆرم پێخۆش بوو. لە سینگی دایك دا ئاوازی بیرەوەرییەكان دەلەرییەوە.لە شوێنێك ،لەم لاو ئەولاوە بیرێكی بە دڵدا هات:

_"ئەوەتا،خەڵك بەهێدی و دۆستانە دەژین.بە شەڕ نایەن،ڤۆدكا ناخۆنەوە،لەسەر نان كێشـە ناكـەن.وەك لای خەڵكی چارەڕەش هەیە وا نین" . سۆفیا بێ پسانەوە سیغای دەكێشا و دووكەڵەكەی قوت دەدا.گوتی:

_"كۆستی "ی ڕەحمەتی ئەم مۆسیقایەی زۆر پێخۆش بوو.مژێكی لەدووكەڵەكەی دا و سـووڕا و لەسـەر خـۆ قامكی لەپیانۆ كەی دا:چەندەم پێ خۆش بوو بۆی لێبدەم.چەندە بە زەوق بوو.دڵسۆزی هەموو شتێك بوو...

دایك لە دڵی خۆیدا گوتی:ڕەنگە باسی مێردەكەی بكا.بزەیەكی هاتێ.

سۆفیا لەكاتێك دا بەئەسپایی نارە ناری دەهات قسەكانی درێژە پێدا:چەندەی مـن بەختـەوەر كردبـوو.چـەند جوان دەیزانی بژی .هەمیشە ڕۆخۆش و شادبوو.

نیكۆلای لەكاتێك دا چەناگەی خۆی هەڵدەكەندەوە گوتی:بەڵێ،گیانێكی خۆش ئاهەنگ بوو.

سۆفیا سیغارەكەی فڕێ دا و روی كردە دایك و گوتی:ئەم هەڵلا و بگرە ئێوە ماندوو ناكا؟

دایك بەكەمێك توڕەییەوە كە نەیتوانی بیشارێتەوە،گوتی:

_پێم گوتی هیچ لەمن مەپرسە.من لە هیچ تێ ناگەم.....لێرە گوێ دەدەمێ و بیردەكەمەوە

_وانییە،دەبێ تێبگەی.كاتێك پیاو پەژارەی هەبێ،ناكرێ لەمۆسیقا تـێ نـەگا.تونـد پەنجـەی لەپیانۆكـەدا و ئاوازێكی توند دەنگی دایەوە.هەر دەتگوت خەبەرێكی بەترس گەیوەتە كەسێك و كاری كردووەتە سـەر دڵـی و دەناڵێنێ.دەنگی گەنج و بە ترس وسەر لێشێواو تێكەڵ بـوون.سـەر لـەنوێ دەنگەكـە تونـد بـوو.ئـەوانی تـری داپۆشی.بێ گومان كارەساتێك قەومابوو كەبووبوو بە هۆی قین و تووڕەیی.پاشـان دەنگێكـی قـەوی ،دڵ لاوێـن بەرز بووەوە ودەستی كرد بە سرودی جوان و ساكار كە دڵگر و جێگـای دڵنیـایی بـوو.نۆتـەكانی زیـر نـەڕەیان دەهات.

سۆفیا ماوەیەك پیانۆی لێدا .دایك وەزعی تێك چووبوو.دەیویست بپرسێ ئـەم مۆسـیقایە كەهەسـت و بـیری جۆر بە جۆری تێدا پێك هێنا،باسی چی دەكرد.خەم و خەفەت جێگای خۆیان دەدا بە بروسكەی شادی و هێمنـی .وا دەهاتە بەرچاو كەپۆلە باڵندەیـەكی نـەدیو لـە ژوورەكـەدا دەگـەڕێن و لـە كاتێـك دا بـاڵی تـەنكیان وەدڵ

دەکەوێ،سریوەکیان لەبەر دێتەدەر کەلە خۆوە بیر هان دەدەن قسەی نامەفهوم بکا.ئەو قسانە بە هومێدێکی خەیاڵی ورە وەبەر دڵ دەنێن و پڕی دەکەن لە هێز و شادی.

دایك زۆر حەزی دەکرد قسەیەکی خۆش بە دۆستەکانی بڵێ.مۆسیقا سەرخۆشی کردبوو.زەردەخەنەیەکی نەرمی لەسەر لێوان بوو.لە کاتێك دا چاوی دەگێڕان تا بزانێ چ کارێك هەیە بیکا،لەسەر پەنجان چووە چێشتخانە تا سەماوەر تێ باوێ.ئارەزووی خزمەت کردن لەدڵی دا نەمردبوو.ئەم هەستە لە دڵی دا دەجوڵایەوە.بزەیەکی هاتێ و گوتی:

_ئێمە خەڵکی رەش و روت هەست بە هەموو شت دەکەین،بە لامدەربڕینی هەستەکەمان بۆ دژوارە .بیر و باوەڕمان شەپۆل دەدا.لەوە شەرمەزارین کە ئەوەی دەیزانین ناتوانین دەری بڕین.هێندێ جار دژی بیرو باوەڕی ئێوە و دژی ئەو کەسانەش کەئەو بیرو باوەڕەمان لەنێودا بڵاودەکەنەوە،تووڕە دەبین.دژیئەوان توند و تیژی دەکەین،وەدەریان دەنێین.ژیان پڕە لەشەپۆل .لە هەموو لایەکەوە لافاو لێمان دەدا.دەمانەوێ بحەسێینەوە ،بە لامبیرو باوەڕ گیانمان وەخەبەر دێنێ و ئەمری پێدەکا کە بڕوانێ .

نیکۆڵای گوێی دابوویە،سەری بۆ دەلە قاند و جاروبار چاویلکەکەی خاوێن دەکردەوە. سۆفیا تەماشای دایکی دەکرد وسیغارەکەی لەبیر دەچووەوە و دەکوژایەوە.لەپێش پیانۆکە دانیشتبوو.جاروبار قامکی دەگەیاندێ.ئاوازی پیانۆ لەگەڵ قسەکانی دایك تێکەڵ دەبوو.

_ئێستا دەتوانم جۆرێك باسی خۆم و خەڵکتان بۆ بکەم.چونکە ئیتر تێدەگەم و دەتوانم بەراوردی بکەم و لێکی بدەمەوە.پێشتر نەمدەتوانی لێکی بدەمەوە.لە ژیانی ئێمەدا هەموو وەك یەك دەژین.ئێستا دەبینم خەڵکی تر چۆن دەژین.وە بیرم دێتەوە کە خۆم چۆن ژیاوم.ئەم بیرەوەرییە تاڵ و دژوارە .

دەنگی نزم کردو قسەکانی درێژە پێدا:

_رەنگە قسەکانی من بەجێ نەبن و پێویست نەبێ ئەم قسانە بکەم ،چوونکە ئێوە خۆتان هەموو شتێك دەزانن .

کوڵی گریانی لەئەوکی مابوو.بەچاوێکی پڕ لەزەردەخەنەوە تەماشای ئەوانی دەکرد ودەیگوت:

_دەمەوێ دڵی خۆم لە پێش ئێوە ئاواڵە بکەمەوە،تا بزانن چەندەم خێرو خۆشی ئێوە ئاواتە .

نیکۆڵای بە ئەسپایی گوتی:ئێمە ئەوەی دەزانین.

دایك نەیتوانی هەستی دابمرکێنێ .دیسان ئەوەی بۆ خۆی بە تازەی دەزانی بۆ ئەوانی باس دەکرد و لای وابوو ئەمە بۆ ئەوان زۆر گرنگە.باسی ژیانی پڕ لەکوێرەوەری و هەژاری خۆی دەکرد.بە روخۆشی و بێ تووڕە بوون و نارەحەتی،بە وشەی ساکار و ئاسایی و بەزەردەخەنەیەکی شیرین،مێژووی یەکسان و رۆژە توشەکانی ژیانی خۆی

بۆ دەگێڕانەوە.ئەو زەبرانەی دەژمارد کەمێردەکەی لێی دا بوون.لەکاتێك دا خۆشی لە پەلّپ وبیانۆی پوچی مێردەکەی و لەوەی کەنەیتوانیبوو خۆ لەو لێدانە بپارێزێ ،سەری سوورمابوو.

ئەوان بەماتی گوێیان بۆ قسەکانی دایك هەڵخستبوو.لەژیانی خەفەتباری ئینسانێك کە وەك حەیوان رەفتاریان لەگەڵ کردووە و ماوەیەکی زۆر هەستی بە ژیانی زۆر لێکراوانەی خۆی نەکردووە و دەنگی لەبەر نەهاتووەتەدەر،سەریان سوورمابوو.وایان دەهاتە بەرچاو کە ئەوەی لەزاری دایك دێتەدەر چارەنووسی هەزاران کەسە.لەم ژیانەی ئەودا هەموو شت بێ مانا وبێ نرخ بوو.بە لاخەڵکێکی بێ ئەژمار لەم سەر زەوییە ئاوا ژیاون.تا دەهات مێژووی ژیانی دایك لەبەر چاویان گرنگ دەبوو.نیکۆلای ئانیشکی هاویشتبووە سەر مێزەکەی و سەری لە نێو دەستانی گرتبوو.لەکاتێك دا جارو بار برژانگی لێك دەدان،بەبێ خۆ بزاوتن،بە چاویلکەوە تەماشای دایکی دەکرد.سۆفیا پاڵی وەکورسی دابوو،دەلەرزی و جاروبار سەری بۆ دەلەقاندو دیار نەبوو لەبەر خۆیەوە چ دەڵێ.نیتر سیغاری نەدەکێشا.دەم و چاوی کزو رەنگ پەڕیبوو. بەدەنگێکی نەرم گوتی:

_جارێك خۆم بەلێ قەوماوی دیت، لام وابوو ژیانی من لەرز و تایە.ئەو کاتەبووکەدووریان خستبوومەوە.لە گوندێکی بچووك بێ کاربووم بێجگە لەخۆم لە فیکری هیچ کەس دا نەبووم.لەبەر بێ کاری چارەڕەشییەکانی خۆم کۆ کردەوە.لەگەڵ باوکم کە زۆرم خۆشدەویست بە شەڕهاتبووم.بەتاوانی خوێندنەوەی کتێبی قەدەخە لە مەدرەسەیان دەرکردبووم.پاشان نۆرەی زیندان و خەیانەتی هاوڕێیەکی خۆشەویستم هات.مێردەکەیان گرتم و دیسان گرتیانمەوە و دووریان خستمەوە و مێردەکەم کۆچی دوایی کرد.ئەو دەمی لام وابوو لەسەر ئەم زەوییە کەس لە من چارەڕەش تر نییە.بە لامدایەگیان ئەگەر تەواوی بەدبەختیەکانی من کۆبکرێنەوە دە ئەوەندەش زیاد بکرێن،هێشتا ناگەنە مانگێکی ژیانی تۆ......نا!ئەم ئەشکەنجەی رۆژانە لەماوەی چەند ساڵ دا ......ئەم خەڵکە هەژارە چۆن تاقەتی ئەم هەموو ئازارو جەزرەبەیان هەیە؟

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و لە وەڵامدا گوتی:پێی رادێن.

نیکۆلای بە بیر کردنەوە گوتی:من لام وابوو شارەزای ئەم ژیانەم ،بە لامئێستا کەدەبینم مەسەلەکە تەنیا تەئسیراتی جیاجیا نییە ،یان کتێبێك نییە کەباسی ئەم جۆرە ژیانی بکا،یان چاپکراوە کەم و کوڕەکانی خەم نین کەباسی دەکەن،بەڵکو بەسەرهاتی خوێنی دەیانگێڕێتەوە،بە ترسن.

وردە شتەکان،تەنانەت بەشە بچووکەکان و سانییەکانیش کەساڵیان لێ پێك دێ،هەموویان بەترسن. وتووێژ درێژەی هەبوو.هەموو بەشەکانی رەشی ژیانی دەگرتەوە.دایك لەخەیاڵاتی خۆیدا نوقم بووبوو.پەژارەی رۆژانەی رابوردووی دەهێنا گۆڕێ و پەردەیەکی خەفەتاوی لەترس و دزێوی دروست دەکرد کەسەردەمی گەنجایەتی تێدا نوقم بووبوو.ئاخرەکەی هاواری کرد:

_ئای!چەندەم قسەکرد.کاتی خەوتنە،بحەسێنەوە.هەمووی لەگوتن نایە. خوشك وبرا خواحافیزیان لێکرد.وا دەهاتە بەرچاو کەنیکۆلای لەجاران پتر سەری بۆ دادەنوێنێ.سۆفیا تا بەر دەرگا لەگەڵی چوو ،لەوێ راوەستا و بەئەسپایی گوتی:

_شەوباش ،ئێستراحەت بکە!

گەرمییەك لە دەنگی دا بوو.چاوە بۆرەکانی دایکیان دەلاواندەوە.

دایك دەستی سۆفیای گوشی و پێی گوت:سوپاستان دەکەم.

(٤)

پاش چەند رۆژێك دایك و سۆفیا وەك فەقیران کۆنە کراسێکیان لەبەر کرد و هەریەکە تورەکەیەك بەشانەوەو گۆچانێك بە دەستەوە لەپێش نیکۆلای راوەستان.سۆفیا لەم جلە کۆنەدا بچووکتر دیای دەکردو حاڵەتێکی لێبڕاوانە و رەنگێکی زەردی هەبوو.

کاتی خوا حافیزی نیکۆلای بەگەرمی دەستی خوشکی گوشی.دایك دیسان ئەو سادەیی و ئارامییەی هاتە بەر چاو.ئەوانە ئەهلی ماچ و لەئامێزگرتن نەبوون،بە لاملەگەڵ ئەوەش پێکەوە دڵسۆز و راست بوون و بەزەییان بەخەڵکی دیکەش دا دەهات و خەڵکیان خۆش دەویست.ئەو دنیایەی دایك تێیدا ژیابوو،خەڵك : یەکتریان تێدا ماچ دەکرد و زۆر جار قسەی دۆستانەو خۆشیان لەگەڵ یەکتر دەکرد،بە لاموەك سەگی برسی یەکتریان دەگرت.

دوو رێبوار لەشاری وەدەرکەوتن وگەیشتنە چۆڵی.جادەیەکیپان و کوتراویان گرتەبەر کەهەردووك بەری بە پیرە داری سپی چنار داپۆشرابوو.دایك لەسۆفیای پرسی :ماندوو نەبووی؟

_پێت وایە من بە رێگا رۆیشتن رانەهاتووم؟ بە هەڵە چووی.

سۆفیا بەخۆشی هەروەك شەیتانییەکانی سەردەمی منداڵیی بگێڕێتەوە،دەستی کرد بەباسی کردەوە شۆڕشگێڕییەکانی خۆی.ناوی خۆی گۆڕیبوو.پێناسی ساختەی بۆ خۆی ساز کردبوو.بۆئەوەی لەچنگ جاسوسان ڕزگاری بێ ،جل و بەرگی خۆی گۆڕیبوو.بەسەدان کیلۆ بڵاوکراوەی قەدەخەی بۆ شاری جۆر بەجۆر بردبوو.کار و باری راکردنی هاورێ دوورخراوەکانی راپەڕاندبوو.تاسەر سنوور بەرێی کردبوون.جارێك چاپخانەی نهێنی لەماڵی خۆیان دا شاردبووەوە.کاتێکی ژاندارمە پێیان زانیبوو،هاتبوون ماڵەکەی بگەڕێن.پێش هاتنیان جلی کارەکەرێکی لەبەر کردبوو ولەبەر دەرگایە توشی ژاندارمان بووبوو.بێ پاڵتۆ،دەسماڵێکی بچووك بەسەرەوە،تەنەکەی نەوت بەدەستەوە،بەچلەی زستانێ تەواوی شار گەڕابووجارێکی دیکەش بۆسەردانی

هاوڕێكانی چووبووە شارێكی دوور،ڕاست لەو كاتەدا كەخەریك بووبوو لەپلەكانان وەسەركەوێ ،دیتبووی ئەوە ماڵەكە دەگەڕێن.ڕێگای گەڕانەوەشی نەمابوو.بە ئازایی زەنگی دەرگای ماڵێكی نەناسیاوی لێدابوو،بەجانتاوە وەژوور كەوتبوو.بە دڵنیایی ڕەپ و ڕاست گوتبووی:

_ئەگەر بخوازن ئێستا دەتوانن من بدەن بە ژاندارم،بە لامدڵنیام ئەو كارە ناكەن.خەڵكی ماڵەكە ترسابوون و هەتا ڕۆژ لەو ترسانە كەلێیان وەژوور دەكەون،خەویان لە چاوی نەكەوتبوو.بە لامبەوحاڵەش سۆفیایان نەدابوو بەژاندارم.بەیانی پێكەوە گاڵتەیان بەژاندارمە كردبوو.جارێكیش جلی خوشكە تەركە دنیاكانی لەبەر كردبوو و لەگەڵ جاسوسێك كە وەدووای شوێنی ئەو كەوتبوو،لە واگۆنێكی قەتاردا دانیشتبوو.جاسوسەكەش بۆ خۆڕانان بە چاو ڕا و بۆی باس كردبوو كەچەندە بە وریایی كاری خۆی ڕادەپەڕێنێ.لای وابووبوو كە سۆفیا لەو قەتارەدا لە ژمارە دوو دایە.لە هەموو ئێزگەیەك دەچووە دەرو كە دەگەڕایەوە بە تەركە دنیای دەگوت:

_نای بینم.ڕەنگە ڕاكشابێ.ئەوانیش ماندوو دەبن.ژیانێكی دژواریان هەیە .

دایك بەو قسانە پێدەكەنێ بە چاوی خۆشەویستییەوە تەماشای سۆفیای دەكرد.سۆفیای باڵا بەرزی كز و باریك بە هەنگاوی سوك و توند ڕێگای دەبڕی.لەقسە و كردەوە و ئاكاری دا ئازایەتی دەبینرا.لەقەد و باڵای ڕاكشاوی دا ساخییەكی مەعنەوی لەگەڵ شادی دیار بوو.چاوەكانی بەخۆشی و شادییەكی گەنجانە دەیانڕوانییە هەموو شتێك.سۆفیا دارێكی بە دایك نیشان دا و گوتی:بزانە سنەوبەرێكی چەند جوانە.دایك ڕاوەستا كەتەماشای بكا،بە لامئەو دارە لەدارەكانی تر بەرزتر و جوانتر نەبوو.بە پێكەنینەوە گوتی:

_بەڵێ ،دارێكی جوانە و، دەبیت كەچۆن با یاری بە قژەكانی پشت گوێی ئەو ژنە دەكا.

_چووە پۆپنەكی!

چاوەكانی سۆفیا لە خۆشیان دەتروسكان.هێندێ جار دادەهاتەوە،بەنەرمی گوڵێكی هەڵدەپساند و گەڵاكانی لەنێو قامەكە ناسكەكانی دەگرت و بەنەرمی گۆرانی دەگوت.

ئەوانە هەموویان دڵیان دەبزاوت و لەو ژنە چاو گەشەیان وەنزیك دەخست.دایك خۆی پێوە دەنوساند و لەگەڵ ئەودا هەنگاوی داویشت.بە لامهێندێ جار لە قسەكانی سۆفیا دا و شەی توند دەبیسران كەبەلای دایكەوە زیادی بوون و هێندێ بیری مەترسی داری بۆ پەیدا بوون:"بەكەیفی میخائیل نابێ".

پاش تاوێك سۆفیا سەرلەنوێ قسەی ساویلكەی دەكرد.دایك بەمێهرەبانی تەماشای چاوەكانی دەكرد.هەناسەیەكی هەڵكێشا وگوتی:

_هێشتا چەند گەنجی !

_ئاخ.من تەمەنم سی و دوو ساڵە.دایك پێكەنی.

_مەبەستم ئەوە نەبوو.بە دیمەن گەورەتر دیاری دەکەی.بە لامپیاو کە چاو لە چاوەکانت دەکا و گوێی لەدەنگت دەبێ،سەرسام دەمێنێ.هەر دەڵێی کیژی .ژیانێکی دژوارو بەترست هەیە،بە لاملەگەڵ ئەوەش دا دڵت هەرشاد و بە پێکەنینە .

_هەست بەوە ناکەم ژیانم دژوار و پەشێوبێ. لاموایە ژیان لەمە باشتر و خۆشتر نابێ......

_کێ پاداشتی ئەو زەحمەتەتان دەداتەوە؟

سۆفیا بە شێوەیەك کەبەلای دایکەوە پڕبوو لە بەرزە هیمەتی،گوتی: ئێمە پاداشتی خۆمان وەرگرتووە.ژیانێکی ئەو تۆمان سازکردووە کە مایەی خۆشیمانە.لەوە پتر چمان دەوێ؟

دایك تەماشای کرد و سەری بەردایەوە و لەبەر خۆیەوە دووپاتەی کردەوە:"بەکەیفی میخائیل نابێ......."

هەوای خۆشی و تازەیان هەڵدەمژی .بەکاوەخۆ بە لامبەردەوام ڕێگایان دەبری.دایك وای دەزانی بۆ زیارەت دەچێ.سەردەمی منداڵی وەبیر دەهاتەوە کەرۆژەکانی جێژن بۆ کلیسا دەچوو.

سۆفیا هێندێ جار بەو دەنگە خۆشەی سرودی دەخوێندەوە کە باسی ئەوین یا بەهەشتی تێدا بوو.جاری وابوو لەتەعریفی دەشت و چیمەن و مێرگ و میرغوزار و چۆم دا شیعری دەخوێندەوە.

دایك گوێی دەدایە و پێدەکەنی.بەهەوای شیعرەکانی کەزۆری پێ خۆش بوون،سەری دەلەقاند.هەموو شتێك لەدڵی دا وەك باخێکی بچووك و لەمێژینە لە شەوی هاویندا ،نەرم و هێدی وهێمن بوو.

(٥)

رۆژی سێهەم گەیشتنە گوندی.دایك لەوەرزێڕێکی کە لەوێ کاری دەکرد پرسی:کارخانەی قەتران لەکوێیە.هەردووکیان خێرا بەرێگایەکی باریك دا کە رەگە دارەکانی لێ بووبوونە پلەکان،چوونە خوارێ.توشی جێگایەکی روتەنی بێ داربوون،پڕبوو لە زبڵ و خەڵوز و قەترانیشی لێ رژابوو.

دایك بە پەرێشانی تەماشای دەوروبەری خۆی کردو گوتی:

_گەیشتینە جێ.لەنزیك کەپرێکەوە چوار کرێکار لە دەورەی مێزێکی رەند نەکراو دانیشتبوون نانیان دەخوارد.یەکێك لەوان رێبین بوو.کراسێکی یەخە ئاواڵەی لەبەر دابوو،تەواو رەش هەڵگەڕابوو.ئەوی دیکەیان یێفیم و دوو لاوی دیکەش دانیشتبوون.رێبین زووتر چاوی پێکەوتن.دەستی بە پێش چاوییەوە گرت و چاوەڕوان بوو .

دایك لە دوورەوە بانگی کرد:رۆژ باش کاك میخائیل!

ڕێبین هەستا و بەکاوەخۆ بۆلایان چوو.کەدایکی ناسی ڕاوەستاو بەزەردەخەنەیەکەوە دەستی بە ڕیشی خۆی دا هێنا.دایك لێی چووە پێش و گوتی:دەچینە زیارەت،لامان دا چاومان بەتۆ بکەوێ.ئەمەش دۆستێکی منە ناوی"ئاننا"یە.......

شانازی بەم فیکرەی خۆی کرد و چاوێکی لەسۆفیا کرد کە بە ئەدەب و قیت ڕاوەستا بوو.ڕێبین بزەیەکی هاتێ وگوتی:ڕۆژ باش .دەستی دایکی گوشی و سلاوی لە سۆفیا کردو درێژەی پێدا:درۆ فایدەی چییە؟ئێرە شار نیە،لێرە پیاو پێویستی بە درۆ نییە.بێجگە لە پیاوی باش کەدەیان ناسین کەسی دیکەی لێ نییە.

یێفیم هەروا لەسەر مێزەکە دانیشتبوو تەماشای میوانەکانی دەکرد.بە سرتە شتێکی بە هەڤاڵەکانی گوت.کە ژنەکان وەنزیك کەوتن ،هەستا و بێ ئەوەی هیچ بلێ ڕۆژ باشی کرد.دوو کەسەکەی تر هەروەك میوانەکانیان نە دیبن،مات بوون.ڕێبین دەستێکی لە شانی دایکی دا و دەستی پێکرد:ئێمە لێرە حەپسی تەنیاین.کەس سەرمان نادا.ئاغا لە گوندەو خێزانی لەنەخۆشخانەیە و من ئێستا نوێنەری ئەوم.....دانیشن.چای دەخۆنەوە؟یێفیم کەوایە شیریان بۆ بێنە.

لە کاتێك دا میوانەکان بە کاوەخۆ توورەکەکانیان لە عەرزی دادەنا،یێفیم چووە ژووری خانووەکە.یەکێك لەوەرزێڕەکان کەزەلامێکی کەلگەت و لاواز بوو،هەستا یاریدەیان بدا،ئەوی دیکەیان یەکی ڕوتە و خەپە خوڵە بوو،ئانیشکی وەسەر مێزەکەی دا تەماشای ژنەکانی دەکرد و سەری دەخوراند و نارەناری بوو.بۆنی توندی قەتران و بۆنی ناخۆشی گژرگیای ڕزیو سەری گێژ دەکرد.

ڕێبین کرێکارە بالا بەرزەکەی نیشان دا و گوتی:ئەمەیان ناوی"یاکۆڤ"و ئەوی دیکەیان ناوی"ئیگنات"ە.

_باشە کوڕەکەت چۆنە؟

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: گیراوە.

_دیسان ا؟وادیارە جاری پێشوو خۆشی ڕابواردووە.....ئیگنات ئیتر نارەناری نەدەکرد.یاکۆڤ دارەکەی لە دایك وەرگرت:

_پورێ گیان دانیشە.

ڕێبین ڕوی کردە سۆفیا و گوتی:تۆش دانیشە.سۆفیا بێ ئەوەی هیچ بلێ لەسەر تەختە دارێك دانیشت وبە وردی تەماشای ڕێبینی کرد:ڕێبین پرسی:

_کەنگێ گیرا؟پاشان سەری ڕاوەشاند و گوتی: دایە تۆ بەختت نییە.

_گرنگ نییە.

_باشە وردە وردە ڕادێی.

_نا وانییه،به لامباش دەزانم کەچاری دیکە نییە.

_هەروایە،باشە ،بۆمان بگێڕەوە.

بێفیم قاپێکی شیر هێنا.پیاڵەیەکی لەسەر مێزەکە هەڵگرت و ئاوەکەی رشت و پڕی کرد لەشیر و بۆ سۆفیای راداشت.بەبێ دەنگی کاری دەکرد و دەجولاوە و گوێی بۆ قسەکانی دایك هەڵدەخست.کاتێك قسەکانی تەواو بوون،هەموویان مات بوون.ئیگنات هەروا لەسەر مێزەکە دانیشتبوو و بەنینۆك جوغزی لەسەر تەختە دارەکە دەکێشا.بێفیم پاڵی وەشانی رێبین دابوو.یاکۆڤ لەسەر سینگی دانابوو و سەری بەردابووەوە.سۆفیاش بە وردی تەماشای سەر و چاوی وەرزێڕەکانی دەکرد.

رێبین بەشێنەیی قسەکانی لەبەر یەك دەکێشا و .گوتی:ئەگەر خۆپێشاندانێکی ئەوتۆیان لێرە سازکردبایە،وەرزێڕەکان بەنیازی کوشتن لێیان دەدان......

رێبین پرسی :گوتت پاڤێڵ موحاکەمە دەکرێ؟

_بەڵێ ،بڕیار وایە.

_تاوانی چییە؟......نازانی؟.......بەچ سزایەك دەبێ حوکم بدرێ.

دایك بەئەسپایی وەڵامی دایەوە:بەکاری دژوار یا دوورخستنەوەی هەمیشە بۆ سیبیریا.کرێکارەکان هەر سێك چاویان لەیەکتر کرد.رێبین قسەکانی درێژە پێدا:

_کاتێکی خەریکی ئەو کارە بوو،دەیزانی چ سزایەك چاوەڕێیەتی؟

سۆفیا گوتی:دەیزانی.......بەڵێ دەیزانی.

هەموویان بێ دەنگ بوون و ئیتر جوڵەیان نەدەکرد.هەروەك لەبیرێکی ساردا بووبن بەسەهۆڵ.رێبین بە دەنگێکی زۆر جیددی قسەکانی درێژە پێدا:

_منیش لاموایە کەدەیزانی.پیاوێکی شێلگیرە.هەروا سەرسەرەکی کارناکا.هاوڕێیان بزانن،ئەو دەیزانی کەلەوانەیە بەسەرە نێزە ورگی هەڵدڕن،یان بینێرن بۆ کاری دژوار .بەو حاڵەش کاری دەکرد.پێویست بوو وەکار کەوێ،وەکار دەکەوت.ئەگەر دایکیشیان لەسەر رێگا دانابایە پێی گرنگ نەبوو.دایە وانییە؟

دایك راپەڕی،وەڵامی داوە:وایە......

پاش ئەوەی سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد لە ناخی دڵەوە هەناسەیەکی هەڵکێشا.سۆفیا بەنەرمی دەستەکانی داماڵی و چاوێکی ناڕازییانەی لە رێبین کرد.رێبین تەماشایەکی دانیشتوانی کرد و دەستی بەقسان کرد:پیاوە. دیسان هەر شەشیان بێ دەنگ بوون.تیشکێکی کزی هەتاو وەك پەردەیەکی زێڕین لە هەوا هەڵواسرابوو.قەڵەرەشەیەك لە دوور قیڕە قیڕی دەهات.دایك لەبیرەوەری هەوەڵی،مانگی ئەیار و وەبیر هاتنەوەی

پاڤێڵ و ئەندرێی حاڵی تێکچووبوو.لە دەوروبەری خۆی دەڕوانی .لەو شوێنە بچووك و روتە,چەلەنگە شکا و کەلە پێش دا قەترانیان تێدا بووبوو،کەوتبوونە سەریەك .پوش و پەلاش بەدەم باوە دەهات ودەچوو.دار بەڕو و سپی دار لەهەموو لایەکەوە ئەو شوێنە روتەیان دەورەدابوو.هەر دەتگوت خەریکن ئەو زبڵ و زاڵەی بووەتە هۆی سوکایەتی ئەوان،لەبەینی بەرن.لەو کاتەدا کەبەبێ دەنگی پەیوەندیان پێکەوە هەبوو،سێبەری گەرم و تاریکی خۆیان داویشتە سەر زەوی.

لەپڕ یاکۆڤ لەو دارە جیابووەوە کەپاڵی وێ دابوو،سەری راوەشاند و بەدەنگێکی وشك و قەوی گوتی:

_من و یێفیم دەنێرن دژی ئەو جۆرە کەسانە شەڕ بکەین؟

رێبین بەخەفەتەوە گوتی:پێت وابوو دژی کێ شەرت پێ دەکەن . سەیر ئەوەیە هەردەستی خۆمان ئێمە دەخنکێنین . یێفیم بە ئەسپایی گوتی:

بەو حاڵەش دەچمە سەربازی!

ئیگنات بە ئەسپایی گوتی:کێ رێی لێ گرتوی.هەستە برۆ.چاوی بڕیە یێفیم و بە پێکەنینەوە گوتی:بە لامکەتفەنگت بە منەوە نا،دەسەرمی گرە.بە جارێك بمکوژە,نەقوستانم مەکە!........

یێفیم بەتووڕەیی گوڕاندی:پێشتریش ئەم قسانەت پێ گوتووم.رێبین قسەکەی قۆستەوە:هاوڕێیان راوەستن!بە فیزەوە دەستی هەڵێنا و دایکی نیشان دا:ئەم ژنە دەبینن،بێ گومان حیسابی کوڕەکەی تەواوە.دایك بە دەنگێکی خەمبارەوە گوتی:بۆ قسەی وادەکەی؟

_چوونکە پێویستە!دەبێ سەرت بەخۆڕایی سپی نەبێ و دڵت بە هیچی ئازار نەکێشێ.....باشە،خۆ ئەم قسە تۆی نەکوشت.......کتێبت هێناون؟

دایك چاوێکی لێکرد و پاش تۆزێك ماتی وەڵامی داوە:بەڵێ!

رێبین دەستێکی لەمێزەکەی دا وگوتی:هەرکە چاوم پێت کەوت زانیم .ئەگەر ئەمە نەبا ،بۆچی دەهاتییە ئێرە؟......بزانن،کوڕیان لە مەیدان بردووتە دەر،دایك جێگای گرتووەتەوە.خۆی راست کردەوە و بە فیزەوە نەڕاندی:ئەو ناجسنانە نازانن کەبەدەستی شکاویان چ تۆوێك دەچێنن.دەیبیننەوە.کاتێکی هێزی ئێمە پەرەی گرت،کاتێکی دەستمان بەدروێنەی ئەو گیا مەلعونانە کرد،دەیبیننەوە.

دایك لەم قسانە ترسا.چاوێکی لەرێبین کرد،دیتی زۆر گۆڕاوە و لاواز بووە.ئیتر ریشی چوار گۆشە نییە و تێك چووە .ئێسکی رومەتی دەرپەڕیون،رەگی وردی سوور لەسپێنەی چاوی دا دەبینرێن و هەر دەڵێی ماوەیەکی زۆرە نەنوستووە.لوتی وەك دەندوکی باڵندەی راوکەر خواربووەتەوە.خەم و خەفەت دایگرتووە و تروسکەی چاوەکانی دەم و چاوی تاریکی بە تیشکی خەفەت و قین روناك دەکردەوە.

ڕێبین درێژەی پێدا:دوێنێ سەرۆکی ناوچە بانگی کردم و پرسی:" سەرسەری ئەوە چت بەقەشە گوتووە؟"گوتم:بۆ سەرسەریم.پشتم نەوی دەکەم و نان پەیدا دەکەم.کەسیشم ئازارنەداوە.دەستی کرد بەجنێودان و مستێکی لە دەم و لەوسی دام.سێ ڕۆژیش حەپسی کردم .ئاخ!ئاوا لە خەڵك دەکەن.باشە!بە لامئەی ناجسنەکان،ئیتر چاوەڕوانی لێخۆش بوون مەبن!ئەگەر منیش نەمێنم یەکی تر تۆڵەی ئەو سوکایەتییە لە ئێوە یا لە منداڵەکانتان دەکاتەوە.لەبیرتان نەچێ بە پەنجەی ئاسنی تەماعی خۆتان سینگی گەلتان کێلاوە و تۆوێکی خەراپتان لێ چاندووە!ئەی مەلعونینە....لە ئێوە خۆش نابین!

لەبەر تووڕەییان دەکوڵی .قسەکانی ترسیان وەبەر دایك نابوو.تۆزێك هاتەوە سەرخۆ و قسەکانی درێژە پێدا:باشە چیم پێ گوتبوو؟پاشان کۆبوونەوە لە گوندی قەشە بە وەرزێڕانی گوتبوو:خەڵك وەك مێگەل وایە و هەمیشە پێویستی بە شوان هەیە .منیش بەگاڵتە گوتم:ئەگەر ڕێویان کردبا بەسەرۆکی لێڕەوار،پەڕ زۆر دەبوو،چوونکە باڵندەی نەدەهێشت.بە مۆڕەوە چاوی لێکردم و دەستی بە قسەکرد:"خەڵك دەبێ زەحمەت و کوێرەوەری بکێشن،تەسلیم بن پشت بەخوا ببەستن.ئەوەندی دەتوانن پتر نوێژ بکەن،تا خوا هێزی خۆڕاگرتنیان بداتێ".من لەوە لامدا گوتم:خەڵك نوێژو دووعا زۆر دەکەن،بە لامودیارە خوا کاتی ئەوەی گوێیان بداتێ.هەرئەوەندە.

پاشان لێی پرسیم :دووعای چی دەکەی.لەوە لامدا گوتم:لەهەموو ژیانم دا تاقە دووعایەك فێربووم.ئەویش دووعای هەموو گەلە:"خوایە فێرم کە بۆ ئاغا کار بکەم،بەرد بخۆم و تۆزی دار قوت بدەم"!نەیهێشت قسەکەم تەواو بکەم.ڕێبین لەپڕ قسەکەی بڕی و لە سۆفیای پرسی:

_خانم ئێوە لە چینی نەجیبانن؟

بەسەر سووڕمانەوە هەستاو گوتی:بۆچی وابیر دەکەیەوە؟

_بۆچی؟بزەیەکی هاتێ:چارەنووس ئەمەیە.هەروا لە دایك بووی .پێت وایە بە بەسەر دادانی کۆنە دەسماڵێك دەتوانی ئەعیانەتی خۆت لەخەڵك بشاریەوە؟ئێمە قەشەی بە هەموو ڕەنگێك دەناسین.ئانیشکت وەسەر مێزی تەڕدا،ئەدات دەرهێنا،پشتیشت لەپشتی ژنێکی زەحمەتکێش ڕاسترە.

دایك لەترسی ئەوەی نەکا بەم قسە ڕەقانەو بەم تەوس و توانجانە دڵی سۆفیا بییەشێنێ،خێرا هاتە نێو قسەکانی:

_دۆستی منە.ژنێکی باشە.ئەوەندە بۆئەم مەرامە زەحمەتی کێشاوە،سەری هەموو سپی بووە.هێندە تۆسن مەبە.......

ڕێبین بەزەحمەت هەناسەیەکی هەڵکێشا:

_بۆ قسەی ناحەزم کردوون؟

سۆفیا چاوێکی لێکرد و بەناهەنگێکی وشك پرسی:دەتەویست قسەیەکم پێ بڵێی؟

_من؟.بەڵێ!چەند رۆژە ئامۆزایەکی یاکۆڤ هاتووەتە ئێرە،نەخۆشە.زۆر تێگەیشتووە.دەکرێ بانگی کەین؟

_دەکرێ،بۆناکرێ؟

رێبین چاوی لەسەر یەك دانان و دەنگی نەرم کردەوە و گوتی:

_یێفیم!بچۆ بۆلای،بڵێ شەو بێتە ئێرە.....

یێفیم کلاوەکەی هەڵگرت و بێ ئەوەی هیچ بڵێ وچاو لـە کـەس بکا،بەهـەنگاوی هێـدی لـەنێو مێشـەدا ون بوو.رێبین چاوێکی لێکرد و سەرێکی بۆ لەقاند و گوتی:

_ئازار دەچێژێ!.....بێ گوێیە......بەم زووانە......دەبێتە سەرباز......یاکۆڤیش هـەروا.تـەنیا یـاکۆڤ دەڵێ ناتوانێ بچێتە نێو تیپ.یێفیمیش ناتوانێ،بە لامهەردەیـەوێ بچـێ فیکرێکـی هەیـە.بەخـەیاڵی خـۆی دەتوانێ هەوێنی ئازادی لەنێو سەربازان دا بڵاو بکاتەوە.مـن لەسـەر ئـەو بـاوەڕەم دیـوار بـەنێو چـاوان کـون نـاکرێ.ئـەوان سـەرەنێزەیان بەدەسـتەوەیە ودەگـرن ولێـدەدەن.بـەڵێ ئـازار دەبینـێ.ئیگنـاتیش دڵـی ئـازار دەدا.بەخۆڕایی فایدەی نییە.

ئیگنات بێ ئەوەی تەماشای رێبین بکا،بە تووڕەیی گوتی:ئەسڵەن وانییە.لەسەربازخانە!بیروباوەڕی دەگۆڕن و ئەویش وەك ئەوانی تر تفەنگ داوێ رێبین بە بیر کردنەوە وەڵامی دایەوە:

_نا، لام وانییە.بە لامەلەگەڵ ئەوەش باشترە خۆی لەم کارە ببوێرێ.رۆسیا پان و بەرینە.کێ دەیبینێتەوە.دەبێ پسولە و پاسپۆرتت هەبێ جا دەتوانی بچیە گوندان .

ئیگنات بەچیلکەیەك لە لاقـی خـۆی دا و گـوتی:مـن هـەر ئـەم کـارە دەکـەم.پیـاو کـەبڕیاری دا خـەبات بکا،پێویستە بێ دوودڵی و بەشێلگیری وەکار کەوێ.

وتووێژ کۆتایی هات.مێش هەنگوین و ژەنگـە سـوورە،وەك ئینسـانی پڕکـار بـەملاو لادا دەفـڕین و وزەیـان نەختێك بێ دەنگی دەشکاند.پەلەوەر دەیانخوێند.لە دوور دەنگێك دەهات و لەمەزرادا ون دەبوو.پاش تاوێك بێ دەنگی رێبین دەستی بەقسە کردەوە:

_هاوڕێیان دەبێ کاربکەین.....دەتانەوێ بحەسێنەوە؟تەختی سەفەریمان لە ژووریێ هەن.یاکۆڤ کەرەگەڵایان بـۆ کۆبکەوە......دایە تۆش کتێبەکانم بدەیە.لەکوێن؟

دایك و سۆفیا تورەکەکانیان کردنەوە.رێبین سەری دانەواند کەتەماشایان بکا و بەخۆشـییەوە گـوتی:کـۆڵێکی سەیرت هێناوە.....بەسۆفیای گوت:تۆ لە مێژە خەریکی ئەم کارەی ؟

_دوازده ساڵه.

_باشه ناوت چییه.

_ئاننا ئیڤانۆڤا.بۆ دەپرسی؟

_هیچ،رەنگە زیندانیش کرابی،لە زیندان دا چا هەبوو؟

_بەڵێ!

دایك بەئەسپایی و بەشێوەی سەرکۆنە گوتی:بزانە!تۆش بەتوورەیی دەدوێنی.تاوێـك بـێ دەنـگ بـوو .پاشـان بەستە کتێبێکی وەبن هەنگەڵی دا و گوتی:لەمن توورە مەبە.وەرزێر وئاغا وەك قەتران وئاو وان،لـە جێگایـەك کۆنابنەوە.

سۆفیا گوتی:من خانمێکی ئەعیان نیم ئینسانێکم.بزەیەکی هاتێ.

_رەنگە وابێ،دەچم ئەمانە دەشارمەوە.ئیگنات و یاکۆڤ لێی وەنزیك کـەوتن و دەسـتیان درێـژکرد.ئیگنـات گوتی:بەشی ئێمەبدە!

ڕێبین لە سۆفیای پرسی :هەموویان یەکن؟

_نا،هەموویان یەك نین،ڕۆژنامەشیان لەگەڵە.....

_ئاخ!

هەرسێکیان لە خانوەکە وەژوور کەوتن. دایك تەماشای کردن و بە ئەسپایی گوتی:وەرزێر بە گوڕ و چالاکە.

سۆفیا گوتی:ڕاستە ....من قەت بەژن و باڵای وام نەدیوە.دەڵێی یەکێك لە شەهیدە مەزنەکانـە!بـا ئێمـەش بچینە ژوورێ.دەمەوێ تەماشایان بکەم....

دایك بە ئەسپایی گوتی:تۆ لێی عاجز مەبە.ئەو ساویلکەیە.

سۆفیا بزەیەکی هاتێ و گوتی:نیلۆڤنا،تۆ چەند باشی.

کاتێك ئیگنات ئەو دوو ژنەی لەبەر دەرگا دیتن،سەری هەڵبڕی و خێرا چاوی لێکردن و قـامکی لـە قـژەکانی وەردان و سەری بەسەر ڕۆژنامەکەدا بەردایەوە کە لەسەر ئەژنۆی بوو.

ڕێبین هەستا و ڕۆژنامەی وەبەر تیشکی هەتاو دا. بەقەڵشتی کەپرەکەی دا هاتبووە ژوور و دەیخوێندەوە.ناکۆڤ ئەژنۆی دادابوون و سینگی بە تەختەکەوە نابوو و خەریکی خوێندنـەوە بـوو.دایـك چـوو بەهێـدی لـەقوژبنێك دانیشت.سۆفیا باسکی لەشانی دایکی وەرهێنا،تەماشای دەکرد.یاکۆڤ بەئەسپایی گوتی:

_مامە میخائیل!لێرەدا جنێومان پێ دەدەن.ڕێبین روی وەرگێڕا و بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی:

_چوونکە ئێمەیان خۆش دەوێ.ئەوانەی ئێمەیان خۆش دەوێ،بێ ئەوەی تووڕەبین،دەتوان هەموو شتێکمان پێ بڵێن .

ئیگنات چڵمی هەڵلوشی و سەری هەڵێنا و دەستی کرد بەپێکەنین.پاشان چاوی لە سەریەك دانان و گوتی:_ئەوەتا،لێرەدا دەنووسن:"وەرزێر ئیتر ئینسان نییە".....دیارە ئینسان نییە.سێبەرێکی خەم و خەفەت بەسەر دەم و چاوی سادەی دا هات.

_تۆ تێگەیشتووی .وەرە نێو کەوڵی من،جا خۆت دەبینییەوە.....

دایك بەسۆفیای گوت دەچم تاوێك رادەکشێم لەگەڵ هەمووی ئەم قسانە تۆزێك ماندووم.بۆنی ئەو قەترانەش گێژی کردووم.....تۆ گێژ نەبووی؟

_نا.

دایك لەسەر قەرەوێڵەکە راکشا،زوو خەوی لێکەوت.سۆفیا لەپەنای دانیشت.مێشی لەسەرو چاوی دایك دەردە کرد و تەماشای رۆژنامە خوێنانی دەکرد.دایك بە چاوی نیوە خەواڵو ئاگای لەم بەشە بوو.

رێبین هاتە لای و پرسی:نووستووە؟

_بەڵێ.

تاوێك بێدەنگ بوو.تەماشای دەم وچاوی دایکی کرد.هەناسەیەکی هەڵکێشا و لە سەرخۆ دەستی پێکرد:

_رەنگە یەکەم ژن بێ کەلەم رێگایەدا وەدوای کوڕی خۆی کەوتبێ.یەکەم ژن.سۆفیا گوتی:

_بالێرە لاچین وەخەبەری نەهێنین.

_دەبێ بچینە سەر کار.زۆرم پێخۆش بوو بتوانم لەگەڵ تۆ قسەبکەم،بە لامدەبێ تا رۆژئاوا چاوەڕوان بین!با بڕۆین هاوڕێیان!

پیاوەکان هەرسێك وەدەرکەوتن و سۆفیایان بە تەنیا بەجێ هێشت .دایك لەدڵی خۆیدا دەیگوت:سوپاس بۆ خوا،پێکەوە ئاشت بوونەوە.پێکەوە رێك دەکەون.لە کاتێکدا هەوای بۆن خۆشی لێڕواری هەڵدەمژی ،بە ئارامی خەوی لێکەوت.

(٦)

ئێوارێ هەر چوار کرێکار بەخۆشی لەکار گەڕانەوە......دایك بە دەنگی ئەوان وەخەبەر هات و لەکاتێك دا زەردەخەنەی لەسەر لێوان بوو و باوێشکی دەهاتێ،لە خانوو وەدەرکەوت.بەخۆشەویستی چاوی تێبڕین و گوتی:

ئێوە کارتان کردووە و منیش وەك خانم لێی خەوتووم.

سۆفیا گوتی:بۆ تۆ باش نییە بەم درەنگە بەنێو لێڕەواردا هاتووی.هەوای لێڕەوار شێ دارە و دەبێتە هۆی تەنگە نەفەسی.بەهەناسە بڕکە وەڵامی داوە:بۆمن ئیتر باش و خراپ لە گۆڕێ دا نییە.بۆمن تەنیا مردن باش و لەبارە.

دەنگی بەزەحمەت دەبیسرا.هەموو ئەندامی لەشی پێکەوە ژانیان دەکرد.وەك لەوە بترسێ کەئەژنۆکانی دەشکێن،بەشێنەیی چۆکی نۆشتاندەوە.بەدەستێکی ئارەقی نێو چاوانی سڕییەوە.دەنگی وشك و بێتین بوو.

لەو شوێنە روتەنەی نێو لێڕەواردا ئاگر هەڵبوو.لەسەروی ئاگرەکەوە سەرو چاوی خڕی ئیگنات دەرکەوت.ئاگر کوژایەوە و هەموو دووکەڵیان بۆهات.سەر لەنوێ بێ دەنگی و تاریکی هەروەك گوێیان دابێتە قسەکانی ئەو نەخۆشە،کەوتنە ئەو جێگایە.

_وەك شاهیدی تاوانێکی گەورە،هێشتا دەتوانم قازانجم بۆ کۆمەڵ هەبێ.بڕواننە من،تەمەنم بیست وهەشت ساڵە.وەختە بمرم.پێش دە ساڵ بەهاسانی دوو سەد کیلۆم داویشتە سەر شانی.ئەو دەم لام وابوو بەو قەد و قەوارەیە،لانیکەم خەفتا ساڵ دەژیم.دەساڵ تێپەڕیەوە،لەمە زیاتر بڕوان ناکەم.....

ڕێبین بە ئەسپایی گوتی:ئەمە گۆرانی ئەم پیاوەیە! ئاگر سەرلەنوێ هەڵ بووەوە.سێبەرەکان دووبارە هەڵاتن.دار بێ گیان لەژێر گڕی ئاگردا قرچەی دەهات و دەینالاند.شەپۆلێکی هەوای گەرم هەوای دارەکانی دەبزاوت و خشەیان لێدەهات.پڕیشکی سووری ئاگر لە هەوا یارییان دەکردو یەکتریان لە ئامێز دەگرت.ئەستێرەکان لەئاسمان بە پڕیشکەکان پێدەکەنین و بۆ لای خۆیانیان رادەکێشان.

_ئەمە تەنیا گۆرانی من نییە،هەزاران هەزار کەسی وا هەن لە ناخی خۆیان دا ئەم گۆرانییە دەڵێن.لەدەروونیان دا دەیڵێن،چونکە نازانن کەژیانی پڕ لە هەژاری و کوێرەوەریان بۆ گەل دەرسی تەمبێ و تۆڵەیە.زۆر گیان لەبەری کەنەفت و نەقوستان هەن لەبرسان دەمرن بێ ئەوەی سکاڵا بکەن و دەنگیان لەبەر بێتە دەر.کۆکەی لێ پژا.دەلەرزی و بۆ پێشەوە خوار بووەوە.

یاکۆڤ سەتڵە"کڤاس"ێکی لەسەر مێزەکە داناو دەسکە پیازێکی شینی لەکن دانا و بە نەخۆشەکەی گوت:

_ئەمەتا ساڤێلی،شیرم بۆ هێناوی .

ساڤێلی بە نیشانەی نەویستن سەری هەڵتەکاند.یاکۆڤ باسکی گرت و تا بەردەرگای برد.

سۆفیا بەشێوەی سەرکۆنەو بە ئەسپایی بەرێبینی گوت:باشە،بۆچی هێناوتانەتە ئێرە.هەموو سەعاتان لەوانەیە بمرێ.

یاكۆڤ یاریدەی دا كەهەستێ و لەئاگر وەنزیك كەوێ.ئاگرەكە خۆش بووبوو .سێبەری بێ شكڵ دەورەیان دابوو،تەماشای گەمەی گڕی ئاگریان دەكرد.ساڤێلی لەسەر چوار پایەیەك دانیشت ودەستە چرچ و وشكەكانی لە ئاگری كرد.ڕێبین بەئیشارەی سەر نەخۆشەكەی نیشان دا و بەسۆفیای گوت:ئەمە لەكتێبێك گرنگ ترە....پێویستە ئەمە بزانین كاتێك مەكینەیەك باسكێك بپەڕێنێ یا كەسێك بكوژێ.ئەوە خەتای مرۆڤە،بە لامنەمە كەخوێنی مرۆڤێك بمژن و پاشان وەك كەلاكی مردار دوور فڕێی دەن،ئیتر هیچ مانی نییە....سەرم لە شكەنجە و ئازاردان دەرناچێ.بۆچی گەل ئازاردەدەن؟لەبەر چی ئێمە هەموان ئازار دەدەن؟هەر بۆ گاڵتەو گەپ،هەر بۆ كەیف كردن،تا لەسەر ئەم عەرزە بەكەیف بژین.تا بتوانن بەخوێنی خەڵك ئەسپ و چەقۆی زیو و قاپ و هەوڕی زێڕ وئەسباب یاری بەنرخ بۆ منداڵان بكڕن.تۆ كاربكە و پتر كاربكە،منیش بە پارە كارەكەی تۆ دەكڕم و دیاری ئاڵتونیش بۆ یارەكەم دەدەم.

دایك گوێی دابوویەو تەماشای دەكردو جارێكی دیكەش ئەو ڕێگایەی پاڤێل و هەڤاڵەكانی گرتوویانەتە پێش لەبەر چاوی دەتروسكا و دەركەوت.

دووای نان خواردن هەموویان لەدەورەی ئاگرەكە كۆبوونەوە.ئاگرەكە لەبەر دەمی ئەوان خێرا دارەكانی هەڵدەلوشی و دارەكان دەسوتان.لەپشت سەری ئەوان تاریكایی بەری ئاسمانی گرتبوو،لێڕەواری داپۆشیبوو.نەخۆشەكە چاوی زەق كردبوون و تەماشای ئاگرەكەی دەكرد.بێ پسانەوە دەكۆكی و دەلەرزی.دەتگوت لەتك و پەتكی گیانی كە ناچاربوون لەشی بێ گۆشتی بە جێ بێڵن،لەسینگی هەڵدەكەندرێن.شەوقی ئاگرەكە بێ ئەوەی كاربكاتە سەر پێستی مردووی ،لەسەر دەم و چاوی سەمایدەكرد.تەنیا چاوەكانی دەتروسكان.

یاكۆڤ سەری بردە بن گوێی و پرسی:وادیارە پێت خۆشە بچییە ژووری؟

بەزەحمەت وەڵامی داوە:بۆچی؟تا......دەمەوێ لێرە بم.ئیتر ئەوەندە لەنێو خەڵك دا ناژیم.ماوەم هێندە نەماوە....چاوێكی لە دەروبەری خۆی كرد،تاوێك بێ دەنگ بوو،بە زەردەخەنەیەكی بێ ڕەنگەوە دەستی بە قسان كرد:

_لەنێو ئێوەدا خۆم بەخۆشحاڵ دەبینم.تەماشای ئێوە دەكەم. لاموایە ئێوە تۆڵەی ئەو كەسانە دەستێننەوە كە ئازار و شكەنجە دراون و كوژراون.تۆڵەی هەموو گەل....

كەس وەڵامی قسەكانی نەدایەوە .زوو وێژینگی هاتێ.سەری كەوتە سەر سینگی.ڕێبین ماوەیەك تەماشای كردو لەسەرخۆ گوتی:

مەعنەویان لەگەڵ تەواوی گەلانی جیهان پەرەی دەسەند.لەم جیهانەدا دڵێکی تازەیان بۆ پەیدا بوو.ئارەزوویان بوو لەهەموو شوێنێك تێبگەن و هەموو شت لەو دڵەدا یەك بخەن. سۆفیا بەدەنگێکی بڵند گوتی:ڕۆژێك دێ تەواوی گەلانی ژێر دەست سەر بەرز کەنەوە و هاوار بکەن:"بەسە! ئیتر ئەم ژیانەمان ناوێ!".ئەو دەم کۆشکی دەسەڵاتی ئەو کەسانە تێك دەڕوخێ کە بەتەماعی خۆیان پشت ئەستورن.زەوی لەژێر پێیان دەردەچێ و ئیتر نازانن پاڵ وەچی بدەن....

ڕێبین هەروا کەسەری بەردابووەوە گوتی:هەروا دەبێ .سکتان بەحاڵی خۆتان نەسوتێ،سەردەکەون.

دایك بڕۆی زۆر هەڵکێشا بوون و بەزەردەخەنەیەکی پڕ لەسەر سوورمان و تووڕەییەوە گوێی راداشتبوو.دەیدیت ئەو چالاکی و نازایەتییەی لە سۆفیادا دیاربوو،نەماوە و دەتگوت لەگەڵ لێشاوی قسەکانی بوون بەئاو.بێ دەنگی شەو گڕی ئاگرو رومەتی جوانی ئەو ژنە مەستیان کردبوو.لەوانەش خۆشتر سەرنجی وەرزێڕەکان بوو.خۆیان نەدەبزاوت .تێدەکۆشان بەهیچ جۆر وەزعی هێدی و هێمنی وتووێژەکە تێك نەدەن.دەتگوت ترسیان لەوە هەیە نەوەك ئەو هەودا ناسکەی ئەوانە بەدنیاوە دەبەستێتەوە،بپسێ.یەکێك لەوان جار و بار بڕە دارێکی دەخستە سەر ئاگرەکە.پیاوەکان دەستیان رادەوەشاند تا دووکەڵ و پریشکی ئاگر بۆ لای سۆفیا نەیە .لای بەیانی سۆفیا ماندوو بوو.بەزەردەخەنەوە تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد.

دایك گوتی:کاتی ئەوە هاتووە بڕۆین!

سۆفیا بەهیلاکی وەڵامی داوە:بەڵێ!

یەکێك لەکرێکاران هەناسەیەکی هەڵکێشا.

ڕێبین گوتی:حەیفە کە دەڕۆن.باش قسە دەکەی.ئەوە کارێکی گەورەیە کەخەڵك بکەنە خزمی یەکتر.کاتێك مرۆڤ تێ دەگا کەمیلیۆنەها کەس هەر ئەوە دەخوازن کە ئێمە دەمانەوێ،دڵی خۆشتر دەبێ .هێزێکی گەورە لەخۆشەویستی دا هەیە.

یێفیم بەگورجی هەستا و بەپێکەنینەوە گوتی:بە لامکاتێك مرۆڤ بەنەرمی دەجوڵێتەوە بەتوند و تیژی وەڵامی دەدەنەوە!مامە میخائیل!بەر لەوەی کەس بیانبینێ،ئەمانە دەبێ بڕۆن.کاتێك کتێب لەنێو خەڵك دا بڵاوکرانەوە،کاربەدەستانی دەوڵەت دەگەڕێن تا بزانن لە کوێوە هاتوون.رەنگەرێبوارانیش یەکێکیان وەبیر بێتەوە و لەبارەیەوە قسەبکەن.

ڕێبین قسەکانی یێفیمی بڕی و گوتی:دایە!بۆ ئەو زەحمەتەی کێشاوەتە سوپاست دەکەین.هەر کاتێك تۆ دەبینم پاڤێلم وەبیر دێتەوە.....ڕێگایەکی باشت گرتووەتە بەر.سۆفیا هاتبووەوە سەرخۆ،بزەیەکی دۆستانەی لەسەر

ترسه.خەڵکی لێ کۆبووەتەوە.شەمەکان هەڵدەکرێن.گەرم دادێ.پاش دەمێك تاریکایی دەڕەوێ,ماڵی خوا روناك دەبێ.

سۆفیا بەخۆشی وەڵامی داوە:راستە.بە لاملێرە ماڵی خوا تەواوی زەوییە. دایك بە بیرکردنەوە سەری راوەشاند و گوتی:تەواوی زەوی؟کەوا بوو ئەوە باشە.تەنانەت بڕواکردن دژوارە.خۆشەویستم زۆر باشت قسەکرد.زۆر باش!

سۆفیا بە ئەسپایی و بە خەمباری وەڵامی داوە:

_لەگەڵ ئەوان خواحافیزیمان کرد........

دایك و سۆفیا دەستیان کرد بەباسی رێبین و نەخۆش و گەنجەکان کەوا بەبێ دەنگی سەرنجیان دەدا و هەستی خۆشەویستی و حەق ناسیان لەئاست ئەو دوو ژنە دەردەبڕی.گەیشتنە مەزرایە و هەتاو بۆ پێشوازییان سەری وەدەرنا.هێشتا هەتاو بڵند نەبووبوو تیشکی ئەرخەوانی بەئاسمان دا بڵاوبووبووەوە.لەنێو مێرگ و مێر غوزاردا دڵۆپەی ئاونگ وەك پریسکی رەنگا و رەنگی بەهاری ،بەسەر گیاکانەوە دەدرەوشان.پەلەوەرەکان وەخەبەر هاتبوون و بە چریکەی شادی و خۆشی,گیانیان وەبەر بەیانی دەنا.قشقەڵە بە قارە قارِ بەملا و لادا دەفڕین.لەمەزرایەك دا کەپازی داچێندرابوو,قەلە ڕەشەو قاژو هەڵفڕ هەڵفڕیان بوو.دیمەنی دووریش وەدەردەکەوتن و بەنەمانی تاریکایی شەو بە پێشوازی هەتاوەوە دەچوون.

دایك بەبیرکردنەوە دەستی بەقسەکرد:

_مرۆڤ جارێکی تر قسەدەکا وقسە دەکا,بە لامتۆ لێی تێ ناگەی.هەتا پێی دەڵێی ئەو قسە ساکارانە چین,ئەو جارێکی تر هەمووت بۆ رون دەکاتەوە.ئەو نەخۆشەش ئاوایە .من بیستوومەو خۆشم دەزانم کەلەکارخانەو لە هەموو شوێنێك چۆن خوێنی کرێکار دەمژن.بە لامبەوە ڕادێی.ئەوە زۆر لە دڵ نادا.بە لامنەو هێندە بە فەقیری دەیگێڕێتەوە,مەگەر خوا بزانێ.بەراستی خەڵك تەواوی ژیانی کاردەکا تا ئاغا رێگای گەمە و رابواردنی هەبێ؟ئەمە دادپەروەری نییە!من خاوەن مولکێك دەناسم وەرزێڕەکانی ناچار دەکرد کاتێك ئەسپەکەیان دەبردە گوندی سڵاوی لێ بکەن.ئەو کەسانەی سڵاویان لە ئەسپەکەی نەکردایە,زیندانی دەکردن.چ پێویستی بەو کارە هەبوو؟پیاو تێ ناگا بۆچی؟

سۆفیا بەئەسپایی گۆرانی دەگوت:دڵ شادم وەك بەیانان.....

(٧)

ژیانی دایك بەهێدی و هێمنی رادەبوورد.بۆخۆشی لەو ئارامییە سەری سووڕمابوو.کوڕەکەی لەبەندیخانەبوو.دەیزانی سزایەکی توند چاوەڕوانییەتی.هەموو جارێ کەبیری لەوە دەکردەوە,بێ ئیختیار سیمای ئەندرێی و فێدیا مازین و پاڤێڵ و ئەوانی دیکەی دەهاتە بەرچاو .سیمای پاڤێڵ کەبۆ ئەو رەمزی سیمای

دەهات.ڕۆژ بە ڕۆژ نیكۆلای لای دایك خۆشەویست تر دەبوو.سەعاتی نۆ دەچوو بۆ ئیدارە.دایك ماڵی هەڵدەوێژارد و نانی ساز دەكرد,خۆی دەشوشت وجلی دەگۆڕی .پاشان لەژووری خۆی دادەنیشت و تەماشای وێنەی كتێبەكانی دەكرد.خوێندنەوە فێربووبوو.بە لامپاش خوێندنەوەی چەند لاپەڕەیەك ماندوو دەبوو.ئیتر مانای وشەكانی بۆ لێك نەدەدرایەوە,بەپێچەوانەوە,وەك منداڵێك دڵی بەتەماشاكردنی وێنەكان خۆش دەبوو.دنیایەكی تازە و سەیری دەهاتە بەر چاو كەبۆ تێگەیشتن وناسین دەبوو.شاری گەورە,كۆشكی بەرز,مەكینەو پاپۆڕ و سامانی بێ ئەژمار كەخەڵك وەسەر یەكیان ناوە و دەسكردە ڕەنگاو ڕەنگەكانی سروشتی دەدیت.ژیان بەچەشنێكی بێ پایان بەرین دەبوو.هەموو ڕۆژێ شتی تازە و نەناسرا و ئەفسانەیی بۆ دەردەكەوت.پێی خۆش بوو تەماشای كتێبی حەیوان ناسی بكا.هەرچەند ئەو كتێبە بەزمانی بێگانە نووسرابوو,بە لامۆێنەكانی بەجوانترین شێوە سامان و جوانی و پان و بەرینی زەوییان نیشان دەدا.

ڕۆژێك نیكۆلای گوتی:زەوی زۆر گەورەیە.

_بەڵێ ,گەورەیە,بە لامخەڵك جێگای تەنگە.

پەلەوەرەكان و بەتایبەتی پەپولەكان سەرنجی دایكیان ڕادەكێشا.بەسەر سووڕمانەوە تەماشای دەكردن و دەیگوت:

_چەند جوانن,وانییە نیكۆلای ئیڤانۆڤیچ؟لەهەموو شوێنێ ئەم جوان و خۆشەویستانە هەن.بە لاملەپێش چاوی ئێمە بزرن و بێ ئەوەی بیانبینین بە پێش ئێمەدا تێدەپەڕن.خەڵك ئاوات و ئارەزوویان هەیە,بە لامهیچ نازانن.ناتوانن هیچ شتێكیان خۆش بوێ.چونكە نە وەختیان هەیە و نە دەیانەوێ.ئەگەر زانیبایان زەوی چەندە دەوڵەمەندە و چەندە شتی سەیری تێدایە,لەوانەبوو بتوانن خۆشییەك بۆ خۆیان پێك بێنن.هەموو شت بۆ هەموو كەس و هەموو كەسیش بۆ هەموو شت .وانییە؟

_بەڵێ وایە.نیكۆلای بەزەردەخەنەیەكەوە وەڵامی داوە وكتێبێكی بە وێنەی بۆ هێنا.

شەوانە زۆرجار میوانیان دەهات: ئەلێكسێی ڤاسیلۆڤیچ كەپیاوێكی جوان چاك,بێ قسەو مەند و هێدی بوو و ڕەنگێكی بزركاو ریشێكی ڕەشیشی هەبوو,دەهاتە لایان.

ڕۆمان پترۆڤیچ بە دەم و چاوێكی خڕو سووڕ كەڵە و پڕ لەرەگ,هەمیشە بەشێوەی بەزەیی پێدا هاتن قسەی دەكرد.ئیڤان دانیلۆڤیچ پیاوێكی لاواز و بچووك بوو و ریشێت باریك و دەنگێكی ناخۆش و تیژ وەك دریشەی هەبوو.یێگۆر هەمیشە باسی خۆی و دۆستەكانی دەكرد و گاڵتەی بەوەزعی نالەباری خۆی دەكرد.هێندێ جار لەشارەكانی جۆر بەجۆر و دووریشەوە میوانی دیكەش دەهاتن.نیكۆلای هەمیشە لەگەڵ ئەوان باسی شتێكی دەكرد,باسی كرێكارانی جیهان.دەمەتەقەیان دەبوو,ناكۆكیان لێ پەیدا دەبوو,چایان زۆر دەخواردەوە.لەنێو زەنا

وان.به لامبەوەندە نەدەحەسایەوە.دەیدیت کەکرێکاری میوان خۆی کۆدەکاتەوە و وەك لەنێو خۆیدا بەسترابێتەوە ناتوانێ بەو ساکاری و لەخۆڕادیوییە قسەی لەگەڵ بکا کەلەگەڵ ژنێکی سادەقسە دەکا.ڕۆژێك کەنیکۆلای چووبووە دەرێ،بەکرێکارێکی گوت:

_بۆچی شەرمێ دەکەی؟چما منداڵی ئیمتیحان دەدەی؟

کرێکار بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی:

_ڕانەهاتوین.هەرچۆنێك بێ لەگەڵ برای خۆمان قسە ناکەین.

هێندێ جار ساشێنکا دەهات،قەت زۆر نەدەمایەوە .هەمیشە وەك کەسێکی پڕکار بە لێبڕاوی قسەی دەکرد.هەموو جارێ وەختی ڕۆیشتن لەدایکی دەپرسی:

_ پاڤێلْ چۆنە؟سلامەتە؟

_شوکر باشە!

سلاوی پێ بگەیەنە......دەڕۆیشت.

هێندێ جار لەلای ئەو سکالای دەکرد کەبەخۆڕایی ماوەیەکی زۆرە پاڤێلیان ڕاگرتووە وکاتی موحاکمەی دیاری ناکەن.ساشێنکا نێو چاوانی تێك دەنا و بێ دەنگ دەبوو.لێوەکانی دەلەرزین و لەبەر تووڕەیی قامکی ڕادەوەشاندن.دایك دەیویست پێی بڵێ.

_خۆشەویستم,دەزانم خۆشت دەوێ.....دەزانم.بە لامنەی دەوێرا.وا وێ دەچوو کە کیژەکە حاشا بکا.دایك دەستی دەگوشی و لەدڵی خۆیدا دەیگوت:

_گیانەکەم!......

ڕۆژێك لە پڕ ناتاشا هات.لەوکاتەدا بە ماچ کردنی دایك خۆشحاڵ بوو,بەکاوەخۆ لەنێو قسەکانی دا بەدایکی گوت:

_دایکم مرد.....دایکە فەقیرەکەم کۆچی دوایی کرد.خێرا چاوی سڕینەوە و قسەکانی درێژە پێدان:

_زۆرم پەرۆشە.تەمەنی نەگەیشتبووە پەنجا ساڵ....دەکرا ماوەیەکی دیکەش بژی.بە لامکاتێك مرۆڤ لەهەموو لایەکەوە لێکی دەداتەوە,دێتە سەرئەو باوەڕە کەمردنی لە ژیان باشتر بوو.هەمیشە تەنیابوو.لای هەموو کەس بێگانەبوو.کەس پێداویستی پێ نەبوو.باوکم بەهەرا هەرای هەمیشەیی خۆی ترساند بووی.دەکرێ بڵێین ژیانی هەبوو؟....پیاو کاتێك دەیەوێ بژی کە چاوەڕوانی شتێکی باش بێ.بە لامنەو بێجگە لە سووکایەتی پێکران چاوەڕوانی هیچ شتێکی دیکە نەبوو.

دایک

دایك له دیتنی وێنەی مەسیح و لەو چیرۆکانەوە کەلە بارەی ئەو بیستبووی،دەیزانی کەدۆستی هەژاران بووە.جل و بەرگی ئاسایی کردووەتەبەر و بێ فیز بووە.بە لامئێستا دەیدیت لەکلیساکان دا مەسیح لەزێڕ و زیو گیراوە و خۆی بە ئاوریشم داپۆشیوە و لە ئاست ئەو هەژارانەی بۆ دڵ دانەوەی خۆیان دێنەلای ،خۆی گێل دەکا.قسەکانی ڕێبینی وەبیر دەهاتەوە کە دەیگوت:

_تەنانەت خواش بۆ فریودانی ئێمە بەکاردێنن.جل و بەرگی درۆو بوختانیان لەبەر کردووە تاگیانی ئێمەی پێ بکوژن.....

بی ئەوەی پێ بزانن،کەمتر نوێژی دەکرد.بە لامپتر بیری لەعیسا و لەو کەسانە دەکردەوە کە بێ ئەوەی باسی عیسا بکەن یا بیناسن،بەگوێرەی ئینجیل دەژیان و هەر وەك عیسا زەوییان بە مولکی هەژاران دەزانی و دەیانویست تەواوی سامانی سەر زەوی،وەك یەك و بەرامبەر لەنێوانیان دا بەش بکرێ.ئەمانەی لەگەڵ ئەو شتانەی دیتبوونی لێك دەدایەوە و زۆری بیر لێ دەکردنەوە.ئەم بیرکردنەوە پەرەی دەگرت ،شکڵێکی نورانی لێ پەیدابوو،روناکی دەخستە سەر تاریکایی جیهان و ژیانی مرۆڤ،هەمیشە بە ئەوینێکی نادیار و هەستێکی ئاڵۆزەوە کەلەگەڵ ترس و هیوا و ئازار و بەزەیی تێکەڵ دەبوو،مەسیحی ناسیبوو،خۆشی ویستبوو.بە لامئێستا وای دەهاتە بەرچاو کەمەسیح خۆی گۆڕیوە و لێی وەنزیك تر دەکەوێ و بەسەفایەکی شادترەوە دێتە بەرچاوی.ئێستا چاوەکانی مەسیح بە دڵنیایی و هێزێکی زیندووی دەروونییەوە لەگەڵی پێدەکەنن،هەر دەڵێی بەڕاستی زیندوو بووەتەوە و بەخوێنی گەرمی ئەو کەسانە خۆی شوشتووەتەوە کە عاقڵ بوون وبێ ئەوەی ناوی ئەو بەرن،خۆیان لەرێگای ئەودا فیدا دەکەن.

بەمجۆرە دایك بەخۆشی و بەختەوەری،بەشادی لەو شتانەی دیتبوونی و بیستبوونی ،بەخۆشحاڵی لەوە کەئەرکی خۆی بەجێ گەیاندووە،لەسەفەرەکانی دەگەڕایەوە.

شەوێك بەنیکۆلای گوت:سەفەری ئەملاو لا و دیتنی ئەو هەموو شتە زۆر خۆشە.پیاو لەچۆنیەتی ژیان شارەزا دەبێ.کۆمەڵی دوواخراو وەلا دەنێ،لە سووکایەتی و هەژاری دا گینگڵ دەدا و بەخۆی دەڵێ:"بۆچی من دوور خرامەوە؟لەکاتێك دا هەموو شت زۆرە ،من بۆچی برسیم؟لەکاتێك دا ئەو هەموو تێگەیشتن و فام و زانستە هەیە،من بۆچی نەزان و تێنەگەیشتوو و دوواکەوتووم؟ئەو خوا مێهرەبان و مەزنە لەکوێیە کە لای ئەو دەوڵەمەند و هەژار وەك یەکن و هەموو بەندەی خۆشەویستی ئەون؟"کۆمەڵانی خەڵك وردە وردە دژی ژیانی خۆیان رادەپەڕن......هەست بەوە دەکەن کە ئەگەر فریای خۆیان نەکەون،زووڵم و زۆر دەیانفەوتێنی پتر لە جاران هەستی بەوە دەکرد کە پێویستی خۆی لە بارەی زووڵم و ژیانەوە قسەبکا.

دایك هاواری كرد:

-منیش دەچم.

نیكۆلای گوتی:

-تۆ بچۆ ماڵی ییێگۆر، رەنگە ئەو خەبەری هەبێ. دایك دەسماڵێكی بەسەری دادا و بە هیوایەكی زۆرەوە پاش نیكۆلای خێرا لە ماڵێ وەدەركەوت. چاوی كردبوونە چوار، دڵەكوتەی گرتبوو، هەر رای دەكرد. سەری بەردابووەوە، بێ ئەوەی لە دەوروبەری خۆی بڕوانێ، بە پێشەوازی دەرفەتەوە دەچوو. ئەم بیرە بۆ پێشەوە پاڵی پێوەدەنا: "دەچم و ئەویش لەوێیە".

هەوا گەرم بوو، دایك لەبەر ماندوویی پشووی دەرنەدەهات. كاتێك گەیشتە بەر دەرگای ماڵی ییێگۆر راوەستا. ئیتر نەیدەتوانی بڕوا. ئاوڕی دایەوە. لەپڕ زیڕاندی. چاوی لێك كردنەوە، وای هاتە بەرچاو كە نیكۆلای ڤێسۆڤشیكۆڤ لە بەر دەرگا راوەستاوە و دەستی ناوەتە گیرفانی. بەڵام كە سەر لە نوێ چاوی گێڕان، كەسی لێ نەبوو....

"هەر خەیاڵ بوو!" لەبەر خۆیەوە گوتی. هەر وا بە گوێ هەڵخستنەوە لە پلەكانەكان سەركەوت و لە دڵی خۆیدا گوتی: دنیای خەیاڵە! لە خوارێ لە بەردەرگایە، هەستی رۆیشتنێكی نەرمی هاتە بەر گوێ. دایك لە پێچی سەر پلەكانەكان راوەستا و تەماشای كرد. دیسان سەروچاوێكی گرۆیی هاتە بەرچاو كە پێی پێدەكەنی.

-نیكۆلای! نیكۆلای .... ئەوە تۆی؟

لە خۆشیان كەم مابوو دڵی راوەستێ. بە ئەسپایی و بە دەست راوەشاندن وەڵامی داوە: بڕۆ ..... بڕۆ.

دایك لە پلەكانەكان سەركەوت و چوو بۆ ماڵی ییێگۆر و دیتی لەسەر كەرەویتەیەك راكشاوە. بە هەناسەبڕكە لە بن لێوەوە گوتی:

-ڤیسۆڤشیكۆڤ رای كردووە.

-كێ؟ سەری هەڵێنا و بە دەنگێكی گیراو پرسی: ئەوی گرۆیێ؟ ئەوان دوو بوون.

-خۆیەتی. ئێستا دێتە ئێرە!

-زۆر باشە!

نیكۆلای وەژوور كەوت. دەرگای پێوەدایەوە و بزەیەكی هاتێ و كڵاوی لەسەر كرد و پاشان ئانیشكی وەسەر مێز دا. ییێگۆر سەری هەڵێنا و بەسەر لەقاندنەوە گوتی:

-فەرموو!

-"بەم قەد و قەوارەوە زوو دەكەومە دەستی عەدالەت". لەپڕ دایك فریام كەوت، بە پەنامدا تێپەڕی. خۆمم لادا، رووم وەرگێڕا، وەدوای كەوتم..... .. ئیتر. .. .. .

دایك بەخۆیدا شكایەوە و گوتی: بڕوانە من؟ هەر ئاگام لەتۆ نەبوو. بە وردی تەماشای نیكۆلای دەكرد و لای وابوو تەواو گۆڕاوە.

ڤێسۆڤشیكۆڤ سەری خوراند و قسەكانی درێژە پێدا: بێگومان هاوڕێیان نیگەران دەبن و لە خۆیان دەپرسن دەبێ لە كوێ بێ ... .

یێگۆر گوتی: باشە پەرۆشی ژاندارمەكانت نییە؟ چونكە ئەوانیش نیگەرانن. پاشان نەخۆش دەمی لێك كردەوە و هەر وەك بخوازێ هەوا هەڵدەمژێ، لێوی بزاوتن و درێژەی پێدا:

-گاڵتە بەسە! دەبێ تۆ بشارینەوە. دیارە ئەمە كارێكی خۆشە، بەڵام زۆر هاسان نییە. .... خۆزگە توانیبام هەستابامایە سەر پێ. پشووی سوار بوو، بە ئەسپایی دەستێكی بە سینگی داهێنا.

ڤێسۆڤشیكۆڤ گوتی: یێگۆر زۆر نەخۆشی!

دایك هەناسەیەكی هەڵكێشا و بە نارەحەتی چاوێكی لەم لاولای ژوورەكە كرد. یێگۆر وەڵامی داوە:

-ئەو مەسەلە پەیوەندی بە خۆمەوە هەیە. پورێ گیان لە رووداوەمەێنە، دەنگوباسی ساخ و سلامەتی پاڤێل لێ بپرسە.

ڤێسۆڤشیكۆڤ پێكەنی و گوتی: پاڤێل حاڵی باشە، ساخ و سلامەتە. سەرۆكی ئێمەیە. لەلایەن ئێمەوە لەگەڵ كاربەدەستانی پۆلیس قسە دەكا. هەموو شت بە دەست ئەوە. رێزی لێدەگرن. حەقی خۆیەتی.

دایك قسەكانی گرویێ هەڵدەمژی. هێندێ جار لە بنەوە چاوێكی لە دەموچاوە ئاوساوەكەی یێگۆر دەكرد. وەك ماسكێكی نەبزووێ. زۆر پان دەهاتە بەرچاو. تەنیا چاوی زیندوو بوون و دەتروسكان. لەپڕ ڤێسۆڤشیكۆڤ گوتی:

-بەڕاستی زۆرم برسییە، خۆزگە شتێكتان دابامێ بیخۆم.

یێگۆر گوتی: پورێ گیان لە دۆڵابەكەدا نان هەیە بۆی بێنە. پاشان بچۆ لە داڵانێ لە دەستی چەپ لە دەرگای دووەم بدە، ژنێك دەرگا دەكاتەوە، بڵێ بێتە ئێرە و خواردەمەنیش چی هەیە بیهێنێ.

ڤێسۆڤشیكۆڤ وەدەنگ هات: پێویست ناكا!

-لەخۆوە خۆت نارەحەت مەكە، شتێكی وا نابێ. .. . . رەنگە هیچ نەبێ.

دایك رۆیشت و لە دەرگای دا. بە وردی گوێی هەڵخست و بە خەمناكی گوتی: "لە حاڵی خۆی دایە".

-ئەوە كێیە؟ لە پشت دەرگاوە پرسیان.

دەجوولاٚیەوە. ڕەنگی پەڕیبوو. برۆ ڕەشەکانی تێکەڵ بووبوونەوە. دایك کەمێك بە فیزی دەهاتە بەرچاو، پێی خۆش نەبوو ڕووناکی و بزەی لە چاواندا نەدەدی. دەنگی وەك فەرماندەران دەچوو.

-دەڕۆم و زوو دەگەڕێمەوە. تۆش کەوچکێکی چێشت لەم شەربەتە بدە بە یێگۆر. مەهێڵە قسە بکا.. ..و دەرکەوت و گرویی لەگەڵ خۆی برد.

ییگۆر هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: چەندە ژنێکی نازدارە هەتا تەعریفی بکەی کەمە پوریّ گیان دەبووایە بچییە لای ئەو. زۆر کار دەکا. زۆر ماندووە.

دایك بە مێهرەبانی وەلاٚمی داوە: قسان مەکە. وەرە دەرمانەکەت بخۆ. دەرمانەکەی قوت دا و چاوی لەسەر یەك دانان:

-فایدەی چییە! قسەش نەکەم هەر دەمرم. .. .

لە کاتێکدا بزەی دەهاتێ و لێوەکانی تۆزێك لێك دەکردنەوە، تەماشای دایکی کرد. دایك سەری بەدایەوە و هەستی بەزەیی پێداهاتن چاوەکانی تەڕ کرد. .. .

-پوریّ گیان مەگری. ئاشکرایە چێژەی ژیان تالیی مەرگیشی بەدوواوەیە.

دایك دەستی لەسەر سەری دانا و بە ئەسپایی گوتی:

-بێدەنگ بە.

چاوی لەسەر یەك دانان و هەر وەك بییەویّ گویّ بداتە خینەخینی سینگی، قسەکانی درێژە پێدان:

-بێدەنگ بوونم نەفامییە. .. . فایدەی چییە؟ تەنیا گیان کێشانم چەند دەقیقەیەك وەدووا دەکەویّ. تام و خۆشی قسەکردنیشم لەگەڵ مرۆڤێکی باش لە کیس دەچیّ. پێم وانییە لەو دنیادا مرۆڤی وا باش هەبن وەك لەم دنیایەدا.

دایك قسەکانی پیّ بڕی:

-خانم ئێستا دەگەڕێتەوە و بۆڵەبۆڵ بەسەر مندا دەکا، چونکە تۆ قسان دەکەی.

-ئەو خانم نییە. ژنێکی شۆڕشگێڕە. هاوڕێیەکە و مرۆڤێکی شەریفە. .. . بەلاٚم هەر چۆنێك بیّ بۆڵەبۆڵ هەر دەکا. هەمیشە بەسەر هەموو کەسدا دەبۆڵێنیّ.

یێگۆر کە بە زەحمەت لێوی دەبزاوتن، دەستی کرد بە گێڕانەوەی بەسەرهاتی دراوسێیەکەی. چاوی پێدەکەنی.

دایك بە دیتنی سەروچاوی شین هەڵگەڕاوی، لە دڵی خۆیدا دەیگوت: خەریکە دەمریّ!. .. .. .

لیودمیلاٚ هاتەوە و پاش ئەوەی دەرگای پێوەدا بە دایکی گوت:

دەیتوانی لەنێو خەڵكیشدا جاسووسەكان بناسێ، بەڵام ئەو جار كەسی ناسیاوی نەدی. بەكاوەخۆ ڕێگای كۆڵانی گرتە پێش. پاشان سواری عارەبانە بوو و بە عارەبانەچی گوت: بەرەو بازاڕ لێخوڕە! دەستێك جلی بۆ ڤێسۆڤشیكۆڤ كڕی. هێندێكی جنێو بۆ مێردە ئارەقخۆرەكەی نارد كە گۆیا هەموو مانگێك دەبێ جلی تازەی بۆ بكڕێ. چەقەیەكی زۆری كرد. ئەو داستانە هیچ كاری نەكردە سەر كابرای دووكاندار، بەڵام دایك لە كارەكەی خۆی ڕازی بوو. لە ڕێگایە بە خۆی دەگوت: ڕەنگە پۆلیس پێی وابێ كە ڕاكردوو جلی خۆی دەگۆڕێ، جا لەوانەیە لەو بارەوە لە بازاڕ پرسیار بكەن. دایك چووەوە ماڵی یێگۆر و پاشان لەگەڵ ڤێسۆڤشیكۆڤ ڕووی كردە ئەو سەری شار. هەر یەكە بە بەرێكی شەقامدا دەڕۆیشتن. دایك خۆشحاڵ و سەرگەرم تەماشای نیكۆڵای دەكرد كە بە لەقەلەق دەڕۆیشت و لە ئاتەگی پاڵتۆ درێژەكەی هەڵدەنگوت و كڵاوەكەی دەكەوتە سەر لوتی و هەڵی دەكێشایەوە. ساشێنكا لە كۆڵانێكی چۆڵ بە پێشوازیانەوە هات. دایك پاش ئەوەی بە سەرلەقاندنێك خواحافیزی لە ڤێسۆڤشیكۆڤ كرد، چووە ژوورێ. بەخەمباری بیری كردەوە: پاڤێل گیراوە. .. . ئەندرێیش هەروا. .. .. .

(١٠)

نیكۆڵای بە نیگەرانی و بە هاوارەوە پێشوازی لە دایك كرد:

-دەزانی یێگۆر حاڵی خراپە! بردیانە نەخۆشخانە. لیودمیلا هاتبوو دەیگوت لە نەخۆشخانە بچییە لای.

-لە نەخۆشخانە؟

نیكۆڵای پاش ئەوەی بە تووڕەیی چاویلكەكانی ڕێك كردن، چاكەتی بۆ دایك ڕاگرت كە بیكاتە بەری. بە قامكە وشك و گەرمەكانی دەستی دایكی گوشی و بە دەنگێكی لەرزۆك گوتی:

-بەڵێ. ئەم بەستەیەش لەگەڵ خۆت بەرە. ڤێسۆڤشیكۆڤ لە جێگایەكی ئەمنە؟

-بەڵێ، وەزعی زۆر باشە. .. ..

-منیش دەچم سەر لە یێگۆر دەدەم.

دایك ئەوەندە هیلاك بوو سەری دەسووڕا. لە نیگەرانی و پەشۆكاوی نیكۆڵای دا چاوەڕوانی كارەساتێكی دەكرد. لەبەر خۆیەوە دەیگوت:

-دەمرێ . .. . دەمرێ. .. . ئەم بیرۆە خەفەتاوییە وەك چەكوش مێشكی دەكوتا.

-باشه، که ڕۆیشتی ڕاده‌کشێم!

-دایه مه‌هێڵه. سه‌رینه‌کانی بۆ چاك که. . . . تکات لێده‌که‌م به تایبه‌تی مه‌هێڵه قسان بکا. قسه‌کردن بۆ ئه‌و زۆر خراپه.

دایك سه‌ری هه‌ڵته‌کاند. دکتۆر به گورجی وه‌ده‌رکه‌وت. پێگۆر سه‌ری به پشته‌وه‌دا به‌ردایه‌وه و چاوی له‌سه‌ر یه‌ك دانان و ئیتر نه‌بزووت. ته‌نیا تۆزێك قامکی ده‌بزاوتن. له دیواره سپییه‌کانی ئه‌و ژووره بچووکه‌دا سه‌رمایه‌کی وشك و خه‌مێکی ڕه‌ش هه‌ڵده‌ستا. له په‌نجه‌ره گه‌وره‌که‌وه داره به‌رزه‌کانی "زیزه‌فون" ده‌بینران. له نێو گه‌ڵا تاریك و تۆزاوییه‌کاندا په‌ڵه‌ی زه‌رد ده‌دره‌وشان. سه‌رمای پاییزی داهاتوو هه‌ست پێده‌کرا.

پێگۆر بێ ئه‌وه‌ی ببزوێ یان چاو هه‌ڵێنێ گوتی: مه‌رگ به په‌رۆشه‌وه به کاوه‌خۆ بۆلای من دێ. وادیاره ئه‌وه‌نده کوڕێکی باش و خۆش ئه‌خلاقم سکی پێم ده‌سووتێ.

دایك به نه‌رمی ده‌ستی داماڵی و تکای لێکرد قسه نه‌کا.

-ڕاوه‌سته، دایه گیان. . . . ئێستا بێده‌نگ ده‌بم.

له کاتێکدا زۆر به زه‌حمه‌ت قسه‌ی بۆ ده‌هات و هه‌ناسه‌ی سواربوو، له‌سه‌ر هه‌موو وشه‌یه‌ك تاوێك ڕاده‌وه‌ستا، قسه‌کانی درێژه پێدان:

-دایه گیان زۆر باشه که له‌گه‌ڵ ئێمه‌ی. . . . . . دیتنی سه‌روچاوت، چاوه وه‌ریاکانت، ساکاریت، بۆ من زۆر خۆش و به‌تامه. که تۆ ده‌بینم له خۆم ده‌پرسم: "دوارۆژ چۆن ده‌بێ؟" که بیریش له‌وه ده‌که‌مه‌وه زیندان و دوورخستنه‌وه و به‌ڵا و کوێره‌وه‌ری چاوه‌ڕوانی تۆ و که‌سانی وه‌ك تۆن، خه‌فه‌تبار ده‌بم. له گیران ناترسی؟

-دایك به ساکاری وه‌ڵامی دایه‌وه: نا!

-ئاشکرایه. به‌ڵام به‌و حاڵه‌ش زیندان پیاو جاڕز ده‌کا. زیندان منی کوشت. ئه‌گه‌ر ڕاستیت ده‌وێ نامه‌وێ بمرم. . . .

دایك ده‌یویست بڵێ: "له‌وانه‌یه نه‌مری" به‌ڵام ڕووی لێوه‌رگێڕا و بێده‌نگ بوو.

-ده‌کرا دیسانیش به قازانجی کۆمه‌ڵ کار بکه‌م، به‌ڵام پیاو که ئیتر هیچ له ده‌ست نه‌یێ، ژیانی که‌ڵکی نییه. نه‌فامییه.

دایك له‌پڕ ئه‌م قسه‌یه‌نه‌دریی وه‌بیرهاته‌وه: "ڕاسته به‌ڵام بۆ دڵخۆشی نابێ".

هه‌ناسه‌یه‌کی هه‌ڵکێشا. زۆر برسی وهیلاك بوو. ورته ورتی یه‌ك هه‌وای نه‌خۆش ژووره‌که‌ی پڕ کردبوو و بێ هێز له دیواره لووسه‌کان ده‌خشان. گه‌ڵای داره‌کان پیاویان ده‌خسته بیری ئه‌و هه‌ورانه‌وه که زۆر نه‌وی ده‌بن و به

لەپڕ وەك مستێ لەسەری بدەن لەخۆ چوو، کەوتە سەرچۆکان و دەستی بە چاوان گرت و هەناسەیەکی هەڵکێشا.

دایك پاش ئەوەی باسکە قورسەکانی بێگۆری وەك خاچ خستە سەر سینگی و سەرە گەرمەکەی خستە سەر سەرین، لە لیودمیلا وەنزیك کەوت. چاوی سڕینەوە و دەستی بە قژە نەرمەکانیدا هێنا. ئەو ژنە بە ئارامی، چاوەکانی کە لەبەر گریان هەڵماسی بوون، بۆ لای دایك وەرگێڕا و بە لێوی لەرزۆکەوە گوتی:

-دەمێك بوو دەمناسی. کاتێك دوورخرابووینەوە پێکەوە بووین. لە زیندانیشدا پێکەوە بووین. هێندێ جار شکەنجە زۆر توند و لەتوانا بەدەر دەبوو، زۆر لە هەڤالان ورەیان بەردەدا. چەند کەس شێت بوون.

قینێکی توند گەرووی گرت. پاشان روومەتی خۆی کە بە رەنگی خۆشەویستی و ئازار جوان بووبوو، لە روومەتی دایك وەنزیك خست و بە ئاوازێکی توند و بە ئاخ هەڵکێشانی بێ فرمێسکەوە درێژەی پێدا:

-بەڵام هەمیشە شاد بوو. دەرد و کوێرەوەری خۆی بە ئازایەتی دەشاردەوە. بێ ئەوەی ماندوو بێ گاڵتەی دەکرد. پێدەکەنی. .. . هەمیشە هەوڵی دەدا غیرەت وەبەر ئینسانی زەعیف بنێ. ئەوەندە هێدی و باش و بەهەست بوو. ... . لە سیبریا بێکاری پیاو دەفەوتێنێ. خۆزگە دەتزانی چ هاوڕێیەك بوو. ژیانی تایبەتی خۆی پڕ بوو لە دەرد و داخ و کوێرەوەری، بەڵام دەزانم هەرگیز کەس گوێی لە سکاڵای ئەو نەدەبوو. ... . هەرگیز کەس. .. . من دۆستێکی نزیکی ئەو بووم. .. . زۆر بە خۆشەویستی ئەو قەرزدارم. ئەوەندەی توانی لەو رەوشتەی خۆی بەشی منی دا. هیلاك و تەنیا بوو، بەڵام قەت داوای هیچی نەدەکرد، نە لاواندنەوە و نە دڵدانەوە. .. . .

لە مردووەکە وەنزیك کەوت و دەستی ماچ کرد. بە دەنگێکی سەبر و خەمبارەوە گوتی:

-هاوڕێ. .. . هاوڕێی خۆشەویستم، لە کانگای دڵمەوە مەمنوونی تۆم. خواحافیز، هەر وەك رەوشت و ئاکاری تۆ بوو، هەتا زیندووم، بێ ماندووبوون و بێ پڕینگانەوە، بۆ زەحمەتکێشان کار دەکەم. خواحافیز. .. .. خواحافیز. .. ..

قینێکی توند هەموو لەشی دەلەرزاند. بە هەناسەبڕکە لە سەر قەرەوێڵە سەری هاویشتە سەر لاقی بێگۆر. دایك دەگریا. دەیویست بە لاواندنەوەیەکی تایبەتی و بەهێز دڵخۆشی لیودمیلا بداتەوە. بە قسەی نەرم و خۆش باسی بێگۆری لەگەڵ بکا. لەنێو فرمێسکەکانی خۆیدا سەیری چاوە پڕووشاو و لێوە شین هەڵگەڕاوەکانی دەکرد. هەموو شت مات و بێدەنگ بوو و رووناکییەکی دزێوی هەبوو.

دوکتۆر وەك جاران بە هەنگاوی توند و وردی هاتە ژوورێ. لە نێوەڕاستی ژوورەکە راوەستا. خێرا دەستی لە گیرفان نان و بە تووڕەیی پرسی:

پێشبینی ڕووداوێکی ناخۆش بکا، هەنگاوی توند کردن. ئازایەتییەکی خەمبارانە لە دڵیدا پەیدا دەبوو و هانی دەدا. لەگەڵ ڕۆیشتن بیری لێ دەکردەوە: "دەبێ بەرەو پێش بچین!".

(١١)

تەواوی ڕۆژەکەی دوایی، دایك خەریکی پێڕاگەیشتنی کاروباری ناشتنی بێگۆر بوو. ئێوارێ کە لەگەڵ سۆفیا و نیکۆلای چای دەخواردەوە، لەپڕ ساشێنکا وەژوور کەوت. بە وەزعێکی سەیر و زیندوو ڕوومەتی سوور هەڵگەڕابوون. چاوی هەر دەدرەوشان. دایك وای هاتە بەرچاو کە ئەو کیژە هیوایەکی شادی بزوێنی هەیە. ئەو گیانە پڕشنگدارە، لە جەنگەی خەم و خەفەتدا وەك ڕووناکییەك بوو کە لەپڕ لە تاریکاییدا پەیدا دەبێ.
نیکۆلای بە بیرکردنەوە مستێکی لە مێزەکەدا و گوتی:
-ساشێنکا ئەمڕۆ بە جارێك گۆڕاوی!. .. .. .
ساشێنکا بە زەردەخەنەیەکی کەم و بە خۆشییەوە وەڵامی داوە: ڕەنگە!
دایك بە چاوی سەرکۆنەکردنەوە تەماشای کرد. سۆفیا وەبیری هێنانەوە: باسی بێگۆرمان دەکرد.
ساشێنکا وەدەنگ هات: چەندە پیاوێکی شەریف بوو. وانییە؟ هەمیشە بە شاد و ڕووخۆشم دیوە. .. . چەندە باشی کار دەکرد! لە کاری شۆڕشدا هونەرمەند بوو. وەك مامۆستایەکی گەورە فیکری شۆڕشگێڕانەی هەبوو. بە چ هێز و توانایەکەوە تابلۆی درۆ و ناڕاستی و زوڵم و زۆری دەکێشا.
چاوەکانی ساشێنکا پڕ لە بزەیەکی زانایانە بوون و هێدی قسەی دەکرد. ئەو بزەیە گڕی ئەو شادییەی دانەدەمرکاند کە زۆر ئاشکرا بوو و کەسیش مانای نەدەزانی. هێندێ جار هەڵدەکەوێ کە مرۆڤ لە خەمدا کەیف دەکا و بۆ خۆی دەیکاتە یارییەکی ئازاردەر کە خوێنی دڵ دەخواتەوە.
سۆفیا و دایك و نیکۆلا نەیاندەویست خەم و خەفەتەکەیان لەگەڵ ئەو شادییە لە بەین بچێ کە ساشێنکا لەگەڵ خۆی هێناوە. بێ ئەوەی تێبگەن، پشتگیرییان لە مافی خەمناکی و تازیەداری خۆیان دەکرد و هەوڵیان دەدا کچەکەش بێننە ریزی خۆیان.
سۆفیا بە وردی چاوێکی لە ساشێنکا کرد و گوتی: ئێستا مردووە!
ساشێنکا خێرا چاوێکی بە پرسیاری لە دانیشتوان کرد و سەری بەردایەوە. بە دەنگێکی بەرز دووپاتەی کردەوە: مرد؟ ناتوانم باوەڕ بکەم. بە ژوورەکەدا دەهات و دەچوو. پاشان ڕاوەستا و بە دەنگێکی بەرز گوتی:

پیاڵەی چا لە دەستی دایکدا لەرزی و لەسەر مێزەکەی دانا. ساشێنکا برۆی تێکنان و پێشی هەڵچوونی خۆی گرت و تاوێك مات بوو. پاشان بە دەنگێکی جیددی بەڵام بێ بەزەی جاران، بە دوودڵی درێژی بە قسەکانی دا و گوتی:

-راستە ئەگەر وەزعەکە وابێ وەك ئەو دەڵێ. .. دەبێ هەوڵ بدەین. ئەرکی سەرشانمانە....

سوور هەڵگەڕا، کەوتە سەر کورسی و بێدەنگ دانیشت.

دایك بە زەردەخەنەیەکەوە لە دڵی خۆیدا گوتی: "خۆشەویستم. ... .. گیانەکەم". سۆفیاش زەردەخەنەیەکی هاتێ. نیکۆلاش پێکەنی و بە خۆشەویستی چاوێکی لە کچەکە کرد. ساشێنکا سەری هەڵێنا و بە شەرمەوە چاوێکی لە دایك کرد بە ڕەنگی بزرکاو و چاوی گەشەوە، بە ئاهەنگێکی وشك گوتی:

-پێدەکەنن، دەزانم بەچی. لاتان وایە من لەبەر خۆم حەز لە راکردنیان دەکەم. وانییە؟ سۆفیا لەرووی فیلبازییەوە پرسی: ئەی بۆچی، ساشێنکا؟

هەستا و لە کچەکە وەنزیك کەوت. دایك ئەو پرسیارەی پێ بێ جێ بوو و بۆ ساشێنکای بە سووکایەتی دەزانی. هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە شێوەی سەرکۆنەکردن تەماشای سۆفیای کرد.

ساشێنکا گوتی: بەڵام من نامەوێ بەو کارەوە خەریك بم. ئەگەر باسی ئەم مەسەلە بکەن، ئامادە نیم لە وتووێژدا بەشدارم بم. ... .

نیکۆلای بە هێمنی گوتی: ساشێنکا بێدەنگ بە!

دایك چووە کن کیژەکە و هێدی دەستی بەسەریدا هێنا. ساشێنکا دەستی دایکی گرت و سەری هەڵێنا. خوێن دە ڕوومەتانی گەڕابوو. بە شەرمەوە چاوی لێکرد. سۆفیا کورسییەکی هەڵگرت و لە کن ساشێنکا دانیشت و باسکی لە شانی وەرهێنا و بە زەردەخەنەوە بۆی ڕوانی و گوتی:

-چەندە ئینسانێکی سەیری!

-بەڵێ، پێم وایە قسەکانم ئەحمەقانە بوون. .. . بەڵام من خەیاڵی پووچم خۆش ناوێ.

نیکۆلای بە ئاهەنگێکی پڕکارانە و بە ڕێزەوە قسەکەی پێ بڕی:

-ئەگەر دەرەتانی راکردنیان هەبێ، بێگومان دەبێ ئەو کارە بکەن. بەڵام بەر لە هەموو شت دەبێ بزانین داخوا هاوڕێیانی زیندانی رازین یان نا.

ساشێنکا سەری بەردایەوە! سۆفیا سیغارەکەی تێکرد و چاوێکی لە براکەی کرد و بە فیزێکەوە شقارتەکەی هەڵکرت.

چەکێکی تریان نەبوو. ئاسمانی شینی کەمڕەنگی پاییز، کۆڵانە بەردرێژەکانی ڕووناك دەکرد. ئەو گەڵایانەی با وەراندبووی لە شەقامەکاندا دەرکەوتنە ژێر پێی ڕێبواران.

دایك کەوتبووە نێو کۆمەڵ. لەکاتێکدا خەڵکی نەناسراوی دەژمارد، بە خەمەوە دەیگوت:

-ژمارەتان زۆر نییە. .. .. . نا، زۆر نین.

دەرگا ئاسنەکە کرایەوە. تابووتەکەیان هێنا دەر کە بە تاج و ڕووپۆشی سوور ڕازابۆوە. پیاوەکان تێکڕا بە بێدەنگی کڵاویان لەسەرخۆ هەڵگرت. هەر دەتگوت پۆلێك باڵداری ڕەش لەسەر سەریان هەڵدەفڕن. ئەفسەرێکی کەڵەگەتی پۆلیس بە سمێڵی زل و دەموچاوی سوورەوە کە سەرباز و پاسەوان دەوریان دابوو، خۆی هاویشتە نێو خەڵك و بێ ئەوەی گوێ بداتە کەس، پاڵی بە خەڵکەوە نا و بە دەنگێکی فەرماندەرانە گوتی:

-تکا دەکەم ڕووپۆشەکە هەڵگرن!

ژن و پیاو دەورەیان دابوو، قسەیان دەکرد و پاڵیان پێکەوە دەنا. لەبەر چاوە ئاڵۆزەکانی دایك، سەروچاوی ڕەنگ بزڕکاو و پەشۆکاو کە لێویان دەلەرزین، تێکیانەوە داویشت. فرمێسکی گەورە گەورە کە نیشانەی زەبوونی بوون، بەسەر ڕوومەتی ژنێکدا دەهاتنە خوارێ.

لاوێك کە دەنگەکەی لە نێو زەنا زەنای خەڵکدا خنکا، هاواری کرد:

_بمرێ ملهوڕی و زۆروێژی.

دایك هەستی کرد کە لە ناخی دڵیدا خەمێك دەکولێ. کابرایەکی ڕوتەڵەی لەکن ڕاوەستابوو، ڕووی تێکرد و گوتی:

-ڕێگای خەڵك نادەن تەنانەت هاوڕێشیان بە کەیفی خۆیان بنێژن.

تووڕەیی و قین پەنگی دەخواردەوە. تابووتەکە لەسەر دەستان دەڕۆیشت. با یاری بە ڕووپۆشەکە دەکردو سەروچاوی تابووت هەڵگرەکانی پێ دادەپۆشی. خشەخشی وشك و تووڕەی ئاوریشم دەبیسرا.

دایك لە پێك هەڵپڕژان دەترسا، بە ئاسپایی بەوانەی دەوروبەری خۆی دەگوت:

-گرنگ نییە، ئێستا کەوایە با ڕووپۆشەکە هەڵبگرین. دەبێ تەسلیم بین، فایدەی چییە؟...... .

دەنگێکی گڕ و بەتین بەسەر هەرا و هوریادا زاڵ بوو و لە هەوا دەنگی دایەوە:

-ئێمە دەمانەوێ لێمان گەڕێن تا ئارامگای ئەبەدی لەگەڵ ئەو هاوڕێیە بڕۆین کە زۆرتان ئازار و شکەنجە داوە.

کچێك بە دەنگێکی ناسك هاواری کرد:

-ئێوە لە خەباتدا بوونە قوربانی. .. .. .

-تکایە ئەو رووپۆشە لابەرن! یاکۆڤلێڤ لای بەرە!

خرمەی شیرهەڵکێشان هات. دایك کە چاوەڕوانی هەرایەکی دەکرد، چاوی لەسەر یەك دانان. بەڵام هەراوهوریا بێدەنگ بوو. خەڵك هاوروژا وەك گورگی راونراو ددانی گڕکردن. پاشان سەریان داخست و بێدەنگ و نارەحەت لە هەستی بێ هێزی خۆیان، وەرێ کەوتن. دەنگی لاقانیان کۆڵانی پڕکرد. تابووتەکە رووپۆشی لەسەر هەڵگیرابوو و بە تاجی ژاکاو لە هەوادا دەبزووت. پاسەوانەکانیش کە بە سواری ئەسپ بەملاولادا دەلەقین، بەدووای تابووتدا دەهاتن. دایك بە بن دیواردا دەڕۆیشت و لەبەر زۆری خەڵك نەیدەتوانی تابووتەکە ببینێ. ژمارەی خۆپیێشاندەران تا دەهات زۆر دەبوو و پانایی شەقامی دەداگرت. بە دووای کۆمەڵدا قەڵافەتی وەك یەك و خۆڵەپۆتینەی سوارەکان خۆی دەنواند. پاسەوانەکان لە هەموو لایەك دەستیان لەسەر دەسکی شیرەکانیان بوو. دایك جاسووسەکانی دەدیت کە بە وردی سەرەنجی خەڵکیان دەدا.

دوو دەنگی نەرم بەرز بوونەوە:

-خواحافیز، هاورێ . .. . خواحافیز!

یەکێك هاواری کرد: برایان بێدەنگ. .. .. ئێستا با بێدەنگ بین. ئەوەندە هەڕەشە و توندی و تیژاخوڕین لەو دەنگەدا هەبوو کە خەڵك بە قسەی کرد. سروودی تازیە بێدەنگ بوو، هەراوهوریا دامرکایەوە. تەنیا دەنگی هەنگاوی رێبواران تێکەڵ دەبوو، لە هەوا گرمەی دەهات و بەرەو ئاسمانی ساف دەڕۆیشت و وەك دەنگدانەوەی هەور هەوای دەلەرزاندەوە. با، کە تا دەهات ساردتر دەبوو، بە تووڕەیی تەپوتۆزی بە دەموچاوی خەڵکدا دەدا، لە کراسی ژنان دەهالا و وەسینگی رێبواران دەکەوت.

ئەو مردووناشتنە بێدەنگ و بێ قەشە و سروودی تازییە، ئەو چرۆچاوە مۆڕ و تووڕە و داماوانە، دەنگی ئەو هەنگاوە بە ئیرادانە، هەموویان خەم و خەفەتیان لە دلێ دایکدا پێك دەهێنا، مێشکی بە زەحمەت کاری دەکرد و خەم و خەفەتی خۆی بە قسەی داخدار دادەپۆشی:

-گیانبازانی ئازادی! ژمارەتان زۆر نییە. ... .. ژمارەتان زۆر نییە و دیسانیش لێتان دەترسێن!

پێی وابوو ئەو پێگۆرەی ئەو دەیناسێ نایاسێ نایێژن، بەڵکو شتێکی ئاسایی بە خاك دەسپێرن کە لێی نزیکە و پێویستی پێی هەیە. هەستێکی دڵسووتێن و خەمهێنەر بە سەریدا زاڵ دەبوو. لەگەڵ ئەوانەی پێگۆڕیان بەرێ دەکرد، موافیق نەبوو. بیری کردەوە:

-دەزانم پێگۆر بڕوای بەخوا نەبوو، ئەمانەش باوەڕیان پێی نییە.

بەڵام نەیدەتوانی فیکری خۆی ساخ کاتەوە. هەر وەك بییەوێ گیانی خۆی لەژێر بارێکی گران بێنێتە دەر، هەناسەیەکی هەڵدەکێشا:

-خوایە. .. . خوایە. .. . ئەی حەزرەتی مەسیح. .. .. . بڵێی منیش هەر ئاوا بنێژن؟

گەیشتنە قەبرستان و ماوەیەکی زۆر لەنێو قەبران گەڕان تا جێگایەکی چۆلیان دۆزییەوە کە هێندێ خاچی سپی بچووکی لێبوون. خەڵك لە دەرەوەی قەبر کۆبوونەوە و بێدەنگ و ماتی دایگرتن. ئەو بێدەنگییەی خەڵك لەنێو قەبران، نیشانەی پێشهاتێکی بەترس بوو کە دڵی دایکی دەلەرزاند. لە چاوەڕوانیدا مابووەوە. با خاچەکانی رادەوەشاند و ویزەیان لێدەهات. گوڵە سیسەکان بە خەمناکی لەسەر تابووت کەوتبوون. پاسەوانەکان بە ئامادەیی بەڕێز راوەستابوون و چاویان لە ئەفسەرەکەیان بوو. لاوێکی باڵابەرز، سەر رووت و رەنگ بزرکاو، بە برۆی رەش و قژی درێژەوە، هات لە نزیك قەبرەکە راوەستا. لەپڕ دەنگی گیراوی ئەفسەری پۆلیس بەرز بۆوە.

-ئاغایان!

لاوە برۆ رەشەکە بە دەنگێکی بەرز و بەتین بانگی کرد: هاوڕێیان!

ئەفسەرەکە هاواری کرد: ئیجازە بدەن! پێتان رادەگەیەنم کە رێگا نادەم وتار بخوێننەوە.

لاوەکە بە نەرمی وەڵامی دایەوە: تەنیا چەند وشەیەك: "هاوڕێیان"! با لەسەر گۆڕی مامۆستا و هاوڕێمان سوێند بخۆین کەوا هەرگیز ئامۆژگارییەکانی لەبیر نەکەین. سوێند بخۆین کە هەموومان لە تەواوی ژیاندا، بە بێ ماندووبوون، بۆ وێرانکردن و نەهێشتنی سەرچاوەی بەڵا و کوێرەوەری نیشتیمانمان و فەوتاندنی سەرەڕۆیی تێبکۆشین.

ئەفسەر هاواری کرد: بیگرن. بەڵام تەقینەوەی هەراوهوریا نەیهێشت دەنگی ببیسرێ.

-بمرێ سەرەڕۆیی. .. .. . دیکتاتۆری!. .. .

پاسەوانەکان بە ئانیشك دڕیان بە خەڵك دا و خۆیان گەیاندە لاوەکە کە لە هەموو لایەکەوە دەورەی درابوو و هاواری کرد:

بژی ئازادی!

دایك بۆ کەنارێك رادرا. لە کاتێکدا لە ترسان بە خاچێکەوە نووسابوو، لە چاوەڕوانی لێداند چاوی لەسەر یەك دانان. گێژەڵوکەی دەنگی ناڕێك کەڕی کردبوو. عەرز لە ژێر پێیاندا دەجووڵایەوە. هاژەی با و ترس هەناسەبڕکەیان وێخستبوو. دەنگی فیکەکێشانی پاسەوانان هەوای دەقەڵاشت. نەڕەی ئەفسەری پۆلیس لە هەوا گرمەی دەهات. ژنان وەك شێتان دەیانقیژاند. باتوومی پاسەوانان لە هەوا هەڵدەسووڕا. دەنگی هەنگاوی خەڵك

لەسەر زەوی وشك تەقەی دەهات. ئەم وەزعە ماوەیەکی زۆر درێژەی هەبوو. ڤلاسۆڤا ئیتر نەیدەتوانی چاوی لەسەر یەك دابنێ. لە رادەبەدەر دەترسا. تەماشای دەوروبەری خۆی کرد، قیژاندی و دەستی کرد بە راکردن. لە نزیکی ئەو شوێنە لە تەنگاییەکدا، پاسەوانان لاوە بالآبەرزەکەیان گەمارۆ دابوو. لە بەرامبەر خەلکەکەدا کە لە هەموو لایەکەوە دایان دەهاتنێ، دەستیان دەکردەوە. شیری رووت بە تروسکەی سپی و ساردەوە لە هەوا دەدرەوشان، لەسەر سەران بەرز دەبوونەوە و توند دەهاتنە خوارێ. گۆچان و باتووم دەردەکەوتن و بەرز دەبوونەوە. هاواری کۆمەلێ هاوروژاو وەك گێژەلوکە لێك دەهالا. سەروچاوی پەشۆکاوی ئەو لاوە جاروبار دەردەکەوت. دەنگی بەتینی بەسەر لافاوی توورەییدا گرمەی دەهات:

-هاورێیان! بۆچی بەخۆرایی خۆتان فیدا دەکەن؟... ... .

خەلك قسەکەیان سەلماند. داروچۆماخەکانیان فرێ دا و پۆل پۆل بلاو بوون. هێزێکی تێك نەشکاو پالی بە دایکەوە دەنا و بەرەوپێشی دەبرد. دایك چاوی بە نیکۆلای کەوت کە کلاوەکەی کەوتبووە پشت سەری و خەلکی توورە و هاوروژاوی بۆ دوواوە پال پێوە دەنا و بە لۆمە و سەرکۆنەوە پێی دەگوتن: "شێت بوون! راوەستن، هێدی بنەوە!".

دایك دەستێکی نیکۆلای بە سووری هاتە بەرچاو. بۆ لای ئەو غاری دا و بانگی کرد: نیکۆلای تێپەرە! بۆ کوێ دەچی؟ ئێستا تووشی لێدان دەبێ.

سۆفیا شانی دایکی گرت. دایك ئاوڕی داوە دیتی بە سەری رووت و قژی پەرش و بلاوەوە باسکی کوڕێکی مێرمندالی گرتووە و ئەویش بە دەست سەروچاوی ئاوساوی پاك دەکاتەوە و بە لێوە لەرزۆکەکانی دەلێ: "بەرم دەن. .. . هیچ نییە!".

سۆفیا گوتی: ئاگات لێ بێ، بیبەوە مالی خۆمان. .. . ها دەسرەت دەمێ سەروچاوی ببەستە. لە کاتێکدا دەستی لاوەکەی وەدەستی دایك دەدا، ئاخرین راسپاردەی گوت و رای کرد:

-خۆش برۆن، دەنا دەگیرێن. .. .. .

لە هەموو لاوە خۆپێشاندەران لە قەبرستان وەدەر دەکەوتن. پاسەوان بە نێو قەبراندا راویان دەنان. لە ئاتەگی پالتۆکانیان هەل دەنگوتن و جنێویان دەدان. شیرەکانیان هەلدەسووڕاند. لاوەکە چاوێکی هەر لەوان بوو.

دایك بە ئەسپایی گوتی: با خێرا برۆین. .. . دەموچاوی پاك کردەوە. خوێنەکەی سڕییەوە و گوتی:

-نارەحەت مەبە. .. ئازاری نییە. .. . بە دەسکی شیرەکەی لە دەموچاوی دام. .. . بەلام منیش دارێکی چاکم لێدا، وەقوڕەم خست!

بە حاڵێکی هاوروژاو مستە خوێناوییەکەی هەڵێنا و بە دەنگێکی گیراو گوتی:
-راومان بنێن، هەر وا نابێ. کاتێکی زەحمەتکێشان راپەڕن، ئێمە بێ چنگەپرچە ئێوە تێك دەهارین.
-خێرابە! دایك وەپەلە کەوت و بە هەنگاوی خێراتر رووی کردە خانووچکەیەك کە لە گومبەزی گۆڕستانەکەدا ساز کرابوو. پێی وابوو دوو پاسەوان لە پشتی دیوارەکە لە نێو مەزرا خۆیان مات کردووە و دەیانەوێ رێگایان پێ بگرن و لێیان بدەن. بەڵام کە بە ئەسپایی دەرگای کردەوە، دیتی چۆل و هۆلە و تۆزێك هاتەوە سەرخۆ.
-راوەستە، ئێستا برینەکەی سەروچاوت دەپێچم.
-نایەوێ، پێم شەرم نییە، بریندارم!
دایك خێرا برینەکەی پێچا. کاتێك قامکەکانی هەستیان بە تەڕاییەکی گەرم کرد، لە ترسان مچوورکێکی بە لەشیدا هات. پاشان باسکی بریندارەکەی گرت و هاتنە دەر و بە مەزرایدا بە دووای خۆیدا رایکێشا. لاوەکە بە پێکەنینەوە گوتی: هاورێ بۆچی رامدەکێشی؟ خۆم دەتوانم باش برۆم. بەڵام دایك هەستی دەکرد کە بە لادا دێ و لاقی دەلەرزان. بە دەنگێك قسەی لەگەڵ دەکرد کە بەرەو کزی دەچوو و بێ ئەوەی چاوەڕوانی وەڵام بێ پرسیاری لێ دەکرد.
-ناوم "ئیڤان"ە تەنەکە سازم. .. . ئەی تۆ کێی؟ لە شانەی بێگۆڕدا ئێمە سێ کەس بووین. .. . سێ تەنەکەساز. لەسەریەك یازدە کەس بووین، زۆرمان خۆش دەویست. دایك لە شەقام عەرەبانەیەکی گرت، ئیڤانی سوار کرد و بە سرتە گوتی:
-ئیتر بێدەنگ بە، قسان مەکە.
بۆ ئەوەی تەواو دڵنیا بێ، دیسان دەسرەکەی هاویشتە سەر زاری لاوەکە. بریندار دەستی بۆ دەموچاوی برد، بەڵام نەیتوانی لێوەکانی وەدەرخا. دەستی کەوتنە سەر ئەژنۆی. بەو حاڵەشەوە لەژێر دەسرەکەوە دەستی کرد بە ورتە ورت:
-من ئەو لێدانەم لەبیر ناچێتەوە!. .... .. لە پێش بێگۆڕدا قوتابییەك بەناوی "تیتۆڤیچ" ئێمەی بەرێوە دەبرد، ئابووری سیاسی فێر دەکردین. پاشان گرتیان.
دایك ئیڤانی لە ئامێز گرت و سەری بە سینگی خۆیەوە نا. لە ترسان وشك ببوو. بە ترسەوە چاوی دەگێڕان و لای وابوو ئێستا لە هەموو لایەکەوە پاسەوانی لێ پەیدا دەبن و ئیڤانی دەکوژن.
ئاوڕی دایەوە و بە زەردەخەنەیەکەوە پرسی:
-خواردوویەتەوە؟

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: بەڵێ زۆری خواردووەتەوە!

-کوڕتە.

_بەڵێ، پێڵاو دووره. .. .. . . منیش چێشتکەرم.

-کارێکی دژواره. .. . . وانییه؟

قامچییەکی لە ئەسپەکەی دا و دیسان رووی وەرگێڕا و بە دەنگێکی هێدی درێژەی پێدا:

-دەزانی ئێستا لە قەبرستان پێك هەڵبرژان بوو. یەکێك لەو سیاسییانەیان دەناشت، لەوانەی دژی حکومەتن. ..

.. . . هاورێکانی تەرمەکەیان بەرێ دەکرد. .. .. . دەستیان کردبوو بە هاوار:

"بمرێ چینی دەسەلاتدار، خەڵك دەرواتێنێتەوە". پۆلیس پەلاماری دان. دەڵێن لێشیان کوژراوه، بەڵام پاسەوانانیش لێیان دراوه. .. . . .

عارەبانەچی بە ساردی سەری راوەشاند و بە دەنگێکی سەیر قسەکانی درێژه پێدان:

-دەست لە مردووانیش هەڵناگرن. .. . تەرمەکانیش وەخەبەر دێنن.. .. .

عارەبانەکە بەسەر بەردەکانی سەر شەقامدا خرمەی دەهات و دەرۆیشت. سەری ئیڤان بە نەرمی لەسەر سینگی دایك دەخزی. عارەبانەچی ئاورێکی لێدانەوە:

-خەڵك هاورۆژاوه. .. .. . لەسەر زەوی بێ نەزمی پەیدا بووه. .. .. . بەڵێ! دووێ شەو ژاندارمە هاتبوونە ماڵی درواسێمان و نازانم تا رۆژ لەوێ چییان دەکرد. کە رۆیشتن ئاسنگەرێکیان لەگەڵ خۆیان برد. دەڵێن شەوێك بە نهێنیێ دەیبەن لە چەمدا دەیخنکێنن. .. .. . ئەو ئاسنگەره پیاوێکی ژیر و بەهۆش بوو.

دایك پرسی: ناوی چ بوو؟

-ئاسنگەرەکە؟ ناوی "ساڤێل" بوو پێیان دەگوت " یێڤچینکۆ". هێشتا گەنجە. زۆر تێگەیشتوو بوو، شتی دەزانی. .. . وادیاره زانین و تێگەیشتن قەدەخەن. هێندێ جار دەهاتە ئێزگەی عارەبانەچییەکان و دەیگوت:

-"ئێوه عارەبانەچییەکان ژیانێکی سەیرتان هەیه". راسته، ژیانمان لە ژیانی سەگ خراپتره, بەڵێ!

دایك گوتی: رایگره!

عارەبانە راوەستا. ئیڤان هاتەوه سەرخۆ و لەسەرخۆ دەستی کرد بە نالین. عارەبانەچی گوتی:

-ئەم کوڕه زۆر نەخۆشه. .. .. . .

ئیڤان بە لاکەلاك چووە ژووری حەوشە و لە کاتێکدا بە زەحمەت هەنگاوی هەڵدێنا، دەیگوت: شتێکی وانییە. .. دەتوانم بڕۆم. ... .

(١٣)

سۆفیا پێش ئەوان گەیشتبۆوە ماڵێ. بە حاڵێکی پەرێشان و سیغار لەسەر لێوان بە پێشوازی دایکەوە هات. بریندارەکەی لەسەر قەرەوێڵەیەك درێژ کرد و گورج سەری پێچا. لەبەر دووکەڵی سیغار مژۆڵی لێك دەدان:

-ئیڤان دانیلۆڤیچ هات. .. . . نیلۆڤنا تۆ ماندووی، ترساوی. .. .. . وانییە؟ بحەسێوە. نیکۆلای زووبە چایەك و پیاڵەیەك شەڕابی پۆرتۆ بۆ دایك بێنە.

دایك کە لە بەر ئەو ڕووداوانە شێوابوو، بە زەحمەت پشووی دەهاتە دەر و لە سینگیدا هەستی بە ژانێك دەکرد. بە ئەسپایی گوتی:

-ئێوە لە خەمی مندا مەبن. ... ..

هەموو لەشی پێداویستی بە لاواندنەوەیەکی هێدی و ئاگالێبوون هەبوو. نیکۆلای لە ژوورەکەی تر هاتەدەر. پەڕۆیەکی لە دەستی هاڵاندبوو. دوکتۆر ئیڤان دانیلۆڤیچ بە قژی ئاڵۆزەوە بە دووایدا هات و بۆ لای ئیڤان چوو، تەماشای کرد و گوتی:

-ئاو. .. .. . خێرا ئاوێکی زۆر. .. . لۆکە و پارچەی خاوێن بێنن. .. .. .

دایك چووە چێشتخانە، بەڵام نیکۆلای باسکی گرت و بردیە ژووری نانخواردن و بە مێهرەبانی گوتی:

-دوکتۆر لەگەڵ تۆی نییە، لەگەڵ سۆفیایەتی. تۆ زۆر پەشۆکاوی. وانییە خۆشەویستم؟

دایك بە قینێکەوە کە گەروی گرتبوو و نەیدەتوانی پێشی بگرێ، وەڵامی نێگای مێهرەبانی نیکۆلای دایەوە و گوتی:

-ئاخ، چەند ناحەز بوو. .. .. . بە شیر لە خەڵکیان دەدا. نیکۆلای سەری ڕاوەشاند و گوتی: منیش لەوێ بووم. پیاڵەیەك شەڕابی گەرمی بۆ تێکرد: زۆر باسی ئەوەمان کردووە. لەوبارەوە خۆت ناڕەحەت مەکە. پۆلیس بە پانایی شیر لێی دەدات لام وایە تەنیا یەکێك زۆر بریندا بوو. لە نزیك من کەوت. لەنێو کێشەم بردە دەرێ. ... . ..

دەنگ و ڕووی نیکۆلای و ڕووناکی و گەرمایی ژوورەکە دایکیان هێنابۆوە سەرخۆ. بە سوپاسەوە چاوێکی لە خانەخوێکەی کرد و پرسی:

-له تۆشیان دا؟

-لام وایه خەتای خۆم بوو. بێ ئەوەی بەوێ دەستم وەشتێك کەوت و چەرمی لێبۆوە. ... .. . شەرابەکەت بخۆوە. هەواکەی ساردە و جلەکانیشت باش نین.

دەستی بۆ پیاڵەی شەراب درێژ کرد و دیتی خوێن لە نێو قامکاندا مەییوە. بە ئەسپایی باسکی هاویشە سەر ئەژنۆکانی. داوێنی تەڕ بوو. بە چاوی زەق و برۆی هەڵکشاوی لە بنەوە تەماشای قامکەکانی دەکرد. سەری دەسوورا. فیکرێك وەك چەکوش مێشکی دەکوتا:

-ناوایە. .. .. . هەر ئەم بەزمەش ڕۆژێك چاوەڕوانی پاڤێلّ دەکا.

دوکتۆر هاتە ژوورەوە، قۆڵی هەڵماڵیبوو. لە وەڵامی پرسیاری نیکۆڵایدا گوتی:

_برینی دەموچاوی هیچ نییە، بەڵام سەری شکاوە. ئەویش شتێکی وا نییە. بە خۆوەیە. .. . بەڵام خوێنی زۆر لەبەر ڕۆیشتووە. دەیبەینە نەخۆشخانە. .. .. .

نیکۆڵای گوتی: بۆچی نەخۆشخانە؟ . .. . با هەر لێرە بێ.

-باشە . .. .. . ئەمڕۆ سبەی قەی ناکا، بەڵام پاشان باشترە لە نەخۆشخانە بێ. ناتوانم بێم سەری بدەم. ئامادەکردنی ڕاپۆرتی کارەساتی قەبرستان وەئەستۆ دەگری؟

-بەڵێ.

دایك بێدەنگ هەستا و بۆلای چێشتخانە چوو. نیکۆڵای بە ترسەوە گوتی:

-بۆ کوێ دەچی؟ سۆفیا بە تەنیا کارەکان دەکا.

دایك چاوێکی لێکرد و بە زەردەخەنەوە وەڵامی دایەوە:

-هەمموو لەشم خوێنە. .. .. .

کاتێك لە هۆدەکەی خۆی جلەکانی دەگۆڕین، دیسان بیری لە هێدی و هێمنی ئەوانە و لەو هێز و توانایە دەکردەوە کە لە بەرامبەر کارەساتاندا هەیانە. ئەو بیرکردنەوە هێنایەوە سەرخۆ و ترسی لە دڵی دەرهاویشت. کە هاتەوە ئەو ژوورەی بریندارەکەی لێبوو، سۆفیا سەری بەسەر ئیڤاندا بەردابۆوە، پێی دەگوت:

-هاوڕێ، ئەحمەقیت کردووە.

بە دەنگێکی باریك وەڵامی دایەوە: ئێوەشم زەحمەتدا.

-باشترە قسە نەکەی. بێدەنگ بە.

دایك له پشت سۆفیا راوەستا و دەستی هاویشته سەرشانی و به زەردەخەنەیەکەوە تەماشای رەنگی زەردهەڵگەڕاوی برینداره‌کەی کرد و بۆی گێڕایەوە که چۆن ئیڤان له نێو عارەبانەدا قسەی دەبزرکاند. ئیڤان که لەرزوتای هاتبۆیه و چاوی سوور هەڵگەڕابوون، گوێی دەدایه. ددانی لێك دەدان و جاروبار به شەرمەوە دەیگوت: ئاخ، چەند ئەحمەقم.

سۆفیا لێفەی پێدادا و گوتی: باشه، ئێمه بەجێت دێڵین، بحەسێوه!

هەردووکیان چوونه ژووری نان خواردن و لەوێ لەگەڵ دوکتۆر و نیکۆلای ماوەیەکی زۆر لەبارەی رووداوی رۆژ وتووێژیان کرد. وەك باسی کارەساتێکی دوور بکەن که هێشتا رووینەداوه، به دڵنیایی دەیانڕوانییه دوارۆژ و خۆیان بۆ کاری بەیانی ئامادە دەکرد. هەرچەنده به رەنگ و روو هیلاك و ماندوو بوون، بەڵام بیر و هۆشیان گورج و لەسەرخۆ بوو. دوکتۆر به تووڕەیی لەسەر کورسی دەجووڵایەوه و هەوڵی دەدا دەنگی بچووك بو باریکی زل بکا و دەیگوت:

-بەیاننامە. .. .. . بەیاننامە! ئیتر ئەمە بەس نییه؟ کرێکاره لاوەکان حەقیانه، دەبێ له چوارچێوەیەکی بەرینتردا جموجۆڵ پێك بێنین. .. . دەڵێم کرێکاران حەقیانه!

نیکۆلای به خەمناکی وەڵامی دایەوه:

-له هەموو شوێنێك لەبەر نەبوونی کتێب هاواریانه. ئێمه هێشتا نەمانتوانیوه چاپخانەیەکی باش دامەزرێنین. لیودمیلا هێزی لەبەردا نەماوه. ئەگەر چەند هاوکارێکی بۆ پەیدا نەکەین، بەم زووانه نەخۆش دەکەوێ.

سۆفیا گوتی: ڤێسۆڤشیکۆڤ چۆنه؟

-ناتوانێ له شاردا بژی. له چاپخانەی تازەدا کار دەکا، بەڵام هێشتا یەکێکمان کەم دەبێ.

دایك لەسەرخۆ پێشنیاری کرد: من بۆ ئەم کاره باشم؟

هەر سێك هەڤاڵ تۆزێك رامان. لەپڕ سۆفیا هاواری کرد: فیکرێکی باشه!

نیکۆلای به دەنگێکی وشك گوتی: نا. .. .. . دایه. .. .. . ئەم کاره بۆ تۆ زۆر گرانه. دەبێ بچی له دەرەوەی شار بژی. لەو حاڵەتەدا ناتوانی چاوت به پاڤێڵ بکەوێ و به گشتی. .. .. .

هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: ئەم مەسەله بۆ پاڤێڵ بێ بەشییەکی گەوره نابێ و بۆ منیش هەروا. ئەو چاو پێکەوتنانه دڵم بریندار دەکەن. ناهێڵن باسی هیچ بکەین. کوڕەکەم لای وایه من نەفامێکم. .. .. . هەمیشه ئاگایان لێمانه. .. .. .

لە ڕووداوەکانی ئەم دواییە ماندوو ببوو، ئێستاکە مەسەلەی لەشار دوورکەوتنەوەی بۆ هاتبووە پێش، بەهەموو هێزێکەوە لەسەری سوور بوو.

نیکۆلای باسەکەی گۆڕی و لە دوکتۆری پرسی:

-بیر لە چی دەکەیەوە؟

-بیر لەوە دەکەمەوە ژمارەمان کەمە. پێویستە شێلگیرتر کار بکەین. دەبێ ئەندرێی و پاڤێل رازی بکەین رابکەن. هەردووکیان لەوە بەنرختن کە بێکار بن.

نیکۆلای نێوچاوانی تێك نا و بە دڕدۆنگی سەری لەقاند. چاوێکی لە دایك کرد. دایك زانی کە لە لای ئەو بە شەرمەوە باسی کوڕەکەی دەکەن.

وەدەرکەوت و کەمێك لەو کەسانە تووڕە بوو کە ئەوەندە بە تەنگ ئاواتەکانییەوە نین. ڕاکشا و بە چاوی ئاوالەوە، لە کاتێکدا سرتەسرت بۆ ئەو وەك لای لایە بوو، کەوتە ژێر باری نیگەرانی و پەشێویەوە. ئەو ڕۆژەی تێپەڕیبوو، لەلای ئەو پڕ لە نیشانەی هەڕەشە بوو. بەڵام ئەو چەشنە بیرکردنەوە بۆ ئەو دژوار بوو. ئەو شتانەی لە مێشکی خۆی دەرهاویشت و کەوتە بیر پاڤێل. دەیویست بە ئازادی بیبینێ، بەڵام هەر لەو کاتەشدا دەترسا. هەستی دەکرد کە هەموو شت لە دەوروبەری ئاڵۆزە و وەزع تا دێ شپرزەتر دەبێ و پێك هەڵپرژانی توند ساز دەبن. سەبر و حەوسەڵەی خەڵك جێگای خۆی دەدا بە تووڕەیی و یاخیبوون. بە ئاشکرا تووڕەیی زیاتر دەبوو. قسەی توندوتیژ لە هەوا دەنگیان دەدایەوە. لە هەموو لاوە شنەبایەکی تازە، شنەبای هاندان، هەڵی کردبوو. لە بازاڕ، لە دووکانان، لە نێو پیشەساز و نۆکەراندا و لە هەموو شوێنێك، لە بارەی هەموو بەیاننامەیەکەوە قسە دەکرا. هەموو گرتنێك لەنێو خەڵکدا مەترسی ساز دەکرد و جاری وا هەبوو لەخۆوە دڵسۆزی خەڵکی دەجووڵاندەوە. لە هۆیەکانیان دەکۆڵینەوە. دایك زیاتر لە جاران دەیبیست کە خەڵك هێندێ قسەی ئەوتۆ دەکەن کە لە پێشدا ئەو لێیان دەترسا. وشەی "سۆسیالیست، سیاسەت، شۆڕش" یان بە گاڵتە دووپاتە دەکردەوە، بەڵام ئەو گاڵتەیە ئەوەی نەدەشاردەوە کە پێویستە فێریان بن. بە تووڕەیی قسەیان دەکرد، بەڵام ئەو تووڕەییە ترسیشی لەگەڵ بوو. ئەم وشانەیان بە بیرکردنەوە و بە ڕەنگی هیوا و هومێدەوە بە زماندا دەهات. هاوروژان و ئاڵۆزی بە کاوەخۆ و بە چەشنێکی هەراو، بە نێو ژیانی وەستاو و تاریکدا بڵاو دەبۆوە. بیری خەوتوو وەخەبەر دەهاتن، ئیتر لەبارەی ڕووداوی ڕۆژانەوە بە هێدی و هێمنی قسە نەدەکرا دایك بەم نوکتەیە لە هەڤاڵەکانی ڕوونتر تێدەگەیشت، چونکە لە دیمەنی خەفەتباری ژیان پتر شارەزا بوو و لێی نزیکتر دەبوو. دەیزانی کە خەڵك تینووی شتێکن. شاد دەبوو. هەر لەو کاتەشدا دەترسا. شاد دەبوو چونکە تەواوی ئەو

کارانەی بە هی کوڕەکەی خۆی دەزانی. دەشترسا چونکە دەیزانی کە لە زیندان بێتەدەر، لە شوێنی هەرە بەترسدا سەرۆکایەتی هاوڕێیانی وەئەستۆ دەگرێ و لەوانەیە تێدا بچێ.

دایك زۆرجار هەستی بەوە دەکرد کە بیروباوەڕێکی مەزن، ئەوەی بۆ مرۆڤایەتی پێویستە، لە مێشکیدا شەپۆل دەدا و دەیزانی کە پێویستی بەوە هەیە کە لە بارەی حەقیقەتەوە قسە بکا. بەڵام قەت بەو ئاواتە نەدەگەیشت. بیرکردنەوەی ئاڵۆز هەراسان و کەڕ و لاڵی دەکرد. هێندێ جار دیمەنی کوڕەکەی وەك قەوارەی دێو مانەندی قارەمانی ئەفسانەیی دەهاتە بەرچاو تەواوی ئەو قسە راستانەی بیستبوونی، تەواوی هەست و بەزیی و ئەو شتە مەزن و پیرۆزانەی دەیناسین، لە کوڕەکەیدا کۆ دەکردنەوە. پاشان بە تاسە و حەزەوە تەماشای سیمای کوڕەکەی دەکرد و بە سەربەرزی و هیوا و هومێدەوە بە خۆی دەگوت: "وەزع زۆر باش دەبێ. .. . باش!".

خۆشەویستی دایکانەی گوڵی دەکرد و دڵی وەها دەگوشرا کە نزیك بوو خوێنی لێ بێ. بەڵام ئەو خۆشەویستییە دەبوو بە کۆسپی پەرەگرتنی ئەوینی مرۆڤایەتی و ئەو وێنەی دەسووتاند و ئیتر لە جیاتی ئەو هەستە گەورە، بێجگە لە فکرێکی خەفەتاوی و ترسەنۆك هیچی دیکە نەدەما و دەیگوت:

-"دەکەوێ. .. .. هیلاك دەبێ. .. .".

(١٤)

نیوەڕۆ لە ئیدارەی زیندان لە بەرامبەر پاڤێلّ دانیشتبوو. بە چاوێکی تەماوی و نیگەرانەوە تەماشای سەروچاوی مووداوی و ریشی هاتووی پاڤێلی دەکرد. کاغەزەکەی توند لە نێو قامکان گرتبوو، لە دەرفەتێك دەگەڕا کە بتوانێ بیداتێ.

پاڤێلّ لەسەرخۆ گوتی: ئێمە هەموومان سلامەتین! تۆ چۆنی؟

-باشم. .. .. . یێگۆر ئیڤانۆڤیچ مرد!

پاڤێلّ بە ئەسپایی سەری بەردایەوە و لەسەرخۆ گوتی: بەڕاستی؟

دایك قسەکەی درێژە پێدا:

-کاتی ناشتنی پۆلیس هاتن. بوو بە شەڕ و لێدان. خەڵکیان گرت.

بەڕێوەبەری زیندان بە توندی وەدەنگ هات و نەڕاندی:

-باسی ئەم قسانە مەکەن. قەدەخەیە. خۆتان باش دەزانن قسەی سیاسی قەدەخەیە. دایك هەستا و وەك یەکێك کە لە سەر حەق بێ، وەك داوای لێبوردن بکا، گوتی:

-قسەی سیاسیمان نەدەکرد. باسی شەڕ و پێك هەڵپڕژان بوو.

بەڕاستی لێکیان دا، تەنانەت یەکێکیش سەری شکا.

-فەرقی نییە، تکایە باسی ئەم قسانە مەکەن. یانی ئەوەی پەیوەندی بە خۆتان و خاوخێزانتانەوە نەبێ، باسی مەکەن. بێدەنگ بن. کاتێك هەستی کرد روونکردنەوەکەی بەس نییە، دانیشتەوە و کاغەز و نووسراوەکانی کۆکردەوە و بە تووڕەیی گوتی: من بەرپرسم.

دایك تەماشایەکی کرد و نووسراوەکەی دا بە پاڤێل و هەناسەیەکی پڕ لە حەسانەوەی هەڵکێشا:

-بەڕاستی نازانم باسی چی بکەم.

پاڤێل زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی: منیش هەروا!

بەڕێوەبەری زیندان بە تووڕەیی گوتی: کەوابوو چاوپێکەوتنتان کەڵکی نییە. نازانن باسی چی بکەن و دێن ئێمە زەحمەت دەدەن.

دایك تاوێك بێدەنگ بوو. پاشان پرسی: کەی موحاکەمە دەکرێی؟

-ئەو رۆژانە دادخوا هات و گوتی: بەم زووانە.

قسەی ئاسایی دەکران. دایك دەیدیت کە پاڤێل بە خۆشەویستی تەماشای دەکا. نەگۆڕاوە. هەر ئاوا هێدی و لەسەرخۆیە. تەنیا ریشی زۆر هاتووە و پیر دیار دەدا. جومگەی دەستی سپیتر بووە. دایك ویستی باسی ڤێسۆڤشیکۆڤی بۆ بکا و نەختێك دڵخۆشی بکا, بێ ئەوەی دەنگی بگۆڕێ، هەر بەو شێوەیە کە قسەی ئاسایی دەکرد گوتی:

_ناولێنەری تۆم دیت.

پاڤێل بە شێوەی پرسیار چاوی لە دایك بڕی. دایك بۆ ئەوەی دەموچاوی گڕوێی ڤێسۆڤشیکۆڤ نیشان بداـ بە سەری قامك روومەتی خۆی دەکوتا.

-حاڵی باشە. کوڕێکی بەهێز و بە وەریە. بەم زووانە دەست بەکار دەبێ. لە بیرتە هەمیشە کاری دژواری دەکرد. پاڤێل تێگەیشتبوو، سەری بۆ لەقاند و لە کاتێکدا بزەی شادی، چاوی گەش دەکردنەوە، وەڵامی داوە:

-بەڵێ لەبیرمە!

-باشە!. .. .. هەر ئەوەندە. .. .. .

دایك له خۆی رازی بوو، شادی کوڕەکەی کاری تێکردبوو. کاتێك ویستی بڕوا، پاڤێڵ توند و گەرم دەستی دایکی گوشی:

-دایه سوپاس!

نەشەیەکی وەك سەرخۆشی سەری دایکی گرتبوو. دڵی کوڕەکەی له نزیك دڵی خۆی دەدیت. نەیتوانی به قسه وەڵامی بداتەوە. تەنیا به بێدەنگی دەستی گوشی.

که گەڕایەوە ماڵێ، ساشێنکا لەوێ بوو. ئەو کیژە فێرببوو ئەو رۆژانه دەهات که دایك دەچووە بەندیخانه. قەت له بارەی پاڤێڵەوە هیچی لەدایك نەدەپرسی. ئەگەر خۆی باسی کوڕەکەی نەکردبایه، ساشێنکا تەنیا تەماشای دەکرد وهیچی نەدەگوت. بەڵام ئەو رۆژە به نیگەرانییەوە پرسیاری لێکرد:

-باشه، چ دەکا؟

-حاڵی باشه.

-نامەکەت دایه؟

-بەڵێ.

-خوێندیەوە؟

-نا، چۆن دەیتوانی بیخوێنێتەوە!

ساشێنکا لەسەرخۆ گوتی:

-راسته لەبیرم نەبوو. با حەوتوویەکی دیکەش راوەستین. بیروڕای تۆ چییه؟ بڵێی موافیق بێ؟ چاوی له دایك کرد.

دایك له وەڵامدا گوتی: نازانم. .. .. . لام وایه موافیق بێ. بۆ له زیندان رانەکا؟ خۆ مەترسی تێدانییه.

ساشێنکا سەری لەقاند و به دەنگێکی نەرم پرسی:

-نازانی چی بدەین به نەخۆشەکە؟ برسییەتی.

-دەکرێ هەموو شتێکی بدەینێ. .. .. هەموو شت. .. . هەر ئێستا.

چووە چێشتخانه و ساشێنکاش به کاوەخۆ وەدووای کەوت: دایك داهاتەوە تا قابڵەمه هەڵگرێ. ساشێنکا به ئەسپایی گوتی:

-راوەسته.

کچەکه رەنگی پەڕیبوو. چاوی له خەفەتان زەق ببوون. به لێوی لەرزۆکەوە گوتی:

-دەمویست پرسیارت لێ بکەم. .. .. . دەزانم نایەوێ رابکا. تۆ غیرەتی وەبەر بنێ، بلێ لێرە بۆ ئێمە پێویستە. .. . ناتوانین دەستی لێ هەلگرین. .. .. . دەترسم نەخۆش بکەوێ. زۆرم ترس هەیە. .. . دەزانی هێشتا رۆژی موحاکەمەی دیاری نەکراوە.

بە زەحمەت قسەی بۆ دەکرا. زۆری بۆ خۆی دەهێنا کە قسە بکا. تەماشای دایکی نەدەکرد. دەنگی وەك سیمێك کە بیکێشن و لەپڕ بپچڕێ، یەکسان نەبوو. پێلوی چاوانی داکەوتبوون، لیوی خۆی دەگەزین و قامکی دەشکاندنەوە.

دایك لەو پەشێوی و داگیرساوییە سەری سووڕمابوو، بەڵام تێگەیشت. زۆر بە پەرۆشی و خەمناکی ساشێنکای لە ئامێزی گرت و لەسەرخۆ وەڵامی داوە:

-کوڕی من تەنیا هەر بە قسەی خۆی دەکا. گوێ ناداتە قەسەی کەس.

تاوێك لە ئامێزی یەکتردا مات بوون. پاشان ساشێنکا بەنەرمی لە ئامێزی دایك هاتە دەر و بە لەرزەوە گوتی:

-ئەمە بە جێی خۆی، بێنە خواردن بدەین بە برینداره‌کە.

پاشان لە بن سەری ئیڤان دانیشت و بە دەنگێکی دۆستانە پرسی:

-سەرت زۆر دێشێ؟

-نا، ژانی زۆر نییە. تەنیا هەموو شت لە بەرچاوم لێڵە. بێ تاقەتم.

لە شەرمان لێفەکەی تا چەنەگەی هەڵکێشا. هەر وەك تیشیك رۆژی لە چاوانی چەقیبێ، مژۆڵی لێك دەدان. ساشێنکا کە هەستی کرد ئیڤان شەرم دەکا لای ئەو نان بخوا، لە ژوورەکە وەدەرکەوت. ئیڤان سەری هەڵبڕی و سیلەی چاوی دایە و بە مژۆڵ لێکدان گوتی:

-چەند جوانە!

ئیڤان چاوەکانی گەورە و گەش و ددانی پڕ و ورد و دەنگی هێشتا گڕ بوو. دایك لێی پرسی:

-تەمەنت چەند ساڵە؟

-حەڤدە ساڵ.

-دایك و بابت لە کوێن؟

-لە گوندی دەژین. .. .. . حەوت ساڵە لێرەم. کە لە مەدرەسە هاتمە دەر، ئیتر گوندم بەجێ هێشت. باشە ئەدی هاوڕێ تۆ ناوت چییە؟

کاتێك هاوڕێیان پێدەگوت، دایك پێی خۆش دەبوو و کاری تێدەکرد. بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی:

-ناوی منت بۆ چییه؟

لاوەکە پاش تاوێك بێدەنگی بە شەرمەوە رِوونی کردەوە:

-بزانە، قوتابییەك لە شانەی ئێمە، یانی ئەو کەسەی کتێبی بۆ دەخوێندینەوە، زۆر باسی دایك پاڤێلّ ڤلاّسۆڤ، رێکخەری خۆپێشاندانی هەوەڵی مانگی ئەیار، ئەو ڤلاسۆڤە شۆرِشگێرِەی بۆ دەکردین.

دایك سەری دەلەقاند و گوێی بۆ راگرتبوو. لاوەکە بە شانازیکردن درێژەی پێدا:

-ئەو هەوەڵین کەسێکە کە ئالاّی ئێمەی بەرز کردەوە!

شانازی کردنی ئەو، کاری کردبووە سەر دایکیش.

-من لەوێ نەبوو. ئێمەش خەریك بووین لێرە خۆپێشاندان ساز کەین. سەرنەکەوتین. ژمارەمان کەم بوو. بەلاّم ئەمساڵ وانابێ، دەیبینی!. . . .

لە بیری رِووداوەکانی داهاتوودا دڵخۆش دەبوو. لە خۆشیان هەناسەی سوار ببوو. کەوچکەکەی راوەشاند و گوتی:

-بەرِاستی باسی دایکی ڤلاّسۆڤم دەکرد. پاش ئەوەی کورِەکەیان گرت، ئەویش بوو بە ئەندامی حیزب. دەڵێن پیرەژنێکی سەرەنجراکێشە.

دایك پێکەنی. لە کاتێکدا پێی خۆش بوو، تۆزێکیش نارِەحەت بوو. خەریك بوو بڵێ من دایکی ڤلاّسۆڤم، بەلاّم گێرِایەوە و بە خەفەت و گاڵتە بەخۆکردنەوە لە دڵی خۆیدا گوتی:

-ئای چەند پیرێکی خەرفاوم. .. .. .

بۆ لای کورِەکە خوار بۆوە. لە پرِ بە داگیرساوی گوتی:

-نانەکەت بخۆ. .. . زوو چا ببەوە تا وەدووای کارەکانت بکەوی. دەرگا کرایەوە و سەرمایەکی شێداری پاییزی هاتە ژوور. سۆفیا بە خۆشحاڵی و بە کولمەی سوورەوە وەژوور کەوت:

-بەشەرەف جاسووسەکان وەك عاشقێکی وەدووای کچی دەوڵەمەندێك بکەوێ، ئاوا وەدووام دەکەون. دەبێ لێرە برِۆم. باشە ئیڤان چۆنی؟ باشی؟ پێلاّگێیا! پاڤێلّ چی دەگوت؟ ساشێنکا لێرەیە؟

لەکاتێکدا سیغاری دادەگیرساند، بێ ئەوەی چاوەرِوانی وەلاّم بێ پرسیاری دەکرد. بە سیلەی چاوانی دایك و ئیڤانی هەڵدەنا. دایکیش تەماشای سۆفیای دەکرد و لە بنەوە زەردەخەنەی دەهاتێ و لە دڵی خۆیدا دەیگوت:

-ئێستا منیش دەبمە ئینسان. .. . ئینسانێکی باش!

دیسان سەری بە سەر ئیڤاندا بەردایەوە و گوتی:

_کوڕی من زووتر چاك ببەوە!

ڕۆیشتە ژووری نانخواردن. لەوێ سۆفیا بە ساشێنکای دەگوت:

-هێشتا هیچ نەبووە، ئەو ژنە سێ سەد نووسخەی ئامادە کردووە. ئەوەندە کار دەکا خۆی دەکوژێ. .. .. . زۆر نازایە. .. .. . دەزانی ڕابواردن لە نێو ئەو جۆرە کەسانەدا و کارکردن لەگەڵیان و دۆستایەتیان بۆ من شانازییەکی گەورەیە. .. .. .

ساشێنکا لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە: بەڵێ.

کاتی ڕۆژئاوایە سۆفیا گوتی: دایە پێویستە تۆ سەفەرێکی دیکەش بکەی .

-بە خۆشییەوە. ئامادەم. دەبێ کەی بڕۆم؟

-سێ ڕۆژی تر. .... باشە دەتوانی؟

-بەڵێ. .. .. .

نیکۆلای بە ئەسپایی ئامۆژگاری کرد:

-نابێ بە پێیان بچی. ئەسپەکانی پۆستە بە کرێ بگرە و بە ڕێگایەکی دیکەدا بڕۆ. بەو ڕێگایەی بە ناوچەی "نیکۆلسکی"دا تێدەپەڕێ.

بێدەنگ بوو. بە چەشنێك دەموچاوی تێك نابوو کە هیچ لێی نەدەدوەشایەوە. گنجێکی سەیر و ناحەزی لە ڕوومەتی دەبینرا.

دایك گوتی: ئەو ڕێگایە زۆر دوور دەکەوێتەوە. بێجگە لەمەش ئەسپ بە کرێگرتن زۆر گرانە.

نێکۆلای قسەکەی درێژە پێدا:

-بزانە. بەگشتی من دژی ئەو جۆرە سەفەرانەم. ئەو ناوچەیە شێواوە. خەڵکیان گرتووە. مامۆستایەکیشیان گرتووە. دەبێ ئاگات لە خۆت بێ. باشترە کەمێك ڕاوەستین.

دایك بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی: حەی حەی! بەم حاڵەش دەڵێی کە لە زیندان شکەنجە نادەن؟

سۆفیا کە لەو کاتەدا پیانۆی لێدەدا، گوتی:

-بۆ ئێمە زۆر گرنگە کە بە بێ وچان بەیاننامە و چاپکراوەکان بلاو بکرێنەوە.

لەپڕ گوتی:

-دایە تۆ ناترسی کە بۆ ئەو ناوچەیە بچی؟

دایك تێکچوو و وەڵامی دایەوە:

-من قەت ترساوم؟ تەنانەت جاری هەوەڵیش نەترسام. .. . و ئێوە. ... .. .
بێ ئەوەی قسەکانی تەواو بکا سەری بەردایەوە. کاتێك لێیان دەپرسی کە داخوا دەترسێ، یان دەتوانێ فلان کار بکا، پێی هاسانە یان نا، هەستی دەکرد کە کارێکیان لێدەوێ، بەلام دەیانەوێ لە خۆیانی دوور بخەنەوە و ئەو جۆرەی پێکەوە دەبوونەوە، لەگەڵ ئەو نابزوونەوە.
کاتێك رووداوی گرنگتر بەسەردا هاتن، لە سەرەتاوە لە خێرایی پەیدابوونی کارەسات بو خەم و خەفەتی زۆر، دەترسا. بەلام زۆر زوو لەژێر تەئسیری ئەو بیروباوەڕەدا کە بە سەریدا زاڵ ببوو، دڵی تینوی کارکردن دەبوو. ئەمرۆش ناوای لێهات. پرسیارەکەی سۆفیای زۆر پێ ناخۆش بوو. هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:
-بەخۆڕایی ئێوە لە منتان پرسی دەترسی یان نا؟ ئێوە لە یەکتر ناپرسن لە چی بترسم؟
نیکۆلای خێرا چاویلکەکەی هەڵگرت و لەولای دانا و چاوێکی لە خوشکی کرد. بێدەنگییەك کە نارەحەتی لێوە دیار بوو، دایکی هاوروژاند. بە شەرمەوە لە سەر کورسی هەستا خەریك بوو قسە بکا، بەلام سۆفیا هێدی دەستی گرت و بە ئەسپایی تکای لێکرد:
-لێم ببوورە. جارێکی تر پرسیاری واناکەم.
دایك بەم بەڵێنەی سۆفیا پێکەنی. پاش چەند دەقیقە هەر سێك بە خۆشی، بەلام بە نیگەرانییەوە، لە بارەی سەفەر بۆ گوندی قسەیان دەکرد.

(١٥)

لەگەڵ تاریك و روونی بەیانی، دایك بە سواری عارەبانەیەك، بە رێگادا دەڕۆیشت کە بە بارانەی پاییز تەڕ و قوراوی ببوو. بایەکی شێداری دەهات و پریشکە قوری بەملاولادا دەدا. کابرای پۆستەچی لەسەر قەراخێکی عارەبانە دانیشتبوو، رووی لە دایك کردبوو و بە گنەگن سکاڵای دەکرد:
-بە براکەمم گوت وەرە با میراتەکەمان بەش بکەین. دەستمان کرد بە بەش کردن.
لەپڕ قامچییەکی لە ئەسپەکەی دەستی راستدا و توند تێیەوە خوڕی:
-حەیوانی بەدبەخت دەڕۆی یان نا؟

قەلەرەشەی قەڵەوی پاییز لە مەزرای رووتدا هەڵفڕیان بوو. با بە هاشە هاش بە پیریانەوە دەهات. تەنیشتیان دەبای کرد. بایەکی توند تووکی هەڵدەدانەوە و قنەقنی پێ دەکردن. پاشان لە بەرامبەر هێزی بادا، دایاندەنەواند و لە شەقەی باڵیان دەدا و هەڵدەفڕین.

پۆستەچی قسەکانی درێژە پێدان: ئاخرەکەی دەرکەوت فێڵی لێکردم. .. . دیتم چار نییە.

ئەو قسانە بۆ دایك وەکو خەون وابوون، فیکرێکی تاریکیان دەخستە دڵی دایك و هێندێ رووداوی ساڵەکانی دوواییی وەبیر دەهاتەوە. لەپێشدا لای وابوو کە دیار نییە ژیان لەکوێ پەیدا بووە، بەڵام ئێستا زۆر شت لەبەرچاوی خۆی و بە یارمەتی خۆی جێبەجێ دەبوون. هەستێکی بۆ دەهاتە پێش نەیدەزانی چییە. ئەو هەستە سەر لێشێواوی، خەم، خۆشی، دڵنیایی و بێ بڕوایی لەگەڵ بوو. هەموو شتێك لە دەوروبەری ئەو بە جووڵانەوەیەکی هێدی دەلەرزییەوە. هەوری بۆر و چلکن بە ئارامی بە ئاسماندا دەگەڕان و وەپێش یەکتر دەکەوتن. لەم بەراوبەری رێگا دارە تەڕەکان کە لقی رووت و بێ گەڵایان دەبزووت، رایان دەکرد. مەزرا هەر درێژ دەبۆوە. تووشی تەپۆڵکان دەبوون و بەجێیان دەهێشتن. دەتگوت ئەو رۆژە ئاڵۆزە بە پێشوازی شتێکی دوور و پێویستەوە دەچێ.

دەنگی گنەگنی پۆستەچی، زرینگەی زەنگوڵەکان و هاژەی بایەکی شێدار، وەك چەمێکی بە گوڕ دەچوون کە بە هێزێکی یەکسان بە رۆخی مەزرایەکدا بێتە خوارێ.

عارەبانەچی لە جێگای خۆی دانیشتبوو و قسەی دەکرد:

-دەوڵەمەند لە بەهەشتیش جێگای تەنگە. کارەکە ئاوایە! براکەم دەستی کردووە بە لەچەری. لەگەڵ کاربەدەستانی دەوڵەت نێوانی خۆشە.

کە گەیشتنەجێ، ئەسپەکانی کردنەوە و بە ناهومێدی بە دایکی گوت:

-دەکرێ پێنج کەپێکم بدەیەی. .... ڤۆدکایەك بخۆمەوە. .. .. .

کاتێك دایك داخوازەکەی بەجێ گەیاند، دوو سکەی بچووکی لە دەستی دا هەڵخولاند و گوتی:

-بایی سێ کەپێك ڤۆدکا دەخۆمەوە و دوو کەپێکیش دەدەم بە نان. دوای نیوەڕۆ دایك گەیشتە گوندی نیکۆلسکی. چووە میوانخانەیەك و داوای چای کرد. پاشان جانتا قورسەکەی لە بن کورسی دانا و لە نزیك پەنجەرە دانیشت و تەماشای مەیدانی بچووکی پێش پەنجەرەی دەکرد کە بە گژ و گیای پێ خوستکراو فەرش کرابوو. ئیدارەی دەوڵەتیش بە رەنگێکی بۆری خۆڵەمێشی و بانێکی کیسەڵییەوە دیار بوو. کابرایەکی سەر بێ تووکی دێهاتی بە ریشێکی درێژەوە لە باڵکۆنی خانەوەکە دانیشتبوو قەننەی دەکێشا. هەر وەك پەڵەی رەش تێ

دەپەڕین و بەسەر یەكدا كەڵەكەیان دەكرد. وڵات مات و بێدەنگ بوو. خەم و خەفەت هەموو شتێكی داگرتبوو. ژیان دەتگوت ڕاوەستاوە و دیار نییە لە كوێ خۆی شاردووەتەوە.

لەپڕ قازاخێك بە چوارناڵ گەیشتە مەیدان و ئەسپەكەی لە پێش پلەكانی ئیدارە ڕاگرت و قامچییەكەی هەڵسووڕاند و بەسەر كابرای ڕیش درێژدا نەڕاندی. دەنگی لە شووشەكانەوە دەهاتە ژوور، بەڵام دایك لە قسەكانی تێنەدەگەیشت.

كابرا هەستا و دەستی بۆ هەوا ڕاداشت. قازاخ لە ئەسپەكەی دابەزی و ئەسپەكەی دا بە كابرا و خۆی لە پلەكانەكان سەركەوت و لە ئیدارەدا ون بوو.

دیسان وڵات مات و بێدەنگ بۆوە. ئەسپی كابرا دووجار لەو عەرزە نەرمە سمكۆڵی كرد. كیژۆڵەیەكی چاو نەرم و ڕوومەت خڕ كە پرچی زەردی كەوتبوونە سەر شانان، لە دایك وەژوور كەوت. لێوی تێك نابوون و سینییەكی گەورەی پڕ لە قاپی لەسەر دەستی دانابوو.

دایك بە دەنگێكی دۆستانە پێی گوت: جوانكیلەكەم ڕۆژ باش!

-ڕۆژ باش!

كیژەكە لە كاتی كۆكردنەوەی پیاڵە و ئیستیكانەكاندا، لەپڕ بە حاڵێكی هەڵگیرساو گوتی:

-كابرایەكی ڕێگریان گرتووە وا دەیهێنن.

-ئەو ڕێگرە كێیە؟

-نازانم.

-چی كردووە؟

-نازانم، هەر ئەوەندەم بیستووە كە دەڵێن ڕێگرێكیان گرتووە. پاسەوانێك لە ئیدارەوە غاری دا بچێ بانگ بكا. هاواری كرد: "هێنایان".

دایك لە پێش پەنجەرەوە تەماشای دەكرد. دیتی دێهاتی دێن و وەنزیك دەكەون. هێندێكیان بە شێنەیی و هێندێكیش بە پەلە دەڕۆیشتن و لە ڕێگادا دووگمەی پاڵتۆكانیان دەكردەوە. هەموویان لە پێش پلەكانی ئیدارە ڕاوەستان و تەماشای لای چەپەیان دەكرد. بەڵام هەموو مات بوون.

كچەكە چاوێكی لە كۆڵانێ كرد و دەرگای پێوەدا و دەركەوت. دایك هەستا زۆر بە جوانی جانتاكەی لەژێر كورس دا شاردەوە و پاشان دەسماڵێكی بەسەردا دا و گورج لە ژوورەكەی هاتە دەر و خەیاڵی هەڵاتنی لە خۆی دوور خستەوە كە كوت و پڕ بۆی هاتبووە پێش.

که گەیشتە سەر پلەکانی میوانخانە، سەرمایەکی توندی وەسینگ و چاوان کەوت. هەناسەی گیرا و لاقی وەستان. لە نێوەڕاستی مەیدان چاوی بە ڕێبین کەوت کە بە دوو ژاندارم دەیهێنن و دەستیان لە پشتەوە بەستبوون. لە دەوروبەری دەرگای ئیدارە خەڵکێکی زۆر کۆبوونەتەوە و چاوەڕوانی دەکەن.

دایك سەرەگێژەی گرتبوو. بێ ئەوەی سەیری دەوروبەری خۆی بکا. چاوی لە ڕێبین وەرنەدەگێڕا. ڕێبین قسەی دەکرد. دایك گوێی لە دەنگی دەبوو، بەڵام لە قسەکانی تێنەدەگەیشت. پشوویەکی دا و هاتەوە سەرخۆ. وەرزێڕێکی ریش پان چاوی تێبڕیبوو. دایك کۆکەیەکی هاتێ و دەستێکی بە ملی خۆیدا هێنا کە لە ترسان داکەوتبوو. بە زەحمەتی پرسی: چ باسە؟

کابرای وەرزێر ئاوڕی دایەوە و گوتی:

-خۆت تەماشا بکە. کابرایەیك تری لێ وەنزیك کەوت و لە پەنای ڕاوەستا. تا دەهات خەڵك پتر دەبوو. پاسەوانەکان بێ دەنگ لە پێش خەڵك ڕاوەستابوون. لەپڕ دەنگی ڕێبین بەرز لە هەوا دەنگی دایەوە: هەمووتان باسی ئەو نووسراوانەتان بیستووە کە لە بارەی ژیانی ئێمە وەرزێرانەوە نووسراون و باسی چۆنییەتی ژیانی ئێمە دەکەن. .. ... . باشە، منیان لەسەر ئەو نووسراوانە گرتووە. من ئەوانەم لە نێو خەڵکدا بڵاوکردووتەوە.

خەڵك لە دەوری ڕێبین کۆدەبوونەوە. دەنگی هێدی و یەکسان بوو. دایك تۆزێك هاتبووە سەرخۆ.

هەڤاڵی ئەوە وەرزێرە ریش زەرد و چاو شینە ئانیشکێکی تێ کوتا و پرسی:

-گوێت لێیە؟

کابرا بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە سەری هەڵێنا و دیسان تەماشایەکی دایکی کرد. کابرای دیکەش هەر وای کرد. ئەمەیان لەو گەنجتر بوو. دەموچاوێکی کزەڵۆکە و پەڵە پەڵە و ریشێکی ڕەش و کۆرپەی هەبوو. هەردووکیان تۆزێ: کشانەوە.

دایك لەبەر خۆیەوە گوتی: دەترسێن. پتر سەرەنجی دایە. لەسەر پلەکانەکانەوە دەموچاوی ڕەش و ئاوساوی ڕێبینی بە جوانی دەدیت. تەماشای چاوە گەشەکانی دەکرد. دەیویست ڕیبینیش ئەو ببینێ. لەسەر پەنجەی پێیان خۆی هەڵکێشا. خەڵك بە خەفەت و بێ بڕواییەوە، بێ ئەوەی دەنگیان لەبەر بێتە دەر، تەماشایان دەکرد. تەنیا لە ریزی پشتەوە دەنگی دەمە تەقەیەك دەهات.

ڕێبین بە دەنگێکی قایم و بەرز گوتی:

-وەرزێرینە! براکانم! بڕواتان بەو نووسراوانە هەبێ. من لەسەر ئەوانە بۆ لای مردن دەچم. لێیان داوم، شکەنجەیان کردووم. دەیانویست پێم ئاشکرا بکەن کە لە کێم وەرگرتوون. دیسان لێم دەدەن، بەڵام خۆ رادەگرم. چونکە ئەو نووسراوانە راستییان تێدایە. لای ئێمە دەبێ حەقیقەت لە گیان و لە نان خۆشەویستتر بێ.

یەکێك لە وەرزێرەکان پرسی:

-ئەم قسانە بۆچی دەکا؟

کابرای چاوشین لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە:

-بۆ ئەو گرنگ نییە. ... .. پیاو دووجار نامرێ. ئێستا هیچ نەبووە حوکم دراوە.

خەڵك بێدەنگ بوون و بە خەمناکی لە بنەوە چاویان لێك دەکرد. وادیار بوو هەموویان لەبەر شتێکی گران و نهێنی هەراسانن.

لەپڕ قازاخەکە لەسەر پلەکانی ئیدارە دەرکەوت. .. .. . بە دەنگێکی مەستانە و بە لاکە لاك قوڕاندی:

-ئەم خەڵکە بۆ کۆبووەتەوە؟ .. .. ئەوە کێیە وا قسان دەکا؟

غاری دا مەیدان و قژی رێبینی گرت و رایوەشاند و گوڕاندی:

-ئەوە تۆی قسان دەکەی؟ ئەوە تۆی دایك سەگ؟

خەڵك هەر زمەی دەهات. بۆڵە بۆڵ دەست پێکرا. خەمێکی توند بەسەر دایکدا هات. سەری بەردایەوە. لە دوو وەرزێرەکان یەکیان هەناسەی هەڵکێشا. دەنگی رێبین سەر لە نوێ بەرز بۆوە:

-باشە. .. .. ئەی خەڵکی بە شەرەف چاو لێبکەن!

-بێدەنگ بە . .. . قازاخ مستێکی لە بنی گوێی سرەواند. رێبین لاترەیەکی برد و پاشان شانەکانی هەڵتەکاند:

-دەستی پیاو دەبەستن و بە کەیفی خۆیان ئازاری دەدەن!

-پاسەوان بیبەن! ئەم خەڵکەش بڵاوەی بکا.

هەر وەك سەگێکی لە پێش کەلاکێك بەسترابێتەوە، لە پێش رێبین خۆی هەڵداویشت و بە مست لەسەر وسینگی و سکی رێبینی دەدا.

لەنێو کۆمەڵدا یەکێك هاواری کرد: لێی مەدە!

-یەکی دیکەش: بۆ لێی دەدەی؟

وەرزێرە چاوشینەکە سەری بادا و بە هەڤاڵەکەی گوت: با بڕۆین.

لە کاتێکدادایك بە چاوی خۆشەویستی تەماشای دەکردن، بە کاوەخۆی بە مەیداندا تێپەڕین.

دایك بە ئارامی هەناسەیەکی هەلّکێشا. قازاخ دیسان چووە سەر پلەکانەکان و بە تووڕەیی دەستی کرد بە نەڕاندن و دەست ڕاوەشاندن:

-دەلّێم بیهێننە ئێرە!

دەنگێك بە توندی وەلاّمی دایەوە: نا. .. . "دایك زانی ئەوە دەنگی وەرزێرە چاوشینەکەیە" نابێ بێلّین. .. . . . ئەگەر بیبەنە وێ تا دەمرێ لێی دەدەن. .. .. ئەو دەم ئێمە تاوانبار دەکەن. لەوانەیە بلّێن ئێوە کوشتووتانە و بە سەر ئێمەیدا بێنن. نابێ بێلّین. .. .. ڕێبین هاواری کرد:

-وەرزێرینە! نابینن ژیانتان چۆنە؟ نابینن رووتتان دەکەنەوە، فریوتان دەدەن، خوێنتان دەمژن، هەموو بارێك لەسەر شانی ئێوەیە. ئێوە هێزی بنچینەی کۆمەلّن. .. ... بەلاّم چ مافێکتان هەیە؟ تەنیا مافی ئەوە نەبێ لە برسان بمرن.

خەلّکەکە لەپڕ دەستی کرد بە هاوار، لە کاتێکدا قسەی یەکتریان دەقۆستەوە دەیانگوت:

-ڕاست دەکا، ئەو پیاوە ڕاست دەکا.

سەر پۆلیسی گوندی لە کوێیە؟. .. . بانگی کەن.

قازاخەکە بە دووایدا چووە.. .. .

-یالّلا. .. . با بچین. .. .. . سەرخۆشە. .. .

-کۆکردنەوەی کاربەدەستانی دەولّەتی کاری ئێمە نییە.

خەلّك پتر خرۆشا.. .. .

-قسان بکە! . .. .. ناهێلّین لێت بدەن. .. .

-چت کردووە. .... . لەسەر چی وات لێدەکەن؟

-دەستانی بکەنەوە. .. . . .

-نا .. .. نا. .... . براکانم!

-بۆچی نا... گرنگ نییە!

-بەر لەوەی کارێکی نابەجێ بکەن، بیر بکەنەوە!

ڕێبین بەسەر زەنا زەنای خەلّکدا دەنگی زالّ بوو و گوتی:

-دەستم ژان دەکەن. براکانم! . .. .. ڕاناکەم. ناتوانم لەبەر حەقیقەت ڕابکەم. چونکە حەقیقەت لە وجودی مندا هەیە.

چەند کەس لە کۆمەڵەکە جیابوونەوە و لە کاتێکدا سەریان دەلەقاند وەدوور کەوتن. هێندێك پێدەکەنین. . ..
بەڵام تا دەهات خەڵك پتر دەهاوروژا و لە هەموو لایەکەوە بە پەلە جلیان دەکردە بەر و دەهاتن لە دەورەی رێبین کۆدەبوونەوە. گیراوەکە وەك مزگەوتی نێو لێڕەوار لەنێو خەڵك راوەستابوو، باسکی بەسەر سەریدا بەرز کردبوونەوە و هاواری دەکرد:

-سوپاستان دەکەم، سوپاس ئەی خەڵکی بەشەرەف. ئێمە دەبێ دەستی یەکتر بگرین. ئەگەر یارمەتی یەکتر نەدەین، کێ یارمەتیمان دەدا؟

دیسان دەستە خوێناوییەکەی بەرز کردەوە و گوتی:

-خوێنی دەستم ببینن، لە پێناوی حەقیقەتدا رژاوە.

دایك لە پلەکانەکان هاتە خوارێ، بەڵام ئیتر رێبینی لێ دیار نەبوو. سەر لەنوێ چەند پلەکان سەر کەوتەوە. ئاگرێك لە سینگیدا دایسا و شتێکی شادیهێنەری لە دڵیدا دەجووڵایەوە. .. .

-وەرزێرینە! ئەو نووسراوە بچووکانە بدۆزنەوە، بیانخوێننەوە، بڕوا بە قسەی پیاوەکانی دەوڵەت مەکەن کەدەڵێن ئەوانەی هەڵگری حەقیقەتن بێ دین و یاخین. ... . حەقیقەت بە بێدەنگی بەسەر زەویدا دەگەڕێ و لەنێو سینگی کۆمەڵانی خەڵکدا پەنا و پەسیو دەدۆزێتەوە. بۆ کاربەدەستان لە ئاگر و ئاسن خراپترە. حەقیقەت باشترین دۆستی ئێوەیە. بەڵام دوژمنی سەری کاربەدەستانە. هەر بۆیەش خۆی دەشارێتەوە.

لەنێو خەڵکدا هەرا پەیدا بوو:

-برایان گوێ بدەنێ!

-ئاخ فەقیرە حیسابی تەواوە!

-کێ تۆی پێوە کردووە؟

یەکێك لە پاسەوانەکان هاواری کرد:

-قەشە!

دوو وەرزێر جنێویان دا.

دەنگێك هاواری کرد:

-هاوڕێیان، تەماشا کەن!

سەرپۆلیسی گوندی دیار بوو دەهات. کابرایەکی باڵابەرز و بەخۆوە بوو. دەموچاوێکی خڕی بوو، کڵاوەکەی هاتبووە سەر گوێی. لا سمێڵێکی قیت و یەکیشی شۆڕ ببۆوە. ئەو حاڵەتە سەر و رووی کابرای بێگیان و دزێو و

ئەحمەقانە نیشان دەدا. شیرێکی بە دەستی چەپەوە بوو، باسکی راستی رادەوەشاند. دەنگی شەقاوانی دەبیسرا. خەڵك پێشیان چۆڵ دەکرد. حاڵەتێکی شەکەتی و خەفەتباری بەسەر خەڵکدا دەباری. هەراوهوریا نشتەوە، هەر دەتگوت بە عەرزی دا چووەتە خوار. دایك هەستی کرد کە پێستی نێوچاوانی دەلەرزی. گرێکی گەرمی بە چاواندا دەهات. ویستی دیسان بچێتەوە نێو خەڵك. داهاتەوە و لە چاوەڕوانییەکی پڕ لە خەفەتدا وشك بوو.

سەرپۆلیس لە پێش ڕێبین راوەستا و تەماشەیەکی کرد و پرسی:

-چ باسە؟ ئەوە بۆ دەستی نەبەستراون؟ بۆچی؟ دەستانی ببەستن.

دەنگی باریك و بەرز، بەڵام بێ ڕەنگ بوو.

پاسەوانێك گوتی:

دەستی بەسترابوون، بەڵام میللەت کردیانەوە.

چی؟. ... .. میللەت؟ . .. .. . میللەتی چی؟

سەرپۆلیس تەماشایەکی خەڵکەکەی کرد کە لە دەورەی کۆببوونەوە. هەر بەو دەنگە باریك و بێ ڕەنگەوە درێژەی پێدا:

-میللەت کێیە؟

نوکی شیرەکەی بۆ سینگی وەرزێرە چاو شینەکە راداشت و گوتی:

چووماکۆڤ تۆ میللەتی؟ کێی دیکەش؟ میشین تۆش؟

ریشی یەکێ تریشی گرت:

-ناجسنینە بلاوەی بکەن. .. .. . دەنا پێتان نیشان دەدەم. .. .. .

لەو دەنگ و قیافەدا نە گۆڕانێك دیار بوو نە هەڕەشەیەك. زۆر بە نەرمی و بە پۆزێکی یەکسان و بە دڵنیایی لە خەڵکی دەدا. کە وەنزیك دەکەوت خەڵك دەکشانەوە و سەریان بەردەدایەوە و روویان وەردەگێڕا.

دەنگی پاسەوانەکانی دا:

-باشە، بۆ راوەستاون، بۆ نایبەستن؟

پاش هێندێ جنێوی پیس دیسان تەماشای ڕێبینی کرد و بە سەریدا گوڕاند:

-لەگەڵ تۆمە، دەستانت لە پشتەو گرە!

ڕێبین گوتی: نامەوێ دەستانم ببەستن. ... .. من راناکەم. .. پاریزگاری خۆشم ناکەم، دەست بەستنم فایدەی چییە؟

سەرپۆلیس بۆ لای ڕێبین چوو و پرسی:

-چی؟

ڕێبین دەنگی هەڵێنا و گوتی:

-ئەی دڕندەینە! ئێوە زۆرتان لە خەڵکد داوە. بەم زووانە ڕۆژێکی خوێناوی بۆ ئێوەش دێتە پێش.

سەرپۆلیس لە پێشی ڕاوەستا و سمێڵی بادا و تەماشایەکی کرد و پاشان هەنگاوێك کشایەوە و لەپڕ نەڕاندی:

-ئاخ باوك سەگ. .. .. ئەم قسانە چین؟

پاشان بە هەموو هێزی مستێکی لە ڕوومەتی دا.

ڕێبین لێی چووە پێش و هاواری کرد:

-حەقیقەت بە مست ناکوژرێ, بێجگە لەوە تۆ حەقت نییە لێم بدەی.

سەرپۆلیس قسەکەی وەك قوڕەی سەگ درێژکردەوە و گوتی:

-من حەقم نییە؟

دیسان دەستی هەڵێنا کە لێی بدا. ڕێبین خۆی لەبەر لادا و هێندەی نەمابوو سەرپۆلیس وەعەرزی بکەوێ. لەنێو خەڵکەکەدا یەکێك توند چڵمی هەڵ لوشی. دەنگی ڕێبین بە ڕق هەستاوی دووپاتە بووەوە:

سەرپۆلیس تەماشایەکی دەوروبەری خۆی کرد، خەڵك بێدەنگ و تووڕە وەك ئاڵقە دەوریان دابوو. هاواری کرد:

-نیکیتا! هۆ، نیکیتا!

وەرزێرێکی خولە پاڵتۆیەکی کورتی لەبەردا بوو لە خەڵك جیابۆوە. سەری بەردابۆوە و چاوی لە عەرزی بڕیبوو.

سەرپۆلیس سەری بادا و بەکاوەخۆ گوتی:

-نیکیتا زللەیەکی توندی لێ بدە!

کابرا هەنگاوێ: چووە پێش و بەرەوڕووی ڕێبین ڕاوەستا و سەری هەڵێنا. ڕێبین لە نزیکەوە بەو قسە ڕاست و توندوتیژانە بوومبارانی کرد:

-ئەی خەڵکی بەشەرەف، تەماشا کەن. بزانن ئەم ملهوڕە چۆن ئێوە بە دەستی خۆتان دەخنکێنێ. تەماشا کەن و بیر بکەنەوە. .. .

کابرا بە نەرمی دەستی بەرز کردەوە و بە ئەسپایی زللەیەکی لە ڕێبین دا. سەرپۆلیس بۆڵەیەکی لێهات:

-ناجسن! گوتم وای لێبدە؟!

یەکێك لەنێو خەڵکدا هاواری کرد:

-نیکیتا خوات لەبیر نەچێتەوە!

سەرپۆلیس پاڵێکی بە کابرایەوە نا و گوتی:

-دەڵێم لێی بدە!

کابرا هەنگاوێك کشاوە بە خەمناکی سەری بەردایەوە و لە وەڵامدا گوتی:

-نا، لێی نادەم!

-چۆن؟

سەرپۆلیس سوورهەڵگەڕا. سمکۆڵی لە عەرزی دەکرد و بە جنێودان بۆ لای رێبین چوو. دەنگی لێدان هەستا، رێبین بەلادا هات. باسکی راوەشاند. سەرپۆلیس پاڵێکی پێوەنا و بە عەرزی دادا. بە پێلاقان وەرگەڕا سەرو سینگی. خەڵك بە هاوارێکی دوژمنانەوە روویان لە سەرپۆلیس کرد. بەڵام ئەو بۆ لایەکی تر دەرپەڕی و شیری هەڵکێشا:

-ئاخ! ئاوا یاخی دەبن؟ .. .. .. ئاوا؟ ... .. .

دەنگی دەلەرزی، پاشان دەستی بە بڵمەبڵم کرد. دیار بوو هێزیشی کەم بووە. سەری بردەوە نێو شانانی و چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد و کشایەوە. لە کاتێکدا ئاوڕی لە پاش خۆی دەدایەوە، بە دەنگێکی نیگەرانەوە هاواری کرد:

-باشە هەڵیگرن. ... .. من دەڕۆم. .. . بەڵام پاشان؟ هەمووتان بزانن ئەمە تاوانباری سیاسییە، دژی قەیسەر خەبات دەکا، ئاژاوە دەنێتەوە، ئێوەش لە سەری دەکەنەوە. دەزانن ئێوە یاخی بوون؟ ... .. . ها؟ . ...

دایك بە راماوی، بێ جووڵانەوە، بێ فکر و بێ حاڵ، هەر وەك مۆتەکە سواری کۆڵی بوبێ، لەژێر باری ترس و بەزییدا دەتلایەوە. هاواری توورەیی خەڵك وەك وزەی مێش هەنگوین لە گوێیدا دەزرینگایەوە. دەنگی لەرزۆکی سەرپۆلیس و زەنا زەنا، وەك گێژەڵوکە لە دووری سەری دەهاڵا.

-ئەگەر تاوانبارە دەبێ موحاکەمە بکرێ!

-بەڵام نابی لێی بدەن!

-حەقتان نییە لێی بدەن!

-داخوا ئەم کارە رەوایە؟ بەم حاڵە هەموو کەس دەست دەکا بە لێدانی خەڵك. .. . ئەو دەم وەزع چۆن دەبێ؟

-ئای لەو ملهوڕە و ئازاردەرانە!

خەڵك بە دوو دەستە دابەش دەبوون. هێندێك دەورەی سەرپۆلیسیان دەدا و هاواریان دەکرد و هانیان دەدا. هێندێکی تر کە ژمارەیان کەمتر بوو، بە دەنگیکی هێدی و خەفەتبارانەوە قسەیان دەکرد. چەند کەس هەڵیان نەستاندەوە. پاسەوانەکان خۆیان ئامادە دەکرد دەستانی ببەستن.

دەنگیان دان: دێوینە راوەستن!

رێبین قوڕی دەموچاوی سڕیەوە و چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد، چاوی بەدایك کەوت. دایك بێ ئەوەی خۆی بییەوێ، خۆی بڵند کرد و باسکی هەڵێنان. رێبین رووی وەرگێڕا، بەڵام پاش تاوێك دیسان چاوی تێبڕی. دایك وای هاتە بەرچاو کە رێبین خۆی بڵند دەکا و سەر هەڵدێنێ و روومەتە خوێناوییەکانی دەلەرزن. .. .. .

-"منی ناسی. .. .. .رەنگە منی ناسیبێ".

لە خۆشیان و لە داخان لەرزی و بەسەر ئیشارەی بۆ کرد. بەڵام زوو تێگەیشت کە ئەو وەرزێرە چاوشینەی لای رێبین، تەماشای دەکا. ئەو چاولێکردنە ترسی وەبەر دایکی نا:

-چ دەکەم؟ .. .. لەوانەیە منیش بگرن. .. .. .

وەرزێرەکە بە سرتە چەند قسەیەکی لەگەڵ رێبین کرد و سەری لەقاند و بە دەنگێکی ئاشکرا و ئازایانە گوتی:

-گرنگ نییە . .. .. من لەم دنیایەدا تەنیا نیم. هەرگیز ناتوانن تەواوی حەقیقەت حەپس بکەن. رێگام بکەوێتە هەر شوێنێك، لە فکری مندا دەبن. ئاوایە، گرنگ نییە هێلانەم لێ رووخاوە. خۆ لەوێ نە دۆستی لێ بوو نە هاوڕێ.

دایك لە دڵی خۆیدا گوتی: ئەو قسانە بۆ من دەکا.

-کۆمەڵ دەتوانێ بۆ حەقیقەت هێلانەی تر دروست بکا. رۆژێك دادێ کە هەڵۆ بە ئازادی بفڕن. کۆمەڵیش خۆی ئازاد دەکا.

ژنێك سەتڵە ئاوێکی هێنا سەروچاوی بەندییەکەی شوشتەوە. دەنگی ناسك و خەفەتاوی ئەو ژنە لەگەڵ قسەکانی رێبین تێکەڵ دەبوو و نەیدەهێشت دایك لە پسەکانی حاڵی بێ. هێندێك لە وەرزێرەکان کە سەرپۆلیس وەپێشیان کەوتبوو، وەڕێ کەوتن. یەکێك فەرمانی دا:

-عارەبانەیەك ئامادە بکەن، ئەو بەندییە بەرێتە شار. کێ ئامادەی دەکا؟

پاشان سەرپۆلیس بە دەنگێکی گۆڕاو نەڕاندی:

-من دەتوانم لە تۆ بدەم، بەڵام ئەحمەق تۆ ناتوانی حەقت نییە!

رێبین وەڵامی داوە: مەگەر تۆ کێی؟ . . .. خوای؟

چەند هاوارێکی گیراو وەڵامەکەیان بێ شوێن کرد:

-مامە گیان دەمە تەقە مەکە! .. .. سەرۆکە.

-تۆ خوا ئێوە عاجز مەبن!

-بێدەنگ بە کابرا!

ئێستا بۆ شارت دەبەن!

-لەوێ قانون پتر لەبەرچاو دەگیرێ!. ... .. .

هاواری خەڵك باری سازان و پاڕانەوەی بە خۆیەوە دەگرت و وەك هەراو بۆڵە و زیقەیەك تێکەڵ دەبوو کە هیچ ئاوازەیەکی هومێدی تێدا بەدی نەدەکرا.

پاسەوانان باسکی رێبینیان گرت و لە پلەکانی ئیدارە وەسەریان خست و لەگەڵی چوونە ژوورێ. وەرزێرەکان وردە وردە بڵاوەیان کرد.

دایك دیتی کابرای چاوشین بۆ لای دێت و لە بنەوە چاوی لێدەکا. چۆکی لەرزین. هەستی تەنیای و خەفەت دڵی دەگوشی و دەهات بڕشێتەوە. لە دڵی خۆیدا گوتی: نابێ بڕۆم . .. . نا. .. ... . نابێ.

پاڵی بە دیوارەوە دا و راوەستا.

سەرپۆلیس بە پۆزێکەوە لەسەر پلەکانان راوەستابوو. بە دەنگێکی نەرم، بەڵام بە شێوەی لۆمە و سەرکۆنە قسەی دەکرد:

-ئەحمەقینە، باو سەگینە. .. . بە هیچ شتێك عاقڵ نابن و دەست لەو کارانە هەڵناگرن. دەستی لە سیاسەتی دەوڵەت وەردەدەن. بێ مێشکینە. حەق وابوو سوپاستان کربام. حەق وابوو کڕنۆشتان بۆ بردبام. ئەگەر ویستبام دەمتوانی هەمووتان یەك جێ بۆ زیندان و حەبسی قورس بنێرم.

بیست کەس بە سەری رووتەوە گوێیان بۆ قسەکانی راگرتبوو. شەو دادەهات. هەموو دادەکشان. کابرای چاوشین لە دایك وەنزیك کەوت و بە هەناسە هەڵکێشان گوتی:

-داستانێکی سەیرە!

دایك لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە: بەڵێ!

دۆستانە چاوێکی لێکرد و لێی پرسی:

-کاری تۆ چییە؟

-ئەو ژنانەی تۆڕ دەچنن لێیان دەکڕم. .. .. پارچەش دەکرم.

کابرا بە ئەسپایی دەستێکی بە ریشیدا هێنا و پاشان چاوێکی لە گوندی کرد و بە دەنگێکی خەمناکەوە گوتی:

-ئەو شتانە لێرە وەگیر ناکەون. . .

دایك سەر تا پێ تەماشای کرد و چاوەڕوانی دەرفەتێك بوو کە بچێتەوە میوانخانە. کابرا سەروچاوێکی جوان و عاقڵانەی هەبوو. چاوەکانی خەفەتبار دیار بوون. کەڵەگەت و چوارشانە بوو. بلوزێکی یەخە ناواڵە و کراسێکی چیتی خاوێن و پانتۆڵێکی ئەستووری سووری لەبەردا بوو. پێڵاوێکی پووشی لە پێدا بوو.

دایك بێ ئەوەی بزانێ لەبەرچی، هەناسەیەکی هەڵکێشا. لەپڕ لە ژێر تەئسیری هەستێکدا کە پێشی بیرکردنەوەی لێ گرتبوو، بە شێوەیەك کە خۆشی پێی سەیر بوو پرسی:

-دەکرێ شەو میوانی تۆ بم؟

لەگەڵ ئەو قسانە هەموو لەشی لەرزی و خێرا فکرێکی تیژی بە مێشکیدا هات:

-دەبە هۆی فەوتانی نیکۆلای . .. ..   پاڤێل نابینمەوە. ماوەیەکی زۆر لێم دەدەن. کابرا بە کاوەخۆی لە کاتێکدا چاوی لە عەرزی بڕیبوو، یەخەی بلوزەکەی لەسەر سینگی ڕێکوپێك دەکرد، وەڵامی داوە:

-شەو میوانی من بی؟ بەڵێ قەیدی چییە؟ تەنیا ئەوەندەیە من ماڵێکی وام نییە.

دایکی گوتی: ناسك و نازدار نیم!

کابرا تەماشایەکی کرد و گوتی: باشە!

لەو کاتەدا شۆقێکی سارد لە چاوەکانیدا دەترووسکا. ڕەنگی بزرکابوو.

دایك هێدی گوتی:

-باشە ئێستا لەگەڵ تۆ دێم. .. .. . . تۆ جانتاکەم هەڵدەگری. .. .. .

-باشە.

شانی هەڵتەکاندن و یەخەی بلوزەکەی دیسان هاویشتە سەر یەك و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-ئەوەتا عارەبانەکە دەڕوا.

ڕێبین لەسەر پلەکانی ئیدارە وەدەرکەوت. دیسان دەستەکانیان بەستبوونەوە. دەموچاوی بە پەڕۆیەکی بۆر پێچرابوو. دەنگی لە سەرمای ڕۆژئاوادا بەرز بۆوە:

-خواحافیز ئەی خەڵکی بەشەرەف. وەدووای حەقیقەت کەون. بیپارێزین. بڕوا بە قسەی ئەو کەسانە بکەن کە پەیامی باشتان بۆ دێنن. .. .. . لە پێناوی پارێزگاری حەقیقەتدا چی لە توانانتان دایە درێخی مەکەن. .. .. .

سەرپۆلیس هاواری کرد:

-سەگە بێدەنگ بە. پاسەوان ئەسپەکان دەنگ دە!

-چیتان هەیە خەمی بخۆن؟ ئەوە ژیان نییە ئێوە هەتانە.

کابرا تەماشایەکی کرد و گوتی: باشە!

عارەبانە وەڕێ کەوت. ڕێبین لە نێوان دوو پاسەوان دانیشتبوو. دیسان هاواری کرد:

-بۆ دەبێ لە برسان بمرن؟ تێبکۆشن بۆ وەدەستهێنانی ئازادی.

هەم نانتان دەداتێ و هەم حەقیقەت. خواحافیز ئەی خەڵکی باش. ... ...

دەنگی تەگەری عارەبانە و سمی ئەسپەکان و جنێوی سەرپۆلیس لەگەڵ دەنگی ڕێبین تێکەڵ دەبوون، نەیاندەهێشت دەنگی ببیسرێ.

دایک گەڕایەوە میوانخانە و لەنزیک سەماوەر لە پەنا مێزێك دانیشت. پارووە نانێکی هەڵگرت و تەماشای کرد و بە ئەسپایی دایناوە. برسی نەبوو. لە ناخی دەروونییەوە هەستی بە ناڕەحەتییەك دەکرد کە دڵی ڕێك دەگوشی و سەری دەسووڕاند.

لەبەر خۆیەوە بە خەمناکی دەیگوت:

-منی بە چاو ئەنگاوتووە .. . . . منی بە چاو ئەنگاوتووە. هەستی پێکردووە... ..

فکری هەورازتر نەدەچوو. تووشی هیلاکی و خەفەتباری و هەستێکی نالەبار دەبوو. بێدەنگییەکی شەرمن کە لە پشت پەنجەرەوە خۆی مات کردبوو، جێگای هەرا و هوریای گرتبۆوە و دەری دەخست کە خەڵکی گوندی ترساون و گێژ بوون. ئەو بێدەنگییەش هەستی تەنیایی دایکی تیژتر دەکرد و گیانی بە تارماییەکی ڕەش و بۆر دادەپۆشی... . کیژەکە وەژوورکەوت و هەر بەسەرپێوە گوتی:

-هێلکە و ڕۆنێکت بۆ بێنم؟

-پێی ناوێ.، نیشتیام نییە. .. .. . ئەو هەرا و هوریایە ترساندوومی. کیژەکە چووە نزیک مێزەکە و بە ئەسپایی بەڵام بە تووڕەیی گوتی:

-سەرپۆلیس چەند توند لێی دا. .. .. . زۆری لێ نزیك بووم. .. .. هەمووم دیت. هەموو ددانی شکاندبوون. کە تفی فڕێ دەدا هەر خوێن بوو. خوێنێکی ڕەش. چاوی دیار نەبوون. قازاخەکە لێرەیە. تەواو سەرخۆشە و هەر دەشخواتەوە. .. . دەڵێ ئەوانە دەستەیەك بوون ئەو سەرۆکیان بوو. سێ کەسیان لێگرتوون. یەکیان ڕای کردووە. مامۆستایەکیش گیراوە، لەگەڵ ئەوان بووە. بڕوایان بە خوا نییە. خەڵك هان دەدەن تا کلیساکان تاڵان

بکەن. .. .. . کاریان ئەمەیە. .. .. هێندێك لە وەرزێرەکان سکیان بەو ریشدارە دەسووتا. .. . هێندێکی تر دەیانگوت: دەبێ بیکوژن. ... . ئاخ دێهاتی ئاوا خراپیش لای ئێمە هەن.

دایك بە وردی گوێی دابووە قسەکانی. بە هیوا بوو بەو جۆرە نیگەرانی خۆی لەناو بەرێ و خەم و خەفەتی چاوەڕوانی بدا بە با. کچەکەش دڵی بەوە خۆش بوو کە یەکێك گوێی بۆ راگرتووە، خۆش خۆش قسەی دەکرد:

-باوکم دەڵێ ئەوە هەمووی ئەنجامی قاتی و قوڕییە. دوو ساڵە زەوی بەروبووی نییە. خەڵك هەمووی هەژار و نەدارە. هەر لەبەر ئەمەشە ئەو وەرزێرانە ئاوا دەبینرێن. موسیبەتە. لەنێو کۆڕ و کۆمەڵاندا هاوار دەکەن و بەشەڕ دێن. لەم دواییەدا کاتێك هەموو سامانی "ڤاسیوکۆڤ"یان بە تاوانی باج نەدان فرۆشت، دەڵێن زللەیەکی لە کوێخای ئاوەدانی دا و گوتی: "ئەوە پاشماوەی باجی من".

لە پشت دەرگا هەستی پێیان هات. دایك دەستی بە مێزەکەوە گرت و هەستا. وەرزێرە چاوشینەکە وەژوور کەوت و بێ ئەوەی کڵاوەکەی هەڵگرێ پرسی:

-جانتاکەت لە کوێیە؟

بە هەناسە دەستی دایە و گوتی:

-خاڵییە. .. . ماریا لەگەڵ ئەو میوانە تا ماڵی ئێمە وەرە.

بێ ئەوەی چاو لە هیچ کەس بکا وەدەرکەوت.

کچەکە پرسی: شەوێ لە گوندی دەبی؟

-بەڵێ. لە تۆڕی چنراو دەگەڕێم. تۆڕ دەکڕم.

-لێرە وەگیرت ناکەوێ. لە "تینکۆڤ" و لە "دارینۆ" دەچنن نەك لێرە.

بەیانی دەچم بۆ وێ.

پاشان پارەی چایەکەی دا و سێ کەپیکیشی دا بە کچەکە. کچەکەش زۆری پێ خۆش بوو. لە کۆڵانێ کە دەنگی پێیانیان لەسەر عەرزی شێدار دەهات، ماریا گوتی:

-ئەگەر بخوازی، زوو دەچمە "دارینۆ" بە ژنەکانیدەڵێم تۆڕەکانیان بێنن بۆ ئێرە.

ئەوان خۆیان دێن و ئیتر پێویست ناکا تۆ بچی. دووازدە کیلۆمەتر رێگایە. .. .. .

دایك هەروا بە دەم رۆیشتنەوە وەڵامی داوە:

-نا . .. ... خۆشەویستەکەم، فایدەی نییە!

هەوای سارد دایکی هێنابۆوە سەرخۆ، بڕیارێکی نارِوون و ساخ نەبۆوەی بە خەیاڵیدا هات کە دەبوو بە هۆی شادی و هێزی وەبەر دەنا. بۆ ئەوەی خێرا دەری بڕێ. لە خۆی دەپرسی:

-چ بکەم؟ . . . .. ڕاست و ڕەوان بە ئاشکرا دەست پێ بکەم.

هەوا تەواو تاریك ببوو و زۆر سارد بوو. پەنجەرەی ماڵەکان بە شەبەقێکی سوور و مات دەدرەوشان. پاتاڵ لەو شەوە تاریکەدا بە تەمبەڵی بۆرەیان دەهات. جاروبار هەرایەکی کەم دەبیسرا. خەفەتێکی بەسام گوندەکەی دادەگرت.

کچەکە گوتی:

-ئێرەیە. ماڵێکی خراپت هەڵبژاردووە. ئەم وەرزێرە زۆر فەقیرە.

وەك کوێران لە دەرگا دەگەڕا تا دەرگای دیتەوە. دەرگای کردەوە و بانگی کرد:

-تاتیانا! میوانەکەت ئەوەتا!

پاشان رای کرد. لە تاریکیدا دەنگی دەهات:

-خواحافیز.

دایك لەبەر دەرگا ڕاوەستا دەستی بە پشتی چاوانییەوە گرت و لە بنەوە تەماشای کرد. خانوویەکی تەنگ و بچووك، بەڵام ئەوەندە پاك و خاوێن بوو، جێبەجێ سەرەنجی ڕاکێشا. ژنێك هاتەدەر، سڵاوی کرد و ڕۆیشتە ژووری. چرایەك لە قوژبنێك لەسەر مێز دانرابوو. خانەخوێ لە پەنا مێزەکە دانیشتبوو و تەماشای دایکی دەکرد. پاش تاوێك گوتی:

-وەرە ژووری! تاتیانا خێرا بچۆ بانگی "پیوتر" بکە.

ژنەکە بێ ئەوە چاو لە دایك بکا بە گورجی وەدەرکەوت. دایك بەرەورووی کابرا لەسەر کورسییەك دانیشت و چاوێکی لەملاولا کرد جانتایەکەی دیار نەبوو. بێدەنگییەکی گران بەسەر خانووەکەدا هاتبوو. تەنیا هەستی پتەپتی چرایەك دەهات. دەموچاوی پەشۆکاوی خانەخوێ دەلەریەوە.

-باشە. .. .. . زووبە. .. .. قسە بکە. . . .

دایك لەپڕ بە دەنگێکی توند بێ ئەوەی بەدەست خۆی بێ، پرسی:

-جانتاکەم لە کوێیە؟

کابرا شانی هەڵتەکاندن و بە بیرکردنەوە وەڵامی دایەوە:

-جانتاکەت ون نابێ.

دایك به دەنگێكی كز گوتی:

-به ئانقەست لای كچەكە گوتم خالییه. .. .. . ئەمه راست نییه. شتی زۆر قورسی تێدایه.

دایك پرسی: باشه . .. .. . دەی، چی؟

كابرا هەستا و لێی وەنزیك كەوت و به ئەسپایی پرسی:

-تۆ ئەو پیاوەت دەناسی؟

دایك لەرزی. بەڵام لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە: بەڵێ.

لای وابوو ئەو وەڵامه كورته هەموو شتێكی بۆ روون دەكاتەوە. كابرا پێكەنی و گوتی:

-دیتم ئیشارەت بۆ كرد. ئەویش وەڵامی دایەوە. به سرته پێم گوت ئەو ژنەی لەسەر پلەكانی میوانخانەكه راوەستاوه دەیناسی؟

دایك خێرا پرسی: ئەو چی گوت؟

-ئەو گوتی: "ژمارەمان زۆره". بەڵێ. .. .. . بەڵێ گوتی: "ژمارەمان زۆره".

چاوێكی پڕ مانای له میوانەكەی كرد و دیسان به زەردەخەنەیەكەوه درێژەی پێدا:

-ئەو پیاوه هێزێكی مەزنه. .. .. . ئازایه. .. .. هەرچی بییەوێ دەیڵێ. لێی دەدەن، جنێوی پێ دەدەن. .. .. بەڵام دەست هەڵناگرێ.

دەنگی نیوه دڵنیا و گنجی نێوچاوانی و گەشەی چاوی، پتر بوون بەهۆی هێدی بوونەوەی دڵی دایك. ترس و پەشێوی و هیلاكی رۆیشت و له جیاتی ئەوه بیری له حاڵی رێبین دەكردەوه. به قینێكی كوت وپڕ كه نەیتوانی پێشی بگرێ، هاواری كرد:

-رێگرینه. .. .. . دڕندەینه!

كابرا به خەمناكی لێی دوور كەوت و سەری بادا:

-بەڵێ، دەوڵەت دوژمنی بەترسی بۆ خۆی ساز كردوون.

دیسان گەڕایەوه كن دایك و به ئەسپایی گوتی:

-من پێم وایه جانتاكەت رۆژنامەی تێدان. .. .. راسته؟

دایك فرمێسكی سڕینەوه و به ساكاری وەڵامی داوه:

-بەڵێ، وایه، بۆ ویم هێنابوون.

كابرا برۆی تێكنان و دەستی به ریشیدا هێنا و چاوی له قوژبنێك بڕین و بێدەنگ بوو.

-ئەو بۆ ئێمەشی دەهێنا. کتێبیشی دەدایێ. ئەو پیاوە دەناسین. .. .. . دەیتبوومان! کابرا بێدەنگ بوو، بیری کردەوە و پاشان پرسی:

-باشە، ئێستا تۆ ئەوانە و جانتاکەت چ لێدەکەی؟

دایک چاوێکی لێکرد و بە شێوەیەکی هاندەرانە گوتی:

-بۆ تۆیان بەجێ دێڵم. ... .. .

کابرا پێی سەیر نەبوو. بەرهەڵستیشی نەکرد. تەنیا گوتی:

-بۆ ئێمە؟

پاشان تەماشایەکی دەرەوەی کرد و گوێی هەڵخست و لەبەر خۆیەوە گوتی:

-ئەوە دێن!

-کێ؟

-بێگومان ئاشناکانی ئێمەن.

ژنێك هاتە ژوور و وەرزێرێکی بە دواوە بوو. کابرا کڵاوەکەی هاویشتە قوژبنێك و لە خانەخوێ وەژووورکەوت و پرسی:

-دەی باشە؟

ئەوی تر بە نیشانەی "ئەرێ" سەری لەقاند. ژنەکە گوتی:

-ستێپان! میوانەکەمان بە ڕێگادا هاتووە، ڕەنگە برسی بێ.

دایك لە وەڵامدا گوتی:

-نا گیانەکەم، سوپاس. .. .. .

وەرزێرەکەی تر ڕووی کردە دایك و بە دەنگێکی توند دەستی پێکرد:

-ئیجازە بدە خۆم بناسێنم. ناوم "پیوتر بیگۆرۆڤ ریابینین"ە پێم دەڵێن "شیلۆ". لە کارەکانی ئێوە کەمێك سەر دەردەکەم. خوێندەوارم. بە ڕواڵەت ئەحمەق نیم.

ئەو دەستەی دایك بۆی درێژکردبوو گوشی و بە ستێپیانی گوت:

-باشە. تەماشاکە ستێپیان! ژنی ئاغا ژنێکی باشە. بەڵام بەو حاڵەش دەڵێ ئەوانە هەموویان هیچ و پوچن. قوتابی و بەرەڵڵان، بە هاورووژاندنی خەڵك کەیف دەکەن. بەڵام ئێمە ئەمڕۆ هەردووکمان دیتمان کە پیاوێکی نازایان گرتووە. ئێستاش دەبینی کە ئەم ژنە گەنج نییە و وادیارە خانمیش نییە، بەڵام دەستی لە کاردا هەیە.

-پێت ناخۆش نەبێ! ناوت چییە؟

توند و رەوان و یەك پشوو قسەی دەکرد. چەناگەی وەك پیاوی تادار دەلەرزی. چاوی بڕیبوونە روخساری نیلۆڤنا. بە جلێکی شڕ و قژی ئالۆزەوە دەتگوت لە شەڕی گەڕاوەتەوە و دوژمنی شکاندووە و لە شاییان سەرخۆشە. دایك چاوێکی دۆستانەی لێکرد و وەڵامی دایەوە. جارێکی دیکەش بە گەرمی دەستی دایکی گوشی و دەستی کرد بە پێکەنینێکی وشك و نەرم:

-ستێپان دەزانی کارێکی پیرۆزە. .. .. کارێکی زۆر جوانە. .. .. پێم گوتی کۆمەڵانی خەڵك خۆیان دەستیان بەکار کردووە. ئەم خانمە راستی نالێ، چونکە زیانی بۆ ئەو هەیە. بەڵام کۆمەڵی خەڵك دەیەوێ بە ئاشکرا وەڕێ کەوێ. بێ ئەوەی لە خەمی قازانج و زەرەردا بێ. دەزانی؟ کۆمەڵ ژیانی خراپە. لە هەموو لایەکەوە زیانی پێدەگا. نازانێ روو لە کام لا بکا. چونکە لە هەموو لاوە لێی لە هەڵلا دەدەن: "راوەستە".

ستێپان سەری لەقاند و گوتی: دەزانم. هەر لەو کاتەشدا لێی زیاد کرد:

لە خەمی جانتاکەی دایە. .. .. .

-لەخەمیدا مەبە دایە گیان، هەموو شت رێکوپێکە. جانتاکەت لە ماڵی منە. ئێستا کە ستێپان باسی تۆی بۆ دەکردم گوتی تۆش دەستت لە کاردا هەیە. ئەو پیاوەش دەناسی. پێم گوت: "ئاگات لێ بێ، نابێ زار بلاو بین. مەسەلەکە زۆر گرنگە". تۆش دایە . .. . جێبەجێ هەستت کرد کە ئێمە لەگەڵ ئێوەین. مرۆڤی باش زۆر زوو دەناسرێ. هەر دیارە. چونکە لە بازاڕ ژمارەیان زۆر نییە. ئاخ. .. .. . نا ... . .جانتاکەت لە ماڵی منە.

لە پەنای دانیشت و بە چاولێکردنێکی تکاکارانەوە درێژەی پێدا:

-ئەگەر دەتەوێ خاڵی بکەی یارمەتیت دەدەم. .. . پێویستمان بە کتێب هەیە.

ستێپان گوتی: دەیەوێ هەموو بدا بە ئێمە.

-فیکرێکی زۆر باشە دایە. ئێمە دەزانین چییان لێبکەین.

لەپڕ هەستا و دەستی کرد بە پێکەنین. پاشان بە هەنگاوی گەورە لە ژوورێدا دەستی کرد بە هاتوچۆ و بە کەیفخۆشی قسەکانی درێژە پێدا:

-هەرچەندە زۆریش سادەیە، بەڵام دەتوانین بڵێین مەسەلەیەکی سەیرە. لە جێگایەك شکاوە، بەڵام لە شوێنێکی تر تۆڵەی کراوەتەوە. .. .. . خراپ نییە. .. ... . ئاوایە. ئەو رۆژنامەیە زۆر باشە و تەئسیری هەیە. چاو و گوێی خەڵك دەکاتەوە. خاوەن ملکان خۆشیان ناوێ. ... .. حەوت کیلۆمەتر لێرە دوور لای ژنێکی خاوەن ملك

کار دەکەم، دارتاشم. دەبێ بڵێم کە ژنێکی باشە. کتێبمان دەداتێ، بەڵام هێندێ جار ئەحمەقانەن. دەیانخوێنینەوە و خوێندەوەرایان پێ باش دەبێ. بە گشتی لێی مەمنونم. .. .. بەڵام کاتێک ئەم رۆژنامانەم پێشان دا، تووڕە بوو و گوتی: پیۆتر دەست لەوانە هەڵگرە. منداڵی نەفام ئەوانە ساز دەکەن و تەنیا دەبێتە هۆی چارەڕەشیتان. .. . وەك بەندیخانە و دوورخستنەوە بۆ سیبریا. .... ئەگەر خوێندنەوەی ئەو رۆژنامانە درێژە پێ بدەی، لەوانەیە تووشی ئەو کارەساتە بی.

دیسان بێدەنگ بوو. بیری کردەوە و وەدووای قسەکانی خۆی کەوت:

-بەراستی دایە ئەو پیاوە خزمی ئێوە بوو؟

دایك لە وەڵامدا گوتی: نا.

پیۆتر دەستی بە پێکەنین کرد. دیار نەبوو بە چی شادە و پێدەکەنێ. دایك وای زانی کە بە بێگانە زانینی ڕێبین زووڵمە. گوتی:

-خزم نییە، بەڵام لەمێژە دەیناسم. وەك برای خۆم ڕێزی لێدەگرم.

ئەو زاراوەی لێی دەگەڕا نەیدەدۆزییەوە. زۆر بەوە نارەحەت بوو. نەیتوانی پێشی کۆڵە گریی خۆی بگرێ. بێدەنگییەکی خەماوی ژوورەکەی داگرت. پیۆتر سەری بەسەر شانیدا خوارکردبۆوە، دەتگوت گوێی داوەتە شتێك. ستێپان ئانیشکی وەسەر مێزەکەدا بوو. ژنەکەی پاڵ وەسۆبە دابوو، کەوتبووە بەر نیسێییە.دایك هەستی دەکرد کە چاوی تێبڕیوە. جاروبار چاوێکی لە تاتیانا دەکرد کە ڕوومەتێکی خڕ و سەوزە و لووتێکی قەڵەمی و چەنەگەیەکی جوان چاوێکی کاڵی هەبوو.

پیۆتر درێژەی بە قسەکانی دا:

-کەوابوو ناسیاوتە. .. . زۆر بە جەرگە، زۆر نرخ بۆ خۆی دادەنێ. .. .. دەبێ هەر واش بێ. .. .. بۆ خۆی مرۆڤێکە. .. .. وا نییە تاتیانا؟ . .. .. تۆ دەڵێی چی؟

تاتیانا قسەکەی پێ بڕی و گوتی:

-ژنی هەیە؟

لێوە باریکەکانی و زارە چکۆڵەکەی خڕ بوونەوە.

دایك بە خەمباری وەڵامی دایەوە:

-ژنەکەی مردووە!

تاتیانا بە دەنگێکی هێدی گوتی:

-هەر بۆیەش ئەوەندە ئازایە. پیاوی خاوەن ژن وماڵ واناکا، دەترسێ!. ... ..

پیۆتر گوتی:

-ئەی چ لە من دەکەی، ژنیشم هەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا. .. ... .

تاتیانا بێ ئەوەی تەماشای بکا، لێوی بادان و گوتی:

-بەسیەتی. چ دەکەی؟ زۆر قسان دەکەی و جارجاریش کتێب دەخوێنییەوە. هەر بەوەندەی کە لەگەڵ ستێپان لە کەلێن و قوژبنان سرت و خورت دەکەن، خەڵك بەختەوەر نابێ. پیۆتر تێك چوو و لەسەرخۆ گوتی:

-زۆر کەس گوێ دەداتە قسەی من . .. . . باش نییە وا قسەی دەکەی . ... .. من وەك هەوێن وام. ... .. .

ستێپیان بێ ئەوەی هیچ بڵێ چاوێکی لە ژنەکەی کرد. تاتیانا پرسی:

-وەرزێر بۆچی ژن دێنێ؟ دەڵێن چونکە پێویستی بە کرێکار هەیە. ... . بۆ چ کارێك؟

ستێپیان بە دەنگێکی گنەوە گوتی:

-بۆ چما ئەو کارەی هەتە بەس نییە؟

-ئەو کارە کەڵکی چییە؟ لەسەر ئەوەشەوە ئینسان رۆژ بە رۆژ لە هەژاریدا دەژی. ... منداڵت دەبن . .... . دەرفەتی ئەوەت نامێنێ پێیان رابگەی. .. .. . ئەویش لەبەر کارێك کە تەنانەت نانیشی لێ پەیدا نابێ.

لە دایك وەنزیك کەوت و لە پەنای دانیشت، بێ ئەوەی قسەکانی نیشانەی خەم و سکاڵایان لێوە دیار بێ، درێژەی پێدا:

-دوو منداڵم هەبوو. یەکیان سەماوەر سووتاندی. .. .. . تەمەنی دوو ساڵ بوو. ئەوەی دیکەش لەبەر کاری پیۆتر بە مردوویی لە دایك بوو. ئەمەش بۆ من بوو بە بەختەوەری؟ دەڵێم وەرزێر خراپ دەکەن ژن دێنن. .. ... . دەست و باڵی خۆیان دەبەستن. ئەگەر ئازاد بن وەك ئەو پیاوەی دەیناسی بە ئاشکرا لە پێناوی راستیدا خەبات دەکەن. وایە، حەقم نییە؟

دایك گوتی:

-بۆچی گیانەکەم؟ ئەگەر وانەبێ مرۆڤ ناتوانێ بەسەر ژیاندا زاڵ بێ.

-تۆمێردت هەیە؟

-مێردم مردووە. تاقە کوڕێکم هەیە. .. .. .

-لە کوێیە، پێکەوە دەژین؟

-گیراوه، له زیندانه!

هەستی کرد کە شانازییەکی هێدی لەگەڵ خەمێك کە هەمیشە بە سەریدا دەهات، لە دڵدا پێکەوە تێکەڵ دەبن.

-جاری دووهەمە دەگیرێ. چونکە راستی ناسیوە و تۆوی راستی بە ئاشکرا لە گیانی خۆیدا چاندووە. گەنجە، جوانە. ..... . ژیرە. .. .. ئەو بوو کە کەوتە بیری ئامادەکردنی رۆژنامە. ئەو بوو بە هۆی ئەوە کە رێبین بۆ بڵاوکردنەوەی دەست بەکار بێ. هەر چەند رێبین بە تەمەن دوو هێندەی ئەویش گەورەترە. بەم زووانە بە تاوانی ئەو کارانە کوڕەکەم موحاکەمە دەکەن. پاشان کە ناردیانە سیبریا، رادەکا و دەگەڕێتەوە تا سەرلەنوێ دەست بەکار بکاتەوە. ئەوانە زۆرن. ژمارەیان تا دێ زیاد دەکا و هەموو شتیان بە یەکەوە تا ژێر سێدارە لە پێناوی راستیدا خەبات دەکەن.

بە جارێك پێشی بەرەڵڵا کرد. بەڵام بێ ئەوەی ناوی کەس بێنێ، باسی ئەو کارانەی کرد کە بە نهێنی بۆ ئازادی کۆمەڵانی خەڵك دەکرێن، لە توێی باسکردنی ئەو مەسەلەدا کە دڵی پێ دەحەسایەوە، تەواوی هێزی خۆی و تەواوی ئەو عەشقەی کە لەبەر کارەساتی جۆربەجۆری ژیان وا درەنگ سەری هەڵدابوو، لە قسەکانیدا دەگونجاند. دەنگی یەکسان بوو. وشەی بە هاسانی دەدۆزینەوە و وەك مرواری رەنگاوڕەنگ دەیهۆنینەوە. لەبەر ئەوەی قسەکانی جێگای خۆیان دۆزیبۆوە، وەرزێرەکان مات ببوون و بە رێزەوە تەماشایان دەکرد. دەنگی هەناسەی ئەو ژنەی دەبیست کە لە پەنای دانیشتبوو. سەرەنجی گوێگرەکانی بڕوای دایك بە قسە و بەڵێنەکان بەهێز دەکرد.

-تەواوی ئەو کەسانەی لەبەر زووڵم و زۆر وەزاڵە هاتوون، تەواوی کۆمەڵانی خەڵك، دەبێ بە پێشوازی ئەو کەسانەوە بچن کە لە بەندیخانە، یان لەژێر داردا، لە پێناوی ئەواندا بە هیلاك دەچن. ئەوانە هیچ مەبەستی شەخسییان نییە. بۆ خەڵکی روون دەکەنەوە کە رێگای بەختەوەرییان کامەیە. بە ئاشکرا دەڵێن ئەو رێگایە دژوارە. هیچ کەس بە زۆر بۆ لای خۆیان راناکێشن. بەڵام هەر کەس لەگەڵیان کەوت، ناتوانێ لێیان جیا بێتەوە، چونکە دەزانێ حەقیانە و ئەوە رێگایەکی باشە و رێگایەکی تر نییە.

دایك لەوەی کە بە ئاوات دەگەیشت کەیفی دەکرد. دەیدیت کە ئێستا خۆی لەبارەی راستییەوە قسە بۆ خەڵك دەکا:

-کۆمەڵ دەتوانێ لەگەڵ ئەو دۆستانە بێ ترس بە ڕێگادا بڕوا. تا ئەو کاتەی خەڵك گیانێکی یەکگرتوو پێك نەهێنێ و یەك دەنگ هاوار نەکا: "خۆم خاوەن دەسەڵاتم و خۆم یاسا دادەنێم، یاسایەکی ئەوتۆ کە بۆ هەموو کەس وەك یەك بێ" ئەوانە دەست هەڵناگرن.

ئاخرەکەی دایك ماندوو بوو، بێدەنگ دانیشت. بە تەواوی دڵنیا بوو کە قسەکانی بە خۆڕایی ناچن و شوێنەواریان دەمێنێ. .. .. . وەرزێرەکان جۆرێکیان چاو لێ دەکرد، دەتگوت هێشتا هەر گوێیان لە قسەکانییەتی. پیۆتر دەستی بە سینگیەوە نابوون. پێڵوی چاوی ڕێك هێنابوون. زردەخەنەیەکی لەسەر لێوان دیاربوو. ستێپان ئانیشکی وەسەر مێزەکە دابوو، ملی هەڵکێشابوو، بۆ پێشەوە خوار بۆوە، سێبەرێکی کەوتبووە سەر ڕوومەتی و حاڵەتێکی پوختەتری پێدابوو. تاتیانا لە پەنا دایك ئانیشکی وەسەر ئەژنۆی دابوو تەماشای پێڵاوەکانی دەکرد.

پیۆتر لەبەرخۆیەوە گوتی:

-ئاخ! هەر وایە!

سەری ڕاوەشاند و بە پارێز لەسەر کەروێتێك دانیشت. ستێپیان بەکاوەخۆ سەری هەڵێنا و چاوێکی لە ژنەکەی کرد و هەر وەك بییەوێ شتێك لە ئامێز بگرێ باسکی ڕاکێشان. بە دەنگێکی پڕ لە بیرکردنەوە دەستی پێکرد:

-ئەگەر مرۆڤ بییەوێ دەست بەو کارە بکا، دەبێ بەڕاستی بە هەموو تواناوە خەریك بێ. .. .

پیۆتر بە شەرمەوە هاتە نێو قسەکەی و گوتی:

-بەڵێ. .. .. . بێ ئەوەی بۆ دوواوە ئاوڕ بداتەوە.

ستێپان درێژەی پێدا:

-کار باش جێبەجێ بووە!

پیۆتر لێی زیاد کرد:

-لەسەرنسەری جیهاندا. .. .. .

(١٨)

دایك پاڵی وەدیوار دابوو و سەری وەرگێڕابوو. گوێی بۆ بیروڕای ئەو دوو پیاوە ڕاگرتبوو. تاتیانا هەستا، تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و دیسان دانیشتەوە. کاتێك تەماشای ئەو دوو پیاوەی دەکرد، چاوە کاڵەکانی دەدرەوشان. لەپڕ ڕووی لە دایك کرد و گوتی.

-وادیارە کوێرەوەریت زۆر دیوە.

دایك وەڵامی دایەوە: بەڵێ!

-باش قسەی دەکەی. قسەکانت چاك لە دڵیدا جێ دەگرن. .. . . کاتێك پیاو گوێ دەداتە قسەکانت، بەخۆی دەڵێ: "خوایە، خۆزگە پیاو توانیبای ئەگەر بۆ جارێکیش بێ، ئەو کەسانە لە ژیانی خۆشدا ببینێ". ژیانی ئێمە چۆنە؟ وەك مەڕ و ماڵات. خوێندەوارم. کتێب دەخوێنمەوە. زۆریش بیر دەکەمەوە. جاری وا هەیە شەو لەبەر بیرکردنەوە خەوم لێ ناکەوێ. بەڵام ئەنجامی چییە؟ ئەگەر بیر نەکەمەوە بە خۆڕایی لە عەزاب دام. .. .. ئەگەر بیریش بکەمەوە هەروا. .. .. . کەوابوو هەموو شت بەخۆڕایی دەڕوا.. .. .

وەرزێران کار دەکەن و بۆ پارۆ نانێك پشتیان دەچەمێ. قەتیش هیچیان نییە. لەو وەزعە ناڕەحەت دەبن. ئارەق دەخۆنەوە و لێك دەدەن. دیسان دەست بە کار دەکەونەوە. .. .. ئەنجام دەبێتە چی؟ . ... هیچ. .. ..

تاتیانا بە دەنگێکی هێدی و ڕەوان و بە چاوی تەوس و پلارەوە قسەی دەکرد. هێندێ جار وەك بییەوێ وشەکانی بە بەنەوە بکا رادەوستا. پیاوەکان بێدەنگ بوون. با وە شووشەکان دەکەوت و جارجار نەرم بە دووکەڵکێشی سۆبەدا دەهاتە ژوور. سەگێك دەیلوراند. تنۆکەی باران دەنك دەنك وەپەنجەرە دەکەوتن. شۆقی چراکە دەلەرزی و کز دەبوو, لەپڕ دەگەشایەوە.

-قسەکانی تۆم گوێ لێبوون، ئەمەیە، خەڵك بۆچی دەژی؟ ئەوە زۆر سەیرە. گوێ بۆ قسەکانت رادەگرم و دەبینم. بەڵێ من ئەمە دەزانم، بەڵام تا ئێستا قەت شتی ئاوام نەبیستووە، ئەو فیکرەش بۆ من نەهاتبووە پێش .. .. . نا. .... ..

ستێپان بە دەنگێکی نەرم و خەمبار قسەکانی پێ بڕی:

-دەبێ نانی بخۆین و چراکە بکوژێنینەوە، خەڵك وەشك دەکەوێ. چرای چۆماکۆڤەکان تا درەنگ دایسا! بۆ ئێمە گرنگە نییە، بەڵام ڕەنگە بۆ میوانەکان باش نەبێ.

ژنەکە هەستا و لە دەوری ئاگردانەکە دەستی بەکار کرد.

پیۆتر بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی:

-بەڵێ، ئێستا دەبێ ئاگادار بین! پاش ئەوەی سەرلەنوێ ڕۆژنامەکە بڵاوکرایەوە. .. ..

ستێپان گوتی:

-لەبەر خۆم ناڵێم. .... .. ئەگەر بشمگرن بەڵایەکی گەورە نییە. ژیانی وەرزێرێك ئەوەندە نرخی نییە. .. .. .

ژنەکەی چووە لای مێزەکە و بانگی کرد:

-وەرە. ... .. .

هەستا چوو بۆ لای و تەماشای کرد کە چۆن مێزەکەی رازاندووەتەوە. بە گاڵتە گوتی:

-بە شانازی براکانمان . ... .. دەستەیەکی پێنج کەسی. .. .. بۆ ئەو دەمەی ببینە سەد کەس.

-دایك سکی پێ سووتا. .. .. پتری خۆش دەویست. پاش قسەکانی هەستی بە بارسووکییەك دەکرد و دەیدیت کە گرانایی خەفەتی رۆژی سووك بووە. لە خۆی رازی بوو. خێروخۆشی بۆ هەمووان بە ئاوات دەخواست.

دایك گوتی:

-نابێ ئەم قسانە بکەی. پیاو نابێ لە رووی لێکدانەوەی ئەو کەسانەوە نرخی خۆی دیاری بکا کە بە خوێنی ئەو تینوون. خۆتان دەبێ نرخی خۆتان بزانن. نەك لەبەر دووژمنان، بەڵکو لەبەر دۆستەکانتان.

وەرزێر بە ئەسپایی وەدەنگ هات:

-کام دۆستەکانمان؟

-من پێت دەڵێم کە گەل دۆستی هەیە.

-بەڵێ، هەیەتی، بەڵام نەك لێرە.

-باشە. ... .. خۆتان دەبێ لێرە دۆست پەیدا بکەن.

-بەڵێ. .. . دەبێ وابکەین.

تاتیانا بانگی کردن:

-وەرنە سەر مێز!

لەسەر نانخواردن پێۆتر وای نیشان دا کە لە قسەکانی دایك نارەحەت بووە. دیسان دەستی کرد بە قسان:

-دایە دەزانی بەیانی زوو تۆ دەبێ وەرێ کەوی. تا کەس تۆ لێرە نەبینێ. پێویستە بچییە گوندی دراوسێمان و لەوێ عارەبانە بگری. .. .

ستێپان گوتی:

-بۆچی؟ خۆم دەیبەمەوە!

-نا، ئەگەر شتێك رووبدا لێی دەپرسن شەو لە ماڵی تۆ بووە یان نا؟ بلێ! "لە کوێ بووە؟". من بانگم کردبوو!. .. .. "ها تۆ؟ باشە کەوابوو بچۆ بۆ زیندان!". تێگەیشتی؟ بۆ زیندان پەلەت لە چییە؟ هەر شتە بە نۆرەی خۆی. .. .. . بەڵام ئەگەر بلێی شەو لە ماڵی تۆ نووستووە و ئەسپی بە کرێ گرتووە و رۆیشتووە، ناتوانن هیچت پێ بڵێن. کەس بەرپرسی رێبواران نییە. .. .. . ئەو هەموو هاتوچۆی گوندی دەکەن.. .. .

تاتیانا بە تانەوە گوتی:

-پیۆتر فێر بووی چۆن بترسی؟

لە ئەژنۆی خۆی دا و وەڵامی دایەوە:

-دەبی هەموو شت بزانی. دەبێ ترسان و نەترسان شارەزا بێ. لە بیرتە سەرۆکی دەفتەری دادپرسی بۆ ئەو رۆژنامەیە چەندی "باگانۆ"ی ئەزیەت کرد؟ باگانۆڤ پارەشی بدەیەی قەت دەست لە کتێب نادا. بەڵێ! ... .. . دایە بڕوا بکە هەموو کەس لە گوندیدا دەزانێ کە من لە فێڵەزانیدا دانامێنم. کەس لە من باشتر نازانێ کتێب و نووسراوە لە گوندیدا بڵاو بکاتەوە. ... .. . هەر چەندەی تۆ بتەوێ! خەڵکی ئێرە خوێندەواریان کەمە و ترسەنۆکن. راستە. .. .. . لەگەڵ ئەمەش ژیان ئەوەندە دژوار بوو کە پیاو ناچارە چاو بکاتەوە و لەخۆی بپرسێ کە چی روودەدا؟ کتێب بە هاسانی وەڵام دەداتەوە: "ئەوەی روودەدا هەر ئەوەیە: بیر بکەوە و بڕوانە". زۆر وا هەیە پیاوی نەخوێندەوار باشتر لە خوێندەوار تێدەگا. بە تایبەتی ئەگەر خوێندەوارەکە تێر و پڕ بێ. ئەو وڵاتە باش دەناسم. زۆر شت دەبینم. پیاو دەتوانێ بژی، بەڵام ئەگەر نەیەوێ هەر لە سەرەتاوە بچێتە ژێر دار، ژیری و چالاکی پێویستە. ... . کاربەدەستانی دەوڵەتیش هەست بەوە دەکەن کە وەزع گۆڕاوە و وەرزێر بە ساردی لەگەڵیان دەبزووێتەوە. زەردەخەنەی نایەتە سەر لێوان و مێهرەبانی نییە .. .. بە گشتی دەیەوێ واز لە کاربەدەستان بێنێ. لەم دواییەدا لە گوندی "سمۆڵیاکۆڤ" نزیك ئێرە هاتبوون باج وەربگرن, وەرزیران تاویان دا چۆماخ. .. .. . سەرپۆلیس هاواری کرد: "ئاح سەرسەرینە . ... .. لە قەیسەر یاخی دەبن!". وەرزێرێك بەناوی "سپیڤاکین" وەڵامی دایەوە: "برۆ ون بە: نە خۆت بێ و نە قەیسەرت". ئەو قەیسەرە کێیە کە کراسیشتان لەبەر دادەنێ؟ دایە وەزع بەم جۆرەیە. دیارە سپیڤاکین گیرا و زیندانی کرا، بەڵام قسەکانی هەر مانەوە منداڵە وردەکەش دووپاتەیان دەکەنەوە. قسەکانی زیندوون و هاوار دەکەن!

نانی نەدەخوارد، هەر قسەی دەکرد. چاوە مەکراوییەکانی دەدرەوشان. زۆر شتی بچووکی لە بارەی ژیانی دێهاتییەکانەوە بۆ دایك باس دەکرد. هەر وەك کیسەیەك لە دراوی مس خاڵی بکا.

ستێپان دووجار پێی گوت:

-نانەکەت بخۆ!

پیۆتر پاروە نانێك و کەچکێکی هەڵدەگرت و پاشان وەك چوڕەیەك کە بخوێنێ، دەستی پێ دەکردەوە. ئاخرەکەی پاش شێوخواردن لە پڕ راست بووەوە و گوتی:

-کاتی چوونەوە هاتەوە.

لە دایك چووە پێش و دەستی گوشی:

-دایە گیان خواحافیز! لەوانەیە قەت یەکتر نەبینینەوە. پێویستە بڵێم کە ئاشنایەتی لەگەڵ تۆ و بیستنی قسەکانت بۆ من زۆر خۆش بوو. بێجگە لە کتێب جانتاکەت چی دیکەی تێدایە؟

-شاڵێکی خوری تێدایە.

-زۆر باشە. شاڵێکی خوری. ستێپان گوێت لێیە؟ ئێستا ئەم پیاوە جانتاکەت دێنێ. ستێپان با برۆین. خواحافیز. .. .. بەخۆشی دانیشن!

کە ئەوان وەدەرکەوتن، تاتیانا جێگای بۆ دایك راخست. لە چەکمەجە هێندێ جلی هێنانەدەر و لەسەر قەرەوێڵەکەی دانان.

دایك گوتی:

-کوڕێکی زرینگە!

تاتیانا چاوێکی لێکرد و وەڵامی دایەوە:

-قسە دەکا و قسە دەکا، بەڵام هەر لە نزیکەوە دەبیسرێ.

دایك پرسی:

-مێردەکەی تۆ چۆنە؟

-پیاوێکی باشە. ئارەق خۆر نییە. تەواو پێکەوە رێککەوتووین. تەنیا کەمێك بێ زیبکە. قەدی راست کردەوە و پاش تاوێك بێدەنگی قسەکانی درێژە پێدان:

-ئێستا دەبێ چ بکەین؟ دەبێ خەڵك بهاورووژێنن؟

-ئاشکرایە! هەموو کەس لە فیکری ئەوەدایە. بەڵام هەر کەس بۆ خۆی بە جیا. پێویستە بە دەنگی بەرز لەو بارەوە قسە بکرێ. دەبێ لە هەوەڵەوە یەکێك هەبێ بڕیار بدا.

لەسەر قەرەوێڵەکە دانیشت و پرسی:

-دەڵێین تەنانەت ژنی گەنج و دەوڵەمەندیش دەستیان لەو کارەدا هەیە. دەچن بۆ کرێکاران شت دەخوێننەوە. ئەو خانمانە ناترسێن، لەو کارە ناپرینگێنەوە.

پاش ئەوەی بە وردی گوێی دایە وەڵامی دایك، هەناسەیەکی لە ناخەوە هەڵکێشا و چاوی لەسەر یەك دانان و سەری لەقاند و درێژەی پێدا:

-جارێك له كتێبدا خوێندمەوه كه ژیان مانای نییه. .. .. . جێبەجێ لەو مەبەستە تێگەیشتم. من دەزانم ئەو ژیانە چییە! ریزە قیکرێك هەیە، بەڵام لێك گرێ نەدراون و وەك مەڕی بێ شوان بە دەوری یەكدا دەگەڕێن, كەس نییە كۆیان بكاتەوە. ئینسان نازانێ چ بكا. ئەو ژیانەیە كە مانای نییە. پێم خۆش بوو لەبەر ئەو ژیانە رابكەم، تەنانەت ئاوڕیش نەدەمەوە. ئینسان چەند تێبگا ئەوەندەش بەدبەختە. .. .. .

دایك لە گەشایی چاوە شینەكان و روومەتی ئەو ژنەدا ئەو دەردەی دەدیت و لە قسەكانیشیدا دەیبیست. ویستی دڵخۆشی بداتەوە. .. .. . .

-بەڵام خۆشەویستم دەزانی دەبێ چ بكەی؟

تاتیانا بە نەرمی قسەكەی پێ بڕی:

-دەبێ بزانین چ بكەین. ... .. . جێگاكەت سازە، راكشێ.

بە بیركردنەوە بۆلای سۆبە چوو. .. .. . دایك بێ ئەوەی خۆی بگۆڕێ راكشا. لە هیلاكییان ئێسكەكانی ژانیان دەكرد. بە ئەسپایی ناڵاندی. تاتیانا چرای كوژاندەوە. كە تاریك بوو دیسان تاتیانا بە دەنگێكی نەرم و یەكسان لە ژووریّ دەستی پێكرد:

-نوێژان ناكەی؟ منیش لام وایە ئەوانە هەموو بۆ ترساندنی ئێمە ساز كراون. چونكە نەفامین. .. .. .

دایك لە جێگادا بزووت. تاریكاییەكی بێ بن لە پەنجەرەوە تەماشای دەكرد. خشەخش و دەنگە دەنگێكی نهێنی لە دەوروبەری دەخزین. بە دەنگێكی ترساوانەوە گوتی:

-لەبارەی خواوە قسەم نییە. .. .. بەڵام بڕوام بە عیسا هەیە. بڕوا بە قسەكانی دەكەم: "هاوڕەگەزی خۆت وەك خۆت خۆش بوێ. ... ."

بەڵێ بڕوام بەوە هەیە.

لەپڕ بە پەشۆكاوی گوتی:

-ئەگەر خوا هەیە بۆچی ئاگای لە ئێمە نییە؟ بۆچی بە قودرەتی خۆی ئێمە ناپارێزێ؟ بۆچی رێگا دەدا كە خەڵك بە دوو چینی جیاواز دابەش بكرێن؟ بۆچی رێگای ئازار و كوێرەوەری مرۆڤ و دیلی و ژێردەستی و خراپە و دڕندەیی دەدا؟

تاتیانا بێدەنگ بوو. دایك لە تاریكاییدا تارمایی لەشی تاتیانای دەدیت. ئەو ژنە گەنجە نەدەبزووت. دایك زۆر خەمبار بوو، چاوی لەسەر یەك دانان. لەپڕ دەنگێكی سارد و باریك هات:

-هەرگیز لەسەر مردنی منداڵەكانم نە خوا و نە مرۆڤ نابەخشم. ... .. قەت!

دایك هەستاوە سەر جێگا. لە دەرد و ژانی ئەو ژنە سەری سوورِ ما.

بە نەرمی گوتی:

-هێشتا گەنجی. .. . دیسان منداڵتان دەبیّ!

پاش تاوێك بێدەنگی ژنەکە گوتی:

-نا! دوکتۆر گوتوویە تازە قەت منداڵت نابیّ.

مشکێك بەوێدا رای کرد. تەقەیەکی وشك بێدەنگییەکەی شکاند. دیسان خشەخش و دەنگی باران، هەروەك بە قامکی لەرزۆك لە شتێك بدریّ، لەسەربانی بیسرا. تنۆکەی باران بە خەمناکی وەعەرزی دەکەوتن و شەوی درێژی پاییز بە رەوتی باران یەك ئاهەنگ دەبوو. .. .

دایك چاوی دەبیرەخەو راچووبوون. هەستی پێی یەکێك لە دەرەوە هات. دەرگا بە ئەسپایی کرایەوە و یەکێك لەسەرخۆ گوتی:

-تاتیانا خەوتووی؟

-نا. .. .. .

-ئەو نووستووە؟

_بەڵیّ، لام وایە. .. .. .

رووناکییەك پەیدا بوو، لەرزی و لە تاریکیدا نوقم بوو. کابرا هاتە لای جێگای دایك و پاڵتۆیەکی بەسەر لاقاندا درابوو راستی کرد. ئەو دڵسۆزییە کاری کردە سەر دایك. دیسان چاوی لەسەر یەك دانان و بزەیەکی هاتیّ. ستێپان بە بیّدەنگی جێگاوبانی خۆی هەڵگرت و چووە کەلەگی.

دایك زۆر لەسەر هەست لە بێدەنگییەکی تەمبەڵانەی خەوهێنەردا گوێی هەڵخسبوو، خۆی مات کردبوو لە تاریکیدا سەروچاوی خوێناوی رێبینی دەهاتە بەرچاو. سرت و خورتێکی کورتی لە کەلەگی بەر گویّ کەوت.

-دەزانی پیاوی چۆن لەو کارەدان. پیاوی کۆنەساڵی وا کە هەزار خەم و خەفەتیان هەبووە و زەحمەتیان کێشاوە. نۆرەی ئەوەیە بحەسێنەوە، بەڵام بزانە چ دەکەن. بەڵام تۆ ستێپان. .. .. . گەنجی، بەهۆشی . .. .. . ئاخ!

وەرزێر بە دەنگێکی گیراو وەڵامی دایەوە:

-پیاو ناتوانیّ بیّ فکرکردنەوە بێتە نێو ئەو کارە. .. . . کەمێك راوەستە. . . . . ئەو هەوایە دەزانم.

دەنگەدەنگ بڕایەوە. .. .. . کابرا دیسان وەدەنگ هاتەوە:

-ڕێگا ئەوەیە. .. . دەبێ لە پێشدا بە جیا و بە تایبەتی لەگەڵ وەرزێران قسەی بکەی، بۆ نموونە لەگەڵ "ماکۆڤ"، "ئالێشا". خوێندەوارن، ئازان، لە حکومەت بێزارن. هەروەها "شۆرین سێرگێی" وەرزێرێکی ژیرە. "کنیازیڤ" پیاوێکی ڕاست و ئازایە. بۆ دەست پێکردن جارێ بەسە. .. .. پاشان کە بووین بە دەستەیەکی بچووك دەزانین چ دەکەین! دەبێ بزانین لە کوێ دەتوانین ئەم ژنە بدۆزینەوە. دەبێ لەو کەسانە وەنزیك کەوین کە ئەو باسی دەکردن. .. .. تەورەکەم هەڵدەگرم و دەچمە شار. .. .. تۆش بە خەڵك بڵێ کە چووەتە شار دارشکێنی بکا و پارەیەك پەیدا بکا. .. . دەبێ ئاگامان لە خۆمان بێ. حەقیقەتی کە دەڵێ: پیاو دەبێ قەدر و نرخی خۆی بزانێ. کاتێك کاری وا هاتە پێش، ئەگەر پیاو بییەوێ دەست بەوە بکا، دەبێ قەدری خۆی بزانێ. بزانە ئەم وەرزێرە، ئەم ڕێبینە، سەر بۆ خواش نەوی ناکا تا دەگا بە سەرپۆلیسێك. خۆڕاگری نیشان دەدا، هەر وەك تا ئەژنۆیان لە عەرزا گێرابێ. ئەدی نیکیتا؟ شەرمی کرد. ... بەڕاستی موعجیزەیە. .. .ئاخ ئەگەر گەل هاودەنگ بێ و دەست بەکار بێ، دنیا بە دووای خۆیدا ڕادەکێشێ. .. ..

-لەپێش چاوی ئێوە لە پیاوێك دەدەن و ئێوەش دەست لەسەر سینگ ڕادەوەستن!

-ڕاوەستە!دەبێ شوکری خوا بکەی کە خۆمان لێمان نەدا. چونکە هێندێ جار بە وەرزێران لە گیراوەکان دەدەن. ئەوانیش بە قسەیان دەکەن. ڕەنگە بە دڵ بەزەییان پێدابێ، بەڵام ناچارن دەیکەن، لە ترسی وەی نەوەك خۆیان ئازار بدەن. غیرەتی ئەوەیان نییە دەست لە کاری ناحەز بگێڕنەوە. دەبێ کارێکی وا بکەین کە ژمارە زۆر بێ و جا پێکەوە شۆڕش بکەین!

ماوەیەکی زۆر قسەی کرد. هێندێ جار ئەوەندە بە سەبر قسەی دەکرد کە دایك تێنەدەگەیشت. هێندێ جاریش دەنگی هەڵدێنا. ئەو دەم ژنەکە دەیگوت:

-سەبر! وەخەبەری دێنی.

دایك خەوی لێکەوت. خەو هەر وەك پەڵە هەورێکی خەمهێنەر خۆی بەسەردا کێشا و لەگەڵ خۆی برد. کاتێك تاریك و ڕوونی بەیانی بە چاوی خەواڵووەوە تەماشای پەنجەرەی دەکرد و بێدەنگییەکی سارد بە خەواڵوویی بەسەر گوندیدا مەلەی دەکرد و زەنگی کلیساکان تازە دەنگی دەدایەوە، تاتیانا دایکی وەخەبەر هێنا.

-سەماوەر سازە، چای بخۆینەوە. تا لە عارەبانەدا سەرمات نەبێ. ... .. ستێپان هەر وەك کارێکی زۆری هەبێ، ریشە قرژەکەی لێك و لوس دەکرد و پرسی:

-لە شار چۆن دەتوانم دایك بدۆزمەوە؟

دایك وا هاته بەرچاو كە سەروچاوی ئەو وەرزێرە لە دووێ شەوێوە خۆشەویستتر بووە. لە كاتی چاخواردنەوەدا بە خۆشحاڵی گوتی:

-ئەم پێشهاتە چەند سەیرە!

تاتیانا پرسی: پێشهاتی چی؟

-ئەم یەكتر ناسینە. .. . زۆر سادەیە. ... .. .

دایك بە بیركردنەوە و بە دڵنیایی گوتی:

-لەو كارەدا هەموو شت زۆر سادەیە.

ژن و مێرد بە زمانێكی خۆش و دڵێكی پاك و بە بەخێرهێنانێكی گەرمەوە بەڕێیان كرد. كە سواری عارەبانە بوو بیری كردەوە كە ئەو وەرزێرە زۆر بە وریایی وەك مشكی كوێر، بێ هەڵلا و بگر بەردەوام كار دەكا. دەنگی نارەزایی ژنەكەی لە بن گوێی هەر دێت و چاوە شینەكانی بە گەشاییەكی وشك و داخ دەدرەوشێن. هەتا ماوە داخ و خەفەتی دایكێك كە بۆ منداڵەكانی دەگرێ، هەر دەمێنێ.

دایك جارێكی تر كەوتە فكری رێبین و سەروچاوە خوێناوی و چاوە گەشەكانی و قسە بەتینەكانی هێنایەوە بیر. دڵی گیرا و هەستێكی تاڵی بێدەسەڵاتی لەبەرامبەر ئەو دڕندانەدا بەسەردا هات. تا گەشتەوە شار، قەڵافەتی رێبینی بە ریشی رەش و كراسی دڕاو و دەستی لە پشتەوە بەستراو و قژی ئاڵۆز و دەموچاوی بەقین داگیرساوەوە، هەر لەبەر چاوی بوو. هەروەها بیری لەوە دەكردەوە كە خەڵكێكی زۆر لە گوندی بە نهێنی چاوەڕوانی حەقیقەت دەكەن و هەزاران كەس بێدەنگ، بێ ئەوەی لە تەواوی ژیاندا چاوەڕوانی پاداش بن، كار دەكەن.

لەو كاتەدا كە بیری لە سەفەری سەركەوتووی خۆی دەكردەوە، لە دڵدا هەستی بە خۆشییەك دەكرد و هەوڵی دەدا كە ئیتر ستێپان و ژنەكەی لەبیر بەرێتەوە. لە دوورەوە بورجەكانی كلیسا و خانووەكانی شاری چاو پێكەوت. هەستێكی خۆش تینێكی وەبەر دڵی هێنایەوە و هێدی كردەوە.

(١٩)

نیكۆلای بە قژی ئاڵۆز و كتێبێك بە دەستەوە، دەرگای لە دایك كردەوە، لە خۆشییان گەشكە بوو، هاواری كرد:

-هەر وا زوو. .. .. زۆر باش بوو. ... . زۆرم پێخۆشە. ... .

مۆزلی لەبن چاویلکەکەدا وێك دەکەوتن. یارمەتی دا پالتۆکەی داکەنێ و بە خۆشەویستییەوە تەماشای کرد و گوتی:

-دۆینێ شەو هاتبوون ئێرە بگەڕێن. هۆی ئەوەم لەخۆم دەپرسی، ترسام، نەکا پێش هاتێك بۆ تۆ روویدابێ. ... . بەلام لەگەڵ خۆیان نەبردم. خەیالم ئاسوودە بوو. ئەگەر تۆیان گرتبا دەستیان لە من هەلنەدەگرت.

بردییە ژووری نانخواردن و بە هەناسەسواری درێژەی پێدا:

هەرچۆنێك بێ منیان لە ئیدارە وەدەرنا. ... .. . لەو بارەوە خەم ناخۆم. هەراسان ببووم ئەوەندەی ژمارەی ئەو وەرزێرانە رابگرم کە هیچیان نەماوە جووتی پێ بکەن. کاری تر هەیە کە دەبێ بیکەم.

ژوورەکەی هەر دەتگوت دەستێکی بەهێز لە تووڕەبوونێکی ئەحمەقانەدا دیوارەکانی راوەشاندووە تا هەموو شت تێکوپێك بدا. وێنەکان کەوتبوونە خوارێ، کاغەزەکانی دیواری لێکرابوونەوە و دڕدڕ کرابوون. لە جێگایەك تەختەیەکیان لە گۆڕایی ژوورەکە هەلکەندبوو. خۆلەمێشی پێش سۆبە بلاو کرابۆوە. لە پەنا سەماوەری کوژاوەوە، لەسەر مێز قاپی پیس و ژامبوون و پەنیر لەسەر کوتە کاغەزێك و پارووە نان و کتێب و خەلۆز دەبینران. دایك بزەیەکی هاتێ و نیکۆلای بەخۆدا شکایەوە:

-ئەم پەرش و بلاوییە کاری منە. بەلام دایە گیان گرنگ نییە. لام وایە دێنەوە، جا بۆیە هیچ شتێکم رێکوپێك نەکردۆتەوە. باشە، سەفەرەکەت خۆش بوو؟

ئەم پرسیارە بە گرانی وە سنیگی دایك کەوت. دیسان دیمەنی رێبینی هاتەوە بەرچاو. خۆی لەوە بە تاوانبار زانی کە جێبەجێ باسی نەکردبوو. چووە لای نیکۆلای و دەستی بە گێڕانەوە کرد. هەر لەو کاتەشدا دەیویست هێدی و لەسەرخۆ بێ و هیچ شتێك لەبیر خۆی نەباتەوە.

-گرتیان!. .. .. .

نیکۆلای راچەنی.

-بەلێ..... .. .

-چۆن؟

دایك بە دەست راوەشاندن بێدەنگی کرد. هەر وەك لە بەرامبەر دادپرسی بێ و لە ئازاردانی ئەو پیاوە سکالا بکا، دەستی بە قسان کرد.

نیکۆلای پالی وە کورسی دابوو. رەنگی پەڕیبوو. لێوی خۆی دەگەستن و گوێی بۆ راداشتبوو. چاویلکەی لەسەر مێزی دانا و دەستێکی بە روومەتی خۆیدا هێنا، دەتگوت هەودای جالجالۆکە لە دەموچاوی دەکاتەوە. گنجی

دەموچاوی قوڵتر بوون و ئێسكی روومەتی سەیر دەرپەڕین. كونە لوتی كەوتنە لەرزین. یەكەم جار بوو كە دایك نیكۆڵای ئاوا ببینێ. ئەو وەزعە تۆزێكی ترساند.

پاش ئەوەی دایك بەسەرهاتەكەی گێڕایەوە، نیكۆڵای بێدەنگ هەستا و دەستی لە گیرفانی نان و لە ژووریدا دەستی كرد بە هاتوچۆ. ددانی ڕێك دەگوشین و لەژێر لێوانەوە دەیگوت:

-دەبێ پیاوێكی لێوەشاوە بێ. ئازایەكی سەیر. ... .. . لە زیندان ئازاری دەدەن. ئەو كەسانەی وەك ئەوەن لە زینداندا چارەڕەشن... . . . . .

پاشان لە بەرامبەر دایك راوەستا و دەستی پتر لە گیرفانی راكردن. بە خۆڕایی هەوڵی دەدا كە پێشی هەڵچوونی خۆی بگرێ كە كاری لە دایكیش كردبوو. چاوی وەك نووكی چەقۆ باریك ببوونەوە. دیسان دەستی كرد بە هاتوچۆ و بە دەنگێكی سارد و تووڕە پاشماوەی قسەكانی درێژە پێدان:

-بڕوانە ئەو بێ شەرمییە! تاقمێك مرۆڤی نەفام، بۆ راگرتنی دەسەڵاتی شوومیان بەسەر گەلدا، لە هەموو كەس دەدەن، دەخنكێنن و زوولم لە هەموو كەس دەكەن. .. .. . . دڕندەیی زیاتر دەبێ. بێ بەزەیی دەبێتە قانوونی ژیان. بیر بكەوە! هێندێك كەس لێ دەدەن و ملهوڕانە دەبزوونەوە، چونكە دڵنیان سزا نادرێن. چونكە نەخۆشی شكەنجەدانی خەڵكیان گرتووە. نەخۆشی گڵاوی ئەو كۆیلانەیان گرتووە كە ڕێگا دراون بە هەموو هێزیانەوە غەریزەی كۆیلەتی و دابی چەپەڵی خۆیان ئاشكرا بكەن. هێندێكی تر ژارخواردووی تۆڵەن. هێندێكیش لەژێر زەبری لێداندا خەرفاون و كەڕولاڵ بوون. .. . خەڵك خراپ دەكەن.

راوەستا و هەر دوو دەستی گرتن و بە دەنگێكی هێدی درێژەی پێدا:

-پیاو بێ ئەوەی بیبەوێ، لەو ژیانە دڕندانەیەدا گێژ دەبێ.

پاشان هاتەوە سەرخۆ. چاوی دەدرەوشان. بە هێمنی تەماشای دایكی دەكرد كە چاوی بە فرمێسكان تەڕ ببوون.

-نابێ كاتمان بە خۆڕایی بڕوا. ... . . . جانتاكەت لە كوێیە؟

-لە چێشتخانەیە.

جاسووسان دەورەی ماڵیان داوە، ناتوانین ئەو هەموو رۆژنامەیە بە دزی لە ماڵی بەرینە دەر. نازانم لە كوێیان بشارمەوە. .. . لەوانەی ئەمشەو ژاندارمەكان بێنەوە. پێم خۆش نییە تۆ بگرن. هەرچەندە حەیفیشە، بەڵام ئێستا هەموویان دەسووتێنم.

دایك پرسی: چی؟

-هەمووی ئەوانەی لە جانتادان. .. ..

دایك تێگەیشت و هەر چەند خەفەتیشی زۆر بوو، بەڵام ئەو سەربەرزییەی لە سەرکەوتنی خۆیدا هەستی پێدەکرد، بزەیەکی خستبووە سەر لێوانی. وردە وردە وەجۆش هات و گوتی:

-جانتاکەم هیچی تێدا نییە، تەنانەت پەڕە کاغەزێکیش.

پاشماوەی سەر گوزەشتەکەی بۆ گێڕایەوە. نیکۆڵای لە پێشدا بە نیگەرانی و پاشان بە سەرسووڕمانەوە گوێی بۆ قسەکانی راگرت. ئاخرەکەی قسەکانی پێ بڕی و گوتی:

-شتێکی سەیرە، شانسێکی سەیرت هەیە!

لە کاتێکدا بە جارێك شەرم دایگرتبوو، خرۆشا و دەستی دایکی گوشی و گوتی:

-بەم هەموو بڕوایەی بە گەلت هەیە من دڵخۆش دەکەی. .. . . تۆم لە دایکی خۆم خۆشتر دەوێ. . . .

دایك بە پرسیارەوە زەردەخەنەیەکی هاتێ و لە بنەوە چاوێکی لێکرد و دەیویست بزانێ نیکۆڵای لەبەرچی وا شاد و لەسەر حاڵە.

نیکۆڵای دەستی لەسەری خست و بە بزەیەکی دڵخۆشکەرەوە گوتی:

-هەموو شت سەیرە. .. . دەزانی. .. . . ئەو رۆژانە من بە چەشنێکی سەیر شاد بووم. هەموو وەختی خۆم لەگەڵ کرێکاران رابواردووە. شتم بۆ خوێندنەوە. . . . . . وتووێژمان کردووە. . ... . لێیان وردبوومەوە. هەستێکی پاکم لە دڵمدا کۆکردووەتەوە. چەندە ئینسانی باشن. هێندەی رووناکی رۆژەکانی مانگی ئەیار! مەبەستم کرێکارە گەنجەکانە. بەهێز و بەهەستن. تینووی تێگەیشتنی هەموو شتێکن. پیاو ئەوانە دەبینێ بەخۆی دەڵێ کە رووسیا دەبێتە دیموکراسی هەرە پرشنگداری سەر زەوی.

هەر وەك بییەوێ سوێند بخوا. باسکی هەڵێنا و پاش تاوێ بێدەنگی لەسەر قسەکانی رۆیشت:

-لەبیرتە لە ئیدارەیەك کارم دەکرد. لە نێو ژمارە و کاغەزدا ترشابووم. ساڵێك ئەو جۆرە ژیانە بۆ فەوتانم بەس بوو. چونکە پێشتر راهاتبووم لەنێو خەڵکدا بژیم. کاتێك لە خەڵك جیا دەبمەوە ناڕەحەت دەبم. .. . . بە هەموو تواناوە بۆ لای خەڵك دەگەڕێمەوە. ئەوجار دەتوانم سەرلەنوێ بە ئازادی بژیم. دەتوانم دیسان کرێکاران ببینم و ئەوەی دەیزانم فێریان بکەم. دەزانی! من لە نزیك لانکی فیکری تازە لە دایك بووم، لە پێش سیمای هێزێکی داهێنەر کە خەریکە پەیدا دەبێ، دەمێنمەوە. بە چەشنێکی سەر سووڕهێنەر سادە و جوانە و زۆر سەیر هاندەرە. مرۆڤ گەنج دەبێتەوە، خۆڕاگر دەبێ، خاوێن دەبێتەوە، ژیانێکی تەواو رادەبوێرێ.

لە خۆشییان دەستی کرد بە پێکەنین و دایکیش لە شادی ئەودا بەشدار بوو و گوتی:

تۆ پیاوێکی لەرادەبەدەر باشی. هێزێکی مەزن و لەسەرخۆت هەیە. ئەو هێزە بە توانایەکی زۆرەوە دڵان بۆ لای تۆ رادەکێشێ. زۆر لەگەڵ خەڵك دەدوێ و زۆر باش خەڵك دەناسی.

-ژیانی ئێوە دەبینم و تێدەگەم، خۆشەویستم.

-مرۆڤ تۆی خۆش دەوێ. .. .. خۆشەویستی مرۆڤێك ئەوەندە خۆشە، ئەوەندە خۆشە. .. خۆزگە زانیبات!

دایك بە گەرمی دەستی بەسەر دەستی نیکۆلایدا هێنا و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-ئەوە ئێوەن کە لەنێو مردوواندا زیندەوەر زیندوو دەکەنەوە. خۆشەویستم، بیر دەکەمەوە دەبینم کە زۆرمان کار لە پێشە و زۆریشی سەبر دەوێ! پێم خۆشە دڵسارد نەبی. گوێ بدەیە، پاشماوەی باسی ئەو ژنە وەرزێرەت بۆ بگێڕمەوە.

نیکۆلای لە پەنای دانیشت و لە کاتێکدا رووی شادی خۆی وەرگێڕابوو، دەستی بە مووەکانی خۆیدا دەهێنا. بەڵام خێرا رووی کردە دایك و بە تامەزرۆیی گوێی بۆ باسەکە راگرت:

-زۆر سەیرە. .. . شانست هێناوە، زۆر وێدەچوو کە بگیرێی. . ... وادیارە وەرزێریش وە جموجۆڵ کەوتون. ئەمەش سەیر نییە! لێرەوە ئەو ژنە دەبینم، هەست بە دڵی پڕ لە قینی دەکەم . ... . . حەقتە کە دەڵێی دەردی ئەو قەت هێدی نابێ. هێندێ کەسی ئەوتۆمان پێویستە کە هەر خەریکی لادێ بن. لە هەموو جێیەك لە پیاومان کەمن. . . . . ژیان هەزاران باسکی پێ دەوێ.

دایك لەسەرخۆ گوتی:

-پێویستە   پاڤێڵ ئازاد بێ. . . . . ئەندرێیش!

نیکۆلای چاوێکی لێکرد و سەری بەردایەوە:

-دایە بزانە. ... . . هەرچەند پێت ناخۆش دەبێ، بەڵام راستت پێ بڵێم،   پاڤێڵ زۆر باش دەناسم. گومانم لەوەدا نییە کە راناکا. دەیەوێ موحاکەمە بکرێ، دەیەوێ خۆی بە سەربەرزی نیشان بدا. لەو بەشە چاو ناپۆشێ و فایدەی نییە. لە سیبریا دەگەڕێتەوە. . ...

دایك لەسەرخۆ هەناسەیەکی هەڵکێشا:

-چار نییە؟ لەمن باشتر دەزانێ کە دەبێ چ بڕیارێك بدا. ... ..

نیکۆلای لەبن چاویلکەوە چاوێکی لە دایك کرد و درێژەی بە قسەکانی دا:

-خۆزگە ئەو وەرزێرەی باسی دەکەی زوو هاتبایە. بە تایبەتی دەبێ وتارێکی کورت لەبارەی رێبینەوە بنووسرێ و لە دێهات بڵاو بکرێتەوە. ... . . چونکە بە ئاشکرا هەنگاوی ناوە، زیانێکی پێ ناگەیەنێ و نووسینی ئەو

وتارەش بۆ کاری ئێمە زۆر بە کەڵکە. من ئەمڕۆ دەینووسم، بەیانیش لیودمیلا چاپی دەکا. .. . بەڵام چۆن بیگەیەنینە گوندی؟

-من دەیانبەم.

نیکۆلای دەنگی هەڵێنا:

-نابێ . . . . .. سوپاس. پێت وانییە کە ڤێسۆڤشیکۆڤ بتوانێ ئەو کارە بکا؟

-دەبێ لەگەڵی باس بکرێ.

-خەریك بە . . . . . . پێشی بڵێ کە دەبێ چۆن بجوولێتەوە.

-باشە، ئەدی من چ دەکەم؟

-خەمێ مەخۆ!

دەستی کرد بە نووسین. دایك لەگەڵ کۆکردنەوەی شتومەکی سەر مێزەکە چاویشی لەو دەکرد و قەڵەمەکەی دەدیت کە بە دەستییەوە دەلەرزێ و زنجیرەی درێژی وشەکانی دەخستە سەر کاغەز. هێندێ جار نیکۆلای پشت ملی دەلەرزی و سەری هەڵدێنا و چاوی لەسەر یەك دادەنان. دایك هەستی بە وەجۆش هاتنێکی تەواو دەکرد. لە بن لێوانەوە گوتی:

-سزایان بدە. چاو لەو پیاوکوژانە مەکە!

-ئەوەتا، ئامادەیە. ئەم کاغەزە لە باخەڵتدا بشارەوە. ... . . . بەڵام بزانە ئەگەر ژاندارم تووشت بن دەتپشکنن.

لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە:

-با چەخە بن!

ئێوارێ دوکتۆر ئیڤان دانیلۆڤیچ هات. نیکۆلای لێی پرسی:

-کاربەدەستانی دەوڵەتی بۆچی وا لەپڕ هاورووژاو و شێواون. دوێنێ شەو هەموو جێگایەك گەڕان. . .. . ئەخۆشەکە لە کوێیە؟

-دوێنێ رۆیشت. ئەمڕۆ شەممۆیە. نەیدەتوانی لە کۆبوونەوەدا بەشدار نەبی. ... . دەزانی؟ دوکتۆر وەڵامی دایەوە.

-پیاو کە سەری قەڵشابێتەوە، چوونی بۆ کۆبوونەوە ئەحمەقییە.

-هەوڵم دا ئەمەی تێبگەیەنم، بەڵام بێ سوود بوو.

دایك گوتی: دەیویست لەکن هاوڕێیانی خۆی هەڵکێشیّ و پێیان نیشان بدا کە هێشتا هیچ نەبووە لەو ڕێگایەدا خوێنی خۆی ڕشتووە. . ...

دوکتۆر چاوێکی لێکرد و ددانی ڕێك گوشین و گوتی:

-ئاخ. .... . ئێوە چەند خوێنخۆرن!

-باشە، گیانەکەم تۆ ئیتر لێرە کارت نەماوە. دەتوانی بڕۆی. ئێمە چاوەڕوانی خەڵکین. دایە ئەو کاغەزانەی بدەیە. . .. . .

دوکتۆر گوتی: دیسان؟

-وەرە ئەوەتا، بیانگەیەنە چاپخانە!

-بەچاوان. .... . هەر ئێستا.

-بەڵیّ. ..... . جاسووسێك لە پێش ماڵەکەمانە.

-دیتوومە. لە پێش ماڵی منیش هەیە. .. ... باشە، خواحافیز. .. . ژنی بیّ بەزەیی! خواحافیز. .... .

دەزانن هاوڕێیان! ئەو پێکهەڵپڕژانەی لە قەبرستان ڕوویدا، مەسەلەیەکی زۆر باش بوو. لە نێوشار لە هەموو شوێنێك باسی دەکریّ و لەسەر زمانانە. کاری لە خەڵکدا کردووە. وایان لیّ دەکا کە بیر بکەنەوە. .... . .

وتاری تۆ لەم بارەوە، زۆر باش بوو لە کاتی خۆیدا بڵاوکرایەوە. من هەمیشە گوتوومە پێك هەڵپڕژانێکی باش لە ڕێککەوتنێکی خراپ باشترە.. .. .. ..

-باشە. .... . بڕۆ. ....

-بۆچی پیاوەتیت نییە. دایە، دەست بێنە. ئەو کوڕە کارێکی ئەحمەقانەی کرد!. ... . . دەزانی ماڵەکەی لە کوێیە؟

نیکۆلای ناونیشانی کوڕەکەی دایە.

-دەبیّ سبەینیّ بچمە ماڵەکەی. .. . کوڕێکی باشە. . ... وانییە؟

-بەڵیّ. .... . زۆر دڵپاکە و ژیر و ئازایە. .. . . .

لەکاتی وەدەرکەوتندا دوکتۆر گوتی: نابیّ لێی خافڵ بن. .. . . منداڵێکی ئەحمەق نییە. هەر دەبیّ لەو کوڕانە ڕووناکبیری پرۆلتاریا پیّ بگا. وەختێك ئێمە گەیشتینە ئەو قۆناخە کە بەڕاستی ناتەبایی چینایەتی نامێنیّ، ئەوانە جێگامان دەگرنەوە. .. . .

-هاوڕیّ تۆ زۆر بە قسە بووی.

-بە کەیفم بۆیە ئەوەندە قسە دەکەم. .... .

-کەوابوو چاوەڕوانی زیندان دەکەی؟ لەوێ بحەسێیتەوە.

-سوپاس . ... . ماندوو نیم.

دایك گوێی دەدا قسەکانیان و بەوە شاد بوو کە بۆ بریندارەکە دڵسۆزی دەکەن. کە دوکتۆر ڕۆیشت نیکۆلای و دایك لەسەر مێز دانیشتن و چاوەڕوانی میوانەکانی شەوێ بوون. نیکۆلای ماوەیەکی زۆر بە دەنگی نەرم باسی ئەو هاوڕێیانەی خۆی بۆ کرد کە دوورخرانەوە و ئەوانەی رایان کردووە و بە ناوی خواستەمەنی کاری خۆیان درێژە پێدەدەن. دەنگی نەرمی نیکۆلای لە دیوارە رووت و قووتەکانی ئەو ژوورەدا دەنگی دەدایەوە, دەتگوت بڕوا بە چیرۆکی قارەمانەتی ئەو کەسانە ناکەن کە هێزی خۆیان فیدای نوێکردنەوەی مرۆڤ کردووە. سێبەرێکی نیوە گەرم بەسەر خەیاڵیدا وەك گیان لەبەرێکی مەزن و هێزێکی پیاوانە و لەبن نەهاتوو خۆیان دەنواند. ئەو گیان لەبەرە بە شێنەیی بەڵام بێ وچان لەسەر زەوی بە ڕێگادا دەڕوا و بۆگەنی کۆنی درۆ لە رەگ و ریشە دەردێنێ و حەقیقەتی سادە و روناکی ژیان بۆ خەڵك دەردەخا. یانی ئەو حەقیقەتەی بەڵێنی رزگاری لە تەماع و قین و درۆ —ئەو سێ دێوەزمەی دنیایان هێناوەتە ژێر دەسەڵاتی خۆیان- بە هەموو خەڵك دەدا.

ئەو خەیاڵە کاری کردبووە سەر دڵی دایك. پێشتر لە بەرامبەر وێنەی پیرۆزدا چۆکی دادەدا و شوکرانەی لەسەر ئەو رۆژانەی ژیانی دەبژارد کە کەمتر کوێرەوەرییان تێدا بووە. ئەو تەنسیرە لە دڵی دایکدا وەك ئەو هەستە دەچوو کە لە کاتی دووعادا بەسەریدا دەهات. ئێستا ئیتر رابوردووی خۆی لەبیر کردبوو. ئەو هەستەی لە رابردوودا بۆی پەیدا ببوو، ئێستا هەراوتر و و گەشتر و شادیهێنتر ببوو. ئەو هەستە قوڵتر دەچووە ناخی دەروونییەوە و رۆژ بەرۆژ پرشنگدارتر دەبوو.

نیکۆلای قسەکانی بڕی و بە دەنگ گوتی:

-ئیتر ژاندارمەکان نایەن.

دایك تەماشایەکی کرد و پاش کەمێك بێدەنگی گوتی:

-مردووشۆر بیانبا!

دیارە! . .... . دایە رەنگە زۆر ماندوو بی، دەبێ بچی بنووی. بەڵام بە هێزی، خۆت لەبەر ئەم هەموو خەم و خەفەت و کوێرەوەرییە رادەگری. تەنیا سەرت زۆر سپی بووە. بچۆ بحەسێوە. .... . بچۆ.

دەستی یەکتریان گوشی و لێك جیابوونەوە.

(٢٠)

دایك زوو خەوی لێکەوت. بەیانی لە دەنگی دەرگای چێشتخانە وەخەبەر هات. توند لە دەرگایان دا. هێشتا هەوا تاریك بوو. دایك خێرا جلی لەبەر کرد و بۆ لای چێشتخانە چوو و لە پشت دەرگا پرسی:

-کێیە؟

دەنگێکی نەناسراوە وەڵامی دایەوە:

-منم!

-تۆ کێی؟

دەنگەکە بە ئەسپایی و بە پاڕانەوە گوتی:

-بیکەوە!

دایك دەرگای کردەوە، ئیگنات هاتە ژوور و بە خۆشییەوە هاواری کرد:

-ئاخ، بە هەڵە نەچووم! گەیشتمە جێگایەکی باش. . . .

تا پشتێندی بە قوڕەوە ببوو. ڕەنگی بزرکابوو، چاوی دەقوڵەوە چووبوون. قژی پەرێشان و ئاڵۆز لە بن کڵاوی هاتبوونە دەر. دەرگای پێوەدا و بە سرتە گوتی:

لەلای ئێمە کارەسات قەوماوە.

-دەزانم.

سەری سووڕما و مۆزڵی لێکدان و پرسی:

-لە کوێ دەزانی؟ کێ خەبەری پێداوی؟

-ئەو دوو هاوڕێیەی تر چییان لێهات؟ ئەوانیش گیراون؟

-ئەودەم لەوێ نەبوون، چووبوونە کۆمیسیۆنی سەربازگیری. پێنج کەس لەگەڵ ڕێبین گیراون.

چڵمی هڵلوشی و بە زەردەخەنەیەوە گوتی:

-بەڵام من نەگیراوم. . . .بێ گومان بەدووامدا دەگەڕێن. قەیدی نییە با بگەڕێن. قەت ناچمەوە وێ. لەوێ ئێستاش شەش کوڕ و کچێك کار دەکەن، دەکرێ هیوات پێیان بێ.

دایك پرسی: چۆن توانیت دەرباز بی؟

ئیگنات لەسەر کورسی دانیشت و تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و گوتی:

-من؟ شەوێ ژاندارمەکان راست هاتنە کارخانە. دەقیقەیەك پێشتر مێشەوان بە غار هات لە پەنجەرەیدا و گوتی:"کورینە رابکەن، بۆ ئێوە دێن"!

ئیگنات دەستی کرد بە پێکەنین، بە داوێنی بلوزەکەی دەموچاوی سرییەوە و درێژەی پێدا:

-مام رێبین هەر وا زوو ناپەشۆکێ. ئەوێ شەوێ نیشانی دا. جێبەجێ بە منی گوت: "راکە بۆ شار، وەبیرت دێ ئەو دوو ژنەی هاتبوونە ئێرە". خێرا شتێکی نووسی و گوتی: "وەرە برۆ، خواحافیز" و پالێکی پێوەنام. . . . له خانوو وەدەرکەوتم و لە پشت داران خۆم شاردەوە. گوێم لە دەنگی پێی ژاندارمان بوو. ̃زۆر بوون. لە هەموو لاوە دادەوەرین. کارخانەیان گەمارۆدا. .. . . لە نێو پۆلە دارێکدا بووم، بە پێشمدا تێپەرن. پاشان راست بوومەوە و وەرێ کەوتم. رۆژێك و دوو شەو بێ راوەستان بە رێدا هاتووم. تا حەوتوویەك ماندووم، لاقم شکاون! دیار بوو لە خۆی رازییە. زەردەخەنەیەك چاوە زەردەکانی روون دەکردەوە. لێوە ئەستوورەکانی دەلەرزین. دایك سەماوەری هەلگرت و گوتی:

-ئێستا چات بۆ دێنم. تا چا دەگاتێ خۆت بشۆ، دێیەوە سەرخۆ.

-دەمەوێ نامەکەی بدەم بە تۆ.

بە زەحمەت لاقی هەلێنا و بە ئاخونۆف هاویشتیە سەر مێز و دەستی کرد بە کردنەوەی بەلەکە پێچ کە لە لاقانی هالاندبوو. نیکۆلای هاتە ژوور. ئیگنات پەشۆکا و لاقی لەسەر عەرزی دانایەوە. خەریك بوو هەستێ، بەلام بەلادا هات و کەوتە عەرزی. دەستی بە مێزەکە گرت:

-ئاخ! چەند هیلاکم!

نیکۆلای دۆستانە سەری بۆ نەوی کرد و گوتی:

رۆژباش هاورێ. راوەستە ئێستا یاریدەت دەدەم.

لە پێش ئیگنات چۆکی دادا و دەستی کرد بە کردنەوەی بەلەك پێچی قوراوی و پیس.

دایك گوتی:

-دەبێ لاقەکانی بە یۆد داشۆین، زۆر باشە.

نیکۆلای گوتی:

-راستە.

ئیگنات زۆر بە شەرمدا چوو، چلمی هەڵلوشی. ئاخری نیکۆلای نووسراوەکەی دیتەوە تەماشای کرد و دای بە دایك:

-ئەوەتا بۆ تۆی نووسیوە!

-بیخوێنەوە!

نیکۆلای نامەی نوشتاوە و قوڕاوی لە چاوان وەنزیك خست و دەستی کرد بە خوێندنەوە: "دایە! تکا دەکەم دەست لەکار هەڵ مەگرە. بە خانم بڵێ لە بیری نەچێ، هەمیشە لە بارەی کارەکانی ئێمە پتر بنووسێ. خواحافیز. "ڕێبین".

دایك بە خەمناکی گوتی:

-چەند پیاوێکی باش بوو. گەروبان گرتووە، بەڵام هەر لە خەمی خەڵك دایە.

نیکۆلای کە نووسراوەکەی بە دەستەوە بوو، باسکی بەردانەوە و بە ئەسپایی گوتی:

-زۆر سەیرە!

ئیگنات قامکە چلکنەکانی پێی دەبزاوت و تەماشای دەکرد. دایك ڕوومەتی فرمێسکاوی خۆی شاردەوە و بە تەشتە ئاوێکەوە هاتە لای. لە عەرزی دانیشت و دەستی بۆ لاقی ئیگنات درێژ کرد.

-چ دەکەی؟ ..... . فایدەی نییە. ..... .

-زووکە لاقت بێنە!. . . . .

نیکۆلای گوتی:

-دەچم یۆد دێنم.

ئیگنات لاقەکانی لەژێر مێز ڕاگرتبوو و لەژێر لێوانەوە دەیگوت:

-نابێ.

دایك بێ ئەوەی گوێ بداتێ، دەستی کرد بە کردنەوەی بەلەك پێچی لاقەکەی تری. دەموچاوی خڕی ئیگنات لەسەر سوورمان درێژ ببوو. دایك دەستی کرد بە شوشتنی و بە دەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی:

-دەزانی ڕێبینیان دارکاری کرد.

ئیگنات بەسەرسوورمانەوە هاواری کرد:

-بەڕاست!

بەڵێ، لە پێشدا زۆریان لێدابوو. کە گەیاندیانە نیێکۆلسکی، سەرپۆلیس لێیدا. سەروچاوی خوێناوی بوو.

نیگنات برۆی تێکنان و شانی هەڵتەکاندن:

-ئاخ، ئاوا پێکەوە تەون و بەستیان هەیە. چەند لە شەیتان دەترسم ئەوەندەش لەوان دەترسم. .. .. وەرزێرەکان لێیان نەدا؟

-تەنیا کابرایەك بە قسەی سەرپۆلیس . ... ئەوانی دیکە هەڵویستیان باش بوو، تەنانەت دژی لێدانیشی بوون.

-بەڵێ وەرزێرەکان کەم کەم تێدەگەن کە کێ لە کوێ رادەوەستێ و بۆچی؟

-لەوێش وەرزێری تێگەیشتوو هەن.

-لە کوێ نین؟ لە هەمو شوێنێك هەن. بەڵام دۆزینەوەیان زەحمەتە.

نیکۆڵای بوتڵە یۆدێکی هێنا. خەڵوزی لە سەماوەرەکە هاویشت و بێدەنگ وەدەرکەوت. ئیگنات پاش ئەوەی چاوێکی لە دایك کرد پرسی:

-ئەمە گەورەترە؟

-لە تێکۆشانی گەلدا گەورەترێك نییە، هەموویان هاورێن.

ئیگنات بە زەردەخەنەیەکی سەرسوورمانەوە گوتی:

-زۆر سەیرە.

-چی سەیرە؟

-هەموو شت. .... . لە جێیەك لە پیاوی هەڵدەدەن، لە شوێنێکی تر لاقی دەشۆن. لانی نێونجیشی هەیە؟

دەرگای ژوورەکە کرایەوە و نیکۆڵای وەڵامی دایەوە:

-نێونجی ئەوانەن کە دەستی خوێناوی ئەو کەسانە دەلێسنەوە کە لە خەڵك دەدەن. .... .ئەوانە نێونجین. .. .

ئیگنات بە رێزەوە تەماشای کرد و پاش تاوێك ماتبوون گوتی:

-ئەمە راستە.

نیکۆڵای گوتی:

-نیلۆڤنا ماندوو بووی، با من بیانشۆم.

ئیگنات لە شەرمان لاقی کێشایەوە، دایك هەستا و گوتی:

-تەواو بوو. .. . . . ئێستا دەتوانی هەستی.

ئیگنات هەستا و هەر جارە لەسەر لاقێکی راوەستا. لە کاتێکدا بە زەحمەت خۆی رادەگرت گوتی:

-نازانم چۆن سوپاسی تەواو بکەم. .... .

هەر سێکیان چوونە ژووریّ نان بخۆن. نیگنات بە دەنگێکی نەرم گوتی:

-من رۆژنامەکانم بلاو کردنەوە. زۆرم پێخۆشە بە رێگادا برۆم. رێبین گوتی: "برۆ ئەوانە بەرە. ئەگەر بتگرن لە کەسی دیکە وەشك ناکەون. ". .

نیکۆلای پرسی:

-زۆر کەسی واهەن بخوێننەوە؟

-ئەوانەی خوێندەوارن هەموو دەخوێننەوە. .... .

نیکۆلای تۆزێك راما و گوتی:

-چۆن بکەین کەم ئەم بەیاننامە لە بارەی گیرانی رێبین زوو بگاتە دێهات؟

-ئیگنات گوێی قوت کردن و گوتی:

-هەر ئەمرۆ دەیانگەیەنم. هێشتا هیچ نەبووە. بەیاننامەکان ئامادەن؟

-بەلیّ، ئامادەن.

ئیگنات لە کاتێکدا چاوی دەدرەوشان و دەستی رێك دەخستن، گوتی:

-بمدەنیّ، دەیانبەم. دەزانم بۆ کوێیان بەرم، چییان لێبکەم. بمدەنیّ.

دایك بیّ ئەوەی تەماشای بکا، پێکەنی:

-بەلام تۆ ماندووی، دەترسێی. ئێستا دەتگوت قەت ناچمەوە گوندی.

ئیگنات لێوی بزاوتن و موە قرژەکانی بە دەستی دامالێن و بە نەرمی گوتی:

-هیلاکم. .... . باشە، دەحەسێمەوە، بەلام راستە دەترسێم. خۆتان دەلێن ئەوەندە لە پیاوی دەدەن کە خوێنی لەبەر دەروا. هیچ کەس نایەویّ نەقوستان بیّ. ... . جێبەجێی دەکەم، بە شەو دەچم. هەر چۆنێك بیّ رێگا دەدۆزمەوە. بمدەنیّ هەر ئەمشەو وەریّ دەکەوم.

برۆی تێك نان و تاوێکی ماتبوو. .... .

-دەچمە نێو لێرەوار، لەویّ خۆم دەشارمەوە. پاشان خەبەر بۆ هاورێیان دەنێرم و پێیان دەلێم کە: "بێن و بەشی خۆیان هەلگرن". ئەوە باشترین رێگایە. ئەگەر خۆم بەیاننامەکان بلاو بکەمەوە و بمگرن، رۆژنامەکان لە کیس دەچن، . .... . ئەوەندە کەمن کە دەبیّ زۆرمان ئاگا لێیان بیّ.

دایك دیسان پرسی:

-ئەدی ترس چ لێدەکەی؟

ئیگنات دەستی بە قژە ئاڵۆزەکانیدا هێنا و لەسەرخۆ گوتی:

-ترس لە جێگای خۆی و کار لە جێگای خۆی. ئێوە بە چی پێدەکەنن؟ بزانن ئێوەش! دایک لە خۆشییان مچوورکی پێدا هات و گوتی:

ئاخ تۆ رۆڵەکەم. .. ... تۆ.

ئیگنات بە شەرمەوە زەردەخەنەیەکی هاتێ:

-بەڵێ بووم بە منداڵیش.

نیکۆلای کە بە چاوێکی دۆستانە تەماشای دەکرد، وەدەنگ هات:

تۆ نابێ بچییە ئەوێ. ئیگنات بە نارەحەتی پرسی:

-کەوابوو بچمە کوێ؟

-یەکی دیکە لەگەڵ تۆ دێ. تۆ دەبێ بە وردی پێی بڵێی کە چ بکا. باشە؟

ئیگنات پاش تاوێ: رامان وەڵامی دایەوە:

-باشە.

-ئێمە پێناسێکی باشت بۆ پەیدا دەکەین و دەتکەین بە جەنگەڵوان.

-ئەگەر وەرزێرێك هات دار ببڕێ، یان لە جێگای قەدەخە راو بکا، دەبێ چ بکەم؟ بیگرم؟ ئەو کارە بە من ناکرێ.

دایك و نیکۆلای دەستیان کرد بە پێکەنین. ئیگنات دیسان تووڕە و نارەحەت بوو. نیکۆلای گوتی:

-مەترسە. شتی وا روونادا. .. ... . بڕوا بکە!

ئیگنات گوتی:

-پێم خۆشە بچمە کارخانە. دەڵێن کوڕی بەهۆش و باشی لێن.

دایك لەسەر مێز هەستا و بە بیرکردنەوە چاوێکی لە پەنجەرە کرد و گوتی:

-ئاخ. .. .. . ژیان. پیاو رۆژێ پێنج جار پێدەکەنێ و پێنج جار خەمناك دەبێ. ئیگنات قسەکانت تەواو بوون، بچوو بنوو. .. . .

-بەڵێ، نامەوێ بنووم.

-بڕۆ بخەوە.

-دیاره زۆر توندی دەگری. باشە دەچم. سوپاس بۆ شەکر و چایەکەتان. ... . بۆ مێهرەبانیتان.

لەسەر قەرەوێڵەی دایک راکشا و سەری خوراند و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-ئێستا هەموو شت لە ماڵەکەتان بۆنی قەتران دەگرێ. بەخۆڕایی. ... خراپتان کرد! رووداوم دەکەن! خەوم نایە. .. . ئێوە چەند ئینسانێکی باشن. .. ... تازە هیچم بەسەر نایە. ... پیاو وادەزانێ سەد کیلۆمەتر لەدێ دوورە. ... چەند بە باشی باسی ئێونجییەکانی کرد. .... . شەیتانینە!. ... .

لەپڕ خرپەی هات و لە کاتێکدا برۆی هەڵکشابوون و دەمی لێک کردبوونەوە، خەوی لێکەوت.

(٢١)

شەو درەنگانێك لە ژوورێکی بچووکی ژێر عەرزدا، لەبەرامبەر ڤیسۆڤشیکۆڤ لەسەر کورسی دانیشتبوو، برۆی تێك نابوون و بە ئەسپایی پێی دەگوت:

-چوار جار لە پەنجەرەی ئێوەڕاستی. ... .

نیکۆلای بە نیگەرانییەوە دووپاتەی کردەوە:

-چوارجار؟

-لەپێشدا سێ جار. ... . دەزانی؟

بە قامکی لە مێزەکەی دا و بژاردی: یەك. . . . دوو . . . . . سێ. . . . پاشان تاوێك راوەستە و جارێکی دیکەش.

-تێگەیشتم.

-وەرزێرێکی سوورکارە دەرگات لێ دەکاتەوە، لێت دەپرسێ: "بۆ دایکە؟" لە وەڵامدا بڵێ:"لە لایەن خاوەن ملکەوەیە". هەر ئەوەندە، ئیتر خۆی دەزانێ.

سەریان پێکەوە نابوو، هەردووکیان باڵابەرز و بەخۆوە بوون. دەنگیان سەبر کردبۆوە و قسەیان دەکرد. دایك لە نزیك مێزەکە راوەستابوو، گوێی دەدا قسەکانیان. ئەو نیشانە نهێنی و پرسیار و وەڵام و قەرار و مەدارە دایکیان وەپێکەنین دەخست. لە دڵی خۆی گوتی: "ئەوانە هێشتا منداڵن".

چرایەك بە دیوارەوە دایسا. سەتڵەیەکی تێکشکاو لەوێ تروسکەی دەدا. ئاسنەواڵە و وردە تەنەکە لەسەر عەرزی کەوتبوون. بۆنی چەورایی و ژەنگ و شێداری ژوورەکەی پڕ کردبوو.

ئیگنات پاڵتۆیەکی ماهوتی ئەستووری لەبەردابوو، زۆری خۆشدەویشت. دایك دەیدیت کە بە حەزەوە دەستی بە قۆڵاندا دێنێ. بە زەحمەت ملە ئەستوورەکەی وەردەگێڕا تا باشتر خۆی ببینێ. فکرێك بە دڵی دایکدا هات: "منداڵینە. ... . منداڵە خۆشەویستەکانم".

ئیگنات هەستا و گوتی:

-هەر ئەمەیە، لەبیرت بێ، لە پێشدا لە ماڵی مراتۆڤی باوە گەورە بپرسە.

ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی: لە بیرمە. بەڵام وادیار بوو کە ئیگنات بروای پێ ناکا. جارێکی دیکەش هەموو ناوونیشان و قسە و قەرارەکانی بۆ دووپاتە کردەوە لە دواییدا دەستی بۆ لای درێژ کرد:

-جارێ هەر ئەوەندە . خواحافیز، لە زمانی منەوە سڵاویان پێ بگەیەنە. پێیان بڵێ "ئیگنات زیندووە و سڵامەتە". دەیانبینی، ئەوان ئینسانی باشن.

بە خۆشی دەستی بە پاڵتۆیەکەیدا هێنا و لە دایکی پرسی:

-دەتوانم برۆم؟

-رێگا دەدۆزییەوە؟

-شکی تێدا نییە. ... .. .هاورێیان خواحافیز!

بە شانی بڵند و کڵاوی تازەوە و دەست لە گیرفاندا، سینگی وەپێش دا و رۆیشتە دەر. لەسەر نێوچاوان و لاجانگانی، موی کورتی لول خواردووی منداڵانە بە رەنگێکی روون دەلەرزینەوە.

ڤێسۆڤشیکۆڤ لە دایك چووە پێش و گوتی:

-ئاخرەکەی منیش کارم پەیدا کرد. ماندوو دەبووم، بە خۆمم دەگوت: بۆچی لە زیندان هاتمە دەرێ. دەبێ هەر خۆم بشارمەوە، لە کاتێکدا لە زینداندا شت فێر دەبووم. پاڤێڵ مێشکی پڕ دەکردین. چەندە بەتام بوو. ئەندرێیش چاو و گوێی دەکردینەوە. باشە، دایە لە بارەی راکردنیان چ بریارێکتان داوە؟ جێبەجێی دەکەن؟

-دووسبەی دەزانم.... . . .

هەناسەیەکی هەڵکێشا و دووپاتەی کردەوە:

-دووسبەی.

ڤێسۆڤشێنکۆڤ دەستی هاویشتە سەرشانی و گوتی:

-بە رابەرەکان بلّیّ، زۆر هاسانە. .. . . .بە قسەت دەکەن. خۆشت تەماشا کە. ئەمە دیواری زیندانە، لە نزیك چرایەکە. لە بەرامبەر وێدا زەوییەکی بەیار هەیە. قەبرستان کەوتووەتە دەستی چەپی و لای راستەش. شەقام و نێو شارە. یەکێك لەوانەی چراکان هەلّدەکا، بە رۆژ دەچیّ پەیژەیەك بە دیوارەوە دەنیّ و دەچێتە سەری و چرایەکان پاك دەکاتەوە. ئالقەی پەیژەکە لە دیواری دەکاتە قولاپ. ئەو پەیژە بەنە لە حەوشە هەلّاوسراوە و ئامادەیە. لە زیندان ئاگایان لە سەعات هەیە. داوا لە گیراوە غەیری سیاسییەکان دەکەن کە هەراوهوریا بکەن، یان بۆ خۆیان دەیکەنە هەرا. لەو کاتەدا ئەو کەسانەی دیاری کراون، بە پەیژەدا سەردەکەون و تەواو. بە هێدی و هێمنی روو لە شار دەکەن. لەبەر ئەوەی پاسەوانەکانیش لە پێشان قەبرستان و پاشان زەوییە بەیارەکە دەگەڕێن، نایاندۆزنەوە.

لەوکاتەدا کە نەخشەکەی دەکێشا، لای وابوو زۆر هاسان و روون و ژیرانەیە. پۆزی لێدەدا. کاتێك دایك ڤێسۆڤشیکۆڤی ناسیبوو، لاوێکی تەمبەلّ و نەزان بوو. ئێستاکە دەیدیت ئەوەندە چالاك و سەربزێوە، پێی سەیر بوو چاوە تەنگەکانی ڤێسۆڤشیکۆڤ لە پێشدا بە بیّ باوەڕی تەماشای هەموو شتێکیان دەکرد. ئێستا دەتگوت ئەو چاوانە گۆڕاون و سەرلەنویّ دایانڕشتوونەوە و هەموو شت بە روونی دەبینن.

بیری لیّ بکەوە. ئەو کارە بە رۆژ دەکریّ. .. . بەلّیّ بەرۆژ. کیّ بە خەیالّیدا دیّ کە زیندانیەك بتوانیّ بە رۆژی رووناك لەبەرچاوی ئەو هەموو خەلّکە رابکا؟

دایك هەناسەیەکی هەلّکێشا و گوتی:

-ئەی ئەگەر تەقەیان لیّ بکەن چۆن دەبیّ؟

-کیّ؟ ئەویّ سەربازی لیّ نییە. پاسەوانەکانیش بزمار بە دەمانچەکانیاندا دەکوتن. ....

-ئەوانە هەموو زۆر سادەن!

-دەبینی، چۆن پێت دەلّێم هەر وایە. لەم بارەوە لەگەلّ ئەوانی تریش قسە بکە. من لە پێشدا هەموو شتێکم ئامادە کردووە. پەیژە، تەناف، چەتالّ. .... لەگەلّ ئیجازە دارەکەیش قسەم کردووە. ئەو کابرایە چراکان هەلّدەکا. .. . . .

لە پشت دەرگاوە یەکێك دەجوولّایەوە و دەکۆکی. دەنگی دوو ئاسن کە وێك دەکەوتن، لەهەوا دەزرینگایەوە.

-ئەوەتا . ... هەوە.

دەرگا کرایەوە، کابرایەك وانێکی ئاسنی حەمامی بە دەستەوە بوو، وەدەرکەوت.

-شەیتان وەرە ژووریّ!

سەرێکی خڕ و ریشێکی ماش وبرنجی، بێ کڵاو و چاو هەڵمساو هاتە ژوور.

ڤێسۆڤشیکۆڤ یاریدەی دا وانەکە بێنێتە ژوور. پاشان کابرایەکی زەبەلاحی پشت کوڕ، لێوە بێ مووەکانی لێك کردەوە و کۆکی و تفێکی فڕێ دا و هەر بەو دەنگە ناقۆڵایە گوتی:

-شەوباش!

ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی:

-باشە، پرسیاری لێ بکە!

-پرسیاری چی لێبکەم؟

-لەبارەی راکردن!

پیرەمێرد بە قامکە رەشەکانی سمێڵی پاك کردەوە و هەناسەیەکی هەڵکێشا.

-دەزانی، یاکۆڤ ڤاسیلێوڤیچ! ئەمە بڕوا ناکا کە جێبەجێکردنی ئەو کارە چەند هاسانە.

کابرا بە هێمنی وەڵامی دایەوە:

-ئاخ! باوەڕ ناکا؟ باوەڕ ناکا یانی نایەوێ. بەڵام چونکە ئێمە پێمان خۆشە ئەو کارە بکرێ، لامان وایە زۆر هاسانە.

داهاتەوە، دیسان کۆکە گرتی. پاشان تاوێك لە ژووری مایەوە و چڵمی هەڵلوشی و سینگی خۆی داماڵی و بە چاوێکی زەق تەماشای دایکی کرد. دایك گوتی:

-من ناتوانم لەو بارەوە بڕیار بدەم.

ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی:

لەگەڵ ئەوانی تر قسە بکە. پێیان بڵێ هەموو شت ئامادەیە. ئاخ. .. .. خۆزگە دەمتوانی ئەوان ببینم، دەمزانی چۆن رازییان دەکەم.

-دەبێ پاڤێل وهەڤاڵەکانی بڕیار بدەن.

پیرەمێرد دانیشت و پرسی:

-ئەو پاڤێلە کێیە؟

-کوڕی منە.

-ڤلاسۆڤ.

سەری لەقاند و کیسە توتنی هێنادەر سەبیلەیەکی تێ کرد و گوتی:

-ئەم ناوەم بیستووە. .. .. . برازاکەم دەیناسێ. .. . . . . برازای منیش گیراوە. ناوی "بێڤچێنکۆ"یە. ئێوە دەیناسین؟ من ناوم "گۆبوون"ە. بەو زووانە هەموانمان دەگرن. ئەودەم ئێمەی پیر دەحەسێینەوە. ژاندارم بەلێنی پێدام کە برازاکەم بنێرێ بۆ سیبریا.

دەستی کرد بە سەبیلەکێشان و لە کاتێکدا جاروبار تفی فڕێ دەدا، رووی کردە لاوەکە و گوتی:

-ناخ! ئەمە نایەوێ؟ خۆی دەزانێ. پیاو دەسەلاتی بە دەست خۆیەتی. .. . . . . ئەگەر ماندوو بوو دابنیشێ و ئەگەر لە دانیشتن بێزار بوو بە رێگادا بڕوا. ئەگەر رووتیان کردەوە بێدەنگ بێ و ئەگەر لێیاندا سەبر و حەوسەلەی هەبێ. ئەگەر کوشتیان بکەوێ. .. . . بەلام من برازاکەم دێنمە دەرێ. . . . . .

قسەکانی کابرا دایکیان ناڕەحەت کرد و بە وشەکانی پیرەمێرد هان درا.

دایك لەژێر باران و بای سارددا بە کۆلانێدا دەڕۆیشت و بیری لە نیکۆلای دەکردەوە: "بزانە چی لێهاتووە. .. . . چەند گۆڕاوە!". لە کاتێکدا لەبارەی "گۆبوون"ەوە بیری دەکردەوە، بە خەیالدا دەچوو:

-"وادیارە لەو ژیانە تازەدا من بە تەینا نیم".

پاش ئەم بیرکردنەوە وێنەی کوڕەکەی لە دلێدا نەخشی بەست:

-"خۆزگە ئەو رازی بووبایە".

(٢٢)

پاش حەوتوویەك، کاتێك لە دەفتەری زیندان خواحافیزی لە پاڤێل دەکرد، هەستی کرد کە کاغەزێکی چکۆلەی لولدراوی لە دەستی دایە. لەرزی و تاوڕێکی بە پرسیار و پاڕانەوە وەسەر دا. پاڤێل وەلامی نەدایەوە. هەر وەك جاران زەردەخەنەیەکی مەند و ئارامی لە چاواندا بوو. دایك شارەزای ئەو زەردەخەنە و پێکەنینە بوو. هەناسەیەکی هەلکێشا و گوتی:

-خواحافیز!

پاڤێل کە دلسۆزییەکی لە دەموچاویدا بەدی دەکرا، جارێکی دیکەش دەستی بۆ درێژ کرد و گوتی:

-"دایە بەخێرچی"!

دەستی کوڕەکەی گرت و چاوەڕوان بوو. پاڤێل قسەکەی درێژە پێدا:

-ناڕەحەت و پەرێشان مەبە.

ئەم قسانە و گنجی نێوچاوانی، ئەم وەڵامەیان دەدایەوە کە دایك چاوەڕوانی بوو. سەری بەردایەوە و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-چ بووە؟ بۆچی وا دەڵێی؟

بێ ئەوەی تەماشای بکا، خێرا وەدەرکەوت تا فرمێسکەکانی هەستی دەروونی ئاشکرا نەکەن. لە ڕێگادا هەستی کرد کە ئەو دەستەی کاغەزی کوڕەکەی تێدابوو ژان دەکا. گرانایی لەسەر باسکییە و هەر وەك زەبرێکی لە شانی درابێ وایە. کە گەیشتەوە ماڵێ کاغەزەکەی دا بە نیکۆلای. لەو کاتەدا کە نیکۆلای کاغەزەکەی دەرکردەوە، تۆزێك هومێدی هاتەبەر. بەڵام نیکۆلای پێی گوت:

-دەمزانی، بزانە چی نووسیوە: "هاوڕێیان من ڕاناکەم. ناتوانم. .. .. . . ئێمە هیچمان ئامادەی ڕاکردن نین. بڕوا بە خۆبووغان لە کیس دەچێ. باشترە لە فکری ئەو وەرزێرەدا بن کە تازە گیراوە. پێویستی بە یارمەتی ئێوە هەیە. لێرە زۆری ئازار دەدەن. هەموو ڕۆژێ لەگەڵ پۆلیس دەستەوەیەخەیە. تا ئیستا بیست و چوار سەعات لە زیندانی تاریکدا بووە. بێ پسانەوە ئازار دەدرێ. هەموو تکای بۆ دەکەین. دڵخۆشی دایکم بدەنەوە ئەم مەسەلەی بۆ باس بکەن، لە هەموو شت تێدەگا. پاڤێلاّ".

نیکۆلای ڕووی وەرگێڕا و دەسرەی لە گیرفانی دەرهێنا و پاش ئەوەی دەستی بە لووتییەوە گرت: لەژێر لێوانەوە گوتی:

-سەرمام بووە. .. .. .

بە بیانووی چاویلکە لە چاوکردن، چاوەکانی بە دەستی شاردنەوە و لە ژووریدا دەستی کرد بە هاتوچۆ:

-دەزانی ئەگەر قبوڵیشی کردبایە سەر نەدەکەوتین!

دایك لە کاتێکدا خەمێکی تاریك دڵی ڕێك دەگوشی گوتی:

-گرنگ نییە، با موحاکەمەی بکەن!

-هاوڕێیەك لە پێتێربورگەوە نامەی بۆ نووسیوم. ....

-لەوانەیە لە سیبریاشەوە ڕابکا، وانییە؟

-دیارە. .. . .. هاوڕێیەکە دەنووسێ کە بەو زووانە موحاکەمە دەست پێدەکرێ. هەر لە ئێستاوە بڕیاری دادگا دیارە. هەمووان دووردەخەنەوە. دەبینی. ئەو بێ شەرەفە ناجسنانە دادپەروەرییان کردووەتە گاڵتەوگەپ، تێ دەگەی؟ هەر لە پێشەوە، بەر لە دادگا، لە پێتێربورگ سزا دیاری کراوە.

دایك بە لێبڕاوی گوتی:

-نیکۆلای نیڤانۆڤیچ تۆ لەو قسانە گەڕێ. ڕوونکردنەوە و دڵخۆشی دانەوەی من کەڵکی نییە. پاڤێل هەرگیز کاری خراپ ناکا، کارێکی وا ناکا خۆی و هەڤاڵەکانی خەمبار بن. منی خۆش دەوێ. دەبینی ئەو لە فیکری مندا بووە. .. .. . چی نووسیوە: "دڵخۆشی بدەنەوە". ها.. . . .

دڵەکوتەی گرتبو. .. . لەبەر پەرێشانی سەری دەسووڕا. نیکۆلای بە دەنگێکی زۆر ڕەوان گوتی:

-کوڕێکی زۆر باشت هەیە. خۆشم دەوێ و زۆر ڕێزی لێ دەگرم.

دایك پێشنیاری کرد:

-چۆنە لەبارەی ڕێبینەوە قسە بکەین؟ دەبیویست هەر جێبەجێ دەست بەکار بێ. وەرێ کەوێ. ئەوەندە بە ڕێگادا بڕوا تا لە هیلاکییان دەکەوێ. پاشان لە خۆشی ئەوەی کە ڕۆژ هەتا ئێوارێ کاری کردووە، بخەوێ.

نیکۆلای کە هەروا لە ژووریدا دەهات و دەچوو، گوتی:

-بەڵێ، بەڕاستی! دەبێ چ بکەین؟ دەبێ ساشێنکا. .. . .

-بەم زووانە ئەو دێ. هەمیشە کە دەزانی لە زیندان گەڕامەوە دێ.

نیکۆلای سەری بەردایەوە و لە پەنا دایك دانیشت. لێوی خۆی دەگەزین و یاری بە ڕیشی خۆی دەکرد:

-حەیف خوشکم لێرە نییە. ئەگەر ئەو لێرە بایە هەڵاتنی ڕێبینی جێبەجێ دەکرد. دایك گوتی:

-خۆزگە تا پاڤێل لەوێیە ئەو کارەمان بۆ کرابا. چەندەی پێ خۆش دەبوو!

بێدەنگ بوو. لەپڕ بە دەنگێکی نەرم و لەسەرخۆ دەستی پێکرد:

-نازانم کە دەتوانێ بۆچی ڕاناکا؟

لە دەرگایان دا. نیکۆلای هەستا و لەگەڵ دایك چاویان لێك کرد. نیکۆلای لەسەرخۆ گوتی:

-ساشێنکایە.

-چۆنی پێ بڵێم؟

-بەڵێ. .. .. . زەحمەتە.

دیسان لە دەرگا درایەوە، بەڵام هێدیتر. وادیار بوو ئەو کەسەش کە لە پشت دەرگا بوو، لە دوودڵیدا بوو. نیکۆلای و دایك پێکەوە چوون دەرگا بکەنەوە. بەڵام کە گەیشتنە دەرکی چێشتخانە نیکۆلای گەڕایەوە گوتی:

-باشترە تۆ دەرگا بکەیەوە.

کە دایك دەرگای کردەوە، کچەکە بە شێنەیی پرسی:

-نایەوێ ڕابکا؟

بەڵێ. . . . نایەوێ.
-دەمزانی. . . . . .
ڕەنگی بزڕکا. نیوەی دووگمەکانی چاکەتەکەی ترازاندن. خەریك بوو دایکەنێ، بەڵام نەیتوانی. پاشان دیسان قسەکانی درێژە پێدان:
-با و بارانە. هەوای چەند ناخۆشە. . . . ساخ و سلامەتە؟
-بەڵێ. . . . . .
ساشێنکا چاوی لە دەستەکانی خۆی کرد و بە نەرمی گوتی:
-وەك هەمیشە ڕازی و سلامەتە؟
دایك بێ ئەوەی چاوی لێبکا گوتی:
-بۆ ئێمەی نووسیوە کە کارێکی وا بکەین ڕێبین ڕابکا.
-بەڕاستیتە؟ دەبێ ئەو کارە جێبەجێ بکەین!
نیکۆڵای هاتەوە ژوور و گوتی:
-منیش لەسەر ئەو باوەڕەم. . . . . ڕۆژباش ساشێنکا!
کچەکە دەستی بۆ درێژ کرد و گوتی:
-قەیدی چییە؟ هەموو لایان وایە نەخشەکە نەخشەیەکی عاقڵانەیە. . . . وانییە؟ دەزانم هەموو لەسەر ئەم باوەڕەن.
-بەڵام کێ بەجێگەیاندنی وەئەستۆی خۆی دەگرێ؟ هەموو کاریان هەیە.
کچەکە هەستا و گوتی:
-من دەرفەتی ئەوەم هەیە. . . . . . .
-قەیدی نییە، بەڵام هاوکاری دیکەشیت دەوێن.
-باشە، دەبینمەوە. هەر ئێستا وەدووای ئەو کارە دەکەوم. . . .
دایك پێشنیاری کرد:
-چۆنە تاوێك بحەسێیەوە؟
کچەکە پێکەنی و دەنگی نەرم کردەوە و گوتی:
-لە خەمی مندا مەبە. . . . . ماندوو نیم.

دایك و نیكۆلای لە پەنجەرەوە وەنزیك كەوتن. چاویان لێبوو. لە حەوشە وەدەركەوت و لەپشت دەرگای ئاسن بزر بوو. نیكۆلای فیكەیەكی سەبری كێشا و پاشان دەستی دا قەڵەم و لەسەر مێز دانیشت.

دایك بە ئەسپایی و بە بیركردنەوە گوتی:

-خەریكی ئەو كارە دەبێ و دەبێتە هۆی حەسانەوەی.

-دیارە!

پاشان رووی لە دایك كرد و بە روویەكی خۆش و زەردەخەنەیەكەوە لێی پرسی:

-نیلۆڤنا، ئەمە كۆنە بەرماوی خۆتە. .. . . تۆ قەت بۆ پیاوێكی خۆشت ویستووە و حەزت لێكردووە، ئاخت هەڵنەكێشاوە؟

-ئاخ! —هاواری كرد و دەستی راوەشاند- ئاخ هەڵكێشانی چی! تەنیا لەوە دەترسام بە زۆر بە مێردم بدەن.

-هیچ كەست خۆش نەویستووە؟

-تاوێك بیری كردەوە و گوتی:

-لەبیرم نییە. رەنگە كەسێكم خۆش ویستبێ، بەڵام لە بیرم نییە. چۆن كەسم خۆش نەویستووە؟

تەماشایەكی نیكۆلای كرد و بە سادەیی و ئارامی و بە خەفەتەوە گوتی:

-مێردەكەم لە رادەبەدەر لێیداوم. هەرچی لە پێش ئەودا بووە هەموویم لەبیر چووەتەوە.

نیكۆلای رووی بۆ لای مێزەكە وەرگێڕا و دایكیش تاوێك وەدەركەوت. كە گەڕایەوە نیكۆلای بە نیگایەكی خۆشەویستانە و بە وشەی نەرم و دڵلاوێنەوە دەستی كرد بە گێڕانەوەی بەسەرهات و حەزلێكردنی خۆی:

-دەزانی منیش وەك ساشێنكا رابوردوویەكم هەبوو. .. . كچێكم خۆش دەویست كە زۆر دڵگیر بوو، وەك ئەستێرەی ڕێنوێنی من بوو. راستییەكەی ئێستاش هەر خۆشم دەوی. هەمیشە و هێندەی پێشوو. بە گیان و بە دڵ و بە هەستی حەق ناسیەوە. .. .

دایك دەیدیت كە چاوەكانی نیكۆلای لە گڕێكی گەرمدا دەدرەوشێ. سەری هاویشتبووە سەر باسكی و دەیڕوانییە شوێنێكی دوور. دەتگوت تەواوی لەشی كز و باریك بەڵام پتەوی بۆ پێشەوە دەكشێ، هەر وەك گوڵەبەرۆژە كە سەر بۆ لای رۆژ خوار دەكاتەوە.

-كەوابوو بیخوازە.

-ئاخ، پێنج ساڵە شووی كردووە.

-بۆچی زووتر نەتهێنا، مەگەر خۆشت نەدەویست؟ نیكۆلای پاش تاوێك بیركردنەوە وەڵامی دایەوە:

-پێم وایە ئەویش خۆشی دەویستم. گومانم لەوەدا نییە. کاتێك من ئازاد بووم ئەو گیرابوو. وەزعی ئێمەش وەك ساشێنکا و پاڤێلْ بوو. لە دووایییدا بۆ دە سالْ ناردیانە سیبیریا. .. .. چەند دوورییەکی داخدار. .. . . خەریك بوو وەدووای بکەوم. .. . . بەڵام هەر دووکمان شەرمان دەکرد. .. . . . من مامەوە. لەویْ لەگەڵ هاورێیەکی خۆم کە کورێکی زۆر باش بوو، بوون بە ئاشنا و پێکەوە رایان کرد و ئێستا لە دەرەوە دەژین. ..

نیکۆلای چاویلکەکەی دەرهێنا و لەبەر رووناکی، چاوی لە شووشەکانی کرد و خاوێنی کردنەوە. دایك سەری لەقاند و بە خۆشەویستی گوتی:

-ئاخ. .. . . گیانەکەم.

سکی پیْ دەسووتا و هەر لەو کاتەشدا هەستێك ناچاری دەکرد کە زەردەخەنەیەکی دایکانەی بێتە سەر لێوان.

نیکۆلای حاڵەتی خۆی گۆڕی و قەڵەمەکەی کە بە هەوای قسەکان دەیبزاوت هەڵیگرت و گوتی:

-ژیانی خێزان داری هێزی شۆڕشگێڕی پیاو کەم دەکاتەوە. بەڵیْ هەمیشە کەمی دەکاتەوە. پیاو منداڵی پەیدا دەبیْ. پتر پێویستی بە پارە دەبیْ و بۆ پەیداکردنی نان دەبیْ کار بکا. ... . شۆڕشگێڕی راستەقینە بە بیْ ماندووبوون دەبیْ کار بکا و بۆ ئەو کارەش دەرفەت پێویستە ئەگەر لەبەر ماندوویی یان دڵداری وەدووا بکەوین، دەبیْ بڵێین خەیانەتمان بە قازانجی گەل کردووە. ... .

هەر چەند رەنگی بزڕکابوو، بەڵام دەنگی قەوی بوو، هێزێکی پتەو لە چاوانیدا دەدرەوشا. دیسان بە توندی لە دەرگایان دا. نیکۆلای بێدەنگ بوو. لیودمیلاْ بوو، روومەتی لە سەرمان سوورهەڵگەڕابوون. لە کاتێکدا گالۆشەکانی دەردەهێنان، بە تووڕەیی گوتی:

-رۆژی موحاکەمە دیاری کراوە. حەوتوویەکی تر.

نیکۆلای لە ژوورەکەیەوە بانگی کرد:

-مسۆگەرە؟

دایك بە بیْ ئەوەی بزانیْ لە خۆشییان یان لە ترسان، پەشۆکا و رایکردە لای ئەو. لیودمیلاْ بە دەنگێکی نەرم و بە تەوس و گاڵتە درێژەی پێدا:

-بەڵی. راستە. دادپرس تازە ئیددیعا نامەی رێکخستووە. لە دادگا بە ئاشکرا دەڵێن لە پێشەوە حوکمیان دراوە. ئەمە یانی چی؟ چما دەوڵەت لەوە دەترسیْ کە هەولْ دەدا کاربەدەستەکانی بە نەرمی لەگەڵ خەڵك ببزوونەوە؟ وادیارە سەرەڕای ئەوەی کە دەوڵەت هەولْ دەدا کاربەدەستانی خراپ بکا، دیسان لە چەپەڵی ئەوان دڵنیا نییە.

لیودمیلا لەسەر کەرویت دانیشت و روومەتە قوپاوەکانی داماڵین و لە کاتێکدا دەنگی پتر توورە دەبوو، تەوس و تانەی لە چاوان دەباری. نیکۆلای گوتی:

-بە خۆڕایی خۆت ماندوو مەکە، دەنگت بە گوێی دەوڵەت راناگا. ئاڵقەی دەوری چاوی لیودمیلا رەشتر دەبوو. سێبەرێکی توورەیی دەکەوتە سەر دەموچاوی و لە کاتێکدا لێوەکانی دەگەست، درێژەی پێدا:

-من دژی دەوڵەتم، ئەگەر بمکوژێ حەقیقەتی، دوژمنم. بەڵام بۆچی بۆ پارێزگاری خۆی خەڵك خراپ دەکا؟ بۆچی وام لێدەکا گاڵتەیان پێ بکەم؟ بۆچی بە سەگ سیفەتی خۆی گیانی من ژاراوی دەکا؟. . . . .

نیکۆلای مژۆڵی لێك نزیك کردنەوە و سەری راوەشاند و لە پشت چاویلکەوە چاوێکی لێکرد. ئەو ژنە گەنجە قسەکانی درێژە پێدان، دەتگوت ئە کەسانەی لێیان بێزار و توورەیە لەلای دانیشتوون. دایك گوێی بۆ قسەکان هەڵخستبوو، بەڵام هیچ لێیان تێنەدەگەیشت. وەك مەکینە هەر ئەم وشانەی دووپاتە دەکردەوە:

-دادگا . . .... حەوتوویەکی تر. .. . دادگا. ... .

دایك نەیدەتوانی ئەوەی لە دادگادا روودەدا و داخوا حاکمەکان چۆن لەگەڵ پاڤێل دەبزوونەوە، بێنێتە بەرچاوی خۆی. بەڵام هەستی بە نزیکبوونەوەی رووداوێکی خەفەتهێنەر دەکرد کە دڕندەیی و بێبەزەیی و نائینسانی لێوە دیار بوو.

(٢٣)

دایك دوو رۆژی تەواو لە تەمی خەفەت و پەرێشانی و لە چاوەڕوانییەکی پڕ لە پەژارەدا، بێدەنگ رایبوارد. رۆژی سێیەم ساشێنکا هات و بە نیکۆلای گوت:

-هەموو شت ئامادەیە. ... . ئەمرۆ سەعات یەك.

نیکۆلای بە سەرسوورمانەوە گوتی:

-هەروا زوو. ... . ئامادەیە؟

-بەڵێ، گیروگرفتی زۆر نەبوو. تەنیا ئەوەندە بەس بوو دەستە جلێك و جێگای شاردنەوەی بۆ رێبین پەیدا بکەم. ئەوەی تر هەموو "گۆبوون" وەئەستۆی خۆی گرتووە. رێبین تەنیا دەبێ گەرەکێك بە پێیان بروا. ڤێسۆڤشیکۆڤ لە شەقام دەچێتە پێشی و پاڵتۆیەك و کڵاوێکی دەداتێ و پێی دەڵێ بچێتە کوێ. من چاوەڕوانی رێبین دەبم و لەگەڵ خۆمی دەبەم.

-خراپ نییە. ئەو "گۆبوون"ە کێیە؟

-تۆ دەیناسی. لە ماڵی ئەو شتی بۆ قوفڵ سازەکان خوێندووەتەوە.

-ئەها، وەبیرم هاتەوە. .. . . پیرەمێردێکی سەیرە. ... ..

ساشێنکا کە بە بیرکردنەوە لە پەنجەرەوە تەماشای دەرەوەی دەکرد. گوتی:

-لە سەربازە کۆنەکانە. وەستای شیروانییانە. ئاگاداریییەکی زۆری نییە. لە راست ملهوڕ و زۆرداراندا قینێکی توندی لە دڵ دایە. کەمێك فەیلەسوفانەیە.

دایك بێدەنگ گوێی بۆ قسەکانی راگرتبوو. وردەوردە فکریکی لێڵ و ساخ نەبوونەوەی لەمێشکیدا پێك هات:

-گۆبوون دەیەوێ "پێڤچینکۆ"ی برازای، یانی ئەو ئاسنگەرەی کە حەزت لە خاوێنی و قیت و قۆزییەکەی دەکرد —لەبیرتە؟- دەرباز بکا.

نیکۆلای سەری لەقاند. ساشێنکا گوتی:

-هەموو شت لەوپەڕی باشیدا جێبەجێ کراوە. تەنیا من لە سەرکەوتنیدا گومانم هەیە. زیندانییەکان هەموویان لە سەعاتێکدا دەخولێنەوە. کە پەیژەکەیان چاو پێ بکەوێ، زۆریان دەیانەوێ رابکەن.

چاوی لەسەر یەك دانان و بێدەنگ بوو. دایك لێی وەنزیك کەوت.

-دەبنە هۆی زەحمەتی یەکتر.

هەر سێکیان لە نزیك پەنجەرە راوەستابوون. دایك کەوتبووە پشت نیکۆلا و ساشێنکا وتوویژی خێرای ئەوان هەستێکی تاریکی لە دایکدا پەیدا کرد و لەپڕ گوتی:

-.. .. . . . . دەچم.

ساشێنکا پرسی:

-بۆچی؟

نیکۆلای ئامۆژگاری کرد:

-نا گیانەکەم، نابێ بچی.. . . . . نەوەك تووشی رووداوێك بی.

دایك تەماشای کردن و بە نەرمی، بەڵام بە لێبڕاوی دووپاتەی کردەوە:

-بۆچی؟ . . . . .. دەچم.

نیکۆلای و کچەکە چاوێکیان لە یەکتر کرد و ساشێنکا شانەکانی هەڵتەکاندن و گوتی:

-دیارە. . . . .. .

پاشان رووی لەدایك کرد و خوار بووەوە بۆ لای دەنگێکی سادە و دۆستانە گوتی:

-لەگەڵ ئەمەش، پێت رادەگەیەنم بە خۆرایی هیواداری.

دایك بە دەستی لەرزۆك ساشێنکای بۆ لای خۆی راکێشا و گوتی:

-گیانەکەم . . . . منیش لەگەڵ خۆت بەرە. . . . . نابمە هۆی زەحمەت . . .... دەبێ بزانم. . . . . لام وانیە راکردن بکرێ!

کچەکە بە نیکۆلای گوت:

-باشە، با بێ.

نیکۆلای سەری بەردایەوە و گوتی:

-ئەمە بە دەست تۆیە.

-بەڵام دایە ئێمە لەوێ ناتوانین پێکەوە بین. تۆ بچۆ نێو باخ و مەزرا، لەوێوە دیوارەکانی زیندان دیارن. دەنا لەوانەیە لێت بپرسن کە لەوێ چ دەکەی؟

دایك بە دڵنیایی دەنگی هەڵێنا:

-هەرچۆنێك بێ وەڵامێك دەدۆزمەوە.

ساشێنکا گوتی:

-لە بیرت نەچێ، پاسەوانەکانی زیندان تۆ دەناسن. ئەگەر لەوێ بتبینن. ...

دایك گوتی:

-من نابینن!

بێ ئەوەی خۆی بزانێ، لەپڕ هومێدێك کە هەمیشە لە دڵیدا هەبوو، هەڵگیرسا و جۆشاندی. لە کاتێکدا خۆی دەگۆڕی، بیری دەکردەوە:

-رەنگە. .... ئەویش.. .. .. .

بە پەلە خۆی گۆڕی.

پاش سەعاتێك دایك لە زەوییەکانی نزیك زیندان بوو. بایەکی توند لە داوێنانی رۆدەهات و وەعەرزی سەهۆڵاوی دەکەوت، لە کاتێکدا کۆنە کەپری نێو باغێکی رادەژاند، توند لە دیواری زیندانی دەدا، خۆی لە حەوشە روو دەکرد و هەرا و هوریای ئەوێی لەگەڵ خۆی دەبرد و بەرەو ئاسمان تێهەڵدەبوو. چەند پەڵە هەور لە هاتوچۆدا بوون و هێندێ جاریش قووڵایی شینی ئاسمانی دەردەکەوت.

شار کەوتبووە پشت سەری دایك و پێشیشی قەبرستان بوو. زیندان لە لای راستە و لە بیست مەتری دایك بوو. لە کن قەبروستانەکە دوو سەرباز ئەسپیان دەگێران و فیکەیان لێدەدا و پێدەکەنین. دایك چووە لای سەربازەکان و گوتی:

-رۆڵەکان، بزنێکتان نەدیوە؟ نەهاتووە ئێرە؟

یەکیان وەڵامی دایەوە:

-نا. . . . . . نەماندیوە.

دایك بە شێنەیی وەدوورکەوت. لەوان تێپەڕی و لە کاتێکدا لە بنەوە تەماشای دەکردن، بۆ لای قەبرستان دەچوو. لەپەڕ هەستی کرد لاقی گران دەبن و دەچەمن، وەك بە عەرزەوە بەسترابن. لە سیلەیەکی زیندان چرا هەڵکەرێك کە پشتی لەژێر پەیژەیەکی بچووکدا خوار ببۆوە، دەرکەوت. دایك مژۆڵی لێك دان و چاوێکی لە سەربازەکان کرد هەر لە جێگای خۆیان بوون و ئەسپەکان بە دەوریاندا دەگەڕان. پاشان دیتی کابرا پەیژەیەکەی بە دیوارەوە ناوە و بە کاوەخۆ لێی وەسەر دەکەوێ. . . . . بە دەستی ئیشارەیەکی کرد و بە پەلە هاتە خوارێ و بزر بوو. دڵی دایك توند لێی دەدا. دەقیقە زۆر بە لەسەرخۆ تێدەپەڕین. پەیژەکە لە نێو قوڕ و لەتکە خشتدا بە زەحمەت دەبینرا. لە پڕ سەری رەشی رێبین لەسەر دیواری وەدەرکەوت. پاشان هەموو لەشی وەدیار کەوت. بە لایەکدا بای دایەوەو خۆی خزاندە خوار. سەری دووهەم کە کڵاوی خوری لەسەربوو، دەرپەڕی و خۆی گەیاندە عەرزی و لە سیلەی خانووەکەدا ونبوو. رێبین خۆی راست کردەوە، تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و سەری راوەشاند. . . . . دایك لاقی لە عەرزیی دەدان و لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

-هەڵێ. .... هەڵێ. . . . . .

گوێی دەزرینگانەوە. . . . . . هەرا و هوریایەکی گوێ لێبوو. سەری سێیەم بە قژی بۆرەوە لەسەر دیواری وەدەرکەوت. دایك لەوێ حەپەسابوو و بە هەردوو دەست سینگی خۆی دەگرت و تەماشای دەکرد. سەرێکی بۆر و دەموچاوی بێ توك لە هەوا سەرمەقولاتی دەدا، پاشان لە پشتی دیوار ون بوو. هەراوهوریا توندتر دەبوو. بایەکی توند دەنگە دەنگ و فیکە و هەراوهوریای بە هەوادا بڵاودەکردنەوە. رێبین بە بن دیواردا دەڕۆیشت. پاشان بە زەوییەکدا تێپەڕی کە زیندانی لە خانووەکانی شار جیا دەکردەوە. دایك لای وابوو زۆر سەبر دەڕوا و سەری زۆر هەڵدێنێ. بێگومان ئەو کەسانەی تووشی دەبوون لەوانەبوو دوایە بیناسنەوە. دایك لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

-خێراتر . ... خێراتر.... . .

لە حەوشەی زیندان تەقەیەك هات. خرمەی شووشە شکاوێك بەرز بۆوە. سەربازەکە بە هەموو تواناوە پێی لە عەرزی بەند کردبوو، ئەسپەکەی بۆ لای خۆی رادەکێشا. سەربازەکەی تر دەستی بۆ زاری خۆی بردبوو، دیار نەبوو بەرەو زیندان هاواری چ دەکا. پاشان سەری وەردەگێرا و گوێی هەڵدەخست. دایك بە لەشێکی تێك گوشراو دەیڕوانی. چاوەکانی کە هەموو شتێکیان دەدیت، بڕوایان بە هیچ شتێك نەدەکرد. ئەو راکردنەی ئەو لای وابوو زۆر دژوار و بەترسە، خێراتر و هاسانتر سەری گرتبوو. ئیتر رێبین لە کۆڵان نەدەبینرا. تەنیا کابرایەکی کەڵەگەت کە پاڵتۆیەکی درێژی لەبەردابوو، لەگەڵ کچۆڵەیەك بەوێدا رادەبورن. سێ پاسەوان لە دەورەی زیندان وەدیار کەوتن. باسکیان بۆ پێشەوە راداشتبوو و غاریان دەدا. یەکێك لە سەربازەکان رایکردە پێشان، ئەوی دیکە لەگەڵ ئەسپەکەی دەڕۆیشت و خەریك بوو خۆی باوێتە سەر. ئەسپەکە رکێفی نەدەدا و هەڵدەبەزی. دایك وای هاتە بەرچاو کە هەموو شت لە دەوروبەری لە هاتوچۆدایە. زیرەی ئاژیر بە دەنگێکی ناهومێدانە هەوای دەقەڵاشت. دایك هەستی بە مەترسی کرد، دەلەرزی. لە کاتێکداچاوی هەر لە پاسەوانەکان بوو، بە بن دیواری قەبرستاندا پاڵاوتی. پاسەوانەکان بۆ لای دیکەی زیندان غاریان دا و وەك سەربازەکان بزر بوون. دایك دیتی جێگری زیندانیش کە باشی دەناسی، هەر بە شوێنی واندا دەڕوا. دووگمەکانی کرابوونەوە. .. . لەپڕ پاسەوانەکان دەرکەوتن، خەڵك وەکۆ بوو.

با گێژی دەخوارد و هەر وەك کەیفخۆش بێ، دەستی رادەوەشاند و هێندێك دەنگە دەنگی تێکەڵ بە گوێی دایکدا دەدا:

-هێشتا لەوێیە!

-پەیژە؟ -ئەوە چتانە، خوا بتانگرێ!

دیسان فیکەفیك دەستی پێکردەوە. دایك ئەو هەراوهوریایەی پێخۆش بوو. هەنگاوی توند کردن و لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

-کەوابوو دەکرا. .. . . ئەگەر ویستبای دەیتوانی!

لەپڕ لەبن دیوار تووشی دوو پاسەوان بوو. یەکیان بانگی کرد:

-راوەستە! کابرایەکی ریشدارت نەدی؟ ... . .. کەس بێرەدا رای نەکرد؟

دایك دەستی بۆ لای چۆلی راداشت و لەسەرخۆ گوتی:

-بەڵێ، بەولایەدا هەڵات.

پاسەوان هاواری کرد:

-بیگۆرۆڤ راكه! . .. ... فیقه لیّ بده! ... . لەمێژه؟

-هەروا تاوێكه.

دایك بۆ ماڵێ گەڕایەوه. داخی شتێكی دەخوارد. تاڵی و تووڕەییەكی لەدڵیدا هەبوو. كه گەیشتەوه نێو شار، عارەبانەیەكی راگرت. له عارەبانەدا لاوێكی سمێڵ خورمایی و رەنگ پەڕیو هیلاكی دیت. ئەویش تەماشای دایكی دەكرد. خوار دانیشتبوو. هەر دەتگوت شانی راستەی له هی چەپەی بەرزتره.

نیكۆلای به خۆشییەوه به پێشوازی دایكەوه هات:

-ساخ و سلامەتی! ... . . باشه. .. . . چۆن بوو؟

-كار تەواوه. ... .

هەر وەك هەوڵ بدا هەموو شتێكی وەبیر بێتەوه، باسی راكردنی وەك چیرۆكی ئەفسانەیی گێڕایەوه.

نیكۆلای دەستی رێكخستن و گوتی:

-دەزانی شانسمان هەیه!. . ... زۆر له تۆ دەترسام. ... ... ناتوانی فكریشی لێبكەیەوه!.... له موحاكەمه مەترسێ . .. .. هەتا زووتر بكرێ، پاڤێڵ زووتر رزگار دەبێ، بڕوا بكه. لەوانەیه كاتێكی بۆ سیبیریای بەرێ دەكەن بتوانێ رابكا.

پاشان دەستی كرد به باسی دادگا. دایك كه هەستی دەكرد نیكۆلای ترسی له شتێك هەیه و تێدەكۆشێ دڵنیای بكا، گوێی بۆ قسەكانی شل كردبوو. دایك گوتی:

-پێت وایه من لەگەڵ موحاكمەكان قسه دەكەم و نامەیان بۆ دەنووسم؟

نیكۆلای هەستا و دەستی راوەشاند و به نیگەرانییەوه گوتی:

-ئەوه دەڵێی چی؟ من قەت فكرێكی ئاوام نەكردووەتەوه.

-راسته دەترسێم! ترسم هەیه و نازانم له چی. .. . .. .

دایك به بێدەنگی له ژوورەكەی دەڕوانی.

-هێندێ جار وام به خەیاڵدا دێ كه گاڵته به پاڤێڵ دەكەن. سووكایەتی پێ دەكەن. پێی دەڵێن: "ئۆ هۆی . .. .. . دێهاتی. ... . . . كوڕی وەرزێڕ . ... .چت لەخۆت كردووه؟".

پاڤێڵ به دەماره. ... .. وەڵامیان دەداتەوه. ... . ئەندرێی گاڵتەیان پێدەكا. ئەو لاوانەی ئێمه ئەوەنده خوێنگەرم و پیاون. ... . . ئەودەم به خۆم دەڵێم: "ئەگەر شتێك رووبدا. ... ئەگەر یەكێك لەوان حەوسەلەی

ئەمێنێ. ... . ئەوانی تر پشتیوانی لیّ دەکەن. ... . ئەوددەم لەوانەیە حوکمیان بدەن، بە جۆرێك ئیتر هەرگیز نەیانبینینەوە.

نیکۆلای بە پەرێشانی دەستی بە ریشیدا دەهێنا و مات ببوو. دایك بە دەنگێکی هێدی درێژەی پێدا:

-ناتوانم ئەو فکرانە لەسەرم دەرکەم. موحاکەمەیەکی بەترسە. لە هەموو شت دەکۆڵنەوە. لە حەقیقەت دەگەڕێن. بەڕاستی بەترسە! سزادانەکە ترسی نییە. ... . بەڵام موحاکەمە. ..... . لێکۆڵینەوەی حەقیقەت بە ترسە. نازانم چۆنی بڵێم.

هەستی دەکرد کە نیکۆلای بە ترسی ئەو نازانێ و تێی ناگا، بۆیە لە روونکردنەوەکەیدا دادەما.... . . .

(٢٤)

ئەو سێ رۆژەی بۆ موحاکەمە مابوون، ترسیان لە دڵی دایکدا زیاد دەکرد. کە رۆژی موحاکەمە داهات، ئەو بارە گرانەی پشتی چەماندبوو لەگەڵ خۆی بردبیە دادگا.

لە کۆڵانێ دراوسێکانی پێشووی گەڕەکی بەسەر کردەوە، لە وەڵامی سڵاویاندا بە بێدەنگی سەری دانەواند و بەپەلە بە نێو خەڵکێکی خەمناکدا رێگای خۆی کردەوە. لە رێگا و لە تەلاری دادگاشدا تووشی کەسوکاری گیراوان بوو. بە دەنگی گیراو قسەیان دەکرد. باسی هێندێ شتیان دەکرد کە دایك لێیان تێنەدەگەیشت. هەستێکی دڵتەزێن لە زەنا زەنای خەڵکەکە پەیدا دەبوو، کاری دەکردە سەر دایك و پتر دڵی رێك دەگوشی.

سیزۆڤ لە پەنا خۆی جێگای بۆ کردەوە و گوتی:

-دانیشە.

دایك بە قسەی کرد، گنجی کراسەکەی راست کردەوە و چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد. هێندێك شریتی سەوز و سوور و دەزووی زەرد و باریکی بەرچاو کەوت کە دەتروسکان. ئەو ژنەی لە پەنای دانیشتبوو بە ئەسپایی گوتی:

-کوڕەکەی تۆ کوڕەکەی منیشی بەدبەخت کرد!

سیزۆڤ بە پەرێشانی قسەکەی پێ بری و گوتی:

-"ناتالیا" بێدەنگ بە.

دایك چاوێکی لە ژنەکە کرد و ناسی. دایکی سامۆیلۆڤ بوو. کەمێك لەولاتر مێردەکەی بە سەرێکی تاس و ڕوومەتێکی جوان و ریشێکی سوورەوە دانیشتبوو، پشتی چاوانی گنجی کەوتبۆیە، چاوی لە پێش خۆی بڕیبوون و ریشی دەلەرزی.

ڕووناکییەك لە پەنجەرە بەرزەکانی تالارەوە دەهاتە ژوور. کڵوە بەفر وەشووشەی پەنجەرەکان دەکەوتن. لەنێوان دوو پەنجەرەدا وێنەیەکی گەورەی قەیسەر لە چوارچێوەیەکی زێڕدا دەبینرا. لە بەرامبەر وێنەیەکی مێزێك بە ماهووتی سەوز داپۆشرابوو کە تەواوی درێژایی تالاری داگرتبوو. لە لای ڕاستە، لە پشت پەرژینێکی ئاسن، دوو تەختەدار دانرابوون و لە لای چەپەش دوو ریز کورسی سوور جێ کرابوونەوە. بەردەستەکان بە یەخەی سەوز و دووگمەی زێڕ کفتەوە، بە شێنەیی دەهاتن و دەچوون. لەو هەوا گوماناوییەدا سرت و خورت لە گوێیاندا دەزرینگایەوە و بۆنی دەرمانێك دەهات و دیار نەبوو لە چ لایەکەوە دێ. ئەو ڕەنگ و زریقە و بریقەیە چاویان لەبەر هەڵنەدەهات. پیاو هەستی دەکرد کە لە گێژاوی ترسێکی ئاڵۆزدا نوقم بووە.

لەپڕ یەکێك بە دەنگی بەرز دەستی بە قسە کرد. هەموو هەستان. دایك لەرزی، بەڵام هەستا و خۆی بە باسکی سیزۆڤەوە ڕاگرت.

لە سیلەی لای چەپ، دەرگایەکی گەورە کرابۆوە. پیرەمێردێکی کورتەباڵای چاویلکە لە چاو کە هەر بەلادا دەهات، وەژوورکەوت. لەسەر دەموچاوی بچووکی هێندێ موی کورتی بناگوێی دەلەرینەوە. سمێڵی تاشیبوون و لێوی سەرەوەی بۆ نێو زاری هاتبۆوە. ئێسکە دەرپەڕیوەکانی ڕوومەتی و چەنەگەی پاڵیان وەیەخەی بڵندی ئۆنیفۆرمەکەی دابوو. دەتگوت لە ژێر ئەو ئێسکانەوە ملی نییە. لاوێکی کەڵەگەت کە ڕوومەتی خشت و سووری وەك چینی دەچوون، پیرەمێردی ڕادەگرت. سێ ئەفسەر بە زریقە و بریقەوە، سێ کەسیش بە جلی ئاساییەوە بە دوایاندا دەهاتن. ماوەیەکی زۆر لە دەورەی مێزەکە پێکەوە ڕاوێژیان کرد و پاشان دانیشتن. دوای ئەوەی هەمووان جێگای خۆیان گرت، یەکێك لەوان کە ڕوومەتێکی بێ موی هەبوو و دووگمەی چاکەتەکەی کرابوونەوە، لە کاتێکدا لێوە ئەستوورەکانی بە زەحمەت دەبزاوتن، بە سارد و سڕی لەگەڵ پیرەمێرد دەستی بە قسان کرد. لەو سەری مێزە گەورەکە کابرایەکی باڵابەرزی سەر بێ تووك، کاغەزی پەڕ پەڕ دەکردن.

پیرەمێرد خۆی بۆ پێشەوە خوار کردەوە و دەستی بە قسە کرد. وشەی هەوەڵی بە ئاشکرا دەربڕی، بەڵام وشەکانی تر بەسەر لێوە باریك و بۆرەکانیدا هەڵدەخلیسکان.

-ڕادەگەیەنم! . . . . . .

سیزۆڤ کەمێك دایکی ڕاچڵەکاند و لە کاتێکدا هەڵدەستا گوتی:

-تەماشاکە.

لە پشتی پەرژینە ئاسنەکە دەرگایەك کرایەوە و سەربازێك بە شیری رووتەوە هاتە ژوور. پاشان پاڤێلْ و ئەندرێی و فیدیا مازین و برایانی گوسێڤ و سامۆیلۆڤ و پێنج لاوی دیکە کە دایك نەیدەناسین، وەژوور کەوتن. پاڤێلْ زەردەخەنەیەکی بەسەر لێوانەوە بوو. ئەندرێ بەسەر بزوواندن سڵاوی لەدایك کرد. زەردەخەنەکانیان، دەموچاویان، فیز و پۆزی زیندوویان، سام و بێدەنگی تالاریان شکاند و گەشاندیانەوە. تروسکەی چڵکنی جلە زێڕ کفتەکان کەمتر بوو. شنە بایەکی دڵنیایی و بۆ خارێك لە هێزی زیندوو گەیشتە دڵی دایك و لە پەشۆکاوی و سەرگەردانی هاتە دەر. لەسەر کەروێتەکانی پشت سەری دایك کە کۆمەڵ تا ئەودەم چاوەڕوان بوو، بە دەنگی نەرم و هێدی وەڵامی سڵاوی گیراوەکان درایەوە.

دایك گوێی لێبوو کە سیزۆڤ لەژێر لێوانەوە دەڵێ:

-ناترسێن!

دایکی سامۆیلۆڤ لەلای راستە دەستی بە ئاخ هەڵکێشان کرد. یەکێك بە توندی هاواری کرد:

-بێدەنگ!

پیرەمێرد گوتی:

-پێتان رادەگەیەنم!

ئەندرێ و پاڤێلْ لە پەنا یەك دانیشتبوون. مازین و سامۆیلۆڤ و برایانی گوسێڤیش هەموویان لە پێشەوە لەسەر کەروێتێك دانیشتبوون. ئەندرێ ریشی تاشیبوو، سمێڵی هاتبوون و نوکی سمێڵانی شۆڕ ببۆوە و سەری خڕی وەك سەری پشیلە دەچوو. قیافەیەکی جیددی هەبوو. دوو خەتی پڕڕەنگ سێبەریان هاویشتبووە سەر لێوی سەرەوەی مازین و سەروچاوی قەڵەو ببوو. سامۆیلۆڤ وەك جاران قژی بادرابوون. سیزۆڤ سەری بەردایەوە و ئاخێکی هەڵکێشا و گوتی:

-فێدیا! فێدیا!

دایك هاسانتر هەناسەی هەڵدەکێشا و گوێی دەدا پرسیارەکانی پیرەمێرد کە بە بێ تەماشاکردن لە گیراوەکانی دەپرسی. دایك وەڵامەکانی کورت و ئارامی کوڕەکەی دەبیست. وای دەهاتە بەرچاو کە سەرۆکی دادگا و حاکمەکان نابێ ناجسن و بێڕەحم بن. بە وردی تەماشای سەروچاویانی دەکرد و هەوڵی دەدا تێیان بگا. هەستی دەکرد کە هومێدێکی تازەی لە دڵیدا پەیدا بووە. ئەو کابرای کە دەتگوت رووبەندێکی چینی بە سەروچاواندا دراوە، بەڵگەیەکی دەخوێندەوە. دەنگی ئەو کابرایە تالاری پڕکردبوو لە خەم و خەفەت. چوار دادیار بە سرتە و

به نهێنی لەگەڵ گیراوەکان قسەیان دەکرد. دیمەن و ڕواڵەتی هەموویان هێز و توانای نیشان دەدا و باڵندەیەکی ڕەشی گەورەی وەبیر پیاو دەهێنایەوە.

لەلای ڕاستەی کابرای پیر، حاکمێکی ورگ زل و چاو داقوپاو کورسی پڕ کردبوو. لە لای چەپەش کابرایەکی کووڕی سمێڵ سووری ڕەنگ پەڕیو دانیشتبوو. بە ماندوویی سەری وەکورسی دەکرد و چاوی وێك دەهێنان و بیری دەکردەوە. دادپرسیش بێواز و ماندوو دەهاتە بەرچاو. لە پشت سەری حاکمەکان چەند کەسێکی تر دانیشتبوون. کابرایەکی باڵابەرزی بە شان و باهۆ بەسەر و شێوەیەکی ژیرانە دەستی بە ڕوومەتید دەهێنا. نوێنەری نەجیبزادان بە قژێکی شینکی و ریشێکی درێژەوە چاوی دەگێڕان. سەرۆکی شاریش کە دیار بوو بە ورگە زلەکەیەوە نارەحەتە، هەوڵی دەدا بە داوێنی بلووزەکەی داپیۆشێ، بەڵام داوێنەکە هەر هەڵدەکشایەوە.

پاڤێل بە دەنگێکی بەرز و بەتین گوتی:

لێرەدا نە تاوانبار هەیە، نە دادپرس و حاکم. لێرەدا تەنیا سەرکەوتوو و دیل دەبینرێن.

ماتی و بێدەنگی پەیدا بوو. ماوەی چەند سانییە دایك تەنیا گوێی لە جیڕەی قەڵەم و لێدانی دڵی خۆی بوو. سەرۆکی دادگاش وادیار بوو گوێ دەداتە شتێك و چاوەڕوانە. هاوکارەکانی خۆیان بزاوت. پاشان سەرۆکی دادگا گوتی:

-بەڵێ! ئەندرێی ناخودکا ئیعتراف بکە!.... . .

یەکێك لە ژێر لێوانەوە گوتی: هەستە! .... . هەستن!. .. . . .

ئەندرێی بەکاوەخۆ هەستا و لە کاتێکدا سمێڵی بادەدان، لە بنەوە چاوی لە پیرەمێرد دەکرد. پاشان شانی هەڵتەکاندن و بە دەنگێك کە وەك گۆرانی دەچوو گوتی:

-ئیعتراف بە چی بکەم؟ نە کەسم کوشتووە و نە دزیم کردووە، تەنیا ئەو شێوە ژیانەم قبووڵ نییە کە خەڵك هان دەدا یەکتر ڕووت بکەنەوە و بکوژن.

پیرەمێرد بە لێبڕاوی گوتی:

-یان بڵێ "بەڵێ" یان بڵێ "نا".

دایك هەستی دەکرد کە لە پشت سەری، پەرێشانی و هاوروژانێك لە گۆڕێ دایە. ئەوانەی لە دەوروبەری بوون پێکەوە سرت و خورتیان بوو، دەجووڵانەوە، دەتگوت دەیانەوێ خۆیان لەو تۆڕە جاڵجاڵۆکەیە ڕزگار بکەن کە قسەکانی کابرای دەموچاو چینی لە دەوروبەریانی تەنیبوو.

سیزۆڤ لە بنەوە بە دایکی دەگوت:

-گوێت لێیه چۆن وەڵام دەدەنەوە؟

-بەڵێ گوێم لێیە.

-فێدیا مازین وەڵام بدەوە!

فێدیا هەستا و بە راشکاوی گوتی:

-ئامادە نیم.

سەروچاوی داگیرسابوون. چاوی دەدرەوشان.

سیزۆڤ ئاخێکی هەڵکێشا. دایك چاوی لێك کردنەوە.

-من دادیارم نەویستووە. ئامادە نیم هیچ بڵێم. ... . ئەم دادگایەش بە قانونی نازانم. ... . ئێوە کێن؟ . . . ... مەگەر میللەت ئەو مافەی داوە بە ئێوە کە ئێمە موحاکەمە بکەن؟ نا، میللەت ئەو مافەی نەداوە بە ئێوە. من ئێوە ناناسم.

دانیشت و سەروچاوی داگیرساوی لە پشت شانی ئەندرێیدا شاردەوە.

حاکمە قەڵەوەکە سەری بۆ لای سەرۆك خوار کردەوە و سرتەیەکی لەگەڵ کرد. ئەو حاکمە رەنگی بزرگابوو خێسەیەکی لە گیراوەکان کرد و شتێکی لە کاغەزی بەردەمی نووسی. سەرۆکی دێ سەری لەقاند و بەکاوەخۆ لاقی بزاوتن. نوێنەری نەجیبزادان قسەیەکی لەگەڵ دادپرس کرد. سەرۆکی شار گوێی هەڵخستبوو، لە کاتێکدا لووتی دەسرِی، بزەیەکی لەسەر لێوان بوو.

سەرۆکی دادگا بە دەنگێکی گیراو دیسان دەستی بە قسان کرد. چوار دادیار بە وردی گوێیان دەدایە. گیراوەکان پێکەوە سرت و خورتیان بوو. فێدیا مازین لە کاتێکدا بە نارِەحەتی بزەی دەهاتێ، خۆی دەشاردەوە. سیزۆڤ بە سرتە بە دایکی گوت:

-دیتت؟ . ... ئەو بێ غیرەتە لە هەمووان باشتر قسەی کرد!

دایك بێ ئەوەی تێبگا زەردەیەکی هاتێ. ... . تەواوی ئەو رووداوە لە بەرچاوی دایك سەرەتای بێزارییەکی بەترس بوو کە ئەگەر رووی دابا دەیتوانی دانیشتووەکان بە ترسێکی سارد تێك برووخێنێ. بەڵام قسە هێدی و نارامەکانی پاڤێڵ و ئەندرێی ئەوەندە نازایانە و بەتین بوون، دەتگوت لە ماڵێکی بچووکی قەراخ شار قسە دەکەن نەك لە دادگا لە بەردەمی حاکمەکاندا.

قسە قارەمانانەکانی فێدیا مازین دایکیان شاد دەکرد. هەستی غیرەت و گەشانەوە لە تالاری دادگا پەیدا دەبوو. لە جموجۆڵی ئەوانی پشتەوە دایك تێگەیشت کە تەنیا هەر ئەو هەست بەو شتە ناکا.

کابرای پیر پرسی:

-بیروڕای تۆ چییه؟

دادپرسی سەر بێتووك دەستی بە مێزەکەی گرت و هەستایەوە. خێرا دەستی بە قسە کرد و هێندێك ژمارەی گوتن. هیچ شتێکی بەترس لە دەنگیدا نەبوو. لەگەڵ ئەوەش دایك وایزانی خەنجەریان لە دڵی داوە. هەستێکی دوژمنانەی لە دڵیدا پەیدا ببوو. لای وابوو ئەو هەستە وردە وردە وەك شتێکی نەدیتراو و نەگیراو پەرە دەگرێ. تەماشای حاکمەکانی دەکرد، بەڵام لە قسەکانیان تێنەدەگەیشت. بە پێچەوانەی چاوەنواڕی ئەو، لە پاڤێل و لە فێدیا تووڕە نەدەبوون و قسەی سووکیان پێ نەدەگوتن. دەیدیت ئەو پرسیارانەی لێیان دەکەن بە گرنگیان نازانن، دەتگوت حاکمەکان بە پێچەوانەی ویستی خۆیان پرسیاریان لێ دەکردن. بە بێ وازی گوێیان بۆ وەڵامەکان رادەگرت. هیچ شتێك بۆ ئەوان جێگای سەرەنج نەبوو. هەموو شتێکیکان لە پێشەوە دەزانی.

ژاندارمێك لەبەرامبەریان راوەستابوو بە دەنگێکی هێدی قسەی دەکرد: "هەموویان پاڤێل ڤلاسۆڤیان بە هاندەری سەرەکی دانا". حاکمە قەڵەوەکە پرسی:

-ئەدی ئەندرێی ناخۆدکا؟

-ئەویش!

یەکێك لە دادیارەکان هەستا و گوتی:

-ئیجازە هەیە؟

پیرەمێرد لە یەکیانی پرسی:

-رەخنەت نییە؟

دایك وای دەهاتە بەرچاو کە حاکمەکان هەموو نەخۆشن. لە رەنگ و رواڵەت و قسەکردنیان نەخۆشی دیار بوو. وادیار بوو لە هەموو شت بێزارن لە ئەفسەرەکان، لە ژاندارمەکان، لە دادیارەکان، لە دانیشتنی بەتۆبزی، لە پرسیار و لێکۆڵینەوە، لە گوێ راگرتن و لە هەموو شتێك. .... . دایك زۆر کەم تێکەڵاوی لەگەڵ گەورە پیاوان هەبوو. چەند ساڵ بوو ئەو جۆرە کەسانەی هەر نەدیتبوو.

ئەفسەرە زەردەڵەکە کە دایك باشی دەناسی، هەستابوو بە دەنگ لەبارەی ئەندرێی و پاڤێلەوە قسەی دەکرد. لە کاتی قسەکردنیدا دایك لەبەرخۆیەوە دەیگوت: "ناپیاو.. .. . . تۆ سەرت لە هیچ دەرناچێ".

ئیتر دایك بێ ئەوەی بترسێ، تەماشای خەڵكەكەی دەكرد. بەزەیی پێدا نەدەهاتن. نەیدەویست لە ئاست ئەوان هەستی بەزەیی هەبێ، بەڵكو هەموویان سەرسامی و خۆشەویستییەكیان تێدا پێك دەهێنا كە بە نەرمی دڵی دەگوشی. سەری سوورمابوو. شادییەكی ئاشكرا و خۆشەویستی و ئارامی دایگرتبوو.

گەنج و بەهێز لە نزیك دیوار دانیشتبوون و خۆیان لە وتوویژی دادپرس و دادیارەكان نەدەگەیاند. جاری وابوو یەكێك لەوان بزەیەكی دەهاتێ و چەند قسەیەكی لەگەڵ هاورێكانی دەكرد. ئەندرێی و پاڤێل هەمیشە بە سەبر لەگەڵ یەكێك لە دادیارەكان قسەیان دەكرد. دایك شەوی پێشوو ئەو دادیارەی لە ماڵێ دیتبوو، نیكۆلایش بە "هاورێ"ی ناو بردبوو. مازین لە هەمووان پتر بەتین و تاو و بە گەرمی گوێی بۆ قسەكانیان رادەگرت. سامۆیلۆڤ لەگەڵ گوسێڤ سرتەی دەكرد.دایك دەیڕوانی، لێكی دەدایەوە، بیری دەكردەوە, بێئەوەی هێشتا هەست بەو دوژمنایەتییە بكا كە تووشی دەهات. دایك دەیدیت كە ئیڤان هەموو جارێ بە ئەسپایی لەهاورێكانی دەكوتێ، پێدەكەنێ، دەموچاوی سوورهەڵدەگەڕێن و گوپی هەڵدەمسێن و سەری دەلەقێنێ. یەك دووجار نیخەی لێهات، پاشان چەند دەقیقەیەك خۆی پۆز كرد، هەوڵی دەدا خۆی پیاوانەتر نیشان بدا. بەهر جۆر ئاكارێكی دەم رووتانەی هەبوو، دەیویست سەركەوتوویی خۆی نیشان بدا.

سیزۆڤ سەبر ئانیشكێكی تێكوتا. دایك ئاوڕی وێدایەوە. سیزۆڤ لەو دەمیدا شادیش بوو و كەمێكیش نیگەران بوو، بە سرتە گوتی:

-ها بزانە، ئەو لاوانە چەندە بڕوایان بە خۆیان هەیە، چەند بەهێز و دڵگەرم بوون.

لە تالاری دادگا شاهیدەكان بە دەنگێكی لەرزۆك قسەیان دەكرد. حاكمەكان بە ساردی پرسیاریان دەكرد. حاكمە قەڵەوەكە باوێشكی دەهاتێ و دەستە ئاوساوەكەی بە پێش زارییەوە دەگرت. هاوكارە سمێڵ سوورەكەشی پتر رەنگی پەڕیبوو. جارجار باسكی هەڵدێنا و بە پەنجەكانی توند نێوچاوانی دەگوشی و بێئەوەی شتێك ببینێ تەماشای بن میچی دەكرد. دادپرس جاروبار شتێكی دەنووسی و لەگەڵ نوێنەری نەجیبزادان سرت و خورتێكی دەكرد. سەرۆكی شار لاقی هاویشتبوونە سەر یەك و بە پەنجە سوكێك لە بەلەكی خۆی دەدا و بە مەندی چاوی لە قامكانی بڕیبوو. سەرۆكی دێ خۆی بە پێشدا خوار كردبوو، سكی كەوتبووە سەر ئەژنۆیانی و هەردوو دەستی وەبەردابوون و سەری دەلەقاند. ئەو لەگەڵ كابرایەكی پیر كە لە نێو كورسیدا ون ببوو و وەك فرفرەی با لێبڕاو لە جێی خۆی نەدەبزووت، تەنیا كەسێك بوون كەوا دیار بوو گوێیان لە زەنا زەنای دانیشتووان راگرتبوو. ئەم وەزعە ماوەیەكی زۆر درێژەی كێشا و دیسان خەفەتێك خەڵكەكەی داگرتەوە.

پیرەمێرد گوتی:

-رادەگەیەنم. .... .

دەنگی کز کرد و پاشماوەی قسەکانی لەژێر لێوانەوە گوت و هەستا.

دەنگی کۆکە، ئاخ هەڵکێشان، تەپەی پێیان و زەنا زەنا، تالاری پڕ کرد. گێراوەکانیان هێنا، زەردەخەنەیەکیان لەسەر لێوان بوو و لە بەرامبەر کەسوکاریاندا سەریان دانەواند. ئیڤان گوسێڤ دیار نەبوو بە کێ دەڵێ، هاواری کرد:

-هاوڕێ نەکەی بترسی! .. . . .

دایك و سیزۆڤ هەستان و چوونە دالآنێ، کرێکارە پیرە بە دڵسۆزی لە دایکی پرسی:

-پێت خۆشە چایەك بخۆیەوە؟ جارێ سەعات و نیوێکی ماوە.

-نا، سوپاس، ناخۆمەوە.

-کەوابوو منیش ناچم. ... . . ئای لەو کوڕانە، ها؟ واقسان دەکەن و دادەنیشن دەڵێی هەر ئەوان پیاوی دوارۆژن و خەڵکی تر هیچ. فێدیاشت دیت، ها؟ ... . .

باوکی سامۆیلۆڤ کڵاوەکەی بە دەستەوە گرتبوو، هاتە لایان و بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی:

-گریگۆری من؟ دادیاری نەویستووە و وەڵامیش ناداتەوە، بۆخۆی ئەو فیکرەی دۆزیوەتەوە. پێلاگێیا! کوڕەکەی تۆ پێی وایە دەبێ دادیار بگرن، بەڵام کوڕی من دەڵێ نامەوێ. چوار کەسی دیکەش لەگەڵی کەوتوون.

ژنەکەی لە پەنای دانیشتبوو. بە دەسرە لووتی پاك دەکردەوە و مژۆڵی لێك دەدان. سامۆیلۆڤ دەستی بە چەناگەی گرتبوو، چاوی لە مەزرایە دەکرد و دەیگوت:

-ئاخر ئەمە زۆر سەیرە! تەماشای ئەو شەیتانانە دەکەی وادەزانی بە خۆڕایی ئەو کارەیان کردووە و ژیانی خۆیان تێك داوە، جاری واشە پیاو دەڵێ ڕەنگە حەقیان بێ. پیاو دەزانێ کە ڕۆژ بە ڕۆژلە کارخانە ژمارەیان زۆرتر دەبێ. هێندێ جار دەیانگرن، بەڵام قەت هەموویان ناگیرێن. وەك ماسی نێو چەم وان، هەموویان پێکەوە ناگیرێن. دیسان پیاو لەخۆی دەپرسێ: "لەوانەیە ئەوانە ڕێگای ڕاستییان گرتبێ؟".

سیزۆڤ گوتی:

-تێگەیشتنی ئەو مەسەلەیە دژوارە.

سامۆیلۆڤ گوتی:

-بەڵێ. .. . . ڕاستە.

ژنەکەی پاش ئەوەی چڵمی هەڵلوشی هاتە نێو قسەکان:

-ئەو حاكمە مەلعونانە هەموویان سلامەتن. .. .. . .

بزەیەكی هاتێ و درێژەی پێدا:

-پێلاگییا دڵت نەیەشێ كە گوتم هەموو خەتای كورەكەی تۆیە. راستیت دەوێ مەعلوم نییە كێ لە هەمووان تاوانبارترە. ... . . بیستووتە كە جاسووس و ژاندارم چ راپۆرتێكیان لە كورەكەی ئێمە داوە؟

بێ ئەوەی خۆی بزانێ، دیار بوو بە كورەكەی دەنازێ و شانازی پێوە دەكا. دایك ئاگای لەو هەستە هەبوو، بزەیەكی دۆستانەی كرد و لەسەرخۆ گوتی:

-دڵی لاوان هەمیشە لە دڵی پیران لە راستی نزیكترە.

خەڵك لە دالانێ دەگەڕان، لێك كۆدەبوونەوە و بە دڵگەرمی و لەسەرخۆ قسەیان دەكرد. هیچ كەس خۆی دوور نەدەخستەوە. لە سەروچاوی هەمووان دیار بوو كە پێویستیان بە قسەكردن و پرسیار و وەڵامدانەوە هەیە. لەو نێو دالانە تەنگە و لە نێوان دوو لادیواری سپیدا، خەڵك پۆل پۆل دەهاتن و دەچوون. هەر وەك بایەكی توند هەڵیگربێ و بیانەوێ خۆیان بە شتێكی قایمەوە بگرنەوە.

برا گەورەكەی "بوكین" وەك دێوێكی زل بە گرژی و گورجی دەهات و دەچوو و دەیگوت:

-سەرۆكی شار لێرە چ دەكا؟ بە هیچ جۆر ئێرە جێگای ئەو نییە.

باوكی كە پیرە پیاوێكی ریوەڵە بوو، بە ترسەوە تەماشای ئەملاولای كرد و گوتی:

-رۆڵە كۆنستانتین بێدەنگ بە!

-نا، دەمەوێ قسە بكەم.. . . . دەڵێم ئەو كابرایە، پارەكە بەردەستەكەی لەسەر ژنەكەی خۆی كوشت. ... . بڵێن بزانم ئەوە چۆن حاكمێكە؟ بێوەژنی بەردەستەكەی ئێستا لەگەڵ ئەو حاكمە دەژی.... . . . . ئێوە چۆنی تێدەگەن؟ بێجگە لەوە، هەموو كەس دەزانێ ئەو كابرایە دزە. ... . . .

سامۆیلۆڤ گوتی:

-ئاخ. .. .. . خوایە . . . . . رۆڵە كۆستانتین!

-راست دەكەی . . . . . . ئەو كابرایە حاكمێكی راست نییە. ... . .

بوكین كە گوێی لەو قسانە بوو، لە كاتێكدا پۆلێكی خەڵك بە دوواوە بوو، گەرم داهات و سوورهەڵگەڕا و دەستی بە قسان كرد:

-ئەگەر مەسەلەی تاوانی دزی لە گوڕێدا بێ، دەبێ دەستەی دادگەران پێڕابگا، یانی خەڵكی ئاسایی وەك بۆرژوا و وەرزێران. بەڵام ئەوانەی دژی حكومەتن؟ ... . . . دەوڵەت موحاكەمەیان دەكا. وانییە؟

-نای .... سەیرە، بۆ چما ئەوانە دژی دەوڵەتن؟ ئای! ئەوە دەڵێی چی؟

-نا .. . . . ڕاوەستە! فێدیا مازین حەقیەتی! ئەگەر تۆ سووکایەتی بە من بکەی، منیش زللەیەکت لێدەم و پاشان تۆ خۆت موحاکەمە بکەی، دیارە کێ تاوانبار دەبێ. بەڵام لە ڕاستیدا کێ سووکایەتی کردووە؟ تۆ . .. . . . یان من؟

پاسەوانێکی قەپۆزبەرانی پیر کە سینگی بە نیشان و میداڵ داپۆشرابوو، پاڵی بە خەڵکەوە نا و بە قامك هەڕەشەی لە بوکین کرد و گوتی:

-هۆی . . . . هەرا هەرایە مەکە. ... .. پێت وایە ئێرە مەیخانەیە؟

-ئیجازە بدە پیاو! گوێ بدەیە. ... . . . ئەگەر من لە تۆ بدەم و تۆش لە من بدەی، پاشان من تۆ موحاکەمە بکەم. .... چۆن بیر دەکەیەوە؟

پاسەوان بە تووڕەیی گوتی:

-ئێستا وەدەرت دەنێم!

-بۆ کوێ! .... لە بەرچی؟

-بۆ کۆڵانێ. ... ... لەبەر ئەوەی هەراهەرایە دەکەی. ... . . .

بوکین تەماشایەکی دەوروبەری کرد و لەسەرخۆ گوتی:

-بۆ ئەوانە هەر ئەوە گرنگە کە پیاو بێدەنگ بێ.

کابرای پیر بە تووڕەیی گوتی:

-تا ئێستا نەتدەزانی؟

بوکین دەنگی کز کرد و گوتی:

-کەوابوو بۆچی خەڵك ناتوانێ بێتە کۆبوونەوەی دادگا و تەنیا کەسوکاری گیراوەکان دەتوانن؟ . . . . .ئەگەر بە دادگەری موحاکەمەیان دەکەن، با لەبەرچاوی خەڵك بیکەن، ئیدی بۆچی دەترسێن؟

.سامۆیلۆڤ بەهێزتر دووپاتەی کردەوە:

-ڕاستە، ئەم دادگایە ویژدانی پیاو ڕازی ناکا. ....

دایك حەزی دەکرد ئەوەی لەبارەی نابەرامبەری دادگاوە لە نیکۆلای بیستبوو بیگێڕێتەوە. بەڵام قسەکان باش تێنەگەیشتبوو و هێندێکی لەبیر چووبوونەوە. بۆ ئەوەی وەبیر خۆیان بێنێتەوە لە خەڵك جیابۆوە. دیتی لاوێکی سمێڵ بۆر کە دەستی ناوەتە گیرفانی پانتۆڵی و شانی چەپەی لە شانەکەی تری نەویترە، بە وردی تەماشای دەکا.

به ئاشنا هاته بەرچاوی، بەڵام لاوەکە رووی وەرگێڕا و دایکیش کە بیری لە قسەکان دەکردەوە، لەبیری چووەوە.
پاش تاوێك گوێی لە ورتە ورتێك بوو:
-ئەوەی ئەو لای؟ لای چەپ؟
یەکێك بەرزتر و خۆشحاڵتر وەڵامی داوە:
-بەڵێ!
دایك تەماشای دەوروبەری خۆی کرد. .. . . . . ئەو لاوەی شانی بە قەد یەك نەبوون لە پەنای راوەستابوو، لەگەڵ یەکی تەنیشتی کە لاوێکی بەشان و باهو و ردێن رەش بوو و پاڵتۆیەگی کورتی لەبەردابوو و چەکمەیەکی درێژی لە پێدا بوو، قسەی دەکرد.
دایك تێکرا بوو، بەڵام هەر لەو کاتەدا ویستی لەبارەی بیروباوەڕی کوڕەکەیەوە قسە بکا. دەیویست ئەو رەخنانە ببیسێ کە لەوانەیە لە قسەکانی بگیرێن و لەڕووی قسەی ئەو کەسانەی لە دەوروبەری بوون بڕیاری دادگا هەڵسەنگێنێ.
بە پارێزەوە بە سیزۆڤی گوت:
-باشە، ئاوا موحاکەمەیان دەکەن؟ لەم وەزعە تێناگەم. .. .. . حاکمەکان دەیانەوێ بزانن کام لە گیراوەکان چی کردووە، بەڵام ناپرسن بۆچی وای کردووە.. . . . . .چما ئەوە راستە؟ پاشان ئەوانە هەموویان پیرن. دەبێ گەنج ئەو لاوانە موحاکەمە بکەن.
سیزۆڤ گوتی:
-بەڵێ سەر دەرکردن لەو کارە بۆ ئێمە دژوارە. .... زۆریش دژوارە.
بە بیرکردنەوە سەری لەقاند. پاسەوان دەرگای تالاری کردەوە و بانگی کرد:
-کەسوکاری گیراوەکان بێنە ژوورێ. .... پسولەکانتان نیشان بدەن.
دەنگێکی کزەڵۆك گوتی: پسولە.. . . .. دەڵێی بۆ سیرك دەچین. ....
هاندانێکی گشتی و رق و قینێکی نەدیتراو هەست پێدەکرا. تەماشاچییەکان پتر روویان کرابۆوە. هەر هەرایان دەکرد و لەگەڵ پاسەوانەکان دەمە دەمیان بوو.

(٢٥)

سیزۆڤ بە بۆڵە بۆڵ لەسەر کەروێتێك دانیشت. دایك پرسی:

-چیتە؟

-هیچ . . . . میللەت تێنەگەیشتووە.

زەنگێك لێدرا. . . . . .یەکێك بە توندی رایگەیاند:

-حاکمەکان دێن!

سەرلەنوێ وەك جاری پێشوو هەموویان هەستان. حاکمەکان هاتن هەر وەك خۆیان دانیشتن. .. .. . گیراوەکانیان هێنا نێو تالار. سیزۆڤ دەستی کرد بە ورتە ورت:

-باش سەرەنج بدەنێ، ئێستا دادپرس قسە دەکا.

دایك سەری هەڵێنا، بۆ پێشەوە خواربۆوە و چاوەڕوانی شتێکی نائاسایی بوو. دادپرس کە راوەستابوو، رووی لە حاکمەکان بوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و دەستی راستی لە هەوا راوەشاند و دەستی بە قسان کرد. دایك لە قسەکانی هەوەڵی تێنەدەگەیشت. دەنگی زل بوو، هێندێ جار توند دەبوو، دووایە نزم دەبۆوە. وشەکانی لەبەر یەك دەکشانەوە، باڵیان دەگرت و وەك پۆلە مێشوولەیەکی رەش لەسەر کلۆ شەکرێك، دەسووڕان. دایك لەو قسانەدا نە هەڕەشەی دەدیت و نە شتێکی نائاسایی. وەك بەفر سارد و وەك خۆڵەمێش بۆر، دانار دانار دەبوون و تالاریان پڕ دەکرد لە خەم و خەفەت و موی لەشی پیاویان گرژ دەکرد. بێگومان پاڤێل و هاوڕێکانی گوێیان لەو قسە درێژە و کەم مانایانە نەدەبوو کە لێی نەدەترسان و بە ئارامی وتووێژی خۆیان درێژە پێدەدا. جاروبار بزەیان دەهاتێ وهێندێ جار گرژ دەبوون تا زەردەخەنەی خۆیان بشانەوە.

سیزۆڤ بە ئەسپایی گوتی:

-درۆ دەکا!

دایك هێشتا لەسەری ساخ نەببۆوە تا بڵێ راستە یان درۆیە. گوێی بۆ قسەکانی دادپرس شل کردبوو، دەیزانی کە بێئەوەی راستە و راست هێرش بەرێتە سەر یەکێك، هەمووان بە تاوانبار دادنێ. کاتێك ناوی پاڤێلی دەهێنا، باسی فێدەیاشی دەکرد، پاشان بوکینیشی لەگەڵ دەخستن. دەتگوت هەموو تاوانبار کراوەکان لە کیسەیەك دەنێ و رێکیان دەگوشێ. نێوەرۆکی قسەکانی هەستی دایکیان دانەدەمرکاند، نە کەیفخۆشیان دەکرد و نە نیگەران. هەروا چاوەڕوانی شتێکی نائاسایی بوو. لە نێو قسە و دەنگ و دەموچاو و باسك راوەشاندنی

دادپرسدا بۆ ئەو شتە دەگەڕا. هەستی دەکرد کە ئەو شتە نائاسایی و نەبینراو و نەبیسراوە لەوێیە. سەرلەنوێ دڵی تەنگ دەبوو.

تەماشای حاکمەکانی دەکرد. بە ئاشکرا دیار بوو قسەکانی دادپرس ماندووی کردوون. سەروچاوی زەرد و گرژ و سیسیان وەك تەرمی بێ گیان سارد و بێتین بوو. ئەو سەروچاوانە کە هێندێکیان هەڵمساو و هێندێك لەڕ و لاواز بوون، لە خەفەتێکدا کە تالاری داگرتبوو پتریش لێڵ و بێڕەنگ ببوون. سەرۆکی دادگا نەدەبزووت. لە بەرامبەر ئەو بێوازی و سارد و سڕییەدا دایك لەخۆی دەپرسی:

-بەراستی ئەوەیە دادگا و موحاکەمە؟

لەپڕ ئیددیعانامەی دادپرس بە جۆرێکی چاوەڕوان نەکراو تەواو بوو. دادپرس بە دەست ڕێکخستن لە بەرامبەر حاکمەکاندا سەری دانەواند و لە جێگای خۆی دانیشتەوە. نوێنەری نەجیبزادان چاوی گێڕان و بە سەر ئیشارەیەکی بۆ کرد، سەرۆکی شار دەستی بۆ درێژکرد و سەرۆکی دێش بزەیەکی هاتێ و تەماشایەکی ورگی خۆی کرد.

کابرای پیرە کاغەزێکی بۆ لای چاوی خۆی برد و گوتی:

-دادیاری "فیدۆسیێێف" و "مارکۆڤ" و "زاگارۆڤ" نۆرەی قسەیەتی!

ئەو دادیارەی دایك لە ماڵی نیکۆلای دیتبووی، هەستا, دەم وچاوێکی گەورە و ڕواڵەتێکی بێئازاری هەبوو، چاوە چکۆڵەکانی دەدرەوشان، بە کاوەخۆ و بە دەنگێکی ئاشکرا و ڕەوان دەستی بە قسە کرد. بەڵام دایك نەیتوانی گوێی لە قسەکانی بێ. سیزۆڤ بەسرتە پێی گوت:

دەزانی دەڵێ چی؟ دەڵێ ئەوانە منداڵ و نەفام و شەڕانی بوون. مەبەستی فێدیایە!

دایك کەوتە ژێر باری ناهومێدییەکی توند و وەڵامی نەدایەوە. ئازاری زیاد دەبوو، گیان ڕێك دەگوشرا. ئێستا تێدەگەیشت کە بۆچی چاوەڕوانی عەدالەت بوو و بۆچی پێی وابوو وتووێژێکی پیاوانە و توند لە نێوان حەقیقەتی کوڕەکەی و حەقیقەتی دادگادا دەبینێ. لای وابوو حاکمەکان بە درێژی و بە وردی لەبارەی تەواوی ژیانی پاڤێلەوە پرسیار دەکەن. بە چاوێکی ئاواڵە تەماشای هەموو قسە و کردارەکانی ڕۆژانەی پاڤێل دەکەن و پاش ئەوەی ڕاستی و دروستی ئەوەیان بۆ دەرکەوت، بە دەنگێکی بەرز دەڵێن:

-"ئەو پیاوە لەسەر حەقە".

بەڵام هیچی وا نەبوو. وادیار بوو کە تاوانبارکراوەکان و حاکمەکان سەد فرسەنگ لێك دوورن و ئاگایان لە یەکتر نییە. دایك لە چاوەڕوانیدا ماندوو بوو. ئیتر گوێی نەدەدا قسەکان، گۆڕابوو، لە دڵی خۆیدا دەیگوت:

-"ئاوا موحاکەمە دەکەن؟ .... موحاکەمە!. . .. ".

سیزۆڤ بە سەر لەقاندن قسەکەی سەلماند ولەبن لێوانەوە گوتی:

-باش بوو.

دایک هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

-وادیارە ئەو حاکمانە مردوون!

-سەرلەنوێ زیندوو دەبنەوە!

دایك کە چاوی لێکردن، بەراستی سێبەرێکی نیگەرانی لەسەر دەموچاویان بەدی دەکرد. دادیارێکی تر قسەی کرد. ئەو کابرایە پیاوێکی کورتە بالا بوو، سەروچاوێکی درێژ و رەنگێکی بزرکاوی هەبوو. حاکمەکان قسەکەیان پێبڕی. لەپڕ دادپرس هەستا و بە دەنگێکی توند باسی سوورەت مەجلیسی کرد و لەگەڵ کابرای پیرە دەستی بە قسەکرد. دادیار بە رێزەوە سەری دانەواند و گوێی بۆ قسەکانیان شل کرد، پاشان لەسەر قسەی خۆی رۆیشت. سیزۆڤ ئامۆژگاری دەکرد:

-راست و رەوان قسە بکە، بێ توێکڵ! بزانە کاکڵی مەبەست لە کوێ دایە!. ... ...

هاوروژان لەنێو تالاردا زیاد دەبوو. قینێکی شەڕکەرانە سەری هەڵدەدا. دادیار لە هەموو لاوە هێرشی دەکردە سەر حاکمەکان و بە قسەی گەرم و سوورەوەبوو پێستی بە سالدا چووی ئەوانی داخ دەکرد. وا دەهاتە بەرچاو کە حاکمەکان لێك نزیك دەبنەوە، هەڵدەمسێن و دەپووچێنەوە، تا بە هەموو لەشی دارزاوی خۆیانەوە پێشگیری لە تەوس و پلارەکان بکەن.

ئەو جار پاڤێل هەستا. لەپڕ تالار مات و بێدەنگ بوو. دایك تەواو خۆی بۆ پێشەوە خوارکردەوە. پاڤێل بە هێدی و ئارامی دەستی پێکرد:

-لەبەر ئەوەی من ئەندامی حیزبێکم، بێجگە لە دادگای حیزبەکەم هیچ دادگایەك بە رەسمی ناناسم. بۆ بەرگری لە خۆم قسە ناکەم، بەڵکو بۆ پێخۆشبوونی ئەو هاورێیانە قسە دەکەم کە دادیاریان نەگرتووە. تێدەکۆشم ئەو شتانەتان بۆ روون بکەمەوە کە تێیان نەگەیشتوون. دادپرس چوونی ئێمەی بۆ ژێر ئالای سۆسیال دیموکرات بە یاخیبوون دژی کاربەدەستە بەرزەکانی دەوڵەت زانی و لەبارەی ئێمەوە، وەك یاخییەکانی دژی "قەیسەر" قسەی کردووە. پێویستە بڵێم کە بە بڕوای ئێمە قەیسەر تەواوی ئەو زنجیرە نییە کە وڵاتی ئێمەی بەستووەتەوە، بەڵکو تەنیا هەوەڵین ئالقەیەتی کە دەبێ میللەتی لێ رزگار بکەین.

بێدەنگی لەبەرامبەر ئەو دەنگە بەتینەدا قوڵتر دەبوو. وادەهاتە بەرچاو کە تالارەکە گوشادتر دەبێ و پاڤێلا لە گوێگرەکانی وەدوور دەکەوێ. بەرزتر و گەشتر ببوو. دایك هەستی بە سەرما دەکرد.

حاکمەکان بە گرانی و بە نیگەرانییەوە خۆیان بزاوت. نوێنەری نەجیبزادەکان لەگەڵ حاکمە گێلەکە ورتە ورتێکی کرد، کابراش سەری راوەشاند و رووی لە کابرا پیرە چکۆڵەکە کرد کە لەو لایەوە قسەی لەگەڵ دەکرد. سەرۆکی دادگا کە لە کورسیەکەیدا خۆی دەبزوات، شتێکی بە پاڤێل گوت، بەڵام دەنگەکەی لەنێو رەوەندی بەرین و رێکی قسەکانی ئەو لاوەدا پووچانەوە.

-ئێمە سۆسیالیستین. ئەمە مانای وایە دوژمنی خاوەن ملکایەتی تایبەتین کە بووەتە هۆی ناکۆکی خەڵك. ئەوان لە دژی یەکتر چەکدار دەکا، ناکۆکی و ناتەبایی لە ئاشتی نەهاتوو پێك دێنێ و بۆ شاردنەوە و پینەکردنی ئەو ناتەبابییەش درۆیان دەکا. خەڵك فێری درۆ و دووڕوویی و دوژمنایەتی دەکا. ئێمە لەسەر ئەو باوەڕەین کۆمەڵێکی واکە مرۆڤ تەنیا بە ئامرازی دەوڵەمەندبوون دەزانێ، کۆمەڵێکی نائینسانییە. .. . . ئەو کۆمەڵە دوژمنی ئێمەیە. ئێمە ناتوانین رەوشتی چەپەڵ و بێبەزەیی و سەگ رەوشتانەی ئەو کۆمەڵە سەبارەت بە بەرهەڵستانی قبوڵ بکەین. ئێمە دەمانەوێ دژی هەر شێوە رەفتارێك کە تەنیا لەڕووی سوود و تەماع خەڵك لێك جیادەکاتەوە، دژی هەموو شێوەیەکی کۆیلەتی بەدەنی و مەعنەوی مرۆڤ کە ئەو کۆمەڵە بەکاری دێنێ، خەبات بکەین و خەبات دەکەین. ئێمەی کرێکار، ئەو کەسانەین کە لە مەکینە زلەکانەوە بیگرە تا دەگاتە بوکەشووشەی منداڵان، هەموو شت بەکاری ئێمە دروست دەکرێ. ئێمە لەو حەقەش بێبەشین کە بۆ گەیشتن بە ئامانجی ئینسانی خۆمان خەبات بکەین. هەموو کەس پێی رەوایە کە بۆ گەیشتن بە ئامانجی خۆی ئێمە بکاتە داردەست. ئێمە دەمانەوێ ئەوەندەمان ئازادی هەبێ بتوانین بەرە بەرە دەسەڵات بگرینە دەست، یان دەسەڵات بکەوێتە دەستی گەل، کار بۆ هەموو کەس هەبێ. ئێوە دەزانن کە ئێمە یاخی نین.

پاڤێل زەردەخەنەیەکی هاتێ و لەسەرخۆ دەستێکی بە قژەکانیدا هێنا. چاوی بە گەشاییەکی پتر دەدرەوشان.

سەرۆکی دادگا بە دەنگێکی توند گوتی:

-تکا دەکەم باسی مەسەلەکە بکە!

بە تەواوی سینگی خۆی بۆ لای پاڤێلا وەرگێڕابوو تەماشای دەکرد. دایك وای هاتەبەرچاو کە چاوە سیسەکانی ئەو کابرایە پڕ لە تەماع و ناجسنی و چەپەڵین. حاکمەکان هەموو چاویان لە پاڤێلا بڕیبوو، دەتگوت چاویان بەوییەوە نووساوە و خۆیان پێوە هەڵاوەسیوە، تا خوێنی بمژن و گیان وەبەر لەشی رزیوی خۆیان بێننەوە. پاڤێلا بە لێبڕاوی پەنجەی بۆ درێژکردن و بە دەنگێکی ئاشکرا گوتی:

-ئێمە شۆڕشگێڕین و تا ئەو دەمەی هێندێك زوڵم لە هێندێکان دەکەن هەر شۆڕشگێڕ دەبین. ئێمە دژی دەستەیەك خەبات دەکەین کە ئێوەی بۆ پارێزگاری لە قازانجی خۆی دیاری کردووە. تا ئەو ڕۆژەی ئێمە سەرنەکەوین، ئاشتی لە نێوان ئێمە و ئێوەدا سەر ناگرێ. ئێمە سەردەکەوین، سەرکەوتن بۆ ئێمەی زۆرلێکراو دەبێ. نوێنەرانی ئێوە ئەوەندە بەهێز نین کە خۆتان فکر دەکەنەوە. ئەو دارایی و سامانەی کۆیان کردووەتەوە و بە فیداکردنی میلیۆنها ئینسانی چارەڕەش دەیپارێزن ئەو هێزەی ئەوانی بەسەر ئێمەدا زاڵ کردووە، ڕەوتێکی بەرهەڵست لە نێوان ئەواندا پێك دێنێ و لە باری لەش و گیانەوە گەندەڵیان دەکا. گیانتان هەمشەی لەژێر بارێکی گران دایە. لە ڕاستیدا ئێوە کە فەرمانڕەوای ئێمەن، لە ئێمە کۆیلەترن. ئێوە ڕۆحتان کۆیلە و ژێردەستە، بەڵام ئێمە لەشمان. ئێوە ناتوانن خۆتان لەو کۆیلەتی و پڕوپووچە ڕزگار بکەن کە گیانتان دەکوژێ، بەڵام هیچ شتێك ناتوانی ببێتە کۆسپی ئازادی ژیانی ئێمە. ویژدانی ئێمە هەمیشە دەگەشێتەوە و پەرە دەستێنێ، هەمیشە گەشەدارتر دەبێ و باشترین کەسانێك کە دەروونیان پاکە، تەنانەت باشترین کەسانێك لە کۆمەڵی ئێوەدا، بۆلای خۆی ڕادەکێشێ. بە چاوی خۆتان تەماشا بکەن، هەر ئێستا ئیتر کەسێکیتان نییە کە بتوانێ بە بیروباوەڕ بۆ پاراستنی دەسەڵاتی ئێوە تێبکۆشێ. ئێوە ئیتر هەموو وەرەقێکتان لە عەرزی داوە. هیچ بەڵگەیەکی ئەوتۆتان بەدەستەوە نەماوە کە بتوانێ ئێوە لە هێرشی دادپەروەری مێژوو بپارێزێ. لە مەیدانی بیروڕادا ناتوانن ئیتر هیچی تازە بخوڵقێنن. ئێوە لەباری مەعنەوییەوە بەرهەمێکتان نییە. بیروباوەڕی ئێمە ڕۆژبەرۆژ پەرە دەگرێ، دەچێتە نێو کۆمەڵانی خەڵك و ئەوان بە خەبات، بۆ ئازادی، بۆ خەباتی شێلگیر و لە ئاشتی نەهاتوو ڕێك دەخا. بێجگە لە زۆرداری و دڕندەیی، ناتوانن بە هیچ شتێکی تر پێشی ئەو جووڵانەوە بگرن. بیروهۆشی مەزنی کرێکاری تەواوی کرێکارانی جیهان لەسەر یەك بیروباوەڕ کۆدەکاتەوە. ئێوە ناتوانن بە هیچ جۆر پێشی ئەو ڕەوتە بگرن کە ژیان تازە دەکاتەوە. ئەو دەستانەی ئەمڕۆ ئێمە دەخنکێنن، هەر بەو زووانە، برایانە، دەستی ئێمە دەگوشن. هێزی ئێوە هێزێکی میکانیکییە کە بە کۆکردنەوەی زێڕ و زیو پێکهاتووە. ئەو هێزە ئێوە لە دەستە و کۆمەڵی ئەوتۆدا کۆدەکاتەوە کە یەکتر دەخۆنەوە. بەڵام هێزی ئێمە هێزێکی زیندووی هاوپەیوەندییە کە هەموو ژێردەستەکان دەکا بە یەك. ئەوەی ئێوە دەیکەن هەمووی تاوانبارانەیە، چونکە تەنیا لە فیکری ئەوەدان کە مرۆڤ بکەن بە کۆیلە. بەڵام تێکۆشانی ئێمە دنیا لە شەڕی دێوەزمەی درۆ و تەماع و قینی ئێوە ڕزگار دەکا. کرێکاران و وەرزێرانی ئێمە ڕزگار دەبن و دنیایەکی ئازاد و یەکسان و لەبن نەهاتوو پێك دێنن. ئەمە هەر دێتە دی!

پاڤێلا تاوێك بێدەنگ بوو، پاشان بە هێزێکی پتر دووپاتەی کردەوە:

-ئەمە هەر دێتە دی!

حاكمەكان زۆر بە سەیری هەر سرت و خورتیان بوو، بێئەوەی چاو لە پاڤێلآ وەرگێڕن. دایك لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

-ئەوانە بەو چاولێكردنە قەد وباڵای كوڕەكەم كە ئێرەیی بە ساخی و توانا و گورج و گۆڵییەكەی دەبەن، پیس دەكەن.

گیراوەكان بە وردی گوێیان بۆ قسەی هاوڕێكەیان راگرتبوو. رەنگیان پەڕیبوو، بەڵام تیشكی شادی لە چاوانیاندا دەتروسكا. دایك قسەكانی پاڤێلی هەڵدەمژی و لە مێشكیدا تۆمار دەبوون.

پیرەمێردی كورتەباڵآ چەند جار قسەكانی پاڤێلی بڕی. دیار نەبوو چی دەگوت. تەنانەت جارێك زەردەخەنەیەكی خەمبارانەشی هاتە سەر لێوان. پاڤێڵ بە بێدەنگی گوێی بۆ قسەكانی رادەگرت و بە دەنگێكی ئارام قسەكانی درێژە پێدان و سەرەنجی هەمووانی رادەكێشا. دوواییەكەی سەرۆكی دادگا دەستی بۆ پاڤێڵ راگرت و بە توندی چەند قسەیەكی كرد. ئەویش بە شێوەی گاڵتە پێكردن وەڵامی دایەوە:

-نەتیجە دەگرم. مەبەستم ئەوە نەبوو سووكایەتی بە تۆ بكەم. بە پێچەوانەوە، چونكە تۆیان بە زۆر هێناوەتە ئەم شانۆكارییە كە ناوتان ناوە دادگا، لەبارەی تۆوە هەست بە هاودەردی دەكەم. هەر چۆنێك بێ ئێوە ئینسانن. ئێمە لە دیتنی ئەوە كە خەڵك هێندە پەست و نزم بن و ببنە خزمەتكاری ملهوڕ و زۆرداران و نرخی مرۆڤایەتی خۆیان بخەنە ژێر پێ، با دژی بیروباوەڕی ئێمەش بن، نارەحەت دەبین.

پاڤێڵ، ئیتر بێئەوەی تەماشای حاكمەكان بكا دانیشت. دایك هەناسەی خۆی راگرت تا بە وردی تەماشای ئەو كەشانە بكا كە چارەنووسی كوڕەكەیان بە دەست بوو.

ئەندرێی كە لە خۆشییان گەش ببۆوە، بە گەرمی دەستی پاڤێلی گوشی. سامۆیلۆڤ و مازین روویان بۆ لای وەرگێڕا. پاڤێڵ لە شادمانی هاوڕێكانی تۆزێك پەشۆكا. تەماشای ئەو كەروێتەی كرد كە دایك لەسەری دانیشتبوو، بەسەر ئیشارەی بۆ كرد، وەك لێی بپرسێ:

-رازی؟

دایك بە هەناسەیەكی قوڵ و بە رووخۆشی وەڵامی دایەوە. لە كاتێكدا گڕێكی گەرمی ئەوین وخۆشەویستی دایگرتبوو، دەلەرزی. سیزۆڤ لەژێر لێوانەوە گوتی:

-ئەوەتا. ... . .. ئێستا موحاکەمە دەست پێدەکری، چاکیان رێکخستەوە، ها. .. . .. . دایك لە خۆشی وەی کورەکەی وا ئازایانە قسەی کردووە و قسەکانی تەواو کردووە، بێئەوەی وەڵامی بداتەوە سەری لەقاند. پرسیارێك وەك چەکوش مێشکی دەکوتا:

"رۆڵەکانم، ئێستا چتان بەسەر دێ؟".

(٢٦)

ئەوەی کورەکەی گوتی بۆ دایك شتێکی تازە نەبوو، شارەزای بیروباوەڕی بوو، بەڵام یەکەم جار بوو کە لە دادگادا ئەو قسانە دەکران. هێمنایەتی پاڤێل سەرنجی دایکی راکێشابو. قسەکانی پاڤێل لەگەڵ بڕوایەکی بەتین بە سەرکەوتن و بە حەقانییەتی کورەکەی، وەك ئەستێرەیەك لە دەورانیدا دەدرەوشان و لە دڵیدا تێکەڵ دەبوون. پێی وابوو ئێستا حاکمەکان لەگەڵ پاڤێلا دەست بە وتووێژ دەکەن، بەڵام بە پێچەوانەوە ئەندرێ راست بۆوە. کەمێك خۆی بزاوت و لە بنەوە چاوێکی لە حاکمەکان کرد و دەستی کرد بە قسان:

-دادیارە بەرێزەکان!

حاکمە نەخۆشەکە بە دەنگێکی توورە و توند گوڕاندی:

-دادگا لەبەرامبەر تۆیە، نەك دادیارەکان.

دایك لە رواڵەتی ئەندرێی را دەیزانی کە دەیەوێ گاڵتە بکا. سمێڵی دەلەرزین و چاوەکانی وەك چاوی پشیلە وریایی و شادییان لێ دیار بوو کە دایك شارەزای بوو. دەستە درێژەکانی توند بە سەریدا هێنا و هەناسەیەکی هەڵکێشا. سەری راوەشاند و پرسی:

-چۆن شتی وا دەبێ؟ پێم وابوو مەسەلەکە وا نییە، یانی ئێوە حاکم نین، تەنیا دادیارن. .. . .

کابرا بە وشکی رایگەیاند:

-تکا دەکەم باسی ئەسلی مەسەلە بکە.

-ئەسلی مەسەل؟ باشە. کەوابوو دەمەوێ بڕوا بکەم کە ئێوە بەراستی حاکمن، یانی سەربەخۆ و جوامێرن. ...

-دادگا پێویستی بە بیروباوەڕی تۆ نییە.. . . .

-چۆن؟ پێویستی بەو ڕێزگرتنە نییە؟ ها. . . . بەو حاڵەش لەسەر قسەکەم دەڕۆم. ئێوە جۆرە کەسێکن کە فەرقی دۆست و دوژمن ناکەن، ئازاد و سەربەخۆن. بەوجۆرە ئێستا دوولا لەبەرمبەر ئێوەدان، یەکیان سکاڵایەتی کە تاڵان کراوە و لێی دراوە، ئەوەی دیکەیان وەڵام دەداتەوە کە مافی لێدان و تاڵانکردنی هەیە، چونکە تفەنگی بە دەستەوەیە. . . . .

کابرای پیر دەنگی هەڵێنا و بە دەستی لەرزۆکەوە پرسی:

لەبارەی ئەسڵی مەسەلەکەوە قسەت هەیە بیکەی؟

دایك بە دیتنی ئەو وەزعە کەیفخۆش بوو، بەڵام شێوەی ڕەفتاری ئەندرێی بە دڵ نەبوو، چونکە لەگەڵ قسەکانی پاڤێلْ ڕێك نەدەکەوت. دایك دەیویست باسێکی شێلگیر و بەپێز دەست پێبکرێ.

ئەندرێی تەماشای کابرا پیرەی کرد و بێئەوەی وەڵامی بداتەوە گوتی:

-باسی مەسەلەکە؟ قسە لە چی بکەم؟ ئەوەی پێویست بوو بیزانن هاوڕێم گوتی، ئەوەی دیکەش ئەگەر وەختی هات خەڵکی تر دەیڵێن. . . .

کابرای پیرە تۆزێك لە جێگای خۆی بڵند بوو و گوتی:

-مافی قسەکردنت لێ وەردەگرمەوە. . . . . نۆرەی گریگۆری سامۆیلۆڤە.

ئەندرێی لێوەکانی توند پێکەوە گوشی و بە تەمبەڵی خۆی هاویشتە سەر کەروێتەکە. لە تەنیشت ئەو سامۆیلۆڤ لە کاتێکدا ئاڵقەی قژەکانی دەبزاوت هەستا سەرپێ. . . .

-دادپرس گوتی ئێمە وەحشی و دوژمنی پێشکەوتنین.

-بێجگە لەو شتەی پەیوەندی بە کارەکەتانەوە هەیە باسی هیچ شتێك نەکەی!

-هەروا دەکەم. هیچ شتێکی ئەوتۆ نییە کە پەیوەندی بە خەڵکی بەشەرفەوە نەبێ. تکا دەکەم قسەکانم مەبڕن. من لە ئێوە دەپرسم: زانیاریتان لە چ ڕادەیەك دایە؟

پیرەمێرد ددانی دەچیڕەوە بردن و گوتی:

ئێمە بۆ ئەوە نەهاتووینە ئێرە لەگەڵ ئێوە دەمەتەقە بکەین. با بۆ سەر مەسەلەکە بگەڕێینەوە.

وادیار بوو گاڵتەی ئەندرێی حاکمەکانی ناڕەحەت کردووە. لەسەر چاوەکانیاندا دیاربوو. وتەی پاڤێلْ پەشێوی کردبوون، بەڵام شێوەی بەهێز و پێزی قسەکانی، پێشی ڕقی گرتبوون و ڕێزی ئەوانی بۆ لای خۆی ڕاکێشابوو. ئەندرێی ئەو خۆڕاگرییەی ئەوانی لەناو بردبوو و بە هاسانی ئەو شتەی لە بنەوە بوو هێنابوویە ڕوو. دەستیان کردبوو بە سرت و خورت و خێرا خێرا قیافەی خۆیان دەگۆڕی.

-ئێوه جاسووس پەروەردە دەکەن، ژنان و کچان سووك دەکەن، خەڵك دێننە ریزی دز و پیاوکوژان، به نارەق دەرماندواوی دەکەم و له زینداندا دەیرزێنن. شەڕە نێودەوڵەتییەکان، درۆ، سەرسەریەتی، خەرفاندنی میللەت و ئەوانە شارستانیەتی ئێوەن. بەڵێ، ئێمە دوژمنی ئەو شارەستانییەتەین.

کابرای پیرە چەناگەی بزاوت و هاواری کرد:

-تکا دەکەم. ... .

سامۆیلۆڤ بە جارێك داگیرسابوو، توندتر لە کابرا هاوری کرد:

-بەڵام ئێمە شارستانییەتێکی دیکە، ئەو شارستانییەتەمان خۆش دەوێ کە ئێوە داهێنەرەکانیتان زیندانی کردووە و مێشکیانتان بەستووە.

-مافی قسەکردنت لێ دەستێنمەوە.. . . . نۆرەی فێدیا مازینە!

لاوی کورتەباڵا لەپڕ وەك درێشە لە کون بێتە دەر، هەستا و بە دەنگێکی پچڕپچڕ گوتی:

-من ... . من سوێند دەخۆم، دەزانم حوکمم دەدەن.

پشووی سوار بوو و رەنگی پەڕی. ئیتر لە سەروچاویدا بێجگە لە چاوەکانی هیچی تر نەدەبینرا. دەستی درێژ کرد و درێژەی پێدا:

-قەولی شەرەفتان پێدەدەم! بۆ هەر شوێنێکم بنێرن، رادەکەم، دێمەوە، هەمیشە بۆ ئەو مەرامە کار دەکەم. .. . . بۆ ئازادی وڵات. لە تەواوی ژیانمدا! قەولی شەرەف دەدەم. ... . لافاوی هاندەران تەواوی خەڵکەکەی بزواندبوو و بە هەراهەرایەکی سەیر دەجووڵانەوە. ژنێك دەگریا، یەکێك دەکۆکی و هەناسەی نەدەهات. ژاندارمەکان بە سەرسامییەکی منداڵانە تەماشای گیراوەکانیان دەکرد. بە قینەوە چاویان لە خەڵك دەکرد. حاکمەکان وەجموجوڵ کەوتبوون. کابرای پیرە هاواری کرد:

-نۆرەی ئیڤان گوسێڤە.

-من قسە ناکەم!

-نۆرەی ڤاسیلی گۆسێڤە.

-من نامەوێ قسە بکەم.

-نۆرەی فیۆدۆر بوکینە!

ئەو کابرایە کە قژێکی بۆری هەبوو، بە تەمبەڵی هەستا و لە کاتێکدا سەری رادەوشاند بە کاوەخۆ گوتی:

-دەبوو شەرم بکەن. من هەرچەندە نەزانێکم، بەڵام ئەوەندە دەزانم کە دادپەروەری چییە.

دەستی خستە سەر سەری و بێدەنگ بوو. چاوی تۆزێك وێك هێنان، وەك تەماشای شتێكی دوور بكا.

كابرای پیرە بە سەرسوورمانێكی رق هەستاوانە، لە كاتێكدا پاڵی وەكورسیدا بوو، گوڕاندی:

-ئەوە دەڵێی چی؟

-ئاخ. . . . . . ئێوە؟. . . . . .

بوكێن بە گرژ و مۆنی خۆی خستە سەر كەروێتەكەو. لە قسە بێماناكەیدا شتێكی گرنگ و مەزن و هەر لەوكاتەشدا سەركۆنەیەكی داخاوی و ساكار هەبوو. كاری كردە سەر هەموو خەڵكەكە، تەنانەت حاكمەكانیش گوێیان قوت كردەوە، وەك بیانەوێ دەنگدانەوەیەك وەربگرن كە لە قسەكانی روونتر بێ. تەماشاچییەكان هەموو مات بوون. بێجگە لە دەنگی گریانێكی كەم هیچ نەدەبیسرا. پاشان دادپرس شانی هەڵتەكاندن و بزەیەكی هاتێ. نوێنەری نەجیبزادەكان كۆكی. دیسان لە تالاردا بوو بە سرت و خورت. دایك سەری لە سیزۆڤ وەنزیك خست و گوتی:

-حاكمەكانیش قسە دەكەن؟

-نا، تەواو بوو، ئێستا دەبێ حوكم بدەن.

-پاشان ئیتر چی؟

-بەڵێ. . . .

دایك بڕوای بە قسەی سیزۆڤ نەكرد. دایكی سامۆیلۆڤ بە پەرێشانی لەسەر كەروێتەكە دەجوولا، شان و ئانیشكی وە نیلۆڤنا دەكەوتن. لەسەرخۆ لە مێردەكەی پرسی:

-زۆر سەیرە، چۆن شتی وا دەبێ؟

-ئەوە بە چاوی خۆت دەبینی!

-چ بەسەر كوڕەكەمان دێنن؟

-بێدەنگ بە . . ... . وازم لێ بێنە. ... . . .

پیاو هەستی دەكرد كە لە نێو تەماشاچییەكاندا شتێك تێكدراوە، شكاوە، گۆڕاوە. بە سەرسوورمانەوە مژۆڵیان لێكدەدان. دەتگوت لەبەرچاویان گڕێكی ئاگر دایسێ. ئەو كلۆكۆ بەرزەی لەنێو تالاردا پێكهاتبوو، بێئەوەی هەستی پێبكەن، پەلەیان دەكرد كە بە شێوەی هەڵچوونێكی ئاشكرا و سووك و رەوان و بێنرخ، پارچە پارچە بكەن. برا گەورەی بوكێن وەدەنگ هات و گوتی:

-ببوورن! . . . . . بۆچی ناهێڵن قسە بكەن؟ دادپرس هەر چەندی ویستی قسەی كرد.

لە نزیك کەروێتەکە پاسەوانێك دەستی راوەشاند و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-بێدەنگ بە!... .. . . بێدەنگ.

باوکی سامۆیلۆڤ بۆ پشتەوە خوار بۆوە و لە پشت ژنەکەیەوە بە دەنگێکی لاڵەپەتی گوتی: وای دانێن کە تاوانباران، دەبێ رێگایان بدرێ قسەکانیان بکەن. دژی کێ بوون؟.... دژی هەمووان؟ دەمەوێ بزانم.. .. . . منیش حەز لەو مەسەلەیە دەکەم... . . راستی لە کوێیە؟ پێم خۆشە تێبگەم. دەبێ رێگا بدرێ قسەکانیان بکەن. .. . . . پاسەوانێك بە قامك هەڕەشەی لێکرد و نەڕاندی:

بێدەنگ!

سیزۆڤ بە پەرێشانی سەری راوەشاند. دایك چاوی لە حاکمەکان وەرنەدەگێڕا. پەریشانی لە زیدەیی ئەوانی دەدەیت. پێکەوە قسەیان دەکرد، بەڵام تێیان نەدەگەیشت دەڵێین چی. زەنا زەنای سارد و دەنگی سفت و لوسیان وەسەروچاوی دایك دەکەوت، کوڵمەیان دەلەرزاند و تامێکی ناخۆشیان لە زاریدا پەیدا دەکرد. وای دەهاتە بەرچاو کە حاکمەکان باسی کوڕەکەی و هاوڕێکانی، باسی ئەو پەیکەرە رووت و بێهێزانە دەکەن. دەتگوت ئەو پەیکەرانە، ئێرەییەکی ناپیاوانە و تەماعێکی توندی ئینسانی نەخۆش و رزیو، لە دڵی حاکمەکاندا دەجووڵێنن. لێویان لێك دەدان و داخی ئەوەیان دەخوارد کە هێزی شان و باهویان وەك وان نییە بتوانێ کار بکا و سامان کۆبکاتەوە و تام لە ژیان بکا. ئێستا ئەو پەیکەرانە لەکار و تێکۆشانی رۆژانە دووردەخرێنەوە و وەلا دەنران. ئیتر دەست بەسەرداگرتنیان و کەڵك وەرگرتن لە هێزی ئەوان دەرەتانی نەبوو.

فەوتاندنیشیان لە توانادا نەمابوو. هەر بۆیەش ئەو لاوانە دوژمنایەتییەکی بەقین و توندیان لە حاکمە پیرەکاندا پێکهێنابوو، وەك دوژمنایەتی دڕندەیەکی لاواز کە نێچیرێکی تەڕ و تازە ببینێ و نەتوانێ بیخوا.

دایك هەر چەندی پتر تەماشای حاکمەکانی دەکرد، ئەو فکرەشی لە مێشکیدا بەهێزتر دەبوو. وای دەهاتە بەرچاو کە حاکمەکان تەماع و قینی خۆیان کە وەك تەماع و قینی ئەو برسییانە دەچێ کە جاران توانیویانە زۆر بخۆن، ناشارنەوە. پێلاگێیا وەك دایکێك کە کوڕەکەی هەمیشە و سەرەڕای هەموو شتێك، لە گیانی خۆی خۆشتر دەوێ، سەری لەو نیگا کزانە سووڕمابوو کە دەبارینە سەر دەموچاوی پاڤێل و وەسینگ و شانی دەکەوتن و خۆیان لە پێستی سووتاوی دەخزاند، دەتگوت بە دووای ماکەی ژیاندا دەگەڕێن و دەیانەوێ خوێنی وشکهەڵاتووی رەگ و لەشی بێهێزی ئەو کەسانەی نیوە مردوون گەرم دابێنن. وای دەهاتە بەرچاو کە کوڕەکەی هەست بەو رێخشانە شێدارە دەکا و مچووڕکی پێدا دێ و چاو لە دایکی دەکا.

پاڤێلّ چاوه ماندووەکانی بە نەرمی و خۆشەویستی لە دایك دەبڕی هێندێ جار بزەیەکی دەهاتێ و سەری رادەوەشاند. ئەو بزەیە کە دڵی دایکی دەلاواندەوە دەیگوت:

-بەو زووانە ئازاد دەبم.

لەپڕ حاکمەکان هەموو هەستان. دایك لە خۆوە سەیری بزووتنەوەی ئەوانی کرد. سیزۆڤ گوتی:

-دەڕۆن!

دایك پرسی:

بۆ حوکم دانیان؟

-بەڵێ.

دایك لەپڕ هۆشی پەشۆکا و شەکەتییەکی زۆر هەموو لەشی داگرت. نێوچاوانی ئارەقەی کرد. هەستێکی ناهومێدی و بێدەسەلاتی بەسەردا هات و بوو بە هەستی سووکایەتی سەبارەت بە حاکمەکان و شێوەی موحاکمەیان. سەری وەژان کەوت. دەستی بە نێوچاوانیدا هێنا و تەماشای دەوروبەری خۆی کرد. خزم و کەسوکاری گیراوەکان لە پەرژینی ئاسن نزیك دەبوونەوە. دەنگە دەنگ تالاری پڕ کردبوو. دایکیش بۆ لای پاڤێلّ چوو. پاش ئەوەی دەستی گوشی، لە خەمان و لە خۆشییان دەستی کرد بە گریان. پاڤێلّ دلّخۆشی دایەوە. ئەندرێی پێدەکەنی و گاڵتەی دەکرد. ژنەکان هەموویان دەگریان. ئەو گریانەش لە پەرۆشیان نەبوو، بەڵکو خوویان پێ‌گرتبوو. هەستیان بە ژانی زەبرێکی ئەوتۆ نەدەکرد کە کوت وپڕ وەسەری کەسێك دەکەوێ و گێژی دەکا، هەستیان بە خەمی جیابوونەوە لە رۆڵەکانیان دەکرد، بەڵام ئەو ژان و خەفەتە لەنێو هەستێکدا دەتوایەوە کە بەرهەمی ئەو رۆژە بوو. دایك و باب بە جۆرێك دەیانڕوانییە منداڵەکانیان کە لە نیگایاندا هەستی بە منداڵ زانینی رۆڵەکانیان و بە زیاترزانینی خۆیان، لەگەڵ جۆرە رێزگرتنێك کە لە منداڵەکانیان، بە سەیری تێکەڵ دەبوو. ئەو پیرانە لە کاتێکدا بە خەمناکی لە خۆیان دەپرسی: چۆن لەمەودووا ژیان بەسەر دەبن؟ هەر لەو کاتەشدا بە سەرنجەوە تەماشای ئەوبەرەی تازەپێگەیشتوویان دەکرد کە ئازایانە باسی پێکهێنانی ژیانێکی باشتر دێننە گۆڕێ. شارەزا نەبوون کە هەستی خۆیان دەربڕن و بەو کارە رانەهاتبوون. قسە بە زۆری لە زاروزمانان دەردەپەڕین، بەڵام بێجگە لە شتی ئاسایی وەك جلوبەرگ و کراس و دەرپێ، باسی هیچی تر نەدەکرا. ئامۆژگاری گیراوەکانیان دەکرد کە بەخۆڕایی کاربەدەستان تووڕە نەکەن.

سامۆیلۆڤ بە کوڕەکەی گوت:

-هەموو کەس بێزار دەبێ، هەم ئێمە و هەم خەڵکی تریش!

براکەی بوکین دەستی رادەوشاند و غیرەتی وەبەر برا چکۆلەکەی دەنا:

-ئەوەیە دادپەروەرییەکەیان و هیچی تر.. . .. ..

برا چکۆلەکەی وەلامی دایەوە:

-ئاگات لە سێرووەکە بێ! .. . ... زۆرم خۆش دەوێ!

-کە گەڕایەوە دەبینی هەر زیندووە!. ... . .

سیزۆڤ دەستی برازاکەی گرتبوو بە ئەسپایی دەیگوت:

-باشە فیۆدۆر، یانی رۆیشتی!. ... . .

فیۆدۆر داهاتەوە و بە زەردەخەنەیەکی شەیتانانە شتێکی بە گوێیدا چرپاند. سەربازێکیش لە پەنایان بوو پێکەنی، بەلام جێبەجێ خۆی کۆکردەوە و بۆلەبۆلێکی کرد.

دایکیش وەك ئەوانی تر باسی کراس و دەرپێ و ساخ و سلامەتی دەکرد، لە کاتێکدا لەبارەی پاڤێل و ساشێنکا و خۆیەوە، پرسیاری زۆری لە دلی خۆیدا گەلالە کردبوون. لە ژێر ئەو قسانەدا هەستی ئەوینێکی لەبن نەهاتوو لە ئاست پاڤێل و ئاواتی ئەوەی پاڤێلا لێی رازی بێ، پەرەی دەگرت. دایك کە حاکمەکانی دەهێنا بەرچاو، چاوەڕوانی ئەو شتە نائاساییەی نەدەما و بێجگە لە مچوورکێکی ناخۆش هیچی دیکەی هەست پێنەدەکرد.

هەستی دەکرد کە خۆشییەکی گەورە و رووناکی لە دلیدا پەیدا دەبێ، بەلام لەو خۆشییە تێنەدەگەیشت و لەبەری پەرێشان بوو. دیتی کە ئەندرێی یەك بە یەك لەگەل هەمووان قسان دەکا. کاتێك هەستی پێکرد کە ئەندرێی لە پاڤێلا پتر پێداویستی بە قسەی خۆش و دلندانەوە هەیە، گوتی:

-ئەو دادگایەم خۆش ناوێ!

ئەندرێی گوتی:

-بۆچی دایە گیان؟ کۆنەئاشە، بەلام بێکار نییە. ... . .

دایك گوتی:

-شتێکی وانییە . ... پیاو سەری لێ دەرناکا. لە حەقیقەت ناکۆلنەوە.

ئەندرێی گوتی:

-ئای! چاوەڕوانی شتێکی ئاوا بووی؟ پێت وابوو لێرە بە دووای حەقیقەت دەگەڕێن؟

دایك هەناسەیەکی هەلکێشا و گوتی:

-پێم وابوو که دەبێ شتێکی سەرنجراکێش بێ، زیاتر لەوەی لە کلیسا دەکرێ. پێم وابوو پارانەوە لە دەرگای حەقیقەت لێرە دەکرێ. ... .

پاڤێلآ لەسەرخۆ گوتی:

-دایە، ئێمە دەزانین لە کوێ لە حەقیقەت دەپاڕێنەوە.

ئەندرێی گوتی:

-دایە گیان تۆش دەزانی!

دەستەی دادگا!

هەموو کەس جێگای خۆی گرتەوە.

سەرۆکی دادگا دەستێکی هاویشتە سەر مێزەکەی، کاغەزێکی لەپێش دەموچاوی خۆی راگرت و بە دەنگێکی کزەڵۆکی وەك وزەوز دەستی بە خوێندنەوە کرد.

-"دادگا. .. .. . پاش راوێژکردن... . "

سیزۆڤ گوتی:

-بڕیاری حوکم دانە!

هەموو کەس مات و بێدەنگ بوو، هەستابوونە سەرپێ و چاویان لە کابرا پیرە بڕیبوو. ئەو کابرایە لەبەر لەڕ و لاوازی وەك دارێك دەچوو کە دەستێکی نهێنیێ رایگرتبێ. حاکمەکان راوەستابوون. سەرۆکی دێ سەری بە لایەکدا خوار کردبۆوە و تەماشای بن میچی دەکرد. سەرۆکی شار دەستی بە سینگیەوە بوو. نوێنەری نەجیبزادان دەستی لە ریشی خۆی وەردەدا. حاکمە نەخۆشەکە لەگەڵ هاوکارە ورگ زلەکەی و دادپرس، تەماشای تاوانبارەکانیان دەکرد. لە پشت حاکمەکان و لەسەر سەریانەوە، قەیسەر بە ئونیفۆرمی سوورەوە خۆی دەنواند. دەعبایەك بەسەر روومەتی سپیدا دەخزی و هەودایەکی جاڵجاڵۆکەی دەلەرییەوە.

-"....... . بە دوورخستنەوە بۆ سیبریا حوکم دراون. .. . . . "

سیزۆڤ هەناسەیەکی هێدی بوونەوەی هەڵکێشا و گوتی:

-دوورخستنەوە! ئاخرەکەی تەواو بوو، سوپاس بۆ خوا! باسی "کاری دژوار" دەکرا. زۆریش جێگای ترس نییە دایە . . .. . . شتێك نییە. ..... .

دایك لەسەرخۆ گوتی:

-دەمزانی.

-هەرچۆنێك بێ! ئێستا روونە! هەموو کەس ئەوان دەناسێ.
رووی بۆ لای مەحکومەکان وەرگێڕا و بە دەنگی بەرز هاواری کرد:
-فێدیا خواحافیز!. . ... هەمووتان. .... خواتان لەگەڵ.
دایك بێدەنگ بوو، بە ئیشارەی سەر خواحافیزی لە پاڤێلا و لە هەمووان کرد. خەریك بوو بگریێ، بەڵام شەرمی کرد.

(٢٧)

کە لە دادگا هاتە دەر زۆری پێ سەیر بوو کە هێشتا هیچ نەبووە، شەو بەسەر شاردا هاتووە و چرای شەقامان هەڵکراون و ئەستێرە لە ئاسمان دەدرەوشێن. لە دەوروبەری کۆشکی دادپرسی خەڵك پۆل پۆل کۆدەبوونەوە.
لەو هەوا ساردەدا کە بەفر لە ژێر پێیان هەر سێرەی دەهات، کابرایەك کە کڵاوێکی شینکی لەسەر بوو، لە سیزۆڤ وەنزیك کەوت و خێرا لێی پرسی:
-حوکمی چییان دان؟
-دوورخستنەوە.
-هەموویان؟
-بەڵێ هەموویان.
-سوپاس. . .....
پاشان وەدەرکەوت.
سیزۆڤ بە دایکی گوت:
-بزانە! خەڵك دەیانەوێ مەسەلەکە بزانن. ... . . .
لەپڕ دە کوڕ و کچ دەورەیان دان، بوو بە هەرا. خەڵکی دیکەش لێیان کۆبوونەوە. سیزۆڤ و دایك راوەستان. خەڵك دەیانەویست بزانن بڕیاری دادگا چی بووە؟ گیراوەکان لە دادگا چۆن بوون، کێ و لە چ بارێکەوە قسەی کردووە. لە تەواوی ئەو پرسیارانەدا، وەك یەك راستی و دڵسۆزی دەبینرا. یەکێك هاواری کرد:
-ئەوە دایکی پاڤێلا ڤلاسۆڤە!
لەپڕ هەموو بێدەنگ بوون.
-ئیجازە بدە دەستت بگوشم!

یەكێك زۆر بە گەرمی دەستی دایكی گوشی. لەبەر دڵگەرمی دەستی دەلەرزی. قسەكەی درێژە پێدا:

-كوڕی تۆ بۆ هەمووان سەرمەشقی غیرەت و ئازایەتییە.

دەنگێكی لەرزۆك هاواری كرد:

-بژی كرێكاری رووس!

-پایەدار بێ شۆڕش!

بمرێ دیكتاتۆری و سەرەڕۆیی!

هەراوهوریایەكە تا دەهات توندتر و زیاتر دەبوو. خەڵك لە هەموو لاوە لە سیزۆڤ و نیلۆڤنا كۆدەبوونەوە. دەنگی فیكە كێشانی پاسەوانان هەوای قەڵاشتەوە، بەڵام نەیتوانی بەسەر دەنگە دەنگی خەڵكدا زاڵ بێ. كابرایەكی پیر پێدەكەنی. ئەوانە هەموو وەك خەونێكی شیرین دەهاتنە بەرچاوی دایك. بزەی دەهاتێ، دەستی رێك دەگوشین، سڵاوی دەكرد، فرمێسكی شادی بەسەر كوڵماندا دەڕژان، لەبەر ماندوویی لاقی دەچەمین، بەڵام دڵی كە پڕ لە خۆشییەكی سەركەوتووانە بوو، وەك ئاوێنەیەكی ساف رەنگی هەستی دەروونی دەدایەوە. هەر لە پەنا دایك دەنگێكی رەوان بە تووڕەیی هاواری كرد:

-هاوڕێیان! برایان! ئەو دێوەی میللەتی رووس هەڵدەلوشێ، ئەمڕۆ دیسان ئیشتیای خۆی دامركاند. ... . .

سیزۆڤ گوتی:

-دایك با بڕۆین!

لەو دەمیدا ساشێنكا گەیشتەجێ. باسكی دایكی گرت و بردییە قەراخ شەقام و گوتی:

-با بڕۆین، لەوانەیە پۆلیس بۆ لێدانی ئێمە پەلاماری ئەو خەڵكە بدا، یان هێندێكیان بگرن. باشە، بۆ سیبریا دووری دەخەنەوە؟

-بەڵێ... . .. . بۆ سیبریا. .. . . .

-باشە ئەی ئەو چی كرد؟ قسەی كرد؟ دیارە دەزانم. لە هەمووان ساكارتر و بەهێزترە. ... .راستە رووخۆش و حەساسە. .. . . بەڵام لەڕووی هەڵنایە هەستی خۆی دەربڕێ. هەر وەك حەقیقەت راست و خۆڕاگرە، مەزنە، لە وجودی ئەودا هەموو شتێك هەیە. . . . .. هەموو شت. ... . . بەڵام لە زۆر بارەوە تێن بۆ خۆی دێنێ. ئەمە باش دەزانم.

ئەم قسانە کە پڕ لە ئەوین و خۆشەویستی بوون و بە ورتە ورت دەگوتران، دایکیان هێنایە سەرخۆ و هێزی بەرەو کزبوونیان وەجۆش خست. دایك کچەکەی بۆ لای خۆی راکێشا و بە دەنگێکی نەرم و پڕ لە خۆشەویستی پرسی:

-کەی دەچییە لای؟

کچەکە بە دڵنیایی تەماشای پێش خۆی کرد و وەڵامی دایەوە:

-هەر کاتێك کەسێك بدۆزمەوە کاری من وەئەستۆی خۆی بگرێ، چونکە بەو زووانە نۆرەی موحاکەمەی منیش دێ. .... منیش بۆ سیبریا دەنێرن. ئەودەم دەڵێم دەمەوێ بمنێرن بۆ ئەو شوێنەی ئەویان بۆ بردووە.. ... .
.

لە پشت سەری ئەوانەوە سیزۆڤ وەدەنگ هات:

-سڵاوی منی پێبگەیەنە! ناوم سیزۆڤە. دەمناسێ. ... . مامی فیۆدۆرم.

ساشێنکا راوەستا. رووی تێکرد و دەستی بۆ درێژ کرد:

-فیۆدۆر دەناسم، منیش ناوم ساشێنکایە.

فامیلتان چییە؟

ساشێنکا چاوێکی لێکرد و گوتی:

-فامیلم نییە. ... ... بێباوکم.

-مردووە؟

بە دڵ گەرمییەك وەڵامی دایەوە:

-نا ... .. . زیندووە. .. .. خاوەن مڵکە، کاربەدەستە، وەرزێران تاڵان دەکا.... لێیان دەدا.

-ئاوا. .. ..

پاش تاوێك بێدەنگی، لە کاتێکدا لە بنەوە چاوی لێدەکرد، قسەکەی درێژە پێدا:

-باشە من بێرەدا دەڕۆم. .. . . دایە خواحافیز! ... . . .هەر کاتێك ویستت وەرە چای بخۆینەوە. .. ... مادام، بە هیوای یەکتر دیتنەوە. ... . .. لە بارەی باوکتەوە زۆر توندی! دیارە ئەو مەسەلەی پەیوەندی بە خۆیتەوە هەیە.

ساشێنکا دەنگی هەڵێنا:

-ئەگەر کوڕەکەت ئینسانێکی بێنرخ بایە، زیانی بۆ خەڵك هەبایە، ئەو قسەت پێدەگوت؟

پیرەمێرد پاش تاویك رامان وەڵامی دایەوە:

-بەڵێ پێم دەگوت.

-کەوابوو لە لای تۆ حەقیقەت لە کورەکەت خۆشەویستترە. باشە. لای منیش لە باوکم خۆشەویستترە.

سیزۆڤ بزەیەکی هاتێ، سەری راوەشاند و گوتی:

-ئەگەر وەڵامی هەموو شتێك وا بدەیەوە، دیارە زرینگی! ... . پیر زوو تێدەشکێن، شارەزای چۆن پەلامار بدەی! .. . . .. بە هیوای دیدار. . ... . .ئەوپەڕی بەختەوەریت بۆ بە ئاوات دەخوازم. .. .. . بەڵام لەگەڵ خەڵك تۆزێك رووخۆش بە. ... . . .ها. .... . . خوا ئاگادارتان بێ. دایە خواحافیز! . . . ... ئەگەر پاڤێلت دیت، پێی بڵێ گوێم لە وتارەکەی بوو. .... لە هەمووی تێنەگەیشتم. ... . .. تەنانەت جاری وا هەبوو دەشترسام. . . . . بەڵام هەرچی گوتی راستە!

کڵاوەکەی تۆزێك هەڵێنا و بێئەوەی پەلە بکا لە کۆڵانێدا ون بوو. ساشێنکا بە زەردەخەنەیەکەوە چاوی لێکرد و گوتی:

-دەبێ پیاوێکی باش بێ.

دایك وای دەهاتە بەرچاو کە ئەو کچە لە جاران خۆشەویستترە. کە گەیشتنە ماڵێ لەسەر کەروێتێك دانیشتن. دایك دیسان باسی نەخشەی ساشێنکای کرد. کچەکە بە برۆی هەڵکشاو کە نیشانەی بیرکردنەوە بوو، لە چاوی گەورەی خەیاڵاوی، تەماشای شوێنێکی دووری دەکرد. لەسەروچاوی رەنگ پەڕیویدا بیرکردنەوەیەکی هێدی هەست پێدەکرا.

-پاشان، کە منداڵتان بوو، منیش بۆ بەخێوکردنی دێمە لای ئێوە. ژیانمان لێرە خراپتر نابێ. پاڤێلاً زۆر وریایە، کارێك دەدۆزێتەوە.

ساشێنکا لە کاتێکدا چاوی لە دایك بڕیبوو پرسی:

-ناتەوێ هەر ئێستا بچی و لەگەڵی بکەوی؟

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

-فایدەی چییە؟ ئەگەر بییەوێ رابکا، دەست و پێی دەبەستم. بێجگە لەوەش، ئیجازە نادا.

ساشێنکا لەژێر لێوانەوە گوتی:

-بەڵێ هەر وایە. .. . .

دایك بۆ پۆزێکەو گوتی:

-بێجگە لەوەش کارم هەیە.

-بەڵێ راستە. .... ئەوەش زۆر باشە.

ساشێنکا ئەمەی گوت و لەپڕ خۆی بزاوت، هەر دەتگوت لەژێر بارێکی گران رزگار بووە. پاشان بە ئەسپایی گوتی:

-لە سیبریا نامێنێتەوە، رادەکا. .... . . مسۆگەرە. ....

-باشە کەوابوو تۆ چت بەسەر دێ؟ ئەگەر منداڵت ببێ چی لێ دێ؟

-نازانم. .... .. با بزانم. نابێ لە خەمی مندا بێ، هەرچی بۆ خۆی بیەوێ با وابکا. من تەنیا هاورێی ئەوم. دەزانم جیابوونەوەی بۆ من زۆر دژوارە، بەڵام دەتوانم پیوی هەموو شتێك لە خۆم هەڵسووم.. ..... . بە هیچ جۆر نایم بە هۆی زەحمەتی ئەو، نا!. .. .. .

دایك هەستی کرد کە ساشێنکا ئەوەی دەیڵێ دەتوانێ بەجێی بگەیەنێ. بە دڵسۆزییەکی گەرمەوە کچەکەی لە ئامێز گرت و گوتی:

-گیانەکەم. .... کوێرەوەرییەکی زۆرت لە پێشە!

ساشێنکا بزەیەکی نەرمی هاتێ و خۆی بە دایکەوە نووساند و روومەتی سوور هەڵگەڕان.

-ئەوە مەسەلەیەکی دووردرێژە. .... . . پێت وانەبێ کە فیداکاری بۆ من زەحمەتە. .... . من دەزانم چ دەکەم. . . .. . دەزانم دەبێ هیوام بە چی هەبێ. ئەگەر ئەو لەگەڵ من بەختەوەر بێ، منیش لەگەڵ ئەو بەختەوەر دەبم. ئاوات و ئەرکی من ئەوەیە کە توانای ئەو زیاتر بکەم، هەر خۆشەوییەکی لەدەستم بێ بۆی ئامادە بکەم، بەختەوەرییەکی زۆر. زۆرم خۆش دەوێ. ئەویش منی خۆش دەوێ، دەزانم. هەستی خۆمان بە یەکتر نیشان دەدەین. هەر چەندی بتوانین سەرمایەی مەعنەوی یەکتر زیاد دەکەین. ئەگەر پێویستیش بێ، وەك دۆستی دڵسۆز لێك جیادەبینەوە.

دایك زەردەخەنەیکی هاتێ و لەسەرخۆ گوتی:

-منیش دێمە لای ئێوە. .... . رەنگە منیش دوور خەنەوە.

ئەو دوو ژنە بێئەوەی قسە بکەن، لە ئامێزی یەکتردا بیریان لە کەسێك دەکردەوە کە هەردووکیان خۆشیان دەویست. بێدەنگی و پەژارە و خۆشەویستییەکی گەرم هەر دووکی داگرتبوون. . . .

نیکۆلای زۆر بە ماندوویی گەیشتەوە. لە کاتێکدا خۆی دەگۆڕی بە پەلە گوتی:

-بەر لەوەی دەرفەتمان لە کیس بچیّ بڕۆن. ئەمڕۆ لە بەیانییەوە بە ئاشکرا دوو جاسووس بە دووای منەوەن. بۆنی گرتنی لیّدیّ. ... ... هەر لە ئیّستاوە هەست پیّدەکەم. دەبیّ لە شوێنیّك شتیّکی خراپ قەومابیّ. .... بەڕاستی، ئەوەتا وتارەکەی پاڤیّلّ.... .. .. بڕیار دراوە کە چاپ بکریّ. . .... . بیدەن بە لیودمیلاّ و تکای لیّبکەن کە زۆر بەپەلە چاپی بکا. دایە، پاڤیّلّ زۆر باشی قسە کردووە. ساشیّنکا لەو جاسووسانە وریابە! راوەستن، ئەو بەستانەش لەگەڵ خۆتان بەرن. ... ... بیدەن بە دوکتۆر.

لە کاتی قسەکردندا دەستە سارەدەکانی توند ریّك دەگوشی. پاشان هاتە نزیك میّزەکە، چەکمەجی کیّشایەوە و بە پەلە هیّندیّك سەنەد و بەڵگەی دەرهیّنان و ئەودیو و ئەودیوی کردن و هیّندیّکی دڕاندن و هیّندیّکیشی لەسەر یەك دانان. تەواو نیگەران و پەریّشان بوو. قژەکانی ئاڵۆز بوون.

-ئەوەندە ماوە نییە کە تەماشای هەمووان بکەم. هەر ئەوانەم جیاکردنەوە، دیسان بزانە چەند زۆرن! شتیّکی سەیرە. دایە، لام وایە باشترە تۆ لیّرە نەخەوی، تۆ دەڵیّی چی؟ بەشداربوون لەو گاڵتەبازارەدا تا رادەیەك ناخۆشە. لەوانەیە ژاندارم بتگرن. پیّویستە بۆ بڵاوکردنەوەی وتاری پاڤیّلّ بچییە دیّهات.

دایك گوتی:

-سەیرە. من بۆ چی دەگرن؟ لەوانەیە تۆ بە هەڵەچووبی و هەر نەیەن. نیکۆڵای دەستی راوەشاند و بە دڵنیایی گوتی:

-من بۆنی شتیّکی ئاوا دەکەم. .. . . . بیّجگە لەوەش، تۆ دەتوانی یارمەتی لیودمیلاّ بدەی. تا درەنگ نەبووە ئیّوە بڕۆن.

دایك بەوە شاد بوو کە لە چاپکردنی وتاری کوڕەکەیدا بەشداری دەکا، گوتی:

-ئەگەر وایە دەڕۆم. بەڵام وەنەبیّ لە ترسان بڕۆم. .. .. ئیّستا ئیتر لە هیچ شتیّك ناترسم. سوپاس بۆ خوا، ئیّستا ئیّتر دەزانم. .. . . .

نیکۆڵای بیّئەوەی تەماشای بکا بانگی کرد:

-هەر خۆش بی. .. . . . ئاخ. پیّم بڵیّ جلەکانی ژیّرەوە و جانتاکەم لە کویّن؟ هەموو شتیّکت خستووەتە ژیّر دەستی وەستایانەی خۆت. من ناتوانم شتی تایبەتی خۆشم بدۆزمەوە. ئیّستا خۆم ئامادە دەکەم، ژاندارمەکان تووشی سەرسووڕمانیّکی ناخۆش دەبن.

ساشیّنکا کاغەزە نوشتاوەکانی لە سۆبەدا سووتاندن و پاشان هەوڵی دا خۆڵەمیّشەکەیان لەگەڵ خۆڵەمیّشی ئاوردوو تیّکەڵ بکا.

نیکۆلای دەستی ساشێنکای گوشی و گوتی:

-بڕۆن! لە بیرت نەچێ، کتێبم بۆ بنێری. ئەگەر شتێکی تازە و سەرنجراکێش بلاو بۆوە. .... . بە هیوای دیدار! هاورێی خۆشەویست ئاگات لە خۆت بێ، بە تایبەتی. . .. ساشێنکا پرسی:

-پێت وایە زۆر لە زینداندا بێنێیەوە؟

-هیچ دیار نییە. بێگومان ماوەیەکی زۆر. .. .. . تاوانی جۆربەجۆریان بۆ من هەڵبەستووە. دایە تۆش لەگەڵ ساشێنکا بچۆ. .... چونکە وەدوواکەوتنی دووکەس دژوارە.

-باشە دەچم خۆم دەگۆڕم. .. .. .

تەماشایەکی نیکۆلای کرد، بێجگە لە نیگەرانییەکی کەم کە نیگای نەرم و مێهرەبانی دادەپۆشی، هیچ نیشانەی پەشێوی لێ بەدی نەدەکرا. ئاگای لە هەموو کەس بوو. رووخۆش و کارپوخت، هێدی و ئارام، چ بە ئاشکرا و چ بە نهێنی هەر ئەو ژیانی رەمزاوی جارانی هەبوو. دایك بە ئەوینێکی بە پارێزەوە خۆشی دەویست، وەك ئەو ئەوینە هێندە بڕوای بە خۆی نەبێ. ئێستا بەزەیی پێدادەهات، بەڵام پێشی هەستی خۆی گرت، چونکە دەیزانی ئەگەر نیکۆلای هەست بەو بەزەیی پێداهاتنە بکا، دەشێوێ و هەر وەك عادەتی خۆیەتی تۆزێکیش سەر و شێوەی سەیر دەبێ. دایك نەیدەویست نیکۆلای بەو حاڵە ببینێ. جێبەجێ کە خۆی گۆڕی هاتەوە ژوورێ.

نیکۆلای دەستی ساشێنکای گوشی و گوتی:

-زۆر باشە. دڵنیام کە هەم بۆ ئەو باشە و هەم بۆ تۆ. بەختەوەری تاقە کەسێك ئەگەر کەم بێ زیانی نییە. .. . . بەڵام دەزانی، نابێ زۆر بێ، تا بێنرخ نەبێ. .. . . دایە گیان ئامادەی؟

چاویلکەکەی راست کرد و هاتە لای:

-باشە، بە هیوای دیدار. .. . . . تا سێ. .... . چوار. ... یان شەش مانگی تر. وای دابنێین شەش مانگ. .... . ئەو ماوەیە زۆرە، لە شەش مانگدا دەکرێ پیاو زۆر کار بکا! تکا دەکەم ئاگاتان لە خۆ بێ! باشە، با یەکتر ماچ کەین. .... .

لە کاتێکدا باسکە ئەستوورەکانی لە ملی دایك دەهاڵاند، چاوی لە چاوانی کرد و بە پێکەنینەوە گوتی:

-پێم وایە عاشقی تۆم. .... . هەر ماچت دەکەم.

دایك بێئەوەی هیچ بڵێ نێوچاوان و ڕوومەتی ماچ کرد. دەستی دەلەرزین و بۆ ئەوەی نیکۆلای هەستی پێنەکا، بەری دانەوە.

-دەڕۆن؟ بەخێر چن، ئاگاتان لەخۆ بێ، وریا بن. ... . .. سبەینێ بەیانی منداڵێکی بنێرن. یەکێك لە ماڵی لیودمیلایە، با بێ بزانێ وەزع چۆنە. .. . . باشە! هاوڕێیان، بە هیوای یەکتر دیتنەوە. ... . هەموو شت رێکوپێکە. ... . هەموو شت!

ساشێنکا لە کۆڵانێ گوتی:

-ئەگەر پێویست بێ هەروا بە هاسانی بۆ مردنیش دەچێ. ... . . هەر ئاوا کە پەلەی دەکرد، وەك ئێستا. ... . .کاتێك مردن رووی تێ‌بکا، نیکۆلای چاویلکەکەی راست دەکا و دەڵێ: "هەی هەی!" و دەمرێ. ... .

دایك بە منگە منگ گوتی:

-زۆرم خۆش دەوێ. ... . .

-سەرم لێ سووڕماوە. .. . . . بەڵام خۆشەویستی لە بارەی ئەو. ... .. نا! هەستی رێز و حورمەتم بۆی هەیە. ... . .. هەر چەندە مێهرەبان و دڵنەرمە، بەڵام بە رادەی پێویست مرۆڤایەتی نییە. ... .. پێم وایە وەدووامان دەکەون، با لێك جیا بینەوە. ئەگەر پێت وابوو وەدووات کەوتوون مەچۆ ماڵی لیودمیلا.

دایك گوتی:

-دەزانم!

ساشێنکا دووپاتەی کردەوە:

-مەچۆ ماڵی لیودمیلا. کەوابوو وەرە ماڵی من. بە هیوای دیدار.

خێرا رووی وەرگێڕا و گەڕایەوە. دایك بانگی کرد:

-بە هیوای دیدار.

(٢٨)

پاش چەند دەقیقەیەك دایك لە ژووره چکۆڵەکەی لیودمیلا لە نزیك سۆبە دانیشتبوو خۆی گەرم دەکردەوە. لیودمیلا کراسێکی رەشی لەبەردابوو، بەکاوەخۆ لەو ژووره چکۆڵەدا دەهات و دەچوو. بە خشەخشی داوێنەکەی و دەنگی فەرماندەرانی ژوورەکەی پڕ دەکرد. دار لە نێو سۆبەدا قرچەقرچیان دەهات و ئاگر هەر نێڵەی بوو، هەوای ژوورەکەی رادەکێشا و گرفەی دەهات، دەنگی رەوانی ژنەکە لە ژوورێدا دەنگی دەدایەوە:

-خەڵك ئەحمەقییان لە ناجسنییان زۆر زیاترە، تەنیا هەر ئەو شتانە دەبینن کە لێیان نزیکن و دەستیان دەیانگاتێ. بەڵام هەرچی نزیکە خوێڕیانەیە و هەرچی دوورە بە نرخە. بەڕاستی ئەگەر ژیان هاسانتر بایە و خەڵك بەهۆشتر بان، بە قازانجی هەمووان دەبوو. ... . . . بەڵام بۆ گەیشتن بەو ئامانجە، جارێ دەبێ واز لە ژیانی هێدی بێنن.

لەپڕ چوو لە پێش دایك راوەستا و سەبرتر وەك بیەوێ داوای لێبوردن بکا، قسەکانی درێژە پێدا:

-من کەمتر خەڵك دەبینم. ... .. . ئەگەر کەسێك دێتە ماڵم، دەست پێدەکەم. ... . . گاڵتەیە، وانییە؟

-بۆچی؟

دایك دەیویست بزانێ لیودمیلا بڵاوکراوەکان لە کوێ چاپ دەکا. ... ... بەڵام لە دەوروبەری خۆی هیچ شتێکی وای نەدەدیت. لە ژوورەکەیدا کە سێ پەنجەرەی بەرەو حەوشە دەکرانەوە، کەروێتێکی فەنەر و کتێبخانەیەك و مێزێك و چەند کورسی و قەرەوێڵەیەکیش کە بە دیوارەوە بوو، دەبینران. لە قوژبنێك و لە سیلەیەك سۆبە و هێندێك وێنەش بە دیوارەوە بوون. هەموو شت لەو ژوورەدا پاك و خاوێن بوو. بە تایبەتی وێنەی خاوەن ماڵەکە وەك تەرکە دنیایان دەچوو. پیاو لەو ژوورەدا هەستی بە شتێکی رەمزاوی و نهێنی دەکرد. دایك تەماشای دەرگاکانی کرد. بە دەرگایەکدا هاتبووە ژوورێ کە بۆ دالانێ دەکرایەوە. لە نزیك سۆبە دەرگایەکی تری بەرز و درێژ دەبینرا. کە هەستی کرد لیودمیلا بە وردی تەماشای دەکا، بە گورجی گوتی:

-بۆ کارێك هاتووم!

-دەزانم بۆ هیچ شتێکی تر کەس نایەتە ماڵی من.

دایك وای هەست پێکرد کە خاوەن ماڵەکە دەنگی دەلەرزێ، بزەیەکی بەسەر لێوە ناسکەکانییەوە دیار بوو، گلێنەی چاوی لە پشت چاویلکەکانی دەدرەوشا. دایك چاوی لێکرد و وتارەکەی پاڤێلی بۆ راگرت.

-ئەوەتا، تکایان لێ دەکردی کە بە زوویی چاپی بکەی. ... ...

دەستی کرد بە باسی ئەو پێش دەستیە کە نیکۆلای پێش گیرانی خۆی رەچاوی کردبوو. لیودمیلا بێئەوەی هیچ بڵێ، وتارەکەی وەرگرت و خستییە بەر پشتێنی و لەسەر کورسی دانیشت. گڕی ئاگرەکە لە شووشەی چاویلکەکانیدا تروسکەی دەکرد. زەردەخەنەیەکی گەرم لەسەر روومەتی دیار بوو، گوتی:

-ئەگەر ژاندارم بێنە ماڵی من، تەقەیان لێ دەکەم. لە بەرامبەر زۆردارانداحەقمە دیفاع لە خۆم بکەم. خۆم بپارێزم. چونکە خەڵکی تر بۆ خەبات بانگ دەکەم. دەبێ ئەو کارە بکەم.

شەبەقی ئاگر لەسەر دەموچاوی لاچوو، دیسان هاتەوە سەر حاڵی سروشتی و بە فیکردا چوو. دایك بە هەستێکی خۆشەویستی لە دڵی خۆیدا گوتی:"دەبێ ژیانێکی دژواری هەبێ".

لیودمیلا لە پێشدا بە نابەدڵی دەستی کرد بە خوێندنەوەی وتاری پاڤێل، پاشان پتر سەری بەسەر کاغەزەکاندا خوار کردەوە، پەڕەکانی دەخوێندنەوە خێرا لەولای دادەنان. کە لە خوێندنەوەی بیۆوە، هەستا و لە دایك وەنزیك کەوت و گوتی:

-زۆر باشە. .... . . روونە. .. .. . . شتێکە خۆشم دەوێ.

تاوێك بیری کردەوە و گوتی:

-نەمدەویست باسی کوڕەکەت لەگەڵ بکەم، قەت نەمدیوە. وتووێژی خەمبارانەم پێخۆش نییە. دەزانم پیاو کە خزمێکی دوور دەخرێتەوە چ وەزعێکی هەیە. ... . بەڵێ بزانم، ئەگەر ئینسان کوڕێکی ئاوای هەبێ باشە؟

-بەڵێ زۆر باشە.

-باشە، بەڵام ترسیشی هەیە.

دایك بزەیەکی هاتە سەر لێوان و گوتی:

-ئێستا ئیتر نا!

لیودمیلا دەستێکی بە قژەکانی خۆیدا هێنا و رووی لە پەنجەرە کرد. سێبەرێکی گەرم و سووکی کەوتبووە سەر کوڵمان.

ئێستا چاپی دەکەم. .. . . .. تۆ یارمەتیم دەکەی؟

-چۆن نایکەم!.... . ..

-ئێستا زوو پیتەکان رێك دەخەم. .. ... بخەوە ئەمڕۆ بۆ تۆ زۆر دژوار و داخدار بووە.

لەسەر قەرەوێڵە راکشێ، من ناخەوم. لەوانەیە شەوێ وەخەبەرت بێنم کە یاریدەم بدەی. بەر لەوەی خەوت لێبکەوێ چراکەی بکوژێنەوە.

دوو لقەداری لە سۆبەکە هاویشت و بە دەرگایەکی تەنگادا کە لە کن بوخارییەکە ساز کرابوو، وەدەرکەوت و دەرگاکەی لەسەر خۆی پێوەدا. دایك چاوێکی لێکرد و لە کاتێکدا جلەکانی دادەکەند بیری لە خانەخوێکەی دەکردەوە:

-"فەقیرە. .. . . .. .زەحمەت دەکێشی".

لەبەر هیلاکیان سەری سوورڕا، بەڵام مێشك و دڵی هێدی و نارام بوو. هەموو شت لەبەر چاوی بە تیشکێکی نەرم و دڵلاوێن رووناك دەبوو. دایك ماوەیەك بوو شارەزای ئەو جۆرە دڵ دامرکانە ببوو کە بە دووای هەڵچوون و دڵپەشێویدا روودەدا. پێشتر تووشی پەرێشانی دەبوو، بەڵام ئێستا ئەو نارامییە گیانی گوشاد دەکرد و بە هەستێکی مەزن بەرین و بەهێزی دەکرد. چراکەی کوژاندەوە. لە نێو جێگای سارد و سڕدا راکشا. لە ژێر لێفەدا خۆی خڕ کردەوە و زوو خەوی لێکەوت. کاتێك چاوی هەڵبڕین، تیشکی رۆژ و سەرمای زستان ژوورەکەیان پڕکردبوو. لیودمیلا لەسەر قەرەوێڵەیەکی فەنەر راکشابو، کتێبێك بە دەستەوە، بە چاوێکی دۆستانە تەماشای دایکی دەکرد.

دایك بەخۆدا شکایەوە و بانگی کرد:

-ئاخ، خوایە، چەند زۆر نوستووم. زۆر درەنگە؟

-رۆژباش. نزیك سەعات دەیە. هەستە قاوەڵتی بخۆین. .. .

-بۆچی وەخەبەرت نەهێناوم؟

-خەریك بووم، بەڵام تۆ لە خەوەکەت دا زەردەخەنەیەکی ئەوەندە دۆستانەت لەسەر لێوان بوو. ... . .

هەستا و لە قەرەوێڵەکە وەنزیك کەوت و خۆی بەسەر دایکدا خوار کردەوە. دایك لە چاوە ماتەکانی خانەخوێکەیدا نزیکی و پاکی و دۆستایەتی دەدیت.

-نەمویست هەڵتبستێنم. بێگومان خەونی خۆشت دەدیت. .. . . .

-نا، خەونم نەدی. .. . .

-گرنگ نییە، بەڵام زەردەخەنەکەتم زۆر پێ جوان بوو. ئەوەندە نارام و دڵگیر بوو.

لیودمیلا نەرم لەسەرخۆ دەستی کرد بە پێکەنین. ... ...

-بیرم لە تۆ و لە ژیانت دەکردەوە. چونکە دژوارە. .. ...

دایك کەوتە بیرکردنەوە. لە کاتێکدا برۆی دەبزاوتن، بە گومانەوە گوتی:

-لەو بارەوە هیچ نازانم. هێندێ جار دێتە پێش و خێرا بەدووای یەکترا دێن.

لافاوێکی پەرێشانی کە باش شارەزای بوو، دڵی داگرت و پڕی کرد لە وێنە و بیر و خەیاڵ. لەسەر قەرەوێڵەکەی دانیشت و پەلەی کرد کە پەیکەری فکرەکانی بە کراسی قسە داپۆشێ:

-ئەوانە هەموو بۆ لای ئامانجێك دەچن وەك ئاگر کە لە شوێنێك بەردەبێ، گڕەکەی هەمیشە رووی لە سەرێیە، لە جێگایەك رۆژنەیەك بۆ خۆی دەکاتەوە. لە جێگایەکی تر توندتر و رووناکتر دەدرەوشێ. ... .. ئەوەندە شتی

خەفەتاوی هەن هەر باسیان ناکرێ. فەقیرن خەڵك لە ئازار دان، ئەزیەتیان دەدەن، جاسووسانیان وەدووا دەخەن، بە بێبەزەیی لێیان دەدەن. ئەودەم ئەوانیش خۆیان دەشارنەوە. وەك تەرکە دنیایان دەژین، لە بەشێکی زۆری خێر و خۆشی بێبەشن، ئەوەش زۆر دژوارە.

لیودمیلا خێرا سەری هەڵێنا و بە وردی چاوی لە دایك کرد و بە دەنگێکی هێدی گوتی:

-لەبارەی خۆتەوە هیچ ناڵێی؟

دایك لە کاتێکدا جلی لەبەر دەکرد گوتی:

-لەبارەی خۆم؟ پیاو کاتێك یەکێکی خۆش دەوێ، کاتێك یەکێکی تریش لە لای خۆشەویستە، کاتێك لە خەمی هەمووان دایە، کاتێك بەزەیی بە هەمواندا دێ، چۆن دەتوانێ خۆی ببوێرێ. تەواوی ئەوانە لە دڵی مرۆڤدا بە یەك دەگەن و وێك دەکەون. لە حاڵێکی ئاوادا پیاو چۆن دەتوانێ خۆی هەڵاوێرێ؟ . ... بۆ کوێ بچێ؟

نیوەی جلەکانی لەبەر کردبوو، تاوێکی کەوتە بیرکردنەوە. لەپڕ وای هاتە خەیاڵ کە ئیتر ئەو نیلۆڤنایەی جاران نییە کە ئەوەندە لە بارەی کوڕەکەیەوە پەرێشان بوو و لە خەمی دابوو، بۆی لە مەترسیدا بوو و بیری لە پاراستنی دەکردەوە. ئیتر ئەو ژنە نییە و لێی دوور کەوتووەتەوە. دەڵێی ئەوانەی هەموو بە ئاگر سووتاندووە. ئەو خەیاڵەی گیانی دایکی خاوێن و سووك کردبوو. دڵی بەهێزێکی تازە نوێ کردبۆوە. گوێی بۆ دەروونی خۆی رادەگرت و بە ئاوات بوو بزانێ لە ناخی دەروونیدا چ رادەبرێ. لەوەش دەترسا کە نەوەك سەرلەنوێ نیگەرانی و پەرێشانی کۆنی لە دڵیدا زیندوو بێتەوە.

لیودمیلا لێی وەنزیك کەوت و بە خۆشی لێی پرسی:

-بیر لە چی دەکەیەوە؟

-هیچ نازانم.

هەردووکیان بێدەنگ بوون و بزەیەکیان هاتێ. پاشان لیودمیلا وەدەرکەوت و گوتی:

-سەماوەرەکەم چی بەسەر هات؟

دایك تەماشایەکی پەنجەرەی کرد، لە دەرەوە رۆژێکی سارد دیار بوو. دڵی دایك رووناك و گەرم بوو. دەیویست بە خۆشی، بە هەستی حەقناسییەوە، بە دوور و درێژی باسی هەموو شتێك بکا.ئارەزووی دوعا و پاڕانەوە کە دەمێك بوو لە بیری کردبوو، بەسەریدا هات. سەروڕووی پاڤێلی هێنا بەرچاوی خۆی، دەنگێکی کز لە مێشکیدا زرینگایەوە: "ئەوە دایکی پاڤێل ڤلاسۆڤە". چاوی گەش و پڕ لە خۆشەویستی ساشێنکا لە پێش چاوی دەدرەوشانەوە. قەڵافەتی رەشی رێبینی هاتە بەرچاو. روومەتی سەوز و مەندی پاڤێلا بزەی هاتێ.

نیکۆلای بە شەرمەوە مژۆڵی لێك دەدان. لەپڕ هەناسەیەکی قووڵ وسووك هەموو ئەوانەی تێك دان. هەستێکی ئارام وەکو هەورێکی روون و رەنگاورەنگ بەسەر دڵیدا هات.

لیودمیلا وەڕوورکەوت و گوتی:

-نیکۆلای راستی دەکرد. ... . . گرتوویانە. هەر وەك خۆی گوتبووی کوڕەکەم نارد. هاتەوە، دەڵێ پاسەوان لە حەوشە خۆیان شاردۆتەوە، یەکیش لە پشت دەرگایە. جاسووسان دەورەی ماڵەکەیان داوە. کوڕەکە دەیانناسێ. ....

دایك سەری راوەشاند و بە سادەیی گوتی:

-ئاخ. ... . . . نیکۆلای . ... . فەقیرە! .. ..

لیودمیلا بە دەنگێکی گیراو و هێدی درێژەی پێدا:

-لەم دووایییەدا زۆری قسە بۆ کرێکارانی شار دەکرد، سووتابوو. کاتی ئەوە هاتبوو خۆی بشارێتەوە. هاورێکانی پێیان دەگوت بڕوا، بەڵام بە قسەی نەدەکردن. من لەو بڕوایەدام لەو جۆرە کارانەدا نابێ ئامۆژگاری خەڵك بکەی، بەڵکو دەبێ ناچاریان بکەی... . . .

کوڕێکی مێرمنداڵ، مو رەش و دەموچاو سوور و سپی، چاوکاڵ و قەپۆزبەران دەرگای کردەوە و بە دەنگێکی گشتی گوتی:

-سەماوەرەکەم بێنم؟

-بەڵێ "سێریۆژە" بێزەحمەت! ئەوە بەردەستی منە. ... . . . تۆ نەتدیتبوو؟

-نا.

-هێندێ جار دەمنارده ماڵی نیکۆلای.

دایك وای هاتە بەرچاو کە لیودمیلا رواڵەتی گۆڕاوە، ساکارترە و هۆشی کەمتر لە جێگای دیکەیە. جووڵانەوەی نەرمی و قەد و باڵای رێك و لەباری، جوانی و هێزێکی تەواویان لێ دیار بوو. کەمێك لێبڕاو بوو و دەموچاوی بزرکابوو. ئالقەی چاوەکانی بە شەو گەورەتر ببوون و تێکۆشانێکی بەردەوام لە جووڵانەوەیدا هەست پێدەکرا.

کوڕەکە سەماوەرەکەی هێنا.

-سێرژ! ئەمە دایکی پاڤێل ڤلاسۆڤە، ئەو کرێکارەی دوێنێ حوکمیان دا.

کوڕەکە داهاتەوە، دەستی دایکی گوشی و بۆ دەرێ چوو. نانی هێنا و لەسەر مێز دانیشت. لیودمیلا کە چای تێدەکرد. داوای لە دایك کرد کە تا نەزانێ پۆلیس خۆی لە کێ مات کردووە، نەچێتە ماڵێ.

-ڕەنگە خۆیان لە تۆ مات کردبێ. ... . بێگومان پرسیارت لێدەکەن.

-گرنگ نییە، ئەگەر بشمگرن بەڵایەکی گەورە نییە. تەنیا دەمویست وتاری پاڤێلا پێشتر بڵاوکرابایەوە. ...
. .

-پیتەکانی ڕێك خراون. سبەینێ بۆ شار و دەوروبەری نووسخەی تەواومان بە دەستەوە دەبێ، هەروەها بۆ شارۆچکەکانیش. ناتاشا دەناسی؟

-چۆن نایناسم؟

-باشە، ئەو دەبێ ئەو نووسخانە بەرێ. ... .

کوڕەکە ڕۆژنامەیەکی دەخوێندەوە، وای دەنواند کە گوێی لە قسەی ئەوان نییە، بەڵام جاروبار چاوێکی لە دایک دەکرد. دایك کە سەیری ئەو چاولێکردنە ژیرانەی دەکرد، دڵگەرمییەکی خۆشی بۆ پەیدا دەبوو.

لیودمیلا دیسان باسی نیکۆلای کرد، بێ‌ئەوەی بۆ گیرانەکەی بگریێ و بناڵێ. شێوەی قسەکانی بۆ دایك تەواو ئاسایی بوو. ڕۆژەکە لە هەموو جارێك خێراتر تێدەپەڕی. تا لە قاوەڵتی بوونەوە. نزیك نیوەڕۆ بوو.

بە توند لە دەرگا درا. کوڕەکە هەستا و چاوێکی بە پرسیاری لە خانەخوێ کرد.

-سێرپۆژە برۆ بیکەوە. دەبێ کێ بێ؟

لیودمیلا بە پۆزێکەوە، هێدی دەستی لە گیرفانی نا و بە دایکی گوت:

-ئەگەر ژاندارم بن لەو قوژبنە راوەستە. ... . سێرپۆژە تۆش.. ... .

کوڕەکە لەسەرخۆ گوتی: "دەزانم" و ون بوو.

دایك بزەی هاتێ. ئەو ئامادەکارییە کاری تێ‌کرد و هەستی بە پێشهاتێکی نالەبار نەکرد.

دوکتۆر وەژوورکەوت و بە پەلە گوتی:

-نیکۆلای گیراوە . . . . ئای دایە، ئەوە تۆ لێرەی؟ کە بردیان لە ماڵێ نەبووی؟

-نا. منی بۆ ئێرە ناردبوو. ... .

-ها، پێم وانییە زۆر بۆ تۆ باش بێ. دوێنێ شەو لاوان پێنج سەد نووسخەیان لە وتاری پاڤێل بە چاپی ژێلاتین ئامادە کردووە. ئەو کارە زۆر باش کراوە، پوخت و خاوێنە و دەخوێندرێتەوە. دەیانەوێ ئەمشەو لە شاریدا بڵاوی بکەنەوە. من پێم وایە بۆ نێو شار نووسخەی چاپی باشترە. نووسخەی ژێلاتین دەبێ بۆ شوێنی تر بنێرین.

دایك خێرا گوتی:

-ئەو نوسخانە بدەن بە من بۆ ناتاشایان دەبەم.

زۆری پێخۆش بوو كه هەتا زووتر وتاری پاڤێلْ بلاّو بێتەوە و تەواوی زەوی بە قسەی كوڕەكەی داپۆشرێ. بە چاوی گەش و بە شێوەی پاڕانەوە تەماشای دوكتۆری دەكرد. دوكتۆر گوتی:

-نازانم ئەگەر ئێستا ئەو كارە بكەین عاقلاّنەیە یان نا.

تەماشای سەعاتی كرد، سەعات یازدە و چل و سێ دەقیقە بوو. ... .

-قەتار سەعاتی دوو و پێنج دەقیقە دەڕوا. تۆ شەو دەگەیە جێ، بەلاّم ئەوەندەی پێویستە درەنگ نابێ. پاشان كاری سەرەكی ئەوە نییە.

لیودمیلاّ دووپاتەی كردەوە:

-بەلْێ ئەوە نییە!

دایك لێی چووە پێش و گوتی:

-ئەدی چییە؟ مەبەستت ئەوەیە كارەكە باش ئەنجام بدرێ. من دەزانم چ دەكەم. لیودمیلاّچاوی لە دایك بڕی و نێوچاوانی خۆی سڕیەوە و گوتی:

-مەترسی تێدایە.

دایك گوتی: مەترسی چی؟

دكتۆر بە دەنگێكی بەپەلە و نارێك گوتی:

-چونكە تۆ سەعاتێك پێش گیرانی نیكۆلاّی لە مالْێ وەدەركەوتووی، پاشان چوویەتە كارخانە كە لەوێ تۆ زۆر باش دەناسن. دوای چوونی تۆ بۆ كارخانە بلاّوكراوەی شۆڕشگێڕانە لە كارخانەدا بلاو بوونەتەوە. ئەوانە هەموو وەك ئالْقەی تەنافێك دەكەونە گەردنت.

دایك هەلْگیرسا و گوتی:

-ئاگایان لە من نابێ. ئەگەر لە گەڕانەوەدا بمگرن و لێم بپرسن لە كوێ بوو، دەزانم وەلاّم بدەمەوە. لە كارخانەوە راست دەچمە دەرەوەی شار، لەوێ پیاوێك دەناسم ناوی "سیزۆڤ"ە. دەلْێم پاش موحاكەمە لەبەر خەم و خەفەتان چوومەتە مالْی سیزۆڤ. ئەویش هاودەردی منە، برازای لەگەلْ پاڤێلْ حوكم دراوە. .. .. دەلْێم ئەو ماوەیە لای ئەو بووم. .. .. ئەویش پشتگیری لە قسەكانم دەكا. .. . . دەبینن!. . .. .

لەبەر ئەوەی هەستی دەكرد ئاواتەكەی دێتە دی، پتر هەولْی دەدا كە رازیان بكا و بە هێزێكی پترەوە قسەی دەكرد. ئەوانیش رازی بوون.

دوكتۆر بە نابەدلْی گوتی:

-چار چییه؟ بچۆ!

لیودمیلا بێدەنگ لە ژوورێدا دەهات و دەچوو، گرژ ببوو، روومەتی تێك قووپابوون. وادەهاتە بەرچاو کە رەگی ملی هەستاون و سەری گرانتر بووە. رازیبوونی بە ناچاری دوکتۆر دایکی تووشی هەناسە هەڵکێشان کرد. بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی:

-هەمووتان چاوەدێری من دەکەن، بەڵام وریای خۆتان نابن.

دوکتۆر گوتی:

-ئەمە راست نییە، چاوەدێری خۆشمان دەکەین. دەبێ ئاگامان لە خۆشمان هەبێ. ئەوانەی بە خۆڕایی خۆیان دەخەنە مەترسییەوە، هەر چەندی سەرکۆنەیان بکەین کەمە. . . بەوجۆرە بڵاوکراوەکانت بۆ دێننە ئێزگەی شەمەندەفەر.

بۆی روون کردەوە کە دەبێ چ بکا. پاشان بە وردی سەیری کرد و گوتی:

سەرکەوتنی تۆم دەوێ. ئێستا رازی، وانییە؟

دوکتۆر بە ناڕەزایی وەدەرکەوت. کاتێك دەرگا پێوەدرا، لیودمیلا هاتە کن دایك و گوتی:

-تۆ ژنێکی نازداری. لە فکرەکەت تێدەگەم. . . .

باسکی دایك گرت و هەردووکیان لە ژوورێدا دەستیان کرد بە هاتوچۆ.

-منیش کوڕێکم هەیە ئێستا دووازدە ساڵە، بەڵام لەگەڵ باوکی دەژی. مێردەکەم دادخوایە. .. . کوڕەکەم لای ئەوە. زۆرجار لەخۆم دەپرسم کە ئەو منداڵە چی لێدێ؟ دەنگی شێداری دەلەرزی. پاشان سەرلەنوێ بە ورتە ورت قسەکانی درێژە پێدان:

-ئەو منداڵە یەکێك پەروەردەی دەکا کە دوژمنی خوێنی ئەو کەسانەیە کە لای من خۆشەویستن و بە باشترین کەسی سەر زەویان دەزانم. لەوانەیە کوڕەکەم ببێتە دوژمنی منیش. ناتوانم وەری گرمەوە و لەگەڵ خۆم بێ، چونکە من بە ناوێکی داتاشراو دەژیم. هەشت ساڵە نەمدیتووە. .. .. هەشت ساڵ زۆرە!

لە نزیك پەنجەرە راوەستا و تەماشای ئاسمانی ساف و کەمڕەنگی کرد و لەسەر قسەکەی رۆیشت:

-ئەگەر لەگەڵ من بایە، بەهێزتر دەبووم و خەمم لە دڵدا نەدەبوو کە ئێستا دڵم هەر ژان دەکا. ئەگەر مردباش دڵم دادەمرکا و بۆ من هاسانتر دەبوو. ئەودەم دەمزانی کە مردووە و ناتوانێ دوژمنی ئەو شتە بێ کە لە خۆشەویستی بەرزترە و لە ژیاندا لە هەموو شتێك بە نرخترە.. . . .

دایك لەسەرخۆ گوتی:

-گیانەکەم!

هەستی کرد کە دڵی ئەو ژنە چۆن ژان دەکا. لیودمیلا بزەیەکی هاتێ و گوتی:

-تۆ بەختەوەری. چەند خۆشە کە دایك و کوڕ شان بە شانی یەکتر بە ڕێگادا دەڕۆن! زۆر باشە. شتی وا کەم ڕێدەکەوێ.

دایك بە دەنگی بەرز گوتی:

-بەڵێ، باشە.

وەك بیەوێ شتێکی نهێنی بڵێ، دەنگی کز کردەوە و درێژەی پێدا:

-ژیانێکی دیکەیە. تۆ و نیکۆلای و تەواوی ئەو کەسانەی لە پێناوی حەقیقەتدا کار دەکەن لەگەڵ ئێمەن! . . . . . . هەر بەو جۆرەیە کە خەڵك لێك وەنزیك دەکەون. ئەو شتانە دەزانم، نەك هەر وشەکان، بەڵکو لە تەواوی مەبەست تێدەگەم. .. . .. تەواو!

لیودمیلا گوتی:

-ئاخ. . .. .. هەر بەو جۆرەیە. .... هەر وایە!

دایك دەستی خستە سەر شانی لیودمیلا و درێژەی پێدا:

-وەك من تێی دەگەم منداڵەکان لە جیهاندا بەرەوپێش دەچن. دڵانی هەرە باش، گیانە هەرە جوامێرەکان، بێئەوەی ئاوڕ لە تاریکی پشت سەریان بدەنەوە، هێرش دەبن، دەچنە پێش. لاوان و ڕۆڵە بەهێزەکان تەواوی توانای خۆیان بۆ یەك ئامانج بەکار دێنن، یانی بۆ دادپەروەری. دەیانەوێ بەسەر ڕەنج و کوێرەوەریدا زاڵ بن. چەکیان دەست داوەتێ تا چارەرەشی مرۆڤایەتی نەهێڵن. دەیانەوێ چەپەڵی تێك بشکێنن و تێکی دەشکێنن. یەکێك لەوان بە منی گوت: "ڕۆژێکی تازە دادێنین"، داشی دێنن. یەکی تر گوتی: "هەموو دڵە شکاوەکان دەکەینە یەك"، ئەو کارەش دەکەن!

بۆ هەڵگیرسانی بڕوای تازەی، وشەی دوعاکردنی وەبیر خۆی دەهێنایەوە کە لە بیری چووبوونەوە، ئەو وشانەشی وەك پشکۆ لە دڵ هاتنە دەر.

-ئەو ڕۆڵانەی بە ڕێگای عەقڵ و حەقیقەتدا دەڕۆن، هەموو شتێکیان خۆش دەوێ، ئاسمانێکی تر دەخولقێنن. ئاگرێکی نەکوژاوەیان هەیە کە لە قووڵایی گیان و دڵەوە سەرچاوە دەگرێ. هەر بەو چەشنەوە کە لە ئەوینی گەرمی ئەو ڕۆڵانەوە بۆ هەموو دنیا، ژیانێکی تازە بۆ ئێمە پێك دێ. دەتوانێ ئەو ئەوینە دامرکێنێ؟ کێ؟ ئایا

هیچ هێزێك هەیە لەو ئەوینە بەرزتر و بەتینتر بێ؟ زەوی خولقاندوویەتی، سەرانسەری ژیانیش سەرکەوتنی ئەوی دەوێ. ... . . سەرانسەری ژیان. ...

دایك لە لیودمیلا جیابۆوە و بە شەکەتی و هەناسەبڕکە و دڵگەرمی دانیشت. لیودمیلاش هێدی و لەسەرخۆ وەدەرکەوت، دەتگوت دەترسێ شتێك بشکێنێ. لە کاتێکدا چاوی لە شوێنێکی دوور بڕیبوون، بە هەنگاوی سووك بە نێو ژوورەکەدا تێپەڕی. شوش و باریکتر و کەڵەگەتر دەهاتە بەرچاو. بێدەنگی خێرا دایکی هێنایەوە سەرخۆ، بە ئەسپایی وەك بترسێ پرسی:

-ڕەنگە قسەی ئاوام کردبێ کە نەدەبوایە بیکەم؟

لیودمیلا خێرا ئاوڕی دایەوە و چاوێکی لێکرد و گورج گوتی

-نا، هەر وایە. ... . هەر وایە. .. . . .. بەڵام ئیتر لەو بارەوە قسە ناکەین. هەر وەك گوتت با بمێنێ. . . . بەڵێ. ... .

بە ئارامییەکی زیاتر درێژەی پێدا:

دەبێ زوو وەڕێ کەوین. ... . . . ئێزگە لێرەوە دوورە

-بەڵێ زوو. .... چەند کەیفخۆشم، ئاخ چەند کەیف خۆشم. .. . . خۆزگە بتزانیبایە! قسەکانی کوڕەکەم دەبەم، قسەی خوێنەکەم، وەك گیانی منە.

بزەیەکی هاتێ، بەڵام زەردەخەنەکەی تەنیا تیشکێکی کەمڕەنگی هاویشتە سەر روومەتی لیودمیلا. دایك هەستی کرد کە ئەو هەڵوێستەی لیودمیلا شادییەکەی سارد دەکاتەوە. دایك ویستی گەرمایی دەروونی خۆی لە گیانی ساکاری ئەو باوێ و لەگەڵ دڵی دایکانەی بیکاتە یەك. دەستی لیودمیلای گرت و بە گەرمی گوشی و گوتی:

-گیانەکەم! چەند خۆشە بزانی کە لە ژیاندا بۆ هەموو کەس رووناکایی هەیە و رۆژێك دادێ ئەو رووناکاییە ببینن، گیان خۆیان بەو رووناکییە دادەگیرسێنن و هەموویان بەو تیشکە بێدەنگە دەست بە سووتان دەکەن.

سەروچاوی مێهرەبانی دەلەرزی، چاوی دەدرەوشان، برۆی دەبزووتن، دەتگوت دەیانەوێ باڵ لە گەشایی چاوانی بنێن. بەو فکرە مەزنەی کە تەواوی سۆزی دڵ و هەستی خۆی لەنێو هاویشتبوو، سەرخۆش ببوو. بیرەکانی کە دەپشکوتن و بە تەواوی لە دڵیدا تیشکیان داویشت، لە نێو شووشەی بەرینی قسەکانیدا کۆی دەکردنەوە.

-دەڵێی خوایەکی نوێ بۆ ئێمە پەیدا بووە، هەموو شت بۆ هەموو کەس و هەموو کەس بۆ هەموو شت. لە هەموو کەسدا تەواوی ژیان و هەموو کەس بۆ تەواوی ژیان. من ئاوا لە هەمووتان تێگەیشتووم. لە راستیدا ئێوە هەمووتان هاوڕێن، هەمووتان خێزانێکن، هەمووتان رۆڵەی دایکێکن، ئەوە حەقیقەتە.

دایك بە نیگەرانی و پەشێوی هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە ژێستێکی دوور و درێژەوە، وەك یەکێك لە ئامێز بگرێ گوتی:

-کاتێك من لەبەرخۆمەوە وشەی "هاوڕێ" بەسەر زماندا دێنم، بە دڵ گوێم لێ دەبێ کە دێنە پێش، لە هەموو لایەکەوە دەستە دەستە دێن، دەنگێکی بەرین و شادیهێنەر دەبیسم، دەڵێی تەواوی زەنگی کلیساکانی سەر زەوی لێدەدرێن!

ئەوەی دەیویست تێیداسەرکەوتبوو. کولمەی لیودمیلا سووهەڵگەڕان، لێوی لەرزین، فرمێسکی روون یەك لە دووای یەك لە چاوانی هەڵوەرین. دایك لە ئامێزی گرت، بزەیەیك هاتێ و کەمێك بە سەرکەوتنی دڵی خۆی نازی. کەلە باوەشی یەکتر جیابوونەوە لیودمیلا تەماشای دایکی کرد و بە ئەسپایی پرسی:

-دەزانی لەگەڵ تۆ بوون چەند خۆشە؟!

وەڵامی خۆی دایەوە:

-بەڵێ، وە ك پیاو بەری بەیانی لەسەر چیایەکی بەرز بێ. ..... .

(٢٩)

لە شەقام هەوایەکی سارد و وشك لە لەشی دەدا، گەرووی رێك دەگوشی و کونە لوتی دەزووراندنەوە و پشووی پیاوی رادەگرت. دایك لەپڕ راوەستا و سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد. لە نزیك عارەبانەچییەك کە کلاوێکی خوری لەسەر بوو راوەستا. تۆزێك دوورتر کابرایەکی پشت کوڕ ملی بردبووە نێو شانانی و بە رێگادا دەڕۆیشت. سەربازێك غاری دەدا و دەستی لە گوێی خۆی دەخست و هەڵدەبەزی.

دایك لە دڵی خۆیدا گوتی: "رەنگە ناردبیان لە دووکان شتێك بکرێ". رۆیشت و لە دڵخۆشی گوێی لە سیڕەی بەفر هەڵدەخست کە لەژێر پێیاندا دەنگێکی رەوان و گەنجانەی هەبوو. زوو گەیشتە ئێزگە، دەرگای قەتار

هێشتا دانەخرابوو. لەگەڵ ئەوەش لە سالۆنی دووکەڵاوی و چڵکنی چاوەڕوانی ژمارە سێدا، خەڵکێکی زۆر دەبینرا. سەرما کرێکارانی ڕێگای ئاسنی لەو ژوورە پەستاوتبوو. عارەبانەچی و خەڵکی ڕەش و ڕووت و بێڕێگا و جێگا دەهاتن لەو سالۆنە خۆیان گەرم دەکردەوە. ڕێبواریشی لێبوون: چەند دێهاتی، بازرگانێکی قەڵەو بە پالتۆیەکی خەزەوە، قەشەیەك بە خۆی و بە کچێکی ڕەنگ پەڕیوەوە، پێنج شەش سەباز و چەند بۆرژوای پڕکار. سیغاریان دەکێشا و قسەیان دەکرد، یان ڤۆدکا یان چایان دەخواردەوە. یەکێك لە نزیك شت فرۆشەکە قاقا پێدەکەنی. دووکەڵ وەك هەور لەسەر سەران ڕاوەستابوو. کە دەرگا دەکرایەوە جیڕەی دەهات و کە بە توندی پێوەدەدرا شووشەکان دەلەرزین و لە هەوا دەنگیان دەدایەوە. بۆنی دووکەڵی جگەرە و ماسی خوێکراو دەهات.

دایك لە نزیك دەرگا لە جێگایەکی بەرچاو دانیشت و چاوەڕوان بوو. هەموو جارێ کە یەکێك دەهاتە ژوور، هێندێك سەرما وەدایك دەکەوت. ئەو سەرمایەی پێخۆش بوو، هەناسەیەکی قووڵی هەڵدەکێشا. هێندێك کەس کە جلی ئەستووریان لەبەردا بوو، بەستەیان بە دەستەوە بوون، دەهاتنە ژوور و بە نەزانی بە دەرگاوە دەنووسان و جنێویان دەدان. کۆڵەکانیان لەسەر کەروێتەیەك یان لەسەر عەرزی دادەنا و پاشان زووخمی سەر یەخەی پالتۆ و قۆڵیان دەتەکاند و بە بۆڵەبۆڵ ریش و سمێڵیان دەسڕینەوە.

لاوێك کە جانتایەکی زەردی بە دەستەوە بوو، هاتە ژوور و خێرا چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد و ڕاست چوو لە کن دایك دانیشت و بە ئەسپایی لێی پرسی:

-بۆ موسکۆ؟

-بەڵێ، بۆ کن "تانیا"!

-ئەها!. .. باشە!

جانتاکەی لە پەنا دایك لەسەر کەروێتێك دانا، سیغارێکی هێنادەر و دایگریساند و پاش ئەوەی کڵاوەکەی تۆزێك هەڵێنا، بە دەرگایەکی دیکەدا وەدەرکەوت. دایك دەستێکی بە چەرمی ساردی جانتاکەیدا هێنا و پاڵی وێدا.کەیفخۆش بوو. تەماشای خەڵکی دەکرد پاش تاوێك هەستا و لە نزیك دەرگای وەدەرکەوتن لەسەر کەروێتێك دانیشت. جانتاکەی بە هاسانی هەڵدەگرت. سەری هەڵێنابوو، تەماشای ئەو کەسانەی دەکرد کە بە بەرچاویدا تێدەپەڕین.

پیاوێك پالتۆیەکی کورتی لەبەردا بوو، سەری بردبۆوە نێو یەخە بڵندەکەی و بێئەوەی هیچ بڵێ دەستی بۆ کڵاوەکەی برد و دوورکەوتەوە. دایك وای هاتە بەرچاو کە پێشتر ئەو کابرایەی دیتووە. ئاوڕی دایەوە، دیتی لە

بنەوە چاوی لێدەکا. نیگای کابرا بە لەشی دایکدا تێپەڕی و دەستی سەر جانتاکەی لەرزاند، دەتگوت لەپڕ بارەکەی گرانتر بووە.

بۆ لابردنی هەستێکی بێتام کە لە دڵیدا پەیدا دەبوو و پاشان دەگەیشتە گەرووی و زاری وشك و تاڵ دەکرد، لەخۆی پرسی: "لە کوێم دیتووە؟".

وەك خۆی پێڕانەگیری، ویستی جارێکی دیکەش ناوڕ بداتەوە و چاوی لێبکا. کابرا هەر لەوێ ڕاوەستابوو، دڕدۆنگ دەهاتە بەرچاو. جارێك لەسەر لاقی ڕاست و جارێك لەسەر لاقی چەپ ڕادەوستا. دەستی ڕاستەی خستبووە باخەڵی پاڵتۆی و دەستی چەپیشی لە گیرفانی نابوو. ئەو ڕاوەستانە شانی ڕاستی لە شانی چەپەی بەرزتر نیشان دەدا.

دایك بێپەلە، لە کەروێتێك وەنزیك کەوت و بە کاوەخۆ لەسەری دانیشت، وەك بترسێ کە شتێك بشکێنێ. مێشکی بە هۆی هەستی پێش ڕوودانی کارەساتێك وەخەبەر هات و دوو کلێشەی لە ڕواڵەتی ئەو کابرایە هاتنە بەرچاو. یەکیان کاتی ڕاکردنی ڕێبین و ئەوی دیکەشیان ڕۆژی پێش دادگا. ئەو پاسەوانەی دایك بە درۆ ڕێگای ڕاکردنی ڕێبینی پێگوتبوو، لە پەنا ئەو کابرایە ڕاوەستابوو. بێگومان دایکیان دەناسی و لێی وریا بوون. لەخۆی پرسی: "دەگیر کەوتم؟". کەمێك لەرزی و وەڵامی خۆی دایەوە:

-"ڕەنگە هێشتا. .. .. نا، دەگیر کەوتووم، هیچ چاریشم نییە. .. .. ."

تەماشای دەوروبەری خۆی کرد، هیچ شتێکی گومان لێکراوی نەدیت. فکر وەك بروسکە، یەك بەدووای یەکدا، لە مێشکیدا هەڵدەبوون و دەکوژانەوە:

-جانتاکەم بەجێ بێڵم؟ .. .. . . بڕۆم؟

بەڵام زوو بروسکەیەکی ڕووناکتر هەڵبوو:

-"قسەکانی کوڕەکەم فڕێ بدەم؟ .. . لەو دەستانەی باوێم!".

جانتاکەی بە خۆیەوە گوشی.

-"چۆنە بە جانتاوە بڕۆم!. ... . چۆنە ڕابکەم؟. .. . . ."

فکرەکانی خۆی پێ بێگانە بوون، وایدەزانی یەکێك بە زۆری لەمێشکی داخنی. وەك سووتانەوەیەك بوو کە بە دەرد و ژانێکەوە سەر و دڵی دادتوێنێ، لەخۆی و لە پاڤێلا و لەو هەموو شتەی کە لەگەڵ دڵی تێکەڵاو ببوو دووری دەخستەوە. هەستی دەکرد هێزێکی دوژمنانەی تینی بۆ دێنێ، گرانایی دەخاتە سەر سینگ و شانی و لە ترسێکی سارددا نوقمی دەکا. ڕەگی لاجانگانی هەستابوون و بنی موانی گەرم داهاتبوون.

پاشان بە تێکۆشانێکی بەهێز و ڕووناکی دڵی، تەواوی ئەو تیشکە لاواز و نامەرد و فێڵبازانەی دامرکاندن و بە شێوەیەکی فەرماندەرانە بەخۆی گوت: "شەرمێ بکە!". جێبەجێ هاتەوە سەرخۆ و بە لێبڕاوی بەخۆی گوت:

-"کوڕەکەت شەرمەزار نەکەی! لە هیچ کەس نەترسی؟".

چاوی لەگەڵ نیگایەکی شەرماوی و خەمبار تێک هەڵدەنگوتن. ڕواڵەتی ڕێبینی هاتەوە بیر. وادیار بوو کە ئەو چەند پشووە دڕدۆنگییە، سەرلەنوێ هەموو شتی لە وجوودیدا پتەو کردبوو. دڵ بە ڕێکوپێکی لێی دەدا. تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و لەخۆی پرسی:

-"ئێستا چ دەقەومێ؟".

-جاسووسەکە بانگی پاسەوانی کرد و بە چاوی دایکی نشان دا و سرتەیەکی لەگەڵ کرد. پاسەوان چاوێکی لە دایك کرد و کشایەوە. پاسەوانێکی تر هاتە پێش و گوێی لە سرت و خورتی وان هەڵخست. ئەوەیان پیرەمێردێکی بەخۆوە بوو، مووی ماش و برنجی بوون و ڕیشێکی پڕی هەبوو. بە سەر ئیشارەی بۆ جاسووسەکە کرد و بۆ لای ئەو کەروێتە هات کە دایك لەسەری دانیشتبوو، لەپڕ جاسووسەکە ون بوو. کابرا پیرە بە کاوەخۆ دەهات و دەچوو، بە چاوە ئاڵۆزەکانی تەماشای دایکی دەکرد. دایك هەستا و بۆ ئەو سەری کەروێتەکە کشایەوە. لە دڵی خۆیدا گوتی:

-هەر ئەوەندە لێم نەدەن! . .. . . هەر ئەوەندە لێم نەدەن!. ...

کابرای پیرە لە کن دایك ڕاوەستا و پاش تاوێك بێدەنگی لێی پرسی:

-تەماشای چی دەکەی؟

-هیچ. . . . .

-باشە. . . دز؟ پیر بووی و دزیش دەکەی!. ... .

دایك ئەو قسانەی پێ وەك زللەیەك وابوون کە وەڕووومەتی دەکەون. زبر و ڕق هەستاوانە و ناخۆش بوون. دەتگوت ڕوومەتی هەڵدەدڕن و چاوانی هەڵدەکۆڵن. بە هەموو هێزییەوە هاواری کرد:

-من؟ من دزم؟. .. . تۆ درۆ دەکەی.

هەرچی لە دەوروبەری بوو لەنێو گێژەڵۆکەی قین و تووڕەییدا بەلادا هات. لەبەر تاڵایی جنێوەکە دڵی ڕێك گوشرا. جانتاکەی دەست دایە. دەرگای جانتاکە کرایەوە. هەستا و دەستەیك بەیاننامەی لەسەر سەری خۆی ڕاگرت و هاواری کرد:

-بڕوانە! هەمووتان بڕوانن!

گوێی لێبوو کە لە هەموو لایەکەوە قسەی خەڵك بۆ لای دەهات:
-چییە؟
-ئەوەتا پۆلیس!
-چ باسە؟
-دەڵێن ئەو ژنە دزی کردووە... . .
-ئەو ژنە؟
-هاواریش دەکا. . .. .
-نای! نای! شکڵ و شێوەیەکی چەند موحتەرمی هەیە!
-کێیان گرتووە؟
دایك بە دیتنی ئەو خەڵکەی لە دەوری کۆدەبوونەوە هێدی دەبۆوە. بە دەنگێکی زۆر بەرز دووپاتی کردەوە:
-من دز نیم! دوێنێ هێندێك زیندانی سیاسیان حوکم دان، کوڕی منیش لەگەڵ وان بوو. ... ناوی ڤلاسۆڤە، لەوێ قسەی کرد، ئەمەش قسەکانییەتی. من دەچووم ئەم کاغەزانە بۆ خەڵك بەرم تا بیانخوێننەوە و لەبارەی حەقیقەتەوە بیر بکەنەوە.
یەکێ بە پارێز پەڕەیەکی لە بەیاننامەکان لە دەستی دایك دەرکێشا، ئەویش هەموو بەیاننامەکەی توڕ هەڵدا. بە یاننامەکان بە نێو خەڵکدا بلاو بوونەوە.
دەنگێك بە ترسەوە بەرز بۆوە:
-ئەگەر پیاو بۆ بلاوکردنەوەی ئەوانە پیرۆزباییت لێبکا، مەترسی تێدا نییە!
دەنگێکی تر گوتی:
-وریا بن، لەوانەیە شتێك بقەومێ.
-دایك کە دیتی خەڵك بەیاننامەکان هەڵدەگرنەوە لە باخەڵ و گیرفانیاندا دەیانشارنەوە، دیسان وەغیرەت کەوت، بەستەیەکی دیکەشی لە جانتا هێنادەر و بە راست و چەپ دا بلاوی کردنەوە.
-دەزانن کوڕی من و ئەوانی تریان لەسەر چی حوکم دان؟ پێتان دەڵێم، بڕوا بە قسەی من بکەن کە لە دڵی دایکێك دێتە دەر. دوێنێ ئەو کەسانەیان حوکم دا کە حەقیقەتی پیرۆزیان بۆ ئێوە دەهێنا! دوێنێ زانیم کە ئەو حەقیقەتە سەرکەوتووە. . .....
هیچ کەس ناتوانێ بەربەرەکانی لەگەڵ بکا، هیچ کەس. .. . .

خەڵك سەرسام مابوو، تا دەهات پتر کۆدەبوونەوە. وەك ئاڵقەیەك لە پەیکەری زیندوو دایکیان گەمارۆ دەدا.

-بەرهەمی کار بۆ ئێمە هەژاری و برسییەتی و نەخۆشییە، هەموو شت دژ ی ئێمەیە، رۆژ بە رۆژ کارمان توندتر و سەختتر دەبێ، لە برسان و لە سەرمان رەنج دەکێشین. هەمیشە لە نێو زلکاوی فریودا نوقم بووین و خەڵکی تریش بایی زەحمەتی ئێمە دەخۆن و رادەبوێرن. ئێمە وەك سەگی بەستراوە لە نەزانیدا رادەگرن، هیچ نازانین و لەبەر ترسەنۆکی لە هەموو شت دەترسین! ژیانی ئێمە وەك شەوی رەش وایە، شەوێکی تاریك و بەترس.

.. ... لەوە زیاتر چی دیکەیە؟

چەند دەنگێك بە منگە منگ وەڵامیان داوە:

-نا!

-زاری ببەستە!

دایك لە پشت سەری خەلکەوە جاسووسەکەی لەگەڵ دو ژاندارم دیت. لە بڵاوکردنەوەی دووا بەستەی نووسراوەکان دا وەپەلە کەوت، بەڵام کە دەستی گەیاندە جانتاکەی، هەستی کرد دەستێکی دیکە وەدەستی دەکەوێ، داهاتەوە و گوتی:

-هەمووی هەڵگرن! هەمووی هەڵگرن! بۆ گۆڕینی ئەو ژیانە، بۆ رزگاری هەموو خەڵك، بۆ زیندووکردنەوەیان لە نێو مردوواندا، هەر وەك من زیندووبوومەوە. کەسانێك هاتوون تۆڵەی خوان کە تۆوی حەقیقەتی پیرۆز بڵاو دەکەنەوە. بە نهێنی کار دەکەن، چونکە ئێوە باش دەزانن کە هیچ کەس ناتوانێ راستی بڵێ بێئەوەی راوی بنێن، بیخنکێنن، لە زیندانی باوێن و سووکایەتی پێ بکەن. حەقیقەت و ئازادی دوژمنی لە ئاشتی نەهاتووی ئەو کەسانەن کە بەسەر ئێمەدا حوکمڕانی دەکەن و زۆرداریمان لێدەکەن.

ئەوان رۆڵەیەکی پاك و روناکن کە حەقیقەت بۆ ئێوە دێنن. لە ئەنجامی تێکۆشانی ئەواندا، حەقیقەت دێتە نێو ژیانی دژواری ئێمەوە، ئێمە گەرم دادێنێ و گیانمان وەبەر دێنێ، ئێمە لە دەست ستەمی کاربەدەستانی و ئەو کەسانەی گیانی خۆیانیان پێ فرۆشتوون رزگار دەکا! لێتان روون و ئاشکرابێ!

کردیانە هەرا:

-خۆش بی پیرێژن!

یەکێك پێکەنی.

ژاندارمەکان بە تووڕەیی خەڵکیان پاڵەستۆ دەدا و هاواریان دەکرد:

-بڵاوەی بکەن!

خەڵك بە هەرا و هوریاوە دەکشانەوە، ژاندارمەکانیان لە نێو خۆ دەگرت و بە ئانقەست زەحمەتیان دەدان. ئەو ژنە سەرسپییە، بە نیگای راستانە و بە دیمەنی گوشادی خەڵکی بۆ لای خۆی رادەکێشا. ئەوانەی ژیان لە یەکتری جیاکردبوونەوە، ئێستا وەك تۆپەڵێك یەکتریان گرتبوو، تینی ئەو قسانە کە بێگومان زۆریان لە مێژ بوو چاوەڕوانی بیستنیان بوون، گەرمی داهێنابوون. ئەوانەی لە دایك نزیکتر بوون بێدەنگ مابوون. دایك نیگای تیژی ئەوانی دەدیت کە بە وردی سەرنجیان دابوویە و لەسەر دەموچاوانی هەستی بە هەناسەی گەرمیان دەکرد.

هەرایان لێکرد:

-بچۆ سەر کەروێتەکە!

-برۆ، پیرێژن!

-ئێستا لە دارت دەدەن!

-ئای، چەند رووهەڵماڵاوە!

-خۆش خۆش قسان بکە! ئەوە دێن!

ژاندارمەکان وەنزیك دەکەوتن و هاواریان دەکرد:

-رێگا بدەن! رامەوەستن!

ژمارەیان زیاتر دەبوو، خەڵکیان پتر بە توندوتیژی رادەدا. خەڵکەکە پاڵەپەستۆ دەدرا و لە پاڵ یەك دەپەستێورا. دایك وای هاتە بەرچاو کە جۆش گرتنێك لە دەوروبەرییەتی و ئەو خەڵکە بۆ تێگەیشتنی مەبەستی و بڕواکردن بە قسەکانی ئامادەن. . .. . دەیویست ئەوەی دەیزانێ بە پەلە بیلێ، تەواوی ئەو بیر و باوەڕە بەهێزەی بەڕێکی و بێ ماندووبوون لە قووڵایی دڵیەوە هەڵدەقوڵی، دەری ببڕێ، بەڵام ئیتر دەنگی نەدەگەیشت و بێجگە لە دەنگێکی گڕ و لەرزۆك و پچڕ پچڕ هیچی تر لە سینگی نەدەهاتە دەر:

-قسەکانی کوڕی من، قسەی پاکی رۆڵەیەکی خەڵکن: گیانێکی پاك و راست! پیاوانی راست لە ئازایەتییەوە بناسن. ئازان و لە کاتی پێویستدا خۆیان لە پێناوی حەقیقەتدا بەخت دەکەن!

لاوەکان بە تاسە و بەسەر سوورمانەوە تەماشایان دەکرد.

زەبرێکیان لە سینگی دا بە لادا هات و کەوتە سەر کەروێتەیەك. دەستی ژاندارمەکان بەسەر خەڵکدا دەبینرا. شان و ملی خەڵکیان دەگرت و پاڵەپەستۆیان دەدان. کڵاویان لە سەری خەڵك هەڵدەگرت و فڕێیان دەدا. هەموو شت لە بەرچاوی دایك رەش هەڵگەڕابوو و دەجووڵایەوە، بەڵام بە سەر ماندوویی و شەکەتی خۆیدا زاڵ بوو، دەنگێکی کەمی کە لەبەردا مابوو دەری بڕی و هاوای کرد:

-ئەی میللەت، هێزەکانتان وەك تاقە هێزێك کۆبکەنەوە!

دەستێکی سوور و گەرمی ژاندارمێك گەیشتە پشت ملی دایك و رایوەشاند:

-بێدەنگ بە!

پشت ملی وەدیواری کەوت. هەڵمێکی بەتینی ترس دڵی داگرت، بەڵام ئەو هەڵمە لەژێر گەرمای گڕی دەروونیەوە توایەوە. ژاندارم دەنگی دا:

-برۆ

دایك هاواری کرد:

-لە هیچ شتێك مەترسن! هیچ رەنجێك لەوە خراپتر نییە کە لە تەواوی ژیاندا کێشاوتانە.

ژاندارم لە کاتێکدا باسکی گرتبوو، بۆ پێشەوەی رادەکێشا، هاواری کرد:

-دەڵێم بێدەنگ بە!

ژاندارمێکی تر باسکی دیکەی گرت. دایك درێژەی پێدا:

-هیچ رەنجێك لەوە تاڵتر نییە کە رۆژ بە رۆژ دڵی پیاو دەخواتەوە و سینگی وشك دەکا. . . .

جاسووسەکە غاری دایە و مستی لە پێش چاوی دایك راوەشاند و هاواری کرد:

بێدەنگ بە ناجسن!

دایك چاوی زەق بوون و تروسکەیان کرد، شەویلاگەی لەرزین، لاقی لە عەرزی گیر کردن و هاواری کرد:

-ناتوانن گیانی زیندوو بکوژن.

-هەی سەگە!

جاسووسەکە مستێکی لە روومەتی دایك دا. دەنگێك هاواری کرد:

-باش بوو، بۆ ئەو پیرە مردارە!

شتێکی رەش و سوور تاوێك بەرچاوی دایکی گرت و تامی سوێرایی خوێن زاری پڕ کرد. هاوارێکی لەبەر هاتەدەر و گیانی وەبەرهاتەوە:

-حەقتان نییە لێم بدەن!

-کوڕینە!

-ئای، بێشەرەف!

-مستێکی لێدا!

-ناتوانن راستی لە خوێندا بخنکێنن! ... .

لە پشتەوەڕا پاڵیان پێوەنا. هەموو شت دەبزووت و لە نێو گێژەڵۆکەی تاریکی هاوار و هەرا و هوریا و فیکە فیکدا نوقم دەبوو. شتێکی خەست و گەرم بە گوێیدا دەچووە خوار و گەرووی پڕ دەکرد و دەیخنکاند. عەرز لەژێر لاقانیدا کە دەچەمانەوە، ڕۆدەچوو، لەشی لەبەر دەرد و ژان دەلەرزی. لەبەر لەڕ و لاوازی هەر بەلادا دەهات، بەڵام لە دەوروبەری خۆیدا چاوی زۆر دەدیتن کە بە گڕی ئازایەتییەکی ئەو شارەزای بوو و بە دڵ خۆشەویستی، دەدرەوشان.

بۆ لای دەرگا رایان دەدا. دەستێکی بەربوو، بە باهوی دەرگاوە گیر بوو و هاواری کرد: -بە دەریای خوێنیش ناتوانن حەقیقەت بێدەنگ بکەن.

زەبرێکیان لە دەستی دا.

هەی شێتینە، لە قین و تووڕەیی زیاتر بەرهەمێکتان نابێ! ئەو قین و تووڕەییەی خەڵکیش ئێوە دەخنکێنێ!. . . .

ژاندارمێك بە هەموو تواناوە گەرووی ڕێك دەگوشی. دایك بە خینەخین گوتی:

بەدبەختینە. . . .

یەکێك بە هەناسەیەکی درێژ وەڵامی دایەوە.

فەرهەنگۆك

محەمەدی مەلا کەریم و جەلال ئەحمەد

ئامادەیان کردووە

تێبینی:

مەبەست لە ئامادەکردنی ئەم فەرهەنگۆکە ئەوە نییە رۆشنبیرانی کورد ئەو وشانە نازانن کەوا ئێمە خستوومانەتە نێو چووارچێوەی ئەم فەرهەنگۆکەوە. ئێمە ئەم فەرهەنگۆکەمان بۆیە ئامادە کردووە چونکە کتێبەکەش لە بنچینەدا بۆ خوێندەوارانی بنەوەی کورد، بۆ کرێکاران و جووتیاران و قوتابییانی کەم خوێندەواری کراوە بە کوردی. ئەوانەش زۆربەیان شارەزای دیالێکتە جیاوازەکانی زمانە نەتەوەییەکەی خۆیان نین و لە ئاستی گەلێ وشەی یەکتردا دادەمێنن. ئەم فەرهەنگۆکە لەوانەیە یارمەتییەکی ئەوانە بدات و کارێك بکات لە ئاخاوتندا لە یەکدی نزیك ببنەوە.

(ئ)

ئاتەگ: شاقەل، بەشێك لە داوێنی پاڵتۆ یان کراس و کەوا.

ئاژێر: شوت، زەنگی کارخانە.

ئاسنەواڵە: ئاسنە کۆنە.

ئاکار: کردەوە، ڕەفتار.

ئامپول: شرنقە، دەرزی.

ئامێز: باوەش.

ئاوردوو: سووتەمەنی.

ئەدادەرهێنان: نازکردن.

ئەرباب: خاوەن مڵك، یان خاوەن کارخانە، یان دەرەبەگ.

ئەنگوچك: سۆرانی، فەقییانە.

ئەوك: قوڕگ، گەرو.

ئەوین:خۆشەویستی.

ئیدارە: دائیرە.

ئیرەیی: حەسوودی، بەخیلی.

ئیستیکان: پیاڵە بە تایبەتی پیاڵەی چا پێخواردنەوە.

(ب)

باتلاغ: زەلکاو، زەل.

باتوم: داردەستی پۆلیش.

بریسك: بروسك.

بزاوتن: بزواندن، جووڵاندن.

بزۆز: بزێو، ئەوەی زۆر بزێوی دەکا.

بە تۆبزی: بە زۆر، بە کوتەك.

بە خۆداشکانەوە: تەریق بوونەوە، شەرمەزار بوون.

بەرماو: پاشماوەی خواردەمەنی.

بەزەڕ: زیانبەخش.

بەلەك: لای پاشەوەی لولاك لە گوێزینگەوە بۆ ڕەفیسکە.

بەلەك پێچ: ئەو پارچەی بەلەکی پێ دەپێچن.

بیژو: زۆڵ، حەرامزادە.

بێسەر و بەرە: بێسەر و بەر، نارێکوپێك

بێوازی: بێمەیلی، وەڕسی.

(پ)

پاتاڵ: گا و گۆتاڵ.

پاتە: خۆراکێکی رووسییە.

پاش پانییە: لای پشتەوەی پاژنەی پێ لە تەختی پاژنەوە تا خوار گوێزینگ.

پاشەشکێن: بە پاشدا شکاوە.

باشار: پێوێران، پێوەستان.
بالنج: پشتی.
باوێ: بهاوێ، بهاوە، فرێبدە.
پرۆشار:پرۆش، تروش،
چاوی باش هەڵنەهاتوو.
پریشک: پرژ.
پرینگانەوە: واز لێ هێنان.
پشتێند: پشتێن.
پشوو: هەناسە.
پۆرتۆ: جۆرە شەرابێکە.
(ف _ ٣٢)
پۆلو: پشکۆ، پنگر.
پەستاوتن: پەستووین، بەسەر یەکدا شێلان.
پێخوست کراو: پێشێلکراو، پێپەستکراو.
پێش: بەردەم.
پیشبینی: زانین و بەراوردکردنی داهاتوو.
پێشهات: رووداو.
پێکهەڵپرژان: بە گژی یەکداچوون.
پێوەربوون: پێدا بڵاوبوونەوە.
(ت)
تابلۆ: لەوحەی وێنە لەسەرکراو.
تاتار: گەلێکە لە گەلەکانی رووسیا.
تاقیکاری: تەجرەبە.

پاڵاوتن: کینایەیە لە راکردن بە دزییەوە.
پاڵەستۆ: پاڵ پێوەنان لە پشتەوەڕا.
پرچن: قژن.
تێوەرهێنان: لێ هاڵاندن.
تێهەڵبوون: بەرەو سەر چوون.
(ج)
جندەخانە: شوێنی داوێن پیسی.
جەنگەڵوان: قۆڵچی دارستان.
جێنگڵ: گێنگڵ.
(چ)
چرتە: دەنگی کارکردنی سەعات.
چقر: کینایەیە لە شینی مەیلەوسپی.
قلە کێش: ئەوەی چل شەو تەرێك
دەکەوێ، هیچ ناخوا بە نیازی
خواپەرستی و کوشتنی نەفس کە
دیارە زۆر لاواز دەبێ.
چۆرت: ئامرازێکە بۆ حیسابکردن بە
کاری دێنن.
چوورە: چۆلەکەیەکی بۆربەڵەت وەك
پاساری.
چەلەنگ: تەنەکە.

تالار: ژووری گەورە، هۆڵ.

تاو: هەتاو، خۆر.

تۆسن: سەرکێش، توورە.

تەمبێ‌کردن: تەمێ‌کردن، سزادان.

تێکڕاکردن: لەپڕ بەخەبەرهێنان.

تێك نان: هێنانە یەك.

(خ)

خاچ: سەلیب، سێدارەی عیسا پێغەمبەر.

خرچە: پرخە، دەنگی هەناسەی نووستوو.

خوارە خوار: لارە لار.

خۆڕایی کردن: بەرەڵڵاکردن، واز لێهێنان.

خورجین: هەگبە، خورج.

خەپەخولە: قەڵەوی کورتی ناقۆڵا.

(د)

دادیار: پارێزەر، محامی.

دانار دانار: دانە دانە، شتی خەست یان ورد کە باش تێکەڵاو نابێ، دەگوترێ بەفری دانار دانار.

داو داو: تاڵ تاڵ.

داوەڵ: داهۆڵ.

داهاتنەوە: خواربوونەوە.

چێژە: تام.

(ح)

حەوتوو: هەفتە.

دە: لە.

دەرمان داو: دەرمان خواردوو.

دەڕۆست: دەرەقەت.

دەرهەڵبوون: توورەبوونی لەناکاو.

دێو مانەند: چەشنی دێو.

(ڕ)

رابوون: راپەڕین، هەستان.

راتڵەکاندن: راتەکاندن، راوەشاندن.

راداشتن: پێشکەشکردن، ئیشارە بۆ کردن

رادان: رووياندنی شت.

راژا: راشەکا، لەرییەوە.

راشکاوی: بێترسی، (صراحە).

رامان: سەرنج دان، ماتبوونی کاتی بیرکردنەوە.

رانگاوتن: رانەنگاوتن، رایەڵ

دایسیێ: دەستووتیێ.

دڕ دڕ: لە چەند جێوە دڕاو.

دڕدۆنگ: دوودڵ، وشك کەوتوو.

درێژەکی: مەیلەو درێژ.

درێشە: درەوش، ئامرازێکە پێڵاودرو
بۆ کونکردنی پایش بە کاری دێنن.

دزێو: ناشیرین.

دژوار: زۆر زەحمەت.

دلۆ: ریزاڵ دەکردنی دەست لەبەر کاری زۆر.

رەگەڵ: لەگەڵ.

رەوەند: رەوت، جەرەیان.

(ز)

زار: دەم.

زاکون: دەستوور، قانون
(وشەیەکی رووسییە).

زاڵ: لەگەڵ "زیل" دەگوترێ و
مانایەکەی بەرینتر دەکا.

زمە: ژاوە، دەنگە دەنگی زۆر.

زووراندنەوە: برژاندنەوە.

زەڵەق: پوڕی خز.

زەنا زەنا: دەنگە دەنگی کۆمەڵێك
کە بە توندی قسە دەکەم.

زەندۆڵ: قەڵشە بەدری نەم دار،
کردن. تەنافی رانگاوت: رایەڵی
کرد، راهێلا.

ردێن: ئەڕدێن، ریش.

رۆبڵ: گەورەترین پارچەی
رووسیا.

روخ: کەنار، قەراخ.

رومانتیکی: رێبازێکی ئەدەبییە.

روهاتە: دەستی دایە.... .

رە: لە.

ساز: ئامادە، تەبار.

سانسۆر: چاوەدێری، رەقابە.

سرت و خورت: قسە پێکەوە
کردنی هێدی.

سرتە: چپە.

سووتمان: سووتەرۆ، سووتێنراو.

سەرکۆنە: لۆمە، سەرزەنشت.

سێرە: نیشانە.

(ش)

شلویێ: لیخن، قوڕاو.

شلێوە: بەفر و بارانی تێکەڵ.

شنیل: بارانی، جۆرە پاڵتۆیەکە.

شوش: باریك و رێك.

زەوی قەڵشاو.

زیبك: بە کاری.

زیز: زوویر، تۆراو.

(ژ)

ژامبوون: جۆرە باسترمەیەکە.

ژاندارم: پۆلیسی دەرەوی شار.

ژێست: حاڵەتی تایبەتی قیافەی ئینسان.

(س)

فنەفن: جۆرە دەنگێك کە بە لوتدا دێتە دەر.

فیزماڵکی دایە: باریکەی دایە، بە دزی رای کرد.

(ڤ)

ڤۆدکا: جۆرە ئارەقێکی رووسییە.

(ق)

قازاخ: سەربازی سوارەی رووس.

قاژو: قاژ، باڵندەیەکی رەشە لە

شەپرێو: پەشێو، ئالۆزکاو.

شەلاڵ بوون: زۆر تەڕ بوون.

شەم: مۆم، شەمع.

شیروانی: بانی کوڕ.

شێوەرد: زەوی جارێك کێڵراو.

(غ)

غەریزە: سروشتێ لەگەڵ لە دایك بووندا هەبێ.

(ف)

کارگ: قارچك.

کراوات: بۆینباخ.

کوان: دوومەڵ.

کۆمەد: کەنتۆر.

کۆمیسیۆن: لیژنە.

کەپێك: بچووکترین پارەی رووسییە.

کەروێت: کورسی درێژی چەند کەسی.

کەزی: پەلکە، پرچی هوندراوە.

کەلانتەر: سەرپۆلیس.

کەلپ: کەلبە، ددان.

کەلپە: کەلبە.

کەلەگی: ژووی پشتەوە.

قەلەسابوونی
بچووکترە و گۆشتی دەخورێ.
قامك: ئەنگوست، پەنجە.
قرژ: پێچەوانەی لوس و رێك.
تشقەڵە: تشقەڕە، تشکەڵە،
قەلەباسکە، قەلەباچکە
قورم: تەنی، رەشایی دووکەڵ کە
شت دەگرێ.
قۆنداخ: قۆناخ، بنکی تفەنگ.
قەتران: خەستاوێکی رەش و چەورە
لە هێندێك درخت پەیدا دەبێ.
قەڵاشتن: لەت کردن.
قەڵشت: درز، تێك.

(ك)

گەپجاڕ: گاڵتەجار، کەسێك گاڵتەی
پێ بکرێ.
گێنگڵ: پێچ خواردن

(ل)

لاتاو: پلار، تەوس و توانج.

کەندال: کەند، عەرزی بن کۆڵکراو.

(گ)

گارسۆن: بۆی، خزمەتکاری میوانخانە و چێشتخانە.
گالۆش: پێلاوێکی لاستیکە پێی بە
کەوشەوەی تێ دەکرێ.
گرفە: لرفە، گرپە.
گرووپ: تاقم، کۆمەڵ.
گروێ: گەرۆڵ.
گنج: لۆچ.
گنجاوی: لۆچاوی.
گۆڕاندن: بە توندی و تووڕەیی قسەکردن.
گۆڕایی: دەشتایی بێ‌کەند و کلۆ.

ماهوت: ماوت، جۆرە پارچەیەکی
پەشمی ئەستوورە.
ماهیچە: ماسولکە.
مژ: هەوری پڕ و نەوی.
مژۆڵ: بژۆڵ، برژانگ.
مۆرە: چاولێکردنێکی بە مۆنی.
مەزرا: کێڵگە.
مێشە: بێشە، دارستانی دەسکرد.

لاسک: قەد.
لامەزەب: بێ مەزەب، بێ دین.
لوشک: لەقە.
لەچەری: پیسکەیی، پێچەوانەی سەخیەتی.
لێك و لووس: بێگرێ و گۆلّ.
لینگ دان: غارکردن، هەلاّتن.

(م)

ماسک: رووپۆش، نقاب.
ماشین: مەکینە.
ماکە: ماك، توخم، سەرچاوە.
مامزە: ئامرازێکە لە ئاسن دروست دەکرێ سوار لە پاژنەی لاقی قایم دەکا و لە وەختی سواریدا لە کەلەکەی ولاّخی دەکوتی.

وەدەرکەوتن: دەرچوون.
وەرکەوتن: خەوتن، راکشان (بە زۆری بۆ حەیوان دەگوترێ).
وەنوشتاندن: نوشتاندنەوە.
وێ: لێ.
وێچوون: لێ چوون، پێ شوبهان.

(ن)

ناتەبایی: ناکۆکی توند و لە ئاشتی هەلاّتوو.
نارەنار: گۆرانی گوتنی لەبەرخۆوە.
نسکۆ: رەت بردنی توند بۆ پێشەوە.
نەزیلە: داستانی کورت.
نەیار: ناحەز، دوژمن.
نێردیوان: پەیژە.
نیسێ: نسێ، سێبەر.
نیگا: چاو تێبرین، نەزەر.
نیگەرانی: دلّ ناخۆشی، گومانی ناخۆش.
نێلە: دەنگی ئاگری بەتین.
وان: بانێو، گۆلی چکۆلّەی ژووری حەمام کە خۆی تێدا دەشۆن.
وستە: متەق، وستەی نەکرد، متەقی نەکرد.
وشتی: سلّی، قوتی، زۆر وریایی.
وە: ئەوە.

هێدی: ئارام.

وێژینکاوی: حاڵەتی وەنەوز دان.

وێژینگ: وەنەوز.

وێکهێنان: هێنانە یەک، بۆ لای یەک هێنانەوە.

(ه)

هاوروژاو: وروژاو، هاروژاو.

هەدادان: سرەوتن.

هەراو: زۆر، بلاو.

هەڵبوون: داگیرساندن.

هەڵتروشکان: جۆرە دانیشتنێك کە بەر ی پێی دانیشتوو لەسەر عەرزی بێ.

هەڵدەنگوتن: پێیان لە شت دەنەڵقا و رادەپەڕین.

هەڵمساو: هەڵاوساو، باکردوو.

هەڵنان: دیاریکردن بە نهێنی.

هەڵوێژاردن: کۆکردنەوە و رێکوپێك کردن.

هەڵێنان: بەرزکردنەوە، هەڵبڕین.

هەوڕ: قاپ و مەنجەڵ.

چەند وشەیەك لە کۆتایی ئەم رۆمانەدا

یەکەمجار لە (١٩٥١)دا بوو رۆمانی "دایك"م بە عەرەبی خوێندەوە. هەر ئەو کاتە بیرم لەوە کردەوە کە بیکەم بە کوردی. دەستیشم دایە، بەڵام هەر لە سەرەتاوە تێگەیشتم پێم ناکری. لە توانای ئەو کاتەم زیاتر بوو، بەڵام خولیای بە کوردی کردنی هەر لە سەرمدا مایەوە. پاشتریش هەر چەند رۆمانێ یان رازێکی پێشکەوتنخوازم ئەخوێندەوە، ئاواتی ئەوەم ئەوخواست کە بکرایە بە کوردی، چونکە دەوری رۆمان و رازی پێشکەوتنخواز لە بڵاوکردنەوی بیری شۆڕشگێڕیدا دەورێکی دیارییە. لام وایە بەشێکی زۆری تێکۆشەران لە سەرەتای ژیانیاندا رۆمان و رازی پێشکەوتنخواز رایکێشابنە کۆڕی خەباتەوە.

لە ناو ئەو جۆرە رۆمانانەدا "دایك" —یان وەك من حەز ئەکەم بە کوردی ناو بنرایە، "دایە" — لە ریزی پێشەوەی ئەو رۆمانانەیە کە رێگای راست، رێگای خەباتی چینایەتی، بێ هیچ جۆرە ئاڵۆزی و سەر لێ شێواندنێك، بۆ چینی کرێکار، بۆ جووتیارانی هەژار، بۆ هەموو ئەوانەی چارەنووسی خۆیان بەدوارۆژی سۆشیالیستیەوە بەستووەتەوە- روون دەکەنەوە. بۆیە بێگومان وەرگێڕانی بۆ سەر زمانی ئازیزی کوردی خۆمان، بەشدارییەکی پیرۆزە لە خەباتی گەلەکەماندا، لە روونکردنەوەی رێگای دوارۆژی بەختەوەردا بۆی.

جا ئەمرۆ کە برای دڵسۆزم کاك کەریمی حیسامی ئەم ئەرکە بەجێ ئەگەیەنێ و کۆڕی زانیاری کوردیش ئەو بەشدارییە ئەکا لەم خزمەتەدا بە گەلی کورد، منیش خۆم زۆر بە بەختیار ئەزانم کەوا ئەگەر شەرەفی وەرگێڕانەوەی بۆ کاك کەریم بووبێ، ئەوەش بۆ من ماوەتەوە کە سەرپەرشتی لە چاپدان و راستکردنەوەی هەڵەی چاپ و هەندێ وردە دەسکاری رێنووس و زمانەکەیم کردووە و ناوە رووسییەکانی کەسانی رۆمانەکەم لەگەڵ تێکستە رووسییەکەدا بەراورد کردووە و رووسەکان خۆیان چۆنیان بە کاردێنن بەو جۆرەم لێ کردوون.من ناڵێم ئەم وەرگێڕانەی کاك کەریم تەواوی ئەرکی وەرگێڕانی ئەم رۆمانەی بەجێ گەیاندووە. بەڵام دیارە کەوا تا ئەو رۆژەی بۆمان هەڵئەکەوێ نووسەرێکی کوردی و رووسیزانی چاکمان ببێ راستەوخۆ لە رووسییەوە بۆمان بکات بە کوردی، کەلێنی نەبوونی رۆمانەکەمان بە کوردی، بۆ پڕ ئەکاتەوە.

دەسا، سوپاس بۆ کاك کەریم و بۆ کۆڕی زانیاری کورد و بۆ هەموو ئەوانەی لە زاخاودانی مێشکی رۆڵەکانی گەلەکەماندا بە بیری پێشکەوتنخواز، بەشدارییەك ئەنوێنن.

محەمەدی مەلا کەریم

لە چاپی یەکەمی ئەم کتێبەدا ئەم کەسانە بەشدار بوون:
بەڕێوەبەری چاپخانە و سەرپەرشتی کەری گشتی: کامل منصور اسگیفو
پیت داڕێژانی سەر مەکینەی ئەنتەر تایپ: ئیینیئل یونان یلدا، حازم عبدالمسیح، اویاایشو بنیامین
ڕێکخەری لاپەڕەکانی کتێبەکە: عمانوئیل میشو یوسف
بەردەستی ڕێکخەری لاپەڕەکان: شیردل فتحی معروف
لە چاپدەرانی کتێبەکە: نوئیل ایوکە سمعان ، حمید متی کە
ڕاستکەرەوەی هەڵەی چاپ و نەخشەدانەری بەرگەکەی: محمدی مەلا کەریم
یارمەتیدەری ڕاستکردنەوەی هەڵەی چاپ: عبدالرحمن سعید زەنگەنە ، جلال احمد
خۆشنووس: مهدی محمد صالح
(٢٠٠٠)دانە لەم کتێبە لە چاپ دراوە
دەستپێکردنی لە چاپدان: ١٩٧٨/١/٢
لێبوونەوە لە چاپ: ١٩٧٨/٤/٢٧
لە کتێبخانەی نیشتیمانیدا
ژمارەی ٤٣٦ی ساڵی ١٩٧٨ی دراوەتێ